

فہرست نسخہ ہامی خطی فارسی

کتابخانہ مرکزی دانشگاه پنجاب لاہور (پاکستان)

(مجموعہ ہامی آزاد، پیرزادہ، شیرانی، کیفی و عمومی)

جلد اول

بہ کوشش

عارف نوشاہی

یادگار نخستین سال گذشت بیخ‌رفت.

- سرشناسه : دانشگاه پنجاب (لاهور). کتابخانه
 عنوان و نام پدیدآور : فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب لاهور
 (پاکستان) (مجموعه‌های آزاد، پیرزاده، شیرانی، کیفی و عمومی) / به کوشش
 عارف نوشاهی
 مشخصات نشر : تهران: مرکز پژوهشی میراث مکتوب، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ج.
 فروست : میراث مکتوب: ۲۲۹. فهرست نسخه‌های خطی: ۶
 شابک : دوره: 978-600-203-029-0: ج. ۱: 978-600-203-026-9
 ج. ۲: 978-600-203-030-6
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
 موضوع : دانشگاه پنجاب (لاهور). کتابخانه - فهرست‌ها
 موضوع : نسخه‌های خطی - پاکستان - لاهور - فهرست‌ها
 سرشناسه : نوشاهی، عارف
 شناسه افزوده : مرکز پژوهشی میراث مکتوب
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۰ ف ۹ ۲۸ د / ۶۶۲۱ Z
 رده‌بندی دیویی : ۰۱۵/۵۳۹۱۰۳۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۴۹۴۸۲۳

فہرست نسخہ ہامی خطی فارسی

کتابخانہ مرکزی دانشگاه پنجاب لاہور (پاکستان)

(مجموعہ ہامی آزاد، پیرزادہ، شیرانی، کیفی و عمومی)

جلد اول

بہ کوشش

عارف نوشاہی

فهرست نسخه‌های خطی فارسی
کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب لاهور (پاکستان)
(مجموعه‌های آزاد، پیرزاده، سیرانی، کیفی و عمومی)

جلد اول

به کوشش: عارف نوشاهی

ناشر: میراث مکتوب

مدیر تولید: محمد باهر

مدیر فنی و امور چاپ: حسین شاملوفرد

صفحه‌اراز: محمود خانی

چاپ اول: ۱۳۹۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

بهای دوره: ۲۱۰۰۰ تومان

شابک دوره: ۰-۲۹-۲۰۳-۶۰۰-۹۷۸

شابک ج ۱: ۰-۲۶-۲۰۳-۶۰۰-۹۷۸

چاپ: نقره آبی - صحافی: سیدین

همه حقوق متعلق به ناشر و محفوظ است
نشر الکترونیکی اثر بدون کسب اجازه کتبی از ناشر ممنوع است

نشانی ناشر: تهران، ش. پ: ۱۳۱۵۶۹۳۵۱۹

تلفن: ۶۶۴۹۰۶۱۲، دورنگار: ۶۶۴۰۶۲۵۸

E-mail: tolid@MirasMaktoob.ir

<http://www.MirasMaktoob.ir>

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دریانی از فریبگنک پرمایه اسلام و ایران در سخنانی خطی موج می زند. این نسخه با درجه حقیقت، کارنامه دانشمندان و نوابغ بزرگ و هویت نامدما ایرانیان است. برعمده برنسی است که این میراث پراج را پاس دارد و برای شناخت تاریخ و فریبگنک و ادب و سوابق علمی خود به احیا و بازسازی آن اهتمام ورزد.

بامد کوشمسانی که در سالهای اخیر برای شناسایی این ذخایر مکتوب و تحقیق و تبیع در آنها انجام گرفته و صد کتاب رساله ارزشمند انتشار یافته بنوز کارنا کرده بسیار است و هزاران کتاب رساله خطی موجود در کتابخانه های داخل و خارج کشور شناسانده و منتشر شده است. بسیاری از متون نیز، اگرچه بارها طببع رسیده، منطبق بر روش علمی نیست و تحقیق و تصحیح مجدد نیاز دارد. احیاء و نشر کتاب و رساله های خطی و طیفهای است بر روش محققان و مؤسسات فریبگنک. مرکز پژوهشی میراث مکتوب در راستای این هدف در سال ۱۳۷۲ بنیاد نهاده شد تا با حمایت از کوشش های محققان و مصححان، و با مشارکت ناشران، مؤسسات علمی، اشخاص فریبگنکی و علاقه مندان به دانش و فریبگنک سهمی در نشر میراث مکتوب داشته باشد و مجموعه ای ارزشمند از متون و منابع تحقیق به جامعه فریبگنکی ایران اسلامی تقدیم دارد.

اکبر ایرانی

مدیر عامل مرکز پژوهشی میراث مکتوب

باید

دکتر سید عبدالقد

دکتر محمد بشیر حسین

قاضی عبدالنبی گوکب

کہ از نسخہ ثروان و فرست نویسان پرکام دانش گاہ پنجاب، لاہور بودند۔

فهرست مطالب

سپاسگزاری	یازده
پیشگفتار	سیزده
۱. مجموعه‌های رسائل و کتب	۱
– گنجینه آزاد	۳
– گنجینه کیفی	۱۵
– گنجینه عمومی با پیش‌شماره	۲۹
– گنجینه پیرزاده	۱۴۵
– گنجینه شیرانی	۱۶۵
– گنجینه عمومی بدون پیش‌شماره	۱۹۵
۲. کلیات	۲۷۹
– فهرست‌ها و کتابشناسی‌ها	۲۸۱
– دانشنامه‌ها و بیاض‌ها	۲۸۳
۳. فلسفه	۳۰۱
۴. منطق	۳۱۱
۵. اخلاق نظری و عملی	۳۱۵
۶. ادیان و مذاهب	۳۴۵
– کلیات	۳۴۷

- ۳۴۹ هندویی
- ۳۷۱ دین زردشت
- ۳۷۳ ۷. اسلام
- ۳۷۵ - ترجمه و تفسیر قرآن مجید، قصه‌های قرآن
- ۳۸۹ - تجوید و قرائت، درباره قرآن مجید، رسم الخط، کشف آیات
- ۳۹۵ - اصول حدیث
- ۳۹۷ - حدیث
- ۴۰۳ - کلام و عقاید و ردیه‌ها
- ۴۳۵ - اصول فقه
- ۴۳۷ - فقه (فقه اهل سنت و جماعت، فقه شیعه)
- ۴۷۵ - عرفان نظری (متون، مکتوبات، ملفوظات)
- ۵۴۱ - زندگی نامه‌های پیران و بزرگان
- ۵۶۹ - ادعیه و اوراد
- ۵۷۹ ۸. علوم اجتماعی
- ۵۸۱ - حقوق و مقررات
- ۵۸۳ ۹. زبان
- ۵۸۵ - زبان‌شناسی
- ۵۸۷ - املا و رسم الخط، حروف تهجی
- ۵۹۱ - فرهنگ‌نامه‌ها، واژه‌نامه‌ها، نصاب‌ها
- ۶۲۹ - دستور زبان
- ۶۴۷ ۱۰. علوم پایه و طبیعیات
- ۶۴۹ - ریاضیات
- ۶۵۹ - نجوم و احکام نجوم
- ۶۸۱ - کیمیا
- ۶۸۵ - زمین‌شناسی و سنگ‌شناسی

۶۸۷	— علوم طبیعی (گیتی‌شناسی).....
۶۸۹	— جانورشناسی، دام‌پروری، دام‌پزشکی، آداب شکار.....
۶۹۵	۱۱. علوم غریبه.....
۶۹۷	— تعویذات، جادو، شگون، عزایم، فالنامه، و غیره ...
۷۰۳	— تعبیر خواب.....
۷۰۵	— جفر.....
۷۱۳	— رمل.....
۷۱۹	— فراست و قیافه‌شناسی.....
۷۲۱	۱۲. علوم تجربی.....
۷۲۱	— پزشکی، داروسازی و جراحی.....
۷۵۱	— مکانیک.....
۷۵۳	— آشپزی.....
۷۵۵	— باغبانی، درختکاری و کشاورزی.....
۷۶۱	۱۳. هنرها.....
۷۶۳	— نقاشی.....
۷۶۵	— موسیقی.....
۷۶۹	— اصول خط و خوش‌نویسی.....
۷۷۳	— مَهر کنی.....
۷۷۵	— تیراندازی.....

سپاکنزاری

آیا تعجب آور و تأسف‌انگیز نیست که بزرگترین مجموعه نسخه‌های خطی یک کشور، در طول تاریخ صد ساله خود هیچ وقت به طور کامل بررسی و فهرست نشده است و دو نسل محققان و نسخه پژوهان بدون استفاده از مخطوطات آن مجموعه، از میان ما بروند و چه بسا اگر آنان از کم و کیف آن آگاهی داشتند و استفاده کرده بودند، شاید امروز جریان برخی مسائل در تاریخ ادبیات به گونه‌ای دیگر می‌بود و بسیاری از نکته‌های تاریخ علوم انسانی که بر ما نهفته است، اگر کشف می‌شد، مسیر تحقیقات را تغییر داده بود. آری، چنین بوده سرنوشت نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، پاکستان هم و در گنجینه نسخ خطی از هفتاد هشتاد سال گذشته بر عموم نسخه جویان و نسخه پژوهان بسته بوده و هیچ معلوم نبود که پشت در چه گنج‌هایی قرار دارد.

پس از بازگشت استاد احمد منزوی از پاکستان به ایران در سال ۱۳۶۹ ش و واگذاری کار تکمیل فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان به اینجانب در مهال ۱۳۷۵ ش، اولین ترجیح من فهرست‌نویسی نسخه‌هایی بوده که در کتابخانه‌های ثابت و مستقل نگهداری می‌شوند و تاکنون از آنها فهرست‌برداری نشده است. معلوم است که فهرست‌برداری نسخه‌های کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، در رأس کار بود. در ۲۳ فوریه ۲۰۰۲، سه بعد از ظهر، در ساعتی فرخ و میمون سرزده به کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور رفتم و موضوع را برای آقای عبدالوحید - کتابدار وقت دانشگاه - مطرح کردم و ایشان همان لحظه دستورات لازم را دادند و در مخزن نسخه‌های خطی بر من گشوده شد و مسئولان و کارپردازان واحد نسخ خطی از هیچگونه

همکاری دریغ نکردند. در همین جا لازم می‌دانم از آقای عبدالوحید و همکار ایشان خانم مسرت جبین (مسئول واحد کتب خطی)، آقای کاشف خورشید (معاون کتابدار)، آقای حامد علی (معاون کتابدار)، آقای محمد فاروق (نسخه‌بردار) و آقای محمد عثمان (نسخه‌بردار) صمیمانه سپاسگزاری به عمل بیاورم.

همچنین از استادان گروه فارسی دانشگاه پنجاب، آقای پرفسور دکتر معین نظامی و پرفسور دکتر نجم الرشید تشکر می‌شود که برگه‌های فهرست را که از نسخه‌های مجموعه‌های آزاد و شیرانی تهیه کرده بودند، برای وارد کردن در این فهرست، با سعه صدر به من سپردند. زحمات جناب آقای اکبر ایرانی مدیرعامل مرکز پژوهشی میراث مکتوب و همکاران ایشان نیز قابل تقدیر است که به هر کاری که به نسخ خطی مربوط می‌شود، بها می‌دهند و به جان می‌خرند و این فهرست را به بهترین شیوه به چاپ رسانیدند.

عارف نوشابر

۱۶ اسفند ۱۳۸۵ / ۶ مارس ۲۰۰۷

اسلام‌آباد

پیشگفتار

از میان پنجاه کتابخانه مستقل گروههای آموزشی، دانشکده‌ها و انستیتوهای وابسته به دانشگاه پنجاب، لاهور، کتابخانه دانشگاه پنجاب (Punjab University Library) عنوان کتابخانه مرکزی (Central Library) را دارد. این کتابخانه در ۱۸۷۳ م به عنوان کتابخانه دانشکده پنجاب (Punjab University College Library) تأسیس شد. چون در ۱۸۸۲ م دانشکده مذکور رتبه دانشگاهی را احراز کرد و در تاریخ ۱۲ اکتبر ۱۸۸۲ م دانشگاه پنجاب رسماً به وجود آمد، کتابخانه دانشکده پنجاب نیز به کتابخانه دانشگاه پنجاب تغییر اسم پیدا کرد.

دانشگاه پنجاب دو شهرک (Campus) دارد، یکی قدیم به نام شهرک علامه اقبال (Allama Iqbal Campus) در خیابان مال و دیگری شهرک قائد اعظم (Quaid-i Azam Campus) در منطقه‌ای که الآن خود معروف به شهرک جدید (New Campus) شده است. کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب در حال حاضر در شهرک جدید واقع است. ساختمان کتابخانه دارای دو طبقه است با مساحت ۱۰۲۰۰۰ مربع پا و زیرزمینی به وسعت ۱۰۰۰۰ مربع پا.

واحدهای شاخص کتابخانه عبارتند از:

- واحد کتب چاپی،
- واحد کتب خطی،
- واحد مجلات و روزنامه‌ها،
- واحد میکروفیلرها و لوح‌های فشرده.

واحد کتب خطی در ۱۳ ژوئیه ۱۹۲۰ م تأسیس شد و امروز دانشگاه پنجاب دارای بزرگترین مجموعه کتب خطی در کشور است.^۱ طبق آماري که در ماه سپتامبر ۲۰۰۳ گرفته شده، کتابخانه دانشگاه پنجاب تا آن تاریخ جمعاً ۲۲۵۷۴ نسخه خطی داشت که از آن میان ۱۳۱۶۷ نسخه به عربی، فارسی و اردو و زبانهای محلی (در واقع به زبانهایی که به الفبای عربی تحریر می‌شود) و ۱۸۷۱ نسخه به هندی و سانسکریت بوده است. بعد از آن تاریخ نیز بر تعداد کتب خطی عربی، فارسی و اردو افزوده شده است. آخرین شماره ثبت در بخش نسخه‌های عربی، فارسی و اردو در تاریخ ۲۲ فوریه ۲۰۰۷ م به ۱۴۴۸۲ رسیده است.

کتابخانه، علاوه بر مجموعه عمومی (General Collection) چندین مجموعه شخصی و خصوصی (Personal/Special Collections) نیز دارد. در اینجا به ترتیب به تاریخ به وجود آمدن مجموعه‌هایی می‌پردازیم که نسخ خطی دارند:

مجموعه عمومی (General Collection)

شامل نسخه‌هایی است که از افراد متفرقه خریداری شده و یا نسخه‌هایی است که به مقدار اندک افراد مختلف اهداء کرده‌اند و هر سال نیز بر تعداد آن افزوده می‌شود.

مجموعه آزاد (Azad Collection)

مجموعه مولانا محمد حسین آزاد (۱۸۳۰ - ۱۹۱۰ م) که پسرش آقا محمد ابراهیم در ۱۳۳۰ ه به دانشگاه اهداء کرد. در این مجموعه ۱۵۵۶ کتاب چاپی و ۳۹۸ مجلد کتاب خطی عربی، فارسی و اردو است. مولانا آزاد از ادیبان و دانشمندان متأخر اردو و فارسی بوده است. وی در سال ۸۶ - ۱۸۸۵ م سفری به ایران و افغانستان داشت و برخی کتابهای چاپی

۱. طبق آمار به دست آمده از کتابخانه گنج بخش، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد در مهر ماه ۱۳۸۴ / اکتبر ۲۰۰۵ آخرین شماره ثبت نسخه‌های خطی در آنجا به ۱۷۲۶۴ رسیده است (نک: سخن مدیر بر فهرست الفبایی نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان از آغاز تأسیس تاکنون تألیف محمد حسین نسیمی، اسلام‌آباد، ۲۰۰۵ م، صفحه هشت. بدین لحاظ کتابخانه گنج بخش فقط در فاصله ۳۵ سال به آمار نسخ خطی دانشگاه پنجاب نزدیک شد و به احتمال قوی در سال‌های آینده بزرگترین کتابخانه نسخه‌های خطی در پاکستان خواهد بود.

و خطی را در آنجا تهیه کرد و با خود آورد. در مجموعه او اکثراً نسخه‌های خطی ایرانی دیده می‌شود.^۱

مجموعه پیرزاده (Pirzada Collection)

مجموعه پیرزاده محمد حسین عارف (۱۸۵۶ - ۱۹۲۸ م) که به توصیه پروفیسور مولوی محمد شفیع (۱۸۸۳ - ۱۹۳۶ م) در ۱۹۲۹ م برای دانشگاه خریداری شد. در این مجموعه ۸۰۹ کتاب چاپی و ۱۶۵ مجلد کتاب خطی است. پیرزاده عارف قاضی دادگاه دهلی بود و اکثر نسخه‌های این مجموعه، با مهر و یادداشت‌های خرید او همراه است. گاهی یادداشتی درباره محتویات کتاب و مؤلفش هم نوشته است.^۲

مجموعه کیفی (Kaifi Collection)

مجموعه برج موهن دتاتریا کیفی (۱۸۶۶ - ۱۹۵۵ م) که شخصاً در ۱۹۳۳ م به دانشگاه اهداء کرده بود. این مجموعه ۸۷۷ کتاب چاپی، و ۱۳۰ نسخه خطی فارسی و اردو دارد. کیفی یکی از ادیبان اردو زبان بود.^۳

مجموعه وولنر (Woolner Collection)

مجموعه سیر آ. سی. وولنر (Sir A.C. Woolner) را همسرش در ۱۹۳۶ م به دانشگاه اهداء کرد. این مجموعه ۸۶۷۱ نسخه خطی هندی و سانسکریت دارد. سیر وولنر رئیس دانشگاه پنجاب و رئیس دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب بود و از ۱۹۰۲ تا ۱۹۲۸ م کتابدار افتخاری کتابخانه دانشگاه نیز بوده است.^۴

۱. برای اطلاعات بیشتر نک به: محمد حسین آزاد، «سیر ایران» ترجمه عارف نوشاهی، آینده، تهران، سال ۶۱، شماره ۴ - ۱، ص ۸۱ - ۳۹؛ شماره ۸ - ۵، ص ۱۸۴ - ۱۷۴؛ عارف نوشاهی، «آزاد، کتابخانه»، دانشنامه زبان و ادبیات فارسی در شبه قاره، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تهران، ۱۳۸۴ ج ۱، ص ۴۲ - ۴۱.

۲. برای اطلاعات بیشتر نک به: منظور الحق صدیقی، پیرزاده محمد حسین عارف، احوال و آثار، اسلام‌آباد، ۱۹۹۴ م.

۳. برای اطلاعات بیشتر نک به: برج کشن کول «بیبخیر»، تذکره شعرای کشمیری پندتان معروف به بهار گلشن کشمیر، الله آباد، ۱۹۳۱؛ سرسوتی سرن کیف، فرهنگ ادب الردو، ساهینه اکیدمی، دهلی، ۲۰۰۴ م، ص ۲۲۵.

۴. برای اطلاعات بیشتر نک به: غلام حسین، تاریخ یونیورسیتی اورینتل کالج، از انتشارات دانشگاه پنجاب، لاهور، ۱۹۶۲ م، ص ۱۵۵ - ۱۵۰.

مجموعه شیرانی (Shirani Collection)

حافظ محمودخان شیرانی (۱۸۸۰-۱۹۴۶ م) محقق نامدار شبه قاره^۱، مجموعه مخطوطات خود را در ۱۹۴۲ م به قیمت ۱۶۱۹۲ روپیه به دانشگاه فروخت. این مجموعه شامل ۱۷۱۰ کتاب چاپی، ۴۳۴ سند و قباله و ۲۲۸۴ مجلد کتاب خطی است. سیاهه این مجموعه در سه جلد چاپ شده است. (نک: دنباله مقدمه).

مجموعه محبوب عالم (Mahbub 'Alam Collection)

مجموعه مولوی محبوب عالم (۱۸۶۲-۱۹۳۷ م) روزنامه‌نویس نامدار شبه قاره^۲ را فرزندش آقای عبدالحمید در ۱۹۴۸ م به دانشگاه اهداء کرد. این مجموعه ۳۴۸ نسخه خطی و ۶۶۱۲ کتاب چاپی دارد.

مجموعه آزر (Azar Collection)

مجموعه پروفیسور سراج‌الدین آزر (۱۸۹۲-۱۹۴۷ م) استاد زبان انگلیسی، در ۱۹۵۲ م به مبلغ ۲۰,۰۰۰ روپیه از فرزندش ظهیرالدین آزر برای دانشگاه خریداری شد. این مجموعه ۱۵۰۰ نسخه خطی دارد و فهرست توصیفی آن چاپ شده است. (نک: دنباله مقدمه).^۳

فهرست‌های چاپ شده نسخه‌های خطی دانشگاه پنجاب

دانشگاه پنجاب یکی از قدیم‌ترین مراکز نسخه‌پژوهی و فهرست نویسی در شبه‌قاره است. در آنجا در زمانهای مختلف، علاوه بر کتابداران حرفه‌ای، استادان دانشگاه، فهرست نویسان مأمور و دانشجویان مقطع فوق لیسانس به فهرست نویسی مشغول بوده‌اند. از حاصل زحمات

۱. برای اطلاعات بیشتر نک به: مظهر محمود شیرانی، حافظ محمود شیرانی اور ان کی علمی و ادبی خدمات، مجلس ترقی ادب، لاهور، ۹۵-۱۹۹۳ م، ج ۲.

۲. برای اطلاعات بیشتر نک به: عزیز علی شیخ، مشاہیر پنجاب کا انسائیکلوپدیا، از انتشارات نگارشات، لاهور، ۲۰۰۰ م، ص ۲۰۰-۲۰۱.

۳. برای اطلاعات بیشتر نک به: سید سلطان محمود حسین، تاریخ پسرور، لاهور، ۱۹۸۱ م، ۸۳-۸۲؛ مقدمه خضر نوشاهی، فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، گنجینه آزر، اسلام‌آباد، ۱۹۸۶، ص ۵۵.

آنان آن چه تاکنون به صورت مقاله‌های بلند در نشریات و یا به صورت کتاب‌های مستقل منتشر شده است^۱. به ترتیب تاریخ چاپ در ذیل ذکر می‌گردد:

۱۹۲۶-۱۹۳۶:

سید عبدالله، «خزائن مخطوطات پنجاب یونیورسیتی لائبرری، لاهور»، مجله اورینتال کالج میگزین (*Oriental College Magazine*) نشریه دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، در ۲۵ شماره مختلف در فاصله تاریخ‌های می ۱۹۲۶ تا اوت ۱۹۳۶. فهرست مشروح و موضوعی نسخه‌های خطی فارسی در مجموعه‌های مختلف دانشگاه است.

۱۹۳۲-۱۹۴۱:

Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Punjab University Library

Vol.I University of the Punjab, Lahore. 1932, Xiii+ 276 pp.

Vol.II University of the Punjab, Lahore. 1941, Xiii+ 292 pp.

فهرست حدود ۹۰۰۰ نسخه خطی سانسکریت است.

۱۹۴۲-۱۹۴۸ م:

Abdullah, S.M.

A Descriptive Catalogue of Persian, Urdu & Arabic Manuscripts in the Punjab University Library

Vol.I Persian Manuscripts, Fasciculus I-History, 1942, University of the Punjab, Lahore, iv+ I-130 .

Vol.I-Persian Manuscripts, Fasciculus II-Persian Poetry, 1948, University of the Punjab, Lahore, xix+ 131-575.

۱. برای اطلاعات بیشتر درباره این فهرست‌ها نک به: عارف نوشاهی، کتاب‌شناسی توصیفی فهرست‌های نسخه‌های خطی پاکستان (و بنگلادش)، انتشارات کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی، قم، ۱۳۸۳ ش / ۲۰۰۵ م.

در این ۲ جلد ۱۸۸ + ۷۱۱ نسخه فارسی در گنجینہ‌های مختلف کتابخانہ فہرست شدہ است.

۱۹۶۷: ۱۹۶۹-۱۹۷۵ م:

بشیر حسین، محمد، فہرست مخطوطات شیرانی، چاپ اول: مجلہ ادارہ تحقیقات پاکستان، دانشگاه پنجاب، لاہور، ژانویہ - آوریل ۱۹۶۷ م: چاپ دوم: ادارہ تحقیقات پاکستان، دانشگاه پنجاب، لاہور، ج ۱۹۷۵.۱ م. (۱۰) + ص ۲۰۱ - ۱: ج ۱۹۶۹.۲ م. (۶) + ص ۴۱۱ - ۱۹۸ [کذا]: ج ۱۹۷۳.۳ م: (۴) + ص ۸۳۵ - ۴۱۲. سیاهہ ۳۱۳۹ نسخه خطی فارسی مجموعہ شیرانی بہ زبان فارسی است.

: ۱۹۷۱

افضل ملک، محمد، «اردو مخطوطات پنجاب یونیورسٹی لائبریری» مجلہ قومی زبان، کراچی، ژانویہ ۱۹۷۱ م ص ۵۲ - ۴۰: مارس ۱۹۷۱ م، ص ۷۶ - ۶۴: آوریل ۱۹۷۱ م، ص ۴۹ - ۳۶: ژوئن ۱۹۷۱ م، ص ۶۰ - ۵۶. سیاهہ ۴۴۵ نسخه خطی کتب منظوم اردو در مجموعہ‌های مختلف دانشگاه است.

: ۱۹۷۵ م:

کوکب، قاضی عبدالنبی، پنجاب یونیورسٹی لائبریری کی نادر عربی مخطوطات کی فہرست مفضل، جلد اول، پنجاب یونیورسٹی، لاہور، ۱۹۷۵ م، ۳۸ + ۳۷۳ ص. فہرست مشروح ۸۱ نسخه خطی عربی است.

: ۱۹۸۲

Kaukab, Abdul Nabi

Revised by Syed Jamil Ahmad Rizvi

Handlist of Arabic Manuscripts in Punjab University Library.

University of the Punjab, Lahore, 1982, x+ 522 pp.

سیاهه ۱۱۲۳ نسخه خطی عربی در گنجینه‌های مختلف دانشگاه است.

۱۹۸۶:

رضوی، سید جمیل احمد، ذخیره شیرانی مین اردو مخطوطات، مقتدره قومی زبان، اسلام‌آباد، ۱۹۸۶ م، ۳۸ ص.

سیاهه حدود ۵۰۰ نسخه اردو در مجموعه شیرانی است.

۱۹۸۶:

نوشاهی، سید خضر عباسی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، گنجینه آذر، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، ۱۹۸۶ م، شانزده + ۵۹۲ ص.

فهرست توصیفی ۱۶۲۶ نسخه خطی فارسی مجموعه پروفیسور آزر است.

۱۹۹۰ م:

احمدخان، المخطوطات العربية فی جامعة البنجاب بلاهور (فهرس منتقی)، مهد المخطوطات العربية، کویت، ۱۹۹۰ م، ۱۴۳ ص.

فهرست موضوعی نسخه‌های خطی عربی است.

فهرست حاضر:

فهرست حاضر شامل مشخصات نسخه‌هایی است که تاکنون فهرست نشده بود. و یا اگر فهرست شده بود، مشخصات آنها در یکی از فهارس چاپی دانشگاه آمده است، ولی به دلایلی مراجعه مجدد شده و اطلاعاتی که از پیش در دست بوده، اصلاح گردیده یا بر آن افزوده شده است. بدین ترتیب فهرست حاضر، دربرگیرنده مشخصات نسخه‌های گنجینه‌هایی به شرح زیر است:

۱ - آزاد؛ با پیش شماره ۸ در ثبت، این مجموعه به طور کامل تا به حال فهرست‌نویسی نشده بود و فقط تعدادی از نسخه‌های آن در فهرست سید عبدالله (چاپ ۴۸ - ۱۹۴۲ م) معرفی شده بود. تمام نسخه‌های این مجموعه اولین بار در فهرست حاضر معرفی شده است. اغلب نسخه‌های این مجموعه را دکتر معین نظامی به درخواست بنده دیده و فهرست برداری کرده و

مقداری از نسخه‌ها را راقم این سطور دیده و فهرست نویسی کرده است. آنچه دکتر نظامی فهرست برداری کرده، با ذکر نام ایشان در این فهرست ثبت شده است.

۲ - پیرزاده: با پیش شماره P در ثبت، این مجموعه نیز به طور کامل تا به حال فهرست برداری نشده بود و فقط مقداری از نسخه‌های این مجموعه را سید عبدالله در فهرست خود (چاپ ۴۸ - ۱۹۴۲ م) قرار داده بود. تمام نسخه‌های این مجموعه اولین بار در فهرست حاضر یک جا معرفی می‌شود.

۳ - شیرانی: سیاهه این مجموعه که به وسیله دکتر محمد بشیر حسین در سه جلد فراهم شده است، به دو دلیل، نیازهای پژوهشگران را پاسخگو نیست. یکی نداشتن اطلاعات کامل کتابشناسی و نسخه‌شناسی و دیگری دقیق و درست نبودن بسیاری از اطلاعاتی که ارائه شده است. رؤیت مجدد نسخه‌ها و آماده کردن فهرست توصیفی این مجموعه، یکی از آرزوهای این حقیر است. بنده تعدادی از نسخه‌های این مجموعه را شخصاً فهرست برداری کرده و بقیه را به دکتر نجم الرشید واگذار کرده‌ام. آنچه ایشان توانستند - که حدود ۴۰ نسخه است - با ذکر نام ایشان در این فهرست قرار گرفته است. لازم به ذکر است که در فهرست حاضر فقط نسخه‌هایی از مجموعه شیرانی معرفی شده که تا زمان چاپ این فهرست آماده گردیده بود و فهرست برداری بقیه نسخه‌ها به فرصتی دیگر موکول شده است تا مگر در آینده فهرستی مستقل و شایسته و بایسته از نسخه‌های شیرانی فراهم شود. گنجینه شیرانی در کتابخانه دانشگاه پنجاب مجزا است و شماره مخصوص دارد، اما مقداری از نسخه‌های این مجموعه با نسخه‌های مجموعه عمومی درهم شده است. شماره‌های ثبت به شرح زیر متعلق به شیرانی است:

۵۸۰۵ تا ۵۶۳۱

۶۳۸۱ تا ۶۱۸۲

۷۰۸۳ تا ۶۹۳۲

۷۱۰۴ تا ۷۰۹۳

۷۱۴۲ تا ۷۱۳۱

۷۱۹۲ تا ۷۱۴۴

۷۲۳۵ تا ۷۱۹۵

۷۸۸۴ تا ۷۸۶۱

۷۹۴۵ تا ۷۸۸۶

۷۹۶۱ تا ۷۹۷۵ (اسناد)

۷۹۹۱ تا ۷۹۷۶

تمام نسخه‌های مذکور (به جز اسناد) در این فهرست معرفی شده است.
۴- کیفی؛ با پیش شماره K در ثبت، این مجموعه به طور کامل تا به حال فهرست‌نویسی نشده بود و فقط تعدادی از نسخه‌ها در فهرست سید عبدالله (چاپ ۴۸ - ۱۹۴۲ م) آمده است. همه نسخه‌های این مجموعه اولین بار در فهرست حاضر معرفی شده است.
۵- مجموعه عمومی؛ شامل نسخه‌هایی می‌شود که بدون پیش شماره مجموعه‌های خصوصی است و خارج از مجموعه‌های با نام است. فهرست حاضر دربرگیرنده مشخصات نسخه‌هایی تا شماره ۱۴۴۸۲ است که تا تاریخ ۲۲ فوریه ۲۰۰۷ به ثبت رسیده بود.

روش فهرست نویسی

در فهرست حاضر، مشخصات تمام نسخه‌های پنج مجموعه مذکور در هم شده و در دو بخش تنظیم شده است:

بخش اول: مجموعه‌های رسائل؛ در این بخش نسخه‌هایی معرفی شده که تک شماره ثبت دارند ولی حاوی بیش از یک رساله یا کتاب‌اند. این بخش به رعایت الفبایی مجموعه‌ها، به ترتیب شماره ثبت، تنظیم شده است.

بخش دوم: تک رساله‌ها و کتاب‌ها؛ این بخش به ترتیب موضوعی و در داخل موضوعات به ترتیب الفبایی آثار تنظیم شده است. رساله‌ها و کتاب‌هایی که در بخش اول به تفصیل معرفی شده است، در این بخش مکرر نیامده و فقط به ارجاع به بخش اول اکتفا شده است.

در ضمن معرفی نسخه‌هایی که قبلاً در فهرست سید عبدالله (چاپ ۴۸ - ۱۹۴۱ م) ثبت شده است و بنا بر اقتضا، در فهرست حاضر نیز آمده است، از آوردن اطلاعات تکراری صرف نظر شده و فقط ارجاع به فهرست عبدالله را لازم دانسته است.

شیوه من در فهرست‌نویسی - چنان که ملاحظه می‌فرمایید - شیوه‌ای است که یعنی نه در حد شرح‌پردازی است و نه در حد سیاهه‌نویسی. در این فهرست عمداً از آوردن اطلاعات تکراری

کتابشناسی آثار اشهر و شرح حال مؤلفان و شاعران معروف پرهیز شده است و به جای آن درباره آثار غیر معروف یا آثاری که یقین داشتم به وسیله این فهرست اولین بار معرفی شده است، اطلاعات هرچه بیشتر داده شده است. معمولاً فهرست نویسان در فهرستهای خود در بخش نسخه‌شناسی عین عبارت «ترقیمه» را نمی‌آورند و فقط اطلاعاتی مأخوذ از ترقیمه را می‌آورند. سعی من بر این بوده است که عبارت ترقیمه‌های مهم، عیناً و کاملاً نقل شود. این فهرست حاصل زحمات چندین سفر کوتاه از اسلام‌آباد به لاهور است. شرایط کار اقتضا می‌کرد که از فرصت استفاده کرده و از کمترین زمان نسخه‌های بیشتری را رؤیت کنم. بیشتر نسخه‌ها برگشمار نداشتند، و اگر من به برگشماری می‌نشستم، وقت بیشتری را می‌طلبید و فرصت از دست می‌رفت. بدین دلیل درین فهرست در بخش نسخه‌شناسی در مورد نسخه‌های کامل بدون برگشمار، از ترکیب «نسخه کامل» استفاده شده است و مقداری از نسخ بدون برگشماری رها شده است.

در حاشیه کار، نکات آموزنده بسیاری برای من بوده است. نکته شاخص و قابل طرح در اینجا این است که کاتبان مسلمان معمولاً کتب مقدس هندوان و علوم هندویی را کتابت نمی‌کردند و خود کاتبان هندو به این کار اهتمام می‌ورزیدند. این نکته‌ای است که با دیدن نسخه‌های خطی در بخش هندویی در این فهرست بدان پی بردم. تثبیت این تفکر به طور کلی، بستگی به بررسی بیشتر با در نظر داشتن اطلاعات گسترده‌تری در چهارچوب کل شبه‌قاره دارد.

نسخه‌های مهم و قابل توجه

- غرة الکمال (امیر خسرو)، بخط رقاع، شماره Pi VI 40B
- دیوان سعدی، کتابت ۸۲۹ هـ، شماره Pi VI 38D
- دیوان مشفق بخارایی که در حین حیات او کتابت شده است، شماره Pi VI 328A
- اسرار الغیوب شرح مثنوی معنوی، از لحاظ تذهیب و آرایش، شماره Ppi VI 1J
- اسکندرنامه نظامی گنجوی، کتاب قرن ۷ هـ، شماره Pe II 3M
- خمسة نظامی، کتاب ۷۶۵ هـ، شماره 6347 (شیرانی)

- مخزن اسرار نظامی، در مجموعه شیرانی 6244
- مخزن اسرار نظامی، شماره Pi VI 107A
- سگه‌های هندوستان، شماره 6313 (شیرانی)
- سلطان التواریخ، شماره Pe I 53
- معراج نامه معین مسکین، شماره Pe I 23
- ترجمه المتقی فی سیره المصطفی، شماره Pf II 42
- توزک جهانگیری / جهانگیر نامه، نسخه معاصر جهانگیر، شماره Pf IV 4C
- کشف الاسرار (تفسیر) مجموعه شیرانی، شماره 6309
- فتاوی القاعده (فقه)، شماره 6241 (شیرانی)
- کنزالدقایق (فقه) با یادداشت جهان آرا دختر شاهجهان پادشاه، شماره Pb II 16
- شرح فصوص الحکم، با مهرهای امجد علی شاه اود، شماره Pc IV 65C
- مرصاد العباد، دو نسخه قدیم، شماره Pc IV 22 ، Pc IV 22A
- احوال و ملفوظات مظهر جان جانان، شماره Ppc IV 15
- تحفه المرشدين ترجمه روضة الراحين (تذکره)، شماره Pc IV 3A
- دستور الجمهور (تذکره)، شماره Pf II 2
- سیرالاولیاء (تذکره)، شماره Pf II 38
- کنز الاکتساب (در مهر کتی)، دو نسخه به شماره 5291/2284، 9026
- کلیات حاذق، شماره Pi VI 238
- مقاصد الاولیاء فی محاسن الانبیاء (داستان)، شماره Pf I 33
- شرح قصیده برده، شماره Ppi VI 69
- یوسف و زلیخای جامی، مصور، شماره Ppi VI 48
- برخی نسخه‌ها به نظرم ارزش چاپ فاکسیمیله را دارد، چه از لحاظ قدمت خط و چه از دیدگاه خط خوش و زیبا، از آن جمله است:
- ثمره الفواد (علوم بلاغی)، شماره Pi IV 1
- لغات بیهقی، شماره Pi I 49
- دره الاخبار و لمعة الانوار، کتابت قرن ۷ هـ، شماره Pf II 24

— قواعد سلطنت اکبر و شاه جهان، در مجموعه، شماره Api X 19C

— قواعد خط نستعلیق، شماره Ppe I 13

— معدن الصنایع، در مجموعه، شماره Pd II 14

— ارشاد الملوک (اخلاق)، شماره Ph III 69

اختصارات

در این فهرست دو گونه اختصارات عمومی به کار رفته است: یکی همراه تاریخها برای تقویم‌ها و دیگری برای ارجاع به منابع. اختصارات تقویم‌ها عبارتست از:

ب: بکر می

ف: فصلی

م: میلادی / مسیحی

ه: هجری قمری

اختصارات ارجاعات در فهرست جداگانه آمده است.

پایان سخن

چهار پنج سال پیش، این فهرست در شرایطی سخت آماده شد که اکنون تفصیل آن شرایط را لازم نمی‌بینم. با این همه سختی، هیچ وقت از کار، خسته و دل خسته نمی‌شدم و خود را با کاروان مؤلفان و کاتبان نسخه‌هایی می‌دیدم که با چه مرارت و رنجی این آثار را پدید آوردند و بدون هیچ چشم‌داشت از اهل روزگار، به ابدیت گام زدند. هر موقع نسخه‌ای تازه و بکر و اثر جدید از مؤلفی می‌بینم، دلگرم‌تر می‌شوم و در وجود خود نیروی بیشتری احساس می‌کنم. هیچ شادی‌ای برای من هیجان‌انگیزتر و انبساط‌آورتر جز دیدن یک نسخه خطی تازه، کمیاب یا نادر نیست. سپاس و منت خدای تعالی را که به من توفیق ارزانی فرمود که در حدّ توان خود معرف آثار پیشینیان باشم. امیدوارم این خدمت بسیار خرد، پیش ارواح آن بزرگواران مقبول افتد و حالیان و آیندگان را سودمند آید.

۱

مجموعه‌های رسائل و کتب

به ترتیب پیش‌شماره ثبت

۱. مجموعه‌های گنجینه آزاد، با پیش‌شماره AP
۲. مجموعه‌های گنجینه کیفی، با پیش‌شماره K
۳. مجموعه‌های گنجینه عمومی، با پیش‌شماره P
۴. مجموعه‌های گنجینه پیرزاده، با پیش‌شماره PP
۵. مجموعه‌های گنجینه شیرانی
۶. مجموعه‌های گنجینه عمومی بدون پیش‌شماره الفبای لاتین

گنجینه آزاد

مجموعه: APe II 3

۱. ظفرنامه

مؤلف: شرف‌الدین علی یزدی.

همان: مشترک، ۱۵۹/۱۰.

□ ۱۰۸۴ هـ، ترقیمه: «به تاریخ پانزدهم ماه مبارک ماه رمضان روز یکشنبه هشتم؟ ۱۰۸۴ در شهر دارالضرب... به عهد... سلطان سکندر عادل شاه... از ابتدا تا تسخیر آمل و ساری بر نسخه [= از نسخه] شیخ باقر... [بیاض] و از ساری و آمل تا به پایان بر نسخه [= از نسخه] حکیم مظفر نبیره حکیم ابوالفتح گیلانی که این نسخه مذکور هم در یزد ثبت شده‌اند، ثبت نمود»، نستعلیق، سرلوح معمولی، گ ۳۹۵ - ۷.

به پیوست نامه صاحبقرانی از ناشناسی، آغاز: اللهم كما افضيت نعمة الشروع متممها، گ ۶ - ۱.

۲. گلستان

مؤلف: سعدی

... ماضل خان، ۱۷ رجب ۱۱۸۲ هـ، در

□ جی‌کرن ابن گهاسر
حاشیه‌گ ۶۱ الف - ۷ ب.

۳. رقایم کرایم

مؤلف: سید اشرف خان «ملتفت» تتوی.

□ به همان خط، در کلاتور، مورخ ۱۱ شعبان ۱۱۸۲ هـ، در حاشیه گ ۸۹ الف - ۶۱ ب.

۴. شرفنامه نظامی

□ انجام افتاده، در حاشیه گ ۱۰۸ ب - ۸۹ ب. (معین نظامی)

نیز ر.ک: عبدالله، ۳۶/۱

مجموعه: APf II 15

۱. جنت الولاية

مؤلف: ناشناخته.

در احوال سید محمد بن یوسف جونپوری (۹۰۱ - ۸۴۷ هـ) که مدعی مهدویت بود. در ۵ باب: ۱. در سفر قبل از دعوت مهدویت (۷ ب): ۲. در بیان حضرت میران همه یاران را جمع کرده فرمودند که هجده سال است که بدین امر مأمور هستیم (۱۲ الف)، ۳. در بیان چون از موضع برنی انتقال شد، امر باری تعالی رسید که سید محمد [به] طرف تهته [= تته] روان شد (۱۵ الف): ۴. در بیان اخبار دادن به یاران از ماهیت ایشان (۲۵ الف): ۵. چند منقولات از حضرت مهدی، در ۸ باب (۶۸ الف - ۳۹ ب).

آغاز: مَدَّاللَّهُ تَعَالَى أَمْرَهُ فِي مَحَبَّةٍ وَرَحْمَةِ اللَّهِ مِنَ الصَّفِّ وَتَأْمَلْ فِي هَذَا الْكِتَابِ ثُمَّ

آمَن وَصَدَق.

ر.ک: نزهة الخواطر، ۳۲۲/۴؛ تذكرة علمای هند (ترجمه قادری)، ۴۴۴ که در ضمن شرح

حال سید محمد جونپوری اشاره‌ای به این مأخذ نکرده است.

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «تحریر فی التاریخ بیست و پنجم شهر ذی القعدة سنه

۲۰، به دستخط اخوند غریب اللہ، ساکن سانبر، برای خاطر داشت سیدن جیو

صاحب ارقام یافت»، نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، گ ۶۹ - ۱ (معین

نظامی).

۲. مطلع الولايت / مولود حضرت میران سید محمد مهدی جون پوری

مؤلف: میان سید یوسف.

تاریخ تألیف: ۱۰۱۶ هـ.

در دیباچه گوید: «موجب تحریر این قصص دین در سنه سادس عشر و الف بود، چون مصطفی خان از اجماع این گروه که در قصبه کوکاله مجمع بوده، حجت مهدویت حضرت میران علیه السلام طلبیده، ایشان هم بندگی میان سید اشرف و بندگی میان یوسف را... مخصوص داشتند. بنابر آن سید اشرف به منزل سید یوسف تشریف آورده گفتند که این را چه جواب دهم؟ میان فرموده که برهان نظام شاه، مردی جهان دیده و طزار بود، وقتی که با ما ملاقات کرده، قصه حضرت میران از مولد و مبعث تا رحلت از ما پرسیده، استماع نموده و شیخ فیضی که علامه زمان و ماهر هر مذاهب و ادیان بوده، او هم ملاقات کرده، از ماهمین التماس داشته. اینجا نیز اگر به خاطر عزیزان رسدهمین ذکر فرمائید. پس میان اشرف بسیار پسند کرده فرموده که خدای تعالی شما را ذهن مدرکه و حافظه داده است و شما سامع بندگی میان سید محمود هستید بل که سماع بعضی صحابه و اکثر تابعین دارید، اتفاق مایان است هر نقلی که شما می‌کنید صحیح و درست است... پس آن حضرت به این فقیر اشارت فرموده و این ضعیف... املاء کرده به حضور آورد.»

آغاز: الحمد لله الرؤف الرحمان الانسان النبی الهدایة الرحمة والغفران.

ر.ک: تذکره علمای هند (ترجمه قادری)، ۴۴۴ که می‌گوید مولوی محمد زمان شاه جهان پوری (شهید ۱۲۹۲ هـ) در تألیف هدیه مهدویه از مطلع الولايت استفاده کرده است.

□ ترقیمه: «تمت تمام شد رساله مولود الحضرت میران سید محمد المهدی الموعود... به تاریخ بیست و سیم رجب المرجب سنه احد، به دستخط اخوند غریب الله ساکن قصبه سانهر، به وقت عصر، به روز شنبه به اتمام رسید، برای خاطر داشت سیادت و نجابت پناه میان سیدن جیو صاحب ارقام یافت»، نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، گ ۱۴۴ - ۷۰ (معین نظامی).

مجموعه: APF II 16

مجموعه نصاب‌ها و واژه‌نامه‌ای که چندان اهمیّت ندارد.

۱. نصاب منظوم

□ گ ۵ ب - ۱ الف. (معین نظامی)

۲. معاینه ابوالبشر علیه‌السلام

شجره‌نامه‌های بنوقریش تا حضرت آدم.

□ گ ۲۸ - ۷. (معین نظامی)

۳. فرهنگ لغات قرآن مجید به فارسی

□ گ ۳۴ - ۲۹.

۴. نصاب الصبیان

مؤلف: ابونصر فراهی.

□ گ ۵۲ - ۳۵. (معین نظامی)

مجموعه: APh I I

۱. دانشنامه علایی

مؤلف: ابوعلی سینا، ابوعلی حسین بن عبدالله بن سینا.

□ ب ت، نستعلیق خوش، گ ۳۳۲ الف - ۱

۲. رساله در احوال ابوعلی سینا

مؤلف: نام مؤلف در نسخه‌های ما ذکر نشده است. در فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه رضاج ۱، ص ۶۶۴، نام او پیر محمد بن شیخ جلال قنوجی (م ۱۰۸۰ یا ۱۰۸۵ هـ) آمده است. تاریخ تألیف: اوائل ماه ربیع‌الاول ۱۰۴۱ هـ.

در مقدمه می‌گوید که: بسیاری از مؤرخان شرح احوال ابوعلی سینا را در مصتفات خود جای جای به طریق اجمال مرقوم کرده‌اند، لیکن هیچ کس به تفصیل نوشته است. لاجرم وی

این کار را انجام داده است. نخست شرح حال را آورده و در بخش پایانی نمونه اشعار فارسی و اسامی مصنفات شیخ را آورده است.

آغاز: جهان جهان سپاس خدای خرد آفرین را و گوناگون درود پیغمبر گزین و فراوان سلام.

این رساله براساس دو نسخه دانشگاه پنجاب، به تصحیح دکتر عارف نوشاهی و دکتر معین نظامی، نخست در اورینتل کالج میگزین، لاهور، جلد ۸۰، شماره ۱ - ۲ (۲۰۰۵)، شماره مسلسل ۲۹۵ - ۲۹۶، ص ۴۳ - ۵۸ و سپس در مجله میراث مکتوب، تهران، شماره ۳۲ (۱۳۸۵ ش)، دوره جدید، سال چهارم، ص ۲۸۷ - ۲۷۳ چاپ شده است.

□ گ ۳۵۳ ب - ۳۳۷ ب، همان قلم.

۳. رساله حقیقت نزول قرآن

مؤلف: ابوعلی سینا.

آغاز: سپاس خداوند زمین و آسمان و ستایش دهنده دین و جان.

□ برگ ۳۵۴، انجام افتاده.

مجموعه: APh II 3
127

۱. تحقیق الارواح (خاتمه)

مؤلف: فتح محمد لاهوری (خاتمه).

گزیده‌هایی از معدن الاسرار، فواتح میبدی، ترجمه نزهة بهجة تصنیف حکیم شیخ داود، مفتاح الخزاین، حفظ مراتب از خوب محمد چشتی، اخلاق ناصری، مبداء و معاد عزیزالدین نسفی، از کتاب ابونصر پیر محمد بن نصیب شاه الادهمی الابهاری مرید شیخ محمد الهروی (لاهوری ثم الدهلوی است. در بیان حقیقت روح انسانی مطابق مذاهب مختلف.

آغاز: الحمد لله... اما بعد چون... کتاب قواعد حکمت عملیست و آن عبارت است از

علم.

□ نستعلیق؛ گ ۶۶ الف - ۱، ناتمام. نام کتاب و مؤلف در خاتمه آمده است.

۲. نان و حلوا

مؤلف: شیخ بهایی عاملی.

□ گ ۱۷۵ الف - ۶۶ ب.

مجموعه: Aph III 25
143

۱. دل پسند

مؤلف: پندت راج بنمدهر [؟]. نواب امیرالدوله انتظام الملک حیدر بیگ خان بهادر نصرت جنگ او را به «پندت راج» مخاطب کرده بود و به دستور همان نواب در ۱۲۰۴ هـ / ۱۸۴۷ ب از هندی به فارسی ترجمه کرد.

چندی «بچار»های عجیب و غریب از پوتهی باهی سکتا و بسنت راج و غیره.
در سعد و نحس و احکام نجوم و شگون‌های نیک و بد.

آغاز: حمد بی حد و ثنای بیعد مرصاعی را سزاست که خوان کنی؟ [کن] پُر از
نعمت‌های گوناگون آراسته اوست.

ر.ک: مشترک، ۲۲۶/۱ همین نسخه.

□ ۱۲۲۹ هـ ترقیمه: «قد تَمَّتْ هذا نسخة مسمى دل پسند تصنیف بنمدهر [؟]
پندت به خط خام بالک رام، حسب الفرمایش لاله رام سهای صاحب و گویند
پرشاد پسر لاله موصوف، به تاریخ بست و نهم ربیع‌الاول ۱۲۲۹ هجری، در
مقام بجلی پور، عمله پرگنه بلرام پور» ص ۱۶۷ - ۱.

۲. منظومه هندی، ۱۰ ص

۳. قواعد برآوردن برکه پهل

آغاز: باید دانست که مقدار سال‌هایی که از عمر گذشته باشند، تا شروع سالی که بر او
مطلوب است.

□ ۶۳ ص، برخی مطالب به حروف ناگری است.

مجموعه: API II 6

مجموعه ۷ رساله در نصاب زبان ترکی که به زبان فارسی نوشته شده است:

۱. نورالابصار

مؤلف: رای دهن سنگه کاشی عرف رای شتاب رای، متوطن ملانوه، سرکار لکهنو، با همکاری حیات علی دهلوی.

تاریخ تألیف: ۶ جمادی‌الثانی ۱۱۹۵ هـ.

نصاب ترکی به فارسی است.

آغاز:

برگزید از جنس حیوان نوع انسان را به نطق

بست نقش انتظام و نسق امکان را به نطق

همان: مشترک، ۲۵۳۳/۱۳.

□ ۱۲۳۹ هـ ترقیمه: «تمت هذا الكتاب... در سنه یک هزار و دو صد و سی و نه، در

صوبه پیشاور، از دست رحمت‌الله کشمیری تحریر یافت»، نستعلیق و نسخ خوش، گ ۵۱ ب - ۳.

مُهرها: ۱. «علاء‌الدین محمد مولوی سلطان علی قادری نقشبندی المعروف به قاضی خیل»

۲. «عبدہ محمد علاء‌الدین؟؟ ۱۲ هـ» (ظہریہ).

یادداشت: «هفت نسخه که حاوی است برای شناختن و دانستن زبان ترکی، گذرانیده خواجه صاحب خواجه محمد شاه نقشبندی، در لاهور، به تاریخ محرم ۱۲۵۶ هجری، در انار کلی» (در ابتدای مجموعه). (معین نظامی)

۲. نصاب ترکی (منظوم)

مؤلف: رای لعل جی مل، برادر زاده راجه امیر سنگه عظیم‌الله خانی، دیوان لاهور.

نصاب ترکی به فارسی است.

آغاز:

تینکری دیدور و لار خدایی پاکنی هم یلادوچ صاحب لولاکنی

□ ۱۲۳۹ هـ، ترقیمه: «این نصاب ترکی تصنیف رای لعل جی برادر زاده راجه امیر سنگه عظیم الله خانی قوم کایسته... در صوبه پیشاور، از دست رحمت الله کشمیری، به تاریخ نهم شهر شعبان ۱۲۳۹ هجری کسوت ارقام پوشید»، نستعلیق، گ ۶۸ ب - ۵۳ الف.

مهر: «علاءالدین محمد مولوی سلطان علی قادری نقشبندی المعروف به قاضی خیل»، (معین نظامی)

۳. نصاب ترکی و فارسی (منظوم)

مؤلف: فضولی رومی (چنان که در ترقیمه آمده است، قیاس شود با فضولی بغدادی، در گذشته ۹۶۳ هـ، شاعر معروف دو زبانۀ ترکی و فارسی کشور عثمانی)

آغاز:

القطعة الأولى فی البحر الرمل:

پُرس در بحرِ رمل معنی ترکی راز من.

□ ۱۲۳۹ هـ، ترقیمه: «تمام شد نصاب ترکی مولانا فضولی رومی، ۲۵ شوال ۱۲۳۹ هـ، در دارالسلطنة کابل»، رحمت الله کشمیری، نستعلیق، گ ۸۰ الف - ۶۹ ب. (معین نظامی)

۴. نصاب ترکی (منظوم)

مؤلف: امیر خسرو.

مشمول بر ۴۷ قطعه در ۱۹۹ بیت.

آغاز: قطعه اول:

اوغان ایزی و تینگری به ترکی نام ایزد دان

وگر یالواج و تینگری ایلچسی گوئی پیغمبر خوان

□ ۱۲۳۹ هـ، رحمت الله کشمیری، در کابل، نستعلیق خوش، گ ۹۱ - ۸۱ ب.

مهر: «علاءالدین محمد... قاضی خیل»، (معین نظامی)

۵. نصاب ترکی (منظوم)

مؤلف: میرزا عاشور بیگ محمد شاهی حاکم کوهستان کشمیر (م ۱۱۷۱ هـ).
مشمول است بر هشت قصیده.

آغاز:

ای طالب کیف و کم، امکان و محال تا چند اسیر وهم و پابند خیال

□ ۱۲۳۹ هـ، رحمت الله کشمیری، در کابل، نستعلیق، گ ۱۰۵ الف - ۹۲ ب.
مهر: «علاءالدین محمد... قاضی خیل». (معین نظامی)

۶. نصاب ترکی (منظوم)

مؤلف: شیخ عبدالمؤمن معروف به ملّا دو پیازه (م ۱۰۳۰ هـ).

باب اول در ۱۱ فصل، باب دوم در بیان صیغه امر حاضر، باب سوم در بیان اسماء و افعال
مختلفه و هو الخاتمه.

آغاز:

فاعلات فاعلات فاعلات فاعلات تینگری و ایز اذعان اسماحق ایضایات
ر. ک: روز روشن، ۲۶۳ که از زباندانی ترکی ملّا دو پیازه و اتراک عالمگیری (لغت ترکی) او
سخن به میان آورده است.

□ ۶ ذیحجه ۱۲۳۹ هـ، رحمت الله کشمیری، نستعلیق خوش، گ ۱۳۰ ب -
۱۰۶ ب. (معین نظامی)

۷. نصاب ترکی (منظوم)

مؤلف: ملّا محمد یعقوب بلخی.

مشمول بر ۳۲ قطعه و ۲ فرد.

آغاز:

ایزی و اغانست تینگری خدای ایرو ریول کورستگوجی رهنمای

□ (۱۲۳۹ هـ، رحمت الله کشمیری)، انجام افتاده، تا قطعه ۱۷، ۱۳۸ ب - ۱۳۱
الف. (معین نظامی)

پوزش: به علت ترکی ندانی ضبط الفاظ زبان ترکی در نمونه اشعار در سطور بالا دقیق نیست و فقط رونویسی شده است.

مجموعه: $\frac{APi X 19C}{309}$

۱. دستور الصبیان

مؤلف: نونده رای.

همان: مشترک، ۳۱۳/۵.

□ ۱۲۴۹ هـ، ترقیمه: «تحریر بتاریخ دهم ماه رمضان المبارک ۱۲۴۹ هـ، مطابق ۲۲ جلوس محمد اکبر شاه پادشاه غازی»، نستعلیق، گ ۲۹ الف - ۱ ب.

۲. قواعد سلطنت شاه جهان

انشایی است در وصف آداب دربار و چگونگی پرداختن به امور سلطنت شاهجهان پادشاه (۱۰۶۸ - ۱۰۳۷ هـ). برخی عناوین: در بیان تشریف آوردن پادشاه جهان پناه در جهروکه درسن [/ درسن = غرفه دیدار عام]، بیان تشریف فرمودن پادشاه جمجاه از جهروکه درسن به جهروکه خاص و عام، بیان رونق افزاشدن پادشاه ملک فصل [؟] در غسل خانه فردوس مثال، بیان اوقات عدالت و حالات عدل پادشاه عدالت پناه، بیان آرایش مجلس عشرت قرین در حریم معلی بعد از فراغ مجلس علما... بیان احوال صید و شکار خاصه (آخرین عنوان). آغاز: بیان علم و دانش و حسن نیت و فیض نعمت پادشاه در هنگام انکشاف صبح.

□ ۱۲۴۹ هـ، نستعلیق، گ ۶۱ الف - ۳۰ الف.

۳. قواعد نوشیروانی و اکبر شاهی / قواعد السلطنت اکبری

مؤلف: نام او در ترقیمه نسخه محو شده است.

در دیباچه گوید:

«بدان که این مختصری است لب لباب از قواعد نوشیروانی و اکبر شاهی و غیره که از توفیق الهی به چندین جد و جهد به عبارات صاف و ضبط مهمات و حفظ مراعات به موجب فرمایش آن مملکت پیرای بزم افروز ارجمندی ... (با حذف القاب) دریای بی انتها را بر امواج مسطورین قرطاس آوردم.»

و نام آن ممدوح را در ابیات آورده است:

بـفـخـریم از لطف ربّ زمین که شه دادگر دادۀ فخرالدین [؟]
«از لفظ سرّیت نام مبارک می‌آید». و شاید این اشاره به محمد اکبر شاه ثانی (۱۲۵۳ - ۱۲۲۱ هـ) باشد.

مؤلف در خاتمه کتاب گوید:

«این همه قانون برای امیران و صاحب مقدوران ضرور است که به عمل آرند، خصوصاً پادشاهان را لازم و متحقّق است که قواعد سلطنت بدین عبارت متعلق و متضمن است، نه برای جاهلان که هر چند آنها صاحب حشم و نعم از تأیید معبود حقیقی می‌شوند مگر بوی آدمیت را هیچ ندانند».

آغاز:

الحمد لله که جمیع عالم را از یک ندای فیض ردای «کن فیکون» در.

□ ۱۲۵۰ هـ، ترقیمه: «تمّت تمام شد نسخه ملخص قواعد السلطنت اکبری و غیره من تصنیف فقیر حقیر... (نامش محو شده) بتاریخ دوازدهم شوال ۱۲۵۰ هجری مطابق ۳۰ جلوس معلی، نستعلیق، گ ۷۱ ب - ۶۰ ب.
مُهر چهارگوشه‌ای: «میرزا محمد سلطان فتح الملک شاه بهادر ابن محمد بهادر شاه بادشاه غازی ۱۲۵۴». (ظهریه)
یادداشت: «مالک این کتاب فخرالدین».

مجموعه: $\frac{APi X 27A}{311}$

۱. کارنامه

مؤلف: شاه محمد گهرتلی.

آغاز: بنده خاکپای سگان جناب قادری شاه محمد گهرتلی.

همان: مشترک، ۳۵۷/۵.

□ (حدود ۱۲۵۳ هـ)، ترقیمه: «تمام شد انشای کارنامه من تصنیف شاه محمد گهرتلی به اتمام رسید، به روز شنبه، به تاریخ بیستم ماه بهادون ۱۸۹۴» [بکرمی]، شکسته مایل، گ ۱۴ الف - اب.

۲. مرضع کار

مؤلف: قاسم علی کلانوری.

همان: مشترک، ۴۰۱/۵.

□ (ح ۱۲۵۳ هـ)، ترقیمه: «تمام شد نسخه مرضع کار، به وقت یک پاس روز باقی مانده، به تاریخ بیست و سیوم ماه بهادون ۱۸۹۴ به اختتام رسید.» شکسته مایل، گ ۳۲ ب - ۱۵ ب.

گنجهٔ کیفی

مجموعه: Kui VII 16
2444

۱. دیوانِ قاسم
مؤلف: قاسم.
ازوست:

به جای معنی قاسم جگر بلفظ دو ریخت
طلوع رشتهٔ یاقوت کرده است سرودم

□ سدهٔ ۱۲ هـ، نستعلیق، گ ۷۴ ب - ۱ الف. از آغاز و انجام افتاده، آغاز:

من آن جبین مزلت پیراسته‌ام بدر عشق
که کارخانه کند گرفتند بآب سجودم

۲. دیوانِ غنی کشمیری
مؤلف: غنی کشمیری.

□ سدهٔ ۱۳ هـ، نستعلیق، ۳۷ گ. از آغاز و انجام افتاده، بخشی از ردیف «الف» تا
«ع»، آغاز:

حال ما از نامهٔ بال کبوتر روشن است
ما چه بنویسیم شرح سینهٔ افکار را

پایان:
افکند اشک ندامت صد گره در کار شمع.

مجموعه: KPi X 10
2430

۱. باغ دل آرا

مؤلف: پندت شنکرناتھ عرف شاه متخلص به «نادر» کشمیری.

تاریخ تألیف: ۱۲۳۹ هـ (= باغ دل آرا)

بمحمدالله که این فرخنده‌نامه
چو شد باغ دل آرا نام نامیش
مرتب کرد کلک نکته پیرا
بود تاریخ هم «باغ دل آرا»

(خاتمه)

و در دیباچه گوید:

«مختصریست از ترهات فقیر حقیر هیچ میرز، شنکر ناتھ پندت متخلص به نادر که در سنه یک هزار و دو صد و سی و نه هجری در شهر کرامت بهر، بنارس به عهده انشاگری صاحبان عالی شان والا همم کپتان تامسن صاحب بهادر صاحب علاقه دانه خوری [؟] ضلع مذکور، با همه پریشانی حواس از گردش اشعار [!!] متواتره به پاس خاطر عزیز گرامی... کاشی نات... (حذف دعا)... خلف... (حذف القاب) لاله هری شنکر مرتب و به «باغ دل آرا» ۱۲۳۹ نامزد کرده تاریخ اتمامش نیز از همین الفاظ برآورده.»

نامه‌های واقعی مؤلف است با تاریخ نگارش در هر نامه. اولین نامه به لاله هری شنکر پندت مورخ سلخ رمضان ۱۲۳۷ هـ. سپس به لاله نراین داس متخلص به «ضمیر». لاله برج ناتھ متخلص به «خیال» مورخ ۲۶ صفر ۱۲۳۸ از دهلی به حیدرآباد، غزل لمؤلفه. به لاله گنگا رام پندت بن لاله دیان رای، نامه در اصطلاحات قافیه و منطق. به لاله شیو پرشاد معروف به بلبل. پندت چکبت نراین متخلص به «اشکی». منشی فضل عظیم سر رشته دار کچهری. لاله پیم ناتھ متخلص به «شهید». مولوی ظهور علی خلف مولوی فتح علی و دیگران. آغاز: بعد از گزارش حمد خدا و ثنای برگزیدگان بارگاه والایش خامه خام رقم می‌نگارد که مختصریست.

□ ۱۲۵۰ هـ. ترقیمه: «تمام شد نسخه دلکشا دل آرا... مسمی به بیغ دل آرا تألیف و تصنیف جناب قبله و کعبه استادی پندت شنکر ناتھ جیو صاحب عرف شاه، نادر تخلص زاد الله اقبالهم و طلال کمالهم، بنده فقیر حقیر خاکسار بی اعتبار... کرپاکشن پندت عرف رینه خلف پندت مهتاب رای صاحب عرف رینه متخلص به «مسکین» دام اقباله، به تاریخ پنجم ماه مارچ ۱۸۳۵ در مقام شاهجهان آباد، به

مکان پندت دیبی پرشاد... عرف کوتاه داری، روز پنجشنبه وقت سه بهر به
خیریت تمام صورت اتمام یافت». نستعلیق، گ ۳۵ الف - ۱ الف.

۲. شبنم شاداب

مؤلف: ظهیرا تفرشی (م ۱۰۵۱ هـ).

همان: مشترک، ۲۲۹/۵.

□ ۱۲۵۰ هـ / ۱۲۶ اپریل ۱۸۳۵، کرباکشن پندت رینه، شکسته، در میرته، گ ۵۰
الف - ۳۶ ب.

مجموعه: KPi I 4
2428

۱. جان بهجان / صمد باری (منظوم)

مؤلف: عبدالواسع.

آغاز:

صمد پاک نر نجن جان نبی پیامبر بسیتھ بکھان
سراینده در بخش آخر منظومه افعال / مصادر فارسی را با معادلات اردو / هندی آورده
است:

کردن، گفتن، شنیدن، جان کرنا، کھنا، سننا، مان
آخرین بیت:

فخیدن، کفیدن، ناویدن، کھی اکرٹنا، بکسنا، اونگھنا لھی
همان: مشترک ۱۸۸.۱۶۶/۱۴.

□ ۱۲۲۰ هـ، ترقیمه: «تم تمام شد نسخه جان بهجان من تصنیف افضل العلماء
لغات چنیده [کذا: چیده] با بیانی واضح سید عبدالواسع، روز یکشنبه، تاریخ
بیست و نهم شهر جمادی الاول سنه ۱۲۲۰ هجری مطابق سنه ۷ [۴] جلوس
شاه عالم بادشاه غازی خلدالله ملکه و سلطانہ نگارش گشت». نستعلیق خوش
جلی، گ ۴۸ الف - ۱ ب. با علائم ع (عربی)، ف (فارسی)، ه (هندی) که کاتب
زیر واژه‌ها نوشته است.

۲. مثلثات

مؤلف: بدیع تیریزی.

همان: مشترک، ۳۰۲/۱۴.

□ ۳ جمادی الثانی ۱۲۲۰ هـ، نستعلیق، هم قلم با جان بهجان، گ ۵۰ ب - ۴۹

الف.

۳. بدیع النصاب

مؤلف: منسوب به امیر خسرو.

همان: مشترک، ۱۴۳/۱۴.

آغاز: مصر شهر و شهر ماه و ماء آب و خوف سهم.

□ ۱۱۵۶ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد بدیع النصاب من تصنیف قدوة الشعراء

حضرت امیر خسرو دهلوی نورالله مضجعه، کاتب الحروف احقرالعباد روپ

چند، به تاریخ شب یازدهم صفرالمظفر ۱۱۵۶ هجری مقدسه نبوی.» نستعلیق،

محشی، با علائم ع (عربی)، ف (فارسی) زیر واژه‌ها، گ ۶۴ الف - ۵۱ الف.

مجموعه: $\frac{KPi XI 7}{2450}$

۱. مثلثات / نظم مثلث / نصاب مثلث (منظوم)

مؤلف: بدیع تیریزی.

همان: مشترک، ۳۰۲/۱۴.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۴ ب - ۱ ب.

۲. تجنیس اللغات (منظوم)

مؤلف: عبدالرحمان، سده ۱۲ هـ، برای ضیایی.

همان: مشترک، ۱۵۸/۱۴.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۸ ب - ۵ الف.

۳. بدیع البیان (منظوم)

نصاب است. همان که به امیر خسرو و گاهی به جامی منسوب شده است. مشترک، ۱۴/۱۴۳.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۱۴ ب - ۶ ب.

مجموعه: KPi I
2422

۱. مجمع اللغات

به علت افتادگی در آغاز - که احتمالاً نام مؤلف در آن قسمت بوده - مؤلف آن شناخته نشد، ولی از کارهای شبه قاره است.

فرهنگی است بسیار کوتاه فارسی به فارسی که فقط با آوردن یک معادل، واژه‌ها را توضیح داده است.

□ ۱۲۴۲ هـ، ترقیمه: «کتاب مجمع اللغات تمت تمام شد به تاریخ دوازدهم شهر رمضان المعظم سنه ۱۲۴۲ هجری مطابق متی چیت سودی دوادستی سمت ۱۸۸۳، یوم دوشنبه به وقت چهارگه‌ری روز باقی مانده در دارالخلافه شاهجهان آباد بسلطنت اکبر شاه بادشاه غازی... (با حذف اشعار) به دستخط مسکین بی تسکین، خوشه‌چین ارباب فرهنگ، پندت بهادر سنگه به مددکاری مولوی صاحب مخدوم و متاع [کذا: مطاع] مولوی نجابت خان صاحب که ساکن بریلی بانس به محله «نومحله» تشریف می‌داشتند، صورت تحریر یافت.» برگ اول افتاده، آغاز: ... و هو الله الموفق علی الاتمام و الاختتام. آب اسم ماهی است، هندوی ساون؛ اذار [کذا: آذر] نام ماه؛ الایی نیکی‌ها؛ نستعلیق، گ ۱۴۶ الف - ۱.

۲. انتخاب اللغات

نام مؤلف: در نسخه نیامده است. شاید به اهتمام کاتب نسخه - پندت بهادر سنگه - گزینش شده است.

گزیده‌ایست از فرهنگ‌های مختلف که گزیننده در آخر هر واژه، مأخذ خود را ذکر کرده است، مانند: جهانگیری، رشیدی، شرح شرفنامه، تحفه السعادت، کشف اللغات. فرهنگی است بدون هیچ نظم و ترتیبی.

آغاز: ورطه بفتحین، محل هلاک، متعرف کشته، ادیم پوست.

□ ۱۲۴۲ هـ، ترقیمه: «انتخاب اللغات به تاریخ شانزدهم ماه ذیقعد ۱۲۴۲ هجری یوم جمعه به وقت چاشت در دارالخلافت حضرت شاهجهان آباد در جلوس اکبر شاه بادشاه غازی دام ملکه به دستخط خوشه چین ارباب فرهنگ بهادر سنگه پندت به یمن و عنایات الهی صورت ارقام یافت»، نستعلیق، گ ۱۷۳ الف - ۱۴۷ الف.

۳. فرهنگ بهار دانش

مؤلف: ناشناخته (به علت افتادگی نسخه).

به ترتیب الفبایی. نشانی از حرف یاء: «یارا قدرت: یمن برکت: یور گداگر: یبوست خشکی».

ر.ک: مشترک. ۱۴/۱۵۶-۱۵۴ گزارش چندین فرهنگ که برای بهار دانش نوشته شده است.

□ ۱۲۴۳ هـ، ترقیمه: «تمام شد کتاب فرهنگ بهار دانش به تاریخ بیست و یکم رمضان ۱۲۴۳ هـ، یوم چهارشنبه، به وقت ضحی، چهار گه‌ری روز برآمده، مطابق متی بیساکه بدی هفتمی سمت ۱۸۸۳ در سلطنت اکبر شاه بادشاه غازی دام ملکه به دستخط زشت رقم مسکین بی تسکین خوشه چین ارباب فرهنگ بهادر سنگه پندت به یمن و عنایات الهی در شهرشاهجهان آباد به خیرت تمام صورت ارقام یافت»، نستعلیق، آغاز افتاده: ورستکار. ایراد آوردن انقیاد فرمانبرداری، ایجاد نو پیدا کردن، گ ۱۸۹ - ۱۷۴.

مجموعه: $\frac{KU\text{i IX } 21}{2221}$

مجموعه رسائل اردو و فارسی اسف، آنچه به فارسی دارد اینست:

۱. تمیم انصاری

مؤلف: ناشناخته.

داستان تمیم انصاری است.

آغاز: قصه حضرت تمیم انصاری به این نوع روایت می‌کند. مُخبر صادق که در خلافت امیرالمؤمنین حضرت عمر خطاب رضی الله عنه که بعد از نماز بامداد.
ر.ک: مشترک، ۱۰۸۱/۶.

□ ۱۲۵۳ هـ، ترقیمه: «تمام شد کتاب قصه تمیم انصاری، به تاریخ بست و ششم ماه شوال المکرم ۱۲۵۳ هجری موافق آن بست و چهارم شهر جنوری ۱۸۳۸ ع مطابق ماگه بدی... سمت ۱۸۹۴ راجه بکرمی، به مقام دارالخلافة شاهجهان آباد، سنه احد جلوس محمد شاه غازی به خط بی ربط فقیر حقیر بهرت سنگه المعروف بلهه [؟] سنگه برای شوق خود نوشته شد، صورت تحریر اتمام یافت»، شکسته، ۱۲ گ.

۲. مناجات خواجه عبدالله انصاری

مؤلف: خواجه عبدالله انصاری.

آغاز:

ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده

یاد تو مرعاشقان رامونس جان آمده

همان: مشترک، ۲۴۱۱/۴.

□ (۱۲۵۳ هـ)، بهرت سنگه (شکسته، انجام افتاده، ۱۹ گ).

۳. کامروپ و کام لتا

مؤلف: ناشناخته. داستان هندی کام روپ (پسر) و کام لتا (دختر) است.

آغاز: چنین روایت کنند که در شهر اوده المشهور من بلاد هندوستان راج پتی نام

فرمانروایی بود.

ر.ک: مشترک، ۱۱۸۱/۶ از اینگونه داستان‌ها.

□ ۱۲۵۳ هـ، بهرت سنگه ترقیمه: «تمام شد قصه کامروپ و کام لتا بتاریخ ششم

ماه شوال بوقت سه بهر تحریر یافت»، نستعلیق، ۴۱ گ.

۴. قصه فرخ ضمیر و شیرین کلام و چالاک طبع و ناز پرور

مؤلف: غلام محیی‌الدین (دیباچه) که هندی بوده است.

داستانِ پسری به نام فرخ ضمیر فرزند شیخ عبدالرحیم استانبولی است که برای کسب علم به هندوستان مسافرت می‌کند و در آن زمان پادشاه تختِ دهلی تغلق بوده [قرن ۸ هـ] و فرخ ضمیر در دهلی در مدرسه مولانا عبدالسلام شرکت می‌کند که دو صد کس شاگرد داشت و دختری به نام «شیرین کلام» داشت. فرخ ضمیر عاشق او می‌شود. مؤلف دوهره (دوبیتی‌های هندی را نیز در داستان آورده است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... حمد و سپاس خالقی را که نخلبند بوستان آفرینش عالم کونین است... (پس از دیباچه) ناقلانِ اخبار و دانایان روزگار چنین اظهار می‌نمایند که در مُلک عرب شهری است استنبول که عرض و طول او مسافتِ دوازده کروه یعنی چهار فرسخ است.

در فهرست مشترک این قصه و داستانی با این قهرمانان ذکر نشده است.

□ ۱۲۵۳ هـ، ترقیمه: «تمام شد قصه فرخ ضمیر و شیرین کلام و چالاک طبع و ناز پرور به تاریخ دهم شهر ذیقعدہ ۱۲۵۳ هجری مقدسه، روز سه‌شنبه مطابق بیستم ماه فروری ۱۸۳۸ عیسوی به خطِ خام احسن [کذا: احقر] العباد بنده کُتْدن لعل قوم کایتھ ساکن شاهجهان آباد صورت اتمام پذیرفت، برای خاطر عاطر... (خراب شده) مکرم معظم بهرت سنگھ صاحب المعروف بلی جی [در ترقیمه نیم انصاری: بلهه؟] تحریر یافت»، نستعلیق، ۵۸ گ.

مجموعه: KPi XI 3
2187

۱. بدیع القصص

مؤلف: پندت بدری ناتھ متخلص به «عاشق».

قصه سیف الملوک و بدیع الجمال است.

□ ۱۲۶۹ هـ، ترقیمه: «تمت بالخیر این نسخه رنگین دلگزین... مسمی به بدیع القصص مصنفه مجمع الحسنات پندت بدری ناتھ المتخلص به عاشق، به قلم خاکسار پندت دیبی سهای پهلوان معرکه نیاز، به مقام گلشن آباد جاوره، به روز

شوراتری، یوم دوشنبه، سنه ۱۹۰۹ بکرماجیت، مطابق هفتم مارچ ۱۸۵۳ ع، موافق بیست و پنجم جمادی اولی ۱۲۶۹ ه صورت اتمام پذیرفت»، کاتب امضای خود را نیز ثبت کرده است، نستعلیق روان، گ ۱۹ الف - ۱.

۲. جنگ نامه

مؤلف: نعمت خان «عالی».

همان: مشترک، ۴۷۲/۱۰.

□ ۱۲۶۹ ه، ترقیمه: «... نسخه جنگ نامه من تصانیف نعمت‌خان عالی مغفور مشعر بر حالاتِ مقاتله و مجادله محمد اعظم شاه و بهادر شاه پسران اورنگ زیب بادشاه عالمگیر در گلشن آباد جاوره به تاریخ پنجم جمادی آخر ۱۲۶۹ هجری مطابق هفتم [کذا] مارچ ۱۸۵۳ ع... یوم چهارشنبه به قلم خاکسار پندت دبی سهای پهلوان معرکه نیاز صورت اتمام پذیرفت»، نستعلیق، محشی، گ ۲۹ ب - ۱۹ ب.

سپس اشعار متفرقه: غزل سعدی شیرازی، تضمین میرزا قتیل، غزل قاسم مشهدی، غزل شیخ علی حزین، تضمین پندت نراین داس ضمیر، غزلیات ضمیر، شمس تبریز، خواجه حافظ، چندر بهان برهمن، رباعیات سید نعمت الله ولی، مستزاد فریدالدین عطار، رباعی ابوسعید، خاقانی، سعدی، بابافغانی شیرازی، میرزا جان، قدسی، طالبای کلیم، ۳۳ ب - ۲۹ ب.

۳. کشف الانوار

ترجمه آتماشتااست یعنی سؤال و جواب سری مهادیو و پاربتی.

□ ۱۲۷۱ ه، ترقیمه: «تمام شد نسخه کشف الانوار ترجمه آتماشتا به مقام بیجاور بیست و هفتم جولانی ۱۸۵۵»، نستعلیق، عنوان‌ها شنگرف، ۳۸ الف - ۳۴ ب.

۴. عجایب الافکار

ترجمه گیتاسار یعنی سؤال و جواب ارجن و کشن جی است.

مترجم: صوفی شریف، چنان که در مشترک، ۲۱۷۶/۴ آمده است.

□ ۱۲۷۱ هـ، ترقیمه: «تمام شد خلاصه گیتا سار مسمی به عجاب الافکار بتاریخ بیست و هشتم ماه جولائی ۱۸۵۵ یوم شنبه، من مقام بیجاور»، نستعلیق، گ ۴۱ الف - ۳۸ الف، سپس نصیحت افلاطون به اسکندر و سؤال و جواب ملأ شاه [بدخشی] و کرشن پندت با تاریخ کتابت ۲۹ جولائی ۱۸۵۵ یوم یکشنبه بمقام بیجاور ۴۱ الف - ب، سپس تعبیر نامه‌یی که برای نوشیروان وضع شد در برگ ۴۱ ب.

۵. قواعد فارسی

مؤلف: روشن علی جونپوری (م ۱۲۲۵ هـ).
همان مشترک: ۲۴۸۵/۱۳.

□ ۱۲۵۱ هـ، ترقیمه: «بتاریخ دوازدهم ماه اگست ۱۸۵۵ یوم یکشنبه، قصبه بیجاور، علاقه بندهیل کهند صورت تحریر پذیرفت»، ۵۱ ب - ۴۲ الف.
مهر: «پندت رادهاکشن ۱۲۰۶ هـ». (ظهریه و آخر)

مجموعه: $\frac{KPi XI 4}{2183}$

۱. بدیع النصاب / کامل نصاب

مؤلف: منسوب به امیر خسرو.
همان: مشترک، ۱۴۳/۱۴.

□ ۱۲۶۰ هـ، ترقیمه: «تمت بالخیر هذا الكتاب کامل نصاب من تصنیف کمالات انتساب حضرت امیر خسرو دهلوی، به تاریخ شانزدهم جمادی الثانی ۱۲۶۰ هـ روز چهارشنبه». نستعلیق خوش، ۱۲ گ.

۲. مینا بازار

مؤلف: منشی دیپ چند. نشر ادبی است.
عناوین مطالب: سبب تألیف مینا بازار، نشانندن نهال رشک در حدیقه کاغذ، اول صراف زاده سیمین رخ، دوم دکان جوهری والاگهر، سوم گل فروش لاهور، چهارم حلوایی زاده شکرین لب،

پنجم نانوازاده آتشین طلعت، ششم عطارزاده عنبرین زلف، خاتمه.
آغاز: شاهد آینه روی سخن آینه به پیشانی بسته.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوان‌ها شنگرف، ۱۲ گ.

۳. چهار عنصر

مؤلف: میرزا عبدالقادر «بیدل».

همان: مشترک، ۹۳۸/۱۱.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، تا: آرایش مجلس شریعتش اداب صدر لی
مع الله جاده قدم طریقتش، ۵۹ گ.

مجموعه: $\frac{KU\ i\ XI\ 13}{2169}$

مجموعه رسایل فارسی و اردو است. آنچه به فارسی دارد، اینست:

۱. آداب خط (منظوم)

سراینده: سلطان علی مشهدی.

آغاز:

ای قلم تیز کن زبان بیان بهر حمد خدای هر دو جهان

□ ۱۳۱۴ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد این رساله خوش قلمی به تاریخ سیزدهم
ماه جون ۱۸۹۶ به خط بد خط به قلم کنهیا لعل رایزاده به اختتام پذیرفت».
نستعلیق، ۱۶ برگ خسته و پوسیده و خراب شده.
مهر: «کنهیا لعل ۱۲۶۸ هـ» (خاتمه).

۲. قواعد خط نستعلیق (منظوم)

سراینده: قادری.

آغاز:

ای قلم گویان خط بزبان که چسان شد ظهور خط بجهان

□ ۱۲۵۷ هـ، ترقیمه: «به پاس خاطر دوستی خط عزیز شب [؟، شهبو] سهای، در حالت کمال بی‌مشقی در تحریر کشید» و همین خطاط در این مجموعه، تذکره بهارستان ناز را با این ترقیمه کتابت کرده است: «به تاریخ بست و ششم ماه جون ۱۸۴۱ عیسوی به خط بد خط فقیر پُر تقصیر حقیر ذره تمثال کنهیلال رایزاده ساکن شاهجهان آباد دهلی، بر مکان واقعه [واقع] چیبی؟ واره، گذر دریبه؟ صورت اختتام یافت.» نستعلیق، کاغذ فرنگی، ۱۲ گ. مهر: «کنهیلال ۱۲۶۸» (خاتمه).

۳. چوگان و گوی / گوی و چوگان (منظوم)

سراینده: محمود بن حسن هروی متخلص به عارفی (م ۸۵۰ یا ۸۵۳ هـ)
آغاز:

زان پیش که حسب حال گویم از خالق ذوالجلال گویم

□ ۱۲۷۱ هـ، ترقیمه: «در ۱۸۵۵ این رساله مولوی نظامی [کذا] بفضل به اتمام رسید، از مدد خامه کنهیا لعل رایزاده»، نستعلیق، عنوان‌ها لاجورد، ۲۴ گ.

مجموعه: KU i XI 15
2222

۱. خواص جانوران

گزیده کتابی‌ست در خواص طبیعی و روحانی برخی پرندگان و جانوران.
آغاز: فواید هُدهُد: فرقی هُدهُد مع منقار در تعویذ کرده در گردن دارد. با هر کسی بیکار کند، سرخرو گردد.

□ ۱۳۱۱ هـ، ترقیمه: «تمام شد خواص جانوران به تاریخ بست و دویم ماه مارچ ۱۸۹۴ ع به قلم کنهیا لعل [عفی] عنه، به پاس خاطر عزیزالقدر لاله منا لعل صاحب ملازم ریل، [به] زودی و شتابی مع سؤال و جواب راجه جنگ و مرشد کامل یعنی اشتاوگر به تسطیر و تحریر درکشید و به لاله صاحب برای ملاحظه و یادگار داده شد.» نستعلیق، گ ۱۹ ب - ۱۳ الف.

۲. سؤال و جواب راجه جنگ و اشتاوگر

عرفان هندویی است، در ۱۸ موضوع / باب: ۱ ...؟، ۲. سرور اتما، ۳. ارشاد هدایت؛
۴. عرض-نوید؟؛ ۵. ارشاد محویت؛ ۶. عرض یافت ارشاد؟، ۷. عرض یافت شاگرد؛ ۸. قید و
رستگاری؛ ... ۹. حقیقت؛ ۱۰. محویت.

آغاز: راجه جنگ از اشتاوگر پرسید که معرفت چه قسم حاصل شود.

□ ۱۳۱۱ هـ، ترقیمه: «تمام شد به پاس خاطر لاله منا لعل، کنهیا لعل بنخط خام

نوشته در ۱۸۹۴ع»، گ ۶۵ الف - ۲۰ الف.

گنجینه عمومی

مجموعه: Pa 4
430

۱. مرتع الغزلان فی رسم قرآن (منظوم)

مؤلف: حیدر.

لاجرم بسندہ سیہ دفتر
تاریخ تألیف: ۱۲۱۲ هـ = نظم حیدر.
نام کتاب:

بوستانی پُر از گل و ریحان
شهره گشته به مرتع الغزلان
در ۴ باب: ۱. حذف، ۲. زیادت، ۳. رسم همزه، ۴. بدل، روی همه رفتہ ۶۴۷ بیت.
آغاز (دیباچہ به نثر عربی): لقد من اللہ علی المؤمنین...

نظم:

حمد منعم چنان کہ می باید
شکر نعمت چنان کہ می شاید
انجام:

ختم عمرم بمغفرت فرما
استجب ربنا و مولانا

☐ نستعلیق، فهرست ابواب در ابتدا، گ ۳۳ ب - ۱ ب.

۲. مقصود القاری

مؤلف: نورالدین محمد قاری.

همان: مشترک، ۱۳۶/۱

☐ ۱۱ شهر جمادی الاوّل ۱۲۷۵ هـ، گ ۴۱ ب - ۳۴ ب.

۳. وقوف کلام (منظوم)

همان: مشترک، ۱/۱۴۰ (۹۸۴).

□ گ ۴۳ ب - ۴۲ الف. کاتب هر سه رساله یکی است و به احتمال قوی کاتب همان کسی است که این مَهر از آن اوست: «قطب دین محمد عثمان است ۱۲۷۴» (۳۳ ب، ۴۴۱ ب).

مجموعه: Pa 11
1809

۱. فضایل القرآن

مؤلف: ابوالمعارف ظهور الحق محمد منیر متخلص به «ظهور» لاهوری قادری شطاری که دوگونه نسبتِ طریقت داشت. در طریقه شطاریه مریدِ حاجی محمد سعید لاهوری (م ۱۱۶۲ هـ) بود که این یکی از خلفای شیخ محمد اشرف شطاری لاهوری (م ۱۱۰۴ هـ) بود (برای احوال شیخ محمد اشرف ر. ک: احوال مشایخ کبار تألیف سلیمان و شیخ سعدالله، به اهتمام محمد اقبال مجددی، اسلام آباد، ۱۳۷۹ ش. و در مقدمه آن ص: هشت شرح حال محمد سعید نیز دارد). حاجی محمد سعید را دو نسبتِ دیگر نیز بود: یکی با شیخ سعدالله نقشبندی وزیر آبادی (م ۱۱۰۲ هـ) که نام او در تذکره‌ها «شیخ اسدالله لاهوری چنابی» نیز آمده است (ر. ک: مناقب الحضرات تألیف محمد امین بدخشی، ترجمه معین نظامی، کوتلی، ۲۰۰۲، ص ۳۵۴؛ حدیقه الاولیا تألیف غلام سرور لاهوری، به اهتمام محمد اقبال مجددی، لاهور، ۱۳۹۶ هـ، ص ۱۲۷)؛ و دیگری با سید محمود کُردی مدنی قادری. نسبتِ دوّم مؤلف در طریقت قادریه بود با شیخ حافظ داود که شیخ ارشاد و خلیفه شیخ فضل الله بود. مؤلف در اینجا نام شیخ محمدرضا شطاری قادری (م ۱۱۱۸ هـ) و شیخ اله داد خان قادری [اکبرآبادی؟] و شاه اسماعیل سلیم ثانی را نیز آورده و می‌گوید:

حضرت شیخ محمد اشرف و حضرت شیخ محمدرضا قادری که هر دو در لاهور بل تمام پنجاب از جمله مشایخ مستثنی و اکمل بوده و نیز به روحانیت حضرت شاه محمد غوث و استادی و ارشاد پناهی شیخ ابوالمعارف حافظ عنایت الله قادری... متوجه شده (۳ الف).

اطلاعاتِ پیشگفته مأخوذ از مقدمه مؤلف است که اطلاعات بسیار سودمند دربارهٔ مشایخ او

است.

تاریخ تألیف: ۱۱۶۴ هـ.

در سبب تألیف می‌گوید: پیشتر برای کسب رضایت و خوشنودی میان عبدالرحمان و میان عبدالرحیم سلمها الله که نواسه‌های حاجی محمد سعید لاهوری‌اند، مجموعه‌ای به نام کتزالغریب [مشترک ندارد] مشتمل بر فن دعوت و چهل اسم و دیگر ادعیه و نود و نه اسماء و تحقیق اسم اعظم نوشته بود. اکنون آن دو بزرگوار خواست که مجموعه‌ای در فیوض و برکات و خواص و آثار سور و آیات تألیف کنند. با وجود ضعف جسمی و کثرت شواغل این مجموعه را ترتیب و قطعه تاریخ آن را خودش سرود.

آغاز:

یار ب دل پاک و جان آگاهم ده آه شب و گریه سحرگامم ده
... حمد و ثناء گوناگون و شکر و سپاس از حصر بیرون نثار ساحت عزت قادری که.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، گ ۱۴ ب - ۱ ب.

۲. معرفت الدنیا

شیخ علی متقی.

همان: مشترک، ۱۹۵۳/۳.

□ ۲۲ ذیحجه سنه ۹۲، محمد عمر، نستعلیق، گ ۲۲ الف - ۱۵ ب.

۳. مطالع الانوار فی ترجمه الآثار

مؤلف: عقیف نور کاشانی.

همان: مشترک، ۲۰۹/۱۰.

□ گ ۱۴۵ الف - ۲۴ الف.

مُهر: «حسن شاه ولد شاه دین شاه ۱۲۹۲» (۲۴ الف، ۱۴۵ الف).

یادداشت: «این کتاب نسخه مطالع الانوار حق و ملک سید حسن شاه ولد سید سعد بن شاه بن شاه سکندر کیلانی است.»

مجموعه: Pa 19
2467

۱. تفسیر سورة یس

مؤلف: ناشناخته که به امیر خواجه علاءالدوله از امرای سلطان سعید پیشکش شده است. این تفسیر را جای دیگر به تفصیل معرفی کرده‌ام: ر. ک: فکر و نظر، اسلام آباد، ج ۳۳، شماره ۳، شعبان - شوال ۱۴۱۶، ص ۳۶ - ۳۹. آغاز: سپاس بی‌قیاس و منت‌های بی‌مُنتها ملکی را تعالی.

□ ۷ ذیقعدة ۱۰۹۸ هـ، عبدالمؤمن بن مرحوم قاضی عبدالنبی، نستعلیق، گ ۶۳ ب - ۱ ب.

۲. مصباح العاشقین (تفسیر)

مؤلف: بهاء‌الدین محمود.
همان: مشترک، ۷۰/۱

□ ۱۹ صفر ۱۰۷۲ یا ۱۱۷۲ هـ، نستعلیق، گ ۸۳ الف - ۶۴ ب.

مجموعه: Pc 11
432

رسایل حبیب الله قندهاری

مؤلف: حبیب الله قندهاری (۱۲۶۳ - ۱۲۱۳ هـ).

برای شرح حال مؤلف ر. ک: عبدالحی حبیبی «محقق قندهاری»، مجله آریانا، کابل، دوره ۲۵، ش ۱. مجموعه‌ای مشابه‌ای از رسایل او در کتابخانه دارالدعوة السلفیه، لاهور نیز دیده‌ام.

۱. رساله عربی

آغاز: لك الحمد يا ملهم الصدق.

□ گ ۱۰ ب - ۱ ب، انجام افتاده.

۲. جوابات سؤالات محمد اعظم

در پاسخ ۸ اشکال که میان صاحب ملاً محمد اعظم به مؤلف مطرح کرده بود.

۱. فرق میان بدعت حسنه و بدعت سئیه، ۲. اشاره سبحة در تشهد، ... ۵. تعیین کتاب‌ها و ثوق در عمل به احکام، ... ۸ احکام جهاد با کفار و تملک اموال و نفوس ایشان.
آغاز: الحمد لله و کفی... اما بعد معروف ارای ثاقبه و افکار

□ گ ۲۴ ب - ۱۳ الف.

۳. مکتوب حبیب الله قندهاری به میان محمد اعظم (۱)

آغاز: اما بعد الحمد و الصلوة و تبلیغ الدعوات فقیر حقیر ملتجی الی رحمہ الله حبیب الله به خدمت مخدوم مکرم صاحبی ام میان محمد اعظم... معروض می‌دارد که رقیمة عطر شمیمه.

□ گ ۲۷ الف - ۲۵ الف.

۴. مکتوب حبیب الله قندهاری به میان محمد اعظم (۲)

آغاز: الحمد لله و کفی والسلام علی عباده... سابق ازین رساله‌ای محتوی بر سؤالات عدیده و مراسله [ای] منظوی بر استفسار صحت ایمان عوام که بر بعضی از متواترات دینیہ اطلاع ندارند، از آنجناب عزّ صدور یافته.

□ گ ۵۰ ب - ۲۷ ب

۵. مکتوب حبیب الله قندهاری / توحید (فلسفه)

بدون نام مخاطب با القاب «مخدوم مکرم و معظّم» یاد شده است.
همان: مشترک، ۹۴۷/۲.

آغاز: اما بعد الحمد و الصلوة و تبلیغ الدعوات... ازان زمان که صحیفه شریفه و رساله لطیفه مشتمل بر رسائل مهم به دست مخلص خدمت عالی شاه حاجی سعدالله شرف روزگار و مایه افتخار فقیر آمد.

□ گ ۷۰ الف - ۵۱ الف.

۶. شمع بارقه

همان: مشترک، ۱۶۶۹/۳.

آغاز: الحمد لله بجلال ذاته و کمال صفاته نحمده... خداوند! اگر حرفی از حمد و ثنای تو.

□ ترقیمه: «تمت این رساله محقق حبیب الله اخندزاده قوم کاکوری و موسی خیلی ساکن و متوطن قندهار»، در شهر کابل، گ ۱۳۰ ب - ۷۱ ب.

مجموعه: PC I 9
1338

۱. [ردّ اهل سنت و جماعت]

مؤلف از قرن ۱۳ ه و قطعاً از مردم شبه قاره است.

کتابی بی نام و بی مؤلف است. کتابیست شیعی در ردّ برخی نظریه‌های اهل سنت هند که در کتب حدیث مطرح کرده‌اند. به سرآغاز توجه شود:

«بیشتر از زبان ثقات اهل سنت - هداانا الله و اياهم - چنان قرع صانع فقیر بود که «اصح الکتاب بعد کلام الله، صحیح بخاری است». و العجب کل لعجب! که این قول مقلدان حضرت امام اعظم کوفی است که در دیار هندوستان به جز این زُمره سُنیه، از مالکیه و حنبلیه هرگز یافته نمی‌شوند و شافعیه هم به ندرت... (پس از چند سطر) درین اوان بعضی از اصدقای ایمانی از کتاب مستطاب بستان المحدثین تألیف افضل متکلمی الاشاعرة المتأخرین شاه عبدالعزیز دهلوی چنان روایت کردند.»

□ گ ۱۶ ب - ۱ ب، خواننده‌ای از اهل سنت که این رساله را مطالعه کرده، در حواشی اختلافات نظر خود را بسیار با متانت درج کرده است.

۲. مقاصد الحقیقه فی ترجمه الخطبة الشقشقه

مترجم: سبحان علی (شاید: سبحان علی خان بهادر بن علی حسین کنبو بریلوی، در گذشته ۱۲۶۴ ه: نک: مطلع انوار، ۲۵۱).

به خواهش نواب معتمدالدوله مختار الملک سید محمدخان بهادر ضیغم جنگ. در حل لغات، بیان اعراب کلمات، تصریح کنایات، اظهار اشارات و تبیین استعارات قصیده است.

مترجم در مقدمه خود می‌گوید که مجدالدین فیروزآبادی در قاموس: صاحب جامع الاصول به

استنادِ نهاية اللغة؛ صاحبِ مجمع الامثال یعنی معاصر خطیب زمخشری ابوعلی جبائی در کتابِ خود و امام کازرونی صاحبِ مفتاح الفتوح به صحت این قصیده تأکید دارند.

آغاز: حمدالا يحمله الثقلان ولن يوزن... اما بعد این خطبه است علیه علویه مدعو به خطبه شفشقيه

[در خاتمه: شفشقيه]

که بر زبان معجز بیان.

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۷۳ ب - ۱۷ ب.

۳. قصیده عربی

به مطلع:

من قربها بعد من لاجل و بعدها قرب موت اصعب العلل

☐ گ ۷۵ ب - ۷۴ الف.

۴. خطبه شفشقيه (عربی)

☐ گ ۷۸ الف - ۷۶ ب، و دو برگ ۷۹ الف - ۷۸ ب ذکر اسامی دانشمندان که

صحت این خطبه را قبول دارند.

مجموعه: $\frac{PC I 10}{1118}$

۱. تنبيه الغافلین

مؤلف: بهاء‌الدین بن محمد ابراهیم ترمذی (نسخه حاضر)

همان: مشترک، ۲۲۸۲/۴

☐ سده ۱۱ هـ، شکسته، گ ۲۹ الف - ۱ ب.

۲. خلاصة الكلام في دين الاسلام

مؤلف: محمود احمد بن محمد.

همان: مشترک، ۵۰۲/۱۴.

□ همان قلم، گ ۴۵ ب - ۳۰ الف.

مجموعه: $\frac{PC I 10}{1260}$

رسائل صدرالدین محمد فائز دهلوی

مؤلف: صدرالدین محمد «فائز» دهلوی (م ۱۱۵۱ هـ).

۱. صراط الصدر

پس از دیباجة مختصری که به عربی است، می‌گوید:

«احقر عباد در اصول دین چند رساله مثل اعتقاد الصدر و طریق الصدر و غیره تألیف نموده، لیکن عبارت آن رساله‌ها فی الجمله دقیق بود، بناءً علیه به التماس عزیزی، به طریق اختصار و ایجاز کلمه‌ای چند در این رساله که مسمی به صراط الصدر است، تحریر نمود.»

در اثبات واجب الوجود، نبوت، امامت، مطاعن، صفات امیر، معاد.
آغاز: الحمد لله ذی العظمة و الکبرياء و الجبروت.

□ ۲۸ ذی‌قعدة ۱۲۳۷ هـ، نستعلیق، عنوان‌ها شنگرف، در حاشیه ترجمه آیات و عبارات عربی به فارسی، با فرهنگ لغات عربی در آخر، گ ۱۴ الف - ۱ ب.

۲. طریق الصدر

در دیباجة گوید: «یکی از برادران ایمانی خواست از من که کلمه‌ای چند مختصر در اصول دین نگارش کنم. اگر چه سابق در کتاب احیاء القلوب و اعتقاد الصدر در این باب آن چه بایست، نوشته شد، لیکن آن عزیز در باب اختصار و بیان عمده مطالب مختلف فیه بجد شد. بناءً علیه کلمه‌ای چند مـ. بعد اولی کرة بعد اخری مرقوم نمود.»

در اثبات الوجود، وجود الواجب، رؤیة الواجب، عصمت الانبیاء، امامت، مطاعن، معاد.
آغاز: الحمد لله المبدء المعبد الفعال لما یرید الذی.

□ غزه جمادی الثانی، [۱۱۳۵ هـ]، نستعلیق مایل به شکسته، عنوان‌ها شنگرف،

- ترجمه عبارات عربی به فارسی در حاشیه و فرهنگ لغات عربی به فارسی در پایان، گ ۲۴ ب - ۱۵ ب.
- یادداشت‌ها: ۱. «بلغ المقابله» (۲۳ ب).
۲. «رساله طریق الصدر احقر احوج عباد غزه جمادی الثانی داخل کتابخانه شد ۱۱۳۵» با امضای مؤلف. (ظهريه)
- مُهرها: ۱. «صدرالدین محمدخان سنه ۱۱۳۲ هـ» به خط نستعلیق. (ظهريه)
۲. «سنه ۱۱۳۴ الوقف لا يملك من باعه او وهبه او بدله فعليه لعنت اللّٰه و الملائكة و الناس اجمعين الى يوم الدين.» (ظهريه)

مجموعه: PC I 20
2057

۱. شرح قصیده امالی

مؤلف: آخوند درويزه ننگرهاری.

همان: مشترک، ۱۱۵۸/۲.

□ آغاز افتاده: خدا شد یا کسی گمان برد، گ ۳۴ ب - ۱.

۲. ترجمه عقاید حافظی

مؤلف: ابراهیم بن محمد.

- در ۱۰۲ فصل: ۱. معرفت حق تعالی...؛ ۱۰. نام‌های خدا...؛ ۲۰. فرقه قدریه...؛ ۳۰. فضیلت انبیاء بر ملائکه...؛ ۱۰۰. تصدیق کاهن به چیزی که خبر می‌کند از غیب، کفر است...؛ ۱۰۲. هیچ ولی به درجه نبی نمی‌رسد.
- همان: مشترک، ۱۱۳۵/۲ [1974] عقاید اهل سنت و جماعت.

□ ۱۲۵۹ هـ، عبدالعزیز، در ایلچپور، گ ۵۱ ب - ۳۵ الف.

۳. مرج البحرين و جامع الطریمین

مؤلف: عبدالحق محدث دهلوی.

همان: مشترک، ۱۹۰۸/۳.

□ ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۶۰ هـ، عبدالعزیز، در اورنگ آباد، گ ۱۰۵ - ۵۹ ب.

مجموعه: PC III 53
1164

۱. کثیر الفوائد

مؤلف: امداد علی بن نور علی که از محضر سید فدا علی موسوی نیشابوری و مولوی علیم الله استفاده کرده است.

آغاز: الحمد لله... عاصی پر معاصی حقیر فقیر... به امید اجر ابدی و فوز سرمدی خواست که ترجمه احادیث چند از کتب معتمده برداشته در رساله مختصره جمع نماید.

□ بخط مؤلف، گ ۹۸ الف - ۱ ب.

۲. ترجمه الشریعة

مؤلف: محسن بن مرتضی «فیض» کاشانی (م ۱۰۹۱ هـ).

در بیان معنی شریعت و کیفیت ملاک و بیان اقسام نیکویی‌ها و زشتی‌ها، در ۸ «در».

آغاز: سپاس و ستایش مر خداوندی را که خلایق را برای پرستش.

همان: الذریعه، ۱۰۹/۴.

□ ۱۲۴۳ هـ، ترقیمه: «فارغ شد... امداد علی بن نور علی... از تحریر این رساله شریفه کثیرالمنفعه، به کمال عجلت در دو روز از مجموعه نسخ مملوکه میرزا محمد صادق صاحب... وصی شیخ علی حزین مغفور، در بلده کان پور، به تاریخ نوزدهم شهر صدر؟ ۱۲۴۳ هجری نبوی و نقل گرفتم از آن نسخه‌یی که تاج‌الدین بن خواجه رضی‌الدین امیر مازندرانی شاگرد رشید مصنف رساله هذا روبروی اوستاد نوشته بودند. و السلام علی من اتبع الهدی.» گ ۱۵۷ الف - ۹۹ ب.

یادداشت‌های عربی و فارسی و رساله‌ای عربی، مورخ رجب ۱۲۷۹ هـ، از برگ ۱۵۸ تا ۱۸۱.

۱. کشف المحجوب

مؤلف: علی بن عثمان هجویری.

□ ۱۲۵۶ هـ، ترقیمه: «تمام شد کشف المحجوب از کتاب [= نسخه] مستطاب سیادت پناه سید غلام محیی‌الدین شاه که صحیح به خط خوش و محشیه از مولوی عبدالغفور بید عبدالضعیف النحیف راجی الی رحمة الله تعالی رحیم بخش کاتب القرآن که طفل غریب چارساله این بیچاره به عارضه چیچک [= آبله] از دارالفنا به دارالبقا رحلت نموده بود و هوش از قالب عنصری پریده بود...
تحریراً بتاریخ بیست و یکم ماه جمادی الثانی ۱۲۵۶ هـ من الهجرة المقدسیه در محلّه موتی دروازه متصل کترة سید بهولی شاه پیرزاده به وقت شب به حواس پراکنده تحریر یافت»، جدولبند، سرلوح طلایی، نستعلیق، با فهرست مطالب در آغاز و دیباچه عبدالغفور بر حاشیه کشف المحجوب، گ ۳۶۱ الف - ۱

۲. انتخاب مثنوی

گزیده مثنوی معنوی مولوی است.

گزیننده: ناشناخته. در دیباچه می‌گوید:

از معانی و نامودم انتخاب
فیض رومی یافتم از مثنوی
تا که باشد طالبان را فتح باب
نام این شد انتخاب مثنوی
آغاز:

حمد محمودی که در جمله صور
شده بانوار محمد جلوه گر
آغاز نسخه ما برابر است با مشترک، ۲۴۶/۷.

□ ترقیمه: «تمام شد نسخه انتخاب مثنوی از کتاب حضرت مخدومی النظامی ام قدس سرّه»، نسخه در ۱۲۷۴ در ملک خورشید احمد مهجودی دهلوی سرهندی بوده است. گ ۳۸۵ ب - ۳۶۲ ب.

۱. رساله عرفانی

بی‌نام مؤلف.

آغاز: فصل در تحقیق حقیقت ماهیت و حقیقت وجود و موجودیت اشیاء.

□ گ ۲۸ ب - ۱ ب.

۲. کنز الدقایق

مؤلف: فیروزشاه خویشگی نقشبندی.

همان: مشترک، ۱۸۱۶/۳؛ فهرستواره، ۷۷۳/۸.

در دیباچه می‌گوید: هر جا که اسم مبارک «حضرت پیر دستگیر» درین نسخه نوشته

شده است، مراد از پیر پیر مابندگی حضرت آدم بنوری است رضی الله عنه» (۲۹ ب)

با عنوان‌های دقیقه، دقیقه.

□ ۱۰ دیحجه ۱۲۸۰ هـ، نستعلیق، گ ۱۳۱ الف - ۱۲۹ الف.

۳. شرح الهامات غوث الاعظم

□ آغاز و انجام افتاده. گ ۱۵۷ ب - ۱۳۲ الف

مجموعه: $\frac{PC\ IV\ 23}{875}$

۱. محک الطالبین

مؤلف: محمد سعید قادری معروف به عبدالسلام حسام‌الدین بن حبیب‌الله علوی الاموی

الجلالی العربی ثم الکروی (دیباچه نسخه حاضر).

تاریخ تألیف: ۲۰ رمضان ۱۲۴۴ هـ (خاتمه).

همان: مشترک، ۱۸۸۰/۳ با خطای در تاریخ تألیف. بیفزاید: فصل نوزدهم در بیان از کار و

مناجات مشایخ با برکات؛ و نیز: فهرستواره، ۸۳۶/۸.

□ ۲۰ رمضان ۱۲۴۴ هـ، محمد محسن العلوی بن سید نجم‌الدین المعروف علی

اکبر علوی مخاطب به شاهی و میرزائی و خانی که پادشاه مهر آویزه عطا کرده در

آن خاتم اسم «میرزا علی اکبرخان» نصب کرده بود، نستعلیق، موربانه زده و

احتیاج به بازسازی دارد، ۱۳۵ گ.

۲. تذکرة الاخبار

مؤلف: علی اکبر شریف گیلانی زنجانی، مقیم لاهور. در حاشیه این نسخه آمده:
 «گیلانی ازان گویند که مولد حضرت ابراهیم الاصر در بغداد است و بغداد در گیلان
 است [!!]. و زنجانی ازان گویند که محمد ابرقعی بن ابراهیم العسکری بن موسی الثانی بن
 ابراهیم الاصر بن موسی کاظم اعقابہ بالابهر و الزنجان مدینتان فی العراق».
 نام جد او سید جان محمد بن سید قاسم بود که به خدمت شیخ داود کرمانی شیرگره‌ی
 رسیده بود. و او از احفاد سید حسین زنجانی، مدفون لاهور است. چنان که می‌گوید: [در شرح
 حال حضرت صدر شاه زنجانی از اولاد سید حسین زنجانی] «همه جماعت کثیر در آن بلدة فاخره
 [= لاهور] ساکن از آن جمله این مؤلف حقیر نیز انسلاک دارد» (۲۴۵ الف)؛ «در ذکر بزرگان جلیله
 سادات زنگانیان که در شهر لاهور از اولاد حضرت سید حسین و حضرت صدر دیوان زنجانی
 سکونت داشته‌اند، آباء و هم‌جندی این مؤلف حقیر و اجداد کرام این فقیراند.» (۲۷۶ الف)؛ «مقول
 است از حضرت جدی سید جان محمد که در زمان خلافت پادشاه ... شاه جهان غازی عامل جفا پیشه
 بدیع‌الزمان نام در پرگنه پُر سرور [پسرور فعلی] در مضافات پنجاب امین فوجدار و شقدار محال
 جاگیر نواب ... علی مردان خان بود.» (۲۷۷ ب). مؤلف شاعر نیز بود و چند بیت به شیوه حکیم
 سنایی سروده و مطلع آن را آورده است (۵ الف).

تاریخ تألیف: ۱۱۴۵ هـ. اما در آن وقایع تا سال ۱۱۸۱ هـ نیز دارد.

در دیباچه گوید:

«فقیر حقیر هیچ مدان علی اکبر شریف گیلانی زنجانی کمترین سگان ابو محمد
 محیی‌الدین عبدالقادر جیلانی را... از صغر سن تا اواخر جوانی به مباحثه علوم دینی و
 مناظره احکام یقینی مطالعه تفاسیر و احادیث و تذکرة اخبار و آثار و علوم انساب رغبتی
 تام و هوسی تمام بوده، تألیفی منقولات از کیفیت حالات سید انبیاء... از ابتدای اوان
 حضرت ابوالبشر آدم تا زمان خاتم رسالت... و اصحاب کبار و ائمه معصومین و سلاطین
 ماضیه و حکمای سابقه و مشایخ سلف و خلف... که از صحف معتبره و کتب مستداوله
 اخبار... مطالعه و معاینه این حقیر شده همه را هو بهو [= عیناً] به یک جا اشتلاف داده
 آمد... درین هنگام خجسته انجام که از هجرت... یک هزار و یک صد و چهل و پنج
 سال گذشته در سلطنت شاهنشاه جم‌جاه کیوان... محمد پادشاه مفتوح گشت... این نامه...
 تألیف نموده و تذکرة الاخبار نام نهاد.»

با ذکر منابع.

تذکره مشایخ قادریه، نقشبندیه، چشتیه و سهروردیه است، به ترتیب سال. بخش ارزشمند کتاب، بخش آخر کتاب است که مؤلف تذکره مشایخ خانواده خود - زنجانیان لاهور و اطراف - را آورده است و اطلاعات را از قول معاصران خود نقل کرده است. مثلاً:

«از قصبه اندری نزدیک تھانسر سید نجم‌الدین نوجوانی به روز جمعه به تاریخ سلخ ماه شوال ۱۱۸۱ هـ آمده اظهار ساخته که ما نیز جماعت کثیره در آن قصبه از اولاد حضرت سید حسین زنجانی سکونت داریم.» (۲۴۶ الف)

و سپس شجره نسب او را آورده است و در خاتمه این شجره که خودش رساله مستقلی است و به چند فصل مرتب شده، می‌گوید: «قد تمت شجره طیبه سادات زنگانیان متوطنان لاهور فی دارالسلطنت و پسیانواله عمله پرگنه پتی اعظم وال و کالو والی عمله پرگنه پر سرور متصل قصبه مذکور مزبور و چندنیوت [چنیوتِ امروزی] و سهاوه جهاتله گکهران عمله پرگنه دان گلی و کله کرکر [؟] متصل قصبه چندنیوت.» (۲۵۱ الف).

سپس قصیده‌ای در وصف لاهور از دیوان عزیز میر عبدالعزیز زنجانی نقل کرده است و در خاتمه قصیده گوید:

«تظویل این قصیده دراز است، مقدار دویست و پنجاه بیت خواهد بود، بنا بر یمن عزیزان اکتفا بر همین قدر نموده مندرج ساختم و اکثر غزلیات او رنگی دیگر دارد و طرزی دیگر، حیف صد حیف که دیوان [او] ضایع شد، مرتب نگردید.» (۲۵۲ ب).

مؤلف در ضمن وقایع ۵۹۶ هـ در مدخل سید حسین زنجانی نقل قولی از کتاب فاتحة الولاية تألیف ابوالحسن بن [کذا] شیخ علی بن عثمان الجلابی الهجویری کرده است (گ ۲۴۴). ما چنین کتابی از هجویری نمی‌شناسیم. ر. ک: مقدمه دکتر محمود عابدی بر کشف المحجوب، تهران، ۱۳۸۳ ش. ص: بیست و سه تا بیست و پنج. که آثار هجویری را نام برده است، ولی نام این یکی در آنجا نیست.

آغاز: الحمد الخالق البرایا و الشکر و لواهب العطايا که سر رشته انساب جمیع ذرات مکنونات عالم گوناگون.
در مشترک و فهرستوراه نیامده است.

□ ۱۲۴۳ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد نسخه تذکره الاخبار من تألیف سیاده و نقابت مرتبت... (حذف القاب) سید المشایخ علی اکبر الشریف العلوی رحمة

اللّٰه عليه و الوالديه، به دستخط احقر العباد اللّٰه الصمد فقير حقير قليل البضاعة
پُر تقصير محمد [محسن ابن] المؤلف، به تاريخ بست و پنجم ربیع الثانی
۱۲۴۳ روز شنبه وقت ظهر به اختتام رسیده، نستعلیق، سخت موربانه زده،
اطلاعات و سنین مهم طعمه موربانه شده، ۲۷۹ گ.

۳. حقیقه

مؤلف: نظام‌الدین تهانسری.

همان: مشترک، ۱۴۱۷/۳؛ فهرستواره، ۳۰۹/۸.

این غیر از حقیقه اوست که چاپ شده است.

☐ محمد حسن بن نجم‌الدین علی اکبر گیلانی، گ ۲۷۹ ب - ۲۸۱ ب.

مجموعه PC IV 28
933

۱. گنج الاسرار

مؤلف: معین‌الدین چشتی سجزی.

همان: مشترک، ۱۸۲۸/۳؛ فهرستواره، ۷۸۸/۷.

☐ ۱۲۷۷ هـ، قادریخش، گ ۹۴ الف - ۱ ب.

۲. رساله در طریقه مجددیه / صادقه مصدقه

مؤلف: رؤف احمد رأفت مجددی.

همان: مشترک، ۱۹۶۸/۳؛ فهرستواره ۶۲۱/۷.

☐ ۲۶ ربیع الاول، بی تاریخ، به ضمیمه نامه شاه غلام علی دهلوی که پس از
دیدن رساله به مؤلف نوشته بود. در خاتمه نام رساله صادقه مصدقه دارد. ۱۲۹ ب -
۹۵ الف.

۳. رساله وهب پیر مکبرین؟ / وهب زیبر

همان که در مشترک، ۲۱۱۲، ۲۰۴۶/۳ و فهرستواره، ۱۰۸۵، ۱۰۰۱/۸ با دو نام مواهب محمد زیبر و وهب زیبر یاد شده است. در آنجا نسخه شیرانی ۵۶۲۳/۳۲۹۸ با نام وهب زیبر آمده است. من نسخه حاضر را با نسخه شیرانی مقابله کردم و هر دو را متن واحد یافتم. جز این که در نسخه شیرانی نامش وهب زیبر و در نسخه حاضر وهب پیر مکبرین [کذا] آمده است. در نسخه شیرانی می‌گوید:

«اما بعد این رساله ایست در بیان انواع و اقسام اذکار و اشغال و مراقبات و تصورات و مشاهدات که از جمیع طرق مشایخ کبار... برای رفع تعطش سالکان... مفید است مسمی است به وهب زیبر، بنا بر استدعای بعضی محبان... در سه فصل اختصار افتاد.» و در نسخه حاضر چنین آمده است: «اما بعد این رساله ایست... تعطش سالکان... مفید دانست مسمی به وهب پیر مکبرین استاد جناب ولایت مآب حضرت پیر دستگیر قیوم الزمان بحق معرض و متفرغ از غیر، خواجگی محمد زیبر قدس الله سره، سید قطب الدین محمد اشرف حیدر حسین بن سید عنایت الله بنا بر استدعای... به سه فصل اختصار افتاد.»

□ گ ۱۷۷ ب - ۱۳۰ ب.

مجموعه: PC IV 29
930

۱. سرّ الاسرار (عرفان)

مؤلف: ناشناخته.

تاریخ تألیف: معنون به شاهزاده محمد داراشکوه (۱۰۶۹ - ۱۰۲۴ هـ). چون رساله به صنعت غیر منقوطة / مهمله نوشته شده، نام داراشکوه را «داراء عالم سلمه الله و ادام دوله» آورده است.

رساله ایست در حل علوم و اصطلاحات متصوّفه: «رساله در حل علوم و اصطلاح اهل الله رحمهم الله و اعطاهم ما ارادوا موسوم سرّ الاسرار مسوده کرده عروس رساله مسطوره را املح معرّا ساده رو مطروح الدرر و اللؤلؤ در عرصه آورد.» هر مطلب به عنوان «سرّ دگر» مطرح شده است.

آغاز:

اسم الله الملك العلام اول مطلع الكلام

احمد الله كل حال مع امداده و اسلم محمدا رسول الله و اولاده و اهل و داده.
ر. ک: فهرستواره، ۴۷۸/۷ چندین رساله بدین اسم دارد ولی هیچ کدام مورد نظر ما نیست.
□ گ ۳ ب - ۱ ب، با توضیحات بین السطور که منظور مؤلف چه بوده است،
ناتمام.

۲. مبداء و معاد

مؤلف: شیخ احمد سرهندی.
آغاز: احمد الله فی المبدأ.

□ گ ۳ ب - ۲۸ ب.

۳. معارف اللدنیه

مؤلف: شیخ احمد سرهندی.
□ گ ۲۸ ب - ۴۹ ب.

۴. ردّ روافض

مؤلف: شیخ احمد سرهندی.
□ ۱۲۸۴ هـ، هم قلم یا دیگر رساله‌های مجموعه، گ ۱۵۰ الف - ۶۲ ب.

۵. تحقیق کلمه طیبه (عربی)

مؤلف: شیخ احمد سرهندی.
□ ۱۲۸۴ هـ، ۶۷ الف - ۶۳ الف.

۶. شرح رباعیات خواجه باقی بالله

شارح: شیخ احمد سرهندی.
□ گ ۷۳ ب - ۶۷ ب، به طور چلیپا.

۷. مکاشفات غیبیه

مؤلف: محمد معصوم مجددی.

همان: مشترک، ۱۹۷۶/۳؛ فهرستواره، ۹۴۷/۸.

□ ۷۴ الف - ۹۲ ب.

۸. اربعین (عربی)

□ ۹۲ ب - ۹۴ ب.

۹. احادیث فضائل حضرات شیخین (عربی)

□ ۹۵ الف - ۹۴ ب.

۱۰. تحقیق نبوت (عربی)

مؤلف: شیخ احمد سرهندی.

□ ۱۰۶ الف ۹۵ ب. تمام مجموعه به نستعلیق و به دستخط یک کاتب است.

مجموعه: $\frac{PC\ IV\ 43}{1490}$

۱. لوائح

مؤلف: جامی.

□ ترقیمه: «بروز پنجشنبه ششم شهر ذی الحجّه با تعجیلی که خامه تفصیل را

حواله بخط می‌کند»، (۱۱۲۲ هـ)، گ ۲۴ الف - ۱ ب.

۲. دستور معما (منظوم)

مؤلف: جامی.

آغاز:

بدان ای در معما طالب نام

چو از حمد و تحیت یافتی کام

همان: مشترک، ۶/۱۴.

□ (۱۱۲۲) هـ، ترقیمه: «به تحریر پیوست و به تسطیر انجامید نسخه هفتاد و بیستی در فن معما از تصانیف عبدالرحمن جامی قدس الله سره السامی روز شنبه هشتم شهر ذی الحجه سنه یک هزار و دو صد و بیست و دو از نسخه سیادت پناه سید رحم شاه سلمه الله.» نستعلیق، کاتب مجموعه یک نفر است، گ ۲۹ الف - ۲۴ ب.

مجموعه: $\frac{PC\ IV\ 43A}{2511}$

۱. لوائح

مؤلف: جامی.

□ گ ۳۴ الف - ۱ ب، مهر «میرزا خسرو بیگ ۱۲۴۴» در خاتمه.

۲. نائیه

مؤلف: جامی.

□ گ ۴۱ ب - ۳۴ ب.

۳. شرح رباعیات وحدت وجود

مؤلف: جامی.

□ گ ۱۳۳ الف - ۹۸ ب.

۴. کنز الكنوز فی عالم الرموز / شرح جام جهان نما

مؤلف: محمد شیرین مغربی (م ۸۰۹ هـ).

شارح: عبدالله بن حسن بن علی المکی الجفی العملانی.

آغاز: (مقدمه شارح):

الحمد لله رب العالمین حمدی که در عقول ننگجد و ثنای که در عدد بیان او نسنجد...

(متن):

بسم الله... بدان که بسم در اصل اسم بود نزد علماء ظاهر.
در مشترک و فهرستواره از این شرح یاد نشده است.

□ گ ۱۳۳ الف - ۹۸ ب، ناتمام.

۵. سؤالات شیخ آذری (منظوم) / قصیده رانیه

مؤلف: پرسش و پاسخ شیخ آذری [اسفراینی؟ ۷۸۴ - ۸۶۶ هـ] و ملا آمری که همروزگار بوده‌اند، ولی تاریخ تألیف آن با روزگار اسفراینی جور نیست مگر این که بعداً کسی این سؤال و جواب را به رشته نظم کشیده باشد. سراینده شیعی مذهب است.
تاریخ تألیف: صفر ۹۸۷ هـ.

به سال نه صد و هشتاد و هفت در یک شب
بگفتم این همه در عشر آخرین صفر
به التماس محبتان مرتضی گفتم
من این قصیده به یک شب ز شام تا به سحر

و در خاتمه گوید:

که از جرائم عصیان آمری بیدل به پاکی دل دانای آذری بگذر
آغاز:

آیا ضمیر تو مجموعه قضا و قدر وجود تو صدف کائنات را گوهر
آیا ضمیر تو از مهر و ماه روشن تر نموده وام ز رای تو نور شمس و قمر

□ گ ۱۳۳ ب - ۱۴۶ الف.

۶. عقاید حکماء (اخلاق)

آغاز: بدان که حکما گویند که چون افراد انسان در کار معاش با همدیگر نیازمند بودند.

□ گ ۱۴۷ ب - ۱۴۶ ب.

۷. تأویل معراج پیغمبر

آغاز: حکما را سخن بسیار است و بهترین تأویلات از حضرت رئیس الحکماء بوعلی سینا است.

□ گ ۱۶۰ ب - ۱۴۷ ب، سپس اشعار میر ابوالحسن فراهانی از افاضل عصر شاه عباس صفوی.

سجع مهر: «هست این آن کسی که کند خسرو بد نام؟»
یا: «این هست بنام آن کسی که کند خسرو؟»

مجموعه: PC IV 65
2371

۱. نور الهدی

مؤلف: سلطان باهو.

□ یکم شوال ۱۲۸۰ هـ، محمد نعیم هندی، به حکم حکیم احمد صاحب، نستعلیق، گ ۲۳ ب - ۱ ب.

۲. مرآت الحقیقت

مؤلف: چون برگ یکم نسخه افتاده است، نام مؤلف معلوم نشد. در فهرستواره، ۸/۸۵۰ کتابی با همین عنوان از حسین بن محمد بشیر کسکری جیلانی نگاشته ۱۲۶۰ هـ یاد شده است بدون هیچ تفصیل.

نسخه ما در یک مقدمه و ۵ «حقیقت» و خاتمه است. مقدمه: مبداء، «حقیقت»ها: ۱. بیان وحدت و جود، ۲. اثبات وحدت وجود به دلایل و براهین عقلی و نقلی، ۳. تمثیلات وحدت وجود، ۴. احوال اهل وحدت، ۵. بیان شرح بی‌تی که از بزرگی واقع شده.

[بیت]

ز دریای شهادت چو نهنگ لا بر آرد سر تیمم فرض گردد نوح را در عین طوفانش

□ ۳۰ شوال ۱۲۸۰ هـ، محمد نعیم هندی، آغاز افتاده: اولوالالباب تعرف که هوش افزای ارباب استعداد و عبرت بخش اصحاب بصیرت است، گ ۵۸ الف - ۲۴ الف.

مجموعه: $\frac{PC\ IV\ 69}{2509}$

۱. محبت الاسرار

مؤلف: سلطان باهو.

□ گ ۲۵ الف - ۱ ب.

۲. شمس العارفين

مؤلف: سلطان باهو

□ ۱۴۱۵ هـ [کذا: ۱۳۱۵ هـ]، فیض اللہ، برای پاس خاطر حضرت دپتی کلکتر صاحب سرحد سندھ که نامش به معما گفته است، گ ۸۶ ب - ۲۶ ب.

مجموعه: $\frac{PC\ IV\ 69\ A}{2471}$

۱. عين الفقرا

مؤلف: سلطان باهو.

□ گ ۹۵ ب - ۱.

۲. محبت الاسرار

مؤلف: سلطان باهو.

□ میان داد ولد...؟، نسخ. گ ۱۰۹ الف - ۹۵ ب.

مجموعه: $\frac{PC\ IV\ 73}{2653}$

۱. خلاصة المقامات (تذکره)

مؤلف: ابوالمکارم بن علاء الملک جامی.

در شرح حال و کرامات و ملفوظات شیخ احمد جام نامقی.

همان: مشترک، ۱۱/۸۱۶؛ فهرستواره، ۳/۲۱۲۵.

□ ۱۱۱۱ هـ / ۴۴ جلوس عالمگیر، ص ۷۳ - ۱.

۲. انیس الارواح

ملفوظات خواجه عثمان هارونی (م ۶۱۷ هـ).

□ ۱۸ شوال ۱۱۱۵ هـ / ۴۶ جلوس عالمگیر، با مُهر «محمد شریف‌الدین ۱۱۱۳»
(ظهریه)، ۲۲ گ.

۳. دلیل العارفين

ملفوظات خواجه معین‌الدین چشتی.

□ ۲۸ شوال ۱۱۱۵ هـ / ۴۶ جلوس عالمگیر، ۳۸ گ.

۴. راحت القلوب

ملفوظات شیخ فریدالدین مسعود گنج شکر.

□ ۲۰ ذیقعدہ ۱۱۱۵ هـ / ۴۶ جلوس عالمگیر، نستعلیق، ۵۴ گ.

مجموعه: Pd II 14
1893

۱. صیدیه (فقه)

مؤلف: سیف‌الدین احمد تفتازانی هروی.

همان: مشترک، ۴۴۲/۱. به کوشش محمد سرفراز ظفر در اسلام آباد ۱۳۶۳ ش چاپ شده است.

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد نسخه رساله صیدیه تألیف شیخ الاسلام سیف‌الدین احمد تفتازانی است برادرزاده یا خواهرزاده محقق مرحوم علامه تفتازانی مؤلف شرح عقاید نجم‌الدین نسفی»، نستعلیق، ص ۱۲۴ - ۲.

۲. معدن الصنایع (در علوم بلاغی)

مؤلف: ناشناسی که شاگرد قاضی اکرم بوده و در دیباچه راجه راجندر سواى مادهو سنگه را

ستوده است.

در سبب تألیف گوید که کتب تازی در صنایع ادبی دیده بود، ولی او خواسته که آنچه درین فن به زبان هندی نوشته شده، از آن استفاده کرده کتابی تألیف کند و بعضی مراسم مصطلح صنعت پردازان قدیم و ایجاد نام‌های چندین به متابعت اسم‌های هندی و تعریف آن در تحت رقم آورده این نگارنامه را که از قلم مشفق سراپا کرم قاضی اکرم فیض تربیت یافته موسوم به معدن الصنایع ساختم.»
اصطلاحات علوم بلاغی را به زبان هندی نوشته و به فارسی توضیح داده است و از اشعار بیدل و خان آرزو و ناصر علی سرهندی گواه آورده است.
مثال:

«پورن اویمان النکار» چیزی را به چیزی مانند کردن.

آغاز:

نازم به صنعتِ صانعی که بلا... خرد را در فطرت عالم علم دستگاهی داد.

در مشترک و «فهرستواره مشترک» نام این کتاب نیامده است.

□ ۲۷ سوال ۱۲۳۹ هـ، ترقیمه: «این کتاب معدن الصنایع بتاريخ بیست و هفتم ماه سوال المکرم ۱۲۳۹ هجری، روز پنجشنبه بوقت یک پاس روز برآمده پاس خاطر عاطر منشی صاحب قدردان منبع لطف و احساس خواجه زین‌العابدین خان صاحب دام لطفه و کرمه بخط نیازمند اوتم چند جس تسطیر یافته زینت اتمام یافت»، نستعلیق شکسته‌آمیز، موریانه زده، ۹۸ گ.

مجموعه: Pd II 20
1250

۱. شرح خلاصه کیدانی

شارح: ناشناس که در خاتمه منابع خود را ذکر کرده است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... بدان و فقک الله فی الدارین که بنده را حق تعالی مبتلا گردانیده است.

□ ۲ ذیحجه ۱۰۱۳ هـ، فقیر ابراهیم میر محمد خادم، نستعلیق، ۱۱ گ.

۲. شرح خلاصه کیدانی

شارح: سعدالدین بن شریف جونپوری.

آغاز: حمدی که ابکار افکار.

□ ۱۹ ذیحجه ۱۰۱۰ هـ، فقیر ابراهیم میر محمد خادم، نستعلیق، ۵۰ گ.
مهرها محو شده است.

مجموعه: Pd II 25
1131

۱. عمدة الاسلام (فقه)

مؤلف: ابوطاهر بن کمال.

همان: مشترک، ۶۰۲/۱۴.

□ ۴ شعبان، بی سال، محمد مسیح، ساکن ملائوه، نستعلیق شکسته‌آمیز، گ ۶۲
ب - ۱ ب.

۲. فایضه

مؤلف: ابوبکر فایض لاهوری.

همان: مشترک، ۲۳۹۶/۴.

□ ۲۴ رجب، بی سال، محمد مسیح ساکن ملائوه، گ ۷۴ الف - ۶۳ الف.

مجموعه: Pd II 39
5354

۱. قصیده اسماعیل حمیری

مؤلف: اسماعیل حمیری.

قصیده عربی با زیرنویس فارسی.

آغاز: لأم عمرو باللوی... مرا رتب؟ را در زمین ریگزار منزل است که ناپایدید است.
□ گ ۴ الف - ۱ ب.

۲. رساله اصول الدین (عربی)

□ گ ۹ ب - ۴ ب.

۳. رساله در خاصیت جواهر / جواهر نامه / کتاب الجواهر

مؤلف: خواجه نصیرالدین طوسی.

آغاز: حمدله... اما بعد این کتابیست که ملک الحکما خواجه نصیر الملتة والذین
محمد طوسی نورالله مرقدہ تصنیف کرده به جهت پادشاه مرحوم شیانی در بیان خاصیات
و مواضع جواهر.

همان: فهرستوارہ، ۳۸۱۸/۵.

☐ ترقیمه: «اتمام یافت نسخه کتاب الجواهر»، گ ۱۳ الف - ۱۰ الف.

۴. مکتوب ملاً محمد مشکک به علمای ماوراء النهر (کلام)

آغاز: نتایج افکار و رشحات اقلام درباره افاضل ماوراء النهر.

☐ گ ۱۷ الف - ۱۳ الف.

۵. اثبات امامت حضرت علی (فارسی)

☐ رفیع، گ ۲۰ ب - ۱۷ الف.

۶. رساله رضاع

مؤلف: حسن الفاسی. از دیدگاه شیعی.

مقدمه در بیان رضاع و معانی و الفاظی که در احکام رضاع... فصل اول در شرایط تحریم
رضاع، خاتمه در کیفیت ثبوت رضاعت.

آغاز: حمد بیحد و ثناء ببعده حکیم علیمی را رواست که از لجة افضال وافی نوالش...
اما بعد عرضه می‌دارد فقیر حقیر کثیرالتقصیر حسن الفاسی که این چند کلمه‌ایست در بیان
احکام رضاع مأخوذ از کتاب کریم یا از اخبار و احادیث اهلیت.

☐ ۲۵ ربیع الاول ۱۱۳۷ هـ، از روی بیاض سید میر سلطان علی مرحوم، در سر

ڈیوٹی مومن علی خان سلمه الله، بلدة پشاور، گ ۳۰ ب - ۲۱ ب.

۷. سؤال و جواب

سؤالها از ملاً محمد کاظم سیزواری و پاسخها از ملاً محمد باقر بن ملاً محمد تقی مجلسی

اصفهانی (م ۱۱۱۰ هـ).

آغاز: الحمد لله... اما بعد چون بعضی از مسایل ضروریه که در میان علما اشتباهی داشت [و] از کتب فقها بعضی معلوم نمی‌شد؛ بنابراین اصلح الصلحا و العوالی مولانا ملا محمد کاظم سبزواری مسایلی که در مشهد مقدس... برومشتبه و اختلاف در میان علما باشد، آن را به تدریج طومار کرده و دو مرتبه به اصفهان رفت و از باقر علوم‌الدین العلی ملا محمدباقر ابن ملا محمد تقی مجلسی رحمة الله بعضی را مشافهه سوال و جواب شنیده و بعضی را نوشته داده و آخوند دام ظلّه جواب نوشته و ملا محمد کاظم مسایل مذکور را ترتیبی داده و رساله کرده.

□ ۵ جمادی الثانی ۱۱۳۶ هـ، نور محمد، در بلدة پشاور، نسخ، گ ۸۱ الف - ۳۱ ب.

۸. رساله تجارت (۱)

۱. تجارت نمودن و کسب کردن. ۲. رهن یعنی گرو کردن. ۳. شفعه گرفتن. ۴. توابع بیع، هر یکی در چندین فصل است.

آغاز: الحمد لله... اما بعد این مختصری است در علم تجارت و بیع و شری و رهن نمودن و شفعه گرفتن و توابع آن و در آن چهار مطلب است.

□ گ ۹۱ ب - ۸۱ ب.

۹. رساله تجارت (۲)

آغاز: الحمد لله... اما بعد بدان نه‌دیك الله تعالی که این رساله ایست مختصر و مفید در علم تجارت مبنی به دو فصل، اول بدان که تاجر را لازم است [و] واجب است دانستن علم فقه... فصل دوم در بیان بیع.

□ گ ۹۳ ب - ۹۱ ب، سپس مطلبی درباره تنوین.

۱۰. رساله تجوید (عربی)

□ گ ۹۷ الف - د - ب.

۱۱. رساله معتقدات

مترجم: محمد صادق بن محمد علی البرکانی.

آغاز: الحمد لله... اما بعد چون رساله معتقداتِ فرقه ناجیه شیعه امامیه اثنا عشریه... به زبان عربی بود و اکثر فارسی زبانان از آن مستفید نمی‌شدند، به خاطر فاطر ذره حقیر محمد صادق... رسیده که آن را به زبان فارسی ترجمه نماید.

□ ۹ جمادی الاول (۱۱۳۶/۱۱۳۷ هـ) در بلده پشاور، از روی بیاض حاجی محمد علی سلمه الله، گ ۹۹ ب - ۹۷ ب.

۱۲. رساله تجوید

آغاز: الحمد لله... اما بعد این مختصریست در بیان لوازم تجوید قرآن و هر کس این قدر نداند خواندن بر وی حرام.

□ گ ۱۰۲ - ۱۰۰ الف.

۱۳. مثنوی شاه جان الله

مؤلف: شاه جهان الله.

آغاز:

منم آن مُرغ قدسی در فضای لامکانها

بجز عارف نیارد کس که یابد زونشانها

□ گ ۱۰۲، سپس دوره‌های پنجابی مطابق راگ‌ها.

۱۴. مطلوب کل طالب من کلام علی بن ابیطالب

مؤلف: رشید وطواط.

همان: مشترک ۲۴۵۵/۴.

□ سده ۱۳ هـ.

مجموعه: Pe I 41A
1686

۱. تاریخ شمشیرخانی

مؤلف: توکل بیگ بن تولک بیگ حسینی.

□ ۵ جمادی الثانی ۱۱۰۹ هـ / ۴۳ جلوس عالمگیری، محمد صادق ساکن قصبه
پرسرور، نستعلیق، گ ۱۶۵ الف - ۱ ب، سپس یادداشتهای تاریخی هند که کاتب با
تاریخ و ضبط کلمه «امروز» ثبت کرده است.

۲. اخلاق محسنی

مؤلف: حسین واعظ کاشفی.

□ ۱۱۱۱ هـ، ترقیمه: «محمد صادق کاتب ساکن قصبه پرسرور مضاف به صوبه
دارالسلطنه لاهور، بتاریخ ۵ شهر ربیع الثانی ۴۵ جلوس والا قلمی شد»،
نستعلیق، گ ۱۲۸ الف - ۶۷ ب.
یادداشت: «اخلاق المحسنین خرید بنده کشتن چند از لاله موهن لال» با مهر او «کشتن
چند ۱۱۷۴». (ظهریه)

مجموعه: Pe II 1
5421

۱. عباس نامه

مؤلف: محمد طاهر وحید قزوینی.

همان: مشترک، ۱۷۲/۱۰؛ فهرستواره، ۱۰۲۶/۲.

آغاز: نیایش خالقی را سزاست که زبان محمدمت سگال را از کلمات رنگین.

□ ۱۲۴۵ هـ، ترقیمه: «[به] اتمام رسید و اختتام انجامید نسخه تاریخ عباس نامه از
تصانیف نواب وحیدالزمان السعید محمد طاهر وحید به وقت ظهر روز شنبه
تاریخ بیست و هشتم ماه رمضان المبارک به جهت پاس خاطر عاطر برخوردار
اقبال آثار بخت بلند لاله روپ چند ۱۲۴۵ هجری، سمت ۱۸۹۰». آخرین عنوان
در نسخه «وقایع متنوعه» و ماقبل آن «رفتن علی بیگ به سرداری خراسان»،
نستعلیق، نسخه کامل.

۲. تذکرة المعاصرین

مؤلف: محمد علی حزین لاهیجی.

□ (۱۲۴۵ هـ)، آغاز و انجام افتاده، آغاز: نخل طلب اهل هنر بی ثمر افتاد [= ترجمه «المولى الاولی الاجل الاعظم الاكمل مسیح الاسام...» چاپ تهران، ۱۳۷۵، ص ۱۰۴] انجام: تا ترجمه امینای زعفرانی اصفهانی.

مجموعه: Pe II 20
465

۱. منتخب ده ساله عالمگیری (ترقیمه): مآثر عالمگیری

مؤلف: محمد ساقی مستعد خان (م ۱۱۳۶ هـ).

در دیباچه گویند:

«شیرازه بند پریشانی اخبار محمد ساقی مآثر عالمگیری نگار با خود مطارحه نمود که چهل سله وقایع را در سلك تحریر آورده اگر به انتخاب مجمل ده ساله رقم زده ناظم عقد و لفظ و معنی نفیس میرزا کاظم عالمگیر نامه نویس پردازى... هم عنوان آن صحیفه گردد... اخبار پنجاه ساله به طریق سهل نمودار شود. منت خدای را عمر وفا کرد، وقت مساعدند، استنباط مقدمات ضروریه به اسلوب مرغوب اتفاق افتاد.» (۱ ب)
وقایع از سال اول تا سال دهم جلوس عالمگیر است یعنی ۱۰۷۸ - ۱۰۶۹ هـ.
آغاز: انتخاب صحایف ایجاد انس و جان و التقاد لطایف انشاء کون و مکان حمد خالق ایست که قامت سراپا استقامت انبیاء را.
ر.ک: مشترک، ۴۸۰/۱۰.

□ ۱۲۲۹ هـ، ترقیمه: «کمترین سورج بهان پندت کشمیری منتخب ده ساله عالمگیری در سنه ۱۲۰۰ هـ محمد اکبر بادشاه غازی ظل الله خلد الله ملکه به اتمام رسانید»، کاتب در صفحه جدول کشیده و صفحه را در سه قسمت تقسیم نموده و متن را در داخل سه ستون کتابت کرده است، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، گ ۲۵ الف - ۱.

۲. فرهنگ لغات عربی و مغولی و ترکی به فارسی

مؤلف: ناشناخته

آغاز: سنجر: دانایی؛ چاغر: شراب؛ کوفجان: قفس؛ حشا: دل؛ ضحک: خنده؛ غدیق؛ چراغ.

□ همان کاتب، واژه‌های اصلی را به مشکى و معادل را به شنگرف نوشته است، گ ۲۹ الف - ۲۶ الف.

۳. تذکرة الاحوال

مؤلف: محمد علی حزین لاهیجی.
ر.ک: مشترک، ۷۵۱/۱۱.

□ ۱۲۲۹ هـ، ترقیمه: «بعون الملك الوهاب نسخة تذكرة الاحوال شيخ محمد علی حزین، کاتب الحروف اضعف العباد سورج بهان پنڈت، در دارالخلافة شاهجهان آباد، در عهد سلطنت بادشاه بحر و بر، شهنشاه عدل گستر، محمد اکبر بادشاه غازی در سنه نهم جلوس معلی، پانزدهم ربیع الاول سنه ۹ به اتمام رسید»، عنوانها شنگرف، نستعلیق، گ ۶۸ الف - ۲۹ ب.
مهر: «گلاب رای» (۶۸ الف).

۴. رُقعات حزین

مؤلف: محمد علی حزین لاهیجی.
نامه‌های واقعی اوست که در هند به دوستان نوشته است.
آغاز: رُقعات خاتم المتأخرین علی حزین علیه الرحمة و الغفران:
صاحب والامقام سلامت، شب و روز از خداوند متعال عزّ شانه مسألت می‌نماید.
این مجموعه را با مجموعه‌ای دیگر که در دانشگاه علی گر است، یکجا در حزین‌نامه، پیوست ۳، مجله آینه میراث، تهران، ۱۳۸۴ ش چاپ کرده‌ام.
□ همان کاتب، بدون ترقیمه، گ ۸۰ الف - ۶۸ ب.

۵. حقیقت، رساله؟

مؤلف: ناشناخته.
با عنوانهای «ای سید»، نمونه:

ای سید برسالک همه آداب طریقت ضروری است و تفصیل آن آداب درین رساله گنجایش ندارد. از اختصاری که مطلوب است، اما آنچه اینجا توان نوشت، اینست که خواب کمتر کن. (۸۴ ب)

آغاز: الحمد لله الحمد لله که حقیقت از آفتاب روشن تر است و جمال وحدت از مرآت کثرت به همه حال در نظر، اما بعد این رساله از حقیقت تو به سوی تست.

اگر به چشم همت مطالعه او فرمایی، چنان دانی که از صورت به حقیقت برسی.

□ همان کاتب، بدون ترقیمه، گ ۸۶ الف - ۸۰ ب.

۶. قصیده راثیه

مؤلف: عطار

آغاز:

چشم بگشاکه جلوه دیدار مستجلی است از در و دیوار

□ همان کاتب، ترقیمه: «تمام شد قصیده عین القضاة همدانی، گ ۹۰ ب - ۸۷

الف.

مجموعه: $\frac{\text{Pe II 106}}{925}$

۱. شواهد النبوة

مؤلف: جامی.

۲. مطالع الانوار

مؤلف: عقیف نور کاشانی.

□ ۱۰۱۱ هـ، همان: عبدالله I/15 (بدون شماره ثبت کتابخانه).

مجموعه: $\frac{\text{PF I 1A}}{1004}$

۱. نفحات الانس

مؤلف: جامی.

□ ۹۸۳ هـ، نستعلیق، سرلوح معمولی، ۲۶۴ گ.

۲. رشحات عین الحیات

مؤلف: علی بن حسین کاشفی.

□ ۹۸۳ ه.، ترقیمه: «نوشته شد نجات و رشحات به جهت کمینة بی مقدار سلطان علی سجاول بیگی خاکسار، به تاریخ شهر شعبان العظم ۹۸۳ ه.، در مقام فتهپور، [کذا: فتهپور]، در حاشیة نجات، گ ۲۰۹ الف - ۱ ب.

۳. رسالۀ قدسیه

مؤلف: خواجه محمد پارسای بخارایی.

□ همان کاتب، در حاشیة نجات، گ ۲۲۸ الف - ۲۰۹ ب.

۴. تحفة الاحرار

مؤلف: جامی.

□ همان کاتب، در حاشیة نجات، گ ۲۵۶ الف - ۲۲۸ الف.

بر ظهريه ۹ مَهر ثبت شده است.

مجموعه: PF I 1B
1017

۱. نفحة القدس: منتخب نجات الانس

مؤلف: عبدالرحمان جامی.

گزیننده: ناشناسی که مرید «شیخ عبدالحق القادری الحنفی المتقی سلمه الله تعالی» بود و این رساله را به ایشان پیشکش کرده است (دیباجه). ذهن ما به شیخ عبدالحق محدث دهلوی (م ۱۰۵۲ ه) منعطف می‌شود که هم قادری بود و حنفی و هم مرید شیخ عبدالوهاب متقی. گزیننده در دیباجه گوید:

«منظور اصلی درین مجموعه، انتخاب کلمات و سخنان این اکابر افتاده لیکن در ضمن نقل برخی از احوال و مقامات ایشان نیز به زبان اجمال و اختصار مرقوم می‌گردد.»
آغاز: فراوان نیاز و ستایش نثار بارگاه خداوندی که جمله بدایع علوی و صنایع سفلی جلوه‌گاه جمال جهان آرای اوست.

□ ۱۳۰۰ هـ، ترقیمه: «لله الحمد و المنة و على الصلوة و التحية که در گرامی وقت و همایون ساعت کتاب نفحة القدس به تاریخ یازدهم شهر جمادالآخری سنه ۱۳۰۰ الف و ثلث مائه هجری النبوی صلی الله علیه و سلم، به خط خام احقر العباد عاصی پُر معاصی امیدوار رحمت الهی محمد ابراهیم خلف منشی محمد حیات چشتی ساکن قصبه هلالوه زیب ارقام یافته. از آنجا که از کتاب نفحة القدس که منتخب نفحات الانس تصنیف مولانا جامی قدس سره السامی که کتاب پارینه و کرم خورده بلکه اوراق از جابجا پاره پاره بود و نیز الفاظش از بعضی جا خوانده نشد از آن نقل برداشتم تا یادگار ماند... بروز شنبه، سنه و ماه و تاریخ صدر.» نستعلیق، با فهرست تراجم در آغاز، ۱۰ + ۱۱۷ ص.

۲. تکملة نفحات الانس

مؤلف: عبدالغفور لاری.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... چون تسوید این اوراق به توفیق علیم خلّاق به سر حد اتمام رسید.

□ همان کاتب، ۳۸ ص.

۳. انفاس نفیسه / سررشته دولت خواجگان

مؤلف: جامی.

□ غزه رجب ۱۳۰۰ هـ، همان کاتب، ص ۴۲ - ۳۸، با مُهر کاتب «محمد ابراهیم ۱۳۰۰».

مجموعه: PF I ID
2967

۱. نفحات الانس

مؤلف: جامی

□ ۹۶۷ هـ، ترقیمه: «تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب على يد الضعيف ابن عبدالله حسين قزويني مجلد في اواخر شهر محرم الحرام سنه سبع و ستين، تسعمانه من هجرة النبويه والسلام على من اتبع الهدى»، نستعلیق، با حواشی

مفصل، گ ۲۹۶ الف - ۱.

یادداشت‌هایی در خاتمه:

۱. «منقول من خط الشریف

گفتی که ترا خرقه سیاهست برنگ

آورده‌ام این رنگ من از دیر فرنگ

هر لحظه چو ناقوس کشم از دل تنگ

از دوری آن دیر جگر سوز آهنگ

این رباعی را به خط شریف خود حضرت مخدومی مولانا نورالدین عبدالرحمان جامی قدس سره السامی نوشته بودند در آخر کتاب منقول عنه باین عبارت که «راقمه و ناظمه و هو الفقیر عبدالرحمن بن احمد الجامی» چنین معلوم می‌شود که به نظر شریف حضرت ایشان قدس سره رسیده بوده است کتاب منقول عنه از اول تا آخر». به دستخط همان کاتب متن است.

۲. «قد اتفق اتمام هذا الكتاب مقابلةً و تصحيحاً بقدر الوسع فی غره شهر شوال ۹۷۲، اللهم اغفر لکاتبه و قاریه و لمن نظر فیه.»

۳. «بعد ما انتقل بالشراء الشرعی و من عنایات الملک الوهاب صار؟ فی ملک الحقیر شاه قلی فرغ هومن قرائة و تصحیحه علی قدر قوته عنه حضرت قطب الواصلین و برهان المحققین شیخ تاج‌الدین فی المدینه المنوره علی ساکنها افضل الصلوة... سنه اثنین و اربعین بعد الالف من هجرة النبوة...»

۲. تکلمه نفعات الانس

مؤلف: عبدالغفور لاری.

آغاز: تیمنا بذكر الملك.

□ ۹۷۷ هـ، ترقیمه: «تمت الرسالة الشریفه بعون الله تعالى علی ید العبد الضعیف حسین بن عبدالله القزوینی فی تاریخ شهر ذی الحجه الحرام ۹۷۷ فی بلدة دمشق و صلی الله علی محمد و علی آله اجمعین و الحمد لله رب العالمین»، گ ۳۱۹ - ۲۹۷ ب.

یادداشت‌های خرید نسخه بر ظهریه:

۱. «این کتاب نفعات الانس به تاریخ ۱۰۴۷... (محو شده) روپیه شاه جهانی فقیر

الحقیر بر محمد شف ... [شفیع؟ شفیق] در بلده شریفه لاهور ابتیاع نمود.»
۲. «این نفحات الانس را بقیمت... (محو شده) روپیه در بلده لاهور خریده شد
بمعرفتِ حافظِ ابراهیم ولی نعمی حافظِ مذکور.»

مجموعه: PF I 6
5376

۱. رباعیات ابوسعید ابوالخیر

آغاز: رباعیات حضرت ابوسعید ابوالخیر که از اسماء الهی استخراج کرده برای هر
مطلبی مع آن اسم که موافق آن است گفتن فرموده‌اند.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۸ ص.

۲. تذکره اصول المقصود

مؤلف: تراب علی کاکوروی.

تاریخ تألیف: شعبان ۱۲۲۵ هـ.

تذکره مشایخ قلندریه است.

آغاز: بعد حمد خدایی که لا اله الا الله وحده لا شریک له کلمه‌ایست.

همان: فهرستواره، ۲۰۱۳/۳.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۴۲۶ ص.

مجموعه: Pf I 31
2590

گزیده‌ایست از سه کتاب زیر:

۱. تحفة المحبین بمناب الخلفاء الراشدين (عربی)

تألیف: میرزا محمد بن رستم معتمد خان دهلوی. همان مؤلف تاریخ محمدی.

تاریخ تألیف: ۷ رمضان ۱۱۲۵ هـ.

آغاز: هذه فواید عدیده منقوله من الرساله المسمى بتحفة المحبین بمناب الخلفاء

الراشدين ...

نسخه با خطبه عربی آغاز شده و سپس این خطبه به فارسی نیز ترجمه شده است. نسخه

دیگر در کتابخانه رضا، رام پور موجود است.

□ ۱۱ گ.

۲. منازل اثنی عشر فی تذکرة الابرار

مؤلف: عبدالباسط قنوجی.

تذکرة بزرگان است در ۱۲ «منزل». با ذکر منابع در خاتمه. از آن جمله: سیر الاولیاء از حکیم حسنی لقمانی؛ طبقات حسامیه تألیف عبدالله خواجه کلان بن خواجه باقی بالله. ر.ک: فهرستواره، ۳/۲۲۹۷ که نسخه‌ای در کتابخانه خدابخش، پتنا نشان داده است.

۳. تاریخ دکن

مؤلف: میر غلام علی آزاد بلگرامی. چنین است در نسخه ما؛ ولی در فهرست آثار بلگرامی چنین کتابی ثبت نشده است. روضة الاولیاء او در تاریخ و تذکرة اولیای خلدآباد در دست است. آغاز (نانویس و ازین سطر آغاز می‌شود): و بعد از خواهرزاده اش «کشید راج» به حکم وصیت جای نشین گشت.

خاتمه: این چند سطور از تاریخ دکن شاه غلام علی آزاد بلگرامی اورنگ آبادی منقول

است من عینه.

فقط سه صفحه است.

□ سده ۱۴ هـ، مجموعه در دو دفتر به خط نستعلیق کتابت شده است،

۲۹۹+۲۷۸ گ.

مجموعه: Pf II 3
477

۱. فالنامه حضرت یحیی پیغمبر بن خال [کذا]

«به جهت هارون الرشید بر سیبل اختصار ساخته.» (آغاز)

□ ۴ ص که از ملحقات نسخه است.

۲. نسب‌نامه غوث اعظم (منظوم)

مؤلف: محمد سلیم.

تاریخ تألیف: ۹ جمادی الثانی ۱۱۴۹ هـ.

آغاز (با دیباچه منشور):

متنا و متبغا مستبغاء بی متها مر حضرت دادار بی همالی را.
متن:

غوٹ اعظم قطب افخم هادی حق مشربان

پیر کامل فیض شامل رهبر... ن

در ۱۶۱ بیت.

□ گ ۷ ب - ۱ ب.

۳. صد و یازده نام حضرت پیر دستگیر

□ گ ۸ ب - ۷ ب.

۴. نقلی از سفینه الاولیا درباره غوث اعظم

□ گ ۱۲ الف - ۸ ب.

۵. تحفة القادریه

مؤلف: شاه ابوالمعالی لاهوری.

□ کتاب محمد عثمان، با مهر او، گ ۴۱ ب - ۱۲ الف.

۶. نادر نامه (منظوم)

سراینده: نادر.

مجموعه غزلیات به تقلید از محمود نامه.

آغاز:

اَوَّلُ الحِمدِ کِوِواحدِ علومِ را کِوِ علمِ وِ حلمِها کِردِ عطا عامِ را

ر.ک: مشترک، ۱۵۳۳/۸ نادرنامه که مجموعه‌ای دیگر است.

□ کتاب: میان عثمان گجراتی، نستعلیق، ۵۸ الف - ۴۳ ب.

مجموعه: Pf II 17
915

۱. انس الطالبین و عدة السالکین
مؤلف: صلاح بن مبارک بخارایی.

□ ۱۲۸۲ هـ، ترقیمه: «قد وقع الفراغ من تسوید هذا الكتاب و ترشیح هذا
الریاض اعنی کتاب المستطاب المسمی بمقامات النفسندیه فی تاریخ سبع عشرین
من شهر شعبان المعظم و من هجرة النبی صلی الله علیه و سلم اثنان و ثمانین و
مائتین بعد الالف به عجالت تمام، چه در صبح و چه در شام، چنان چه
شکستگی حروف خود شاهد است. برای مطالعه خویش و دیگران شائقین این
خواندن عالی شان [!!] ترقیم یافت...» محمد حسین، نستعلیق، گ ۱۳۲ - ۱.

۲. هدایة الطالبین
مؤلف: محمد صالح کولابی.

□ ۸ ذیقعه ۱۲۸۲ هـ، محمد حسین، گ ۱۵۳ ب - ۱۳۳ ب.

مجموعه: Pf II 18A
2461

۱. مقصود القاری
مؤلف: نورالدین محمد قاری.

□ ۳ جمادی الاوّل ۱۱۳۳ هـ، ملا عبدالخالق، طبق برگشمار قدیم ۳۱ الف -
۲۴ ب.

۲. مناقب غوثیه
مؤلف: محمد صادق شهابی.

□ ۵ ذیقعه ۱۱۳۵ هـ، محمد باقر قادری، با مُهر «محمد هاشم ۱۲۳۷ هـ»، نسخه
کامل.

۱. حالات شیخ محمد علی حزین

مؤلفان: میرزا کلب حسن خان و میرزا کلب حسین خان بهادر.
بر ظهیریه نسخه ما چنین آمده است: «حالات شیخ محمد علی متخلص به حزین از کتاب نسخه اتفاق الاخوان تألیف میرزا کلب حسن خان و میرزا کلب حسین خان بهادر دپٹی کلکتر [Deputy Colletor] سراز؟ ضلع فرخ آباد.»
از محتویات رساله چنان بدست می‌آید که وقتی حزین به بنارس رفت در منزل جد مؤلف سکونت اختیار کرد (۶ الف) و پس از وفات حزین و دفن او در بنارس قبرهای جد و جدّه و دیگر اقارب مؤلف نیز در جوار قبر حزین ساخته شد (۱۰ ب). پس احتمال دارد که خانواده مؤلف ارتباط مستقیم با حزین داشت و روایاتی که در این تذکره مختصر آمده است، شنیده‌های مؤلف از پدران خود باشد.
آغاز: مخفی و محتجب نماند که حالات آنجناب آنچه در کتب مذکور است و در اطراف و اکناف عالم مشهور نه چندان است که به حوزه تحریر درآید.
به کوشش راقم این سطور در حزین‌نامه، ضمیمه ۳، آینه میراث، تهران ۱۳۸۴ منتشر شده است.

□ ترقیمه: «تمام شد بتاريخ دوم جمادی الاول ۱۲۹۰ هجری. بمقام بنارس عدالت کهنه بقلم بنده محمد مهدی»، گ ۱۰ ب - ۱.

۲. [پند و اندرز]

مؤلف: ظاهر از همان کسانی که اتفاق الاخوان را نوشته‌اند.
آغاز: از آنجا که اندرز و پند به عزیزان خود به دلیل آیه وافی هدایه... لازم است لهذا درین مقام چند امور مجربّه و ممتحنه خود به امید قبول کردن خود می‌نویسم.
□ ۵ جمادی الاول ۱۲۹۰ ه، محمد مهدی، عدالت کهنه بنارس، گ ۲۶ الف - ۱۱ الف.

مجموعه: Ph I 2
1143

۱. اعتقاد الصدر

مؤلف: صدرالدین محمد خان «فائز» دهلوی.
در اعتقاد به نبی و امام و معاد. شامل ۲۴ «بینش».
آغاز: الحمد لله الذی نور القلوب... اما بعد چنین گوید احقر انام صدرالدین
محمدخان بن زبردست خان.
□ گ ۱۶ - ۱، ناتمام.

۲. صراط الصدر

مؤلف: صدرالدین محمد خان «فائز» دهلوی.
در دیباچه گوید: «احقر عباد در اصول دین چند رساله مثل اعتقاد الصدر و طریق الصدر و
غیره تألیف نموده لیکن عبارات آن رساله‌ها فی الجمله دقیق بود. بناء علیه به التماس عزیزی به
طریق اختصار و ایجاز کلمه‌ای چند درین رساله که مسمی به صراط الصدر است. تحریر نمود.
در اثبات الواجب، نبوت، امامت، معاد.

□ ۱۳ شوال ۱۲۳۷ هـ، گ ۲۹ - ۱۷ ب.
مهر مؤلف: «صدرالدین محمد خان سنه ۱۱۳۲». (ظهریه)
یادداشت: «رساله اعتقاد الصدر و رساله صراط الصدر بمقابله رسید». (ظهریه)

مجموعه: Ph II 2C
2565

۱. مکتوب محمد راشد روضه واله

مؤلف: پیر محمد راشد الله نقشبندی روضه واله سندی.
همان: مشترک، ۱۹۸۶/۳.
نامه‌ایست خطاب به میان میر محمد. در آن اشعار سندی نیز آمده است.
آغاز (نامه حضرت سائین روضه واله ساکن قریه شریف به طرف فقیر میر محمد):
الی الاخ الصالح المکرم المحترم مجموعه فضائل و فواضل جامع الکمالات میان میر

محمد جیوسلمه ربّه. الحمد لله رب العالمین.

□ ۶ رجب ۱۲۹۲ هـ، عبدالروف بن ابراهیم، نستعلیق، ۶ گ.

۲. کامل التعبير

مؤلف: تفلیسی.

□ ۴ جمادی الاوّل ۱۲۹۲ هـ، عبدالروف ولد میان ابراهیم از اولاد محذوم

نورنگ، سکنه کهور دروازه، در مسجد صدر بازار و... (محو شده)، ۲۲۳ گ.

مجموعه: $\frac{\text{Ph III 2A}}{849}$

۱. اخلاق ناصری

مؤلف: خواجه نصیرالدین طوسی.

□ نسخه ناتمام.

۲. فرهنگ اخلاق ناصری

مؤلف: نقی الدین محمد بن نورالدین محمد مشهدی.

از منابع خود، از جمله فرهنگ رشیدی نام برده است و می‌گوید که آیات و احادیث و اقوال و

اشعار عربی را جداگانه ترجمه نموده است.

آغاز: سپاس و ستایش پروردگاری که به مقتضای «و علم آدم الاسماء کلها» صحاح

لغات و صراح عبارات.

□ ۵ مرداد، سال محو شده، گ ۲۲۱ ب - ۱ در حاشیه بیرونی.

۳. شرح اخلاق ناصری

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: حمد بی حد و مدح بی عد... باشد که هم چنان که در بدو.

□ همان قلم، نستعلیق خوش، گ ۲۲۴ - ۱ در حاشیه درونی.

مجموعه: Ph III 5
2712

رسائل رمل

شامل گزیده قواعد الهدایت تألیف هدایت الله منجم شیرازی و چند رساله دیگر.

□ ۲۰ محرم ۱۲۳۶ هـ (گ ۱۱۱).

مجموعه: Ph III 12
2928

شامل گزیده‌ها و برخی رسائل مستقل طب و کیمیا، از آن جمله:

۱. رساله اکسیر

مؤلف: عمادالدین بن شیخ محمد.

در مقدمه گوید که اکثر طالبان علم اکسیر را می‌دید که در راه طلب این، فنا می‌یافتند و به چیزی نمی‌رسیدند و کتب و رسائل از مصنفات ارباب فضل به دست او رسید. او خلاصه و لباب آن را و آنچه به عربی بود، به فارسی ترجمه کرد. در ۲۷ باب:

۱. تبیض اشیاء، ۲. تکلیس اجساد، ۱۷. تشمیع، ۱۸. حل اشیاء صلب و غیر صلب، ۱۹. عقد زیبق، ۲۰. تلین اشیاء، ۲۱. تقطیر و استنزال...

آغاز: شکر سپاس خداوندی را که از اکسیر محبت مس وجود بنده عارف را زر گردانید.

همان: فهرستواره، ۵/۳۹۴۰. نام مؤلف در نمایه از قلم افتاده است.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، گ ۱۰۲ الف - ۲۹ ب، با مهر «محمد حسین علوی ۱۲۴۹».

۲. من شرح المکتسب، در کیمیا (عربی)

با برخی اقتباسهایی از کتب فارسی.

□ ترقیمه: «تمت الكتاب الكیمیا الی [كذا] ید الفقیر المحتاج الی رحمہ اللہ الغنی جعفر بن حسن جزایری خاقانی فی مشهد مقدس»، گ ۱۰۳ الف الی آخر، با مهر «امام الدین ۱۲۳۵».

مجموعه: $\frac{\text{Ph III 12}}{2982}$ (شماره بالا تکراری)

۱. احکام نجوم

مؤلف: ناشناخته.

□ ترقیمه: «۲۶ درالفعل؟ سنه اربع و تسعين و ثمان مانه» [۸۹۴ هـ] آغاز افتاده:
درجه سنبله را به عطارد تعیین کرده‌اند، گ ۱۸ - ۱.

۲. اجرام

ناشناخته.

در مقدمه و ۲ «مقاله». مقاله‌ها: ۱. احوال اجرام علویه، ۶ باب، ۲. بیان زمین، ۱۱ باب.
همان: فهرستواره، ۲۷۶۷/۴.

آغاز: الحمدلله رب العالمین... این کتاب مشتمل است بر مقدمه و دو مقاله.

□ گ ۵۶ - ۱۹.

۳. تحفة الزینة

مؤلف: عبدالقادر بن حسن رویانی. به سلطان میرزا علی معنون کرده است.

در مقدمه و ۲۰ باب و خاتمه. مقدمه در معرفت القاب و آلات کره، بابها: ۱. ارتفاع گرفتن،
۲. طالع زمان از کره، ۳. ارتفاع از طالع، ۴. معرفت دائرة ساعات مستوی و معوج و اجزای
آن...؛ ۲۰. معرفت آن که دائرة نصب در هر موضع که واقع شود چه خوانند، خاتمه: در آن چه
تعلق به اصطلاح هیئت دارد، ۶ فصل.

آغاز: حمد و سپاس بقیاس خالق را جل جلاله و عم نواله... که عالم اکثر را به.

همان: مشترک، ۱/۳۱۳ [580]: فهرستواره، ۲۸۴۳/۴.

□ گ ۱۱۵ - ۵۷ با خطاهایی در کتابت، چنان که کاتب نام کتاب را تحفة الترینه و

نسبت مؤلف را «رویانی» نوشته است.

مجموعه: Ph II 11 FG
1290,1799

۱. شرح گلستان

شارح: محمد عبدالرسول قریشی هاشمی.

□ ۱۲۴۱ هـ، همان: عبدالله، II/323.

۲. شرح گلستان: خیابان

شارح: سراج‌الدین علی خان آرزو.

□ ب ت، همان: عبدالله، II/323.

مجموعه: Ph III 60
832

رسائل یوسفی هروی

مؤلف: رساله‌های ۶ - ۱ یوسفی هروی است:

۱. سنه ضروریه، گ ۶۳ ب - ۱.
۲. ماکول و مشروب، گ ۶۷ الف - ۶۳ ب.
۳. فواید اخیار، گ ۷۴ ب - ۶۷ الف.
۴. فرهنگ یوسفی، گ ۷۶ ب - ۷۵ الف.
۵. دلایل النبض، گ ۸۲ ب - ۷۷ الف.
۶. دلایل البول، گ ۸۸ ب - ۸۲ الف.
۷. مفتاح حکمت، درویش محمد ایمن آبادی، گ ۱۰۱ ب - ۸۸ الف.
آغاز: حمد نامحدود منت نامعدود مر حکیمی را.
۸. نسخه‌های و مجربات طبّی، متفرقه، گ ۱۱۸ الف - ۱۰۲ الف.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق.

مجموعه: Ph III 63
646

۱. باغبانی: کسبت نامه باغبانی

مؤلف: نورالدین.

در دیباچه گوید:

«باعث تحریر اوراق نورالدین الواح سرور به تجدید جمع کرده آمد از کلمات کامله و اشارات شامله حضرت خواجه بنده نواز سلطان دارالملک... (حذف القاب) نظام حق و الهدی و الدین منبع المسلمین رحمه الله برای طلب‌کنندگان و طالبان اهل دین و کسب‌کنندگان را جمع کرده‌اند تا واقف شود و هر کسی که این رساله بخواند یا با خود دارد یا بشنود، چیزی شیرینی به روح المقدس المعلى حضرت سرور انبیاء.. و نیز ارواح محمود چمنی را یاد کند.»

در آن از طبقات ناصری نیز یاد شده است. رساله‌ایست آمیخته با عرفان و کسب‌نامه مانند است و مباحث علم کشاورزی را ندارد.

آغاز: الحمدلله... این رساله در باب باغبانی کردن باغبانان باین سطور باسم دانه‌ای؟ پشت به پشت آموختن واجب آمده است.

ر.ک: مشترک، ۴۶۰/۱ و فهرستواره، ۳۹۰۵/۵ کسب نامه باغبانی از رحیم بخش که همین رساله به خطا به کاتب نسخه منسوب شده است.

☐ کاتب رحیم بخش، ترقیمه: «تمت تمام کسبت نامه باغبانی چو این طریقه معلوم شد کسب کردن حلال گشت...» سپس او توجیه کرده است که چرا این رساله و کشاورز نامه (نک: پس ازین) را با هم در یک مجموعه آورده است. گ ۷ الف - ۱.

۲. کشاورز نامه

مؤلف: ناشناخته.

۱۲ بابی. همان: مشترک، ۴۶۰/۱.

☐ ۲ فروری ۱۸۷۸ م، فتح دین، در لاهور، گ ۶۹ - ۷ الف.

۱. ترجمه سنگیت کرم: معرفت الارواح (موسیقی)

مترجم: محمد.

در دیباچه از دربار راجه‌مان مرزبان گوالیار یاد می‌کند که موسیقی‌دانان دربار او کتاب سنگیت کرم به هندوی به نام او ساختند و مترجم آن را به فارسی ترجمه کرد و از روی چندرواتی، نوت مرلی پوتھی، راگ ساگر، راگ پرکاس و اجزای دیگر نوشته و ترتیب داده است. در ۸ باب: ۱. دانستن سُر، ۲. دانستن تصانیف، ۳. دانستن راگ و جنسیت آن و تعیین اوقات، ۴. شرح مقامات فرس و کیفیت خواندن آن، ۵. اوستاد کامل و شروط و علامت‌گوینده و حرفها و گن واگن مانع تصانیف، ۶. دانستن رویت؟ حنجره و گوینده‌های معیوب، ۷. دانستن جنبش نایک و نایکه و سکهی و دوتی، ۸. سازها و نواختن آن بر مره و فایده برنده و حقیقت دریافت تال و نوازندگی نایکان.

مقدمه کتاب در مباح بودن موسیقی است و در آنجا می‌گوید که در سلسله نقشبندیه ادباً به استماع سرود و سماع تعصب دارند و در طاهر آن می‌کوشند.
آغاز: حمد وافر و ثنای متکاتر مرصاعی که تصنیف کامله بنا و وجود انسان را به تارهای اعصاب درست ساخته.

□ غزه شوال ۱۲۱۵ هـ کاتک ۱۸۶۸ ب، شکسته، گ ۳۱ - ۱.

۲. گوشواره هفت اقلیم (جغرافیا)

از تصانیف متأخرین است. نام شهرهای شبه قاره پاکستان و هند را نیز دارد. مثلاً گجرات شاه دولا (۳۵ الف).

آغاز: گوشواره هفت اقلیم، اقلیم اول منسوب به زحل عامه ساکنانش اسوداللون جداول این اقلیم نزدیک خط استوا است.

□ گ ۵۰ - ۳۲.

مجموعه: Ph III 109
1392

۱. فرسنامه

بدون نام مؤلف و دیباچه. در ۵۱ فصل.
آغاز: فصل اول مصالح کم‌خوری گاه و دانه اسپ.

□ نستعلیق، گ ۱۴ ب - ۱ ب.

۲. آداب باقیه شرح شریفیه (عربی)

مؤلف: عبدالباقی بن غوث الاسلام صدیقی.

□ گ ۷۵ ب - ۱۵ الف.

۳. حیرت الفقه (نسخه ما)

مؤلف: عصمت الله بن محمود.

همان: مشترک، ۱۴/۷۴۰ مسایل مشکله / حیرت الفقیه.

□ گ ۹۷ الف - ۷۶ ب.

۴. ضرب الحیه فی بیان اللحیه

مؤلف: میرزا محمد سردبیر بن عمده‌المحدثین مولانا میرزا رضی‌الدین علی سلمه بن میرزا

محمد معظم معروف به میرزا خورم بخت.

در ۱۵ محرم ۱۲۴۱ هـ حافظ نظام که استاد عموی مؤلف میرزا کیخسرو جلال بهادر

معروف به میرزا احمد جان بود. دلایل در باب جواز نداشتن لحیه (ریش) را آغاز کرد. مؤلف به

دلایل او پاسخ داده و داشتن ریش را اثبات کرده است.

آغاز: الحمد لله الذی بعث الینا نبینا امیا امینا و انزل علیه کتابا مبینا... می‌گوید بنده ناچیز

میرزا محمد سردبیر عفی عنه.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته، گ ۱۰۵ ب - ۹۸ الف.

مجموعه: Ph III 112 B
6860

۱. دستور العلاج

مؤلف: سلطان علی خراسانی.

□ گ ۱ - ۳۲ ب، انجام افتاده.

۲. مجربات مرادیه

مؤلف: حسین محمد بن حاجی امام بخش بن علامه و خوشنویس. خفی و جلی محمد داد
[مراد] بخش بن دسوندی شاه.

در دیباچه گوید که بیاض متفرقات ادویات و نسخه‌های جدّ او محمد مرادبخش پراکنده
بود. بعضی ادویه را فصل به فصل آورده است. در آن از مجربات میان غلام دستگیر حکیم
لاهوری نیز یاد شده است (۱۲۴ ب). فصل‌ها بدون شماره شده است.
آغاز: الحمد لله... اما بعد حمد و صلوات بنده احقر العباد لله.

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق خوش، گ ۹۹ - ۳۳.

۳. راس الکیمیا و اسرار الاکسیر

آغاز: بعد کثیر اسم الله آنچه از علم اکسیر به طریق خفا نزد من بود به افشای آن کوشم.

□ سده ۱۳ هـ، قلم دیگر، ۱۱۳ - ۱۰۰، انجام افتاده.

مجموعه: Ph III 114
1062

۱. خلاصه الحساب

مؤلف: بهاء‌الدین عاملی.

□ ۲۵ ربیع‌الثانی ۱۲۵۲ هـ، وهاب علی فاروقی ملانوی، شکسته، گ ۳۴

الف - ۱.

۲. مسایل ترکه

آغاز: اول از ترکه میت به تجهیز و تکفین آغاز کنند بعد از آن وام میت ادا کنند.

□ گ ۴۵ الف - ۳۴ الف.

۳. مسایل حدود و قصاص و تعزیرات

مؤلف: امیرالدین احمد مشتهر به مولوی امرالله خان. سده ۱۳ هـ.

دستورالعملی برای دادگاه‌های انگلیسیان در شبه قاره. در یک مقدمه و سه باب.

آغاز: سپاس الای حق جلّ شانه بمکیال گفت... بعد تمهید و تحمید سپاس و ثنا

می‌گوید.

□ گ ۶۵ ب - ۴۵ الف - با یادداشت خرید ربیع الثانی ۱۲۸۵ هـ.

مجموعه: $\frac{\text{Ph III 120}}{785}$

۱. تنسوق نامه

مؤلف: در دیباچه نسخه زیر نام افلاطون به عنوان مؤلف آمده که آن را به درخواست اسکندر ساخته است. (برای تنسوق نامه / جواهر نامه افلاطون رک: فهرستواره، ۳۸۱۶/۵). ولی سرآغاز نسخه زیر برابر با تنسوق نامه / جواهر نامه خواجه نصیرالدین طوسی است (برای این یکی: فهرستواره، ۳۸۱۸/۵).

در دیباچه گوید: افلاطون گوید آن پادشاه عالی رای (اسکندر) ازین محبّ التماس کرده که کتابی می‌خواستم بنویسی در بیان حال جواهر و قیمت و خاصیت هر یک و دیگر تنقیها و چیزهای غریب آنچه ترا معلوم است، به حکم و فرمان عالی جمع کردم و تنسوق نامه نام کردم.

درباره: مروارید، یاقوت، زمرد، الماس، فیروزه، بسد، پارس، مقناطیس، رهنه، عقیق، جزع، لاجورد، یشب، بلور، مینا، آبگینه، فرعونی، چینی، کهربا، سندروس، سنباده، حجرالیهود، حجرالقیسوم، سنگ طلق.

آغاز: منت خدای را که حیّ قیوم است جلّ جلاله و درود بر رسول صلی اللہ علیہ و سلم که آن پروردگار جهان آرای که از شرق تا غرب به پادشاه عالی رای اعظم اعدل اسکندر بن فیلقوس روی داده است.

□ گ ۹ الف - ۱ ب.

۲. کیفیت اجساد و احجار و جواهر و ترکیبات

برگرفته از نزهت نامه علایی.

□ گ ۲۳ ب - ۹ ب.

۳. شفا نامه

مؤلف:؟ به علت افتادگی نسخه در آغاز، نام مؤلف معلوم نشد.

در دیپاچه گوید: «بدان که سلطان محمود غازی را علتی بود که هیچ کس علاج آن را به جایی نمی آورد. به هر اقلیمی کسی فرستادند و طبیبان را بخواندند و کتابهای طب آوردند تا وی از آن علت شفا یافت. پس بفرمود دانایان را که ما از آن کتابها مختصری بیرون آرند تا به هر علتی که باشد بدانیم که آن علت از چه باشد؟ و علاج وی از چه باشد تا به وقت حاجت مطالعه کنیم و بعد از مایادگاری باشد. حکیمان به اتفاق این کتاب ساختند و پیش وی بردند. پسندید و این کتاب را شفا نامه نام نهاد و تجربه حاصل کرد.» در ۴۰ باب با عنوانهای «علامت» و «علاج»: ۱. درد سر، ۲. درد چشم، ۳. درد گوش، ۴. درد دهان، ۵. اماس زبان...؛ ۱۰. درد سینه...؛ ۲۰. اماس شکم...؛ ۳۰. درد ناف...؛ ۴۰. عرق المدنی

□ ۲۰ گ، برگ یکم افتاده: الله علیه و آله و سلم ک مهتر و بهتر پیغمبران است و صلی الله علی محمد.

۴. خواص اشیا

مؤلف: ناشناخته

در علوم غریبه و معالجات است.

آغاز: الحمد لله... ذکر خواص اشیا. خاصیت مغناطیس آن است که چون نزدیک آهن داری، آهن را به خود کشد.

□ تمام مجموعه بی تاریخ متعلق به قرن ۸ ه، به نسخ خوش، قابل چاپ عکسی است. ۱۳ گ.

مجموعه: $\frac{\text{Ph III 121}}{778}$ (شماره بالا تکراری)
۱. قانونچه / منتخب قانون بوعلی سینا (عربی)

□ گ ۵۵ - ۱.

۲. مجربات معصومی

□ گ ۲۴۵ - ۶۷. از برگ ۲۴۵ به بعد بیاض / نانویس است.

۳. اسرار قاسمی

مؤلف: حسین واعظ کاشفی.

همان: مشترک، ۷۷۲/۱؛ فهرستواره، ۳۹۳۸/۵.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، گ ۳۳۳ - ۲۴۶.

مجموعه: $\frac{\text{Ph III 123}}{672-673}$

۱. طب (أردو)

□ گ ۶۰ - ۱.

۲. فصد / دستور الفصد

مؤلف: محمد بیگ بلخی.

همان: مشترک، ۵۷۰/۱؛ فهرستواره، ۳۴۵۸/۵.

□ گ ۷۸ الف - ۶۱ الف.

۳. طلسم اعجاز (علوم غریبه)

مؤلف: کشتن سنگه .

همان: مشترک، ۸۲۲/۱

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، گ ۹۹ ب - ۷۹ ب.

مجموعه: Ph III 127
1999

۱. مفتاح الغیوب (علوم غریبه)

مؤلف: موسی هروی، به اشارت مولانا محمد حسین شیرازی که مؤلف درباره او گوید: در فارس کسی مثل او نزاده!!

در جفر، در یک مقدمه و ۱۲ «شرط» و ۳ باب و خاتمه. مقدمه در شروط اعمال، با بها. ۱. ابساط، ۲. اعمال، ۳. مثل؟

آغاز: الحمد لله الذی عنده مفاتیح الغیب لا یعلمها... بدان ایدک الله علم به قسمت اولی دواست.

□ گ ۲۳ - ۱.

۲. مظاهر (علوم غریبه)

مؤلف: ابوالهادی علیم رمضان معروف به محمد مهدی درویش چشتی. تاریخ تألیف: ۱۱۴۶ ه (= مظاهر).

در رمل، شامل مقدمه و ۱۲ «مظاهر» و هر مظهر در چند مرآت و خاتمه.

آغاز: حمد بیحد علیمی را که علم او به سطور لوح و قلم بر ممکنات و مظهرات محیط است.

□ گ ۱۰۶ - ۲۵ ب.

۳. اسرار الجفر

مؤلف: معین‌الدین محمد بن منعم.

همان: مشترک، ۳۲۳/۱.

□ گ ۱۴۷ ب - ۱۱۲ الف.

۴. جفر

منسوب به امام جعفر صادق (ع).

آغاز: این عمل از حضرت امام جعفر صادق است.

□ ۱۰ اکتبر ۱۸۸۸ م / (۱۳۰۶ هـ)، محمدیار برای صدارت مآب
گ ۱۶۱ - ۱۴۸ ب.

۵. رساله حروف (عربی)

□ ۶۷ الف - ۱۶۳ ب.

۶. جفر

آغاز: اما جفر که عبارت از برآوردن احکام مسایل از خیر و شر و حصول مدی درین
رساله دو قاعده اکتفا نمودیم.

□ گ ۱۸۱ ب - ۱۷۱ الف.

۷. جفر

آغاز: بدان این قاعده حروف تهجی به اعتبار مراتب اربعه است.

□ گ ۱۸۶ الف - ۱۸۲ الف.

۸. تحفة الحیدریه فی بعضی مسایل جفر المرتضویه

مؤلف: سید علی اصغر. او شاعر نیز بوده و در این کتاب اشعار خود را آورده است.
تاریخ تألیف: ۱۱۹۳ هـ. در لکهنو. به میرزا حیدر بیگ خان پیشکش شده است.
آغاز: گزیده‌ترین کلمه از صفحه و جزو دانش ابداع و مدلول سطور سطر ایجاد
خانه‌دار شهرستان نطق.

□ گ ۱۹۴ ب - ۱۹۰ الف.

۹. منعمیه در احوال آل تیمور (علوم غریبه)

مؤلف: ناشناخته. به کمک مالی حافظ خدمتکارخان، برای فرزند خود منور علی.
تاریخ تألیف: در آن از رساله میر سید علی قوام جون پوری نگاشته ۱۲۲۲ هـ یاد کرده است
و خود تاریخ تألیف را فقط ۱۵ شوال آورده است.

برخی وقایع روشن اختر محمدشاه پادشاه (۱۱۶۱ - ۱۱۳۱ هـ) را از نظر علم جفر توجیه کرده است. رساله جالب است.

آغاز: و بعد نوبت به سلطان‌زاده‌هایی رسد و قوم کرده‌اند.

□ گ ۲۰۵ ب - ۱۹۵ الف، سپس گزیده‌هایی از کتب جفر در برگ ۲۱۳ الف - ۲۰۶ الف.

۱۰. جواهر الاسرار (علوم غریبه)

مؤلف: محمد دهدار.

همان: مشترک، ۳۳۷/۱.

آغاز:

الحمد لله که این تازه کتیب دارد از جلوه بسم الله زيب

□ گ ۲۳۵ الف - ۲۱۶.

۱۱. حروف (علوم غریبه)

آغاز: الحمد لله... چون حق سبحانه و تعالی اسماء حروف را به تمام اعضاء و آدمی متشابه کرده است بدین طریق که نموده می‌شود به حروف مفرد ترجمه اینست.

□ گ ۲۴۵ ب - ۲۳۷ الف.

۱۲. رساله جفر

مؤلف: فضیل الله قادری، شاگرد عبدالله بیگ و به دستور همان نوشته است.

آغاز: بدان که ایدک الله تعالی فی الدارین که این چنم حروف فقیر فضیل الله قادری... در عین خواندن سبق رمل عزیزی آمد، بر علم رمل علم جفر را ترجیح داد.

□ ۲۴۷ ب - ۲۴۶ الف. تمام مجموعه از دستخط یک کاتب، نستعلیق خوش.

مجموعه: Ph III 128
2001

۱. معرفت تقویم / سی فصل

مؤلف: خواجه نصیرالدین طوسی.

همان: مشترک، ۳۸۲/۱.

□ گ ۱۹ الف - ۱ ب.

۲. تحفة نظامیه / شرح معرفت تقویم

مؤلف: خواجه نصیرالدین طوسی.

شارح: عبدالقادر رویانی.

در چهل فصل است.

همان: فهرستواره، ۲۸۴۸/۴.

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد مر خالق احدی را.

□ گ ۴۰ الف - ۲۵ ب.

۳. مدخل شمسی (منظوم)

مؤلف: ناشناخته.

در ۱۳۸۵ بیت، در ۴ فصل: هیئت، دانش تقویم، حکم، اختیارات.

نام کتاب درین بیت آمده است:

تا بگیرندش فواید خاص و عام مدخل شمسیت نامش و السلام
آغاز:

حمد بی حد پادشاهی را که هست پیش قدرش پایه افلاک پست

ر.ک: فهرستواره، ۳۰۳۹/۴.

□ ۴ رمضان ۱۳۰۶ هـ / ۵ مه ۱۸۸۹ م، نستعلیق، گ ۷۳ الف - ۴۱ ب.

مجموعه: Ph III 129
2002

۱. اسطرلاب

مؤلف: ناشناخته.

در مقدمه و دو مقاله.

آغاز: الحمدلله... این رساله‌ایست در کیفیت عمل اسطرلاب کبری مشتمل بر مقدمه و

دو مقاله، اما مقدمه منظوم است بر پنج باب، باب اول در بیان این فضل اسطرلاب.

همان: مشترک، ۱/۲۴۰ [400]: فهرستواره، ۴/۲۸۱۰.

□ گ ۸ - ۱

۲. اسطرلاب / صد باب در اسطرلاب

مؤلف: ضیاء‌الدین نورالله شوشتری که نادرست به خواجه نصیرالدین طوسی منسوب شده

است.

همان: مشترک، ۱/۲۸۵: فهرستواره، ۴/۲۹۸۴ - ۲۹۸۳.

آغاز: حمد بیحد و نهای بیعد قادری را که بدایع فطرت و صنایع حکمت اطباق

سموات سبع را.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۴۶ الف - ۹ ب.

مجموعه: Ph III 130
2003

۱. ملخص سر المکتوم

مؤلف: فخر رازی (م ۶۰۶ هـ).

گزیننده: ناشناس.

همان: مشترک، ۱/۲۸۱.

□ ۴ چیت ۱۸۹۵ ب، بدستخط بودهامل منجم لهاوری (که مهر او بر جامع احکام

النجوم این فندق Ph III 29 نیز دیده شد)، نستعلیق، گ ۱۷۹ الف - ۱.

۲. قبله، رساله در معرفت سمت

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: حمد بی حد و غایت و سپاس بی قیاس و نهایت حکیمی را که... بدان که در هر شهر که باشند و خواهند که سمت قبله آن شهر معلوم کنند.
همان: استوری II/114، فهرستواره، ۳۰۰۹/۴.

□ گ ۱۱۲ ب - ۱۱۱ الف.

۳. مطالع الیهلاجی

مؤلف: قاسم علی قاننی که در متن نام خود را «ذورقی» آورده است.
در دیباچه گوید که او به مطالعه اصول و فروع ریاضی پرداخت و به صنعت جام جهان نما یعنی اسطرلاب مشغول بود و نتایج این علوم را ظاهر یافت و به کمک رسائل عبدالعلی بیرجندی در علوم ریاضی و تزیینات ابوریحان بیرونی این رساله را تالیف کرد و به مطالع الیهلاجی موسوم کرد.

چه از واحد مرکب گشت ازواج مدبّر در دگر جزواست هیلاج
در مقدمه و ۲۰ باب و خاتمه در صفت ستارگان.

آغاز: سبحانک اللهم یا فاطر السموات و العرش العظیم.

همان: فهرستواره، ۳۰۴۷/۴ «مطلع هیلاج»؛ در مشترک، ۲۳۸/۱ [395] اسطرلاب و ۲۴۰

[402] اسطرلاب زورقی.

□ حدود ۱۱۴۴ هـ، ترقیمه: «تمام شد رساله ذورقی»، گ ۱۳۱ الف - ۱۲۳ ب.

۴. رساله درباره کرة زمین

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: حمد رواهب الجودی را که منبع کرمش از بسیط خاک تا بساط کره... اما بعد
این رساله در بیان مسئله غریبه است بر طبق مشرب حکما بر تقدیر کرویه زمین واقع است.

□ همان قلم، نستعلیق، گ ۱۳۷ ب - ۱۳۵ ب.

مجموعه: Ph III 133
2021

۱. بحر الحیات: حوض الحیات

مؤلف: گویاری.

همان: مشترک، ۲۱۴۵/۴.

□ گ۵۰.

۲. دَم و وهم

مؤلف: ناشناخته.

در ۸ فصل: ۱. تفریق علم دم و وهم، ۲. بعضی از نظمهای هندوان و بعضی از اعمال دم، ۳. علم وهم: ۴. وهم، ۵. صفت وهم، ۶. وهم کردن میان کل، ۷. وهم دیگر، ۸. وهم در اعضا. آغاز: شکر و سپاس فراوان مر آن خدایی را که نفخت فیہ من روحی... اما بعد این رساله‌ایست در بیان دَم و وهم که در هشت فصل است.

□ گ۹.

۳. معرفت شانه (علوم غریبه)

مؤلف: ناشناخته که دران از آثار نصیرالدین و غلام قاری بهره برده است. در ۱۹ باب. آغاز: آنچه حکما و اربابان تجربه درین علم آورده‌اند جمع ناید و مشتمل.

□ گ۱۲.

مجموعه: Ph III 136
2013

۱. ثمره بطلمیوس

مؤلف: خواجه نصیرالدین طوسی.

همان: مشترک، ۲۶۱/۱.

□ گ ۳۱ - ۱.

۲. رساله نجوم

مؤلف: ناشناخته.

نخست ۲۸ بیت عربی دارد با مطلع:

بدأت باسّمک یا ذوالجلال یا اجّبار و منک اطلب مفتاح مخزن اسرار

سپس ۲۸ بیت فارسی دارد با مطلع:

ز بعد حمدِ خدا، تحفه صلوة بیار نثار روضه پاک محمد مختار
و این مطلع برابر است با زایچه / زایچه در فهرست آستان قدس رضوی، ج ۸، ص ۱۷۴.

و در خاتمه دیباچه منظوم گوید:

چو بحر نظم ندارد کنار، آن بهتر که من تمام قواعد کنم به نثر نثار
و آن گاه شروع می‌کند به نثر، با سرآغاز:

بدان ایدک الله تعالی که چون خواهند که ازین دائره شریفه.

□ گ ۳۵ - ب ۳۲.

۳. میزان الصنائع

مؤلف: محمدباقر یزدی (نسخه ما)، و در فهرستواره، ۳۰۷۴/۴: محمد حسین فرزند محمد

باقر یزدی.

در دیباچه گوید:

«فقیر حقیر محمد باقر الیزدی را به خاطر رسید که والد فقیر در اسطرلاب اختراعی
چند فرموده بودند و دستورها وضع نموده که بسیار آسان تر و بهتر بود از طریقه‌ای که در
کتابها مذکور است.»

تاریخ تألیف: ۱۰۷۷ هـ. در حین زیارت آستان رضویه، مشهد.

در مقدمه و ۳ باب. مقدمه در بیان آلاتی که به آن ساختن اسطرلاب میسر می‌شود، بابها:

قسمت حجره اسطرلاب، در کشیدن مقنطرات و سموت و خطوط ساعات.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... اما بعد فقیر حقیر محمد باقر الیزدی.

همان: فهرستواره، ۳۰۷۴/۴.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۱۶ گ.

۴. قبله، رساله در معرفت سمت

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: حمد بی حد و غایت و سپاس بقیاس و نهایت حکیمی راکه.

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، ۶ گ.

مجموعه: $\frac{\text{Ph III 141}}{2370}$

۱. طبّ منظوم

مؤلف: ناشناخته، هندی.

آغاز (بدون دیباچه):

چون شنیدی وصف اخلاط و ز رنگ و نفع او
بشنو از کیفیت تولید و تقسیمش نگو
چون بخوانی و بگیری نفع ازین نظم کتاب
با دعا یادم کنی واللّه اعلم بالصواب

□ گ ۲۱۳ - ۱.

۲. حدود الامراض (عربی)

مؤلف: محمد اکبر معروف به محمد ارزانی.

□ ۱۲۵۷ هـ، غلام قادر ولد میان شیخ احمد.

۳. قبریه (عربی)

مؤلف: بقراط.

□ ۱۲۵۷ هـ.

مجموعه: Ph III 143
1638

۱. رساله تیراندازی

مؤلف: ناشناخته.

در ۱۴ فصل: ۱. سبب نزول تیر و کمان، ۲. صفت تیرانداز استادان، ۳. گرفتن قبضه و کشیدن کمان، ۴. چگونگی کمان، ۵. ترکیب و قانون کشیدن تیر... ۱۴. انداختن تیر پرتاب و قواعد آن.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... بدان که طالب علم را بعد از دانستن علم شریعت رغبت می‌افتد به علم سلاح، اما می‌تواند بود.

کاتب: معراج‌الدین احمد قادری، حسب الامر خان بهادر محمد حسین مهمی که یادداشت و امضای «محمد حسین خان عارف جج شمال کورت» نیز دارد و می‌گوید که این رساله از روی نسخه مورخ ۱۰۴۸ هـ در ۱۳۲۳ هـ در دهلی استنسخ شد محمد حسین مهمی همان کسی است که گنجینه پیرزاده در دانشگاه پنجاب متعلق به اوست، گ ۱۶ - ۱.

۲. ردّ مجدّد الف ثانی

مؤلف: شیخ عبدالحق محدّث دهلوی.

در دیباچه گوید: سالهاست که از بعضی کلمات و مقالات که در مکتوبات شریف مذکور است و از قبیل موهومات و مُبهاات است، استفسار کند و استکشاف نماید، میسر نشد، خواه به ملاحظه خاطر شریف که در غایت نزاکت است و خواه به جهت خوف گفتگویی بغضی از مریدان ایشان که در نقل اقوال و ذکر حکایات، بی‌صرفه و بی‌احتیاط‌اند.

همان: مشترک، ۱۴۷۵/۳؛ فهرستواره، ۳۸۱/۷.

کاتب: معراج‌الدین احمد حقّی قادری، حسب الارشاد محمد حسین مهمی، ۳ جولائی ۱۹۰۴ م [۱۳۲۲ هـ]، در پتیاله، گ ۶۴ - ۱۷.

مجموعه: Ph III 145
2545

۱. نجوم مالا

مؤلف: بهیم دهر.

□ گ ۹۶ - ۱.

۲. رساله حساب (منظوم)

سروده محمد حسن.

آغاز:

ای حمد تو زیور زبانه‌ها وی وصف تو جوهر زبانه‌ها

□ گ ۱۰۵ ب - ۱۰۱ ب.

۳. رساله حساب ضرب

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: الحمد لله... اما بدان که انواع حساب چار است، اول احاد و عشرات و مآت و

الاف.

□ گ ۱۰۷ ب - ۱۰۶ الف.

۴. تقویم المحسنین

مؤلف: ملا محسن فیض کاشانی. همان: مشترک ۲۵۹/۱.

مترجم: ناشناس.

□ تاریخ کتابت حدود ۱۲۵۳ هـ.

مجموعه: Ph III 152
2666

۱. بحر الجواهر فی العلم الدفاتر (ریاضی)

مؤلف: میرزا عبدالوهاب شاه‌شاهانی اصفهانی.

تاریخ تألیف: نیمه دوم سده ۱۳ ه. در ۱۲۷۱ چاپ شده است.
در دانش سیاق و تریس و احکام نویسی. در آن نامه‌های فتح علی‌شاه قاجار و دیگر
همروزگاران نیز آمده است. در ۵ باب: ۱. ارقام و عرایض و احکام...؛ ۴. احکام شرعی.
آغاز: شکر و سپاس فزون از وهم و قیاس خالقی را سزااست که در اسرار موجودات.
ر.ک: فهرستواره، ۲۶۱۴/۴ همین کتاب اما با جدایی در تبویب و سرآغاز.
□ ۱۲۸۷ ه، شکسته، گ ۱۰۹ - ۱، نام مؤلف و کتاب بر ظهریه آمده است.

۲. نصاب الصبیان

مؤلف: فراهی.

□ ۱۲۸۷ ه، گ ۱۲۶ - ۱۱۰.

۳. صورت خرج و دخل اصفهان

□ گ ۱۶۰ - ۱۲۷، انجام افتاده.

مجموعه: $\frac{\text{Ph III 155}}{11266}$

۱. اختیارات مظفری (نجوم)

مؤلف: قطب‌الدین محمود بن مسعود شیرازی.

همان: فهرستواره، ۲۷۸۷/۴.

□ آغاز افتاده: که امید واثق در جا متحقق است، گ ۱۹ ب - ۱ الف.

۲. شرح زیج جدید سلطانی: شرح زیج الغ بیگ

شارح: نظام‌الدین عبدالعلی بیرجندی.

همان: مشترک، ۲۷۴/۱؛ فهرستواره، ۲۹۴۸/۴.

□ سده ۱۱ ه، بدون برگشمار، انجام افتاده، نسخه قطور.

مجموعه: Pi I 21A
633

۱. نصاب الصبیان

مؤلف: ابونصر فراهی.

□ محشی، گ ۶۷ - ۱.

۲. مثلثات بدیعی

مؤلف: بدیعی تبریزی.

□ گ ۷۹ الف - ۶۸ ب.

۳. صرف میر

مؤلف: میر شریف جرجانی.

□ نستعلیق جلی زیبا، دو صفحه اول مذهب و منقش، تمام مجموعه با جداول
طلایی، گ ۱۱۱ الف - ۸۰ ب.

یادداشتِ ظهریه: «هو الملک، کیف اقول... من ملکی و لله ملک السموات و
الارض. و انا العبد الضعیف المحتاج الی رحمة ربّه الغنی موسی ابن محمد
احمد البندری فی شهر ربیع الثانی ۱۲۰۳» و مهر او: «العبد موسی ابن محمد؟
۱۱۹».

کاتب نسخه بر ظهریه، مخارج نسخه نویسی را نیز یادداشت کرده است یعنی
چقدر کاغذ و مرکب و رنگ‌ها مصرف شده است. چون ارقام به اعداد سیاق
است، در این جا یادداشت نکردم.

مجموعه: Pi I 21C
1267

۱. نصاب الصبیان

مؤلف: ابونصر فراهی.

□ ۵ جمادی الاول ۱۲۰۸ هـ، محمد عطا بن مولوی غلام امام چشتی ملاوی در

مسجد خالص پور، گ ۳۰ - ۱.

مهر: ۱. «عبدالباقی» و امضای او «شیخ عبدالباقی مخدوم‌زاده». (خاتمه)

۲. میزان فارسی

مؤلف: محمد عطابن مولوی غلام امام چشتی ملانوی. از فرزندان قدوة السالکین، زبده العارفین حضرت مخدوم محمد مصباح العاشقین چشتی که احوالش در مرآت الاسرار تألیف شیخ عبدالرحمان چشتی آمده است. مدفن وی در قصبه ملانوه در نزدیکی شیرگره است. در دیباچه گوید: «چندی قواعد اشتقاق و دیگر فواید که در علم فارسی ابدی‌اند در کتب پیشین مجملاً و متفرق یافته بود به سلک انتظام درآورد به طوری که میزان در علم عربیست، اگر چه مطابق ترتیب قدما واقع نشده، به هر حال آنچه مآل بود، جمع ساخت.» تاریخ تألیف: ۱۲۰۸ ه. (از قرینه ترقیمه).

آغاز: الحمد لله من ای لسان و الصلوة علی رسوله محمد فی کل زمان.

اما بعد اضعف العباد خویدم الطلبة محمد عطا.

□ ۶ ربیع الثانی ۱۲۰۸ ه. به خط مؤلف، گ ۵۳ - ۳۱.

۳. الف کثرت (منظوم)

شیخ سراج‌الدین؟

همان: مشترک، ۲۵۱۷/۱۳.

□ ترقیمه: «به اتمام رسید رساله منظومه قوانین فرس و خواص حروف، طبع

زاد سراج‌الدین، کاتب الحروف بنده درگاه لطف الله انصرام نمود»، نستعلیق،

محشی، گ ۶۱ - ۵۴.

۴. قواعد حروف تهجی

در باره نقش دستوری هر یکی از حروف الفبایی.

آغاز: باب اول در بیان معانی حروف تهجی و تبدیل آن با یک دیگر. بیان حرف

الف: «الف نداه: کریم و خدایا و پناها؛ و «آمیزش»: دو شادوش.

□ (۱۲۰۸ ه.) محمد عطا بن مولوی غلام امام، شکسته، گ ۷۱ الف - ۶۲ الف.

۵. آداب خوش‌نویسی

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

خط خوب ای برادر دلپذیر است سواد دیده برنا و پیر است
... و خط هفت قلم مشهور است لیکن یک خط از نستعلیق دیگر بر آورده هشت قلم
مقرر ساخته.

□ (۱۲۰۸ هـ محمد عطا بن مولوی غلام امام)، ترقیمه: «بانصرام رسید رساله
آداب خوش‌نویسی»، گ ۷۳ الف - ۷۱ ب.

۶. [رساله خوشنویسی]

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: الحمد لله الذی انزل علی اعتدال کتاب که ضوابط و قواعد حروف را از گنجینه
حال به مظهر مقال عارفان.

□ (۱۲۰۸ هـ، محمد عطا بن مولوی غلام امام)، گ ۷۵ ب - ۷۳ ب.

۷. [رساله خوشنویسی] (منظوم)

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

از واضع اصل نسخ و تعلیق بشنو سخنی ز روی تحقیق
□ گ ۷۷ ب - ۷۵ ب، همان کاتب، ترقیمه: «رساله منظومه در باب قواعد
خوش‌نویسی، هر که بدین قواعد مشق نماید در اندک زمانه قواعد نویسی و
خوش‌نویس گردد». با مهر «عبدالباقی ۱۲۳۱» و امضای «عبدالباقی مخدوم
زاده». (خاتمه)

مجموعه: $\frac{Pi I 22}{?}$

۱. قنیه الفتیان (منظوم)

مؤلف: صدر بدر.

همان: فرهنگنامه‌های عربی به فارسی، ۲۲۸.

□ نسخ، گ ۶ ب - ۱.

۲. نصاب بدیع (منظوم)

مؤلف: منسوب به امیر خسرو.

همان: مشترک، ۱۴/۱۴۳.

۳. نصاب اخوان / نصیب اخوان

مؤلف: مطهر.

در آن می‌گوید:

نام آن‌گر نصاب صبیان بود نام این را نصاب اخوان دان

همان: مشترک، ۱۴/۳۰۹.

۴. مثلثات بدیعی

همان: مشترک، ۱۴/۳۰۲.

□ سده ۱۱ هـ، نسخ، گ ۱۸ ب - ۱۶ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi I 58}}{851-853}$

۱. چراغ هدایت

مؤلف: سراج‌الدین علی خان آرزو.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، انجام افتاده، تا: مرغ انداز طعام فرو بردن بحلق،

ک ۱۲۸ - ۱، خط این کتاب با دو کتاب دیگر مجموعه جدایی دارد.

۲. جامع الثمائل

مؤلف: محمد علی حبله رودی.

همان: مشترک، ۱۴/۳۹.

□ چند برگ باقی مانده از آن، آشفته و پس و پیش شده در صحافی، نستعلیق، گ
۱۴۳ الف - ۱۲۹.

یادداشت تصحیح: «از صحت این رساله مجمع الامثال فارسی، به روز چهارشنبه،
بست و ششم محرم الحرام ۱۲۲۱ فراغت دست داد. در عین... [ناخوانا] اسقام و
شدت امراض جسمانی، حق تعالی صحت کلی عطا فرماید. صححا. زین‌الدین
حققی [؟] المشتهر به محمد محسن ابن فخرالدین خفهی [؟، همان کلمه...].»
(خاتمه)

۳. گل کشتی

مؤلف: میر عبدالعال نجات.

□ هم قلم با جامع التمثیل، گ ۱۵۰ - ۱۴۴. آغاز: در گپ عشق هر آن ناله که دلخواه
بود.

مجموعه: $\frac{\text{Pi I 60}}{682}$

۱. فرهنگ ترکی به فارسی

فرهنگ معاصر است از چپ به راست.

□ گ ۲۱ - ۱.

۲. دستور زبان ترکی

آغاز: باید دانست که در زبان ترکی علامت مصدر میم مفتوح و کاف است ساکن،
مثلا: کیلماک.

□ گ ۳۰ - ۲۲، دفتر یادداشت یکی از معاصران است.

مجموعه: $\frac{\text{Pi I 61}}{606}$

۱. مثلثات بدیعی

مؤلف: بدیعی تبریزی.

□ گ ۱۳ - ۱.

۲. دستور معما (منظوم)

مؤلف: جامی.

آغاز: چو از حمد و تحیت یافتی کام.

همان: مشترک، ۶/۱۴.

□ گ ۱۵ ب - ۱۳ ب.

۳. مختصر وافی بقواعد علم قوافی

مؤلف: جامی.

آغاز: بعد از تیمن به موزون‌ترین.

همان: مشترک، ۲۶۵۹/۱۴.

□ گ ۱۸ ب - ۱۶ الف.

۴. قصیده مصنوع

مؤلف: مولانا واصفی تاشکند.

آغاز:

این منم فرد از جمیع خلق ای شاه کرم

سال و ماه اندر طواف کویت از جان دم بدم

□ سده ۱۲، نستعلیق، گ ۱۸ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi II } 58}{1458}$

۱. خلیص الفصول: شرح فصول اکبری

شارح: احمد علی معروف به خدا نواز فتح آبادی.

همان: مشترک، ۲۶۱۹/۱۳.

آغاز: بسم الله... آغاز می‌کنم این کتاب را به نام خداوندی.

□ ربیع الثانی ۱۲۸۱ هـ، گ ۹۷ - ۱.

۲. شرح شافیه

شارح: محمد سعد قریشی عظیم آبادی.
همان: مشترک. ۲۵۴۵/۱۳.

□ ۱۵ رمضان ۱۲۸۱ هـ، نستعلیق، گ ۳۱۹ - ۹۸ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi II 65}}{603}$

۱. الهامیه شرح هداية النحو (عربی)

□ گ ۱۰۸ - ۱.

۲. معراج نامه

ابوعلی سینا، که این را به دربار علاء الدوله [نسخه ما] تحفه برده است.
فصل اول در بیان پیدا کردن حال نبوت و رسالت.
همان: مشترک، ۹۸۷/۲.

□ آغاز (پاره شد): و ستایش دهنده جان و دین را، گ ۱۲۲ ب - ۱۰۹ ب.

۳. احوال ابوعلی سینا

مؤلف: پیر محمد بن شیخ جلال قنوجی (چنان که در نسخه رام پور آمده است).
تاریخ تألیف: ۱۰۴۱ هـ (مقدمه).
شرح حال ابوعلی سینا و نمونه کلام (شعر) فارسی و نام تصنیفات اوست.
آغاز: جهان جهان سپاس.

□ ترقیمه: «تمت هذه الرسالة المتبرکهه بروز فرحت افروز پنجشنبه، فی التاريخ یازدهم ربیع الثانی ۱۱۹۸»، در دیباچه سه برگ افتاده، گ ۱۲۷ الف - ۱۲۳ ب.

۴. کتاب الالهیات

آغاز: الحمد لله... فصل در اقسام حکمت، هر علمی را چیزی هست که اندران علم از

حال وی.

□ گ ۱۲۸ ب - ۲۱۳ الف، تمام مجموعه موربانه زده و قابل استفاده نیست.

مجموعه: $\frac{\text{Pi V 7A}}{934}$

۱. جمع مختصر (عروض)

مؤلف: وحید تبریزی.

□ گ ۲۷ ب - ۱.

۲. منتخب مقطع تکمیل الصنائه

مؤلف: عطاء الله عطایی.

□ گ ۴۹ الف - ۲۸ ب.

۳. (بحرهای پنجاه و چهارگانه)

آغاز: بحر هزج، معنی هزج بانگِ ابر و سرانیدن.

□ گ ۵۴ ب - ۴۹ ب.

۴. عروض سینی

□ گ ۹۷ ب - ۵۵ ب.

۵. مختصر وافی بقواعد علم قوافی

مؤلف: جامی.

آغاز: بعد از تیمن به موزون‌ترین کلامی.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، گ ۱۰۳ ب - ۹۸ ب.

مجموعه: Pi V 10
1750

۱. دستور معماً

مؤلف: جامی.

آغاز: ای اسم تو گنج هر طلسمی.

□ ۱۲ جمادی الاول ۱۰۹۶ هـ / ۲۸ جلوس اورنگ شاهی، ولی خان، گ ۱۹ ب -
الف ۱.

۲. نادر کوکبیه، منظوم (معماً)

مؤلف: شاید میر حیدر کاشانی. (ر.ک: مرعشی، ۱۰/۲۱۳).

تاریخ تألیف: ۹۱۸ هـ.

پی تاریخ آن از عالم غیب رسید این «نسخه موزون بی‌عیب»
(خاتمه)

عنوانات: تعریف معماً، بیان تسهیلی، تعریف انتقاد...

آغاز:

به نام آن که ذات جمله اشیا بود پیدا چو از اسماء مسماً

پایان:

قبول خاطر اهل هنر باد بخوبی در همه عالم سحر باد

□ ۱۴ رجب ۱۰۹۶ هـ، در عمل امارت باقر خان، ولی خان، در ملتان، گ ۲۷ ب -
الف ۲۰.

۳. مخزن الجواهر/کامرانیه (معماً)

مؤلف: شهاب‌الدین حقیری هروی.

همان: مشترک، ۱۴/۱۵.

□ همان کاتب، گ ۳۶ الف - ۲۸ الف.

۴. رساله معما

مؤلف: محمد صالح ندایی بن محمد حسین سمرقندی، مؤلف صرف هوایی (مشترک، ۲۶۰۹/۱۳).

مؤلف ممدوح خود را با القاب بلند بالا «خجسته فرجام، ثمر شجر نبوت و رسالت و دوحه خاندان ولایت...» یاد می‌کند اما نام او را تصریح نمی‌کند و می‌گوید: «موجب توضیح و ترصیح این رساله و سبب تبیین و ترشیح این مقاله متفرقه مجتمعه مولانا و مشارالیه است» (دیباچه) در حل معماها (اسماء) است.

آغاز:

ای نام تو مقصد از معمای جهان و از نام تو یافته نمو کون و مکان
تخصیص و تخصیص درود کثیر الورد بدان معدن جود و منبع شهود.

□ ۱۷ شعبان ۱۰۹۶ هـ، در عمل امارت و ایالت مرتبت باقر خان، ولی خان، در ملتان، ۶۸ ب - ۳۶ ب.

۵. دستور معما (منظوم)

مؤلف: جامی.

آغاز: چو از حمد و تحیت یافتی کام.

□ همان کاتب، گ ۷۲ ب - ۶۹ ب.

۶. مفردات (معما)

مؤلف: شهاب‌الدین حقیری هروی (نسخه‌ها، ۲۱۸۸/۳)

در دیباچه گوید: «درین زمان لطیف و دوران شریف که علم معما شایع گشته بود و لطافت و دقت آن از حد گذشته و خواطر اطفال خردسال و اتراک هوسناک بدان مایل و از غایت نازکی دریافت آن مشکل، به خاطر فاطر چنان رسید که محقر مختصری ترتیب داده شود و در هر قاعده معمایی چند معما مقصود بر توضیح آن آورده شود... و چون این محقر درین فن به مثابه الف و بی بود مسمی به مفردات نمود.»

آغاز:

بسم الله الرحمن الرحيم نامه فتح است ز حی قدیم

... و بعدچنین معروض می‌دارد که درین زمان.

□ ۱۰۹۷ هـ، همان کاتب، گ ۸۲ ب - ۷۳ ب.

۷. دستور معما

مؤلف: حسین بن محمد نیشابوری.

آغاز: به نام آن که از تألیف و ترکیب.

□ گ ۱۴۰ ب - ۸۳ ب، همان کاتب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 9WE}}{2393}$

۱. مثنوی معنوی

مؤلف: مولوی.

□ منها سکه‌رای، دفتر ۳ - ۱، گ ۱۳۸ - ۱، همان: عبداللّه، II/297.

۲. نل و دمن

مؤلف: فیضی.

□ رمضان ۱۲۲۵ هـ، گ ۱۷۹ - ۱۳۸ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 11}}{5429}$

الف: گزیده شش مثنوی زلالی خوانساری

مؤلف: زلالی خوانساری.

۱. محمود و ایاز، گ ۹ ب - ۱۱

۲. شعله دیدار، گ ۲۵ الف - ۱۰ ب.

۳. آذر و سمندر، گ ۳۰ ب - ۲۵ الف.

۴. ذره و خورشید، گ ۳۳ الف - ۳۰ الف.

۵. سلیمان نامه، گ ۳۶ ب - ۳۳ الف.

۶. میخانه، گ ۴۹ الف - ۳۷ الف.

ب: آثار محمدعلی ماهر اکبرآبادی

مؤلف: محمد علی «ماهر» اکبرآبادی. (م ۱۰۸۹ هـ)

ر.ک: تذکره مرآة الخيال، شیرعلی خان لودی، تهران، ۱۳۷۷ ش، ۱۷۶ - ۱۷۵.

شامل شش اثر اوست:

۱. گل اورنگ

مجموعه نثر و نظم در مدح اورنگ زیب عالمگیر. به اشاره دانشمند خان (ملاً شفیعا) نوشته است.

بحمدالله که این سرمایه فکر
ز نظم و نثر ماهر یافت اتمام
چو زینش مدح شاه اورنگ زیب است
گل اورنگ شد این نسخه را نام
(خاتمه)

آغاز: ر.ک شماره ۵.

□ آغاز افتاده، گ ۵۳ الف - ۵۰ الف.

۲. اساس المعانی

تاریخ تألیف: حدود ۱۰۸۰ هـ.

در خاتمه گوید:

بحمدالله معنی آباد فکر
خدا دادش از نظم ماهر نظام
چو جست از سما اسم با نسبتش
اساس المعانی فلک کرد نام
چو گویند «اساس المعانی» نوشت
ز تاریخ آن نیز یابند کام
مجموعه نثر و نظم در وصف ایوان، طاقچه، حوض، خسخانه، فواره، آبشار، سقف آب باد و دیوار ترشح دار و غیره.

آغاز: تعالی الله ازان دولت خانه فرخنده پی که عمارات خجسته بنایش چون دولت.

مشترک ندارد.

□ گ ۶۱ ب - ۵۳ ب.

۳. بحر همت

مجموعه نثر و نظم در ستایش همت خان است. نیز ر.ک: شماره ۶.

آغاز:

بحمد الله که طالع یاور آمد سرا خضر سعادت رهبر آمد

□ انجام افتاده. گ ۷۱ ب - ۶۲ الف.

۴. بستان سرا

در خاتمه گوید:

معانی نو چو درین نظم اداست بمعنی زمن تازه گویی بجاست
بود نام این نسخه بستان سرا ز ماهر به هر بزم معنی سرا
مجموعه نثر و نظم در وصف خس و دسته خس.

آغاز: جداکار دست بسته سخخانه که از بوی خس معنیرش حاضران پیوسته.

□ گ ۷۷ الف - ۷۲ ب.

۵. گل اورنگ

آغاز: فرخندگی کلام رنگین از حمد مالک الملکی است که اجزای.

□ گ ۷۷ الف تا؟ مکرر در مجموعه آمده است.

۶. بحر همت

در خاتمه گوید:

ماهر این نسخه با سعادت آمد آب سخنش ز فیض همت خان است
نظم و نثرش چو بخت دولت آمد موسوم از آن به بحر همت آمد

□ سده ۱۲ هـ، آغاز افتاده، از برگ؟ تا ۸۴ ب. شکسته، ترقیمه: «ورق اخیر بخط

فقیر حقیر صحی و حالقی [؟] بخط بهانی میر احمدی سلمه الله باتمام شد.

موافق منقول عنه مقابله کرده شد.» مکرر در مجموعه آمده است.

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 21 F}}{2783}$

۱. دیوان ناصر علی سرهندی

□ ۴ ذیقعدہ ۳۱ جلوس / ۱۲۰۲ هـ، لُدھی (نام کاتب)، شکستہ، گ ۶۱ - ۱.
سپس به قلم‌های دیگر رسائل زیر دارد:

۲. قضا و قدر

مؤلف: اشرف مازندرانی.

مثنویست که در فضای هند سروده شد.

آغاز:

شَنیدم دوش از روشن روانی چو گل نازک خیالی، خرده دانی

□ ناتمام، در وسط برخی ابیات نیمه نویس، گ ۷۲ الف - ۶۲ ب.

۳. قواعد صرف پارسی

آغاز: بعد حمد آفریدگار و درود رسول مختار... بعضی قواعد صرف پارسی به قلم
می‌آورد.

□ سده ۱۳ هـ، ناتمام.

۴. آمد نامه / مصدر نامه

فهرست افعال فارسی و صرف آن‌ها.

□ ۷ کاتک ۱۹۰۶ ب، کاتبان: برهم صورت و دهرم مورت و مصر ارجن (سه نفر
هندو)، نستعلیق، آغاز افتاده: می آمد، نمی آمد. ۱۸ گ.

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 24}}{1772}$

۱. شرح عقاید بیان حق: شرح عقاید نسفی

شارح: قلندر شاه ساکن رته پیران (م ۱۲۴۸ هـ)

تاریخ تألیف: ۱۲۲۶ هـ.

همان: مشترک، ۱۱۴۴/۲.

۲. حُلّیه مبارک

مؤلف: قلندر شاه.

قصیده رانیه با دیباچه عربی.

آغاز:

هان بیا ای بحر طبعم جوشنی تازه بیار
گوهر حمد خدا اول بدست من سپار

۳. معراج القبول

مؤلف: قلندر شاه. در ۱۲۳۳ هـ.

قصیده رانیه است.

همان: مشترک، ۱۲۴۶/۸.

☐ غزّه محرّم ۱۲۵۴ هـ، گ ۲۵ الف - ۱۴ ب.

۴. مراد العاشقین

مؤلف: مراد شاه.

با دیباچه‌ای که در ۱۲۱۹ هـ نوشته و در آن قطعه تاریخ تألیف کتاب را برابر سال ۱۲۱۵ هـ

آورده است.

همان: مشترک، ۱۱۹۸/۸.

☐ ۱۴ محرّم ۱۲۵۴ هـ، گ ۵۲ الف - ۲۶ ب.

۵. مامریدان

مؤلف: مراد شاه. با دیباچه قلندر شاه.

آغاز دیباچه:

سبحان الله کلمه لا اله الا الله که به وسیله جمیله حضرت محمد رسول الله.

☐ گ ۶۳ ب - ۵۲ ب.

۶. مامقیمان

مؤلف: علاء اودی.

□ گ ۱۷۲ الف - ۶۴ الف. اگر چه هر شش رساله ترقیمه‌های مستقل دارند، اما در خاتمه نسخه، ترقیمه مشترک نیز دارد که خلاصه آن را می‌نویسم: «... این هر شش کتاب به موجب امر... فقیر امام‌الدین جیو انصاری... بید... مفتی حامد علی بن مفتی محمد عظیم بن حافظ عبداللطیف... قوم شیخ انصاری ساکن اسلام پور بتاله به تاریخ هفدهم ماه محرم الحرام ۱۲۵۴... تمام شد».

مجموعه: Pi VI 27 F
1933

۱. وصلت نامه

مؤلف: عطار.

آغاز:

ابتدا اول به نام کردگار خالق هفت و شش و پنج و چهار

۲. لوايح

مؤلف: جامی.

□ ب ت، همان: عبدالله، II/280.

مجموعه: Pi VI 28 III
701

۱. مرکز ادوار

مؤلف: فیضی.

□ ۱۱۶۷ هـ، در متن، گ ۷۰ - ۱.

۲. مثنوی عرفی

بدون سرآغاز اصلی و در نسخه ازین بیت شروع می‌شود:

مرا وقتی که شاهی مختصر بود کلاه کوه بر سر تا کمر بود

□ ۱۱۶۷ هـ، ترقیمه: «این مثنوی مولانا ملا فیضی و نیز مثنوی مولانا عرفی در بلدة دارالسلطنت لاهور بعد از سه پهر روز چهارشنبه تحریر بیستم شهر محرم در بنگله خود که مشرف بر باغ است، ختم نموده شد و سال هجری ۱۱۶۷ هـ. در حاشیه، گ ۶۵ ب - ۱۶ یادداشت: «این نسخه از مامون [= دایی] صاحب میان حمایت الله جیوکه از آبا و اجداد متوطن در موضع جوکالی می باشد بدست آوردم.» (خاتمه) موضع جوکالی احتمالاً همان جوکالیان، واقع در ضلع منڈی بهاء الدین، پنجاب است که در عرف عام جوکالی خوانده می شود و حدود ۵ کیلومتر در شرق و ظن من - ساهن پال - واقع است.

مجموعه: Pi VI 40
2030

۱. دیوان خسرو

۲. دیوان همام تبریزی با مثنویات او

۳. دیوان اوحدی [مراغه‌ای] اصفهانی

۴. دیوان ابواسحاق شیرازی الاطعمه

۵. معنیات مؤلفان مختلف

□ ۸۲۲ هـ، در عبدالله II/341 به تفصیل معرفی شده است. من نام کاتب را اسمعیل بن ابراهیم بن محمد الضرورانی می خوانم. عنوانها به ثلث، «ذ» به جای «د» کتابت شده.

مجموعه: Pi VI 60
560

۱. دیوان آصفی قهستانی

آغاز: ساز آباد خدایا دل ویرانی را.

□ گ ۶۳ ب - ۱.

۲. غزلیات شاعران مختلف

به ترتیب ردیف.

□ گ ۱۳۳ ب - ۶۳ ب.

۳. غزلیات استادان و جواب آن از شاعران

به ترتیب ردیف.

□ گ ۱۵۱ ب - ۱۳۳ ب.

۴. انتخاب دیوان ناصر

مقطع:

از دیده ناصر نشود نقش تو غایب

خوش چشمه آبیست که دارد چو تو ماهی

آغاز:

ای حسن تو آینه اوصاف الهی اوصاف جمال تو ندانند کماهی

□ گ ۱۵۵ - ۱۵۲ ب.

۵. انتخاب دیوان سهیلی

مقطع:

امید هست سهیلی که عاقبت رخ زرد

ز سودن در او کیمیا فروش کنم

آغاز:

خوان نوال تست غذای بخش جان ما
زان خوان نواله‌ایست زبان در دهان ما

□ گ ۱۶۲ ب - ۱۵۵ ب.

۶. انتخاب دیوان خواجه

آغاز:

ساقیا وقت صبح آمد بیمار آن جام را
می‌پرستانند در ده بساده گلفام را

□ گ ۱۷۰ الف - ۱۶۳.

۷. انتخاب دیوان عراقی

□ گ ۱۷۴ الف - ۱۷۰ ب.

۸. انتخاب دیوان اوحدی

آغاز:

گفتم که بی‌وصال تو ما را به سر شود
گر صبر صبر ماست عجب دارم ار شود

□ گ ۱۷۶ ب - ۱۷۴ ب.

۹. انتخاب دیوان جامی و ابن یمین و حسن

□ گ ۱۹۷ - ۱۷۷.

۱۰. انتخاب مثنویات و بحر طویل ملأ رفیق

□ گ ۳۱۴ ب - ۱۹۸.

۱۱. دیوان احسن کشمیری

آغاز:

نیست جنسی جز خجالت گر گشایی بار ما
وای اگر پُرسند روز حشر از کردار ما

□ گ ۳۸۴ ب - ۳۱۵ ب.

۱۲. نیرنگ عشق

مؤلف: غنیمت کنجاهی.

□ ۱۲ جمادی الثانی ۱۲۳۳ هـ، گ ۴۳۹ ب - ۳۸۵ الف، تا اینجا از دست یک
کاتب.

۱۳. دُزد و قاضی

آغاز: روایان اخبار و ناقلان آثار هندوستان.

□ ترقیمه «این قصه را بجهت میرزا علی اکبر، راقم محمد عسکر، ۱۰ رجب
۱۲۳۴ هـ، گ ۴۵۰ - ۴۴۱ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 64 A}}{627}$

۱. دیوان درد دهلوی

مؤلف: خواجه میر درد دهلوی.

□ دیوان فارسی او شامل غزلیات، مخمسات، رباعیات، گ ۸۷ ب - ۱؛ دیوان
اردوی او، گ ۱۴۱ ب - ۸۹ ب.

۲. دیوان اثر دهلوی

سراینده اثر دهلوی مرید خواجه محمد ناصر و خواجه میر درد بود.

تخلص شاعر:

ناله ما اثر نکرد «اثر» آه از دست آه و زاری ما
دیوان فارسی او شامل غزلیات.

□ آغاز: شده بیگانه او زیاری ما / دشمن ماست دوستداری ما، ۲ رجب ۳۶ جلوس شاه عالم / [۱۲۰۸ هـ]، من شکه رای، در شاه جهان آباد (۲۳۷ ب). دیوان فارسی، گک ۲۰۲ الف - ۱۴۲ ب، دیوان اردوی او، گک ۲۳۷ ب - ۲۰۲.

مجموعه: $\frac{Pi VI 73}{571}$

۱. سحر حلال (مثنوی)
مؤلف: اهلی شیرازی.

□ ۳ ذیقعدہ ۱۲۳۵ عیسوی [کذا: هجری]، هرگوبال، از روی نسخه لاله گوبال لعل، گک ۹ الف - ۱.

۲. [رساله مصنوع]

مؤلف: محمد وفا.

در چند بخش:

الف) از هر فقره مقدمه رقم ۷۸۶ (برابر اعداد بسم الله الرحمن الرحيم) به دست می‌آید. آغاز: سپاس زاید از اوهام و قیاس سبحانی را سزد / ۷۸۶.

ب) از هر فقره رقم ۱۱۱۴ به دست می‌آید. مشتمل بر نامه‌ایست که مؤلف به مناسبت تبریک تولد میان محمد مکرم به جناب شاه محمد اکرم نوشته است. ج) نامه‌ای در تولد محمد وحید به میان محمد سعید که از هر فقره آن رقم ۱۱۱۶ استخراج می‌شود.

و سپس همین‌گونه ادامه دارد که از هر جمله یا عبارت رقمی استخراج می‌شود. آخرین رقم ۱۱۵۶ است.

□ ۱۷ گ.

۳. دیوان جامی

مؤلف: جامی

آغاز: بسم الله... اعظم اسمای علیم حکیم.

□ ۱۲۳۵ هـ، هرگوپال، از نسخه منشی چهرمل، شکسته، ۲۲۱ گ.
مهر: «هرگوپال ۱۲۴۶» (خاتمه).

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 74}}{564}$

۱. دیوان مظهر جانجان

مؤلف: میرزا مظهر جانجان.

□ ۲ ذی‌قعدة ۱۲۹۳ هـ، سید احمد علی رسا، آغاز: آبی نزد بروی...، گ ۲۴
ب - ۱.

۲. دیوان غنی کشمیری

مؤلف: غنی کشمیری.

□ بدون نام کاتب، سده ۱۳ هـ، حواشی زیرنویس، گ ۶۰ ب - ۲۵ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 77G}}{5849}$

۱. دیوان غنی کشمیری

مؤلف: غنی کشمیری.

□ ۱۵ ذی‌الحجه [۱۱۶۱ هـ]، ترقیمه: «تمام شد کتاب دیوان غنی به جلدی تمام،
به خط بنده هر ناته کھتری عرف کپور، روز شنبه به تاریخ پانزدهم شهر ذی حجه
سنه احد جلوس احمد شاهی، در شاه جهان آباد مرقوم قلم بدایع رقم گردید»،
نستعلیق، بدون دیباچه، گ ۵۰.

۲. دیوان ناصر علی سرهندی

مؤلف: ناصر علی سرهندی.

□ بدون ترقیمه، گ ۵۸. با یادداشت تملک لاله گوکل ناته در خاتمه.

مجموعه: Pi VI 157A
923

۱. دیوان تجلی

مؤلف: میرزا علی رضا «تجلی» اردکانی.

۲. دیوان ادهم

مؤلف: میرزا ابراهیم ادهم.

□ ۱۲۹۰ هـ، همان: عبدالله، II/518.

مجموعه: Pi VI 164
958

۱. مثنوی گل و بلبل

نام سراینده به علت افتادگی در دیباچه و تاریخ سرودن آن که در خاتمه بود، ولی برگ آخر افتاده، معلوم نشد (رکابه «بتاریخ این چنین» موجود است).
داستان منوهر و مدمالت است.
در شکرانه خاتمه کتاب گوید:

رهانیدی ز جهل و زارِ لافم	خداوندا چو دادی طبع صافم
که هر بیش به معنی بهتر از گنج	کرامت کردی این نظم گهرسنج
گل [و] بلبل بلطفش نام کردی	چنین گنجی به من انعام کردی

در آغاز به حد یک دو برگ که در حمد و نعت بوده، افتادگی دارد و اولین عنوان موجود در نسخه اینست: «خطاب با عشق و تعریف آن خطاب»، سپس آغاز داستان گل و بلبل یعنی ماجرای عشق منوهر [و] مدمالت.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، آغاز افتاده:...

ای عشق باشی شاد و خوشنود که از یمن تو شد کونین موجود

گ ۴۶ - ۱.

۲. پنج رقعہ

مؤلف: ظہوری.

آغاز: شہید تبسم.

□ ۲۰ محرم سنہ ۶، سده ۱۳ھ، نام کاتب محو شدہ، گ ۱۷۲ الف - ۴۷ ب، سپس
یک منظومہ اردو.

مجموعہ: $\frac{\text{Pi VI 165 A}}{2369}$

۱. دیوان قوسی

مؤلف: قوسی.

شامل غزلیات، ترجیع بند، قصاید، قطعات تاریخ (تاریخ فوت سیدی «شاه ما بود مرشد
کونین» ۱۰۳۹)، رباعیات.

□ ۱۰۸۶ھ، فتح خان ساکن ملتان، موریانہ زدہ، ۶۳گ.

□ نسخہ دیگر زیر شماره Pi VI 165.

۲. دیوان کمال خجندی

مؤلف: کمال خجندی.

شامل قصاید، غزلیات، قطعات، قصاید، رباعیات.
آغاز: افتتاح سخن آن بہ کہ کنند اہل کمال

□ سده ۱۱ھ، نستعلیق، ۳۳۰گ.

مجموعہ: $\frac{\text{Pi VI 167}}{37}$

۱. دیوان بیدل

مؤلف: عبدالقادر بیدل.

□ (۱۱۲۲ھ)، همان: عبداللہ، II/554.

۲. حُلِیة مبارک

مؤلف: محمد هاشم کشمی.

با نام حُلِیة رسول الله در نامه شهیدی، تهران، ۱۳۷۴ ش، ص ۶۰۲ - ۵۸۲. چاپ کرده‌ام.

□ ۲۷ محرم ۱۱۲۲ هـ، محمد فیض الله محمد هاشم، لاهور، گ ۱۵۱ - ۱۴۹.

۳. حُلِیة مبارک

مؤلف: ابوبکر فایض بن محمد لاهوری.

در دیباچه گوید:

«این فقیر چند کلمه طیبه در حلیه مبارک سید المرسلین... از مضمون و مفهوم چند حدیث شمایل ترمذی بارعایت لفظ آن احادیث بر قدر امکان بر آورده به ترتیبی مناسب مرتب کردم و آن را به زبان فارسی بر طبق حواشی معتبره ترجمه کردم... مع فواید دیگر زیرا آنچه مقصود اصلی معانی است نه الفاظ و نقوش، و در ترجمه اهتمام به تزیین و تحلیه عبارات چنانچه داب مترجمان این زمان است، از خوف وقوع افراطی در اداء معانی احادیث ننمودم.»

آغاز: الحمد لله... اما بعد می گوید فقیر حقیر ابوبکر... که در فواید جلالیه مذکور است.

□ ۲۷ محرم ۱۱۲۲ هـ / ۴ جلوس شاه عالم، همان کاتب، گ ۱۵۳ ب - ۱۵۱ ب.

مجموعه: Pi VI 183
928

۱. دیوان اثر شیرازی

مؤلف: شفیعی اثر شیرازی.

مشمول بر:

قصاید (۵۱ ب - ۱)، آغاز:

شرح مجموعه صنع تو ندارد پایان یک رباعیست ز ترکیب عناصر انسان
مثنوی جنگ عباس قلی خان با سلیمان کرد (۶۳ الف - ۵۱ ب)؛ هجویات، قطعات تاریخ،
تا برگ ۸۳ الف، با تاریخ کتابت ۱۸ صفر ۱۲۹۴ هـ.

غزلیات (۱۴۵ ب - ۸۳ ب) با تاریخ کتابت ۱ ذی‌قعدة ۱۲۹۳ هـ، رباعیات ۱۵۰ الف - ۱۴۶ ب با تاریخ ۲ ذی‌قعدة ۱۲۹۳ هـ.

۲. رباعیات ابوسعید ابوالخیر

مؤلف: ابوسعید ابوالخیر.

□ (۱۵۹ ب - ۱۵۱ ب).

۳. دیوان عرفی شیرازی

مؤلف: عرفی شیرازی.

چندین مثنوی کوتاه اوست، از جمله:

۱. مثنوی (بی نام)

خداوندا دلم بی‌نور تنگ است

دل من سنگ و کوه طور سنگ است
(۱۶۱ الف - ۱۶۰ الف).

۲. مثنوی (بی نام)

به نام آن حکیم مصلحت کار

قدم لغزان عقل پیش بردار
(۱۶۳ - ۱۶۱ الف).

۳. مثنوی (بی نام)

به نام آن که نتوانم ستودش

نیارم دم زدن در شکر جودش
(۱۶۴ الف - ۱۶۳ الف).

و مثنویات دیگر، تا برگ ۱۷۴ ب.

۴. ساقی‌نامه (۱۷۹ الف - ۱۷۵ الف).

آغاز: بیا عرفی افسانه را پر بسوز.

۵. رباعیات عرفی (۱۹۸ ب - ۱۷۹ ب).

۴. رباعیات سحابی (۲۰۲ الف - ۱۹۸ ب).

مؤلف: سحابی استرآبادی.

□ ۳۰ صفر ۱۲۹۴ هـ.

۵. رباعیات خیام (۲۰۷ - ۲۰۲ الف).

مؤلف: عمر خیام.

□ ۳۰ صفر ۱۲۹۴ هـ. تمام مجموعه از دست یک کاتب، نستعلیق، برای مولانا محبوب عالم.

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 93 A}}{1879}$

۱. گرشاسب نامه

مؤلف: اسدی طوسی (م: ۴۶۵ هـ).

تاریخ تألیف: ۴۵۸ هـ. در خاتمه گوید:

شده چارصد سال و پنجاه و هشت

ز هجرت بدور سپهری که گشت

به دال اسد حرف ده برفزای

بدین نامه گر نامم آیدت رای

آغاز:

سپاس از جهان داور رهنمای که از کاف و نون کرد گیتی بهای

□ سده ۱۱ هـ، شکسته، در متن و حاشیه، گ ۲۵ - ۱.

۲. شرح قصاید انوری

شارح: به علت افتادگی در دیباچه نام شارح معلوم نشد.

در خاتمه گوید:

«اینست آنچه بی تامل در شرح قصاید به زبان قلم آمد.» توقع از رای صاحبان فطرت و فطنت که این نسخه به مطالعه ایشان مشرف شود، آن است که چون اول تألیفی است که در اوایل سن توجه ترتیب گماشته و به واسطه بعضی موانع که لازمه ایام جوانیست فرصت تفحص و استکشاف و عرض کردن بر پاران صاحب انصاف نداشته‌ام و پیش از آن که من به انتشار آن راضی باشم، منتشر شده.»

در آن از فرهنگ اداة الفضلاء (نگاشته ۸۳۲ هـ) استفاده شده است.

□ همان کاتب، گ ۵۶ الف - ۲۶ الف، آغاز افتاده و ازین بیت آغاز می‌شود:

خوش خوش ز نظر گشت نهان راز دل آب

تا خاک همی عرضه دهد راز نهان را

نشانی شرح از همین بیت است: «یعنی آنچه در آب دیده می‌شد از سنگ و ریگ و عکس امثال آن بواسطه آن که آب از کثرت بارندگی.»

مجموعه: Pi VI 92A
724

۱. دیوان تأثیر تبریزی

مؤلف: میرزا محسن «تأثیر» تبریزی.

شامل غزلیات، رباعیات، متفرقات.

آغاز:

ای در کف حمد تو سر رشته عنوانها

دارند سرافرازی از نام تو دیوانها

□ (۱۲۵۲ هـ)، در ترقیمه: «انتخاب غزلیات دیوان میرزا محسن تأثیر» آمده، ۲۶

شوال ۳۱ جلوس محمد اکبر شاه، نستعلیق، گ ۱۶۴ الف - ۱ ب.

۲. دعوت العاشقین (مثنوی)

مؤلف: محسن تأثیر تبریزی.

آغاز: بیا ای بلبل...

□ ک ۱۸۲ - ۱۶۴ ب.

۳. دیوان اهلی

مؤلف: اهلی شیرازی.

شامل غزلیات و رباعیات.

آغاز:

دو چشم فرس آن منزل که سازی جلوه‌گاه آنجا

به هر جا پا نهی خواهم که گردم خاک راه آنجا

□ ۱۸ ذی قعدة ۳۱ جلوس محمدشاه (همان کاتب دیوان تأثیر است، ولی اینجا به جای محمد اکبر شاه، محمد شاه نوشته است)، گ ۲۰۲ ب - ۱۸۳ ب.

۴. مثنوی اهلی

مؤلف: اهلی شیرازی.

آغاز:

خدایا تویی آگه از حال من عیان است پیش تو احوال من

□ گ ۲۰۵ ب - ۲۰۳ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 228}}{1254}$

۱. کریم

مؤلف: منسوب به سعدی.

□ ۲۹ ربیع الاول ۱۳۳۳ هـ، گ ۱۰ الف - ۱.

۲. مامقیمان

مؤلف: علاء اودی.

□ ۷ رجب ۱۳۳۳ هـ، محمد حسن علی خان تنویر کربلایی، نستعلیق جلی، گ

۲۰ ب - ۱۱ ب.

در مهرکاتب، یکی به لاتین و دیگری به فارسی: «محمد حسن علی خان ۱۸۹۱».

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 293}}{1263}$

۱. ترجیع بند اوحدی

در خرابات عاشقان کویت و اندران خانة پری رویت

□ گ ۸ الف - ۱.

۲. رساله در عدل و احسان : جاویدان خرد

«حکایت کرد ابو عثمان حافظ از حسن بن سهل برادر ذوالریاستین که آنچه گذشت ترجمه پاره‌ای از ورقهای جاویدان خرد که به دست آمده بود و چندی از آن ورقها را ترجمه نکردم.» (۲۴ ب).

آغاز: و اشهدان لاله... از ثنای خدای تعالی و درود بر بهترین فرزند آدم.

ر.ک: فهرستواره، ۴۱۳/۶.

۸ - ۲۴ گ □

مجموعه: $\frac{\text{Pi VI 296}}{981}$

۱. مثنوی عرفانی

مؤلف ناشناسی که از اهل سنت و جماعت بوده است. مطالب عرفانی با حکایات است. آغاز نسخه ما مخدوش است و مصراعها واضح نیست. آغاز:

... کـردگار پاک را کآفرید ارض و هم افلاک را

... او بیک دم آفرید هم‌رهش شادی و هم غم آفرید

سنجیده شود با سرآغاز منظومه عرفانی منسوب به صدرالدین محمد بن اسحاق قونوی: حمد پاک آن کردگار پاک را، نسخه‌ها، ۳۲۴۴/۴.

۱ - ۱۰۵ گ □

۲. بدیع الجمال دختر فغفور چین و شاهزاده مصری

مؤلف: مولانا عبدالغفور.

سوال و جواب فقهی به صورت داستان.

آغاز: الحمد لله... بدان که مصنف این کتاب مولانا عبدالغفور روایت می‌کند از

روایات معتبر.

همان: مشترک، ۱۰۲۹/۶.

□ ترقیمه: «تمت تمام شده هذه النسخة تخفة الاشكال السئوال»، گ ۱۲۸ -

۱۰۶

۳. قصه موسی (ع)

آغاز: آورده‌اند که روزی مهتر موسی علیه السلام مناجات می‌کرد.

ر. ک: مشترک، ۱۱۴۷/۶.

□ سده ۱۲ ه. معزالدين خان، گ ۱۳۸ - ۱۲۹.

مجموعه: Pi VI 325
2674

۱. دیوان عنصری

مؤلف: عنصری.

□ ۱۲۵۹ ه.، ترقیمه: «در دارالعباد یزد بتاریخ پنجم سفر المصفر [كذا:

صفرالمظفر] سنه ۱۲۵۹ قلمی گردید. ابیات کتاب عنصری دو هزار و دو بیست و

چهل می‌باشد والسلام»، شامل قصاید، قطعات، رباعیات، مفردات، آغاز افتاده:

زگنج او بسوی زانران درگه او چو مور در گذر خاک راه جوید بال

۲. دیوان سلمان ساوجی

مؤلف: سلمان ساوجی.

□ همان کاتب، نستعلیق، آغاز:

عروس باغ تو روزی چه کرد آن دانه گوهر

که نورش ماه تابان بود و سعدش زهره ازهر

مجموعه: Pi IX 6
526

۱. انشای نورالله

مؤلف: نورالله.

همان: مشترک، ۴۷۹/۵.

آغاز: بعد از حمد و ثنای الهی.

□ برای لاله هردیال و مهر او «هردیال است نور سهای ۱۹۰۸»، گ ۹ ب - ۱ الف.

۲. سراج الطالبین (انشا)

مؤلف: شیخ احمد امین بن شیخ محمد فیض الله قریشی عباسی. ساکن قصور (دیباچه نسخه ما).

همان: مشترک، ۴۱۱/۵ با اندک تفاوتی در نام.

□ گ ۶۲ ب - ۱۷ ب، با همان مهر در خاتمه.

۳. طوطی نامه

مؤلف: ضیاءالدین نخشی.

□ ۲۹ بیساکه ۱۹۰۷ ب، محمد بخش ولد میان هدایت الله بن میان مراد بخش

ساکن جرتوال افغان، گ ۳۱۴ - ۶۴ ب، با همان مهر.

۴. مامقیمان

مؤلف: سید علاءالدین خراسانی نزیل صوبه اوده، خلیفه نظام‌الدین اولیاء، همان: مشترک،

۷۰۲/۷.

□ ۱۹۰۸ ب، ترقیمه: «قادر بخش بن امان الله معروف عارف شاه ساکن فتح گهر

چوریان، به موجب آبخورد در موضع بوپه رای کلان، در طویله سردار بدهو

سنگه سرگباشی [سرگباشی یعنی مرحوم]، به جهت برخوردار هردیال بن

میاداس کهتری عرف بجاز ساکن بوپه رای خورد متصل انبرت سر [= امرت

سر]، ۶ ماه پوه ۱۹۰۸، گ ۳۲۵ - ۳۱۵ ب، با همان مهر در خاتمه.

۱. قصه حضرت یوسف (ع)

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: الحمد لله... این کتاب جمع کرده آمد در بیان قصه یوسف علیه السلام با نکته‌ها و اشارتها تا خوانندگان و شنوندگان را فایده باشد.

□ ۱۰۰۷ هـ، دوست محمد بن ملا محمد سمرقندی بوستان خانی، نستعلیق
ریز، گ ۱۰۴ - ۱.

۲. ریاض العاشقین (ادبیات)

مؤلف: خرمی تبریزی (نسخه‌ها، ۳۵۷۶/۵). در نسخه ما نام مؤلف نیامده است.
تاریخ تألیف: ۹۶۰ هـ (= خرم بلبل و گل)، به روزگار ابوالغازی عبدالعزیز بهادر خان امیر بخارا (۹۵۷ - ۹۴۷ هـ).

دمی که خرمی خسته خاطر
و تالیف عاشق و معشوق بنهاد
نوشت این دفتر از روی تامل
درو تاریخ: «خرم بلبل و گل»
و نام تألیف:

نام این کردی ریاض العاشقین
کتابیست در تقلید گلستان، در ۸ باب: ۱. استغنائی معشوق و تندخویی آن، ۲. گرفتاری
عاشق و زاری آن، ۳. حسن اخلاق خوب و ادای معشوق، ۴. صفت اخلاص عاشق و حصول
مطلوب، ۵. در غیرت دلنوازی معشوق و التفات آن، ۶. سیرت و پاکبازی عاشق، ۷. نصیحت
جوانان و صفت جوانی، ۸. جهالت پیران و شکایت پیری.
آغاز: مَنّت خدای را عَزَّ و جَلَّ که انوار هدایتش از قطره آب کثیف چنین گوهر
شریف برآورد.

همان: نسخه‌ها، ۳۵۷۶/۵ با نام روضة العشاق.

□ ۱۰۰۷ هـ، ترقیمه: «تمت رساله ریاض العاشقین در شهر جمادی الثانی الکاتبه
حاجی محمد خیابانی، ۱۰۰۷، پوشیده نماند که این رساله در بلده فاخره بخارا
به اتمام رسید»، نستعلیق، سرلوح، گ ۱۶۸ الف - ۱۰۵ ب.

مجموعه: Pi ix 38
1280

۱. ریاض القصص

مؤلف: شیخ قمرالدین بن حافظ عبدالرحیم بن محمد حاجی مرحوم، ساکن قصبه جالندهر که پیشتر به تألیف آینه قمری، کنوز العاشقین و شرح پدماوت به فارسی مشغول بود (دیباچه). نیز ر.ک. به یادداشتی در آخر کتاب که نام ۱۳ اثر از همین مؤلف را دربر دارد.

تاریخ تألیف: ۱۲۸۳ = «برین بلبل کرم گشا ای خدای»

در ۱۵ باب: ۱. مناقب آنحضرت (ص) و معجزات ایشان، ۲. بنای خانه کعبه و بنای عالم و ذکر پیدایش آدم، ۳. تذکره آدم صلی الله و انبیا و دیگر بزرگان و کُرسیات [= کُرسی نامه / شجره نامه]، ۴. کرامت‌های بزرگان اهل زمان، ۵. فواید و قواعد متفرقات و معنی حروف تهجی، ۶. نصایح گوناگون و غزوات آنحضرت، ۷. تذکره پادشاهان متقدمین و متأخرین، ۸. ذکر شاعران و سوال و جواب آنها فیما بین، ۹. ذکر حکمای متقدمین و متأخرین، ۱۰. عجایب و غرایب عالم، ۱۱. سخاوت و جوانمردی حاتم طایی.

ارزش کتاب در حکایاتی است که مؤلف از بزرگان هند و جالندهر آورده است و در شناخت رجال محلی اهمیت دارد. مثلاً: نقل است که حضرت میان علی شیر حافظ خیل دانشمندی جالندهری روزی به جای خود نشسته بودند...؛ قبر حضرت میان علی شیر متصل کوت پشکه به طرف شرق بر چاهی واقع است (۱۳۵ الف - ۱۳۴ ب)؛ حکایت شیخ احمد غوث که در ۱۷ جمادی الثانی ۹۹۹ ه فوت کرد و مرقد او در محله قرارخان متصل شهر پناه قصبه جالندهر به طرف شمال واقع است (۱۳۴ الف / ب).

آغاز: الحمد لله رب الانبياء والانتقيا... بر هر یک دانشمند مبارک نسب و خردمند تبارک حسب محتجب مباد.

□ ۲۷ محرم، بدون سال، گ ۲۲۴ الف - ۱ الف.

یادداشت‌ها: ۱. نام‌های نسخات [کذا] مؤلفات شیخ قمرالدین ولد حافظ عبدالرحیم ابن محمد حاجی مغفور از قدیم ساکن جالندهر مسکن محله رسته آخوند اینست:

اکبرآبادی، آینه قمری، شرح پدماوت، فرهنگ پدماوت، ترتیب النکاح، اسم الادویه، زمانه نامه (نک: بعد ازین)، منشی نامه، کنوز العاشقین، ریاض القصص (کتاب در دست)، تعزیت نامه

دانشمند (نک: پس ازین)، خلاصه الاصل. «گ ۲۲۴ ب).

۲. تاریخ تولد خالدخان:

همه ملایکِ فلکی مبارکش خوانند

چو طرف نام و سنش شد خیال قمرالدین

بشادمانی و خوشدلی جابجا پویان [کذا]

سروش گفت سن و نام هست: خالدخان

۱۲۸۵

(گ ۲۲۴ ب)

۲. تعزیت نامه دانشمند (منظوم)

مؤلف: شیخ قمرالدین جالندهری. مذکور.

در اوصاف شیخ دانشمند جالندهری (م ۱۲۸۳ ه) و برادر او شیخ نیازمند جالندهری.

مؤلف در دیباچه گوید:

«شیخ دانشمند... در تمام عمر و رای اعمال حسنه حیات خود را در کار ناهنجار و اطوار بیکار صرف نساخته و گاهی عمدأ و سهواً عملی ناشایسته و کاری نابایسته از وی به عرصه ظهور سر نزده... لهذا مؤلف... از اوصاف آن مغفرت آمود مع برادر... شیخ نیازمند به قدر وسعت خود در نظم به قید قلم در آورده است.»

سپس قطعه تاریخ وفات شیخ دانشمند و برای فرزند او احمد بخش دعای طول عمر و آن‌گاه قصیده‌ای مردّف به ردیف «آمد» دارد.

هزار شکر بدرگاه کردگار آمد که آرزوی ضمیرم بروی کار آمد

برخی عنوان‌های رساله: احوال شیخ دانشمند. آنچه به طریق ختم شیخ دانشمند از دست شیخ نیازمند به وقوع آمد (در این منظومه مراسم جالب مجلس ختم گزارش داده شده است). روی هم رفته ۱۸۰ بیت است.

آغاز (دیباچه متثور): بعد از حمد بی حد ایزد پاک و ثناء ضمیر آرای صاحب لولاک

صلی الله.

□ گ ۲۳۰ ب - ۲۲۵ الف. با یادداشت قصیده شیخ قمرالدین جالندهری در برگ

۳. زمانه نامه (منظوم)

مؤلف: شیخ قمرالدین جالندهری.

تاریخ تألیف: ۱۲۸۴ هـ.

تو ای قمرالدین ختم کن نامه را بستاریخ نامه دوان خنامه را
شده باران سی جب که هشتاد و چار هویا نامه طیار ای هوشیار
منظومه ایست به صورت ملمع فارسی و اردو، در احوال روزگار.
آغاز:

کرون بعد توحید و نعت کبار دگر بعد اوصاف هر چار یار
بیان جمله احوال این روزگار که هر نیک و بد اس مین هی دل فگار

□ گ ۲۳۸ الف - ۲۳۲ الف.

مجموعه: $\frac{\text{Pi IX 41}}{1104}$

۱. حکایات

نخستین حکایت به اردو است سپس حکایات متفرق اخلاقی به فارسی.
آغاز (اردو): یک عورت نی اپنی بیٹی سی کھا کہ اگر کھو تو فلانی شہزادی کی
ساتھ تمھاری شادی کردون.
(فارسی): چون در خدمت بادشاه و ارکان آن بارگاه خصوصیت یافتی.
□ گ ۱۶ ب - ۱ ب.

۲. دزد و قاضی بغداد

آغاز: آوردند که در شهر بغداد قاضی بود.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۲۵ ب - ۱۷ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi IX 47}}{1924}$

۱. رانجها وهیر

مؤلف: شیوک رام «عطارد» تتوی (۳ ب).

محمد سرافراز خان عباسی کلهورا به مؤلف نسخه‌ای از قصهٔ هیرو رانجها داد که عبارات رکیک و مضامین غیر مصطلح داشت و ازو خواست که به عبارت مصطلح بیاورد (دیباچه). داستان عشقی هیرو رانجها است به نثر.
همان: مشترک، ۱۱۵۹/۶.

□ سدهٔ ۱۴ هـ، انجام افتاده، تا عنوان: آمدن علی خان به سر و سامان بمعه فرزندان و برادران و خویشان به جهت بردن هیرو بی‌نام و نشان، گ ۹۷ ب - ۱.

۲. [محک الخیال؟]

غزلهای هم ردیف از شعرای مختلف، نشانی:
نوایی: چند بوسم دست و پای پیک و یار یار را
اهلی: ساختم در سینه جا پیکان آن دلدار را
□ گ ۱۵۸ ب - ۹۷ الف. آغاز و انجام افتاده

۳. ابیات پنجابی حمل فقیر لغاری
□ گ ۱۶۷ ب - ۱۵۹ الف.

مجموعه: $\frac{\text{Pi X 23A}}{1340}$

رسائل شیخ محمد انصاری/ رسائل شیخ احمد انصاری
مؤلف: شیخ محمد (گاهی به ضرورت نام خود را «شیخ احمد» هم آورده) بن شیخ عصمت الله (م ۱۲۵۸ هـ؟) بن شیخ عمر دراز انصاری (م ۱۲۲۱ هـ؟) ساکن پنجاب. ر.ک: دیباچهٔ رقعات شیخ محمد (پس ازین).

۲. فارسی نامه

نصاب پنجابی - فارسی است.
فارسی نامه کران تیار
واسطی پڑھنی خُرد و کبار
آغاز:

اللّٰه واحد ايک پڄهان جن پيدا کيتا سب جهان
خاتمه:
فارسی هندی جورژ شتاب شيخ محمد کی کتاب
□ گ ۱۰ الف - ۱.

۲. عظیما

به تقلید از کریم و رحیم است.
کریم رحیم کتابان عجیب
عظیما بیاراسته این غریب
به دل پیروی شیخ شیراز شد
پی طفلگان کتب آغاز شد
آغاز:
عظیما در عفو بر ما گشا
که در بند عصیان شدم مبتلا
خاتمه:
به تصدیق دل یاد الله کن
ز شیخ محمد شنو این سخن
□ گ ۲۱ ب - ۱۱ ب.

۳. [احمدنامه]

به تقلید از محمودنامه است. مجموعه غزلیات. در این مجموعه تخلص خود را «شیخ احمد» آورده است:
از درت ناامید کی ماند
شیخ احمد فقیر عجز نما
آغاز:
ای خداوند پاک بی همتا
نیست جز فضل تو پناه مرا
خاتمه:
یکبار شیخ احمد کرده کتاب اخلاق
تاریخ گفت هانف از «بخشش الهی»
□ ۴۱ الف - ۲۲ ب.

۴. رقعات شیخ محمد انصاری

مؤلف: در دیباچه نام خود را «بنده درگاه احمد فقیر حقیر شیخ محمد ولد شیخ عصمت الله»

بن شیخ عمر دراز انصاری» آورده است.

تاریخ تألیف: ۱۲۴۷ هـ.

بسایسی عبارت گفت تاریخ «که بهر خواندن طفلان نمودم»

۱۲۴۷

رقعاتی است به عبارت ساده برای کودکان. مؤلف در بخش «به دوست که تاریخات طلب نموده بود» بعضی مادّه تاریخهای خویشاوندان خود را آورده است. مثلاً:

۱. تاریخ وفات شیخ عمر دراز: غزه ذیحجه، «فزون کن بتاریخ تو حرف یا» [شاید منظور اینست که بر اعداد «تاریخ» = ۱۲۱۱ اعداد حرف یاء = ۱۰ اضافه شود = ۱۲۲۱]:

۲. تاریخ وفات شیخ عصمت الله: شب عید رمضان. «عطاءالله شد بر عصمت الله» [= ۱۲۵۸]: البته این تاریخ با تاریخ تألیف کتاب در تناقض است:

۳. تاریخ نانا [= پدر بزرگ مادری] عبدالقادر مولوی، ۶ شعبان، «افسوس این زمان قطب ز ما رفت»:

۴. تاریخ فتح انگریزان بر سکهان «بسنگهان چه انگریزان فتح کرد»:

۵. تاریخ تعمیر مسجد پنڈوری «نصیرالدین نموده خوب مسجد».

و تاریخهای وفات سید فتح الله شاه و سید احمد شاه و تعمیر روضه سید شاه چراغ. آغاز: بعد از حمد و سپاس ایزدگار ساز و درود نامحدود بر رسول او و علی آله و اصحابه.

□ گ ۵۶ ب - ۴۱ ب.

مجموعه: $\frac{\text{Pi X } 34}{801}$

۱. خلاصه المکاتیب

مؤلف: سجان سنگه دهیر.

همان: مشترک، ۲۵۲/۵.

آغاز: مبدع مکان و مکین جهان آفرین و مخترع آسمان و زمین به قدرت و حکمت ابداعی خویش که افضل ترین نبی نوع آدم جسم معظم بود.

□ ۱۲۳۸ هـ، ترقیمه: «تمت هذه الكتاب خلاصة المكاتب بروز پنجشنبه بتاریخ بیست و هفتم شهر رجب المرجب ۱۲۳۸ هجری مقدس معلی بید الفقیر کمتر از قطمیر [به جای نوشتن نام مهر خود زده است. کرم الهی قادری ۱۲۳۵] ولد غلام محمد قادری در موضع تنیل، به موجب فرمایش اخوی اعزی بهائی عبدالرسول قادری... تحریر یافت»، گ ۱۷۴ الف - ۱ ب.

۲. مفاوضات (انشا)

مؤلف: محمد اسماعیل الترمذی.

تاریخ تألیف: حدود ۱۰۶۷ هـ، «در ۳۰ سال جلوس شاه جهان این مسوده‌ها جمع کرده آمد.» (دیباچه)

رقعات واقعی و نمونه‌ایست با عنوان «مفاوضه»: در تهنیت صحت، عیادت چیچک، عیادت درد چشم، عیادت کور شدن، عیادت افتادن از اسب... در باب برآمد پرگنه سمو گره به اسم جگت یرای؟ ناهمواری به خدمت خان عالی شان نوشته شد.
آغاز: حمد و ثنای مر ایزد را متعال که نام شریفش بر ناصیه شاهدِ دیباچه غازه است.

□ ۲۲ محرم ۱۲۳۹ هـ، همان کاتب و با مهر کاتب.

۳. عیش افزا

مؤلف: میر اسماعیل ترمذی یا [محمد اسماعیل ترمذی].

در دیباچه شاه جهان و شاه جهان آباد را وصف کرده است.
انشاییست در ستایش اشیاء و موضوعات مختلف: در تعریف سخن، صفت قلم، عشق، حسن، ناز و نیاز، بهار، باده، معنی، و یکی یکی اعضای سراپا.
آغاز: گوهر سپاس و ستایش نثار درگاه مقدسی می‌گرداند که ریاض حسن خوبان را.

□ ۱۲۳۹ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد نسخه عیش افزا تصنیف میر اسماعیل ترمذی [کذا] انار الله برهانه بید الحقیق... [مهر: کرم الهی قادری ۱۲۳۵] ولد غلام محمد قادری سلسله، متوطن موضع تنیل رندهاوه، صوبه پنجاب، دارالسلطنه لاهور، از دوابه باری، واقعه پرگنه بتاله، به حسب فرمایش اخوی اعزی مخلص صمیمی بهائی عبدالرسول جیو سلمه الله... فی التاریخ پنجم ماه صفر بروز

شبه صورت اختتام پذیرفت. به موجب سنه هجری مقدس معلی ۱۲۳۹؛ نستعلیق، گ ۲۲۰ ب - ۱۹۸ الف.

مجموعه: $\frac{\text{Pi X 68}}{1495}$

۱. انشاء علوی

مؤلف: علوی، سده ۱۳ هـ.

مجموعه نامه‌های واقعی است خطاب به: محمد مقیم خان، سید قمرالدین حسین، شمس‌الدوله بخشی میرزا محمود خان، امام بخش صهبائی، حکیم احسن الله خان و دیباچه مفتی محمد صدرالدین آزرده بر تذکره گلشن بی‌خار تألیف شیفته و غیره. آغاز: انتخاب سواد رقایم و مکاتبی که به طرزی خاص در خدمت اعزه نوشته شده.

۲. صحت نامه علوی (انشاء)

مؤلف: علوی.

به نثر و نظم.

آغاز: ید طولای سطور این رساله در ستایش شافی بی‌همال.

□ سده ۱۳ هـ، سید فردوس علی ولد سید حبیب علی، با مهر او «سید فردوس علی ۱۲۸۲» (خاتمه)، نستعلیق.

مجموعه: $\frac{\text{Pi X 76}}{1247}$

۱. تحفة الصبیان

مؤلف: رنجهور داس. در دیباچه گوید «اگر چه بعد فراغ فی الجملة طالب علمی در اکثر دولت‌مندان ذی شأن به عهده خطوط نویس مستعد تربیت بوده.»

به درخواست پسر خرد خود رادهاکشن، مسودات خود را به اضافه رُقعات مُنشیان و منشآت استادان در ۲ فصل ترتیب داده است: ۱. مشتمل بر مکاتباتی که از زبان دولت‌مندان نوشته، ۲. بعضی رُقعات که این نیازمند به اعزه روزگار ثبت گردانیده.

آغاز: بعد از چهره آرایبی شاهد سخن به گلگونه سپاس و ستایش منشی کاینات تعالی

شانه.

ر.ک: ایوانف، 959.

□ ۲۵ ربیع الثانی ۱۲۱۶ هـ / ۱۸۵۸ ب، چنی لعل ولد منا لعل بن میگ راج،
برای برادر عزیز لاله لوک رام، گ ۴۸ ب - ۱.

۲. رُقعاتِ موتی لعل

مؤلف: موتی لعل که مُنشی نواب قایم خان بود.

مجموعه ۶۴ رقعۀ واقعی است.

آغاز: حقیقت برانگیختن شورش و فساد از برده سنگه بد نهال [کذا: بد نهاد] در
پرگنه شاه پور.

□ ۲۸ ربیع الثانی، ۱۲۱۶ هـ، همان کاتب، برای لاله لوک ناتھ [کذا: به جای
رام]، شکسته، گ ۱۱۱ الف - ۴۹ الف.

مجموعه: $\frac{\text{Pi X 86}}{1183}$

۱. رُقعاتِ نعمت خان عالی

مؤلف: نعمت خان عالی.

آغاز: الحمدلله... اما بعد روزی نعمت خان عالی حسب الامر جلیل القدر پادشاهزاده به عیادت

بیماری رفته بود و در جواب رقیمة آن عالی جناب که در استفسار احوال فرستاده بودند نوشته. رقعۀ:
حکم علی الله طلاق از دارالشفای رحمت.

□ گ ۸ ب - ۱.

۲. جنگ نامه اعظم شاه و بهادر شاه

مؤلف: نعمت خان عالی.

□ ۲۱ محرم ۱۲۵۶ هـ، سید فدا حسین بن سید مراد علی، نستعلیق، آغاز افتاده،

گ ۳۳ ب - ۹ الف.

مجموعه: Pi X 91
693-696

۱. رقعات مخلص

مؤلف: آنند رام مخلص.

آغاز: الهی بی چاره مخلص کج معج زبان را.

همان: مشترک، ۳۱۱/۵.

□ ماه کاتک، سال کتابت محو شده، به پاس فرزند دل‌بند پندت بشمیر ناتھ کول،
در قصبه آلور، گ ۵۲ ب - ۱.

۲. نصرت و ظفر / جنگ نامه بهرت پور

مؤلف: نادر کشمیری، در ۱۸۲۶ م.

همان: مشترک، ۵۷۰/۱۰.

□ همان قلم، گ ۸۰ - ۵۳ الف.

۳. بالک بارٹی (منظوم)

مؤلف: بلرام پنڈت کشمیری، در آلور. به دستور راو بنی سنگھ و راجه بلونت در ۱۸۸۰

بکر می سرود.

نصاب عربی - هندی - فارسی است.

آغاز:

بفضل ایزد بی چون که هست ایار انت

بحکم راو بنی سنگھ و راجه بلونت

که هر دو نیر سعدین برج مملکت‌اند

زنور عدل چو خور رونق جهان دارند

نمود بالک باری به طرز نو تقریر

به شهر آلور بلرام پنڈت کشمیر

خاتمه:

هزار و هشت صد و هشتاد بکرماجیت

متی ز کاتک سد تیرس است و روز ادیت

بسوقت نیک بخوبی باختم رسید

کتابِ بالک باری بسحق ربّ مجید

توضیح: «بالک» به اردو/هندی به معنی طفل و «باری» به معنی باغچه است. شاید در ذهن شاعر، نامی به مفهوم «باغچه اطفال» بوده است. نام کتابهای مشابه خالق باری، رازق باری با راء عربی/فارسی است و شاعر نیز در آغاز با راء فارسی [= باری] آورده است.

□ ۱۲۴۶ هـ، همان کاتب، گ ۱۱۰ ب - ۸۱ الف؛ سپس رقعات و القاب برای اطفال، برگزیده از منشآت مختلف، گ ۱۵۵ الف - ۱۱۱ الف.

مجموعه: $\frac{Pi X 92}{372}$

۱. انشای خلیفه

مؤلف: خلیفه شاه محمد قنوجی.

□ گ ۷۲ - ۱، نستعلیق

۲. منشآت برهمن

مؤلف: چندر بهان برهمن لاهوری.

همان: مشترک، ۱۳۷/۵.

□ گ ۱۳۳ ب - ۷۳ ب، شکسته.

۳. انشای امان الله حسینی

مؤلف: امان الله حسینی.

آغاز: حمد و افر.

□ ۲۱ ذی الحجّه، ۲۸ جلوس، خوشحال چند کاتب رساله سوم گ ۱۵۲ ب -

۱۳۴ ب، نستعلیق.

۴. انشای هرکرن

مؤلف: هرکرن بن متهراداس.

□ ۸ رجب ۱۳ [۱۲ هـ]، غلام حسین بن میر بهاء‌الدین، نستعلیق طلبگی،
گ ۲۰۹ ب - ۱۵۳ الف.

مجموعه: $\frac{\text{Pi X 93}}{2328}$

۱. نوباه

مؤلف: منیر لاهوری (۱۰۵۴ - ۱۰۱۹ هـ).
مناظره قلم و سخن است.
همان: مشترک ۱۲۸/۵ - ۱۲۶.

□ ۱۱ رجب ۱۱۲۳ هـ، عبدالکریم، در قصبه بروده، «در هنگامی که از سرِ
شورش جنون از احمد آباد درینجای مسطور [= بروده] آمده، سکونت داشت و
شدت بَرَسات [= باران] باعث شده»، به فرموده لاله سوبها رام، شکسته، گ ۴۱
ب - ۱.

۲. مناظره بنگ و شراب: مناظره باده و بنگ

مؤلف: ناشناخته.

منیر لاهوری نیز مناظره بنگ و کوکنار دارد، اما آن یکی به نظم است و نسخه ما به نثر است.
آغاز: (شعر): از نشه عشق خویش مستم گردان... بعده بر ضمیر منیر سرخوشان نشه
صوری و بار یافتگان محفل معنی روشن و آشکار بادا وقتی در میان باده و بنگ مکالمه و
مجادله روی داد.

□ ۱۸ ذیقعدہ ۱۱۹۲ هـ، گهنشام، شکسته، گ ۴۳ ب - ۴۲ الف.

مجموعه: $\frac{\text{Pi XI 2}}{2872}$

۱. علامات قیامت

مؤلف: شاه رفیع‌الدین دهلوی.

□ ۲۷ رجب ۱۲۵۷ هـ، ۳۲ الف - ۱ ب.

۲. چهار باب

مؤلف: اهل الله دهلوی.

□ به خط دیگر، ۶۶ ص.

۳. تذکره موتی

مؤلف: ثناء الله پانی پتی.

□ ۵ رجب ۱۲۵۷ هـ، ۳۳ الف - ۱

۴. فتوی قاضی ثناء الله پانی پتی

درباره آرزوی مرگ کردن.

□ ۵ رجب ۱۲۵۷ هـ، (محمد نقی)، ۳۴ الف - ۳۳ ب.

۵. پندنامه

مؤلف: عطار.

□ برهامش چهار باب (شماره ۲).

مجموعه: Pi XI 80

۱. وسیله النجاة

مؤلف: شاه عبدالعزیز دهلوی.

همان: مشترک، ۱۲۰۳/۲.

۲. سوالات عشره پادشاه بخارا

پاسخ از شاه عبدالعزیز دهلوی.

□ هر دو از روی چاپ نور علی خان به تصحیح مولوی عجیب احمد ۱۲۴۸ هـ

استنساخ شده، کاتب میر نصرالله، ۲۰ محرم ۱۲۲۹ [کذا: شاید ۱۲۴۹].

۳. رساله اجتهاد

مؤلف: ناشناخته. از تألیفات قرن ۱۳ ه است.
در مسئله اجتهاد مستقل بعد مجتهدین اربعه قبل ظهور مهدی و عیسی (ع). با عنوانهای «قال المجیب» و «قال اهل الرد» و «اقول مجیب».
آغاز: اجتهاد مستقل بعد مجتهدین اربعه قبل ظهور مهدی و عیسی علیها السلام اگر چه جائز است.

□ در مجموعه دو بار استنساخ شده است.

۴. سؤال و جواب

درباره اجتهاد و دیگر مسایل کلامی روزمره شبه قاره در قرن ۱۳ ه.
آغاز: اعوذ... این معروضه است به خدمت علماء دین و فقهای شرع متین.
□ شکسته، انجام افتاده، ۱۴ گ.

۵. چهل حدیث

مؤلف: جامی.
آغاز: صحیح‌ترین حدیثی که راویان مجالس دین.

۶. شرح نام حق

شارح: محمد افضل اله آبادی.
در خاتمه گوید: «درین مقام تمام شد رساله دوم از رسایل شانزدگانه کتاب کشف الاستار عن وجوه مشکلات الاشعار که فقیر حقیر محمد افضل اله آبادی تألیف کرده و در وی حل آیات مشکله کتب متداوله فارسیه سوای مثنوی [مولوی] و حدیقه [الحقیقه] و محاکمه در میان قدسی و شیدا و منیر و حل اشعار متفرقه پراکنده آورده و بعد ازین رساله لسوم که متعلق به شرح گلستان است، شروع خواهد شد.»
شارح. علامه محمد افضل بن عبدالرحمان عباسی سید پوری اله آبادی (۱۰ ربیع‌الاول ۱۰۳۸ ه - ۵ ذی حجه ۱۱۲۴ ه) از مدرسان و شرح‌نویسان نامدار شبه قاره است. در کارنامه

علمی او شامل است:

شرح الفصوص علی وفق النصوص، شرح مثنوی معنوی، شرح تسویه شیخ محب الله آبادی، شرح رساله شیخ محمد بن ابی سعید حسینی ترمذی در بحث فناء، شرح گلستان، شرح بوستان، شرح یوسف زلیخای جامی، شرح قصاید خاقانی، شرح قصاید عرفی، شرح دیوان حافظ، شرح اسکندر نامه نظامی، شرح مخزن الاسرار، شرح قرآن السعدین، شرح تحفة العراقرین، شرح حدیقه سنایی، شرح قصاید انوری، و نیز: الاعتناء فی باب الغناء، فتح الاغلاق، تفریح الطالبین، دستور الکشفاء فی معرفة اسباب الاصابة و الخطا، تأییدالهمم فی شرح اربع کلمات من فصوص الحکم، غایة المرام در فقه، مرآة الانصاف فی امر فرعون، رساله فی مبحث ایمان فرعون، رساله فی الاربعة الاحتیاطیه بعد صلاة الجمعة، مکتوبات عرفانی. ر.ک: نزهة الخواطر، ۶/ ۲۸۰ - ۲۷۹. تذکرة خازن الشعراء، ص ۲۵۷ - ۲۴۸.

آغاز: حمد حق و نعت مصطفی را باد از بزبان رساند اول...

(شرح): نام حق... در کاف تعلیل این نیست که در صدر مصرع ثانی است.

□ ۱۲۱۴ هـ، ترقیمه: «باتمام رسید رساله موسومه بشرح مقدمة الصلوة المعروف به

نام حق ۲۲ صفر ۱۲۱۴ هـ ۴۳ گ.

مهر: «سید ضیاء الدین ۱۲۳۷» (ظهریه).

مجموعه: $\frac{\text{Pi XI 81}}{1867}$

۱. بیت الاسلام

ناشناس.

همان: مشترک. ۴۳۰/۱۴.

□ ۱۲۷۱ هـ، گ ۶ الف - ۱

۲. تنبیه الغافلین و راحت القلوب

مؤلف: فیض الله سنامی.

همان: مشترک. ۴/ ۲۳۴۳ «راحت القلوب» ولی در نسخه ما نام کامل تنبیه الغافلین و راحت

القلوب آمده است: «چند ابواب از تفاسیر التقاط کردم و درین اوراق نبشته آمده است تنبیه

الغافلین و راحت القلوب نام نهاده.» (دیباچه).

باب اول در خوف قیامت.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... می‌گویید بنده عبدالضعیف مبارک فیض الله سنامی که هیچ کاری مهم‌تر از ایمان نیست.

□ انجام افتاده.

۳. ترجمه فقه الاکبر

مؤلف: امام ابو حنیفه.

مترجم: ابوالحسن ضیاءالدین عبدالله بن شیخ محامد بن شیخ بهاءالدین، به امتثال امیر شاه خدا خواه ولی.

آغاز: بعد از سپاس بی‌قیاس حضرت واجب الوجود پس از درود نامحدود.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۸ گ. در این مجموعه کتاب‌های چاپی اردو و فارسی و پنجابی نیز صحافی شده است.

مجموعه: $\frac{\text{Pi XI 82}}{2023}$

۱. انتخاب جوگ بشست

۲. تمثیل آب و یخ

مؤلف: گوسائین ولی رام.

آغاز: تمثیل یکی از آب و یخ که وجود و روح همدیگرند.

۳. شبدهای هندی

یعنی سرودهای مذهبی هندی.

۴. قصیده رائیه

منسوب به عطار.

آغاز:

چشم بگشاکه جلوۀ دلدار مستجلّی ست از در و دیوار

۵. سؤال و جواب گورکه و دیودت

آغاز: گور که پرسید که ای دیودت خاموشی یا گویا در وحدتی در طی مراحل فقر و فنا.

۶. مثنوی شش وزن

مؤلف: ولی رام.

آغاز:

ما ز کفر و دین همه بگذشته‌ایم محو اصل خویش و بیخود گشته‌ایم

۷. طریقت الحقیقت

مؤلف: شاید سعدالدین احمد انصاری.

همان: مشترک، ۱۶۸۶/۳.

□ تمام مجموعه بخط بشن داس چوپڑا، ۱، ۲۸ چیت ۱۸۸۹ ب، در لاهور.

مجموعه: $\frac{\text{Pi XI 84}}{2385}$

۱. صرف بهایی

مؤلف: بهایی عاملی.

آغاز: بدان اسعدک الله تعالی فی الدین که کلمات لغت عرب بر سه قسم است.

□ ۲۲ صفر ۱۲۶۶ ه، نستعلیق خوش، ۱۸ گ.

۲. مرآت المحققین

مؤلف: محمود شبستری.

همان: مشترک، ۹۸۲/۲.

□ ۱۲۶۵ ه، نستعلیق، نسخه کامل.

مجموعه: $\frac{\text{Pi XI 88}}{2485}$

۱. انشای ماده‌ورام

مؤلف: ماده‌ورام.

□ سده ۱۳ هـ، انجام افتاده، ۸ گ.

۲. بهارستان جنون (منظوم)

مؤلف: میرزا بیدل.

همان: مشترک، ۱۳۹۵/۸.

□ شکسته، ۲۰ گ، به ضمیمه چند اثر کوتاه بیدل: هجوم حیرت، نغمه وحدت، دبستان

صن.

۳. سه نثر ظهوری

مؤلف: ظهوری.

□ ۱۲۱۳ هـ، نستعلیق، ۳۳ گ.

۴. حسن و عشق

مؤلف: نعمت خان عالی.

□ ۱۶ جمادی الاول ۱۹ جلوس، ۱۳ گ.

مجموعه: $\frac{\text{Pi XI 93}}{5408}$

۱. مکتوبات اشرف جهانگیر سمنانی

مؤلف: اشرف جهانگیر سمنانی.

همان: مشترک، ۱۹۷۸/۳.

□ (۲۳ ذیحجه ۱۲۶۳ هـ)، گ ۱۱۶ ب - ۱.

۲. ارشاد الاخوان

مؤلف: اشرف جهانگیر سمنانی.

در دیباچه می‌گوید که در «چهار فصل» است: ۱. توحید، ۲. خلقت ماهیت انسان، ۳. ایمان، ۴. توبه، اما در داخل متن تعداد فصول به سیزده می‌رسد. در دیباچه از مراد خود شیخ علاء‌الحق والدین و از ملاقات با پادشاه سیف‌الدین والدین (سیف خان) یاد می‌کند.

آغاز: حمد و ثنا وستایش مالک الملک عزّ شانه و جلّ سلطانه که سینۀ بی کینۀ

عارفان را.

□ ۲۳ ذیقعدہ ۱۲۶۳ هـ، ۲۲ گ.

گنجینه پیرزاده

مجموعه: $\frac{PPc IV 18}{1716}$

۱. م گلزار حال (منظوم)

مؤلف: بنوالی داس «ولی».

تاریخ تألیف: ۱۰۷۳ هـ.

آغاز:

حمد ذاتی را که اصل ذات هاست ذات او در اصل، اصل ذات هاست
همان: مشترک، ۲۱۷۹/۴.

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «ترجمه پروده چندر اودی مسمی به گلزار حال تمام شد»،
نستعلیق، نسخه کامل.

۲. حسن و عشق

مؤلف: نعمت خان «عالی».

آغاز:

حدیث عشق شد زیب بیانم چو شمع افتاده آتش بر زبانم
... عرایس افکار.
همان: مشترک، ۲۵۷/۵.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، نسخه کامل، ۱۸ گ.

مجموعه: PPc IV 23
1619

۱. انسیه

مؤلف: یعقوب چرخى.

همان: مشترک، ۲۱۹۱/۳.

□ ۱۰۶۷ هـ، ترقیمه: «تمام شد رساله مسمی به انسیه حضرت مولانا یعقوب چرخى رحمه الله تعالى تا على يد احقر عباد الله محمد لطيف ابن شاه حسين بخارى... فى بلده برهان پور، ۱۰۶۷ هـ، گ ۶ الف - ۱ ب.

۲. رساله عرفانى

مؤلف: مولانا سعدالدين كاشغرى.

آغاز: در هر دلی که از تأثیر تجلی.

□ ۱۰۶۷ هـ، ترقیمه: «تمت الرساله على يد احقر العباد محمد لطيف بن شاه حسين البخارى فى بلده برهان پور، ۱۰۶۷ هـ، گ ۱۲ الف - ۷ ب.

۳. رساله عرفانى

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: دست از طلب مدار گرت پای این رهست... صاحب دولتی را که داعیه سلوک راه طریقت و وصول حقیقت.

□ همان کاتب، بدون ترقیمه، گ ۱۴ ب - ۱۲ ب، سپس برگى به عنوان «ایضاً» «من نتایج انفاسه الشریفه» با سرآغاز: صاحب دولتی را که اقبال بر ملازمت حضرت بادشاهه بادشاهان واقع شود.

۴. ابدالیه

مؤلف: یعقوب چرخى.

همان: مشترک، ۱۲۲۵/۳.

□ همان کاتب، برگ اول افتاده، آغاز: قطب الواصلین خواجه بهاء الحق والدین بخاری المعروف بنقشبند، گ ۱۸ الف - ۱۵ ب.

۵. حورائیه : جمالیه و جلالیه

مؤلف: یعقوب چرخى.

همان: مشترک، ۱۴۲۳/۳.

□ ۱۰۶۷ هـ، ترقیمه: «تمت الرسالة الجمالیه و الجلالیه بعون الله تعالى ذی الفضل و العطیه اللهم اغفر لقاریه و لکاتبه بحرمته جمالك و جلالک علی ید احقر عبدالله محمد لطیف بن شاه حسین البخاری فی بلدة برهان پور، ۱۰۶۷ هـ، گ ۲۰ الف - ۱۸ ب.

مجموعه: PPc IV 31
1730

۱. نزهة الارواح

مؤلف: امیر حسینی هروی.

□ ۱۰۱۷ هـ، ترقیمه: «قدوق الفراغ من تسوید النسخه المسماة بنزهة الارواح فی وقت صلوة الظهر يوم الخميس فی سلخ شهر جمید الثانی سنه سبعة عشر و الف من ید الفقیر مصطفی بن الشیخ ابراهیم الساکن قصبه ابیتهی. تمام شد [به] مقام قصبه ماندل در زمانی که نواب شجاعت خان المعروف به شیخ کبیر بر سهرند تعیین شده بودند، کاتب معه فرزند ارجمند شیخ محمد باقر همراه بود، جهت دفع ماندگی و دلگیری بدین اشتغال می نمود»، نسخ، گ ۷۱ الف - ۱.

۲. لوابیح

مؤلف: عبدالرحمان جامی.

□ ۱۰۱۷ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد هذا الكتاب لوابیح تصنیف علیه الرحمة عبدالرحمن مولانا جامی قدس الله سره، خط فقیر حقیر معین خان ابن شیخ محمد بنی اسرائیل موسوی الگوالیاری، تحریرا بتاريخ ۱۱ شهر جمیدالاول سنه ۱۰۱۷ هـ، نسخ، گ ۹۲ - ۷۲.

۳. اسماء الحسنی

□ گ ۱۰۴ - ۹۴، بی ارزش.

۴. رساله در بیان رگها / وجودیه

مؤلف: خواجه معین الدین چشتی.

همان: مشترک، ۲۱۰۱/۳.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۱۱۴ - ۱۰۵.

۵. ترجمه قصیده برده (منظوم)

مترجم: ناشناس. ترجمه منظوم به ردیف میم است.

آغاز:

حال این زار... من از دشمنان

نیست پنهان در دمن زائل نگشته از دلم

خاتمه:

تاجنبانند صبا شاخ درخت اندر چمن

تا برانند اشتران راندگان بر نعم

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، متن قصیده گ ۱۱۴ ب - ۱۱۹ ب؛ ترجمه قصیده گ

۱۲۰ الف - ۱۲۵ ب، سپس رساله عرفانی فارسی بی ارزش و حصن الحصین به

عربی.

مجموعه: PPe I 13
1727

۱. قواعد خط نستعلیق (منظوم)

سراینده: قادری تخلص که در ابتدای رساله نام خود را آورده است:

از خطوط همه که مرغوبست	نسخ تعلیق خوب محبوبست
وضع کرد است خط چو میر علی	می‌دهم شرح از خفی [و] جلی
قاعده او بیان کنم زینسان	که خوش آینده بر بود بجهان

گر چه غیر از معلمت آسان نتوانی نوشتنش زینسان
لیک ای «قادری» چنان برگو که شود شرح خط بوجه نکو
سپس هر یکی از حروف را توضیح داده که چگونه خوشنویسی شود.
آغاز:

ای قلم گو بیان خط بزبان که چه سان شد ظهور خط به جهان
سابق از شاه مرسل کونین خط عبری بداشت زینت وزین

□ ۱۲۹۲ هـ، ترقیمه: «تمام شد رساله قواعد خط نستعلیق بتاریخ بیست و ششم شهر
شوال سنه هزار و دو صد و نود و دو هجرت المقدسه صلی الله علیه و آله و سلم
صورت اختتام [و] زینت ارتسام پذیرفت.

چند چیز است که تا جمع نگردد با هم

هست خطاط شدن نزد خرد امر محال

پاکی دست، وقوف زخط، دقت طبع

طاقت محنت و اسباب کتابت بکمال

گر ازین پنج قصور است یکی هم حقا

هست بیفایده گر سعی نمایی صد سال»

نستعلیق بسیار زیبا، شایسته چاپ عکسی است، گ ۸ الف - ۱ ب.

۲. تحفة الوزراء

مؤلف: ناشناخته.

اندرزهای بزرگان در ۴۰ باب. برگزیده از کتابهای متداول است.

همان: مشترک، ۲۲۷۰/۴.

□ سده ۱۳ هـ، بدون کاتب، نستعلیق، گ ۱۱ ب - ۹ الف.

۳. رساله اخلاقی

بی نام مؤلف. در اندرزهای کوتاه.

آغاز: این چند چیزها بهترین اعمال است روندادن به مردم بد.

□ ۱۲۸۹ هـ، نواب علی، نستعلیق درشت، گ ۱۴ ب - ۱۲ الف.

۴. مرآت الاشباه سلاطین آسمان جاه

مؤلف: محمد فخرالدین حسین، با همکاری محمد احسن الله خان و غلام علی خان (نقاش)
و بابر علی خان (نقاش)
تاریخ تألیف: ۱۲۶۶ ه.
جدول زمانی تیموریان هند با تمثال آنان و تصویر مقبره‌های آنان.
در ۱۲۶۷ ه در دهلی چاپ شده است.

□ (هم قلم با رساله ۳ ولی بدون امضاء)، نستعلیق، ۴۶ ص بدون احتساب صفحاتی که برای تصاویر بیاض مانده است.

۵. صد پند لقمان

آغاز: الحمد لله... این صد پند است که لقمان حکیم.
همان: مشترک، ۴/۲۳۷۴.

□ ۱۴ ربیع الاول ۱۲۹۱ ه، نواب علی، نستعلیق، ۴ گ، سپس چند ورق با همان خط در نصاب.

مجموعه: PPe II 19
1593

۱. احوال شاهزادگی شاه جهان: اقبال نامه

مؤلف: محمد شریف ملقب به معتمدخان (م ۱۰۴۹ ه)
آغاز: چون مشیت ایزد عزّ شانه و ارادت حق جلّ سبحانه به انتظام سلسله صوری و معنوی و ترتیب مصالح دینی.

□ ترقیمه: «تمام شد نسخه اقبال نامه متضمن احوال شاهزادگی حضرت خاقانی صاحبقران ثانی شهاب الدین محمد شاهجهان بادشاه غازی که نوشته معتمدخان است، بقلم عاصی عبدالله عفی الله عنه جرایمه، گ ۶۹ الف - ۱.

۲. پادشاه نامه

مؤلف: عبدالحمید لاهوری.

آغاز: نگارین کلامی که گزارش آن.

□ دفتر اول است، ناقص الآخر (تا وقایع سال ۱۰۴۱ ماه ربیع الثانی، گزارش وزن قمری): سعیدخان که چغتو و سپاهی پاک عقاید، گ ۲۹۴ - ۷۰.
ر.ک: عبدالله، ۸۵/۱: مشترک، ۴۴۲/۱۰ [شماره مسلسل ۱۲۶۳] که همین نسخه را گزارش داده و بخطا نوشته که ناقص الاول است.

مجموعه: PPe III 4
1557

رسائل نادر کشمیری

مؤلف: پندت شنکر ناتھ کشمیری متخلص به «نادر».

۱. نصرت و ظفر (نثر)

در وقایع بهرت پور، هند از مرگ راجا بلدیوسنگه تا جلوس مهاراجه بلونت سنگه در تاریخ ۲۷ جمادی الآخر ۱۲۴۱ هـ/ ۱۸۲۶ م. در خاتمه می‌گوید که این وقایع را به فرمایش رای دیان دهان بن رای سدا سکه تألیف کرده، آنچه دیده و شنیده بود و این نسخه را که موسوم به نصرت و ظفر است به قلم خام مرقوم رقم ساخت. مؤلف در آن منظومه‌های خود را نیز گنجانیده است. آغاز: افتتاح کهن دژ سخن به یورش قشون حمد و.

□ ۱۰ مارچ ۱۸۳۳ م. گ ۲۰ ب - ۱.

همان: مشترک، ۵۸۳/۱۰ که تاریخ کتابت را اشتباه آورده است.

۲. وقایع بهرت پور (نثر)

«وقایع بهرت پور که مرتبه نانی به عبارت صاف و سُسته نوشته شد» (ابتدا).
در خاتمه می‌گوید:

«بعد از حمد و صلوة می‌گوید بنده شنکر ناتھ پندت که راقم در همان ایام فتح بهرت پور که خود در آن معرکه حاضر بوده، این وقایع به قلم در آورده است. درین ولا باز همان مضامین را محض بنا بر ملاحظه صاحبان عالی‌شان اجمالاً به عبارت صاف و شسته مرقوم نموده، امید که منظور نظر و پسند طبع این گروه والا شکوه افتد. تمام شد به تاریخ سی ام ماه ستمبر ۱۸۳۳ مقام کنپ [Camp] کان پور.»

آغاز: پوشیده نماند که هرگاه رنجیت سنگھ راجه بهرت پور که به امداد جسونت راو و غیره در برابر افواج ظفر نشان انگریزی معرکه آرایبی و هنگامه پیرایی کرده بود.

□ همان تاریخ، گ ۳۰ - ۲۳ ب.

۳. صفت فصل بارش و تعریف پشکر (نثر)

نثر ادبی در وصف فصل باران و تعریف چشمه «پشکر» که در کشمیر است. درباره این چشمه می‌سراید:

پشکر چه بود چشمه فیض یزدان هر موج کلید در گنج عرفان

گویند که هست آب حیوان پنهان اینها بغلط پشکر و آب حیوان

آغاز: زهی تردستی سقای فلک که از مشکین مشک ابر سیاه تشنه لبان.

ر.ک: مشترک، ۳۷۵/۵. نیز ر.ک: عبدالله، ۱۲۲/۱.

□ همان تاریخ، گ ۳۶ الف - ۳۱ ب.

مجموعه: PPf II 6
1545

۱. اقتباس الانوار

مؤلف: محمد اکرم بن محمد علی براسوی.

در تذکره بزرگان چشتیه، در ۱۱۴۲ هـ نگاشته است.

همان: مشترک، ۹۵۹/۱۱ - ۹۵۷.

□ گ ۱۷ الف - ۱ ب، برای کاتب ر.ک: ثمرات القدس، پس از این.

۲. ثمرات القدس من شجرات الانس

مؤلف: لعل بیگ بدخشی بن شاه قلی بدخشی.

تاریخ تألیف: در سالهای ۱۰۰۷ - ۱۰۰۸ هـ.

در شرح حال بزرگان عارفان شبه قاره. به کوشش سید کمال حاج سید جوادی در تهران.

۱۳۷۶ ش چاپ شده است. دکتر حاج سید جوادی از این نسخه اطلاع نداشت و در چاپ خود

به این اشاره نکرده است.

□ در ۲ جلد صحافی شده، در جلد اول برگهای (مجموعه) ۱۳۶ - ۱۸ و در جلد دوم برگهای ۲۸۲ - ۱۳۷؛ در جلد اول بین برگهای ۱۱۵ - ۱۱۴، ۱۲۱ - ۱۲۰، ۱۳۶ - ۱۳۵ افتادگی دارد چنان که از رکابه‌ها معلوم می‌شود، در آغاز و انجام نیز افتادگی دارد. در ابتدا از احوال شاه طاهر آغاز و در انتها به احوال بی‌بی جوهری (چاپ تهران، ص ۱۲۹۸) ختم می‌شود. آغاز: «نمی‌میرند در پرده می‌باشند»؛ برگشماری نسخه به جای اعداد به حروف است و طبق شمارش قدیم مجموعه آخرین برگشمار «چهارصد و هشتاد و نهم» دارد، موربانه خورده، بازسازی شده. یادداشتها:

۱. «اللّه اکبر، بتاریخ غره ماه ربیع الاول ۱۰۶۵ تحریر یافت» و زیر آن رباعی یادداشت کرده است. (حاشیه گ ۲۱۳ الف).

۲. در حاشیه گ ۱۳۴ ب (طبق شمارش قدیم: سیصد و هفدهم ب) یادداشتی با امضای «مشقه ملا شاه محمد عبدالله بهادرخانی» دارد. بیشتر حاشیه‌ها بدون امضا به خط همین کاتب است و یادداشتهای خود را با «اللّه اکبر» شروع کرده است.

مجموعه: PPh II 15
1628

۱. فرسنامه (منظوم)

مؤلف: سعادت یارخان متخلص به «رنگین».

کتاب اردو است با دیباجه فارسی و در آنجا می‌گوید که سطری چند در احوال حسن و قبح اسپ به حسب ایمای نواب سعادت علی‌خان بهادر مبارز جنگ در ۱۲۲۲ هـ به رشته نظم (فارسی) کشیده بود و پیشتر در ۱۲۲۱ هـ همان رساله را به نثر نوشته بود و درین ولا به حسب ارشاد شیخ محمد بخش عرف میان مجهو به نظم اردو درآورده است.

آغاز (دیباجه): توسن تیز رفتار قلم در میدان حمد داوری گرم جولانگری است.

متن:

خدا کی حمد کب مجه سی رقم هو روان جب تک نه شبذیز قلم هو

□ ۱۲۴۸ هـ، ترقیمه: «تمام شد نسخه نورتن رنگین یعنی فرسنامه تصنیف سعادت

یارخان رنگین ولد محکم الدوله طهماس بیگ‌خان بهادر اعتقاد جنگ، بتاریخ

سیزدهم ماه شوال ۲۷ جلوس محمد اکبر پادشاه خلد الله ملکه [جلوس ۱۲۲۱ هـ] در شاهجهان آباد در کوچه مائیداس به دستخط سجان رای اگرواله تحریر یافت. نقل از کتاب نوشته دلارام پندت ولی. «مقابله نموده شده، نستعلیق، ۳۰گ.»

۲. نکات الرمی (منظوم)

مؤلف (سراینده): میر ناصر

تاریخ تألیف: ۱۱۴۰ هـ. به روزگار محمد شاه پادشاه غازی (۱۱۶۱ - ۱۱۳۱ هـ)

ازین کمترین میر ناصر که هست طلبکار دانسا و دانش پرست...
به ترتیب این نظم پرداختم «نکات الرمی» نام این ساختم
به هجرت هزار و صد و چهل سال شد این ختم از فضل ایزد تعال
در کمان داری، در ۸ باب که در ۴۳ فصل تقسیم شده است. جمعاً در ۸۲۳ بیت.

چنین گفته ناصر بعلم کمان اگر هوش داری تو این را بخوان
شد این جمله ابیات هشتصد بدان دگر بیست و سه بیت بالای آن
ازین نظم یایی چو فیض ای جوان بر استاد این فن تو فاتحه بخوان

سراینده در دیباچه پس از حمد و نعت، استادان فن رمی را ستوده است. از آن جمله: خلیفه عبدالرحمان، خلیفه رحمت الله و شاگرد او شیخ محمد زاهد. سراینده شاگرد محمد زاهد بود. در بیان سبب تألیف از دوستان خود نیز یاد نموده است که آنان نیز در فن کمانداری استاد بودند. از آن جمله: عبدالعزیز، میرزا شکرالله، هیرامن. سر فصلها نیز منظوم کرده است.

آغاز:

بنامی که او خالق اکبر است همه عالم از قدرتش مظهر است
ر.ک: مشترک، ۲۵۳۱/۴.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، از انجام ظاهراً یک برگ افتاده (فصل نهم از باب هشتم):
بر استاد این فن تو فاتحه بخوان، ۲۴گ.

مجموعه: PPh III 18
1642

۱. فرخ نامه

مؤلف: ابوبکر مطهر بن محمد بن ابوالقاسم بن ابوسعید جمالی یزدی.

تاریخ تألیف: رمضان ۵۸۰ هـ.

دانشنامه‌ایست در ۱۶ «مقاله».

همان: مشترک، ۸۲۴/۱.

□ سده ۹ هـ، نسخ، برگ اول افتاده: مقاله اول در منافع انسان، مقاله دوم در

منافع حشرات؛ در خاتمه نیز افتادگی دارد (تا مقاله نهم موجود است).

گ ۹۱ - ۱.

۲. مجموع الصنایع

مؤلف: ناشناخته.

در علوم طبیعی. در ساختن رنگها و دیگر داروهای شیمیایی. در ۴۲ باب و ۱۴۰ فصل.

همان: مشترک، ۴۶۳/۱.

□ بروز جمعه وقت ظهر تاریخ بیستم ماه جمادی الآخر ۱۰۶۴ هـ، محمد

حسین، نسخ، در ابتدا یک برگ افتاده: بدست آورده و مشاهده نموده و آزموده،

نام کتاب مجموع الصنایع در خاتمه آمده است، گ ۱۳۳ - ۹۲.

مُهر: «محمد حسین خان صدیقی M.Husain M.A ۱۳۲۴ هـ» (خاتمه)

مجموعه: PPI 19
1718

۱. فرهنگ وزیرخانی

مؤلف: غضنفر علی بن محمد نجف علی خان جهجری.

آغاز: خوشترین گفتاری که زبان به کام بیاراید.

□ ۱۲۸۰ هـ، نستعلیق، ۵۷ گ.

۲. شرح دساتیر

مؤلف: نجف علی خان جهجری.

آغاز: هستی نواز خداوند.

□ ۳ ذی الحجّه ۱۲۸۰ هـ، در دهلی، نستعلیق، ۱۶۵ گ.

۳. بخشی از کتابهای نجف علی خان جهجری
(به فارسی سره نوشته است)

۴. رساله صرف عربی (اردو)
از نجف علی خان

۵. سپاس نامه (اردو)
از نجف علی خان، در مدح انگلیسی‌ها.

مجموعه: $\frac{PPI VI 58}{1568}$

۱. نصاب مولوی

مؤلف: شیخ اسماعیل انقروی بن احمد بیرامی مولوی، متخلص به برسوخی (م ۱۰۴۱ هـ).
از مؤلفان معروف عثمانی که آثاری به عربی و فارسی و ترکی دارد. از آن جمله فاتح الایات در
شرح مثنوی مولوی به ترکی.

تاریخ تألیف: ۱۰۴۱ هـ (= خاتم)، در خاتمه گوید:

چون به ختم آمد وجود این رقم لفظ «خاتم» شد برو تاریخ هم
(نسخه دانشگاه استانبول)

نسخه پیرزاده فقط دیباچه و فهرست ابواب را دارد. در دیباچه می‌نویسد:

«این فقیر مولوی اعنی شیخ اسماعیل انقروی در روز عید... به زیارت شیخ الاسلام... (با
حذف القاب) حضرت یحیی افندی رفتم سلمه الله تعالی... چون صحبت شریفه‌اش در این
اوقات و اشرف ساعات بحمدالله میسر افتاد، دست لقای آن حضرت دل و جان را صفا و روح و
روان را جلای دیگر ارزانی داد... در میان مصاحبت و در خلال مباحثت از مثنوی شریف این
بیت لطیف بر سیبل مناسبت بر زبان آوردم و گفتم:

من ندیدم در جهان جست‌وجو هیچ اهلیت به از خوی نکو

آن حضرت را فرحتی و بشاشتی نمود... گفت: این چنین ابیات را از مثنوی وقتی من
انتخاب کرده بودم تا کتابی شود، لیکن وقتم مساعد و اتمامش میسر نبود.» (گ ۲ - ۱).

سپس انقروی به دستور همان افندی گزیده‌ای از مثنوی تهیه می‌کند:

چون گزیدم از کتاب مثنوی نام این کردم نصاب مولوی

(۲ ب)

و آن را در سه «قسم» تنظیم کرد: ۱. آداب طریقت، ۲. آداب شریعت، ۳. آداب معرفت و حقیقت؛ هر یکی از این اقسام در چندین باب است و مؤلف در دیباچه فهرست ابواب را آورده است.

آغاز (از نسخه استانبول): حمد بی‌شمار و شکر و ثنای بی‌هنجار.

ر.ک: هدیه العارفين، ۲۱۸ برای شرح حال مؤلف؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دانشگاه استانبول، ۳۴۶، ۵۴۵ (دو نسخه) نصاب مولوی؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه‌های ترکیه، ۶۴۴ به کمک فهرست اعلام برای دیگر تألیفات او.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، دو برگ در ابتدا افتاده: رهانید و به مسند خلافت دعوت

و نیابت نبوت او رسانید، ص ۶ - ۱.

۲. مرقع

سراینده: عاقل خان رازی.

در آن مراد خود را چنین توصیف کرده است:

«صفت مرشد حقیقی و کعبه تحقیقی شیخ برهان‌الدین الشطاری بن علی الصدیقی که در این روزگار با شکسته زاویه غفلت را دستگیر، و سرگشته بادیه ظلمت را بدر منیر - دام الله بقاوه -»

سراینده برخی احادیث اخلاقی را موضوع اصلی قرار داده و به شرح آن‌ها پرداخته و به مناسبت آن حکایات آورده است. برخی حکایت‌ها مربوط به مشایخ و رجال شبه قاره است، چنانکه: حکایت شاه عالم [۸۸۰ - ۸۱۷ هـ] بن قطب عالم بخاری گجراتی (۴۲ ب)، حکایت اجسد روپ سنیاسی و سؤال افضل خان وزیر بادشاه هندوستان [یعنی جهانگیر، ر.ک: توزک جهانگیری، ۲۷۹ همین حکایت]. حکایت شیخ نظام‌الدین اولیاء (۸۳ الف). حکایت مرید شیخ بهاء‌الدین زکریای ملتانی (۹۵ الف).

برخی عنوانها: در بیان وجود که یکی است موجود با وجود کثرت شهود، ظهور وحدت در کثرت، عشق و حسن... در بیان ترک دنیا که معنی عقل است چنانچه در نفعات نقل است، در

تحدیر خرد کیشان... در بیان سماع (و درین جا حکایت خواجه قطب‌الدین بختیار کاکای آورده که در حالت سماع جان خود را داد)... در بیان آن هر کرا دل به مناکحت گراید چگونه معیشت کند.

آغاز:

ایها الساقی اغثنی فی الغمام
ساقیا می‌در خم و غم در دل ست
اسقنی من جرعة کاس الکرام...
عاشقی و هوشیاری مشکل است
خاتمه:

می‌کند پاس نفس عشقم زیس
تا نگیرد نفس را ضیقِ نفس
همان: مشترک، ۸۷۸/۷.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ص ۱۲۷ - ۶.

یادداشت: در خاتمه نسخه یادداشتی از محمد حسین صاحب نسخه درباره کتاب.

مجموعه: PPI VI 61
1583

۱. اسرار الشهود

سراینده: اسیری لاهیجی (م ۹۱۲ هـ).
همان: مشترک، ۵۱۶/۷.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته‌آمیز، گ ۱۳۵ - ۱.

۲. انتخاب حدیقة الحقیقه

گزیننده: عطّار.
گزیده‌ایست در ۱۰۰۱ بیت.
آغاز:

حمد بیحد صفات یزدان را
مدح بی‌قدح ذات سبحان را

□ سده ۱۳ هـ، شکسته‌آمیز، گ ۱۸۳ - ۱۳۶.

نیز ر. ک: عبدالله، ۳۲۰/۲.

۱. ترجمه و شرح قصیده بانث سعاد : نظم بدیع : تعویذ جان (منظوم)

مؤلف: کعب بن زهیر، صحابی رسول.

مترجم و شارح: ضیاءالدین کشتواری. برای غلام محیی‌الدین خانه زاد شاه فریدالدین.

تاریخ ترجمه: ۱۲۷۰ هـ.

راقمش مسکین ضیاءالدین که باشد مولدش

ثانی بغداد یعنی سرزمین کشتوار

از برای مونس جان و عزیز ارجمند

نور عین و پور دل‌بند و انیس غمگسار

خانم‌زاد شه فریدالدین غلام محیی‌الدین

خادم درگاه شه اسرار و هم سید خیار

زین همایان سعادت شد لقب این بوم را

ثانی بغداد و شد معروف اطراف و دیار

سال هجرت یک‌هزار و دو صد و هفتاد بود

شد رقم این نظم دلکش ماند از ما یادگار

مترجم در دیباجه منظوم می‌گوید که دوستان ازو التماس شرح کردند و او دیگر کارهای

خویش را یک چند به کنار گذاشت و این شرح را نگاشت. او الفاظ و لغات را شرح کرده،

حاصل معنی بیت را گفته، اعراب لغات را مشخص کرده است. وزن ترجمه همان وزن قصیده

اصلی است اما به طرز مثنوی، زیرا:

گر قصیده کرده می‌شد سر بسر اشعار را قافیه هرگز مساعد ناملدی گفتار را

درباره نام ترجمه می‌گوید:

بود چون نظم بدیعی نام آن «نظم بدیع»

گفته شد کرده بر اتمامش توکل بر بدیع

نامش ار «تعویذ جان» گویند آن هم جایز است

وصفش ار قوت روان خوانند آن هم جایز است

آغاز (دبیاچه):

حمد مر پروردگار انس و جان را هر زمان
کو پدید آورد از قدرت زمین و آسمان

(شرح):

بین بالفتحه فراقست و جدائی در لغت
بانث از وی مشتق آمد کن بجان از بر لغت

خاتمه:

بُود مقصد گفتن و مقصود آن جمع کرام

گشت حاصل مقصد ما این زمان تمّ الکلام

ر.ک: مشترک، ۱۴۹۳/۸ [2074] که سرآغاز با نسخه ما برابر است، ولی در آنجا مترجم شناخته نشده و نسخه مورخ ۱۲۵۸ ه نیز نشان داده شده که با تاریخ ترجمه منافات دارد: کشتوار (املای هندی: کشتوار) در هند است.

□ ۱۳۲۶ ه، نصرالدین، کاتب با قصیده راثیه مترجم قصیده این بیت را اضافه کرده است:

حسب فرمایش من مسکین نصرالدین نوشت
سنه هجری است بست و شش سه صد دیگر هزار

نستعلیق، ۷۸ ص.

۲. شرح قصیده برده (منظوم)

سراینده: بوضیری.

شارح: نام شارح معلوم نشد، اما در ۱۲۰۰ ه متولد شده و در کشمیر می‌زیست
تاریخ شرح: ۱۲۵۰ ه.

من ز بعد هزار سال و دویت
سال عمرم گذشت از پنجاه

بوجود آمدم چه باید زیست
موی کردم سفید و روی سیاه

(ص ۱۰)

در مدینه تو با وفاداران
من بکشمیر در ستمکاران

(ص ۹)

بگذارم لوازم تقصیر بدر آیم ز تنگی کشمیر

(ص ۱۱)

هر بیت قصیده را به چهار تا پنج بیت مثنوی فارسی شرح کرده است.
آغاز (دیباچه):

اسم فیاض اقدس الله حرز جان دارم از دل آگاه

شرح:

امن تذکر...

ای که از گریه حال تست تباه بی سبب نیست این تأسف و آه

□ سده ۱۴ هـ، سعدالدین، نستعلیق، ۷۶ ص.

مجموعه: PPI VI 73
1691

۱. کنز الرموز (منظوم)

مؤلف: امیر حسینی هروی. در ۷۱۱ هـ.

آغاز:

باز طبعم را هوای دیگر است بلبل جان را نوای دیگر است

همان: مشترک، ۳۹۳/۷.

□ ۷ ربیع الثانی ۱۲۲۴ هـ، نستعلیق، گ ۱۵ الف - ۱ الف، سپس دوه‌ره‌های
هندی.

۲. جنونیه

مؤلف: محمد وفا معروف به محمد صالح.

در گزارش ضرب الامثال هندی به فارسی از دیدگاه عرفانی.

آغاز: الحمد لله... می‌گوید پا بسته حرص و هوا.

همان، مشترک، ۱۳۸۶/۳؛ و نیز از اینگونه کتابها عوارف هندی پیمی بلگرامی است.

□ ۱۲۲۴ هـ، ترقیمه: «تمت رسالة جنونیه من تصنیف حضرت محمد وفا عرف
حضرت محمد صالح، من خادم الفقرا عبدالرحیم بتاریخ بیست و نهم سلخ شهر
رجب ۱۲۲۴ هـ، گ ۲۰ ب - ۱۶ ب.

مجموعه: PPI X 9
1641

۱. رقایم کریم

مؤلف: سید اشرف خان «ملفت» تتوی.

تاریخ تألیف: ۱۱۳۱ هـ.

شامل ۳۱۰ رقعه اورنگ زیب عالمگیر است به عبدالکریم سندی.

آغاز:

سخن جان است دیگر گفتگو جانا ز من بشنو

اگر هر لحظه جانی تازه می‌خواهی سخن بشنو

خاصه سخن سلاطین خردپژوه و خسروان بیدار مغز والا شکوه.

همان: مشترک، ۲۳۶/۵. به کوشش عزیزالدین حسین، دهلی، ۱۹۹۰ م چاپ شده است.

□ ۱۲۴۳ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد رقعات عالمگیری من تصنیف اورنگ زیب

بادشاه بتاریخ هفدهم شهر ربیع الاوّل روز دوشنبه سنه ۱۲۴۳ هجری، کاتب

الحروف عاصی پر معاصی لطف‌الله گده مکیسری»، شکسته، ۶۱ گ.

مهر: «محمد حسین بن مولوی سیف‌الرحمن صدیقی مہمی ۱۳۲۴» (ظہریہ).

۲. انوار حکمت

مؤلف: یوسفی هروی، در ۹۱۹ هـ.

آغاز: الحمد لله الذي نور مصابيح القلوب... مناجات بدرگاه قاضی الحاجات الہی بہ

عزّت آنها کہ رخس همت در ساحت قناعت.

همان: مشترک، ۲۲۴۳/۴.

□ ۹ شوال ۱۲۰۳ هـ، حیات علی، شکسته، ۱۲ گ.

مجموعه: PPI X 10
1643

۱. لمعہ صادقہ

مؤلف: فخرالدین حسین. قیاس شود با مؤلف مرآت الاشباہ (همین فهرست).

تاریخ تألیف: در نسخه پیرزاده برگ اول افتاده و شاید تاریخ تألیف در همان برگ بوده است. اما ایوانف (کرزن)، ۱۶۵ که نسخه کامل را در دست داشته، تاریخ تألیف را به استناد برگ ۱۰۹ - یعنی قسمت آخر - ۱۴ شعبان ۱۲۴۶ هـ نوشته است. اما این تاریخ با ترقیمه نسخه پیرزاده جور در نمی‌آید. ایوانف اضافه می‌کند که مؤلف این را به شاهزاده محمد شاهرخ بهادر (برگ ۵) پیشکش نموده است. در میان شاهزادگان بابر هند چنین نامی نمی‌بینیم. مؤلف در دیباچه مدحی از معین‌الدین محمد اکبر شاه پادشاه غازی کرده است که وی همان کسی است که در تاریخ هند محمد اکبر شاه دوم (۱۲۵۳ - ۱۲۲۱ هـ) شناخته می‌شود. ولی زمان او نیز با ترقیمه ما جور نمی‌شود یعنی او حدود ۱۶ سال بعد از تاریخ کتابت نسخه ما جلوس کرده است. پس احتمال سهو قلمی در تاریخ کتابت داده می‌شود.

مجموعه نامه‌های واقعی و نمونه‌ای است. قسمت نامه‌های واقعی بسیار ارزشمند است و بسیاری از رجال عصر مؤلف را می‌شناساند. به گفته ایوانف مؤلف در دیباچه از اثر دیگر خود ریاض صادق نیز نام برده است.

آغاز (افتاده): شارق سلطنت و جزالت بحر مواج مکرمت.

□ ۱۲۰۵ هـ، ترقیمه: «نسخه مفصحه مبلغه راس المال کنوز تسطیر و تحریر مسمی به لعه صادق من تألیف افتخار الکاتبین، مفتخر المحررین، فخار الراقمین، تفاخر بخش عبارات رنگین مولانا فخرالدین حسین ادم الله ظلال اصلاحه علی المفارق التلامیذ الی یوم الدین بتاریخ بست [و] سیوم شهر جمادی الاوّل فی ۱۲۰۵ هجری نبویه»، نستعلیق شکسته مایل، موربانه زده و بازسازی شده، گ ۷۸ الف - ۱.

۲. دستور الانشاء : انشای فایق

مؤلف: محمد فایق لکهنوی (م ۱۲۴۱ هـ).

همان: مشترک، ۳۴۲/۵.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، تا بخش القاب و آداب برای عمو، گ ۹۵

ب - ۸۰ الف.

گنجینه شیرانی

مجموعه شیرانی: 3533/509/2

۱. (رساله در آداب انشا و خوشنویسی)

رساله مستقلی نیست بلکه بیاض ماندی است. باب اول در آداب انشانویسی و کتابت. مثلاً در ادب سی و سیوم می‌گوید: از شرایط و اسباب کتابت واقف و مطلع باشد یعنی بر حقیقت قلم و روشنایی و ترکیب کتابت خبر داده باشد و آن این است: در معرفت قلم... در قلم قلم... در گرفتن قلم... در ساختن روشنایی... آداب کتابت. و همانجا بیت‌های میر علی تبریزی را آورده است:

چند در وادی خط می‌کنی ای دل تگ و دو

بشنو این نکته‌ای چون من بنشین فارغبال

سپس آداب نستعلیق نویسی از رساله میر علی مشهدی نقل شده است؛ باب دوم در بیان قوانینی که طبع را در ابداع عبارت نوآیین و انشاء فقرات سراسر نمکین قادر سازد...، در شناختن روز، در معلوم کردن عددی که شخصی در ضمیر خود پنهان کرده باشد.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۸ گ.

۲. رساله خوشنویسی حروف مفرد و مرکب

مؤلف: عبدالرشید دیلمی ملقب به آقا.

در مقدمه گوید:

آنچه که از قواعد حروف مفرد و مرکب از خدمت... میرعماد زاد الله تعالی قدره
افضاله و ایشان از حضرت آغا رشید... به اسناد رسانیده و از زبان گوهر بار به گوش حال
شونده آن را به سلک عبارت انتظام دادم.
آغاز: حمد وافر خدایی را که قواعد حروف و ضوابط خطوط از گنجینه خیال.

□ ۱۸ رمضان ۱۲۶۸ هـ، ترقیمه: «تمام شد رساله یازده تختی نستعلیق که به
قوانین استادان تصنیف بود، به تاریخ هژدهم شهر رمضان المبارک ۱۲۶۸ مطابق
۱۲۵۹ فصلی تمام شد»، نستعلیق، عنوانها شنگرف، موریانه زده، ۸ گ.
یادداشت: «۲۸ ربیع نخستین سنه ۱۳۰۳ هجری ۴ خریده شد» (کذا). (برگ آخر)
مهر: «میر لطف حسین ۱۲۵۳» (برگ آخر).
ر.ک: بشیر حسین، ۵۴۸/۳.

مجموعه شیرانی: 4054/1002

۱. خالق باری

مؤلف: ضیاءالدین خسرو.

□ گ ۱۰-۱، به قلم حافظ احسن الله مهر کن لاهوری.

۲. ذوق الصبیان

مؤلف: احسن الله مهر کن بن هدایت الله بن عنایت الله لاهوری. شاگرد غلام فرید مهر کن
و خوشنویس لاهوری و سید غلام رسول لاهوری.
او در مثنوی بخشش نامه (اردو، خطی، شیرانی 4557) از استادان پیشگفته خود یاد کرده و
برای طول عمر آنان دعا کرده است. بخشش نامه در مسایل فقهی به ویژه ترغیب امر و منع نهی
در رمضان ۱۲۱۳ هـ به فرمایش حافظ محمد صلاح سروده بود و نسخه آن به خط خودش در
دست است.

ذوق الصبیان واژه نامه اردو - فارسی است که برای تربیت شاگردان خود سروده بود. در آن

می‌گوید:

احسن نام یک بنده مُلّا، کاتب، مُهر کنند
و در آن خبر داده است که پیشتر کتابی بلند و سنگین در این موضوع تألیف کرده بود که
عموم شاگردان از آن نمی‌توانستند بهره‌برند و اکنون آن را به اسلوب ساده و آسان بیان می‌کند
و این شاید اشاره به مفتاح‌الافواه (نک: همین فهرست) باشد.

□ به قلم مؤلف، گ ۲۰ - ۶.

مجموعه شیرانی: 4253/1200

۱. آفاق و انفس (منظوم)

مؤلف: شاه فضل نعیمی.

آغاز:

هر چه در آفاق بود ای جوان هست در انفس چو بینی عیان

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۳ ب - ۱ ب.

۲. آفاق و انفس (منظوم)

مؤلف: شاه نعمت‌الله.

آغاز:

در دو عالم چون یکی دارنده اشیا بؤد

هر یکی در ذات خود یکتا و بی‌همتا بؤد

□ گ ۵ الف - ۴ الف.

۳. رساله خطاطی (منظوم)

مؤلف: سلطان علی مشهدی.

آغاز:

ای قلم تیز کن زبان بیان بهر حمد خدای هر دو جهان

□ گ ۱۶ الف - ۵ ب.

۴. رساله خط (منظوم)

مؤلف: مجنون رفیقی.

آغاز:

از واضح اصل نسخ تعلیق بشنو تو سخن ز روی تحقیق
سپس چگونگی خوشنویسی هر یکی از حروف الفبا، مثلاً:
الف:

بالای الف سه نقطه باید اما بهمان قلم که آید
میم:

استادان هنروران سر میم یک نکته [نقطه؟] نموده‌اند تعلیم
مقدار دو نقطه گردن او زیبا الفی است دامن او

□ گ ۱۸ الف - ۱۶ الف، سپس نثری به عنوان «بدان که در علم خط، معرفت
تراشیدن قلم از واجیات است» (۱۸ ب - ۱۸ الف).
ر.ک: بشیر حسین، ۵۴۷/۳.

مجموعه شیرانی: 4259/1206

۱. اثنا عشر المتبرکه

مؤلف: مکند رای متخلص به «آگاه» ساکن شاهجهان پور. در مقدمه گوید:

«مدتی به کار حکمت دوباره آگره و یک باره بدایون و سهوان و آنوله و اناوه از
ناز و نعم بر مسند کامرانی گذرانید و پس از آن سالهاست که گردش گردون گردان و زافه
کردار گردا گرد گیتی گردانیده بر حصیر عطلت نشانیده.»

تاریخ تألیف: ۱۲۴۳ فصلی / ۱۲۵۲ هجری.

در سنین سعد فصلی یافتم ماده تاریخ «فی الاثناعشر»
۱۲۴۳

چو جستم از خرد خویش سال تاریخش

به لطف خاص بگفتا که «فیض عام امیر»
۱۲۵۲

در بیان صفات دوازده گانه وزیرالدوله امیرالملک محمد وزیر خان بهادر نصرت جنگ امیر

تونک که بیشتر جنبهٔ انشانویسی و ادبی دارد تا تاریخی: ۱. دلربای حسن و جمال، ۲ و ۳ را عنوان نکرده، ۴. زور بازوی شجاعت، ۵. جوشش بحر سخاوت، ۶. تعدیل میزان عدالت، ۷. موزونی علم و تمکین، ۸. خوش کلامی علم و عقل، ۹. تجمل و شان و شوکت، ۱۰. وصف شکار صید افکنی، ۱۱. جلوهٔ افروزی دیوان خاص، ۱۲. تَزک سواری.

آغاز: پس از طراوت ریزی گلستان همیشه بهار فکر به فیض نسایم سیرابی در کنار.

همان: مشترک، ۳۳۳/۱۰ که بخطا در بخش تاریخ مذهبی آورده است. این التباس از عنوان رساله ناشی است.

□ سدهٔ ۱۳ هـ، شیخ عطاءالله متوطن دهلی، نستعلیق، گ ۲۶ - ۱ ب.

۲. توصیف نظر باغ

مؤلف: مکند رای «آگاه» شاهجهان پوری.

تاریخ تألیف: ۱۲۵۱ هـ.

روان شد خامه در وصف نظر باغ
بحمدالله که از باد طرب خیز

نهالم ساخت چون گردید یارم
گلی بشگفت در «باغ بهارم»

۱۲۵۱

در مقدمه، اول سوگنامهٔ امیرالدوله محمد امیرخان بهادر (م ۱۲۵۰ هـ) را گفته، سپس فرزندش وزیر الدوله امیرالملک محمد وزیر خان بهادر نصرت جنگ امیرتونک را مدح گفته که «نظر باغ» ساخته او بود و مؤلف به نثر شیوا به توصیف آن پرداخته است.

آغاز: بعد تحمید مبدعی و تمجید مخترعی ک از طاق مقرنس سلیمان تا خانهٔ موربنا کرده دست قدرت اوست و از قصر قصیر تا خانهٔ زنبور بر پا ساخته ید صنعت.

همان: مشترک، ۴۱۲/۱ که بخطا در بخش علوم طبیعی جای داده شده است.

این التباس نیز از عنوان رساله، بدون رؤیت نسخه ناشی شده است.

□ همان کاتب، ترقیمه: «تمام شد تعریف نظر باغ»، گ ۳۷ الف - ۲۷ الف.

مجموعهٔ شیرانی: 4845/1825

۱. تعلیم الصید

مؤلف: میر عبدالله حسینی بن میر پارسا بن میر کمال، از اولاد سلطان سید عبدالله. به

دستور برادر خود میر محمد امین میر پارسا و معنون به محمد شاه پادشاه (۱۱۶۱ - ۱۱۳۱ هـ) در دیباچه.

در ۳ «مقاله» و هر مقاله در چند باب: ۱. علم نظری در ۳ باب و ۱۵ فصل؛ ۲. علم عملی در ۱۲ باب، ۳. جانوران سیاه چشم. خاتمه در دانستن اوزان مصطلح اطبا.
آغاز: الحمد لله المتوحد به کمال صفاته... اما بعد چنین گوید عبدالجانی الضعيف النحيف مير عبدالله الحسيني.

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «قد فرغت، تمت تمام شد کتاب بازنمه»، نستعلیق، ۵۸۳.

۲. مرآت الصيد

مؤلف: الله یار جامی که در خدمت شاه زاده محمد معظم بهادر شاه (۱۱۲۴ - ۱۱۱۹) قوش بیگی (میرشکار) بود.
در دیباچه گوید:

«کلمه چند مختصر در باب جانورداری و طعمه داری و شب بیداری و تیاری کلال چشم و سیاه چشم در یافتن مزاج و امراض و علاج آنچه از کاملان تجربه کار و از کتب بازنامه‌های ماضی روزگار و از والد بزرگوار خود یادگار دارد، فقیر الحقیق درگاه خواجه نورالله، الله یار جامی که به خدمت قوش بیگی خلف صدق پادشاهزاده... محمد معظم بهادر شاه... سرافرازی دارد، به نظر امتیاز آنچه ضروری دانسته به قید قلم در آورده و این نسخه مرقومه را مرآت الصيد نام نهد» (گ ۴ الف - ب).

تاریخ تألیف:

از خرد جستم، آمد از مفهوم	بهر تاریخ نسخه مرقوم
«تند پر جانور بپراند» = ۱۱۷۵	هر که برنامم عمل راند
شصت و چار از میان برون کن و کم	از عددهای مصرع چارم
سال تاریخ را همان داند	بنگر بعد از آن چه می ماند

۱۱۷۵ - ۶۴ = ۱۱۱۱ هـ.

در ۵ باب: ۱. معرفت دست کشی و جانورداری و فواید شب بیداری و طعمه داری. ۲. تیاری کلال چشم و سیاه چشم، ۳. حد شکار هر کدام و اوصاف آن‌ها، ۴. معرفت مزاج و

امراض و علاج آن‌ها، ۵. در تولک (تلک) بستن و آنچه در طائران ضروری است.
همان: مشترک، ۴۶۴/۱.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد آن شاه شکارکننده را که شاهباز بلندپرواز قضا و قدر
نیز در دست تقدیر اوست.
□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۸ گ.

۳. طریقه تیاری بحری

مؤلف: قربان علی، در روزگار شاه عالم دوم (۱۲۲۱ - ۱۱۷۳ هـ).
همان: مشترک، ۳۹۸/۱.

□ نستعلیق، ۳ گ.

۴. تیاری و پرانیدن جانوران

«شمه‌ای تیاری و پرانیدن جانوران در تجربه احقر آمده که عمل می‌نماید، برای یادگاری
درج نموده اینست.»

□ ۳ ص.

۵. بازنامه

در ابتدا آمده: باز نامه که میرشکاران چند مراتب آزموده‌اند و انتخاب کرده تجربه‌ها حاصل
کرده‌اند.

همان: مشترک ۴۰۳/۱ (2154).

□ ترقیمه: «تمام شد بازنامه سنه ۱۲۶۰ هجری»، ۷ گ.

۶. شکارنامه / بازنامه (منظوم)

مؤلف: ناشناخته. در ۱۰۳۶ هـ.

آغاز:

شکر خدا را که شکار آفرید شکره و شارک همه را پرورید

همان: مشترک، ۴۰۴/۱ بازنامه منظوم (759)؛ ۸۲۱/۷، نسخه‌ها، ۲۶۵۴/۴.

□ نستعلیق، ۱۵ گ.

۷. بازنامه

بدون مقدمه. در ۲۹ فصل. ۱. در چشم‌گشادن کلال چشم و سیاه چشم و نصایح آن ...
۲۹. پرگردانی جانوران کلال چشم و سیاه چشم.

□ ۵۵ گ، انجام افتاده.

مجموعه شیرانی: 4922/1910

عیناً رونویسی مجموعه شیرانی 4845/1825 است.

۱. تعلیم الصيد

(میرعبدالله حسینی)

□ ۱۲۹۵ هـ، ترقیمه: «الحمد لله علی نواله کتاب هدایت انتساب لاجواب مسمی به تعلیم الصيد عرف بازنامه حسب الحکم حضور کرامت ظهور بندگان عالی متعالی خاص الامر اعتماد الملك صاحبزاده محمدخان صاحب بهادر شمشیر جنگ ابن صاحبزاده فیض محمد خان صاحب بهادر مرحوم مغفور بن وزیر الدوله امیرالملك نواب محمد وزیر خان صاحب بهادر نصرت جنگ بن امیرالدوله امیرالملك نواب محمد امیرخان صاحب بهادر شمشیر جنگ به تاریخ سیزدهم ماه شوال المکرم، به وقت یک پاس روز زیور اختتام در بر پوشید. به قلم ناکاره زمان کثیر الذنوب هیچ کاره جهان حافظ محمد عزیز الرحمان غفرله ۱۲۹۵ هجری». گ ۸۷ - ۱.

۲. مرآت الصيد.

(الله یار)

□ همان کاتب، گ ۱۱۶ - ۸۸

۳. شکار نامه: باز نامه (منظوم)

آغاز: شکر خدا را شکار آفرید...

□ ترقیمه: «لله الحمد و المنة که نسخه متبرکه بازنمه نظم حسب الحکم قضا توام جناب مستطاب، معلى القاب، خورشید رکاب، آسمان وقار، ثریا جاه، سلیمان حشم، دارا نشان، فریدون فر، جمشید کلاه، خاص الامرا، اعتماد الملک، صاحبزاده محمد خان صاحب بهادر شمشیر جنگ ادام الله دولة و اقباله خلف الصدق صاحبزاده فیض محمد خان صاحب بهادر مرحوم و مبرور بن جناب غفران پناه، جنت آرامگاه وزیرالدوله وزیرالملک نواب محمد وزیر خان بهادر نصرت جنگ تحریر به تاریخ دویم ماه محترم ذیحجه الحرام ۱۲۹۵ هجری به مقام دارالریاست اسلام تونک به محله رجمنت، متصل حویلی صاحبزاده نورالدین خان، راقم السطور حافظ محمد عزیز الرحمان غفرله الرحمان باشنده رام پور، الحال وارد بلده مذکوره ملازم نواب نامی، حاتم دوران، رستم زمان، جناب امین الدوله، وزیر الملک، نواب حافظ محمد ابراهیم علی خان بهادر صولت جنگ دام اقباله و ضاعف اجلاله زیور اختتام در بر پوشید.» گ ۱۳۲ - ۱۱۹.

۴. رساله کلال چشم و سیاه چشم

□ همان کاتب.

مجموعه شیرانی: 6220

۱. ترجمه یا شرح الاسمار الاسرار

اسمار الاسرار خواجه گیسو دراز در مشترک، ۳/۲۶۵ معرفی شده است.

مؤلف نسخه ما در مقدمه می‌گوید:

«چند گهی بلکه زیادت از مہی به رنجی که وجع تا پاک [۹] را گنجی باشد و به مرضی که موت را عرضی بود، مبتلا و گرفتار بودم. تقدیر آسمانی خواست ربانی حجتی بنام ثبتی کرد [۹] دماغ لطیف بر ترکی شد، گران سنگی به باد هوا رفت، به خاصیت طبیعت میل بر غزلی و شعری شد. گفتم: لا حول و لا قوۃ الا بالله، چه کار منست. الشعراء يتبعهم الغاؤون» [الشعراء / ۲۶]، نعت کار من شود. به ضرورت فکر نظر مایل

بر سمرشد. در خاطر افتاد که اگر سمر گویم باری اسرار اسرار یحتمل بعضی مردم احرار را آن طرف لحظه شود و قومی بر بعضی خفایا اطعیات اطلاع یابند و اصحاب این قدر بدانند که از خود نوشته‌ایم. هر چه ما را املاء کردند ما بر مستملی خویش همان چیز را بلا زیاده و نقصان حکایت کردیم.»

به گمانم ترجمه یا شرح اسرار الاسرار است. زیرا مؤلف عبارتی را نقل می‌کند. سپس همان را توضیح می‌دهد.
آغاز (برابر مشترک):

الحمد لله خالق الليل والنهار وجاعل الظلمات والانوار والصلوة على محمد... بعد فان كتابنا هذا المسمى بـاسرار الاسرار كتاب الآيات الباطل من بين يديه... حمد بی حد و مدح بی عد مرمدوحی و محمودی را کل المحامد.

□ سده ۱۰ هـ، نسخ، فقط ۸ برگ از ابتدای نسخه باقی مانده است.

۲. جامع العلوم و خلاصة الالفاظ

ملفوظات مخدوم جهانیان جهان گشت.

همان: مشترک، ۱۳۸۱/۳.

□ آغاز و انجام افتاده، هم قلم با نسخه پیشین، بدون برگ‌شمار، آغاز: «مرتب شود. گفتم صدقه خواجه بدارم. پیش والده گفتم در آن ایام.»

مجموعه شيراني: 6233

جواهرنامه

مؤلف: محمد بن منصور. «چون اقل الخلیقه بل لاشیء فی الحقیقه محمد بن منصور مأمور شد.»

(دیباچه)

همان: مشترک، ۴۱۷/۱.

□ ۹۲۴ هـ، ترقیمه: «تمام شد رساله جواهرنامه از جمله تألیفات صدرالعلماء

المتأخرین و اسوة الفضلاء المتبحرین سید صدرالملة والدین محمد الحسینی

قدس سره به مبارکی و فرخی و فیروزی در بهترین اوانی و شریف‌ترین زمانی که

مانده بود از اوّل ربیع دو روز و از ربیع اوّل کذلک سال نه صد و بیست و چهارم
از هجرة حضرت خاتمی نبوی علیه افضل الصلوة و التحیة، نسخ،
گ ۴۲ ب - ۱.

مُهر: «دارد امید شفاعت ز محمد خواجه قلندر.» (خاتمه)

مجموعه شیرانی: 6234

رسائل جلال‌الدین محمد دوانی

مؤلف: جلال‌الدین محمد دوانی.

۱. تهلیلیه

همان: مشترک، ۴۶/۱.

□ قبل از ۹۳۱ هـ، گ ۵۴ ب - ۴۳ ب. با سه مُهر:

۱. «عبدالوحید بن نعمت الله ۱۰۴۹» (ظهریه).

۲. «عبدالصمد کلب علی» (ظهریه).

۳. «دارد امید شفاعت ز محمد خواجه قلندر» (۱ ب).

۲. عدالت

همان: مشترک، ۲۳۸۵/۴.

□ قبل از ۹۳۱ هـ، گ ۶۰ الف - ۵۵ الف. با مهرهای شماره ۱ و ۲ نسخه پیشین

(ظهریه).

۲. صیحه و صدا

همان: مشترک، ۱۶۷۸/۳.

□ قبل از ۹۳۱ هـ، گ ۶۵ ب - ۶۰ ب.

۴. شرح بیت حافظ

بیت اینست:

پیر ماگفت خطا بر قلم صنع نرفت
آفرین بر نظر پاک خطا پوشش باد
همان: مشترک، ۱۵۹۶/۳ [2952].

□ قبل از ۹۳۱ ه. گ ۶۹ ب - ۶۶ ب، با همان مهر ۱ و ۲ نسخه تهلیله (ظهریه).

۵. شرح غزل حافظ

غزلی با مطلع:

در همه دیر مغان نیست چو من شیدایی
خرقه جایی گرو باده و دفتر جایی

همان: مشترک، ۱۵۹۶/۳ [2953]

□ قبل از ۹۳۱ ه. گ ۸۰ ب - ۷۰ ب، با مهر «عبدالصمد کلب علی» (ظهریه).

۶. شرح بیت گلشن راز

شرح بیت:

تنگی رفتن از باطل سوی حق
به جزو اندر بدیدن کَل مطلق
همان: مشترک، ۱۶۲۹/۳.

□ قبل از ۹۳۱ ه. گ ۸۴ الف - ۸۱ ب، با مهر «عبدالصمد کلب علی» (ظهریه).

۷. دیوان مظالم

همان: مشترک، ۲۳۳۵/۴.

□ گ ۹۰ الف - ۸۵ ب.

۸. شرح رباعیات دوانی

همان: مشترک، ۹۶۷/۲.

□ قبل از ۹۳۱ هـ، گ ۱۲۰ ب - ۹۱ ب، با همان مهرهای ۱ و ۲ که در نسخهٔ تهلیله دارد.

در خاتمه یادداشتی به عربی دارد به این مفهوم که این نسخه مطالعه / مقابله / مراجعه شد با نسخه‌ای به خط المولی الاستاد قدس سره و تصحیح شد به قدر امکان در تاریخ ۵ رمضان ۹۳۱ هـ. «کتبه العبد الفقیر عبید عبید الحضرة العلیه المولویه العلامه الاستاد شیخ جمال بن سراج بن اصیل بن سراج بن سیفال‌الدین...» و همین شخص در حاشیه شرح رباعیات تصحیحات و اختلافات و حواشی را ضبط کرده است.

در ابتدای نسخه دو برگ اضافی دارد. در برگ یکم فهرست رسائل این مجموعه و مهر «دارد امید شفاعت ز محمد خواجه قلندر ۱۱۳۰» و یادداشت محمود نامی که خود را از تلامذه و بندگان مؤلف گفته است. در برگ دوم مهر عبدالوحید و یادداشت او: «من متملکات احقر العباد عبدالوحید بن نعمت الله الجیلانی» و یادداشتی دیگر: «قد نظر فی هذا الكتاب المستطاب ابن زین العابدین عبدالغفار البغدادی».

تمام مجموعه از دست یک کاتب، به خط نسخ.

مجموعهٔ شیرانی: 6236

محک الطالبین

مؤلف: محمد سعید قادری کروی (در مشترک ۳/۱۸۸۰ با علامت سؤال «کردی» نیز آمده که صحیح نیست).

گزیده:

۱. مختصر محک الطالبین

گزیننده: محمد بن سلیمان بن عثمان عرف افغان خویشگی قصوری.
آغاز: الحمد لله العظیم و الصلوة علی نبیه... و بعد یقول العبد المتوسل الی الله المنان محمد بن سلیمان.

□ ۱۸ ربیع الاول ۱۱۳۲ هـ، محمد عمر ولد خدا داد مرحوم گدایی خیل، برای مطالعه خود، در قصبه تصور، گ ۶۵ الف - ۱.

۲. تتمه محک الطالبین

آغاز: مکتوب حضرت شیخ شرف‌الدین منیری مذکور است که قول النبی.

□ ۱۹ ربیع الاول ۱۱۳۲ هـ، همان کاتب، گ ۶۷ ب - ۶۵ ب.

۳. رساله کلام صحو و سُکر

آغاز: قال سید الطایفه ابوالقاسم جنید ابن محمد الصوفی قدس الله سره حکایات مشایخ جند من جنود الله.

□ ۲۰ ربیع الاول ۱۱۳۲ هـ، همان کاتب، در بنگله [به انگلیسی Bungalow] در ترقیمه گوید: «از اصل همین قدر بود نقل گرفته شد»، گ ۷۱ ب - ۶۷ ب.

۴. رساله المتبرکه المعظمه

بدون نام مؤلف و تألیف. در ترقیمه آمده «رساله المتبرکه المعظمه». حکایات و سخنان صوفیان است از جمله: ابوعلی جرجانی، ابراهیم ادهم، عبیدالله احرار و غیره.

آغاز: تمهید فی القول فی الولايت، الولی ولایت مشتق است از ولی.

□ ۲۴ ربیع الاول ۱۱۳۲ هـ، همان کاتب، گ ۸۶ الف - ۷۲ الف. سپس نقول از شرح فارسی مشکوة از محدث دهلوی و فواتح سبعة میبیدی با تاریخ‌های ۲۵ ربیع الاول ۱۱۳۲ و ۳ ربیع الثانی ۱۱۳۲ هـ، تا برگ ۹۴.

مجموعه شیرانی: 6261

۱. شگون جانوران

آغاز: اگر شخصی از خانه برآید و از مقابل آواز از دست راست و یا از دست چپ.

□ ۵ - ۱.

۲. زیج مظفر شاهی

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی رسوله محمد و آله اجمعین. حمد بیحد و

ثنای بی‌عد.

همان: مشترک، ۲۷۸/۱.

□ گل محمد قادری «فقیر گل محمد از خاکساران غوث مآب»، ۶۵ ب - ۴۱ ب.

۳. (نجوم هندی)

کتابیست در دانش ستاره‌شناسی هندی به زبان فارسی.

- آغاز افتاده: از باب ۳ تا ۴۴ موجود است: ۳. معرفت مدهم، ۴. کندر قمر، ۵. معرفت مریخ، ۶. معرفت شیکهر اوج عطارد، ۷. مدهم مشتری، ۸. شیکهر اوج زهره، ۹. مدهم زحل، ۱۰. معرفت موضع راس و ذنب، ۱۱. معرفت دیش انتر، ۱۲. معرفت جیا، ۱۳. معرفت چاپ از جیا، ۱۴. معرفت جاتکرم او دیانتر سنسکار مدهم آفتاب و ماه، ۱۵. معرفت چرپل، ۱۶. معرفت اسپست مدهم آفتاب با جاتکرم، ۱۷. معرفت شپست مدهم قمر با جاتکرم، ۱۸. معرفت معدل کردن قطر فلک تدویر مریخ و اوج وی، ۱۹. معرفت مندپهل کواکب، ۲۰. معرفت شیکهر پهل، ۲۱. دوه‌ر و چندر، ۲۲. معرفت لبن، ۲۳. اوت، ۲۴. عرض قمر، ۲۵. قطر دائرة آفتاب، ۲۶. معرفت مان بنب ماه یعنی قطر دائره ماه، ۲۷. معرفت مان بنب راه یعنی قطر ظل ارض، ۲۸. استهت ارده یعنی زمان خسوفین، ۲۹. طاسات مرو یعنی طاسات مکث، ۳۰. کسوف آفتاب، ۳۱. خسوف ماه، ۳۲. رجعت و استقامت کواکب متحیره، ۳۳. معرفت و اختفاء کواکب متحیره، ۳۴. دقایق طاسات مطالع، ۳۵. چرپل یعنی تعدیل ثانی، ۳۶. دقایق طاسات مطالع، ۳۷. طاسات نصف النهار، ۳۸. ندارد، ۳۹. لکن یعنی طالع وقت، ۴۰. پها و پهد یعنی تسویه البیوت، ۴۱. معرفت طاسات تهته یعنی طاسات قمری و صنعی، ۴۲. طاسات پهدرا یعنی طاسات بیست و چهار، ۴۳. طاسات نکشتر یعنی طاسات منازل قمر، ۴۴. طاسات جوکات.

مجموعهٔ شیرانی: 6262

۱. زمزمه وحدت (موسیقی)

مؤلف: میرزا بیگ بن سید علی حسینی اصفهانی. سده: ۱۰ - ۱۱ هـ.
در توافق موسیقی فارسی (ایرانی) و هندی.
آغاز: سرودسرایان عشرتگه قال و نغمه سنجان سرابستان حال به شهد ثنای صانعی
عذب البیان‌اند.
این رساله با پیشگفتار و تصحیح راقم این سطور در مجلهٔ معارف نشریهٔ مرکز نشر
دانشگاهی، تهران، دورهٔ ۱۷، شمارهٔ ۱، فروردین - تیر ۱۳۷۹، صفحات ۱۲۴ - ۱۰۲ شده است.
□ گ ۵ الف - ۱ الف.

۲. قوانین تیراندازی

□ گ ۸ الف - ۵ الف.

۳. رساله در فن تیراندازی

در ۱۴ باب.

□ گ ۱۰ الف - ۸ الف.

۴. کتابی در احوال حضرت خاتم الانبیاء و غیره

کتابی که «لمعه» اول آن در احوال حضرت رسول است و بقیه مطالب در موضوعات دیگر
است.

□ گ ۵۰ ب - ۱۱ الف.

۵. رقعات منیر لاهوری

مؤلف: منیر لاهوری.

رقعات پراکندهٔ اوست.

□ گ ۱۳ هـ، ۶۵ الف - ۵۱ الف.

مجموعه شيرانى: 6265

۱. مائة مسائل

مؤلف: احمد الله.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۶۲ گ.

۲. تحفة القادريه

مؤلف: ابوالمعالي قادري لاهورى.

□ ۵ رمضان ۲۵ جلوس / ۱۱۴۴ هـ، غلام حسين سانبهري قادري، در تونک،

آغاز افتاده، ۱۲۸ گ.

مجموعه شيرانى: 6270

۱. خلاصة الفوائد

مؤلف: محمد عمر حكيم سيد پورى.

همان: مشترك، ۱۴۳۴/۳.

□ ۱۳ رجب ۱۲۴۱ هـ، گ ۳۵ الف - ۱.

۲. خير الاذكار

مؤلف: محمد بن غلام محمد.

همان: مشترك، ۱۴۴۲/۳.

□ ۱۵ شعبان ۱۲۴۱ هـ، برای مولوی گل محمد، گ ۷۰ - ۳۵ الف.

مهر و امضای مظفر احمد مهمی:

«پیر زاده ابومسلمان مظفر احمد معتصم بالله فضل آفاقی ابن شاه محمد غوث

ابن شاه اسمعیل شهید.»

یادداشت او:

«در دهلی ۱۳۱ گسٹ ۱۹۲۸ از علی حسین پانی پتی خریدہ شد به قیمت»

[= رقم به سیاق].»

مجموعه شیرانی: 6279

رسائل سیّد محمد اصغر علی آبرو تونکی

مؤلف: محمد اصغر علی «آبرو» تونکی.

به زبان اردو، از آن جمله:

رساله هفت زبان (منظوم)

نصاب (واژه نامه) اردو و هندی / فارسی / عربی / ترکی / انگلیسی / پشتو / سنسکریت

است در ۵۴۵ بیت.

آغاز:

حق ترا دادست چشم ای مه جمال تا ببینی صنع ذات ذوالجلال

مجموعه شیرانی: 6283

۱. [کتاب ارشاد در اختلاف فقهاء]

مؤلف: ناشناخته.

در دیباچه گوید:

«این کتاب ارشاد به پارسی یاد کرده شد در بیان مسایل تفقهی [کذا: فقهی] که در آن

اختلاف است میان شافعی و ابوحنیفه رحمه الله علیهما.»

مؤلف برای قول امام شافعی نشانه «شین» و برای قول امام ابوحنیفه نشانه «الف» تعیین

کرده است.

آغاز: الحمد لله... بدانید که فقه علم شریعتی است عزیز و شریف تر از علم علوم این

علم است پس از شناختن خداوند و آفریدگار جل جلاله.

□ ۲۵ ذیحجه ۱۱۳۵ هـ، یوسف بن محمود بن محمد شاه بن امیر محمد

بغدادی المعروف هوش، گ ۷۶ - ۱.

۲. وصیت نامه زین الدین خوافی، به عربی

مؤلف: شیخ زین الدین خوافی.

آغاز: و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم. اما بعد حمد الله تعالی...
فهدہ وصیة لاجایی و اولادی.

□ همان کتاب، گ ۱۰۱ - ۷۷.

مجموعه شیرانی: 6291

[رسائل سید محمد اصغر علی آبرو تونکی]

۱. زبان معلی

دیوان اشعار اردوی آبرو تونکی.

۲. شمع و پروانه: قصه پدماوت (مثنوی)

تخلص شاعر:

ای عجب حرف قصه خوانی خواند
(خاتمه)

«آبرو» منطق و معانی خواند

نام کتاب:

نام این نامه شمع و پروانه
(دیباچه).

نقش بستم به لوح افسانه

آغاز:

وی ز تو سوز شمع و پروانه

ای ز تو جوش مست و دیوانه

□ گ ۱۳۶ ب - ۸۲ الف.

۳. قند مکرر (مثنوی)

در نعت رسول اکرم (ص) و واقعه معراج.

آغاز:

سپاس آن که دل را آرزو داد

سپاس آن که جان با آبرو داد

□ گ ۱۴۴ ب - ۱۳۷ الف.

۴. مثنوی انور

در وصف پدر خود حکیم سید محمد انور علی حسنی حسینی بخاری مصطفی آبادی معالج
و اُستادِ نواب وزیرالدوله بهادر والی محمد آباد عرف تونک.
آغاز:

حمد خداوندی که داور همو رزق ده اکبر و اصغر همو
□ گ ۱۴۷ الف - ۱۴۵ الف.

۵. پندنامه

منظومه اخلاقی است.

□ آغاز نانویس:

فکر عقبی و تلاش نیک کار خواهم از الطاف تو ای کردگار
□ گ ۱۵۲ الف - ۱۴۹ الف.

۶. خلاصه الاخبار فی ذکر الاخیار (جغرافیا)

در دیباچه گوید:

«این سطری ایست چند، محتوی بر ویژه کنونه [یعنی اکنون / حال] ابنیه فتح پور و

جی پور مع تواریخ و غیره.»

در سه فصل: ۱. ابنیه فتح پور، ۲. کیفیت بلده جی پور، ۳. حال فرمان سلطان علاءالدین

غوری با راجه رتن سین به طلب پدماوت و عرضداشت راجه به جواب فرمان سلطان و چند
فوائد و لطایف.

□ گ ۸.

۷. معوذات فی تشریح التعویذات

در ۳ «قسم»: ۱. اصول تعویذات، ۲. خواص حروف ابجد مع معانی و بروج، ۳. لون کواکب

مع مؤکلات و بیان ساعتها.

آغاز: بعد حمد خالق و انس که قلم صنعتش خطوط بوقلمون و حروف.

□ گ ۴، نام تمام مجموعه به نستعلیق خوش، سده ۱۴ هـ.

مجموعه شیرانی: 6293

۱. مثلث ادراک (بلاغت)

مؤلف: محمد اصغر علی «آبرو» تونکی.

تاریخ تألیف: ۱۲۹۶ هـ (= مثلث ادراک).

به صاحبزاده محمد اسحاق خان بهادر سطوت جنگ پیشکش شده است.

در ۳ باب: ۱. تشریح اقسام نظم و نثر و اصطلاحات فارسیه. ۲. توضیح نظایر و امثال اوزان بحور نوزده [گانه] مطابق کتب عروض و صنایع و بدایع شعریه. ۳. در شرح لغت عربی و فارسی و ترکی و صنایع گوناگون و بدایع بوقلمون مثل صنعت تجنیس و منقوط و غیر منقوط و اضداد و مقطع و مقلوب مستوی و الفاظ مخفف و کیفیت وجه تسمیه و بعض اسماء و صحت بعض الفاظ غلط العام.

همان: مشترک، ۱۳/۲۴۴۴.

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق خوش، گ ۶۶ - ۱.

۲. مائة عامل (منظوم)

مؤلف: ابن حسام.

آغاز:

بعد توحید خداوند و درود مصطفی نعت آل پاک پیغمبر رسول مجتبی

همان: نسخه‌ها، ۳/۲۰۷۳.

□ گ ۷۰ ب - ۶۷ ب.

۳. باغ افکار

مؤلف: محمد اصغر علی «آبرو» تونکی.

تاریخ تألیف: ۱۳۰۵ (= باغ افکار).

مؤلف در دیباچه می‌گوید:

«چند ورق محدود و محتوی بر صواب و قواعد قُرس مع امثال و نظایر اشعار اساتذہ

به جهت نفع نوآموزان و فواید مبتدیان.»

در ۴ «چمن»: ۱. تعریف کلمه و تقسیم آن و حقیقت مصادر و مشتقات و غیره. ۲. بیان

حروف تهجی مع خواص هر یک و ابدال حروف تهجی و معانی اسمای آن‌ها، ۳. مشتمل بر دو «گلدسته»: ۱. اضافات، ۲. کلماتی که افاده معنی مانند دهند یعنی برای تشبیه آیند. همان: مشترک، ۲۵۰۹/۱۳.

□ همان کاتب، ۹۴گ.

نقش مُهر: «فخرالشعرا معتمد الملک میر پنجه شکن جواهر رقم خان ابوالمظفر اوستاد سید محمد اصغر علی آبرو خلف عمدة العلماء، زبدة الفضلا، قدوة الحکما، حکیم سید انور علی اوستاد و معالج خاص جناب نواب وزیرالدوله بهادر آسوده جنت الفردوس، ۱۳۵۳ هـ / ۱۹۳۴».

۴. بحث حروف (منظوم)

مؤلف: سید محمد اصغر علی «آبرو» تونکی.

منظومه‌ایست در بیان نقش دستوری هر حرفی از حروف تهجی، مثلاً نقش حرف الف برای: فاعل، اتصال، اشباع، قَسَم، مصدر، دعا، مفعول، زائد، حُسن، بس، نسبت، لقب، ندبه، ندا، با مثالهای شعری از شعرای مختلف. مثلاً برای نقش الف به عنوان فاعل مثال از شعر خود آبرو: می‌کنم بر لطف و اعطاف تو ناز سَر دل دانی تو ای دانای راز
آغاز:

گویم توحید خدا، من بعد نعتِ مصطفی

پس بهر نفع طالبان مقصود را سازم ادا

(برابر با مختصر المعانی نیز است. ر.ک: مشترک، ۲۴۷/۱۳).

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق ۱۵۷گ.

مجموعه شیرانی: 6294

۱. بیان الرامی

مؤلف: محمد بده عرف سید میرعلی.

در دیباچه می‌گوید:

«در هنر تیراندازی اگر چه کتب بسیار مشهور است فاما بنده خواندان [کذا: خاندان]

نبوی بعضی رموزات از اساتذہ حاصل کرده و در کتب مشهور مسطور نیافت. این مختصر متضمن غور این فن پرداخت و رموزات و اسرار درو درج کرده.»
تاریخ تألیف: به پادشاه وقت علاءالدین ابوالظفر حسین شاه اتحاف شده است.
در ۲۷ باب: ۱. وجوب تیراندازی. ۲. نزول کمان بر مهتر جبرئیل و چند حکایت تیراندازی. ۳. آیت‌های قرآن و تعویذات و جز آن که در تیراندازی به کار آید. ۴. اسامی استادان. ۵. اسباب تیراندازی.... ۱۰. کشش کمان.... ۱۵. انداختن تیر دوانک و تیر ناوک و تیر بازگشت. ۲۰. انداختن تیر ناوک. ۲۵. انواع زه و وزن آن. ۲۷. متفرقات.
آغاز: حمد و ثنای خدای جل و علی و آن توانایی را که تیر چرخ اعلا همیشه در قبضه قدرت والای او خمیده.

□ ۳ جمادی الثانی ۱۲۳۵ هـ. غلام حسن ولد محمد اعظم لاهوری شیخ الانصاری، نستعلیق، گ ۵۳ ب - ۱.

۲. تیراندازی، رساله در

ناشناخته. برابر با نسخه گنج بخش ۱۱۳۳ در: مشترک، ۲۵۲۱/۴. (13907).
آغاز: این چند کمله است در بیان تیراندازی و کمانداری.

□ همان کاتب، گ ۵۸ ب - ۵۴ الف.

مجموعه شبرانی: 6296

۱. نقلیات و نصائح و حکایات در تعریف مذمت طوائفان

آغاز: مردی بر سر کوی ایشان بود. صاحب جمالی برو بگذشت. بیچاره به یک نظر.
□ ۱۴ گ.

۲. مجموعه نثر

آغاز: لادری، بر ضمیر خبیر دُر در یای دانش و هنروری.

□ انجام افتاده، ۷ گ. سپس نقول عرائض (گ ۱۳۲ - ۱۲۱) و نثر و نظم (گ ۲۴)، نقول خطوط (گ ۳۸)، نقول عرائض (گ ۱۶)، نقول القاب (گ ۱۱۲). هر یکی در آغاز و انجام افتادگی دارد.

مجموعه شیروانی: 6320

۱. گل کشتی

مؤلف: میر نجات قمی.

□ ۲۴ جمادی الثانی ۱۲۶۴ هـ، کیول کشن عرف میگو لعل، در دارالسلام شهر تونک، گ ۱۱ - ۱.

۲. پنج رقعہ با شرح

مؤلف: ارادت خان واضح.

شارح: عبدالاحد.

□ در ترقیمه: «میگو لعل عرف کیول کشن» ملازم سرکار نواب وزیر الدوله محمد وزیر خان والی دارالسلام شهر تونک، نقل از کتاب مطبوع عمومی صاحب بهوانی سهای، ۲۵ جمادی الاول ۱۲۶۴ هـ، ۳۲ گ.

۳. حسن و عشق

مؤلف: نعمت خان عالی.

□ ۶ جمادی الاول ۱۲۶۴ هـ، همان کاتب، در شهر تونک، منقول از نسخه لاله گیندالعل، ۱۴ گ.

۴. انشای ابوالفضل

مؤلف: ابوالفضل بن مبارک.

□ ۱۴ جمادی الثانی ۱۲۶۴ هـ، دفتر اول، همان کاتب، تمام نسخه به خط شکسته و محشی.

مجموعه شیروانی: 6324

۱. دیوان مظهر جانجانان

مؤلف: مظهر جان جانان.

□ شامل غزلیات، رباعیات، مناجات، مخسمات، غرّه جمادی الاول ۱۲۴۷ هـ،
در امیر گنج، تونک، گ ۳۷ - ۱.

۲. دیوان قتیل لاهوری

مؤلف: محمد حسن «قتیل» لاهوری.

□ همان کاتب، گ ۶۰ - ۳۸.

۳. حلیه مبارک (منظوم)

در شمایل آنحضرت (ص)، در وصف: فرق، موی، زلف، گوش، جبین، رگ پیشانی، ابروان،
چشم، بینی، روی... سایه (آخرین عنوان). سپس مناجات مؤلف.
آغاز:

هزاران شکر ذات پاکِ ربِّ را درود آن سیدِ عالی نسب را
خاتمه:

درود از من به پیغمبر هزاران رسان و ختم کارم کن به ایمان

□ گ ۸۲ - ۶۱ ب.

مجموعه شیرانی: 6333

۱. رباعی شیخ سعدی

تفسیر و ترجمه اردوی رباعی معروف سعدی شیرازی:

یا صاحب الجمال و یا سید البشر من وجهک المُنیر لقد نور القمر
لا یسکن الشناء کما کان حقّه بعد از خدا بزرگ توئی، قصّه مختصر

۲. علم قیافه

□ کاتب کنج بهار سهای، گ ۶.

۳. طلسمات از کتاب مجمع الفنون

□ برگ ۸ - ۷.

۴. فالنامه سری بهوانی جیو

□ گ ۱۴ - ۱۱.

۵. کوک شاستر

□ گ ۳۵ - ۱۶.

۶. کثیر الفوائد

دستور زبان فارسی.

آغاز: بعد حمد و نعمت و منقبت و مدح واضح و لایح باد که این چند.

□ گ ۴۳ - ۳۶.

۷. مثنوی از شکوه (اردو)

□ گ ۶۵ - ۴۵.

۸. قصه پادشاه و دزدان (اردو - منظوم)

□ گ، ۷۰ - ۶۶.

۹. ترجمه گیان مالا: نصایح الاخلاق

گیان مالا از سکه دیو پورکه فرزند بیاس رکه.

شامل داستانهای خوب و پندهای مرغوب از چهار بید (کتب دینی هندوان).

مترجم: عبداللہ.

آغاز: مناجات به حضرت قادر بیچون و بی شبہ و بی نمون.

□ گ ۹۲ - ۷۱.

۱۰. نجوم مالا

مؤلفان: پنڈت راج بهیم و هر برهمن رای.

□ فقط چند صفحه باقی مانده از باب اول است.

۱۱. انشای طاهر وحید

مؤلف: طاهر وحید.

□ گ ۱۰۵ - ۹۷.

۱۲. قصاید بدر چاچی

مؤلف: بدر چاچی.

□ ه ۱۲۶۶، گ ۱۱۳ - ۱۰۶.

۱۳. حکایات

□ ناتمام، گ ۱۴۴ - ۱۱۴.

۱۴. نحس و سعد ایام هفته

□ گ ۲.

۱۵. انتخاب دیوان محمود

مؤلف: محمود.

□ شکسته مائل، ۱۰ گ.

۱۶. انتخاب دیوان وحشتی

مؤلف: وحشتی.

□ خوش خط، ۱۲۳۳ ه.

۱۷. انتخاب دیوان اعجاز

مؤلف: اعجاز.

□ شکسته مانل، ۸گ.

۱۸. مثنوی ناشناخته

□ ۸گ.

۱۹. قصه بهرام گور

به نشر.

□ ناتمام، ۱۰گ.

مجموعه شیرانی: 6379

۱. اسوله واجوبه

پرسش و پاسخ مسایل فقهی و عقلی. پرسشها از عبدالمجید و پاسخها از غلام رسول. روی هم رفته ۱۶ پرسش است و اما پاسخ همه سؤالها نیست.

□ ۵گ، انجام افتاده.

۲. رساله در علم عروض

□ ۲۰گ.

۳. رساله در رتبه شهدا و عشق و محبت

□ آغاز و انجام افتاده، ۱۶گ.

۴. فرهنگ اصطلاحات دیوان حافظ

□ ۷گ.

۵. طوطی نامه

به نثر.

□ ۹ گ.

۶. قصهٔ جمجمه (منظوم)

□ ۸ گ.

۷. کلید معما

مؤلف: مولوی شاه محمد.

□ ۱۲۴۶ هـ، ۱۱ گ.

۸. رساله در معما (منثور)

□ ۲۰ گ.

۹. رساله در معما (منظوم)

□ ۵ گ.

۱۰. رموز ایمان

□ ۱۰ گ.

۱۱. سحر حلال (منظوم)

مؤلف: هلالی.

□ با دیباچه به نثر، انجام افتاده، ۱۰ گ.

۱۲. تحفة الوزراء: تحفة الملوك

چهل بابی.

همان: مشترک، ۲۲۷۰/۴.

□ ۱۲۳۲ هـ، ۴ گ.

گنجینه عمومی
(بدون پیش شماره)

مجموعه: 6427

۱. زیده الرمل (منظوم)

مؤلف: ناشناخته.

ر.ک: فهرست موزه سالار جنگ، ۱۵۶/۴؛ فهرست دانشگاه تهران، ۵۷۸/۱۶.

آغاز:

هر کرا عقل راهبر باشد کار او سر بسر چو زر باشد

۲. کلیات حیات

مؤلف: سروده شاعری با تخلص حیات، از مردم شبه قاره، در روزگار فرخ سیر (۳۱) -

۱۱۲۵ هـ). به اردو و فارسی می سرود.

کلیات او است شامل مطالب به شرح زیر:

الف: دیوان حیات

مشمول بر قصاید، غزلیات، مخمسات، مسدس، فرد، مثنوی.

آغاز قصاید:

عید آمد و زد سرو به گلزار علم را نرگس پی انشا بکف آورد قلم را

آغاز غزلیات:

الهی مهربان کن ناظم حسن پری رو را

که بسم الله دیوانم نماید بیت ابرو را

مقطع:

طیید جان حیات از گفتن این مصرع صایب

ز پا افتادن ساقی بسر غلطیدن مینا

ب: کلام اردو در حاشیه غزلیات فارسی.

ج: گلشن حیات

دیوان غزلیات فارسی او با تلازمه‌های گل، در حاشیه غزلیات در دیوان حیات.

آغاز:

مرغوب طبیعت شده باغ از گل رعنا

بلبل ز دو رنگی شده داغ از گل رعنا

د. دوازده بند حیات

در حاشیه غزلیات در دیوان حیات.

ه. قطعات تاریخ

در حاشیه مخسمات در دیوان حیات. قطعاتی به شرح زیر است:

وفات میرزا عابد که فقیه و محدث بود.

کشید آه گفت از دل حیاتم

مکان باد خلد جادوانی

۸۲۷

یعنی ۸۲۷ - ۶ = ۸۲۱ که تاریخ ناجور به نظر می‌رسد.

قطعه:

پور شاهنشاه معین‌الدین

سال تاریخ او حیات بجست

جلوه‌گر آفتاب عالمگیر

گفت: سر آفتاب عالمگیر

۱۱۱۵

تاریخ جشن فرخ سیر و تاریخ محمد شاه پادشاه، تاریخ سجاده‌نشینی سید محمد

صدرالدین.

گفت تاریخش حیات از راه دانش زودتر

جانشین سید ابراهیم ای حق دیر یافت

تاریخ کتخدایی فرزند حیدر علی خان و غیره.

□ ۷ جمادی الاول ۶ احمد شاهی (۱۱۶۶ هـ)، برای میان محمد اسماعیل،

نستعلیق، ۱۸۶ گ.

مجموعه: 6464

۱. جام جم (انشا)

مؤلف: عبدالله دیاناته پندت متخلص به «وفا» بریلوی کشمیری.

تاریخ تألیف: ۱۲۳۳ هـ (= زهی بهار باغ).

«به لهجه دری وهم به زبان اردوی - که عبارت از هندی است - به خاتم اختتام مختوم

کرده.» (دیباچه)

مجموعه نامه‌های واقعی و منشآت مؤلف است با اشعار فارسی و اردو سروده مؤلف. از نامه‌ها و منشآت او برمی‌آید که وی تعشق با امردان داشت. خود ترکیب نام مؤلف «عبدالله» و «دیاناته» نمایاننده و گویای فرهنگ تلفیقی اسلامی و هندویی شبه قاره است چنان که پدر آفتاب رای لکهنوی مؤلف تذکره ریاض العارفین، که اصلاً رای جی چند نام داشت، به خود نام «امام بخش» گرفته بود. (مقدمه ریاض العارفین)

آغاز:

صورت فتح است در مستقیم بسم الله الرحمن الرحيم

... موی مشک عنبرینی که به تاب جلوه او سر سودا ندارد.

□ جمادی الاول ۱۲۳۸ هـ، جنوری ۱۸۲۳ م، ترقیمه: «کتب اجزای هذه الكتاب

من قلم المصنف المؤلف مسمى عبدالله دیاناته الوفاء البریلوی فی المدینة

المیرته لخاطر شیو نرائن پندت ساکن دهلی»، نستعلیق، گ ۳۹ - ۱.

۲. [هجو کشمیر]

شامل: هجو مردم کشمیر سروده شیخ محمد علی حزین، ۱۸ بیت.

آغاز:

کس نسدیده بسوطن مُردن کشمیری را

به جهان چون صف مُورند روان دانه طلب

و پاسخ آن سروده گوبند رام پندت متخلص به زیرک، ۳۳ بیت.

آغاز:

شسواری که بدشت سخن از طبع روان

تاخت چون قدسی و طغرا و جلالات اشهب

هر دو هجو به کوشش راقم این سطور در حزین‌نامه، به ضمیمه ۳، آینه میراث، تهران، ۱۳۸۴، ص ۳۷ - ۲۹ چاپ شده است.

□ گ ۴۲ - ۴۰.

۳. انتخاب دیوان وفا

مؤلف: عبدالله دیاناته «وفا» بریلوی کشمیری.

شامل چند غزل فارسی و «وصف... طوایف ساکن دُکی که ملازم مهاراج جکت سنگه والی جی پور» به اردو و «نقل زبان شُده‌های لکهنو» به لهجه مخصوص عامیانه لکهنو به اردو.

آغاز:

... کردم ز داغ سینه خود گلستانی را

ز سر تا پا زدم یک لخت آتش بوستانی را

□ گ ۴۸ - ۴۲.

مجموعه: 6466

۱. قصه شیخ صنعان (نثر)

آغاز: قصه از مریدان شیخ صنعان علیه الرحمة آنچه او را روی داده. ناقلان حکایات رنگین و روایات شیرین چنین آورده‌اند که.

□ مطابق برگشمار قدیم ۳۳ - ۱۷ الف.

۲. قصه شیخ صنعان و دختر ترسا (نظم)

آغاز:

شیخ صنعان میر عهد خویش بود در کمالش هر چگویم بیش بود

□ گ ۹۱ ب - ۷۱ الف سپس او را دو ادعیه.

۳. مجموع الصنایع (کیمیا)

غیر از کتابیست که در مشترک، ۴۶۲/۱ آمده است.

در ۴۰ باب و ۱۴۰ فصل؛ با بها: ۱. ساختن مروارید، ۲. ساختن یاقوت، ۳. رنگ کردن بلور، ۴. جلا دادن مروارید، ۵. حل کردن زر، ۱۰. رنگهای بطانه... ۲۰. شنگرف بردن... ۳۰. صفت حلیه الکتاب و روغن از کاغذ برداشتن و قلم نقاشی کردن و مداد ساختن و دوده گرفتن و کاغذ را سطیر کردن... ۴۰. آتش بازی‌ها.

آغاز: الحمدلله... اما بعد بر خاطر معطر و ضمیر منور ارباب الباب و هنرمندان صنعت بضاعت که شجاعت و قوت بازوی هنرمندی.

□ ذیحجه ۱۱۹۹ هـ، (تاریخ مجموعه)، گ ۱۹۹ - ۱۵۰ ب.

مجموعه: 6472

۱. تسویه (فلسفه)

مؤلف: محب الله آبادی.

همان: مشترک، ۹۴۶/۲.

آغاز: الحمد لمن وجد و ما وجد.

□ نام کاتب شاید نور محمد بوده که محو شده، چهار برگ در وسط نانویس،

گ ۱۷ الف - ۱.

۲. صفا المرآت: شرح مرآت العارفين

مؤلف: غلام قادر شاه.

همان: مشترک ۱۶۷۶/۳.

آغاز: هو الاول و الآخر... (شرح):

الحمد لله الذي اخرج من النون ما ادرج في القلم. ستایش و نیایش از هر که باشد و از

هر چه باشد.

□ سده ۱۳ هـ، محمد غوث قادری. برای... (محو شده) قادری، نستعلیق،

گ ۱۴۴ الف - ۱۸ ب.

مجموعه: 6474

۱. ریاض القدس

مؤلف: نظام الدین تھانسیری.

همان: مشترک، ۵۳/۱.

تفسیر سورۃ فاتحه و پارۃ عم.

□ ۱۱ ربیع الثانی ۳۷ [کذا]، صفا بیگ چینی جلایر، با نقل ترقیمه منظوم از نسخه منقول عنه:

نبشت احقر حیات چون شد اتمام

حسب قرب زمان تاریخ ایام

سلخ ذی الحجہ مه وز سال جستم

ہزار و صد شدہ از پانزدہ کم [۱۰۸۵]

عجب تفسیر پُر دُرج معانی

کہ دارد از حقایق درفشانی...

نستعلیق، گ ۱۴۶ ب - ۱.

۲. مقدمۃ قیصری بہ عربی

□ با تاریخ کتابت ۱۱۸۶ هـ.

مجموعه: 6476

۱. زاد الاموات

مؤلف: میرزا خان حاتم بن عبدالرحیم.

در یک مقدمه و ۷ فصل و خاتمه. مقدمه در طریق زیارت قبور و ادعیه آن؛ فصل‌ها: ۱. از وقت احتضار تا حین غسل، ۲. احکام غسل و طریق آن، ۳. احکام کفن و جنوط کردن، ۴. احکام نماز میت اگر مرد باشد؛ ۵. احکام تدفین میت و طریق آن، ۶. تلقین میت اگر مرد باشد؛ ۷. نماز و تلقین میت اگر زن باشد، ۸. خاتمه در تأکید وصیت و طریق آن.
آغاز: الحمد لله الحی القيوم الدائم القايم الذی... اما بعد ذرۃ بی مقدار آثم ابن

عبدالرحیم المشهور به میرزا خان حاتم... به عرض برادران ایمانی و دوستان روحانی
می‌رساند.

□ ۲۹ ربیع الثانی (۱۱۹۵ هـ)، گ ۳۵ ب - ۱.

۲. ترجمه حدیث مفصل

مؤلف: محمد باقر مجلسی دوم.

همان: مشترک. ۹۴۸/۲.

□ ۱۷ جمادی الاوّل ۱۱۹۵ هـ، کاتب مجموعه: سعد الله عرف شیخ مکهو ابن
شیخ عصمت الله الادهمی، حسب ارشاد میرزا منصور بیگ، به ایمای شیخ غلام
حسین، گ ۱۲۷ الف - ۳۶ الف.

مجموعه: 6484

۱. دستور المبتدی

مؤلف: صفی بن نصیر.

□ عتیق الله، در سیال کوت، گ ۳۲ الف - ۱.

۲. شرح مائة عامل (عربی)

مجموعه: 6487

۱. مکتوبات صدی

مؤلف: شرف‌الدین احمد بن یحیی منیری.

گزیده ۲۳ نامه است از مجموعه صد نامه او.

آغاز: مکتوب اول در توحید. برادر شمس‌الدین اکرمه الله فی الدارین بدانند که.

□ گ ۶۲ الف - ۱ ب.

۲. شرح جام جهان نما

مؤلف: محمد شیرین مغربی.

شارح: شاه وجیه‌الدین.

همان: مشترک، ۱۳۷۹/۳.

□ ۱۹ جمادی الاول ۱۲۳۶ هـ، در بلده پشاور، از نسخه شریعت پناه محمد
غوٹ، نسخ، ۱۰۱ الف - ۶۳ ب.

مجموعه: 6492

۱. دستور المبتدی

مؤلف: صفی بن نصیر.

□ ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۲۲ هـ، علی اصغر، گ ۵۵ ب - ۱.

۲. منشعب (نثر)

□ گ ۶۷ - ۵۶.

۳. منشعب (منظوم)

مؤلف: غلامی.

چهل و سه باب آمدند اندر شمار
نظم این را از غلامی یاد دار
آغاز:

بعد حمد و نعمت محبوب جهان
فعل منصرفه همه دو قسم دان

□ گ ۶۸ الف / ب.

۴. پنج گنج

همان، مشترک، ۲۵۷۵/۱۳.

□ نسخ، تمام مجموعه با یک قلم، گ ۷۳ ب - ۶۹ الف.

مُهر: «محمد علی خان».

مجموعه: 6494

۱. منتخب النحو

مؤلف: امیر حیدر بلگرامی.

□ ۱۲۸؟ بنگله، سده ۱۳ هـ، شیخ بشیرالدین، ساکن موضع تولا عمله پرگنه رنهی، چکله بردوان، در کوتهی مستر فرلی صاحب، در عمل صاحبی کلانی لاتی مارنتین، نستعلیق، گ ۵۰ الف - ۱.

۲. [داستان]

مؤلف: ناشناخته.

سرگذشتی با نثر روان و خوب به صیغه واحد متکلم، در فضای شبه قاره، در آن مکرر ذکر «جوگی» آمده است.

نشانی: «به عمارت آمدم به خلوت آن جوگی رفته و از حیات آن جوان خاطر جمع کردم و بسیار گردیدم تا قفل آن کلیدها را پیدا کردم و در را باز کردم. نهان خانه‌ای بود، جواهر بسیار در هر کنار ریخته که از حد بیرون بود و صندوقچه مرصعی مقفل دیدم. چون او را گشودم، کتاب جلد مرصعی در آن میان بود، چون مطالعه کردم، تمام ادعیه و اوراد اسم اعظم بود.»

□ گ ۷۳ ب - ۵۱.

مجموعه: 6505

۱. شرح زبده (دستور زبان)

شارح: حلمی قطب بن حامد بن معز ابو حلمی.

در دیباچه گوید:

«چون دیدم که خواندن کتاب زبده میان اهتمام تمام دارد...»

آغاز: بحمد حمدا صحی غیر ناقص و نشکر...

(شرح): بسم الله الرحمن الرحیم در اصل باسم، همزه را حذف کردند از جهت

کثرت استعمال.

□ سده ۱۳ هـ، غلام رسول، موریانه زده، گ ۲۹ الف - ۱.

۲. هدایة الاوزان: شرح میزان (الصرف)

شارح: موسی بن فیض الله.

همان: مشترک، ۲۶۰۵/۱۳.

□ همان کتاب، گ ۴۱ ب - ۳۰ ب.

مجموعه: 6509

۱. رُقعات امانی

مؤلف: امان الله حسینی.

□ ۱۲ جمادی الثانی ۱۲۳۸ هـ، شکسته، گ ۱۴ ب - ۱.

۲. فتح نامه میر معین‌الدین خان بهادر

مؤلف: غلام محیی‌الدین خان مخاطب به مرید محیی‌الدین خان.

تاریخ تألیف: ۱۱۶۲ هـ.

ای که می‌پُرسی به تاریخش حساب سال و ماه

گو: «بصلح ابد الی ناکام جان خود ببرد»

۱۱۶۲

(خاتمه)

گزارش پیروزی امیر والا فرهنگ اقتدار الدوله معین‌الملک میر معین‌الدین خان بهادر بر

احمد شاه ابدالی در حملات پنجاب. اولین عنوان «نزول آفت ناگاه بر بلدة لاهور از تظلم [کذا:

مظالم] افاغنه و فرار شاه نواز خان در ۱۱۶۰ هـ.»

همان: مشترک، ۵۰۳/۱۰ ظفرنامه.

□ ۱۱۶۲ هـ، شکسته، گ ۳۳ ب - ۱۵ ب.

۳. نیرنگ عشق

مؤلف: غنیمت کنجاهی.

□ ۲۵ ربیع الثانی، بدون سال، سده ۱۳ هـ محمدبخش، در حویلی میان غلام محیی‌الدین، روبروی میان پیربخش ولد شیخ مراد، در قصبه سلطان پور، نستعلیق، نسخه کامل.

۴. فهم نامه (انشا)

مؤلف: یاوری؟

یاوری بنده فقیر حقیر خیرخواه جمله است خواص و عوام
تاریخ تألیف: ۱۷ جلوس عالمگیری [= ۱۰۸۴]
همان: مشترک، ۲۱۴/۵ که مؤلفش شناخته نیست.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۸ گ.

۵. انشای هرکرن

مؤلف: هرکرن بن متهرداداس ملتانی.

□ سده ۱۳ هـ، همان کاتب.

مجموعه: 6524

۱. محمود و ایاز

مؤلف: زلالی خوانساری.

□ گ ۳۸ ب - ۱، در حوض (متن).

۲. مهر و ماه: مده مالت

مؤلف: عاقل خان رازی.

□ گ ۵۶ - ۱ الف در حاشیه.

۳. شعله دیدار

مؤلف: زلالی خوانساری.

□ ۹ محرم ۴ جلوس احمد شاه (۱۱۶۴ هـ)، محمدعلی ولد محمد شاه ساکن قصبه کھالولی؟، شکسته بد خط، گ ۵۶ الف - ۳۸ ب در متن و حاشیه.

مجموعه: 6525

۱. انشای کاظم

مؤلف: کاظم.

بدون دیباچه، مجموعه رقعات است.

آغاز:

حلان؟ صدق من لواعج هجرکم قد سب جسمانی بفطرط و داد

□ ۱۹ محرم ۱۲۲۰ هـ، مکنند رام کول، شکسته، نام کتاب در ترقیمه آمده است، گ ۴۶ ب - ۱.

۲. انشای ناشناخته

نمونه‌هایی در نامه‌نویسی است.

آغاز: فایده اول در تحریر رقعات مطول، نامه سلطان به سلطان.

□ همان کاتب، گ ۶۱ الف - ۴۷ الف.

مجموعه: 6538

۱. فقه ناشناخته

مؤلف: ناشناخته، از مردم شبه قاره.

در آن از مکتوبات شیخ شرف‌الدین یحیی منیری استفاده شده است و اعتقاد نامه جامی را با سر آغاز:

بعد حمد خدا و نعت رسول بشتو این نکته را به سمع قبول

نیز گنجانیده است. با سربندهای مسئله و فصل. فصل: مسح بر موزه... فصل: در

نمازرنجوری که استادن نتواند، فصل: سبب وجوب نماز... فصل: در سجده تلاوت...

آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد مرمحمودی را که بدایت حمد او حامد را به مقام

محمود رساند و عارفان را از معرفت او به عجز معترف گرداند.

□ ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۹۰ هـ، روز شنبه وقت نماز پیشین از مقابلہ فراغ دست داد، نستعلیق، گ ۳۴ ب - ۱ ب.

۲. فقه ناشناخته

مؤلف: ناشناخته.

در دیباچه گوید:

«چون قبل ازین کتابی مشتمل بر مسایل عبادات مسمی به کفایة المؤمنین تألیف شده بود، در خاطر فقیر این حقیر رسید که وجه تسمیه آن بر سبیل اتم و اهمّ وقتی منطوق آید که به حسب استعداد مؤلف آنچه لابدی است از مسائل معاملات هم به جهت مؤمنان... مبذول آید. پس اکثر مسائل آن، بل که همگی آن را به طریق انتخاب از عبارت مختصر و فایده و بعضی مسائل از مجموعه خانی معاملات گرفته و تقریر آن به زبان فارسی گزیده.»

با سربندهای: کتاب النکاح، ولی، جواز نکاح و عدم آن، کفو و غیر کفو، متفرقات، مهر، مدت شیر خوردن طفل، طلاق، باب الظهار، کفارت، ظهار، عنی...
آغاز: الحمد لله الذی جعل النکاح سنة سنیه للانام و فصلاً... اما بعد التحمید و التحیه می گوید داعی بالخیر برای کافه اهل اسلام.

□ ۲ رجب ۱۰۹۰ هـ، عبدالمغیث ولد شیخ عزیز محمد ساکن قصبه فرید آباد، گ ۹۷ الف - ۳۵ ب.

مجموعه: 6539

۱. رساله عربی

۲. لابد للمسلمین

مؤلف: آخوند درویزه ننگرهاری.

فرزند مؤلف عبدالکریم برآن خاتمه‌ای افزوده است بدین عبارت:

«حضرت مشفق را هموم مشرب دینیه و غموم مذهب سنت برآن داشته بود که اکثر اوقات در تألیف روایات معتبرات و فواید به حجج قاطعه و براهین ساطعه نقلیاً و عقلیاً می‌کوشید، اما چون حضرت ایشان را اشتغال شغل محاسبه و اذکار و افکار به حدی داشته بود که اکثر اوقات از خود و از غیر باخبر نبوده، بار دیگر تفتیش و تفحص آن تألیفات

نمی‌پرداخته تا صحیح را از سقیم امتیاز نماید و جمعیت و ترتیب مناسبانه دهندش. اکنون این فقیر احقر الناس عبدالکریم از فرزندان کمینۀ خادمان کهنترین ایشان است، می‌خواهد که به قدر وسع آنها را به اسلوب و قواعد مصنفین که معلوم به مقدار قُرب علمیه فقیر است، ترتیب دهد. ان شاء الله. بر وفق ارادت ازلی ترتیب یابند و هر چه بی ترتیب در جای از جاها مسطور نمایند و بیابند این نیندارند. لا یراد المقدره المستقیمه مرمن قبل.»
همان: مشترک، ۱۱۷۳/۲.

□ گ ۴۶ ب - ۲۳ ب.

۳. ارشاد المریدین

مؤلف: آخوند درویزه ننگرهاری.

همان: مشترک، ۱۲۴۶/۳.

□ گ ۴۷ ب تا؟

۴. تحفة الاخیار

مؤلف: محمد امین زاهد.

همان: مشترک، ۲۲۶۳/۴.

□ گ ۱۱۷ الف - ۱۰۲ ب، تمام نسخه از دستخط یک کاتب، سده ۱۲ هـ،

نستعلیق، موریانه زده.

مجموعه: 6540

۱. جلال الظفر (منظوم)

مؤلف: مصر رام داس قابل بن مصر بیلی رام، خزانه‌دارِ مهاراجه رنجیت سنگھ در لاهور.

تاریخ تألیف: ۱۹۲۶ بکرمی.

مجموعه قصاید اوست در ۳ «تجلّأ».

آغاز:

بیار ای قلم بر سمن مشک سارا برآور علم در سخن آشکارا

همان: مشترک، ۱۴۰۳/۸.

□ هر «تجلاً» ترقیمه خودش را دارد. آخرین ترقیمه بدین عبارت است: «سنت رام کایست ساکن هولاکڑھ، ضلع براگ راج، پرگنه سرادن، حال وارد محله چيله حمام، یعنی گڈر سوت منڈی، لاهور، خلف جی کشن داس بیله واله، به فرمایش لاله جووالا پرشاد برادر حقیقی خود»، گ ۵۲ - ب ۱.

۲. [مثنوی تاریخی]

مؤلف: مصر رام داس «قابل».

تاریخ تألیف: ۱۸۸۸ بکرمی / به نام مهاراجه رنجیت سنگھ.
در گزارش ملاقات‌های مهاراجه رنجیت سنگھ و گورنر جنرل هند [نایب السلطنه هند] در
روپڑ.

آغاز:

خدائونداگارا خدایسی تراست به هر دو جهان پادشاهی تراست

□ ۲ مه ۱۸۷۲ م / ۲۲ بیساکه ۱۹۲۹ ب، همان کاتب، در امرتسر.

مجموعه: 6543

۱. تحفة الحسینی (فقه)

مؤلف: محمد اشرف لاهوری.

به اشارت میر محمد حسین حسینی تألیف شده است.

همان: مشترک، ۴۳۷/۱۴.

□ ۲۰ شوال ۷ جلوس محمد شاهی (۱۱۳۷ هـ)، در شاه جهان آباد، گ ۱۲ ب -

ب ۱.

۲. گزیده‌های اخلاقی و فقهی و آداب زندگی

□ ذیحجه ۱۰۱۴ هـ، گ ۲۶ ب - ۱۳ الف.

۳. منتخب مثنوی معنوی

مؤلف: علی عسکر خوافی معروف به عاقل خان رازی.

الصلاء مستسقیان معنوی می‌کشم نه‌ری ز بحر مثنوی

□ در عهد عالمگیر پادشاه صوبه دار دارالخلافت شاه جهان آباد [کذا]، همان

خط، گ ۶۲ ب - ۲۷ ب.

۴. جزیره مثنوی: گزیده مثنوی معنوی

گزیننده: یوسف [سینه چاک].

از هر شش دفتر، ۳۶۶ بیت را گزیده و به یک دیگر ارتباط داده است.

آغاز: حمد بلاغیه و بیحد و شکر لایحسی و لا یعد مرخدای را که.

به کوشش دکتر نعمت الله ایران زاده، به کمک دو نسخه گنج بخش، اسلام آباد در مجله

دانش، اسلام آباد، ش ۷۷ - ۷۶: ۱۳۸۳ ش/ ۲۰۰۴ م، صفحات ۳۰ - ۹ چاپ شده است.

□ غزه ذیقعدة ۱۱۴۰ هـ، محمد حسن ولد شیخ احمد، در بلدة پشاور،

۷۵ ب - ۶۳ ب.

۵. تحفة الاخبار

مؤلف: محمد امین زاهد.

همان: مشترک، ۲۲۶۳/۴.

□ ۱۵ ربیع الثانی ۱۱ محمد شاهی/ ۱۱۴۱ هـ، شیخ محمد حسن [ولد شیخ

احمد]، در بلدة پشاور، در ترقیمه نام مؤلف با القاب بلند بالا مولانا محمد امین

المشهر بالزاهد آمده است، گ ۸۷ الف - ۷۶ ب.

۶. آداب لباس سید البشر

مؤلف: شیخ عبدالحق محدث دهلوی.

همان: مشترک، ۲۶۹/۱۰.

□ ۴ جمادی الثانی ۱۱۴۱ هـ، محمد حسن ولد شیخ احمد، در پشاور،
گ ۹۳ الف - ۸۸ الف.

مجموعه: 6557
A

۱. رساله سلوک

مؤلف: الله قلی قادری. به دستور مراد خود شاه کمال تألیف کرد که این یکی مرید
عبدالجلیل و او مرید نجم‌الدین بود.

آغاز: ثنا قادری را که محیی‌الدین محمد را علیه الصلوة والسلام... ارادت و غوث
الثقلین اصحاب سعادت گردانید.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق بد خط، ۱۰ گ.

۳. کنزالملوک (اخلاق)

منسوب به حکیم بزرجمهر. در آن «چهارچیز» را در موارد مختلف برای تربیت اخلاق مبنا
قرار داده است.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، ۷ گ.

۳. قصاید

مؤلف: میرزا عبدالغنی بیگ «قبول» کشمیری.

آغاز:

شب که در آتش عشق تو چو شمعم بگداز

بسر دل خویش زسان کله‌ام هست دراز

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق ۳۹ گ. در ملک بهاء‌الدین نقشبندی و مهر او «بهاء‌الدین

۱۲۲۹ هـ».

مجموعه: 6560

۱. کوک شاستر

مؤلف / مترجم: ناشناخته که می‌گوید:

«به زبان فارسی به طریق انتخاب پانزده فصل ترجمه کرد که فارسی خوانان [با] رغبت تمام... بهره‌مند توانند شد.»

فصل‌ها: ۱. شناختن زنان نیک و بد، ۲. درباره دانستن مرد، ۳. کدام زن با کدام مرد و کدام مرد با کدام زن خوشنود می‌گردد، ۴. دریافتن صحبت و شهوت زن که کدام روز در کدام جا می‌باشد، ۵. عمر عورت، ۶. شناختن خاصیت زن مکار هنگام شهوت، ۷. عیب زنان، ۸. آرایش، ۹. قوم و لاله، ۱۰. امساک، ۱۱. ماهیت راز نهانی عورتان دریافتن، ۱۲. شناختن مقام آلت، ۱۳. شناختن آب منی در مقام ابدان عورت و ناخن زدن و بوسیدن آن جای آهسته آهسته، ۱۴. طریق خوابیدن همراه زن و گرفتن آسن و طرح مجامعت، ۱۵. زن کدام روز به کدام آئین از مجامعت خوشنود می‌شود... و غیره.

آغاز: اول به نام کردگاری که نگارنده صورکاینات را از لوح نگارین رنگارنگ ساخته و صفحه ایجاد تکوین را از نقش و نگار قدرت.

□ همان کاتب، نسخه شماره ۲، ناتمام در باب ۱۵، گ ۲۶ ب - ۱.

۲. طویی

مؤلف: میرعبدالجلیل بلگرامی.

همان: مشترک، ۱۰۲۸/۸، به خطا نام مثنوی طویی آمده است. چون مثنوی در گزارش جشن عروسی (= طویی) فرخ سیر است، نامش طویی درست به نظر می‌آید.
آغاز:

بهاری کرد گل عالم چمن شد شکفتن عام در هر انجمن شد

□ شعبان ۱۲۸۶ ه / ۷ نومبر ۱۸۶۹ م، هوری لعل که نسخه این مثنوی را از استاد خود مولانا غلام حسین متخلص به آفرین به دست آورده بود، نستعلیق، گ ۸۳ ب - ۳۳ الف.

مجموعه: 6563

۱. ذکر الصادقین (مثنوی، تذکره)

مؤلف: غلام احمد نقشبندی متخلص به «احمدی»، مرید شاه عنایت‌الله نقشبندی.

نامور گشته به نام احمدی ای عفاک الله غلام احمدی
عمر تو گر چارده آمد بسال هم چو ماه چارده یایی کمال

تاریخ تألیف: ۱۲۰۶ هـ = ذکر الصادقین

تذکره منظوم بزرگان کشمیر است: شاه عنایت الله نور الله مرقدہ، شیخ بہاء الدین گنج بخش، ابو عثمان المشہر بہ بابا وجب گنائی، عبدالہادی، عارفہ لله دیوانہ، امیر کبیر علی ہمدانی، ولی الله، شیخ نورالدین ولی، شیخ حمزہ، گل محمد کنکال، شاہ بابا ادام الله ظلہ... (چند عنوان / نام افراد نانویس)، گل محمد.

آغاز:

برگشا ای بلبل بستان عشق صد ہزاران نالہ از دستان عشق

□ نستعلیق، موریانہ زدہ، گ ۱۲۳ الف - ۱ ب.

۲. نصاب الصبیان

مؤلف: ابونصر فراہی.

□ ۲۰ رمضان ۱۱۲۰ ہ، نستعلیق، کاتب این نسخہ غیر از کاتب نسخہ پیشین

است، گ ۱۵۲ - ۱۲۴ ب، سپس اشعار محمود گامی بہ زبان کشمیری.

مجموعہ: 6590

۱. خلاصہ قانون بستم ۱۸۱۷ عیسوی

آغاز: دفعہ دوم دربارہ منسوخ گردیدن مراتب مندرجہ قوانین سابقہ.

□ ۱۸۹۱ ب، بہ مقام بہرت پور، موریانہ زدہ، گ ۷۳ - ۱.

۲. فواید اخلاق

مؤلف: ناشناختہ.

آغاز: سبحان الله جل شانہ.

ہمان: مشترک، ۲۴۰۲/۴ [4230].

□ ۱۸۹۰ ب، بہ مقام بہرت پور، گ ۱۲۵ الف - ۱۷۴ الف.

۳. قانون بستم ۱۸۱۷ عیسوی

آغاز: قانون در ماده این که قواعدی که برای راه‌نمایی دارد.

□ نستعلیق، موریانه زده، گ ۱۵۳ الف - ۱۲۶ الف.

مجموعه: 6604

۱. اصول حدیث، رساله در

مؤلف: عبدالحلیم بن لاد محمد بن بهک جیو بن خان بن علی شی لله هاشمی.
به اشارت خواجه مکرم خواجه محمد زمان بن خواجه حاجی بیگ بن خواجه عنایت الله ساوجی.

آغاز: بعد حمد علیمی که تعلیم کرد همه اسماء را به آدم (عم) و تفضیل کرد او را بر همه عالم.

□ سده ۱۲ هـ، نسخ، گ ۲۰ ب - ۱۰ ب.

۲. شرح مرغوب القلوب

مؤلف: شمس‌الدین تبریزی.

شارح: سید پیر خوند میر شمس حسینی نهروالی - مرید مراد و مجیز مجاز خواجه ناصر الملة والدين زائر الحرمین مجاور قبلتین شیخ حاجی علاء‌الدین ترهتی قدس سره.
در ۹۳۴ هـ در گجرات، نسخه مرغوب القلوب به دست شارح افتاد و خواست که معانی آن را پیش فرزندان سید طاهر و سید نور محمد و برادر سید محمد مفرح شرح کند و به نظر مولانا خواجه پیر جیو موسی بگذراند. وقوع کتابت شرح موقعی شد که سید جعفر بنگالی به قصد زیارت کعبه به احمد آباد رسیده بود و پیش شارح مرغوب القلوب را خواندن آغاز کرد و از شارح التماس شرح کرد.

آغاز: و هو الهدی فی کل طریق حمد جمیل بر حسن بی‌غایت...

(شرح):

بگویم حمد... حمد مصنف اینجا به معنی شکر است و شکر و حمد به معنی واحداً.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، گ ۱۴۹ ب - ۳۲ ب.

مجموعه: 6613

۱. مکتوب شیخ عبدالحق محدّث دهلوی

نامه شیخ عبدالحق محدّث دهلوی خطاب به شیخ احمد کابلی السرهندی ملقب به مجدّد الف ثانی

«در باره استفسارات بعضی موهومات و مبهمات که از بعضی کلمات و مقالات که در مکتوبات شریف [= مکتوبات امام ربّانی] مذکور است.»
آغاز: الحمد لله ربّ العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد سیّد الاولین و الآخرین و علی آله و اصحابه و اتباعه اجمعین...
درد دل دارم بسی از خوی آن زیبا نگار
فرستی یا ربّ که پیش وی دلی خالی کنم

□ گ ۳۲ ب - ۱ ب.

۲. البیان فی قباحة الدخان: تنباکو

مؤلف: جان محمد بن محمد غوث لاهوری.
در آن از تحفة الاخوان فی منع جذب الدخان تألیف مخدوم محمد هاشم تتوی و اقوال شیخ عنایت الله قادری قصوری مؤلف غایة الحواشی، مولانا حامد قاری لاهوری و عبدالله خویشگی قصوری در اخبار الاولیاء استناد شده است.
همان: مشترک، ۴۰۵/۱.
□ گ ۴۶ ب - ۳۳ ب.

۳. جمعه، رساله درباره نماز

مؤلف: جان محمد بن محمد غوث بن ولی الله لاهوری.
تاریخ تألیف: ۱۲۴۲ ه.
آغاز: الحمد لله ربّ العالمین... اما بعد پس این آن وقت است که یک هزار و دو صد و چهل و دو سال از هجرت خیرالبشر گذشته.

□ گ ۶۲ ب - ۴۸ الف.

یادداشتها:

۱. «باصل دستخطی مصنف مقابله کرده شد. ۱۷ ربیع الثانی ۱۲۵۱» (خاتمه).
۲. «قبول مع الاصله الصحيح الذي كتبه المصنف رحمة الله عليه» (خاتمه).

مجموعه: 6618

۱. رُشد المجالس

مؤلف: موسی بن محمد.

همان: مشترک، ۲۳۵۱/۴.

ک ۲۳ ب - ۱.

۲. درّ المجالس

مؤلف: سیف ظفر.

ک ۲۱۶ ب - ۲۴ الف. با یادداشت سعدالله بن عبدالله افغان و مُهر «سعدالله از خداکاینات ۱۲۲۸».

مجموعه: 6623

۱. حیرت الفقهاء و حجة الفضلاء

مؤلف: علاءالدین عمر بخارایی/علاء مفتی بخارایی.

در دیباچه می‌گوید:

«باب اول در ذکر کتب [که] این دعاگوی مطالعه کرده، بیشتر از این بر استاذان خود خوانده تا بزرگان دین و خداوندان دولت را بدین کتاب اعتماد دادند که این ضعیف قُرب دو بیست [و] پنجاه هزار مسئله را در یک کتاب جمع کرده است و از ده استاذ بزرگ بخارا اجازت فتوی گرفته و بر بیست [و] دو استاذ علم فقه خوانده و ده سال در بخارا فتوی داده و بیست [و] دو سال است که در خراسان جواب می‌دهم و غم این کار می‌خورد و علماء بخارا بدین معروف‌اند... سپس اسامی کتب را آورده و در خاتمه باب گوید: «این مجموعه صد و هشت پاره کتب است. بنده همه را داند که تصنیف کدام بزرگ است.»

همان: مشترک، ۴۹۲/۱۴.

□ ۲۷ شعبان ۱۲۳۶ هـ، ملا نظر محمد بن محمد مراد، گ ۱۶۴ الف - ۱.

۲. حیرت الفقیه

مؤلف: ابوسعید شریف علاء قریشی.

همان: مشترک، ۴۹۷/۱۴.

□ ۱۶ شوال ۱۲۳۶ هـ، همان کاتب، آغاز چند سطر نانویس: والذین ابراهیم شاه

ابن سلطان اکرم المعظم، در نسخه نام کتاب حیرت الفقه آمده است،

گ ۲۰۹ - ۱۶۵ ب.

مجموعه: 6639

۱. صرف میر

مؤلف: میر شریف جرجانی.

□ ۱۲۳۶ هـ، ترقیمه: «تمت الكتاب المستطاب بعون الله الملك الوهاب صرف

میر به تاریخ هژدهم ماه مبارک محرم الحرام ۱۲۳۶ در بلدة دارالسورور ناگپور

بدستخط محمد ابراهیم بیاس خاطر و خواندن خان صاحب مهربان محمد

صادق خان به انصرام پیوست»، نستعلیق و نسخ، گ ۳۲ الف - ۱ الف.

۲. زبده الصرف

مؤلف: ظهیر بن محمود علوی.

همان: مشترک، ۲۵۹۵/۱۳.

□ ۱۲ ربيع الاول ۱۲۳۶ هـ، همان کاتب، گ ۳۹۶ الف - ۳۲ ب.

۳. صرف زرادى

مؤلف: فخرالدين زرادى.

همان: مشترک، ۲۵۵۹/۱۳.

□ سده ۱۳ هـ، محمد عظیم برای محمد امان، گ ۵۲ الف - ۳۹ ب.

۴. شرح عوامل (عربی)

مجموعه: 6649

۱. کنوز المعزمین (علوم غریبه)

مؤلف: ابوعلی سینا.

همان: مشترک، ۳۶۴/۱.

□ ۱۷ محرم ۱۲۹۸ هـ، گ ۱۶ الف - ۱ ب. در نسخه ما نام کتاب تصحیف شده و کنوزالمغربین آمده است.

۲. مدخل منظوم

مؤلف: منسوب به خواجه نصیرالدین طوسی.

همان: مشترک، ۲۹۸/۱.

□ ۱۷ صفر ۱۲۹۸ هـ، عبدالرحمان ولد محمد رحمت الله، گ ۳۷ الف - ۲۵ الف.

۳. نسبت اسماء انسان با بُرُوج

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: هذا رساله ایست در بیان [این] که نسبت به اسماء انسان دارد [کذا] [ب]ا بُرج چگونه.

□ [۱۲۹۸ هـ]، عبدالخالق ولد مولوی عبدالرحمان، ۴۵ ب - ۲۶ الف.

مجموعه: 6651

۱. کنز الهدایات فی کشف البدایات

مؤلف: محمد باقر لاهوری.

همان: مشترک، ۱۸۱۸/۳.

□ ۱۹ ذی الحجّه ۱۲۷۴ هـ، محمد مصطفی بن میان خان محمد، در خانقاه شریفه متعلقه غنوندان در اقلیم خوراسان، گ ۴۴ ب - ۱.

۲. وحدت وجود، رساله

مؤلف: شیخ احمد سرهندی مجدّد الف ثانی.

آغاز: الحمد لله و سلام... پرسیده بودند که صوفیه به وحدت وجود قائل اند و علماء آن را کفر و زندقه می‌دانند.

□ همان کاتب، گ ۴۶ ب - ۴۴ ب.

۳. مراتب الاصول

مؤلف: شاه رؤف احمد «رأفت» مجدّدی.

در یک مقدمه و ۱۷ «وصل» و یک خاتمه. مقدمه در ترغیب بیعت نمودن به دست شیخ کامل... وصل اول: دائرة امکان... وصل دوم: دائرة ولایت صغری... وصل سوم: ولایت کبری، وصل چهارم: ولایت علیا؛ وصل پنجم: دائرة کمالِ نبوت... وصل هفدهم: بیان لا تعین: خاتمه: بیان طریقه توجّه.

آغاز: الحمد لله الذی جعل الاولیاء خلقا الانبیاء... چون بعضی از اجنباء برادران دینی مثل عالمی علوم عقلی و نقلی مولوی ولی الله سنبهلی استدعا آوردند که برای ما رساله در بیان مقامات طریقه انیقّه مجدّدیه به نهجی که... شاه غلام علی تسلیک فرموده‌اند، بنویس.

همان: مشترک، ۱۹۰۴/۳.

□ ۴ شعبان ۱۲۷۳ هـ، همان کاتب، ساکن شهر مدی، در قریه رانه زیواله، گ ۶۸ الف - ۴۷ الف.

مجموعه: 6653

۱. مخزن الاعراس

مؤلف: محمد نجیب خان ناگوری.

همان: مشترک، ۹۶۴/۱۱.

□ ناتمام، تا عرس‌های چهاردهم رجب، گ ۶۲ - ۱.

۲. شجره مبارک سهروردیه

به ترتیب نزولی. از حضرت محمد (ص) تا خواجه حافظ محمد سلیمان شاه [تونسوی؟]
مرید خواجه نور محمد چشتی [مهاروی؟ در گذشته ۱۲۰۵ هـ].
آغاز: الحمد لله... اما بعد فهذه السلسلة من المشايخ فى الطريقة السهروردية رضوان
الله تعالى اجمعين الهى بحرم سيد الكونين.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۶۶ - ۶۳.

مجموعه: 6675

۱. دیوان مظهرجان جانان

مؤلف: مظهر جان جانان.

□ غزه شوال ۱۲۳۵ هـ، بادیاچه مؤلف، گ ۴۱ ب - ۱.

۲. دیوان آزاد بلگرامی

مؤلف: غلام علی «آزاد» بلگرامی.

آغاز:

برآر از مد بسم الله تیغ خوش مقالی را

مسخر کن سواد اعظم نازک خیالی را

شامل غزلیات، منقبت، رباعیات، قطعات تاریخ از جمله تاریخ تألیف سرو آزاد و

مآثر الکرام.

□ ۸ ربیع الثانی ۱۲۳۶ هـ، گ ۱۲۰ ب - ۴۲.

مجموعه: 6678

۱. صرف بهایی

مؤلف: شیخ بهایی عاملی.
همان: مشترک، ۲۶۱۱/۱۳.

□ گ ۱۵ - ۱.

۲. نحو میر

مؤلف: میر شریف جرجانی.

□ ماه پوه ۱۲۷۸ هـ، نستعلیق، موریانه زده، گ ۲۹ - ۱۶. کتاب مجموعه یک نفر است.

مجموعه: 6693

۱. زبده الرمل

مؤلف: محمد معین.

همان: مشترک، ۳۵۵/۱.

□ ۵ محرم ۱۲۵۷ هـ، سید عبدالقادر، ساکن نتهرنگر، نستعلیق، گ ۴۷ - ۱.

۲. [کتاب نجوم]

مؤلف: ابوالبرکات شاه فتاح بن شاه سعد الله حسینی.

تاریخ تألیف: ۱۱۱۷ هـ.

در دیباچه آمده:

«چند اعزه مثل رحمان شریف و شاه حبیب الله در خدمت مرشدی ابوالمصطفی حضرت میان شاه حسین خلف حضرت میر سید ماه عرف شاه چاند حسینی التماس کردند [که] برای آنان کتاب در نجوم نوشته شود. اگر آن حضرت به ابوالبرکات شاه فتاح خلف شاه سعد الله حسینی حکم فرمایند.»

و مؤلف به دستور مراد خود از کتابهای فارسی و هندی گردآورده در حالی که مطابق احادیث نبوی به احکام نجوم اعتقاد نداشت. در آن متن مثنوی سعدالله حسینی در شناخت مولود نیز وارد شده است.

آغاز: حمدی که صحایف اطباق فلکی به نقوش تقریر او موشح بود.

گ ۷۷ - ۴۸.

۳. مدخل (منظوم)

مؤلف: منسوب به نصیرالدین طوسی.

همان: مشترک، ۱/۲۹۸.

آغاز:

مرد دانا سخن ادا نکند تا به نام حق ابتدا نکند

گ ۹۴ - ۸۴.

۴. رساله رمل

مؤلف: محمد دیان الله بن بایزید ثانی.

آغاز: الحمد لله... اما بعد آن که رساله علم رمل که حضرت دانیال پیغمبر.

گ ۱۲۹ - ۱۰۱.

۵. رساله نجوم

مؤلف: محمد دیان الله بن بایزید ثانی.

آغاز: الحمد لله... اما بعد آن که رساله علم نجوم که معجزه حضرت ادريس

عليه السلام است.

گ ۱۵۸ - ۱۳۰ هـ، نستعلیق،

مجموعه: 6695

۱. مفاتیح الغیب (ادعیه)

مؤلف: محمد باقر مجلسی.

همان: مشترک، ۱۴/۸۷۲.

□ ۱۹ صفر ۱۱۴۸ هـ، محمد عبدالغفور القاسانی ابن رضی الدین محمد،
گ ۱۲۸ - ۱.

۲. معیار الساعات

مؤلف: محسن بن مرتضی کاشانی.

همان: مشترک، ۳۰۲/۱.

□ گ ۱۳۷ - ۱۲۹.

۳. رساله دعا

آغاز: روزی خواجه کائنات محمد مصطفی در مسجد نشسته بودند که جبرئیل آمد و
گفت: یا محمد! حق تعالی ترا سلام می‌رساند.

□ گ ۱۴۱ - ۱۴۰.

۴. مقدمه و فهرست مطالب کتاب فقه تألیف احمد بن محمد الحسنی لاهیجانی

□ گ ۱۴۵ - ۱۴۲.

مجموعه: 6700

۱. مکاتبات علامی

مؤلف: ابوالفضل.

آغاز: گوناگون نیایش.

□ ۲۹ جمادی الاول ۱۲۱۴ هـ، فضل علی خاکی، نستعلیق، هر سه دفتر.

گ ۲۳۱ - ۱.

۲. صرف هوایی

□ سده ۱۳ هـ، ملکه‌ی مل سهگل، نستعلیق، گ ۲۴۷ - ۲۳۲.

۳. نصاب الصبیان

مؤلف: ابونصر فراهی.

□ گ ۲۷۸ - ۲۴۸، انجام افتاده.

مجموعه: 6705

۱. رقعات ساطع

مؤلف: ساطع، از هند.

تاریخ تألیف: معنون به نواب صمصام الدوله خان و فرخ سیر (۱۱۳۱ - ۱۱۲۵ هـ).
آغاز: نیایش گوناگون و ستایش بوقلمون در هر چشم زدن مر مبدعی را سزاست.

□ ۱۲۶۸ هـ / ۱۹۰۹ ب، از دست این طفیف بصاعت [کذا: ضعیف بی بصاعت؟]
به فرمایش لاله شنکر پرشاد، گ ۳۹ ب - ۱ ب.

۲. گلزار ابراهیم (از سه نثر ظهوری)

مؤلف: ظهوری.

آغاز: خرمی چمن سخن به طراوت حمد بهار.

□ گ ۵۳ الف - ۴۰ ب.

۳. نورس

مؤلف: ظهوری.

آغاز: سرود سراپان...

□ گ ۶۴ ب - ۵۴ الف.

۴. خوان خلیل

مؤلف: ظهوری.

□ گ ۸۹ ب، ۶۵ الف.

۵. حسن و عشق

مؤلف: نعمت خان عالی.

□ گ ۱۰۹ الف - ۹۰ الف.

۶. توفیعات کسروی

مؤلف: جلالای طباطبا.

بدون دیباچه.

□ گ ۱۷۹ الف - ۱۱۰ ب.

۷. فرهنگ کارستان منیر لاهوری

آغاز: سری به فتح اول بر وزن پری سرداری و سپه سالاری باشد و به معنی سرای هم

هست.

□ گ ۲۴۵ ب - ۱۸۰ ب.

۸. کارستان

مؤلف: منیر لاهوری.

□ ۱۲۶۸ هـ، گ ۳۵۷ ب - ۲۴۶ ب، تمام مجموعه از دستخط یک کاتب است،

نستعلیق، موریانه زده.

مجموعه: 6717

مجموعه ترجیع بندهاست از دست یک کاتب و هر ترجیع بند ترقیمه مستقل دارد.

۱. مامقیمان

مؤلف: وصالی یا علای اودی.

□ ترقیمه: «بیوم السبت، دهم از عشره اولی شهر ذیقعدہ، به موجب فرمایش

برادر عزیز الوجود عبدالرفیع، از دستخط ذره [بی] مقدار محمد ظریف، ساکن
تجاره، سرکار صوبه دارالخلافة شاهجهانآباد، در قصبه سوجت، هنگام
فوجداری رفعت و عوالی مرتبت سردار خان میواتی در سنه ۴۶ جلوس
محبی‌الدین اورنگ زیب بهادر عالمگیر بادشاه غازی خلدالله تعالی سلطنه
بموافق ۱۱۱۳ هجری. مهر محو شده است. گ ۸ - ب ۱.

۲. ترجیع بند

مؤلف: خواجو کرمانی.

آغاز:

ای غمت مرغ آشیانه دل زلف و خال تو دام و دانه دل

□ ۱۱ ذیقعه ۱۱۱۳ هـ، در سوجت، گ ۱۲ - ب ۹.

۳. ترجیع بند

مؤلف: ناصر بخارایی.

آغاز:

ای رخت آفتاب کشور دل سوز عشق تو عود مجمر دل

□ ۱۲ ذیقعه ۱۱۱۳ هـ، گ ۱۵ - ب ۱۳ الف.

۴. ترجیع بند

آغاز:

من که حسن تو جابجا بینم جز تو کس نیست زان ترا بینم

بیت ترجیع:

کز دو عالم مرا تویی محبوب لیس فی قلبی غیرک المطلوب

□ ۱۳ ذیقعه ۱۱۱۳ هـ، گ ۱۸ - ب ۱۶ الف.

۵. ترجیع بند

آغاز:

اول نامه قلم مشک فشان باید کرد
پس به توحید خدا مُهر و نشان باید کرد

□ ۱۴ ذیقعدہ ۱۱۱۳ هـ، گ ۲۱ ب - ۱۹ الف.

۶. ترجیع بند

آغاز:

آدم از خاک چون هویدا شد دُر درِ سَای عشق پیدا شد

□ ۱۳ محرم ۱۱۱۴ هـ، محمد ظریف، در بلدة احمد آباد همراه لشکر بادشاهزاده اعظم شاه، گ ۲۴ ب - ۲۲ الف، سپس گزیده اشعار زلالی به دست خط دیگر در ۱۹ گ.

مجموعه: 6719

۱. هیئت

مؤلف: قوشجی.

□ گ ۴۶ - ۱.

۲. تشریح الافلاک (عربی)

مؤلف: بهاء‌الدین عاملی.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، گ ۵۹ - ۴۷.

مجموعه: 6727

۱. صرف

آغاز: بدان ایدک الله تعالی فی الدارین که کلمات لغت عرب بر سه قسم است...
اسم چون: مین و الی، تصریف در لغت، گردانیدن چیزی است.

□ گ ۳۰ ب - ۱ ب.

۲. صرف

آغاز: بدان ایدک الله تعالی فی الدارین که لغت عرب بر سه قسم است...
اسم چون: رجل و فرس و...

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، گ ۱۲۹ - ۸۳ ب.

مجموعه: 6729

۱. جامع عباسی

مؤلف: شیخ بهایی.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی اشرف الاولین.

همان: مشترک، ۴۷۰/۱۴.

□ مطابق برگ شمار قدیم، گ ۲۳۷ ب - ۱۸۹، از میان و پایان افتاده.

۲. رساله نکاح

مؤلف: محمدباقر مجلسی.

همان: مشترک، ۷۸۱/۱۴.

□ ۴ شعبان ۱۱۴۰ هـ، در دارالسلطنه شاه جهان آباد، گ ۲۴۴ - ۲۳۸.

۳. سراج المنیر

مؤلف: محمد شریف «کاشف» شیرازی.

همان: مشترک، ۲۳۶۵/۴.

□ ۱۷ ذی‌قعدة ۱۱۴۰ هـ / ۱۰ جلوس محمد شاه، نام کاتب را موریانه خورده،

شاید مهدی بوده بن علی رضا الحسنی الاصفهانی، در شاه جهان آباد، شکسته

ایرانی، گ ۳۰۹ - ۲۴۶ ب.

۴. دیوان تجلی شیرازی

مؤلف: علی رضا «تجلی» شیرازی.

آغاز (غزل یکم):

زهی از قصه شوقت گریبان چاک دفترا

بیادت ماهی مصرع طپان در جوی مسطرها

(غزل دوم):

زهی از شوق زویت گشته گلزار جهان پیدا.

□ ۲۷ رمضان ۱۱۴۰ هـ، «در عین صفرای روزه تمام شد»، در شاه جهان آباد،

همان کاتب، گ ۳۴۰ الف - ۳۱۰ ب.

۵. آینه بدن نما

مؤلف: مهری عرب.

همان: مشترک، ۹۶۳/۸.

آغاز:

ای بُت چابک و شیرین حرکات جلوه ناز تو چون آب حیات

□ انجام افتاده، گ ۳۴۵ الف - ۳۴۰ ب، تا اینجا از دستخط همان کاتب است.

۶. جامع عباسی (۲۰ بابی)

مؤلفان: شیخ بهایی و نظام‌الدین ساوجی.

همان: مشترک، ۴۷۰/۱۴.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده.

مجموعه: 6744

۱. رنگ کردن کاغذ

مؤلف: ناشناخته.

باب کتابی است در رنگ کردن کاغذ. رنگ پیازی، رنگ نخودی، رنگ جیلابی، رنگ سبز،

رنگ چینی، رنگ زرد، رنگ حنائی، رنگ آل، رنگ نیمی لعل و نیمی سفید، رنگ نیمی زرد و نیمی سُرخ، رنگ نیمی نارنجی و نیمی لعل، فصل در سطر کردن کاغذ، فصل اندر نقش قلم، فصل در برداشتن روغن از کاغذ که چرب شده باشد، در صفت سیاهی، فصل در نوشتن عقیق، فصل در صفت سریشم، فصل در صفت تراب فاروقی.

□ ۲۲ جمادی الثانی ۱۹۱ [کذا، شاید ۱۰۹۱]، عنایت الله، گ ۶ - ب ۱.

۲. سیحرفی فارسی (منظوم)

مؤلف: نسیمی.

کی شود خوار و خجل در دین هرگز هر که اوست
چون نسیمی وردِ جانش یا محمد یا علی است

(خاتمه)

سی حرف مردّف به «علی است» است.

آغاز:

از الف اول امیر و عالم و اعلیٰ علی است
افتخار اولیاء الله مولانا علی است

ب:

بِراه بارگاه کبریا یا مصطفی بر براق برق رو بالانتر بالا علی است

□ گ ۱۵ - ب ۱۱.

۳. معرفت سایه و سمت قبله و صبح و شفق

مؤلف: ظاهراً از مردم احمدآباد گجرات است. در جایی مثالی آورده است:
«مثاله شهر احمدآباد که دارالسلطنه گجرات است حرسها الله تعالی من الآفات و البلیات».

و در جایی گوید:

«از قاعده‌ای که مجلس عالی خان اعظم اختیار خان عرف ملک خان جیو نبشته‌اند

معلوم می‌شود و ما را همین تقریبی کافی است...»

و در جایی گوید:

«قاعده استخراج تقویم آفتاب از سالهای هجریه نه صد [و] و نوزده طرح کنند»

که شاید سال نزدیکی نگارش رساله نیز باشد.

در معرفت سایه اصلی و سمت قبله و صبح و شفق در شهرهای احمدآباد، غزنی، دهلی و

شادیا باد است.

آغاز: الحمد لله الذي جعل الشمس ضياءً و القمر نورا و قدره منازل لتعلموا... اما بعد

معلوم اخوان صفا و خلان وفا باد.

□ سده ۱۰ هـ، نسخ خوش، گ ۲۲ ب - ۱۶ ب.

مُهر: «الله/خاک راه اهل کتاب/الیاس بن عبدالله...» (۱۷ الف).

مجموعه: 6805

۱. المعجم فی معاییر اشعار العجم

مؤلف: شمس قیس.

□ ۱۲۴۹ فصلی، ترقیمه: «الحمد لله که این کتاب اکمل و اتم...» (حذف توصیف

بلند بالای کتاب) از قلم پیچ در پیچ شاه بخش حسین تلادهوی متخلص به

وحشتی که او را هم در فنون شعر ربطی است، به تاریخ دهم شهر ربیع الثانی

مطابق بست [و] هفتم ماه بیساکه، روز یکشنبه، وقت ظهر، سنه یک هزار و دو

صد و چهل و نه فصلی در قصبه مظفر پور محله چند واره، قطر دائره اختتام و

وتر محیط اتمام شد و منقول است از کتاب استادی جناب راجه پیاری لعل

عظیم آبادی. اگر چه آغاز تحریر در ماه کاتک سنه روان در قصبه تلاده اتفاق افتاده

بود، مگر به سبب موانع متعدده چند ماه نوبت ترقیم یک حرفش نرسید.

بالجمله تا ورق سی و سه در تلاده و از سی و چهار ورق تا هشتاد در بلده عظیم

آباد محله دیوان و از هشتاد و یک تا یک صد و پنجاه و نه ورق در مظفر پور با

سرعت تمام پیرایه ترقیم یافت.

لکاتیه

صد شکر خدای بی‌چگون را آن عالم ظاهر و بطون را...
کین نسخه رشک خطِ دلبر از خامه وحشتی سراسر
پابند سلاسل رقم شد پیموده ذرعه قلم شد»
فهرست مطالب در برگ ۱۶۳ و مُهر کاتب «بخشش حسین ۱۲۵۹» در اوّل و
آخر، گ ۱۵۹ ب - ۱.

سید علی حسن خان در تذکره صبح گلشن، بهوپال، ۱۲۹۵ هـ، شرح حال شاه
بخشش حسین وحشتی (ص ۵۸۸) و راجه پیاری لال الفنی عظیم آبادی (ص
۳۳) را آورده است.

۲. رساله قافیه (منظوم)

مؤلف: ناشناخته.

در بیت سوم گوید:

بشنو ای خان افتخارالدین افتخار زمان و فخر زمین
با عنوانهایی: حروف قافیه، تعریف قافیه، حروف روی، بیان ردف، ردف زائد، حروف
وصل، خروج و مزید و نایره، حرکات قافیه، عیوب قافیه...
آغاز:

بعد حمد خدای عزّ و جل پس نعت محمد مرسل
بعد مدح ائمه النجیا خلفای بحق آن مولی

□ گ ۱۶۲ ب - ۱۶۰ الف، همان کاتب.

۳. رساله قافیه

مؤلف: جامی.

آغاز: بعد از تیمن.

□ گ ۱۶۶ ب - ۱۶۴ الف، همان کاتب.

مجموعه: 6862

۱. رقعات ظهوری

مؤلف: ظهوری.

□ ۹ رجب ۱۲۴۲ هـ، گ ۱۸ - ۱.

۲. مینا بازار

ارادت خان واضح.

□ ۲۱ رجب ۱۲۴۴ هـ، گ ۴۰ - ۱۹.

۳. رساله قافیه

مؤلف: جامی.

آغاز: بعد از تیمن.

□ گ ۴۶ - ۴۱.

۴. نهر الفصاحت

مؤلف: قتیل لاهوری.

□ ۶ ربیع؟ ۱۲۳۸ هـ، در میرته، گ ۹۷ - ۴۲.

۵. شجرة الامانی

مؤلف: قتیل لاهوری.

□ طالب حسین، گ ۱۲۵ - ۹۸.

۶. حروف تهجی (منظوم)

درباره کاربرد حروف الفبا.

آغاز:

معنی شیرین بگویم یاد دار

بعد حمد حضرت پروردگار

□ گ ۱۲۷ - ۱۲۶.

۷. قواعد زبان (منظوم)

مؤلف: کرامت.

مبتدی را یاد باید بالضرور
این کرامت از کرامت شد ظهور
آغاز:

بعد حمد ایزد و نعت رسول
بشنو این نکته تو از سمع قبول

□ ۲۱ شعبان ۱۲۴۴ هـ، گ ۱۲۹ - ۱۲۸.

۸. مصباح فارسی

مؤلف: محمد حسین علی خان بن بهره‌مند خان بن نواب پُر دل خان مرحوم ساکن سکندره
راو. چنان که در دیباچه نسخه ما آمده است و همانجا می‌گوید:

«قبل ازین چند سال مجموعه مختصر در بیان صرف فارسی به سبب تحریک
عزیزالقدر تحسین الله مرحوم برای شاگردانش مرقوم نموده مسمی به مصباح الصیان
ساخته، چنان چه نقلهایش پیش بزرگان و عزیزان رسیده، درین ولا بعد تحریر تذکرة
الشعراء مسمی به منتخب الصحایف و پس از تسطیر خلاصة العلوم [و] مطلوب طالب که این هر
دو در بیان حروف مفرد و مرکب و دیگر مقاصد... [بیاض است] در شرح قواعد صرف...
[بیاض است] مشتمل مسایل نحو... [بیاض] محتوی علم بلاغت... [بیاض] حاوی
عروض و قافیه و بعد فراغ تحریر مفتاح الاصطلاح که مشتمل اصطلاحات قدیم و جدید
است در آن مختصر برای فایده بیان مصادر به ترتیب حروف تهجی افزوده شد.»

با خواندن این عبارت در دیباچه، تعجب کردم مؤلفی با این همه آثار متنوع و تذکره نویس.
چرا گمنام است؟ نه اسم محمد حسین علی خان را شنیده بودم و نه نام تذکره منتخب الصحایف
را در کتب تذکره‌شناسی یافتیم. تا این که سر نخ پیدا شد و معلوم گشت که مؤلف کتاب - مصباح
فارسی - و دیگر کتابهایی که نام آنها در دیباچه آمده، محمد رحم علی خان متخلص به «ایمان»
فرزند بهره‌مند خان نبیره نواب پُر دل خان است که تذکره منتخب اللطایف او چاپ شده است و
در دیباچه آن سید محمدرضا جلالی نائینی و دکتر سید امیر حسن عابدی ۷ اثر ایمان را بدین
ترتیب برشمرده‌اند: ۱. تذکره جامع اللطایف که مفقود یا معدوم است، ۲. بدیع النوادر، در طب، ۳.
مصباح الطیّان [نک: فهرستواره مشترک، ۱۳/۲۸۷۶]. ۴. خلاصة العلوم، غیر موجود، ۵. مطالب
طالب، غیر موجود، ۶. مصطلح شعراء، غیر موجود، ممکن است همان مفتاح الاصطلاح باشد. نیز

نک: مصباح المبتدی (همین فهرست) و مشترک ۱۳/۲۴۸۲. ۷. تذکره منتخب اللطایف، تألیف شده در ۱۱۹۰ هـ.

تبدیل نام محمد رحیم علی خان به محمد حسین علی خان قطعاً کار کاتب نسخه است.
آغاز:

صرف وقت در شکر منعمی پسندیده ارباب معنی که نعمایش بی وزن و عدد در جمیع از منہ نصب افاضی.

□ کاتب: طالب حسین، گ ۱۶۲ - ۱۳۰.

۹. گزیده مطالع الهند (موسیقی)

مقاله اول: سر ادھیا، مقاله دوم: راگ و راگنی‌ها، مقاله سوم: اقسام ساز و نوا موافق قرارداد اهل هند، خاتمه در بیان اجناس سرود که مستعمل استادان این فن است و ذکر بعضی از استادان اهل هند که مشهور ترند. مؤلف درین بخش از استادانی که نام برده، اینست: امیر خسرو دهلوی، نایک گوپال، حسن ساونت، سلطان حسین شرقی، نایک بیجو، راجه مان سنگھ، نایک بکسو [تصحیف بخشو]، بابا دام داس بیراگی، سور داکر، باج بهادر، سورج خان و چاند خان، نوبات خان، تان سین، بلاس خان، صورت حسین، تان ترنگ خان بحورسین، سوجان خان، نایک حرجوگوالیری، سرگیان خان گوالیری، مدن رای گوالیری، نایک دھومد گوالیری، نیلم پرکاس و غیره...

آغاز:

مقدمه در تعریف موسیقی و آنچه تعلق دارد، بدان که موسیقی در لغت یونان به معنی الحان است.

□ گ ۱۷۹ - ۱۶۳.

۱۰. [لطایف و ظرایف]

به فارسی و اردو.

آغاز:

شخصی از کسی دانا گفت که عاقلان جاهل را خیلی بد می‌دانند.

□ گ ۱۹۷ - ۱۸۰، تمام نسخه موریا نه زده.

مجموعه: 6867

۱. رساله قواعد فارسی

مؤلف: عبدالواسع هانسوی.

□ [۱۲۴۶ هـ] ۹ جولای ۱۸۳۰ م، نندراج (محو شده) در بلند شهر، از روی نسخه‌کندن لال نروت، نستعلیق، گ ۳۲ - ۱.

۲. دیوان مظهرجان جانان

مؤلف: مظهر جان جانان.

□ بدون دیباچه، گ ۶۹ - ۳۳.

مجموعه: 6874

مثنویات سراج‌الدین علی خان آرزو

مؤلف: سراج‌الدین علی خان آرزو.

۱. شور عشق

در قصه ایاز و محمود است. در جواب محمود و ایاز زلالی.

آغاز:

به نام آن که حُسنش عشق باز است زیک سُو ناز و از یک سو نیاز است

ز روی خوب خود برداشت پرده ازان پس عشوه با آینه‌ا کرده

پایان:

که شعرم را نگهدار از فضولان قبولش بخشش از صاحب قبولان

□ ۱۲۲۳ هـ، ترقیمه: «به اتمام رسید مثنوی که مسمی به شور عشق است مین

تصنیف خان آرزو قدس سره. دستخط عاصی پُر معاصی محمد مظفر ساکن

قصبه مارهره، حسب الحکم شیخ صاحب خداوند فیض رسان میان طالب

حسین سلمه الله تعالی، به تاریخ دهم شهر ربیع الثانی در ۱۲۲۳ هجری صورت

تحریر یافت.»، گ ۱۳۲ الف - ۱.

۲. مهر و وفا

پس از حمد و نعت، عنوان «در بیان بحر این مثنوی که سابق در اشعار فارسی دیده نشد» دارد و همانجا گوید:

یافت چو این نسخه اتمام مهر و وفایش کردم نام
سپس شروع به قصه می‌کند.

آغاز:

اسم الله رحمان است آنچه حرز ایمان است
تا نبرد انسان این نام کارش را نبود اتمام
پایان:

طاقت اکنون رفت از گوش آرزو اینها چیست، خموش

□ ترقیمه: «تمت تمام شد نسخه مهر و وفادستخط عاصی مظفر»، گ ۱۴۶ الف -
ب. ۱۳۳.

۳. جوش و خروش

قصه پادشاهزاده دکن و گرفتار شدن او در عشق دختری که هر دو در عشق رسوا می‌شوند و عاشق (شاهزاده) به درخواست معشوقه‌اش خود را می‌کشد. در جواب سوز و گداز نوعی خوبشانی.

آغاز:

خداوندا چه گویم شرمسارم عرق پرورده چون ابر بهارم
زهر مویم ندامت می‌زند جوش جبینم موج خجالت را هم آغوش
پایان:

بیرین غم‌نامه درد دل بجوش است خطابش از خرد جوش و خروش است

□ گ ۱۶۶ - ۱۴۶ ب.

۴. خرابات سخن

با عنوانهایی: بهاریه، خطاب به ساقی، خطاب به زاهد، تعریف می‌خانه، تعریف اهل

می‌خانه، تعریف ساقی، تعریف شیشه، تعریف می، تعریف جام، خطاب به معنی، غزل آرزو در قافیه و ردیف: تمنای من / سودای من...، تعریف چراغان، غزل آرزو به ردیف چراغ، تعریف ماهتاب، تعریف نواب منصور جنگ، تعریف رقص، غزل آرزو به ردیف «رقص»، خطاب به ساقی در بیان شکست توبه، خطاب به ساقی متضمن عرض حال خود و تسمیه، ناپایداری جهان، احوال اهل روزگار، تعریف دل، تعریف عشق، تعریف گل گلزار وحدت حضرت شاه گلشن قدس سره، تعریف محمد شاه غازی پادشاه [۶۱ - ۱۱۳۱ هـ]، تعریف اسپ.

آغاز:

ثنا آفریننده پاک را	که وا کرد از دل گره تاک را
تبسم چکان لب جام می	می‌نغمه انداز در حلقی نسی

پایان:

فرسنامه او راست حرز جواد	ازین دلربا چشم بد دور باد
--------------------------	---------------------------

□ ۲۰۳ ب - ۱۶۷ الف.

۵. گزیده اشعار آرزو

با عنوانهایی: منقبت شاه مردان، قصاید فی نعت در جواب دیوان کمال خجندی، جواب قطعه جوانی «عشرت» تخلص که از اهل کشمیر است و مدح فقیر آرزو کرده، در جواب قطعه ابوطالب کلیم که او در مدح جلالای طباطبا نظم کرده، مقطعات از جمله مرثیه رای اندرام مخلص، متفرقات به حکیم بیگ خان حاکم در باب پسند نمودن اشعار آن.

□ گ ۲۱۰ الف - ۲۰۴ الف، تمام نسخه موریانه زده و با سختی و زحمت قابل استفاده است. با مهر «طالب حسین ولد رحمت الله انصاری ۱۲۱۴» بر ظهیره. این نسخه به فرمایش او کتابت شده است.

مجموعه: 6877

رسائل سراج‌الدین علی خان آرزو

مؤلف: سراج‌الدین علی خان «آرزو».

هر سه رساله مذکور در اینجا به کوشش دکتر محمد اکرم اکرام، در پاکستان چاپ شده است

ولی ایشان در چاپ‌های خود از این نسخه استفاده نکرده‌اند.

۱. داد سخن

آغاز:

حق آن است حمد و ثنای که.

□ ۱۲۴۰ هـ، گ ۴۸ ب - ۱ ب.

۲. تنبیه الغافلین فی مزلة الحزین

آغاز:

بعد حمد کلام.

□ یکشنبه ۳ شوال ۱۲۵۰ هـ / ۲۹ فوریه ۱۸۳۵ م، گ ۴۸ ب تا؟؟

۳. سراج منیر

□ سطر اول نانویس: اطلاق وقادر سخنی با استحقاق، انجام نیز افتاده: گفتن

طریق شاعری نیست و شعرا که، گ از؟ تا ۱۳۸، شکسته، کاغذ پوسیده، تمام

نسخه موربانه زده و به سختی و زحمت قابل استفاده است.

مجموعه: 6881

۱. لوازمه نماز (بحر طویل)

مؤلف: سلطان محمد بن سید خواجگی حسنی.

تاریخ تألیف: ۱۰۸۲ هـ. به روزگار اورنگ زیب عالمگیر.

در دیباچه می‌گوید که عالمگیر در ۱۰۸۲ هـ فرمانی صادر کرد که

«هر مسلمانی به آموختن و یاد گرفتن لوازمه دین مسلمانی... مستعد شده اداکننده

نمازهای پنج وقت باشد و هر که از تکاسل ازین خیر امور تغافل نماید، روزینه چند تنکه

جرمانه بی نمازانه داده نیز در سیاست محتسب شرعی در آید... ازین [رو] هر هشت اقسام

مذکوره [؟] بعضی مسایل را که نماز جامع آنها بود، در آراستگی بحر طویل مستظم

کرده در خاطر دوستان حفظ این مسایل که مسمی به لوازمه نماز است آسان کرده و ازین

هر هشت اقسام هشت مصرعی مرقوم شدند.»

آغاز:

محامد و تحیات ربّ مربویات را صلوات نامیات سرور مخلوقات.

□ ۱۲۲۰ هـ، الهی بخش ولد خدا بخش ساکن قصبه خورجه، برای مامون [=

دایی] صاحب شیخ طالب حسین، و مهر او بر ظهریه: «طالب حسین ولد

رحمت الله انصاری ۱۲۱۴.»

۲. قرائت (منظوم)

آغاز:

حافظا این نظم را بشنو کنون تا ترا در وقت باشد رهنمون

□ شیخ طالب حسین، گ.

۳. نام حق

مؤلف: شرف‌الدین بخارایی.

□ ۱۲ ربيع الثاني ۱۲۲۰ هـ، شیخ طالب حسین، ساکن قصبه... (محو شده)

سرکار کول، در قصبه هریبچی؟ عمله پرگنه مارهره، ۲۰ گ.

مُهر کاتب: «طالب حسین ولد رحمت الله انصاری ۱۲۱۴.»

مجموعه: 6884

۱. نفوس نامه (علوم غریبه)

مؤلف: ناشناخته.

در ۶ فصل: ۱. عزیمت کارها، ۲. سوال سائل، ۳. ضمیر گفتن، ۴. شناختن علامت مرگ، ۵.

دوستی و دشمنی، ۶. معرفت دم.

□ ۵ شعبان ۱۲۱۲ هـ / ۴۰ جلوس شاه عالم، رجب بیگ، در قصبه تپل،

گ ۹ ب - ۱، آغاز افتاده: و آنچه از جانب چپ و بالا و برابر آید.

۲. فال نامه قرآن (منظوم)

آغاز:

هر که از قرآن گشاید فال خویش بی‌شک او واقف شود از حال خویش

□ با مَهر «میرزا رجب بیگ ولد هاشم ۴۱، که قطعاً جلوس شاه عالم = ۱۲۱۳ هـ است، گ ۱۴ الف.

۳. رساله سلوک

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

در بیان مقام اول، شعر:

می‌شنو اول مقام مقعد ناسوت نام

مسکن نار است عزرائیل ناظر این مقام...

بدان مقعد منزل ناسوت است.

□ ۱۰ شوال ۱۲۱۵ هـ / ۴۲ جلوس شاه عالم، رجب بیگ اکبر آبادی، در قصبه پالی، ضلع مازره و آرز، منقول از نسخه کتابخانه میان فیاض زمان میرزا امام قلی بیگ خان بهادر، گ ۲۴ - ۱۵.

۴. فرس نامه

شامل گفتار هفتم اندر شناختن بیماری‌های اسپان و علاج آن در ۲۵ باب.

□ گ ۵۹ ب - ۲۵ الف.

۵. مجموع الفوائد (فقه)

مؤلف: عبدالغنی بن محمد شریف رهناسی.

تاریخ تألیف: روزگار اورنگ زیب (۱۱۱۸ - ۱۰۶۸ هـ)، به فرمایش برادر گرامی محمد

محسن.

در دیباچه می‌گوید:

«کلمانی چند که برای نماز و روزه و طاعات دیگر به کار می‌آید و از عمل آن‌ها لاچار است، مر هر بالغ و بالغه را که مشرف است به شرف اسلام.»
در ۴ باب: ۱. نیت‌های عبادات، ۲. ادعیه وضو، ۳. ادعیه غسل، ۴. ادعیه نماز.
آغاز:

پس از بیان محامد اعلی و صفات والا مر حضرت عز اسمه را که سزاوار تحمید و تقدیس هر فرد مخلوق خاصه و عامه همون است.

□ نستعلیق و نسخ، انجام افتاده، در باب چهارم، گ ۷۹ ب - ۶۳ الف.

مجموعه: 6885

۱. دیباچه‌ها و رقعات

شامل دیباچه ییاض موسوی خان (سبحان الله هر چند دیده قلم را از مکمله دوات سرمه سلیمانی می‌کشم)، دیباچه ابواب الجنان، رقعه میرزا بیدل به شکرالله خان نوشته، رقعه میرزا صائب در تعریف تنباکو و غیره.

□ شکسته، ۲۴ گ.

۲. منشآت

شامل مکتوب ملا ظهوری به شیخ فیضی فیاضی، عرض داشت طالبای کلیم، رقعه شاه جهان به پاسخ طالبای کلیم، دیباچه دیوان حاجی محمد قدسی به قلم میرزا جلالا.

□ ۲۸ ربیع الثانی ۲۸ جلوس شروع نمود و ۱۰ جمادی الاول در ۲۴ روز به اتمام رسانید، حسب الحکم صاحبزاده حقیقی در قصبه... (موریانه زده)، در برگ ۱۱۸ الف تاریخ کتابت ۵ شوال ۱۰۹۱ هـ آمده است، گ ۱۳۴ - ۲۵.

۳. خوان نعمت

مؤلف: نعمت خان عالی.

همان: مشترک، ۲۵۶/۵.

□ نستعلیق، موریانه زده، کاتب مجموعه یک نفر است.

مجموعه: 7092

۱. ترجمه کلام منظوم شیخ عبدالقادر جیلانی

مترجم: ناشناخته.

آغاز:

شهدت بان الله والی الولاية و قد من بالتصرف فی کل حالی
گواهی می‌دهم به آن که به درستی خدای عزّ شانه والی ولایت است و تحقیق منت
نهاده است بر من با عطاء تصریف.

□ گ ۷ ب - ۱ ب.

۲. اسرع الوسیله فی شرح القصیده: شرح قصیده خمربه غوثیه

شارح: محمد عالم قرشی هاشمی حنفی قادری که لطایف و دقایق این قصیده را از استاد و
شیخ خود ابن عبدالملک آموخته بود. نخست قصیده را به نثر شرح کرده و در خاتمه ۲۵ بیت
قصیده را به نظم فارسی ترجمه کرده است.
آغاز (دیباچه):

الحمد لله الذی جعل اولیاء صفوة خلقه فهم الی القاید... (شرح): سفانی الحب کاسات
الوصالی بنوشانید مرا محبت خدای تعالی پیاله‌های شراب وصال.
(ترجمه منظوم در خاتمه):

چو ساقی دید شوقم می بیفزود وصالش مستی اندر جان بسیندود

□ گ ۲۹ الف - ۷ ب.

۳. مناقب غوثیه

مؤلف: محمد صادق شهابی.

همان: مشترک، ۸۶۶/۱۱

□ گ ۱۲۰ ب - ۳۰ ب.

۴. ترجمه خلاصه المفاخر فی مناقب الشیخ عبدالقادر

مترجم: همان که در دیباچه از شیخ جلال الدین اچّی بخاری به عنوان استاد خود نام برده است.

آغاز:

الحمد لله رب العالمين و العاقبة للمتقين و الصلوة... می‌گوید اضعف عباد الله اصلح اليه شانه كه.

□ سده ۱۳ هـ، تمام مجموعه از دست يك كاتب، نستعلیق، گ ۲۹۰ - ۱۲۰ ب.

مجموعه: 8866

۱. زينت القاری

مؤلف: نورالدین محمد قاری.

همان: مشترك، ۱۱۹/۱.

□ گ ۱۷ الف - ۱، در این نسخه نام مؤلف نصر بن عمر معروف به اسکندر آمده است.

۲. مقصود القاری

مؤلف: نورالدین محمد قاری.

همان: مشترك، ۱۳۶/۱.

□ گ ۱۲ ب - ۷ الف.

۳. حضور الصلوة

بدون نام مؤلف.

در ۱۰ فصل: ۱. فضیلت نماز و ذکر حضور، ۲. فضیلت وضو و مراتب او و فضیلت با وضو بودن، ۳. طریق وضو کردن، ۴. اسباب مُردن دل و فساد کنندگان، ۵. اسباب حضور دل و اسباب روشن و زنده شدن دل... ۱۰. ریا و عجب.

آغاز:

الحمد لله... بدان که نماز سیده همه عبادات هاست و روح آن خشوع و حاضر بودن با دل در جمله نماز است. اگر روح نباشد هم چون آدمی مُرده بی جان باشد. پس برای فضیلت نماز و وضو و حاضر کردن دل در نماز و طریق گزاردن آن و علائم [؟] آن این

رساله تحریر افتاد و نام این رساله حضور الصلوة نهاده شد.

□ گ ۳۷ ب - ۲۲ ب، تا فصل هفتم.

۴. نان و حلوا

مؤلف: بهاء‌الدین محمد بهایی عاملی.

همان: مشترک، ۸۰۲/۷.

□ ۲۱ شعبان ۱۱۴۹ هـ، عبدالرزاق ملتانی، نستعلیق، خط این نسخه با دیگر

نسخه‌ها در مجموعه جدایی دارد، گ ۵۴ - ۳۸.

۵. فرهنگ مأكولات

مؤلف: ناشناخته.

به ترتیب الفبایی، از فارسی به فارسی و هندی.

آغاز:

باب الالف: اخلاط ای بلغم، انکوز ای هینگ.

□ ۷ شوال ۱۰۶۶ هـ، گ ۷۹ - ۶۴.

۶. مقصود القاری

مؤلف: نورالدین محمد قاری.

□ گ ۱۲۷ ب - ۱۲۳ ب، مکرز.

۷. فضیلت مسواک

مؤلف: حسام‌الدین بن محمد ملتانی.

آغاز:

الحمد لله لولیه... اما بعد می‌گوید... که چون فضیلت مسواک کردن از کتب معتبره مطالعه کردم خواستم که فضائل را جمع کرده در رساله بیارم، فارسی خوانان را آسان

شود.

□ ۱۱۴۹ هـ، گ ۱۳۳ الف - ۱۲۷ ب.

۸. مرغوب القلوب

مؤلف: شمس تبریزی.

□ سده ۱۲ هـ، گ ۱۳۸ ب - ۱۳۳ ب.

۹. اساس المصلی

مؤلف: بدر بن رکن مذكر سندی.

همان: مشترک، ۳۹۵/۱۴.

□ گ ۱۴۹ ب - ۱۳۹ ب.

۱۰. اربعین حدیث

مترجم: بهاء‌الدین بن یوسف بن ملک دینار.

□ گ ۱۶۵ ب - ۱۴۹ ب.

۱۱. عقد فی الصرف

آغاز:

الحمد لله... بدان اسعدك الله تعالى كه الف و واو و يا را حرف علت مدولين گویند.

□ نام کاتب: فقیر میهه، گ ۱۷۶ ب - ۱۷۱ الف.

۱۲. نام حق

مؤلف: شرف بخارایی.

□ قرن ۱۳ هـ، گ ۱۸۹ الف - ۱۷۹ الف.

۱۳. رُشد المجالس

مؤلف: موسی بن محمد.

همان: مشترک، ۲۳۵۱/۴.

□ ۱۷ شعبان ۱۱۴۶ هـ، گ ۲۴۵ الف - ۱۹۰ الف، سپس برگگی از حیرت الفقیه احمد محمد عباس و چندین رسالهٔ عربی و پنجابی. مجموعه به خط کاتبان مختلف است.

مجموعه: 8928

۱. مولود رسول، (منظوم به اردو)

مثلثات

مؤلف: بدیعی تبریزی.

□ گ ۵۷ - ۴۵.

۳. تحفة القرا (منظوم)

همان: مشترک، ۱۰۹/۱، نام مؤلف را اسحاق بن صالح نوشته که در نسخهٔ ما نیست.

پس از حمد و نعت و مناقب خلفا گوید:

قبل ازین منظوم کردم ای جوان
شامل تجوید و مرسوم قرآن
هم چنین تفصیل ظاهایی بی‌گزاف
خفاص در تجوید ای صاحب ذکا
کاستم بعضی ازان تنقیح را

بعد حمد و نعت پیغمبر بدان
هدیهٔ القرا برای قاریان
بود در وی شمه‌ای از اختلاف
منتخب کردم از ان این تحفه را
ساختم زائد بر آن توضیح را

و در خاتمه گوید:

تحفة القرا بدین طرز و نسق
شد بیان واللّه اعلم بالصواب

حمدلله ختم شد از فضل حق
زبدهٔ این علم اندر این کتاب
در نسخهٔ ما بیت تاریخ نیامده است.

آغاز:

حمد گویم آن خدای پاک را کو مکرم ساخت مشت خاک را

□ ک ۷۷ - ۵۸ ب.

۴. قواعد قرا (منظوم)

مؤلف: زاهد بخارایی.

قصیده الفیه است در ۳۳ بیت که برای عبدالرؤف نظم کرده است:

بهر عبدالرؤف کردم نظم به عنایات حضرت مولی

(خاتمه)

همان: مشترک، ۱۰۵/۱.

□ سده ۱۳، نستعلیق، گ ۷۷ الف - ۷۶ الف.

مجموعه: 8934

۱. کارنامه

مؤلف: شاه محمد گهرتلی.

همان: مشترک، ۳۵۷/۵.

آغاز:

ز بعد حمد هم توحید سرمد بگوید چند رقعہ شاه محمد

بنده خاکپای...

□ ۳ هجری ۱۹۰۳ ب، گ ۲۵ الف - ۱.

۲. انشای هرکرن

مؤلف: هرکرن ملتانی.

□ ۱۷ رجب ۱۲۶۳ هـ / ۳۰ هجری ۱۹۰۳ م، شیخ احمد ولد شیخ عبدالغفور مرحوم

صدیقی متولی، نستعلیق پنجابی، گ ۸۸ الف - ۲۵ ب.

مجموعه: 8962

۱. انفاس نفیسه

همان: مشترک، ۱۳۲۶/۳ پاس انفاس از خواجه عبیدالله احرار.
آغاز:

بدان ارشدک الله... ای طالب صادق و ای مرید عاشق.

□ در ترقیمه نام مؤلف: خواجه عبیدالله احرار آمده است، ص ۱۵ - ۲.

۲. رساله عزیزان

مؤلف: خواجه علی رامیتنی. ر.ک: فهرستواره، ۸/۸۳۴ محبوب العارفین ازو؛ و ۴۲۹/۷ رساله
عزیزان که کتابی دیگر است درباره همین مؤلف.
آغاز:

الحمدلله... بدان ای دولت خدای.

□ ص ۳۰ - ۱۶.

۳. انسیه

مؤلف: یعقوب چرخى.

□ ص ۷۵ - ۳۰.

۴. قدسیه

ملفوظات بهاءالدین نقشبند. گردآورنده: خواجه محمد پارسا بخارایی.

□ ۲۰ رجب ۱۳۱۰ هـ / ۷ فروری ۱۸۹۳ م، چراغ‌الدین نقشبندی، ص ۱۶۱ - ۷۵.

۵. تحفة العاشقین (مثنوی)

مؤلف: محمد عبدالصمد مرید شاه نامدار پنجابی.
مثنوی به اردوست با دیباچه فارسی از خود مؤلف.

□ ۲۶ رجب ۱۳۱۰ هـ / ۱۳ فروری ۱۸۹۳، چراغ‌الدین نقشبندی بن میان
شرف‌الدین، در هیرانواله خُرد (پنجاب پاکستان)، کاتب مجموعه است،
ص ۳۰۶ - ۱۶۲.

۶. کفارة الذنوب (به اردو)

مجموعه: 8965

۱. رساله قاضی قطب (فقه)

مؤلف: قاضی قطب کاشانی.

□ ۱۱۹۴ هـ، جان محمد، در مهر علی واله، ص ۵ ب - ۱ الف.

۲. انشای جمالی

مؤلف: جمال الله پنجابی. در خاتمه گوید: «از دست جمال الله این رقم رفت به تصنیف.»

نام کتاب و تاریخ تألیف در قطعه شعری که قبل از دیباچه تحریر شده، آمده است:

ثمانین و الف و مائه و یکی بود (۱۱۸۱)

که انشای جمالی گشت مفخر

مؤلف ظاهراً از حوالی وزیرآباد پنجاب بود و در آن نامه‌هایی با نام مکانها و اقوام این منطقه آمده است: «این عریضه نیاز در موضع کیلیان واله منظور نظر حضرت مرشد جیو باد» و نام‌های: دسوندی چیمه، حافظ محمد ظریف ولد حافظ الله رکها عرف مکو قوم خوجه ساکن کیلیان واله عمله پرگنه بجه چتته.

نامه‌های نمونه‌ایست.

آغاز:

ز بعد حمد ایزد، نعت سرور

کنم املاء انشا را منور

..رقعه به جانب پدر نویسند.

□ سده ۱۲ هـ، بدون نام کاتب، نستعلیق، گ ۱۷ ب - ۶ الف.

۳. شاه و گدا

مؤلف: هلالی جغتایی.

□ ۱۲۴۰ هـ / ۱۸۸۲ ب، محمدی؟ متوطن سودهره، برای دلشاد علی.

مجموعه: 8973

رسائل حکیم عبدالغنی قادری
مؤلف: حکیم عبدالغنی قادری.

۱. (دلائل النبض: کیفیت نبض) (منظوم)

در دیباچه گوید:

دلائل جملگی از نبض منظوم کنم تا گردد از وی حال معلوم
باب اول: نبض چیست، کدام حرکت است. باب دوم: اوقات نبض دیدن، باب سوم: ادله
نبض... آخرین باب: تغییر نبض از ماکولات و مشروبات.

آغاز:

به نام آن که از بحران محمود ایساز هر مرض را کرد نابود

□ گ ۴۹ ب - ۱ ب.

۲. (دلائل البول: دلائل تسفده) (منظوم)

در آن گوید:

از آن کردم این موجزی را بیان به قاروره‌ای صاحب فرّ و شان
بابها: ۱. بول چیست ۲. تعریف شیشه که درو بول بیندازند، ۳. فرق میان بول جانوران و
آدمیان.

در خاتمه این رساله گوید که او دیوان اشعار هم دارد:

دگر شعر خواهند دیوان من بخوانند یابند تا شان من
که در شاعران امتیازم بود ز فرّ سخن سرفرازم بود
آغاز:

سپاس خداوند مطلق حکیم حلیم و رحیم و کریم و قدیم

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق.

مجموعه: 9020

۱. توزک جهانگیری: جهانگیرنامه

مؤلف: نورالدین جهانگیر پادشاه.

□ آغاز و انجام افتاده، آغاز: «اگر چه در توره ما این قاعده نیست که اول غیر از»، انجام: «اول درخت نو بنشانید بعد از آن کهنه را برکنید»، نستعلیق، گ ۷۲ ب - ۱.

۲. رقعات منیر لاهوری

مؤلف: منیر لاهوری.

□ آغاز و انجام افتاده، گ ۱۲۶ ب - ۷۳.

۳. مناظره تیغ و قلم

مؤلف: ابوالبرکات منیر لاهوری.

آغاز:

بعد از سپاس داوری که تیغ به شهادت توحیدش زبان برگشاده. به کوشش دکتر سید محمد فرید، در مجله سفینه، نشریه گروه فارسی دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، شماره ۱، (۲۰۰۳)، ص ۱۶۰ - ۱۵۱ چاپ شده است.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، گ ۱۲۶ ب - ۷۳.

مجموعه: 9046

۱. مرصع کار

مؤلف: در نسخه ما نام مؤلف بدین گونه آمده است:

«قائم علی بن طالع مند بن قاضی عبدالرسول متوطن کلانور که از چندین مدت در قصبه بتاله رخت آسایش دارد.»

همان: مشترک، ۴۰۱/۵

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۲۶ الف - ۱، انجام افتاده.

مُهر: «غلام حسین» (ر.ک: شرح مخزن الاسرار که مهر او نیز دارد).

۲. لغات گلستان

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

تحقیق بعضی لغات نسخه گلستان که از بعضی شروح به نظر درآمده، اینست: مینت
بالکسر و تشدید سپاس.

□ گ ۳۳ ب - ۲۶ الف.

۳. شرح انشای ابوالفضل

آغاز:

قسم سیم در شرح دفتر دویم که شیخ ابوالفضل از طرف خود.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، موریانه زده، گ ۷۸ ب - ۳۴ ب.

مجموعه: 9050

۱. حسن و عشق

مؤلف: نعمت خان عالی.

□ سده ۱۳ هـ، بی تا، بی کا، نستعلیق، گ ۱۳ الف - ۱ ب.

۲. تحفة النصایح

مؤلف: یوسف گدا.

□ گ ۴۴ الف - ۱۴ ب.

مجموعه: 9053

۱. تحفة الصدیق الی الصدیق من کلام ابی بکر الصدیق

مؤلف: رشیدالدین وطواط.

همان: مشترک، ۲۲۶۷/۴.

□ گ ۱۱ الف - ۱ ب.

۲. فصل الخطاب من کلام عمر بن الخطاب

مؤلف: وطواط.

همان: مشترک، ۲۳۹۹/۴.

□ ک ۱۸ ب - ۱۱ ب.

۳. انس اللفهان من کلام عثمان بن عفان

مؤلف: وطواط.

همان: مشترک، ۲۲۴۲/۴.

□ ک ۲۶ الف - ۱۸ ب.

۴. مطلوب کل طالب من کلام علی بن ابیطالب

مؤلف: وطواط.

همان: مشترک، ۲۴۵۵/۴.

□ ک ۳۴ الف - ۲۶ ب.

۵. شرح صد و دوازده کلمه امیرالمؤمنین علی (منظوم)

شارح: محمد عادل.

آغاز:

هر که در هر کار بسم الله الرحمن الرحيم

گوید ایمن گردد از وسواس شیطان رجیم

قال امیرالمؤمنین علی المرتضی: ایمان المرء لعرف بایمانه.

مؤمن کامل چو پرهیزد ز سوگند دروغ

گوهر ایمان او از نور حق گیرد فروغ

ر. ک: مشترک، ۲۳۷۶/۴ که نسخه ما با آن نشانیها جدایی دارد.

□ غلام حسین بن حکیم نور احمد، برای هر پنج کتاب ترقیمه‌های منظوم دارد

با قطعه تاریخ که از آن ۱۲۹۲ هـ به دست می‌آید.

مهر: «ز نور احمد مرسل شدی غلام حسین ۱۲۹۱».

مجموعه: 9111

۱. سلسله الذهب

مؤلف: جامی.

□ ۱۲۸۳ هـ، غلام حسین بن مولوی نور احمد بن محمد رمضان بن حافظ غلام

محمد بن شیخ احمد، برای مطالعه خود، ترقیمه مفصل به عربی دارد، گ ۱۸۸
الف - ۱.

۲. سلامان و ايسال

مؤلف: جامی.

□ ۱۲۸۳ هـ، غلام حسین بن نور احمد، گ ۱۸۸ ب - ۲۲۱ الف.

مجموعه: 9112

۱. شاه و گدا

مؤلف: هلالی جغتایی.

همان: مشترک، ۶۶۳/۷.

□ ۱۳۰۰ هـ، غلام حسین بن حکیم نور احمد، ترقیمه منظوم در ۱۱ بیت:

چارشنبه به عصر قبل از شام سوئم از عشره‌ای ز شهر حرام

سه صد و یک هزار شد سپری تا دم حال از سن هجری

گ ۴۴ الف - ۱.

۲. شمع و پروانه: قصه چندر بدن

مؤلف: منشی مشتاق قادری.

تاریخ تألیف: ۷ محرم ۱۲۳۸ هـ.

در خاتمه‌ای به عنوان «خاتمه‌متنوی شمع و پروانه که می‌بخش هنگامه باطن اهل شوق است و هر

بیش پروانه ساز دل‌های ارباب ذوق» می‌گوید:

روز سه‌شنبه وقت فرحت ناک	هفتم از غزوهٔ مُحَرَّم پاک
سی و هشت و هزار دوصد بُود	سال کز روز هجر احمد بُود
دیبای پارسیش پوشاندم	کاین بُت هند را بخود خواندم
«شمع و پروانه»، نام ساختمش...	چون به چُستی تمام ساختمش
کرد تاریخش آرزو مشتاق	شد مرتب چو این سواد وفاق
محضر وجد و حال ناز و نیاز	ناگهان داد هاتف این آواز
در عزیزان نشانِ مشتاق است	قصهٔ شور عشق آفاق است

مؤلف این قصه را از هندوی به فارسی برگردانده است. در «باعث تصنیف این رساله عشق مضمون مطابق تکلیف عزیزی محبت مشحون» می‌گوید:

طرف دامن زخویش چیده دلی	من که دارم ببر رمیده دلی
گو قدر مایهٔ شکر شکنی ست	گو مرا دستگاه خوش سخنی ست
ساز این تازه فن نمی‌دارم	سر و برگگی سخن نمی‌دارم
خوانده هم از عروض نئی ورقی	از قوافی نیافته سبقی
گوهر بی بها نسفته هنوز	سخنی دلگشا نگفته هنوز
صفت ساحری ندانم هیچ	قدرت شاعری ندارم هیچ
از برای چه بهر تصنیفی...	لیک رفت از عزیز تکلیفی
هم بگو این حکایت شیرین...	داده‌ای طرح نسخهٔ رنگین ^۱
داشتم پیش خود همان نسخه...	بود در هندوی زبان نسخه
اندرین نسخه جای گیر آمد	هر چه زان نسخه دلپذیر آمد

مثنوی با حمد و نعت و مناقب چار یار و مدح شیخ عبدالقادر جیلانی آغاز می‌شود.

آغاز:

نه همین با زبان ببايد گفت	حمد ايزد به جان ببايد گفت
	انجام:

بيخودی آيد و خموش شوم	تا چو يك چند باده نوش شوم
-----------------------	---------------------------

در مشترک ازین مثنوی یاد نشده است.

۱. منظور از «نسخهٔ رنگین» مثنوی قند و شکر است که شاعر (مشتاق) قبلاً سروده بود.

□ ۳ رجب ۱۳۰۰ هـ، غلام حسین بن حکیم نور احمد، کاتب در برگ ۹۵ الف یادداشتی دربارهٔ بیتی دارد: «بعد تصنیف این نسخه این بیت بعینه بتفاوتِ دو لفظ در مصرعین در مثنوی حسن [و] عشقِ خیرالله فدائی یافته شد. چون به طور توارد واقع گشته، معقول است. و هذا من فضل الله یوتیه من یشاء». گ ۱۰۰ الف - ۴۴ ب.

مجموعه: 9134

۱. شرح قصیده بانث سعادت: نظم بدیع یا نظم بدیعی (منظوم)

شارح: ضیاءالدین کشتواری.

بود چون نظم بدیعی نام آن نظم بدیع

گفته شد کرده به اتمامش توکل بر بدیع

آغاز (مقدمه):

حمد مر پروردگار...

(شرح): بانث سعادت:

بین بالفتحه فراق است و جدایی در لغت

بانث از وی مشتق آمد کن بجان از بر لغت

در خاتمه گوید:

حبذا این ترجمه کش مثل همتا و نظیر

هست در کشمیر و هند و چین و ماچین و تار

همان: مشترک، ۹۴/۸ - ۱۴۹۳.

□ ۱۴ جمادی الاول ۱۲۸۹ هـ، عبیدالله غلام حسین (بن نور احمد)، نستعلیق،

موریانه زده، ۳۵ گ.

مهر: «ز نور احمد مرسل شدی غلام حسین ۱۲۸۱» (ابتدا و خاتمه).

۲. مصابیح العاشقین: تفسیر سورة والضحی

مؤلف: ناگوری.

□ ۱۲۸۹ هـ، همان کاتب، ۱۲ گ.

مجموعه: 9235

۱. اصول حدیث (منظوم)

مؤلف: محمد حسین بن باقر هروی، مؤلف نظم الشمانل (مشترک، ۶۸۷/۷).
تاریخ تألیف: ۹۸۰ ه. پیشکش شده به میرزا عزیز.

شد تمام این به نه صد و هشتاد	بر همه دوستان مبارک باد
نظم این نثر شد بوجه اتم	تحفة خان اعظم اکرم
گشت این نظم مختصر ظاهر	از محمد حسین بن باقر
هست میرزا عزیز آن خسرو	که شد آیین خسروی زو نو
اوست نقد پیمبر مرسل	خان جم جاه اعظم افضل

در ۲ «قسم»: ۱. «مقدمه» در علم اصول؛ ۲. «مقاصد» در اصطلاحات حدیث.
آغاز:

بعد حمد کریم ذی الاکرام	پس درود نبی علیه السلام
می‌کنم از برای تو تحدیث	در بیان اصول علم حدیث

□ ۲۰ جمادی الاول ۱۲۹۲ ه. گ ۲۷ - ۱.

۲. انشای ابوالفضل

مؤلف: ابوالفضل علامی.

□ سده ۱۳ ه. نستعلیق، انجام افتاده.

۳. منصور نامه (منظوم)

مؤلف: عطار تونی.

آغاز:

بود منصور عجب شوریده حال	در ره تحقیق او را صد کمال
--------------------------	---------------------------

□ سده ۱۳ ه. نستعلیق، گ ۴.

مجموعه: ۹۲۴۱

۱. کلید باب تاریخی

مؤلف: نظام‌الدین «جوش» علی گڑھی.

تاریخ تألیف: ۱۲۹۰ هـ.

در فن تاریخ‌گویی به زبان اردو با مثال‌های فارسی.

□ ۱۳۰۵ هـ، (= گنج تواریخ هی)، غلام حسین بن نور احمد، نستعلیق، گ ۱۲

الف - ۱.

۲. مظفر نامه (منظوم)

مؤلف: عبدالاحد متخلص به «احمد» کشمیری نور پوری، مرید سید میر بود.

تاریخ تألیف: ۱۲۸۲ هـ. به دستور شاهزاده سید لطیف.

شده ختم این نامه نامدار به نام مظفر شه کامگار

ز تاریخ این گرگونی جستجو هزار و دوصد بود و هشتاد و دو

در وقایع شاه مظفر پادشاه بُنیره که اسم اصلی او محمد سعید و وطن او کوتهه شریفه بود. در

۳۴۸ بیت. در ضمن بیان کرامت پیر، کاتب در حاشیه توضیح داده که این نور محمد نامی

کشمیری از مردم گوجران والا را پسری بود که نصرانی شد. پدرش که نامش «نور» بود، جهت

هدایت پسرش از بزرگان همت خواست. چنانچه به دعای سید میر پسرش دوباره مشرف به

اسلام شد.

آغاز:

خدایا ظفر بخش اکبر تویی کرم گستر و بنده پرور تویی

به کوشش دکتر محمد سلیم مظفر و دکتر محمد صابر در دانش، اسلام آباد، شماره ۸۶

(۱۳۸۵ ش) ص ۳۰ - ۹۱ براساس همین نسخه چاپ شده است.

□ ۳ رجب ۱۳۰۵ هـ، غلام حسین بن نور احمد، نستعلیق، با حواشی مفید از

کاتب، نسخه ایست که از نظر مؤلف گذرانیده شده، گ ۲۶ الف - ۱۲ ب.

۳. تازیانه غفلت

مؤلف: غلام غوث متخلص به «غلامی»، ساکن پنجاب.

تاریخ تألیف: ۲۸ جمادی الثانی ۱۲۹۹ هـ.

در مقدمه می‌گوید:

«اگر چه در شمرده عیوب خویش و اخوان الصفا از برجاس بودن طعن ملامت شنید هم وطنان خود را مصون نه انگارد، اما غیرت عروج اهالی دیار و ممالک غیر بسلم همت و تنزل آنا فانا سگان این ملک به سطوت و صولت بی‌استقلالی و روایت به ناخن حمیت زحسار خاطر می‌خراشد و عرق شرم به حرکت می‌آورد، لهذا از وقاحت و ملامت برادران وطنی پرده اغماض پیش آورده در تعداد اسباب موانع ترقی ملک هندیان خفته خواب غفلت را به تازیانه تنبیه بیدار می‌سازد. اظهار قبایح خویش را هر چند وقت مقتضی نبود، مگر انصاف معاف نداشت.»

مؤلف این رساله را در روزگاری نوشت که شبه قاره زیر یوغ استعمار انگلیس بود. ملتی که

زیر استعمار پرورش می‌یابد، مؤلف روحیه او را چنین بیان کرده است.

«اهالی این ملک که از ابتدای طلوع نیر اسلام الی الان جباران غیر ملک عنان اختیار این خستگان به قبضه اقتدار خود آورده چون گاو مزارع چشم دوخته به هر جانب که خواهند دوآند. اگر اینان را «گنجشک مش» بخوانم رواست و اگر «طوطی قفس» دانم بجا، به جز نام انسان بر ایشان اطلاق نتوان کرد که بسته زنجیری اختیاری و خسته زخم بی‌اعتباری‌اند.»

مؤلف در ضمن بر شمردن قبایح ملت، به این ده مورد اشاره دارد و کتاب را نیز در ۱۰ (یا

۱۱) فصل تقسیم کرده است: ۱. نااتفاق، ۲. نامردی، ۳. خلاصه تاریخ ظهیرالدین بابر و محمد

شاه پادشاه، ۴. استراحت و نزاکت، ۵. سبکسری و بی‌حوصلگی، ۶. ناتمامی قوت و قامت، ۷.

ناراستی، ۸. حسد، ۹. ظاهر داری، ۱۰. خوشامد، ۱۱. کم خردی. با اشعار سروده خود.

آغاز:

الهی از بهار فیض جاوید مطرًا ساز شاخ باغ امید

... دستخوش گمنامی هندی نژاد غلام غوث غلامی اگر چه در.

□ ۵ شعبان ۱۳۰۵ هـ، غلام حسین بن نور احمد، گ ۵۴ ب - ۲۷ ب.

مجموعه: 9242

۱. نصیب اخوان

مؤلف: مطهر. در ۷۷۶ هـ.

همان: مشترک، ۳۰۹/۱۴.

□ سده ۱۳ هـ، گ ۲۵ - ۱. آغاز افتاده:

علم و فقه شعور دانایی فکر اندیشه حدس ظن گمان

۲. فهم صبیان

مؤلف: فضل الله بن محمد بن امان الله. در ۹۴۸ هـ.

همان: مشترک، ۲۲۵/۱۴.

□ سده ۱۳ هـ، گ ۳۴ - ۲۵.

مجموعه: 9848

۱. شرح صرف میر

شارح: نور محمد مدقق لاهوری.

همان: مشترک، ۲۵۸۵/۱۳.

□ ۱۳۰۱ هـ، ولی محمد بن فضل‌الدین، ساکن تهکر، برای مولوی امام‌الدین

ساکن گجرات (پنجاب)، نستعلیق، محشی، گ ۴۵ - ۱.

۲. تشحیذ اذهان الطلبة فی شرح الصیغ المشکله

مؤلف: ناشناخته.

همان: مشترک، ۲۶۴۶/۱۳.

□ ۱۳۰۱ هـ، همان کاتب، برای همان کس، گ ۶۳ الف - ۴۵ ب.

مجموعه: 9865

۱. پاس انفاس: سر رشته طریق خواجگان

مؤلف: عبدالرحمان جامی.

همان: مشترک، ۱۳۲۷/۳

□ گ ۲۰ الف - ۱ ب.

۲. مرآت الحقیقت (عرفان)

مؤلف: عبدالملک بن عبدالغفور انصاری.

مؤلف در دیباچه می‌گوید:

«این نحوی از معارف اسلامی است و حقایق کلیه نحوی با اشراف این مباحث که بحث وجود است و متضمن بر ترتیب معهود، اولاً اثبات صانع و وحدت آن و ثانیاً ظهور او در مراتب... بر سیل ایجاز و اختصار در این رساله مذکور می‌گردد.»
مؤلف از فتوحات مکیه استفاده کرده و نقل قولهایی به زبان عربی به کثرت دارد.
آغاز:

حمد بی‌غایت و ثنای بی‌نهایت سزاوار ذاتی است که وجود او از اوست بلکه عین و وجود همه موجودات رشحه‌ای از فیض اوست.

□ گ ۶۱ ب - ۲۰ الف.

۳. لطیف المعانی (عرفان)

مؤلف: ناشناخته.

با لطف المعانی / لطایف المعانی در مشترک، ۱۸۳۹/۳ سنجیده شود که آن یکی نیز در ده

«لطیفه» است.

لطیفه اول بدان که وجود در دو نوع است.

آغاز:

الحمد لله... این رساله در علم تصوف و سلوک تألیف کردم و بر اصطلاح و اسلوب اهل معرفت و ارباب طریقت و حقیقت بیانی شافی آوردم... و این رساله را لطیف المعانی نام کرده آمد.

□ گ ۷۹ ب - ۶۱ ب، سپس رسائل عربی.

۴. عقد الاصابع (ریاضی)

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

بعد از حمد پروردگاری که اصناف الطاف بی‌غایت و انواع اصطناع... نموده می‌شود که نوزده‌صورت از هنیات و اوضاع اصابع بر بدایع انسانی باز ای عقود اعداد وضع کرده شد.

□ گ ۱۰۰ الف - ۹۷ ب.

۵. معرفت المذاهب

مؤلف: محمود طاهر غزالی.

همان: مشترک، ۱۰۱۰/۲

□ گ ۱۱۲ ب - ۱۰۰ الف.

۶. مکتوبات (عرفانی)

آغاز:

این مکتوب (؟) اسلوب را در وقت بیماری نوشته شده اشتداد حرمان.

□ گ ۱۲۶ الف - ۱۲۱ ب.

۷. نفسیه

مؤلف: عرفی شیرازی.

□ گ ۱۳۷ - ۱۲۶ سپس فقرات نثر عرفی و باز نفسیه.

۸. شرح بیت

امیر خسرو دهلوی.

شارح: ناشناخته.

شرح بیت:

ز دریای شهادت چون نهنگ «لا» بر آرد سر

تسیم فرض گردد نوح را در وقت طوفانش

آغاز:

مراد از «دریای شهادت» عالم ظاهر است که کثرت وهمی.

□ سده ۱۳ هـ، گ ۱۶۶ ب - ۱۶۱ ب. تمام مجموعه به قلم‌های مختلف است.

مجموعه: 10275

۱. نشاط العشق

مؤلف: عبدالله بن حسین مکی.

همان: مشترک، ۲۰۶۷/۳.

□ گ ۳۰ - ۱.

۲. مکتوبات عبدالقادر جیلانی

مؤلف: عبدالقادر جیلانی.

ر.ک: مشترک، ۱۹۹۳/۳.

□ گ ۳۸ الف - ۳۱ الف.

۳. کشف للعوامل

مؤلف: شاه مرتضی. از اولاد شاه خمر حافظ و از مریدان شاه برهان‌الدین بن شاه میران جیو

شمس العشاق (م ۹۹۰ هـ).

همان: مشترک، ۱۷۹۳/۳. با خطایی در ضبط نام مؤلف.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، گ ۴۷ ب - ۳۸ ب، انجام افتاده.

مجموعه: 11078

۱. صدیقی (طب)

□ همان نسخه رشیدی که در مشترک، ۶۱۳/۱ (3297) آمده، اکنون به دانشگاه پنجاب منتقل شده است. اینک در نام کاتب و تاریخ کتابت اصلاح می‌شود: محمد علی بن حیات محمد بن مهر علی ساکن دلیکی، تحصیل پسرور، ضلع سیالکوت، برای شمس‌الدین و قمرالدین و فضل احمد و محمد عالم، ۲ اسون ۱۹۴۳ ب / ۱۳۰۳ هـ.

۲. ملخص فصول بقراطی

□ همان نسخه رشیدی که در مشترک، ۶۶۳/۱ (3576) معرفی شده، اکنون به دانشگاه پنجاب منتقل شده است.

مجموعه: 11146

۱. منتخب الاطباء

مؤلف: خیرالله آبادی.

همان: مشترک، ۷۴۸/۱.

□ ص ۲۰۲ - ۱، در صحافی جا بجا شده.

۲. دستور الصبیان

مؤلف: نونده رای.

□ ۷ ذیقعدہ ۱۲۲۹ هـ، مغل بیگ طالب علم متوطن گورکھ پور، نستعلیق، برای شیخ عبدالله، ص ۲۹۰ - ۲۳۵.

۳. کسب نامہ حجامان

آغاز:

الحمد لله... این رساله ایست که در کسب حجامان از سلمان پارس [کذا] رضی الله عنه

که چون حضرت آدم.

□ ص ۲۳۰ - ۲۲۱.

۴. مخلوق نامه حضرت رسالت پناه

آغاز: اگر ترا پرسند که در کدام سال و ماه حضرت رسالت پناه مخلوق شدند.

□ ص ۲۳۳ - ۲۳۰، رساله ۳ و ۴ در تاریخ ۱۴ ربیع الاول ۱۲۲۸ هـ، همان کاتب، برای شیخ ابدال.

مجموعه: 11173

۱. مطلوب القاری

مؤلف: اله داد بن مبارک لاهوری.

همان: مشترک، ۱/۱۳۲.

□ گ ۴۰ - ۱، سپس قصیده رانیه عربی گ ۵۱ - ۴۴، سپس رساله تجوید گ ۵۵ - ۵۱.

۲. مناهج التلاوة

مؤلف: محمد بن احمد بن صنعه؟ به اشارتِ امیر محمد بن امیرکبیر امیر علی بن امیرالامراء برندق برلاس تألیف شد.

در یک مقدمه و ۱۸ فصل و خاتمه: مقدمه در تقسیم دندانها، فصلها: ۱. مخارج حروف، ۲. صفات حروف، ۳. اجتماع صفات حروف، ۴. تبیین حروف، ۵. ادغام...، ۱۰. معایب قرائت و محاسن وی و لحن خفی و جلی، ۱۵. آیات زواید...، ۱۸. فرش رواتین عاصم. خاتمه در منافیات و الفاظ که اکثر حقاظ و کتاب مصاحف را در کتابت آنها سهو واقع می‌شود.

آغاز:

الحمد لله... اما بعد می‌گویند مسؤد این صحیفه محمد ابن احمد بن صنعه بر ضمیر اصحاب.

□ ۱۵ شوال ۱۰۳۹ هـ، نستعلیق، گ ۱۱۹ - ۵۵.

۳. ادوات (دستور زبان فارسی)

آغاز:

الحمد لله الحي القيوم... و بعد فهذا ايها الاولاد ارتقيتم في الاسباب مختصر في
الادوات محتو على عشرة ابواب.

□ شوال ۱۰۳۹ هـ، گ ۱۳۲ - ۱۱۹. سپس رساله‌های عربی دارد. که فهرست
نکرده‌ام.

مجموعه: 11177

۱. نقاش و صورت (مثنوی)

مؤلف: ناصر علی سرهندي.

۲. لیلی و مجنون (مثنوی)

مؤلف: هاتفي.

□ بوقت نماز ديگر، ۱۵ رمضان، بی سال، سده ۱۳ هـ، هر دو نسخه بخط شیر
محمد، نستعلیق.

مجموعه: 12955

۱. نان و حلوا

مؤلف: بهایی.

۲. حقایق المعارف (منظوم)

سعدالدين احمد انصاری کابلی.

همان: مشترک، ۱۲۱۲/۸.

۳. دیوان ولی رام کشمیری

مؤلف: ولی رام کشمیری مرید ملا شاه بدخشی (ظهريه).

آغاز:

گنجی که بود مخفی اکنون شد آشکارا
زین گنج کیسه پُرکن، این مزده گوگوارا

همان: مشترک، ۱۴۶۲/۸.

□ سده ۱۳ هـ، غلام محیی‌الدین و احمد خان، نستعلیق افغانی.

مجموعه: 12956

۱. حدایق الاخبار

مؤلف: محمد صادق بن عبدالباقی فرغانه‌ای.

تاریخ تألیف: ۱۰۰۰ هـ. «ضمنِ تزییف کتاب ریاض الابرار فی قواعد کلام الله العزیز الغفار بتاریخ سال هزار از هجرت سید مختار نوشته شد.» (دیباچه)

در ۳۲ «حدیقه»: ۱. معرفت حق سبحانه، ۲. خوارق عادات، ۳. مبده و معاد، ۴. توبه سالک، ۵. نیت دل سالک... ۱۰. فواید جوع (گرسنگی)... ۱۵. مقاماتِ سبعة... ۲۰. عبادات شب جمعه... ۳۰. شرایط دعا... ۳۲. در حل بعضی از لغاتِ اهل تصوف.
همان: مشترک، ۱۴۰۶/۳؛ فهرستواره، ۲۹۲/۷.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، برگ یکم افتاده: بوزید و ازان نسیم حلقه، انجام افتاده تا حدیقه ۱۰.

۲. ریاض المذکرین

مؤلف: ملا کلان.

همان: مشترک، ۲۳۵۵/۴.

□ هر دو نسخه با یک قلم، صحافی ماوراء النهری با نام صحاف کننده روی جلد: «صحاف خواجه ربیع».

۱. رباعیات ابوسعید ابوالخیر

با دیباچه‌ای در فواید و خواص خواندن هر یکی از رباعیات.

آغاز:

بدان ابدك الله که این رباعیات حضرت سلطان السالکین... شیخ ابوسعید خراسانی
قدس الله سره گوگرد احمر است.

□ ۱۶ شوال ۱۳۰۳ هـ، محمد انور قندهاری برای نور چشم نظر محمد خان.

۲. الهی نامه : مناجات

مؤلف: خواجه عبدالله انصاری.

آغاز:

ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده.

□ ۱۳۰۰ هـ، ترقیمه: «الحمد لله و المنة که کتاب الهی نانه آغاز شد در بندر
کراچی و تمام گشت در محل فوشنج در منزل عمّ معظم جناب سردار محمد
حسین خان به دست خط سراپا تقصیر محمد انور ولد سردار محمد سرور خان
مرحوم به تاریخ یوم چارشنبه، هشتم شهر ذی الحجّه، به خواطر داشت نظر
محمد خان پسر سردار گل محمد خان مرحوم به تاریخ یوم چهارشنبه هشتم
شهر ذی [ی] الحجّه ۱۳۰۰ تحریر شد»، نستعلیق، اندازه جیبی.

یادداشت: «این رساله مبارکه مناجات حضرت خواجه عبدالله انصاری هراتی
قدس الله سره را جناب مهان قدردان برادر محمد انور خان قندهاری به مقام
کراچی بندر به بنده عاصی عبدالغفور یادگاراً [!] مرحمت فرموده بودند در
هنگامی که جناب عظمت و شوکت مآب شاهزاده والا جاه سردار نصرالله خان
صاحب مجد العالی شاهزاده دولت خداداد افغانستان از سفر خیریت اثر لندن
مراجعت فرموده بودند و بنده عاصلی از راولپندی به جهت شرف‌یابی حضور
انور آن شهریار زاده عالی رفته بودم. این چندکلمه به جهت یادگار قلمی گردید.
یوم ۳ شنبه ۱۶ ماه صفر المظفر ۱۳۱۴ هجری مطابق ۲۸ جولای ۱۸۹۷ به مقام
راولپندی، ملکی پنجاب، در وقتی که برادر عزیز سید با تمیز میر حسین به تحریر
تذکرتیموری و جنگ مشغول بودند.» (خاتمه)

مجموعه: 12967

۱. وصیت نامه مخدوم محمد شریف بخارایی

مخدوم محمد شریف بخارایی روز دوشنبه ۲۰ محرم ۱۱۰۹ هـ. مریض شد در جوی مولویان [مولیان؟]، جانب شمال بخارا و روز سه شنبه ۲۱ محرم ۱۱۰۹ هـ درگذشت. «بعد پیشین همین روز لب حوض دیوان بیگی جنازه مبارک بردند و خلیفه سید سبحان قلی بهادر خان [از امرای هشرخانی، حکومت ۱۱۱۴ - ۱۰۹۱ هـ] به ذات گرامی خود امامت کردند و مقبره مبارک ایشان جانب شرقی خانقاه عالم پناه در گنبدیست که آن گنبد در مدرسه عالی خود حضرت ایشان علیه الرحمة و الرضوان است.»

به تحریر:

«سیادت و نقابت پناه مرشد زاده عالمیان خواجه محمد یوسف بن میر بهاء الدین خواجه ابن حضرت قطب الاولیاء غوث الکبیرا حضرت عزیزان عالم شیخ الصدقی [الصدیقی] العلوی قدس سره.»

آغاز: وصیت نامه حضرت مخدومنا و مخدوم العالمین حضرت مولانا محمد شریف علیه الرحمه و الرضوان که از ابتدای آزار تا انتهای رحلت از زبان مبارک به طالبان طریقت و حقیقت ارشاد فرمودند.

□ گ ۸ - ب ۱.

۲. مرثیه‌ها و قطعات تاریخ وفات مخدوم محمد شریف بخارایی

سروده قاسمی.

نمونه:

سال تاریخ فوت او را زود قاسمی گفت: «عبد غالب» شد
۱۱۰۹

□ گ ۲۰ - ب ۹.

۳. دیوان شریف بخارایی

مخدوم محمد شریف متخلص به شریف (م ۱۱۰۹ هـ).

ازوست:

گفت شریف پیش ما از غم خویش دم مزن

چند حساب می‌کنی محنت بی‌حسیب را

شامل غزلیات، رباعیات، مثنوی، قطعات تاریخ. درین بخش تاریخهای متعدد از کسان معاصر و خویشاوندان خود آورده است؛ مثلاً تاریخ مخدوم زاده‌ها: ولادت خواجه محمد صالح (۱۰۷۳ = «ضمیر پاک»)، ولادت امیر سعدالدین (شیخ زین‌الدین ما با می‌شود تاریخ او)، آغاز درس خواندن امیر سعدالدین و میر قطب‌الدین. تاریخ صدرالدین و بدرالدین. تاریخ خواجه نورالدین محمد لطیف المدعوبه خواجه عبدالله «نیک بختی» می‌شود گفت و نوشت. ولادت خواجه صفی‌الدین حامد (تاج دولت بسر شیخ صفی است). ولادت میر زین‌الدین. در تاریخ هجرت مبارک خود حضرت ایشان [یعنی مخدوم شریف]:

بهر اظهاریت سال تاریخش بوضع شریف بی‌کسم

ساخت معمار کارخانه عجیب از قصور بهشت یک گز کم

وفات قطب الاقطاب آخوند صوفی (در مقامات عالیات بهشت). وفات مخدوم حاجی اسماعیل. از این قسمت معلوم می‌شود که نام برادر مخدوم محمد شریف، خواجه ابوالمعانی بود که واقعه‌نویس زبردست خان بود.

□ ۲۲ شعبان ۴۳۱۱ [یعنی ۱۱۳۴ یا ۱۱۴۳]، نستعلیق.

مجموعه: 12968

۱. انیس القادریه (تذکره)

مؤلف: بهاء‌الحق که مرید «بوعلی شاه شرف‌الدین قلندر» بود. (دیباچه)

«برای توشه آخرت در مناقب آن جناب [شیخ عبدالقادر جیلانی] نسخه انیس

القادریه تألیف کند»

و باز گوید:

«مقصود بالذات مؤلف این کتاب ذکر احوال حضرت قادر الوقت و بعضی از عرفاء

متقدمین که ظهور آنحضرت را قبل از وجود مبارک خبر داده و بعضی از عرفاء متقدمین

که ظهور آنحضرت را قبل از وجود مبارک خبر داده و بعضی از راویان همعصر است...

و در عین ذکر مقصود تقریباً به تحریر حالات بعضی از عارف بالله... پردازد.»

در دیباچه می‌نویسد:

«درین کتاب دو فایده ملحوظ دارد، یکی حکایات مشایخ و دوم این که عرفای وقت از شیخ عبدالقادر استمداد همت و اقتباس فیض کردند.»
با استفاده از تحفة القادریه شاه ابوالمعالی لاهوری.
مؤلف در خاتمه کتاب ایباتی آورده و نام خود را به عنوان تخلص به کار برده است:
به‌انکسار دل خسته بهاء الحق که جز مدینه و بغداد هرچه بُد همه هشت
در مناقب شیخ عبدالقادر جیلانی (م ۵۶۱ هـ) است و نه نامه‌های او، چنان که در مشترک
۱۹۹۶/۳ آمده است.
آغاز:

ای کیمینه بخششت ملک جهان من چه گویم چون تو می‌دانی نهران
(برابر است با لب لباب مثنوی)
ای خدای من بحق مرشدم کو بود در هر دو عالم زنده‌ام

□ روز یکشنبه، ربیع الاول ۱۲۰۷ هـ، مهر «فقیر میر عزیز».

۲. مونس القادریه

مؤلف: بهاء‌الحق که در اشعار بهاء‌الدین نیز آورده است:
از کمین بسنده بهاء‌الدین عفوکن عفو ناسزای همه
شامل ۷ مناجات است.
آغاز: (دیباچه عربی):
اللهم انت المحمود بكل لسان و المعبود...
ذرات جهان اگر دهانم باشد در هر دهنم همان زبانم باشد
□ همان کاتب، نستعلیق خوش، ۲۷ ص. سپس دو مناجات دیگر به جناب
رسالت مآب و غوث الاعظم از بهاء‌الحق در ۶ ص.

مجموعه: 12970

۱. گنج نامه

مؤلف: خواجه عبدالله انصاری.

همان: مشترک، ۱۸۳۱/۳.

□ ۸۲۴ ص.

۲. الهی نامه / مناجات

مؤلف: خواجه عبدالله انصاری.

آغاز:

ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده.

□ روز عید الاضحی ۱۳۲۲ هـ، نستعلیق افغانی، ۶۲ ص.

مجموعه: 13045

رسائل کاسانی

مؤلف: مخدوم اعظم احمد کاسانی.

ر.ک: گنج بخش، ۶۶۲/۲.

۱. اسرار النکاح، ص ۲۱ - ۱.

در سبب تألیف می‌گوید:

«دیدم اکثر مردمان را از سر جهل و بی‌معرفتی در امر شریف مبالغه کدخدایی مسلمان را عیب و ملامت می‌کنند و خود را زیان‌زده می‌سازند. این ضعیف خواست که آنچه از خاک بوسی آستانه این طایفه علیه به او رسیده است شمه‌ای از اسرار آن نوشته شود تا بعد از دیدن این نسخه هیچ کس مسلمانی را علی‌الخصوص این طایفه علیه را ملامت نکند و خود را در مهلکه نیندازد.»

آغاز:

الحمد لله الذی جعل النکاح سنه للانام و جعله فاصلا بین الحلال و الحرام.

۲. الولد سرّ ایبه، ص ۲۹ - ۲۱.

۳. نفحات السالکین، ص ۵۴ - ۲۹.

۴. ذکر، ص ۷۶ - ۵۵، همان در مشترک، ۱۴۶۶/۳ رساله دوم گفته شده است.

۵. چهار کلمه، ص ۸۱ - ۷۷.

۶. سلسله الصدیقین، ص ۹۱ - ۸۱

۷. شرح ایبات خان، ص ۹۷ - ۹۱.

۸. نسبت نقشبندیه، ص ۱۴۸ - ۹۷ بالغزشی در شماره‌گذاری برگها.

آغاز:

و اذ قال ربك للملائكة اني جاعل... بدان که ای طالب صادق که حق سبحانه و تعالی

دنیا را خلق کرد.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق.

مجموعه: 13183

۱. فرهنگ مثنوی معنوی

مؤلف: ناشناخته.

به ترتیب الفبایی، تا فصل حرفِ راء باعین.

آغاز:

باب الالف فصل الالف، استثناء: چیزی از جمله بیرون آوردن و ان شاء الله گفتن.

۲. شرح عقاید نسفی

□ ۲۰ صفر ۱۰۴۹ هـ، نستعلیق، آغاز افتاده.

مجموعه: 13272

۱. عشقیه (عرفان)

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

سپاس بی‌حد و ستایش بی‌عد مر قادر مطلق و حاکم بر حق و جانان عاشقان و صاحب
جمله جهان را... سخن چند از عشق بی‌پایان خاک و نعوت جان پاک به عبارت هو الله و
به اشارت حسبی الله در قلم آورده شود تا محبتان را محبت بیفزاید.

۲. ایمان و احکام

به روش سؤال و جواب.

آغاز:

حمد وافر و ثنای متکثر مر حضرت صمدی را... بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین
این کتاب در بیان صفات و احکام.
ر.ک: مشترک، ۴۱۰/۱۴.

□ حاجی موسی، نستعلیق.

۳. قصه ملکه روم و فقیه

آغاز:

سپاس و ستایش جهان آفرین باد.
ر.ک: مشترک، ۱۱۸۷/۶.

□ محرم ۱۱۴۴ هـ، برای اخوند موسی، نسخ و نستعلیق، دو قلم.

مجموعه: 13274

۱. قصه فیروز شاه و ماه بانو

مؤلف: ناشناخته.

قصه فیروز شاه فرزند عادل شاه پادشاه چین و ماه بانو دختر اصفهانی است.

آغاز:

اما راویان اخبار و ناقلان آثار... چنین روایت می‌کنند که در ولایت چین پادشاهی بود
با تجمل و عادل شاه نام داشت و پسر داشت فیروز شاه نام.

□ ۱۲۶۵ هـ، نستعلیق، ۱۵ گ.

۲. قصه ملکه و فقیه

قصه ملکه و فقیه که نامش عبدالغنی بود به صورت سؤال و جواب.
قصه به این بیان ختم می‌شود: القصه عبدالغنی تمام صد سؤال او را جواب داد. عهدهی که در میان بود به جا آمد و به مقصد رسید.

□ نیمه رجب ۱۲۵۶ هـ، نام کاتب محو شده، آغاز افتاده: دختر خود گفت ای فرزند دل بند به جان پیوند، ۱۲ گ.

مجموعه: 14479

۱. شرح احادیث اربعین.

گردآورنده: امام نووی.

شارح: امیر ابوالبقا.

هر حدیثی زیر عنوانهای «ترجمه المفردات»، «حاصل المعنی» و «تفضیل المقام» شرح داده شده است.

آغاز:

بسم الله الرحمن الرحيم و به الاعتصام و التتميم. و عن عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال: قال رسول الله: انما الاعمال بالنیات... ترجمه المفردات: عمر بن الخطاب لقب او فاروق است، مناقب او بسیار است.

□ نسخ، نسخه کامل.

یادداشت مقابله و تصحیح:

«نظرات فی هذا الكتاب من اوله الى آخره و صححت سقیمه بقدر الوسع و الامکان بعون الملك المستعان. انا العبد الفقير محمد قاسم ابن شیخ محمد المحدث المفتی الحنفی غفرله بلطفه الجلی و الخفی، فی تاریخ ۹۷۵ ببلده تته.»

۲. ترجمه قصیده بانث سعاد

مترجم: قاضی ابراهیم. (نام او در خاتمه نسخه آمده است).

آغاز:

بانث سعاد... جدا شد سعاد پس دلم امروز بیمار و اسیر در پی او و آزاد کرده نشد و

در قید است.

□ سده ۱۰ هـ متن به نسخ، ترجمه به نستعلیق، موریانه زده.

مجموعه: 14480

۱. شرح دیوان حافظ

شارح: محمد بن شیخ عبدالکریم لاهوری.

همان: مشترک، ۱۶۰۱/۳

۲. رقعات فیض بخش

ر. ک: مشترک، ۳۹۹/۵ - ۳۹۸ که در آنجا رقعات فیض بخش تألیف فیض بخش فیض آبادی کاکوروی معرفی شده، اما آغاز آن با آغاز نسخه ما بالکل متفاوت است.
آغاز:

بعد از ستایش حمد نامحدود که خامه مقطوع.

□ نستعلیق، نسخه‌ایست آب دیده و برگها بهم چسبیده.

هر دو نسخه مهر «اله الدین ۱۲۸۶» را دارند.

۲

کلیات

الف. فهرست‌ها و کتابشناسی‌ها

ب. دانشنامه‌ها و بیاض‌ها

الف . فهرست‌ها و کتاب‌شناسی‌ها

تراجم کتب سنسکریت به زبان پارسی

Sanskrit books translated in to Persian

مؤلف: شری رام شرما (Sri Ram Sharma).

کتابشناسی ۱۷۰ کتاب در موضوعات: نجوم و ریاضی. رزم نامه‌ها / Epic. سیاق و حساب. دامپزشکی. تاریخ. قانون و اخلاق. طب. موسیقی. دین. متفرقات. فهرست‌های ایندیا آنس و بریتیش میوزیم و کتب چاپی جزء منابع مؤلف بود.

□ کاتب: سیدعبدالله (د: ۱۹۸۶ م)، ۱۷۰ ص.

شماره 8873

فهرست نسخه‌های خطی دانشگاه پنجاب، لاهور

مؤلف: سید عبدالله (د: ۱۹۸۶ م).

در ۱۹۴۷ م به زبان انگلیسی تهیه کرد و به دستخط او در کاغذهای مفرد در پوشه‌ها باقی مانده است.

□ الف. نسخه‌های عربی، فقط نام کتاب و شماره ثبت، ۲۵۹ گ.

شماره 6899

□ ب. نسخه‌های فارسی، در بعضی موارد با تفصیل و در بعضی جا فقط نام

کتاب و شماره ثبت در موضوعات تاریخ و تذکره. شماره 6900؛ موضوع‌های

متفرقه، شماره 6901، 6902، 6903؛ مجموعه‌ها. شماره 6904

□ ج. نسخه‌های اردو و پنجابی در ادبیات شعر. شماره 6903

ب. دانشنامه‌ها و بیاض‌ها

بحرالفراید و عقدالفراید

مؤلف: محمد شفیع حسینی اصفهانی.

همان: مشترک، ۱۰/۱۲۸.

□ سده ۱۱ هـ، نسخ، انجام افتاده: از انبار به بغداد برده بر سر جسر،
شماره 12725 ص. ۵۱۰.

بحر موج

مؤلف: ناشناخته، از شبه قاره.

در ابتدا اسامی اشیای مختلف آمده است. مثلاً زیر عنوان «غلات» اسامی تمام غلات را به هندی، فارسی و عربی آورده، سپس قصه موسی و فرعون، بیان اعضای بدن به فارسی، دانستن سکون لرزه اعضای بدن، بیان مراتب،... به ترقیمه نسخه نیز توجه شود.

□ ترقیمه: «تمام شد رساله بحر موج محتوی بر صنایع و بدایع و قوانین فارسی و اصطلاحات و کنایات و معانی هر حروف مفرده به قدر دریافت و دیگر ضروریات نوشت در عین جلدی اتمام پذیرفت. بعد اتمام او به خاطر گذشت که قدری طریقه نوشت و لوازم تحریر هر طایفه نیز به نوک قلم آورده شود. بنابراین چند رقعات مندرج آن ساختم. اصل طریقه تحریر دیباچه آن پیش [تر] آورده به قدر حوصله و استعداد خود داخل پنج سواران مشتهره آمدم.» [!؟]
سده ۱۲ هـ نستعلیق، آغاز افتاده: هر سه نوع از آن جمله جمادی که لعل و جواهر عقیق، ۵۵ گ. شماره 6827

بیاض اکرام‌الدین بخاری

مؤلف: مولانا اکرام‌الدین بخاری (سده ۱۴ هـ) خطیب مسجد وزیرخان لاهور.
بیاض فقهی، ادبی و جغرافیایی است.

شماره 13143 (موسی)

بیاض

بیشتر یادداشتها درباره تیموریان هند است. چون در آغاز بیاض عمر جهان را از آغاز حدوث عالم لغایت سال ۱۷۶۴ بکرماجیت نوشته، تاریخ تألیف بیاض بایستی پس از آن یا در همان حدود بوده باشد. این بیاض متعلق به «فقیر خاندان» لاهور بوده است و در آن اشعار هندی / پنجابی با تخلص «نوشاه» نیز یادداشت شده. مثلاً:

پاک محمد آکھیا هکو من اللہ سج سچی دا من لی، کھی فقیر نوشاه
نیز تاریخ وفات نوشته صاحب [حضرت حاجی محمد نوشه گنج‌بخش] به سال ۱۰۶۴ هـ.
تاریخ بیعت حافظ صاحب ۱۱۱۱ هـ، تولد قبله‌گامی ۱۱۴۱ هـ، بیعت به حافظ جیو شیخ اسحاق
۱۰۸۰ هـ، وفات؟ ۱۱۹۲ هـ (برگ ۲۷۴ ب) یادداشت شده است.

□ نستعلیق، ۲۷۶ گ.

Ape III 4

81

بیاض

گزیده‌هایی مفصل از چهار شربت قتیل (۳۷ الف - ۱)، مرآة الخیال شیرعلی لودی، ابطال
ضرورت و پادشاه نامه عبدالحمید لاهوری و اشعار اردو.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق معمولی، ۹۷ گ.

Api III 4C

194

بیاض

شامل داستانهای پیامبران به نثر به عنوان «مجلس»: ۱. حکایت آدم، ۲. آمدن آدم، ۴. نوح،
۵. هود، ۶. صالح، ۷. ابراهیم، ۹. لوط، ۱۰. یوسف، ۱۴. ایوب، ۱۵. شعیب، ۱۶. موسی،

۱۸. سلیمان، ۲۰. ابوذر، ۲۱. دقیانوس و اصحاب کهف، سپس وقایع امان و کربلا آغاز می‌شود؛
 ۲۲. امام محمد باقر، ۲۴. حکایت جوان، ۲۵. بیان کفار، ۲۶. معجزه بساط، ۲۸. بعثت پیغمبر،
 ۲۹. حکایات مختلفه، ۳۲. شهادت حضرت علی، ۳۴. حکایت زیدبن الحسن و منصور... و
 برخی مطالب از قبیل تعویذ و اوراد گزیده از حیات القلوب.
 آغاز: خروج حضرت از مکه و احرام حج را به عمره مبدل کردن.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق مایل به شکسته، ۱۰۲ گ.

یادداشت: «صبح یوم سه‌شنبه، سیم ماه رمضان ۱۲۶ [کذا] حاجی محمد
 اسمعیل اقرار نمود طلب شکرالله خان را صلح نمودم با بی بی جان صبیبه خود و
 آن معادل هزار و نهصد و هفت تومان است پس از وضع آنچه خود باید بگیرم.»
 (ظهریه)

Api XI 21

320

بیاض

شامل مطالب نثر و نظم به فارسی و اردو. این بیاض متعلق به خانواده پیر مراد شاه‌قزیشی
 لاهوری (م ۱۲۱۵ هـ) و قلندر شاه لاهوری (۱۲۴۸ - ۱۱۸۵ هـ) بوده و احوال بزرگان مذکور و
 سایر رجال مسطور در این بیاض آمده و به نقل از آن در کتاب تاریخ جلیله تألیف پیرغلام
 دستگیر نامی، طبع لاهور، ۱۹۳۷ م و اذکار قلندری تألیف پیر فرح‌بخش، به اهتمام غلام دستگیر
 نامی، لاهور، ۱۹۵۷ و بزرگان لاهور تألیف غلام دستگیر نامی، لاهور، ۱۹۶۶ م نیز آمده است. در
 هنگام فهرست‌نویسی این بیاض، کتب مذکور را در دست داشتیم و مطالب را تطبیق دادیم. در
 ابتدای بیاض «یادگار صدق علی شاه جیو» نیز نوشته است، شاید این بیاض تهیه کرده اوست.
 شامل مطالب به شرح زیر است:

۱. نامه مراد سروده پیرمراد شاه، آغاز:

صبا ای مشفق حال غریبان تسلی بخش سوز عندلیبان

به اهتمام غلام دستگیر نامی چاپ شده است. نامه مراد مثنوی اردو است که ۱۶ بیت فارسی

را به عنوان دیباچه نیز دارد:

۲. غزل از شاه قلندر سلمه الله:

۳. غزل اردو فقیر عزیزالدین آزاد:

اگر هوتا دل بی تاب پر کچه اختیار اپنا

نه هوتا اس قدر لوگون په ظاهر اضطرار اپنا

قلندر شاه با فقیر عزیزالدین آزاد (م ۱۲۶۲ هـ) روابط دوستانه داشت (تاریخ جلیله، ۲۰۹):

۴. غزلهای اردو با تخلص «ارشاد» که به عنوان «لراقمه» ثبت شده است، پس تخلص تهیه

کننده یا کاتب بیاض «ارشاد» بوده است؛

۵. رساله انیس کمتر [؟] به زبان اردو، در موضوع اخلاق که در آن از اشعار اردوی سراج

الدین علی خان آرزو استشهاد شده است؛

۶. قصیده فارسی در تاریخ رفتن شاه زمان، سروده شاعری با تخلص مراد (شاید: مراد

لاهوری)

مراد از جودت طبع رسائی بگفتا «ناگهان شاه زمان رفت»

۷. مثنوی مگس‌نامه از مراد لاهوری، به اردو که با نامه مراد یکجا چاپ شده است؛

۸. موش‌نامه؛

۹. نامه از نواب فیاض‌الدین خان که به خدمت قلندر شاه تحریر نموده بود و جواب از

قلندر شاه، منظوم، اردو.

Api XI 22

321

جامع العلوم: ستینی

مؤلف: محمدبن عمر مدعو به فخررازی (۶۰۶ - ۵۴۳ هـ).

همان: مشترک، ۱/ ۸۱۲: طبع انتقادی به تصحیح سید علی آل داود، تهران، ۱۳۸۲ ش.

آغاز: الحمد لله الذی انشاننا.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، ۲۵۰ گ.

Ph I 1

485

[کتاب چند دانشی]: [مفتاح؟]

نام مؤلف و کتاب شناخته نشد.

نخست مقدمه در ۴۲ «مقلد» دارد (۱). در بیان پیدا شدن آدم بی مادر و پدر، در آن از

دانشنامه جهان نقل قول شده، گ ۹۶ - ۱): سپس گفتار نخست در بیان علمی و عملی و امور طبیعی و اسباب کلیه مشتمل بر شش «اسرار» (۱. حدّ طب...، ۵. نجوم با ذکر تاریخهای هندی که می‌رساند کتاب در هند تألیف شده است.)

آغاز: مفتاح مشتمل بر چهل و دو مقلد، مقلد اول در بیان پیدا شدن آدم بی مادر و پدر. چون موضوع طلب ابدان انسان است لازم است که شرحی کافی مجملاً در آفرینش آن بیان نمایم.

□ ترقیمه: «تمت تمام شد کتاب مفتاح اول [بید] احقر العباد محمد اشرف ساکن چکله اتاوه، تحریر فی التاریخ شانزدهم جمادی الثانی سنه ۴۳ برای نظر صاحب مهربان حکم [حکیم؟] کاظمه [کذا] نوشته شد، نستعلیق، عنوان‌ها سنگرف، ۲۵۵ گ.

یادداشت مخارج نسخه: «اجورۃ کاتب فی روپیه ۷ جز، جمله ۳۲ اجزاء، همگی قیمت [رقم به سیاق]، کاغذ ۶، ۸، ۶» (صفحه ترقیمه).

در ظهوریه نام «حکیم نورالدین محمد عبداللّه عین الملک شیرازی قریشی صدیقی در عهد شاه جهان» یادداشت شده است که شاید منظور مؤلف است؟

Aph II 2

126

رساله چند دانشی

مؤلف: ناشناخته. از اهل سنت و جماعت بوده و در مقدمه چهار خلیفه را ستوده است. در دیباچه می‌گوید:

«این مختصریست در معرفت هیأت افلاک و عناصر اربعه به طریق اجمال و ابعاد سطوح افلاک باکتره ارض و اقطار کواکب و حرکات شبانه روزی افلاک و مقدار یک درجه از حرکات ایشان به فراسخ و اجرام کواکب نسبت باکتره ارض و سیاری [؟] اقسام اقالیم سبعة و مواضع مشهوره و عجویبات هر یک مرقوم شده و این رساله‌ایست مشتمل بر مقدمه و سه مقاله.»

مقاله اول در مبداء از سالهای تواریخ، مقاله دوم معرفت هیأت افلاک و کواکب، مقاله سوم در معرفت زمین و اقسام او به اقالیم.

آغاز: شکر و سپاس و حمد بی قیاس مرصاعی را که نقاش ابرو پرکار تصویر و به قلم تقدیر.

□ ۱۲۰۵ هـ، نستعلیق، ۴۱ گ.

Ph III 120

740

چند دانشی

مؤلف: ناشناخته.

گزیده‌هاییست از معرفت‌الاقلام (در شناختن خطوط گوناگون)، فاصله بین شهرهای هند، رساله در علوم غریبه. کتاب مستقل نیست.

□ ۱۳ شعبان ۱۲۳۲ هـ، نستعلیق، ۵۱ گ.

Ph III 137

2012

چند دانشی

تاریخ تألف. حدود ۱۲۰۴ هـ. در هند.

در آن ذکر «ابوالمظفر جلال‌الدین محمد حضرت شاه عالم پادشاه غازی خلدالله ملکه» شده است (تولد او در ۱۱۴۰ هـ، جلوس ۱۱۷۳ هـ) وقایع سی‌ام سال جلوس او درج شده است و نیز خبر درگذشت میرزا جوان بخت در ۲۵ شعبان [۴] ۱۲۰ هـ و دفن او در جوار مدفن شیخ محمد علی حزین لاهیجی در بنارس.

کتابیست تقسیم بر چند «لمعه» و «تجلی». لمعه در بیان شعرای مشهوره (به ترتیب الفبایی)، لمعه در بیان ایجاد خطوط و احوال خطاطان (به ترتیب الفبایی)، تجلی ششم در بیان ملوک عرب و عجم که در مرتبه‌اشتهاراند و در همین‌جا نام شاه عالم مذکور برده است. لمعه در احوال ارکان دولت و امرا و سلاطین گورکانیه (به ترتیب حروف تبحی)، لمعه در بیان مخترعات حکما و سلاطین و امراء، تجلی در احوال واضعین علم موسیقی و حقیقت نایکان هند (نایک دهون‌دیا رام، راس بیراگی، تان سین، خوشحال خان، مدسنگه، ذوالقرنین، باز بهادر و روپ متی، شیخ شیرمحمد و شیخ کبیر قوال، فیروزخان شاگرد کوی امتیاز) لمعه در بیان سر و تال (موسیقی)، تجلی هشتم در بیان سبعة؟ [اقلیم] که در ربع مسکون واقع‌اند.

□ سده ۱۳ هـ، آغاز و انجام افتاده، و مطابق برگ‌شمار قدیم ۲۳۴ تا ۴۵۲.

سپس تک برگ ۵۷۹.

شماره 6365 (شیرانی)

چند دانشی

مؤلف: ناشناخته. به دستور محمدشاه (۱۱۶۱ - ۱۱۳۱ هـ).

در ۸ باب: ۱. اقسام هفت اقلیم، ۲. در بیان بادشاهان و پیغمبران، ۳. در بیان اولیاء و زاهدان، ۴. در بیان شعرای زمان و احوال ایشان، ۵. در بیان احوال حکما، ۶. در بیان نصایح و حکایت عجیبه و غریبه، ۷. واقعات عالمگیر همایون فر محمد شاه غازی، ۸. بیان اقالیم سبعة و احوال شهرها.

آغاز: الحمد لله الذی زین قلوبنا بنور الایمان و الاسلام.

□ (۱۲۵۲ هـ)، در حاشیه ملفوظات تیموری، گ ۵۴ - ۱، فقط باب اول ناتمام،

همان: عبدالله، 1/55

Pe II 105
2258

چند دانشی

مؤلف: خواجه امیر [...] قادری. قطعاً همان کسی که معدن الجواهر ($\frac{Pi X 77}{1047}$) را در ۱۲۳۵ هـ تألیف کرده است و شاید همان نگارنده گلشن انوار (بخش انشا).

نام مؤلف در آخرین سطر برگ یکم آمده است و دنباله نام او در برگ دوم بوده است که در نسخه ما افتاده است. «اما بعد این ابجد خوان لوحه نادانی و از جر تا ثر فرق مکن مکتب سخندانی اعنی خواجه امیر کثیر التقصیر ...»

در خاتمه کتاب فهرست کامل موضوعات کتاب آمده است:

حمد و نعت، وجه تألیف، اسماء باری تعالی و اسماء رسول الله، اسماء پیغمبران و ائمه و اسماء ملائکه و اسماء انسان من حیث القرابت، اسماء انسان من حیث الامراض، اسماء انسان از جهات مختلفه، اسماء اهالی حرفه از هر جنس، اسماء اعضاء انسان، اسماء امراض، چیزهایی که مخصوص به انسان است، اسماء بازیچه‌های اطفال و دیگر چیزهای متعلقه انسان، اسماء آلات و ادوات خانه، اسماء بیوت و امکنه و متعلقات آن، اسماء زمین‌ها و غیره و متعلقات آن، اسماء شهرها که منسوب به خوبرویان و دیگر چیزهاست، بیان آلات و افزارهای حرفه و غیره و متعلقات آن، اسماء اشجار و اثمار و ریاحین و نباتات، بیان آب و متعلقات آن، بیان آتش و اطعمه و اشربه و متعلقات آن، اسماء رخوت و پوشاک‌ها و فروش و متعلقات آنها، اسماء

نغمات و سازها و لوازم آنها، اسماء معدنیات و زیورها و متعلقات آنها، اسماء اسلحه و لوازم و متعلقات آن، اسامی چارپایه‌های هر جنس و متعلقات آن، اسماء طیور و متعلقات و لوازم آن، اسامی جانداران کوچک و حشرات الارض، اسماء علویات و افلاک و انجم و متعلقات آنها، بیان حروف و الفاظ و دفترها و کتب و اشعار و دیگر لوازم آنها، بیان چیزهای مختلف از هر جنس، بیان اصطلاحات و محاورات اهل زبان، بیان افعال باری تعالی و افعالی که تعلق به دست دارد، بیان افعالی که علاقه به پا دارند، بیان افعالی که تعلق به تمام جسم دارد، افعالی که تعلق به زبان دارد، افعالی که علاقه به دهان و چشم و لب و دندان دارد، افعالی که علاقه به دم و بینی و گوش و عضو تناسل و پیزی [= مقعد] و اندام نهانی زنان دارد، افعالی که تعلق به قوت ناطقه دارد، افعالی که تعلق به جور دارد، افعالی که تعلق به شجاعت و حین [= محنت] و سخاوت دارد، افعالی تحت مقوله فعل‌اند؟، افعالی که تحت مقوله انفعال‌اند، افعالی که علاقه به عدالت دارد و افعالی که تعلق به ستوران و طائران دارد، افعال دیگر از هر جنس، عجایب و غرایب از هر جنس مأخوذ از برهان قاطع، احوال عجیب و غریب طیور و وحوش و غیره از رساله صیدیه شیخ محمد علی حزین، بیان علم قیافه که از آن حُسن خُلق و قبح سیرت هر انسان بی‌کم و کاست معلوم می‌شود، اقوال حکماء و نصایح فلاسفه، نقلی چند از عجایب و غرایب درویشان و پیغمبران و دیگر کسان، نقلی چند در احوال جنات، نقلی چند در بیان احوال زنان محتاله و مکر عیاره زنان، نقل‌های اکسیر و کیمیا و کیمیاگران، نقل‌های سلاطین عظام، نقل‌های وزرا و امرای هندوستان، نقل‌های عجیب و غریب خنده‌آور، اشعار منتخب استادان سابق و حال، قاعده زبان ایجادی راقم مؤلف که بی‌تحریک زبان با یک‌دیگر گفتگو کرده شود.

ارزش کتاب در آن است که حکایات معاصران را دارد، هم‌چون میرزا محمد حسن قتیل لاهوری (۱۴۹ ب) حکایت منقول از برادر صاحب رحمت اللّه خان (۱۲۹)، حکایت مولوی عبدالحکیم که در عهد نواب عبدالصمدخان بود (۱۳۴ الف)، حکیم یوسف علی عظیم‌آبادی (۱۵۲).

آغاز: نظم رشحه سطور صحایف بادخال واسطه العقد.

□ ۲ جمادی‌الاول ۱۲۳۸ هـ، نستعلیق، ۱۹۰ گ.

دانشنامه‌ی علایی

□ در مجموعه‌ی Aph I I گذشت.

ترجمه‌ی رسائل اخوان الصفا: مناظره‌ی حیوان (ترجمه)

مترجم: لال جی؟

تاریخ تألیف: ۱۲۶۸ هـ = انشای خوش. با قطعه تاریخ سروده‌ی منشی خیرالله «ثروت». لال جی سروگلستان همم
ذی وقار و ذی خرد خوش خصلت است
کرد اخوان الصفا را فارسی آن که نشرش شمع بزم صحبت است
کرد ثروت بهر تاریخش چو فکر گفت دل: «بحر لطیف حکمت است»

۱۲۶۸

□ ۱۷ رمضان ۱۲۶۸ هـ، محمد ابوالمنصور، به موجب ارشادِ داروغه میرزا محمد قاسم بیگ، آغاز افتاده: وافر ز عقلی و نقلی بر دعوی خود می‌داریم، نستعلیق، ۸۱ گ.

Ph III 105
1488

رشحات الفنون

مؤلف: امین‌الدین هروی.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق جلی، قطع بزرگ رحلی، ۲۲۷ گ. در ابتدا فهرست مطالب دارد.

یادداشت: «رشحات الفنون فی علم التواریخ ملکه نور محمد جوهری صدیقی عفی عنه قیمت بیست روپیه». (ظهریه)

Pc I 25
2507

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، آغاز و انجام افتاده، آغاز: خودالاصطلام تجلیات سلطنت حق تعالی بود، انجام. تا: ذکر مجملی از احوال اورنگ زیب بهادر عالمگیر، ۱۸۰ گ.

Pi XI 31
1342

ریاض القصص

مؤلف: قمرالدین جالندهری.

□ پس از ۱۲۸۳ هـ، در مجموعه Pi IX 38 گذشت.

زینت المجالس

مؤلف: سید مجدالدین محمد متخلص به مجدی.

تاریخ تألیف: ۱۰۰۴ هـ

آغاز:

ثنای نامتاهی و حمد نامحصور

بدو سزاست که شد هر دو کون ازان معمور

... آراستگی و آرایش فهرست نسخ موجودات علوی و پیراستگی و نمایش دیباچه کتب

مخلوقات سفلی.

همان: مشترک، ۸۲۰/۱

□ ۱۱۴۹ هـ، ترقیمه: «حسب الخاهش [کذا] سرکار مبادی آداب معلی القاب

فضایل و کمالات اکتساب جناب صاحبی ام ملا محمد صادق و ملا محمد قاسم و

جناب سرکار آقا محمد حسن نوشته شد. بخط الحقیق الفقیر کمترین علی اصغر ولد

مرحوم ملا علی اکبر التبریزی ۱۱۴۹ هـ، نسخ، عنوان‌ها شنگرف، ۳۴۹ گ.

مُهر: «علی مظفرخان فدوی محمدشاه بادشاه غازی ۱۱۳۳، سنه ۳، (ظهريه)

یادداشتها: ۱. «کتاب زینت المجالس بقیمت [رقم به سیاق] در لکهنو خرید شد،

العبد المذنب محمد حسین القریشی المَهمی، یکم فروری ۱۹۱۴.

۲. و همو یادداشت کرده که این نسخه را خوانده است و پی برده که کاتب نسخه

شیعی مذهب است و در متن در مواردی که متعلق به اهل سنت بوده، دست بُرده

است.

PPi XI 3

1523

□ سده ۱۰ هـ، نسخ، کرم خورده، ۴۳۰ گ.

Pi IX 44

1148

شاهد صادق

مؤلف: میرزا صادق اصفهانی ملقب به مینا (م ۱۰۶۱ هـ).
همان: مشترک، ۸۲۱/۱

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، بخشی از آن کتاب است «در علم اخبار و سیره تاریخ»،
تا تاریخ وفات رجال در سال ۱۶۸ هـ، ۳۶ + ۷ گ.

Pe I 52
961

فرخ نامه

مؤلف: جمالی یزدی.

□ سده ۹ هـ، در مجموعه PPh III 18 گذشت.

ترجمه کَشکول بهانی

مترجم: شیخ احمد عاملی.

آغاز: مجموعه حمد و سپاس واجب الوجود.

ر.ک: مشترک، ۸۲۷/۱

□ شکسته، ناقص الآخر، هفت طرح کندواگر، ۹۵ گ.

مُهر: «غلام حسین بن [فیض] علی» (ظهریه)

یادداشت: «مالک این کتاب خیر علی ملتانی است، خریده شد.» (ظهریه)

Api XI 5
315

مجمع صفات (بیاض)

اشعار موضوعی اجتماعی، عشقی و اخلاقی، در فصول و ابواب. فصل چهارم در بیان اقالیم و صفت شهر و قلعه و قصر و مسجد و مناره و سکنه شهر و بیان اقالیم که از هفت پیکر و دیگر شعرای متقدم برگزیده شده است.

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شده هذه النسخه مجمع صفات به خط بنده»

احقر الناس راج کرن و بعضی عزیزان دیگر به خاطر عزیز الوجودی سیه امر سنگه، نستعلیق، ۱۴۰ گ.

Pi VII 32
523

مجمع القواعد

مؤلف: مکرم بن معظم، از نویسندگان هندی در سده ۱۲ ه.
«مکرم بن معظم اوراق چند از کتاب استادان سلف در اصول پارسی استنباط نموده...
مجمع القواعد [نام] نهاد.»
(دیباچه). و همانجا برتری زبان فارسی بر سایر زبانها را بیان کرده است.
در ابتدا پانزده فصل شماره‌دار دارد و سپس فصلهای بدون شماره.
فصل اول در تعداد حروف و بیان اعراب؛ فصل دوم؟، فصل سوم بیان حروف یعنی ادات،
فصل چهارم؟، فصل پنجم در توصیف آنچه کاتب را از دانستن آن گریزی نیست و تعریف املا،
فصل ششم بیان کلمه، فصل هفتم اسم، فصل هشتم؟، فصل نهم در شرح کلیات خمس، فصل
دهم صور حقایق و احوال اشیاء، فصل یازدهم در حساب، فصل دوازدهم در دوازده مقام و
سماع و شعبه‌های آن (در علم موسیقی)، فصل سیزدهم در کلام منظوم، فصل چهاردهم در
صنایع لفظی، فصل پانزدهم در علم عروض، سپس فصلهای بدون شمار: در محاورات
متقدمین، در لغات، در مصادر ترکی و لغات آن، در استخراج اعداد تاریخ «و چون تحریر
تاریخ در اواخر کتاب مناسب بود این فصل را بعد از جمیع فصول ترقیم نمودیم» و در این جا
دائرة تاریخ وفات میر سید عبدالجلیل واسطی بلگرامی ۱۱۳۸ ه را کشیده است و در همین
فصل دائرة تاریخ تألیف سبحة المرجان، فی آثار هندوستان میر غلام علی آزاد بلگرامی ۱۱۷۷ ه
را نیز کشیده است.

آغاز: حمدی وافر و ثنای متکثر متکلمی را که السنه افراد انسانی را به زبانهای مختلفه
منطق داد.

ر. ک (فهرستواره) مشترک، ۲۸۷۵/۱۳ «مجمع القواعد و منبع الفوائد» در دستور زبان فارسی
و ترکی که کتابی جز این است.

□ سده ۱۳ ه، ترقیمه «تمام شد کتاب مجمع القواعد بعون الله العظیم و الواحد»،
نستعلیق، نسخه کامل، ۱۲۶ گ.

محبوب القلوب

مؤلف: میرعلی شیرنویسی، به ترکی.

ترجمه:

۱. مرغوب الفواد

مترجم: میرزا علی بخت اظفیری گورکانی. از شاهزادگان بابرین هند.

تاریخ ترجمه: ۲۴ ربیع‌الاول ۱۲۰۸ ه. در لکهنو.

مترجم در دیباچه علاوه بر حسب و نسب و داستان فرار خود، درباره وضع زبان ترکی در

شبه قاره نظری شایسته ارائه کرده که در اینجا می‌آورم:

«چون این بنده چندی در تحصیل علم ترکی درد سری کشیدم... اگر از تشت زمانه و

توزع دوران زمانی جمعیت خاطر پریشان دست می‌دهد خواهم کردن به زبان فارسی

شرح محاکمة اللغتين ترکی که تصنیف میر نظام‌الدین علی شیرنویسی است، در حالتی که

حامل‌المتن باشد تا هنر و وسعت ترکی و عیب و تنگی فارسی مبرهن شود. هر کرا اندکی

خرد و هوش صحیح است نزدش فضیلت و دقت ترکی بر فارسی صریح، چه همه ترکان

از زبان و لهجه فارسی بهره‌ور و در فارسیان عکسش اظهر، ترکی چیز است عتقا و جنس

قیمتی کم نما، معدومیت ترکی برین دعوا شاهدی بی‌گمان... و چون وارد سواد لکهنو

گردیدم نیز از اوستاد ملا محمد زمان تبریزی ارومچی المتخلص به انشه که از کربلای

معلی و نجف اشرف تازه وارد بودند و میرزا کاظم سوداگر به تحقیقات لغات ترکی

پرداختم... اکثر بر مطالعه کتب ترکی راغب بودم، خصوصاً تصنیفات و تألیفات میرعلی

شیرنویسی را دوست تر داشته جمع می‌نمودم. تا روزی محبوب القلوب ترکی تصنیف میر

مذکور به نظرم رسید و دل را فرجی وافر و نفس را حظی کامل حاصل گردیده... و حال

آن که زبان ترکی بعد از سنقار [یعنی مرگ پادشاه] فرمودن حضرت محمد شاه پادشاه

جمجاه الملقب به فردوس آرامگاه [در ۱۱۶۱ ه.] چنان از شاهجهان آباد و توابع آن

معدوم و مفقود گردیده، گویی عنقایی بود که از میان خلق ریمیده... چنان چه زبان زد

خاص و عام شد که «بر محمدشاه ترکی تمام». اکنون بخیر نام ترکی خاص و عام

نمی‌دانند و از تلفظ آن چنان بی‌نصیب‌اند که گویی کلام انعام [= جمع چارپایه].

عجب تر آن که این زبان که خاص تلفظ خاندان گورکانیه بود که جناب حضرت امیر

تیمور گورکان... و اجدادشان تا چنگیزخان و هلاکوخان و غیر هم عموماً و بعضی از

ایشان خصوصاً جُز زبان ترکی بُوی فارسی را نشمیده‌اند بل به طرف فارسی به چشم حقارت دیده و دال بر این حال آن است که از حضرت صاحبقران توزوک یموری و از حضرت بابر بادشاه تاریخ و فقه و دیوان بآبری... و هم‌چنین از دیگران اینها صدها دوآوین و کتب در ترکی یادگار مانده که حالابین الناس متداول است و متعارف در روزگار گشته. درین ولا هیچ احدی را از اولاد نبایر آنحضرت بهره‌ای از لهجه تُرکی نمانده و حرفی از آن حروف نخوانده، مگر این عاصی که از احفاد و اسباط آن خاندانم، نصیبی از زبان ترکی بُردام. و مؤلف همانجا از زبان استاد خود میر کرم علی یوسف تُرکی دان - که در جنگ نادرشاه و محمدشاه شریک بود و زخم‌ها خورده - نقل قول می‌کند: «ترکی زبان چابک سلطنت هندوستان است، از ایامی که تُرکی از السنه این خاندان سُست گردیده سلطنتِ هند ضعیف پسندیده.

ملک هند است سخت اسپ هرون غیر چابک بُود ز حکم برون»

□ ۱۲ شعبان ۱۲۰۸ هـ، میرزا محمد ظفرالدین عرف میرزا حسین بخش، در لکهنو، آغاز افتاده: «والدین المعروف بحضرت شاه نقشبند الملقب بخواجه بزرگ». ۱۳۲ گ.

مهر کاتب: «محمدظفرالدین بن محمد یعقوب ۲۴». (۲ الف)

مرآت المبصرین

مؤلف: عبدالغفار صدیقی حسینی حسینی خراسانی نیشابوری المولد هروی المسکن.
در دیباچه می‌گوید:

«آبا و اجداد و اسلاف این نامراد از حضرت صدیق... ابی‌بکر الصدیق العتیق... همه به علوم شریعت و طریقت مشغولی می‌کرده‌اند و بعضی از ایشان را که عارضه مال و جاه و اسباب مرجعیت ارباب دنیا و بادشاه عارض گشته هرگز پرتو توجه دل بر آنها نینداخته‌اند و همیشه نظر بصیرت بر منظوران الهی داشته به خاموشی و فقر و درویشی صدیق‌وار و مرتضوی‌شعار مفتخر و مباهی می‌بوده‌اند... این ذره احقر... طوق صدق محبت و بندگی بر گردن جان نهاده در سلسله اخلاص سگان جاروب کشان آستان حضرت خاتمی علیه الصلوة الله القوی بسته می‌دارد... باین مناسبت مستفیض از آستان نزدیکان آن آستان گشته به اشارت ملهم وقت از جواهر انفاس نفیس وارشان حضرت

ختمیت... گوهری چند چیده... دران دُرر گفتار به جمع و ترتیب مقاصد و ترجمه و توضیح قواعد تصرف نمود... مرآت المبصرین نامش مناسب دید.»
 مشتمل بر یک «افسر» و «گوشوار» و دو «عقد» و دو «سوار» و دو «خلخال».
 افسر: حمد و صلوة؛ گوشوار: ترجمه چند سوره قرآن که عامه مسلمانان یاد می‌دارند و در اقامت نمازهایشان از قیام به قرائت آن مقادارها گزیر ندارند؛ عقد اول: آفرینش عالم و آدم و مدحت معرفت و علم و عبادت، احتیاج به انبیاء و ختم ایشان بر حضرت محمد و مدحت وارثان او از علماء راسخین و مذمت متشبهان و اشارت به شمه‌ای از کیفیت عبادات مقربان؛ عقد دوم: اصطلاحات و منازل و مقامات [عرفا]؛ سوار اول: خلافت خاصه؛ سوار دوم: خلافت عامه؛ خلخال اول: خدمت مادر و پدر و مدحت آن و معیشت با برادران دین و اجتناب از بد سیرتان؛ خلخال دوم: معیشت با خدمتکاران و کسان در مرتبه فروتر و ذکر اندکی از ادعیه و اذکار.

مؤلف از آثار خواجه عبدالله انصاری و مولانا جلال‌الدین محمد و غیره استفاده کرده است و در دیباچه این بیت معروف را نیز آورده است:

همه قبیله من عالمان دین بودند مرا معلم عشقش همین وفا آموخت
 آغاز:

بسم الله الرحمن الرحيم	افسر مجموعه فیض عمیم
مطلع دیباچه وحی خداست	بهر بلیغ انسا فصیح عصاست
تا شکند با تخم چو کان بسم	سحر بیانان عرب را طلسم

□ سده ۱۰ هـ، بعد از برگ ۳ ب اندکی افتادگی دارد که مؤلف نام مهدی الیه را در آن صفحه آورده بود، در خاتمه نیز افتادگی دارد، تا عقد دوم، نستعلیق، ۱۱۲ گ.

Pc IV 37

1796

معلومات الافاق

مؤلف: میرامین‌الدین خان هروی تتوی (م ۱۱۲۷ هـ).

در علوم مختلف، بیشتر جغرافیا است.

آغاز: هوالکریم یعنی کریم بخش رحمت‌گستر خلیفه پرور.

همان: مشترک، ۲۴-۲۵.

□ سده ۱۲هـ، نستعلیق روشن، سرلوح مرصع، با تصاویر، عنوان‌ها شنگرف، ۲۳۶گ. (معین نظامی)

APg 2

مفتاح الرصد

مؤلف: برگ اول نسخه ما - که نام مؤلف را دربر داشت - افتاده است. در مشترک و فهرستواره این کتاب معرفی نشده است.

در دیباچه می‌گوید:

«این کتاب جامع مشتمل بر اصول و فروع هندسه و مناظر و حساب و هیت به زبان فارسی صورت تألیف پذیرفته... چون به استعانت این کتاب همگی مراتب رصد کواکب و وضع زیج جدید به احسن وجود ممکن است ازین جهت آن را مفتاح الرصد نام نهادیم.»

تاریخ تألیف: ابتدا در ۱۵ صفر ۱۲۴۸ و پایان در ۱۵ جمادی‌الثانی ۱۲۴۱ [کذا در اصل: ۱۲۵۱ هـ] مطابق ۷ آبانماه الهی سنه ۲۷ جلوس محمد اکبرشاه ثانی / ۲۹ اکتبر ۱۸۳۳ م. (خاتمه کتاب)

در ۶ «خزینه»: ۱. علم هندسه، ۲. علم ابصار، ۳. علم حساب، ۴. منتخبات فنون ثلاثه متقدمه، ۵. علم هیأت اجرام علویه و بسایط سفلیه، ۶. تبیین موامرات زیج و تقویم.

□ ۱۲۵۶ هـ، ترقیمه: «در ایامی که در ضلع بهاگل پور به عهده مُنصف از طرف اهل فرنگ مشغول بودم، [به] وقت فرصت از کار سرکاری، نقل از کتاب مولوی امین‌الدین حسین صاحب نقوی گرفته شد در ۱۲۵۶ هـ، محمد حنیف عفی‌الله عنه» شکسته معمولی، هر شش «خزینه» در شش دفتر بزرگ؛ ۱۲۵ + ۴۴ + ۹۷ + ۴۵ + ۱۷۰ + ۳۹گ، با اشکال و دوائر.

Ph III 99 Vol. 1-6
1825- 1830

منتخب فرخ شاهی

مؤلف: معلوم نشد.

تاریخ تألیف: روزگار فرخ سیر (۳۱- ۱۱۲۵ هـ)، با منظومه‌ای در مدح او؛

خداوند سریر هفت اقلیم به گوهر افتخار تخت و ذیهم...

و نیز ستایش از وزیر او سید عبدالله خان.

در ۳۵ «ذکر»: ... ۲. فایده بسم‌الله الرحمان الرحیم خواندن و قصه ملاقات شیطان لاغر با شیطان فربه، ۳. فایده یاد خدا و محبت او، ۴. عدالت و سخاوت که خلیفه و جمیع حکام را لازم است (در همین جا از قلع و قمع بیخ و بُن فرقه نانک‌پرستان به دست و تدبیر وزیر سید عبدالله خان وزیر فرخ سیر صحبت شده)، ۵. بیست و یک مقدمه که خلیفه را ضرور است عمل نمودن بر آن در حق مقربان و ملازمان و رعایا خودشان... ۱۰. بقای روح و علم او بعد فنای بدن و تکلم موتی با اولیاء... ۲۰. احادیث... ۳۰. ایام تشریق و قربانی و کلمات که وقت ذبح قربانی خوانده شود... ۳۵. بیان مریدی که هفت فایده از خدمت پیر در خدمت سی سال حاصل نموده بود با هفتاد فایده دیگر از نوادر و غرایب، مناجات مؤلف. در کتاب دوه‌ره (دوبیتی) های هندی نیز آمده است.

آغاز: الحمد لله الذی کان کما هو الان و لافنا فی ذاته و صفاته

□ ۱۴ رمضان ۱۲۴۸ هـ، اخونزاده میرمحمدخان (با دستخوردگی)، ساکن

مصطفی آباد عرف رام‌پور، در عهد نواب احمدعلی خان، نستعلیق، ۲۴۴ گ.

شماره 6611

خلاصه نزهت القلوب

مؤلف: حمدالله مستوفی.

گزیننده: ناشناس

در ۲ مقاله: ۱. ذکر حیوانات، ۲. ذکر ولایات و بلدان و عجایب و غرایب.

آغاز: الحمد لله الذی شرف نوع الانسان... چون غایت سعی انسانی اقرار به نارسایی

و ناتوانی است.

ر. ک: مشترک، ۸۳۶/۱ برای نزهت القلوب.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق هندی، با تصاویری به سبک هندی، ۱۶۶ گ.

نفائس الفنون فی عرائس العیون

مؤلف: شمس‌الدین محمد بن محمود آملی.

همان: مشترک، ۸۳۸/۱

آغاز: حمد و ثنا و شکر بی‌انتهای.

☐ سلخ جمادی‌الاول ۱۰۷۰ هـ، آغاز افتاده: که آن را توحید ایمانی، فقط مقاله
سوم در تصوف، نستعلیق ریز، ۱۱۷ گ.

مهرها: ۱. «اللّه محمد علی فاطمه حسن حسین» (الف)

۲. «لاله الاله الاله. الملك الحق المبین. عبده عنایت‌الله الرضوی ۱۲۱۶» (خاتمه)

Ph I 4A

2670

☐ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، تا فین سیزدهم، ۶۵۸ ص.

مهر: «ابن صالح ق صاد است» (۲ الف، ۶ الف، ۶۵۸ الف)

Ph I 4

2671

☐ فقط بخشی از کتاب است در برگهای ۸۶ - ۸۳، نستعلیق، آغاز: مقدمه در بیان

که بر منشی رعایت آن از لوازم است. (نجم الرشید)

شیرانی 3938/884/5

فلسفه

براهین البهائیه

مؤلف: امام فخرالدین رازی (م ۶۰۶ هـ).

تاریخ تألیف: به نام ابوالمؤید سام بن محمد نصرت غوری (م ۶۰۲ هـ).

به کوشش سید محمد باقر سبزواری، در ۱۳۴۱ ش جزو انتشارات دانشگاه تهران به چاپ رسیده است.

همان: فهرستواره، ۸۵/۶

□ نستعلیق مایل به شکسته، برگ یکم افتاده: داری و به عجز و قصور خویش

احاطه نکند، ۳۳۲ گ. با آن برگهایی از کتابی عربی درهم شده است.

یادداشت: «قبیل با منقول عنہ من اوله الی آخره فرغت بتاریخ سلخ ماه ذوالحجه

۱۰۴۸ در لاهور». (خاتمه)

مهر: «مُنصف این طرفه نسخه دلخواه / وقف شد خالصاً لوجه الله ۱۱۱۰».

Pc I 7
1846

تحقیق الارواح

فتح محمد لاهوری.

□ در مجموعه APh II 3 گذشت.

تسویه

محب الله آبادی.

□ در مجموعه 6472 گذشت.

حق الیقین فی معرفه رب العالمین

مؤلف: محمود شبستری.

همان: مشترک ۹۵۴/۲.

□ ۱۱۱۵ هـ، ترقیمه: «تمت النسخه... من ید احقرالعباد پیر محمدبن شهاب‌الدین سنه خمس و عشرين و مائه والف من الهجریه»، نستعلیق معمولی، ۷۹گ.

یادداشت: «وقد فرغ من المقابله و التصحیح هذه النسخه... الفقیر... محمد ساجد القادری الطیاری» (خاتمه). (معین نظامی)

APc IV 6

□ نستعلیق، ۳۴گ، ۱۲ س. همان: بشیر حسین، ۲/۲۱۴. (نجم الرشید)

شیرانی 4320/1267/2

زادالمسافرین

مؤلف: ناصر خسرو.

از کتب کلامی و فلسفی اسماعیلیان است.

□ ۱۰۴۵ هـ، ترقیمه: «تحریرا فی التاریخ غزه ربیع الآخر ۱۰۴۵ در بلده فاخره اکبرآباد عرف آگره، کتبه‌العبد المذنب علم‌الدین ولد شیخ مبارک قنوجی القریشی الصدیقی»، نستعلیق خوش، عنوان‌ها شنکرف، ۲۴۵گ.

مُهر: «امیرالامرائی محمد تقی خان ۱۱۲۴ هـ» (ظهریه).
یادداشتها: ۱. «قابض این کتاب العبد المذنب محمدحسین القریشی الصدیقی المهمی خرید نمود این کتاب را در بلده دهلی در ۱۳۲۳ هجری دران حینی که جج عدالت مطالبات خفیفه بود در دهلی». و نیز یادداشتی از همان در ابتدای کتاب درباره کتاب و مؤلف.

Pph III 3A

1511

عین‌الحکمه

مؤلف: میرقوام‌الدین محمد تهرانی (م ۱۰۹۳ هـ) به عنوان «فصل»، «فصل»: در تقسیم

موجود به واحد و کثیر، لواحق وحدت و کثرت، تعریف کلی و جزئی و بیان اقسام هر یک، تحقیق جنس....

آغاز:

شکر و سپاس مر خدایی را که نموده به ما راه راست را، و درود و سلام بر بهترین خلف او محمد صلعم و آل و اجمعین. اما بعد بدان بدرستی و تحقیق که هر علمی را ناچار است از سه چیز که اگر یکی از این سه چیز باشد آن علم نخواهد بود: موضوع و مبادی و مسایل.

ر. ک: فهرستواره، ۱۹۹/۶.

□ گ ۴۱ ب - ۱ ب، سپس سه تعلیقه فارسی بر آن از مؤلف که نام او با القاب بلند بالای «حضرت سید الحکما... قوام المله و الحکمة و المعرفة و الدین محمد الحسنی الطهرانی» آمده است،

آغاز:

مدح اوغین است با اهل جهان همچو راز عشق دارم در نهان...
تعلیقه اول در تحقیق این که ذات و ذاتی اشیاء مقول نمی شود. ر. ک به فهرستواره ۱۰۹/۶ تعلیقات.

یادداشت: «هذه رسالة موسومة بعین الحکمة طلوعها من المبداء و غروبها الی المعاد» (قبل از متن).

مُهر: «مولوی جلال الدین» (گ ۲۳ ب، ۴۰ ب)

شماره 9121

رساله فلسفی

در نسخه برگ اول پاره شد و از دیباچه و حمد و نعت این چند جمله باقی مانده است: «از هستی آن چیز آگاهی یافته... یابنده باشد که آنچه نبود... شد چه تعین...» و برگ دوم نسخه سالم است و سطر اول این عبارت را دارد: روشن باشد که یابنده پیش از همه یافته‌ها معنی وجود یابد و داننده پیش از همه دانسته‌ها.»

مؤلف در جایی می‌گوید:

«چون این فصل در توحید تحریر افتاد، برادری از برادران دینی اقتراح کرد که باقی

ابواب اصول هم برین منوال مختصری بی اغلال پرداخته باید گردانید. اگرچه علایق و عوایق - که اسباب منع اند - درین وقت در غایت جمعیت بود و خاطر و ضمیر در غایت پراکندگی، چاره نبود از بدل التماس او. پس چنان که حالی دست می‌داد، فصلی چند بر فصول گذشته بر سبیل تتمه الحاق کرده‌اند و اقتداء نسبت اهل عدل و اقتضاء سیرت ایشان بر ترتیب ابواب اختیار کرده شد... چون از بحث خالق فارغ شدیم اول در احوال خلق و بعد از آن در کیفیت بعث بحث کنیم.»

با سربندهای: تقسیم، اصل، هدایه، تبصره، مقدمه، نتیجه، الزام، نقض، نقض و جواب شبه. سنجیده شود با رساله رؤیا از شیخ نورالحق مشرقی دهلوی در مشترک، ۹۶۱/۲ که سربندهای آن تبصره و تذییل و تذکره و تکمله و تتمه است.

□ سده ۱۱ هـ، شکسته، ۲۴ گ.

شماره 6636

قبض روح، رساله در بیان

بدون نام مؤلف.

آغاز: الحمد لله الذی ظهر... بعد حمد و صلوات چند سطری در بیان قبض روح جسم و نفخ آن.

□ ۲۴ ربیع الثانی ۱۳۱۲ هـ، نستعلیق، محمدنورعلی خان، ۷۰ ص.

Ph II 9
2331

کتاب الالهیات

□ در مجموعه Pi II 65 گذشت.

گوهر مراد

مؤلف: عبدالرزاق لاهیجی.

همان: مشترک، ۹۷۶/۲، ۱۱۷۳.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق ریز، انجام افتاده، تا فصل ۲۱، ۱۴۴ گ.

Pc IV 15
905

□ سده ۱۲ هـ، شکسته، انجام افتاده.

یادداشت: این کتاب گوهر مراد از تصنیفات آخوند ملا عبدالرزاق لاهیجی بتاریخ چهاردهم شهر صفر المظفر ۱۲۱۲ هجری عزیزی به فقیر هبه نمود. و انا العبد المذنب الراجی صفی الدین محمد بن شرف الدین علی الحسینی القمی غفر الله...» (ظهریه)

Pc IV 15A

1478

□ بخط تازه تری «بتاریخ شهر ذالقعده ۱۱۰۴ در بلدة پتته نویسانیده شد»، نستعلیق، ۲۴۲ گ.

شماره 6479

مبداء و معاد

مؤلف: عزیز نسفی.

همان: مشترک، ۹۸۰/۲.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق زیبا، نسخه کامل.

شماره 13180

مرآت المحققین

□ در مجموعه Pi XI 84 گذشت.

معراج نامه

ابوعلی سینا.

□ در مجموعه Pi II 65 گذشت.

نخلستان جان

مؤلف: غلام محیی الدین خان بن نواب محمد گل شیرخان متوطن کنج پوره.

تاریخ تألیف: ۱۲۴۵ هـ، رباعی:

کین نسخه درو فضیلتی انسان است
از پیر خرد چو تاریخش را جُستم

کسان علم و معدن ایقان است
هاتف گفتا که «نخلستان جان» است

۱۲۴۵

در مقدمه می‌گوید:

«چندین از کلمات موحدین و محققان متأخر فراهم آورده... رساله مختصر ترتیب داده... نام این رساله نخلستان جان نهاده شده که ثمره تاریخ تألیف این دران منظوی است.» مشتمل بر ۴ «شجره»: ۱. خلقت انسان و شرف مراتب آن، ۲. کیفیت روح، ۳. بد و فطرت و ایجاد جوهر عقل، ۴. تصفیه قلوب که خلاصه وجود انسانی و مظهر خاص ربّانی است.

آغاز:

سبحان الله تقدس و تعالی که به حرف کاف و نون عالم گوناگون و خلایق بوقلمون.

☐ جمعه، ۱۴ صفر ۱۲۴۶ هـ، خوب چند کایتھ ساکن پانی پت ملازم سرکار نواب صاحب معدوح [نواب کنج پوره]، نستعلیق، ۵۳ گ.

یادداشت: در خاتمه نسخه کاتب فهرست ۱۶ مجلد کتاب که پیش او بوده داده است، از آنجمله: مکتوبات شاه پیرمحمد لکهنوی و معدن اسرار نیز در آن فهرست است.

Pc IV 21

687

هفت احکام

مؤلف: شیخ محبّ الله بن مبارز بن پیر اله آبادی (۲۲ صفر ۹۹۶ صدرپور - رجب ۱۰۵۸ هـ اله آباد).

در دیباچه می‌گوید:

«چون اذعان مناظر عرفا و تصدیق ملاحظه اولیاء که نبذی از آن مناظر ذکر یافته قبل ازین در مناظر اخص الخواص، مبتنی است بر معرفت هفت مسایل معهود، چنان که گفته است... شیخ محیی‌الدین عربی در خطبه فتوحات مکه در باب صد و هفتاد و هفتم... (بعد از دو صفحه) و نام این رساله هفت احکام باشد.»

۱. علم به حقایق است که علم به اسماء الهی باشد، ۲. علم به تجلی حق تعالی در اشیاء، ۳. علم به خطاب حق تعالی مرعباد را بالسنه شرایع، ۴. علم به کمال و نقص در وجود، ۵. علم انسان به نفس خود از جهت حقایق آن، ۶. علم به خیال و عالم آن، ۷. علم به علل ادویه آن.

ر. ک: نزهة الخواطر. ۳۲۵/۵ - ۳۲۲ که نام این کتاب را نیز برده است. فهرستواره. ۱۰۸/۶
در ضمن برشمردن آثار مؤلف نام رساله هفت گام را ضبط کرده که ظاهراً خطاست و منظور
همین رساله باشد. در مشترک و فهرستواره نیامده است.

آغاز:

عنان هر حمد و ثنایی به حکم لا اله الا الحمد راجع است به سوی آن ذات پاک که گذر
هر راه روی.

□ ۱۰ ذیقعدہ ۱۰۹۳ هـ، ترقیمه: «تمت هذه الرساله المعظمه الموسومه بهفت
احکام... شیخنا و مرشدنا وحیدالدهر الشیخ محب اللہ قدس سرہ الالهی و قد
کتبها خادم اهل اللہ محمد صالح و وقعہ اتمامه فی التاريخ عشر ذالقعد
المنسلک فی مشهور الف و تسعین و ثلاثین» و به اعداد ۱۰۹۳ هـ، نستعلیق،
۳۴ گ.

شماره 9247

٢

منطق

آدابِ باقیه: شرح شریفیه (عربی)
مؤلف: عبدالباقی بن غوث الاسلام صدیقی.

□ در مجموعه Ph III 109 گذشت.

شرح شمسیه

شارح: صادق حلوائی.

آغاز:

و رتبه علی مقدمه و ثلاث... ظاهر آن است که واو از برای عطف است و این جمله معطوف است.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، در مجموعه، گ ۱۹۵ - ۱۴۵.

شماره 6330 (شیرانی)

کبری

مؤلف: میرشریف جرجانی.

همان: مشترک، ۹۲۶/۲

آغاز: بدان که آدمی را قوتیست درآکه.

□ ۲۷ ذیقعدہ، ۳۰ جلوس محمدشاه، ۱۱۶۱ هـ، نستعلیق، ۱۲ گ.

شرح:

۱. شرح کبری

شارح ناشناس. نسخه ما مطابق است با مشترک، ۹۲۹/۲ [1576]

آغاز: (متن):

بدان که آدمی را.

(شرح):

بدان که غرض ازین کلام تحصیل صورت حاصله.

□ ۹۵۸ هـ، ترقیمه: «قد وقع الفراغ من تسويد هذا الشرح فی شهر سنه ثمان و خمسين و تسع مائه»، نستعلیق، ۵۶ گ.

Ph II 8A

763

۲. محاکمه ابوالفتح

مؤلف: میرشریف جرجانی.

شارح: ابوالفتح بن مخدوم الحسینی که شرح کبری نگاشته عصام الحق ابراهیم اسفراینی را محاکمه کرده است.

تاریخ تألیف: حدود ۹۵۰ هـ.

آغاز: بهترین منطق و کلام حمد حکیم علام است که قوه دزاکه آدمی را.

همان: مشترک، ۹۲۸/۱.

□ سده ۱۱ هـ، نسخ معمولی ایرانی، محشی، ۱۰۶ گ.

یادداشت: «مخفی نماند که تاریخ نوزدهم شهر محرم سنه هزار و یک در جهاز وقتی که مراجعت از حضرت مکه معظمه کرده شد... که از بنادر مشهور است، مقابله تمام شد. الحمدلله...» (پایان). (معین نظامی)

Aph II 1

۵

اخلاق نظری و عملی

آداب الصالحين

مؤلف: شيخ عبدالحق محدث دهلوی.
همان: مشترک، ۲۲۰۶/۴.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۲۰۲ گ.

Pc IV 66
2315

□ ۱ رجب ۱۲۷۶ هـ، نستعلیق، ۲۱۶ گ.

Pd II 31
986

ترجمه آداب المتعلمين: تربية المتعلمين

مؤلف: خواجه نصیرالدین طوسی، به عربی.
مترجم: ابوالحسن بن سید مهدی.

تاریخ ترجمه: ۷ ربیع الاول ۱۲۸۵ هـ.

آغاز: الحمد لله الذي خلق الارض و السماء و علم آدم الاسماء... اما بعد بنده خاطی
خادم الطلبة سید ابوالحسن.

همان: فهرستواره، ۳۷۸/۶ با لغزشی در سال ترجمه.

□ ۸ جمادی الآخر ۱۲۸۸ هـ، سید محمدعلی نطنزی، نستعلیق شکسته مایل،
۲۵ گ.

Ph III 111
1257

ابواب الجنان

مؤلف: میرزا محمد رفیع قزوینی واعظ.

همان: مشترک، ۴/۲۲۱۰.

□ ۱۱۴۲ هـ، ترقیمه: «ابواب الجنان را [کذا] در کتھوره نوشته شده، کاتب الحروف فقیر حقیر مومن کھتر غلام نبی عرف خیال علی در شهر محرم الحرام ۱۱۴۲ هـ، به تاریخ پانزدهم، روز پنجشنبه، به وقت یک نیم پاس، برای صاحب زادان [کذا] سید ا... (محو شده) و سید عبدالعلی و سید محمدرضا سلمه اللہ تعالی تحریر یافت.» نستعلیق خوش، عنوان‌ها شنگرف، ۶۹۸ گ. ناقص الاؤل.
مُهر: «مُهر کتب خانة سید مولوی رجب علی خان بهادر ۱۱۷۵ هـ» (الف) در برگ ۶۹۸ ب نیز مُهری دارد با نام فاطمه و خدیجه و عبارتی ناخوانا. (معین نظامی)

Aph III 17

□ سده ۱۲ هـ، نسخ، به باب دوم ختم می‌شود، ۱۸۸ گ. مهرهایی بر ظهریه داشت که محو شده است.

Pc IV 31
985

فرهنگ ابواب الجنان

مؤلف: صدرالدین محمد [شاید فائز دهلوی].

فرهنگ واژه‌های دشوار عربی و فارسی ابواب الجنان واعظ قزوینی است به فارسی. در بعضی موارد به اردو نیز توضیح داده شده است. با استفاده از صراح، برهان قاطع، فرهنگ جهانگیری، فرهنگ رشیدی، چراغ هدایت و منتخب اللغات. ر. ک. سرآغاز.
آغاز: اضعف عباد الصمد صدرالدین محمد را چون شعفی بیحد ولاتعد به مطالعه کتاب مستطاب فیض بنیان ابواب الجنان می‌بود، لهذا بعضی لغات آن را که غیر متعارف می‌نمود، به اعتبار حرف اول به رعایت ترتیب حروف تهجی فراهم کرده ترجمه آن نیز از صراح و برهان قاطع و غیر بعض کتب لغت نقل نموده تا برای کم‌مایگان در حل معانی فقرات با برکات آن سرمایه تواند.

□ نستعلیق، ۵۳ گ، ۱۳ س. با مهر مؤلف (ورق ۲۶).

همان: بشیر حسین، ۳۱۰/۲؛ مشترک ۱۳۰/۱۴ که در هر دو مأخذ به خطا به نام ابواب الجنان، فرهنگ کلمات اردو و هندی به فارسی یاد شده است. (نجم‌الرشید) شیرانی 3599/576

اخلاق الاشراف

مؤلف: عبید زاکانی (م ۷۷۱ یا ۷۷۲ هـ).

در ۸ باب: ۱. حکمت، ۲. شجاعت، ۳. عفت، ۴. عدل، ۵. سخاوت، ۶. حلم و وقار، ۷. حیا و وفا و صدق، ۸. رحمت و شفقت.

آغاز: شکر نامحصور و حمد نامحدود حضرت واجب‌الوجود.

همان: مشترک، ۲۲۱۳/۴ با اختلاف در سر بابها و تعداد بابها.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، عنوان‌ها شنگرف، سرلوح معمولی، ۲۵ گ.
(معین نظامی)

Aph III 5A

اخلاق جهانگیری

مؤلف: عبدالوهاب الهامی. «عبدالوهاب الهامی که خامش؟ گوشهٔ خمول است.» (دیباجه). نام پدر او «نظام الدین ظاهر» بوده که شاعر بوده و در هنگام تألیف این کتاب درگذشته بود. «پدرم نظام الدین ظاهر - خاکش به رشحاتِ رحمت گلشن و روانش به انوارِ مغفرت روشن باد - در دیباجه کافیه نظم آورده که چون هنگام ولادت پیکرم تعلق به عالم صورت گرفت...» (ورق ۲۱ الف). نام مراد مؤلف جلال‌الدین بوده است. «از مآثر شیخی و مرشدی جلالی [کذا: جلال] الحق و الملة والدین - که خواب جایش عبر آگین رحمت و روانش به نفعاتِ قُربت مطرا باد - بدین گونه رقم‌زده لوح تبیان نموده‌اند که گاهی بر ناطقهٔ آن گزیده که مجری نکات خفی و موزده؟ مغیباتِ معنوی بود، حرفِ «ما» و «من» عبور نیافت (ورق ۲۰ الف)... و شگفت نیست که در مائة دهم وجود کامل آن مجتهد وقت یگانهٔ روزگار بود... و درستایش آن بزرگ از پدر گرامی قصیده‌ایست مطول... بیتی چند از آن نگارش می‌پذیرد:

زبانش وحی صفت حامل رموز خفی ... خزینهٔ اسرار غیب را گنجور

قدم نهاده بلند آن چنان به منزل قُرب که طبر و هم ملایک بران نکرده عبور
(ورق ۲۱ الف)

مؤلف: در هندوستان بوده است:

ازین زندان هندوستانی و هند که از یشرب بیادی مانده خورسند

(ورق ۱ ب)

تاریخ تألیف: ۱۷ دی ماه، سال ۵ جلوس جهانگیر مطابق با غرّه شوال ۱۰۱۸ تازی / ۵
مرداد ۹۷۹ قدیمی فرسی / ۱۳ دی ۵۳۱ جدیدی جلالی / ۱۸ کانون اول ۹۱؟ ۱۹ رومی [۱۸
دسامبر ۱۶۰۹ عیسوی] / ۶ قوس ۱۶۶۷ هندی (خاتمه کتاب).

مؤلف این کتاب را به نورالدین جهانگیر معنون داشته و

«چون تذکره شمایل دلپذیر بل تبصره اخلاق جهانگیر بود به اخلاق جهانگیری نامیده
شد.» (دیباچه). در خاتمه کتاب عبارتی مبهم آمده یا کاتب نسخه به گونه‌ای نوشته که
مفهوم آن به طور کامل روشن نیست، اما به دست می‌دهد که مؤلف این کتاب را برای
فرزند خود رفیع‌الدین فقاحی؟ تألیف کرده است. «اگر سخنی از خاطر برآمدی؟ طفلی
هشت ماهه بودی؟ و چنان که از قلم آمدی هم چنان که به قلم باز دادمی... خاصه تفقد پور
ارجمند رفیع‌الدین فقاحی؟ که برادر مہین اوست.»

در یک مقدمه و سه مقاله و یک خاتمه. مقدمه در ۲ فصل: ۱. فضیلت حکمت و سبب
حرکت؛ ۲. ماهیت حکمت و شرح اقسام آن. مقاله‌ها: ۱. سیاست نفس در ۵ فصل (۴ ب)؛ ۲.
سیاست منزل در ۷ فصل (۴۵ الف)؛ سیاست مدن در ۷ فصل (۵۴ ب).

نمونه نثر مؤلف: «عدالت را سه شرط بود، اول تعدیل اصناف، چه تکافو روان به تعاون
چهار صنف صورت بندد، هم‌چو اعتدال مزاج به تکافو عناصر اربعه، صنف نخستین ارباب قلم
مانند اهل علوم و معارف و فقها و قضات و کتاب و حساب و مهندسان و منجمان و اطبا و شعرا
که قوام دین و دنیا به وجود ایشان بود و این گروه در اجتماع به مثابه آب‌اند.» (۶۳ ب).
آغاز: سپاس سحری که مرغول معانی را تاب دهد و ستایش شمیم که کامل و بناگوش
سخن مطرا سازد.

در مشترک ۲۲۱۴/۴ این کتاب به خطا زیر اخلاق جهانگیری تألیف نورالدین محمد قاضی
خانی رفته است. همانجا نسخه دیگر از کتاب عبدالوهاب الهامی در بانکی پور (مرآت العلوم
۱۱۷/۳) نشان داده شده است. در نسخه‌ها ۱۵۲۹/۲ همین کتاب به نام حمیدالدین الهامی ثبت
شده است. تا اینجا سه نسخه کتاب اخلاق جهانگیری عبدالوهاب الهامی شناخته شده است.

□ سده ۱۲ ه.، نستعلیق، ۷۳ گ. (رؤیت).

آذر 37/8207 - T

اخلاق شریفی

مؤلف: علی بن ابی سعید کیلانی. به نام نواب شریف‌الدین. در ۴ «رکن»: ۱. اخلاق نظری، ۲. کسب اخلاق حمیده و حفظ آنها، ۳. بیان اشیایی که معین بر تحصیل اخلاق‌اند به اعتبار تعلق بر نظام معاش نسبت به امور منزل و متعلقان، ۴. بیان اشیایی که معین بر تحصیل اخلاق‌اند نسبت به امور مدن و بلاد و تدابیر و سیاسات نافع در منع اشرار و زجر فجار و اجرای احکام عرفیه و تمکین حکام شرع و اقتدار ایشان در انفاذ احکام و حدود الهی و وضع قواعد و ضوابط مملکت‌داری و استطلاع احوال والیان و اهل ثغور و خرم و لوازم احتیاط.

آغاز: حمد و سپاس مرخالقی که وجود بشر را کسوت حیات پوشانید.

در مشترک و فهرستواره نیامده است.

□ ۱۱ ذیحجه ۱۲۰۱ ه.، شکسته، ۷۸ گ.

Ph III 102
1503

اخلاق

□ ترجمه یک متن عربی، آغاز افتاده: «مصنف در بیان علامت می‌گوید و يعرف يتسوية الخلاء والملاء و شناخته می‌شود نظامت را از تکبر به برابر بودن لباس، خاتمه: و علی اتقيا امة اجمعین و پرهیزگاران امت وی از اهل بیت و صحابه و سلف صالحین و تمامه امت محبوب رب العالمین.» باید با عین العلم مقابله شود، ۲۵ شوال ۱۱۷۲ ه.، زین‌الدین بن نورالدین، نستعلیق، ۴۱ گ.

Pc I 19
1928

□ ناشناخته، ۱۲۸۹ ه.، در مجموعه PPe I 13 گذشت.

اخلاق محسنی

مؤلف: حسین واعظ کاشفی.

□ سده ۱۰ هـ، بدون ترقیمه، نستعلیق، ۱۷۹ گ.

Ph III 4B

489

□ ۱۱۱۱ هـ، در مجموعه Pe I 41A گذشت.

□ ۲ جمادی الثانی ۱۱۶۱ هـ، اسماعیل طالب کشمی، نستعلیق شکسته مایل، ۱۹۶ گ.

شماره 6462

اخلاق ناصری

مؤلف: نصیرالدین طوسی.

همان: مشترک، ۲۲۲۸/۴.

□ ۱۲ رجب ۱۰۴۵ هـ، نستعلیق، نسخه پاکیزه، ۱۹۴ گ.

شماره 6490

□ ۱۵ ربیع الثانی ۱۰۹۶ هـ، ملا محمد حکیم بن ابی القاسم بن حاجی احمد، در جهان آباد، نستعلیق، موریانه زده، ۱۸۴ گ.

شماره 6690

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق خوش، عنوان‌ها شنگرف، ناقص الطرفین، آغاز: کلمح بالبصر او هو اقرب در وی پوشانید. انجام: فصل هفتم در کیفیت معاشرت با اصناف خلق... تا التکبر مع المتکبرین صدقه چه تواضع با این قوم موجب استهانت و تحقیر بود... بر همه واجب است خدمت او، ۲۳۴ گ.

PPh III 23

1742

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، آغاز افتاده: تحمل امانت ربّانی گشت که، ۲۲۰ گ. در خاتمه یادداشت تملک که شیخ محمد بن خان محمد قانون گوی و طالب حسین انصاری در ۱۲۲۱ هـ این نسخه را از سید نعیم‌الدین کنکهروی دریافت کردند.

شماره 6865

□ در مجموعه Ph III 2A گذشت.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، عنوان‌ها شنگرف، محشی، ۲۳۲ گ.

Aph III 4

(معین نظامی)

شرح:

۱. شرح اخلاق ناصری

شارح: ناشناس

□ در مجموعه Ph III 2A گذشت.

فرهنگ:

۱. فرهنگ اخلاق ناصری

مؤلف: محمد سعید.

در ۲ «رُکن»: ۱. تحقیق مفردات؛ ۲. تحقیق آیات و احادیث و اقوال حکما و علما. آغاز: حمد کثیر خارج از... تحریر لایق حضرت خالق‌ی باشد که علم تهذیب اخلاق تب روحانی و موجب تکمیل نفوس انسانی ساخت و افراد بشر را که خلاصه کاینات.

□ ۱۱ ذی‌قعدة ۱۲۱۱ هـ، ترقیمه: «تمام شد نسخه فرهنگ اخلاق ناصری به خط فقیر حقیر اضعف من عبادالله عزیزالله، بوقت سه بهر، روز چهارشنبه، بتاريخ یازدهم شهر ذی‌قعدة ۱۴ جلوس [؟] موافق ۱۲۱۱ هجری، مالکة سیادت و نقابت مرتبت مقبول بنده الله الصمد میر سید محمد دام عزته.» نستعلیق، ۱۳۴ گ، ۱۳ س. همان: بشیر حسین ۳۱۷/۲ و مشترک، ۱۳۰/۱۴ با تاریخ کتابت ۱۱۴۲ هـ. (نجم الرشید)

شیرانی 3859/826

□ نستعلیق، ۷۰ گ، ۱۷ س. همان: بشیر حسین، ۳۱۶/۲؛ مشترک، ۱۳۱/۱۴. (نجم الرشید)

شیرانی 3988/936

۲. فرهنگ اخلاق ناصری

نقی‌الدین محمد بن نورالدین محمد مشهدی.

□ در مجموعه Ph III 2A گذشت.

ترجمه اربعین: ترجمه قطب شاهی

مؤلف: شیخ بهایی عاملی.

مترجم: ابن خاتون عاملی.

آغاز: ای از تو حدیث معرفت را تبیین.

همان: مشترک، ۲۲۷۷/۴؛ فهرستواره، ۳۸۰/۶

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۳۵۸ گ.

مهر: «مخلص حسین صوفی ۱۲۳۹». (ظهریه)

یادداشت: «احقرالعباد این کتاب را در لکهنو از مال خالص خود در تملیک درآورده، بتاريخ بیست و پنجم شهر جمادی‌الثانی سنه ۵ جلوس عالمگیر ثانی.» (ظهریه).

Pb II 1
1301

اربعین حدیث

بهاء‌الدین بن یوسف.

□ در مجموعه 8866 گذشت.

ارشاد الملوك

مؤلف: تحسین. به شیخ طریقت خود محمدنورالدین یا محمد نور دین معنون کرده است. نخست او را با القاب عرفانی و مرادی ستایش کرده، سپس در وصف او منظومه‌ای آورده و مثل پادشاه و عدل او را ستوده است.

فروزان از فروغ نور سرمد چراغ نام نورالدین محمد

همایون و مبارک چو مه نو عروس مملکت را این شه نو

ز بس در وعظ شاهانش سلوک است مبارک نامش ارشادالسلوک است

مؤلف «تحسین» تخلص دارد و نمونه‌ای از اشعار خود را آورده است. در آن از ذخیره

الملوک میرسید علی همدانی استفاده شده است.

اولین عنوان: «فتح‌الباب این گنجینه حکمت که نقد حال اهل کمال است و

دستورالعمل استعمال خداوندان جاه و جلال.»

آخرین عنوان (موجود در نسخه ناقص الآخر): «اشارت در آن که حمیده ترین اوصاف

بشری حمیت است.»

در مشترک و فهرستواره نیامده است.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق بسیار خوش، جدول طلایی، نسخه خصوصی، برگ

یکم افتاده: برهم زن بیاض ایام است از عرصه گیتی؛ انجام نیز افتاده: داد استعداد

مساوات باو نتواند، ۱۲۲ گ.

Ph III-69

622

اسباب المغفرة و دلیل الاحسان

مؤلف: مستقیم بن عنایت الله نمکساری.

همان: مشترک، ۲۲۳۷/۴.

□ ۱۲۶۱ هـ، احمدشاه ولد میان امیرشاه متوطن قدیمی نوشهره، نستعلیق،

موریانه زده، رساله های منظوم پنجابی نیز همراه دارد.

شماره 6859

الهی نامه پالوده بهشتی

خواجه عبدالله انصاری.

انس اللهفان من کلام عثمان بن عفان

رشید وطواط.

□ در مجموعه 9053 گذشت.

انوار حکمت

□ در مجموعه PPI X 9 گذشت.

بحر السعادة

مؤلف: محمد بن محمد (بن) ابراهیم کازرونی.

همان: مشترک، ۲۲۵۰/۴

□ ۳ شعبان ۸۷۹ هـ، فخرالدین بن اسمعیل، نسخ، ۴۷۲ گ.

شماره 6318-19 (شیرانی)

برهان العارفين

مؤلف: ناشناخته.

همان: مشترک، ۲۲۵۲/۴؛ فهرستواره، ۳۴۳/۶.

□ ۱۸ محرم ۱۲۷۰ هـ، نستعلیق، ۵۱ گ.

Pc I 16

703

شماره 8941

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۲۶ گ.

پالوده بهشتی: الهی نامه: مناجات: کلمات

مؤلف: خواجه عبدالله انصاری.

آغاز: ای ز دردت بیدلان را بوی درمان آمده.

همان: مشترک، ۲۴۱۱/۴ (کلمات خواجه عبدالله)

□ سده ۹ هـ، ترقیمه: «تمام کلام فیض انجام عبدالله علیه الرحمه»، تعلیق بسیار

پخته و زیبا، ۱۵ گ.

مُهر: ۱. «محمد حسین بن مولوی سیف‌الرحمن صدیقی مهمی ۱۳۲۴» (اول و آخر).

یادداشت: ۱. «رساله پیرهرات شیخ انصار رحمة الله علیه بخط تعلیق بمقام دهلی بوده [رقم به سیاق] خریده شد. ۵ ذی‌الحجه ۱۳۲۳ محمد حسین صدیقی مهمی».

PPc VI 22

1617

□ سده ۱۰ هـ، نستعلیق ریز، ۱۴ گ.

یادداشتها: ۱. «رساله خواجه عبداللّه انصاری در مواعظ و نصایح پیشکش حبیب اللّه تواریخ خوان واقعه غزّه شوال ۵۱ تحویل عبدالقادر نموده شد و بعد بدست لاله گردهر لعل بقیمت بیع شد.» (ظهریه). تاریخ ۵۱ اشاره به تاریخ جلوس عالمگیری مصادف با ۱۱۱۸ هـ است.

۲. «من ملک العبد المذنب محمد حسین عارف قریشی مهمی ۱۳۲۵ هجری.»
PPc VI 22A
1618

□ ۱۲۵۳ هـ، در مجموعه KUI IX 21 گذشت.

□ ۱۲۸۵ هـ، ترقیمه: «تمام شد پالوده بهشتی تصنیف ندیم حضرت باری مولوی عبداللّه انصاری علیه رحمة اللّه الباری بقلم شکسته رقم فقیر غلام حسین برای مطالعه خود تحریر یافت ۱۲۸۵ هـ.» در ظهریه نام کتاب فالوده بهشتی آمده، نستعلیق، گ ۲۴ ب - ۶ ب. در این مجموعه گزیده رسائل کوتاه کوتاه به قلم همین کاتب نیز دارد.

مهر: «از نور احمد مرسل شدی غلام حسین ۱۲۹۱ هـ.» (برگهای متعدد)
«عبده غلام حسین ۱۲۹۲ هـ.» (برگهای متعدد)

شماره 9056

□ ۱۳۰۰ هـ، در مجموعه 12961 گذشت.

□ ۱۳۲۲ هـ، در مجموعه 12970 گذشت.

پند و اندرز

شاید از کلب حسن خان و کلب حسین خان؟

□ در مجموعه Pf III 2 گذشت.

تازیانه غفلت

غلام غوث غلامی.

□ ۱۳۰۵ هـ، در مجموعه 9241 گذشت.

تحفة الاخيار

محمدامین زاهد.

□ ۱۱۴۱ هـ، در مجموعه 6543 گذشت.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه 6539 گذشت.

تحفة الصديق الى الصديق من كلام ابى بكر الصديق

رشید وطواط.

□ ۱۲۹۲ هـ، در مجموعه 9053 گذشت.

تحفة الوزراء

ناشناس.

□ ۱۲۳۲ هـ، در مجموعه 6379 گذشت.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه PPe I 13 گذشت.

تنبيه الغافلين

بهاءالدين ترمذی.

□ در مجموعه Pc I 10 گذشت.

تنبيه الغافلين و راحت القلوب

فیض الله سنامی. نیزه. ک: راحت القلوب از همین مؤلف (همین فهرست).

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه Pi XI 81 گذشت.

توقیعات کسروی

مؤلف: میرزا جلالا.

□ ۱۲۶۸ هـ، در مجموعه 6705 گذشت.

□ سده ۱۳ هـ، آغاز افتاده: و مقوم ایمان و مقوی مؤمنین سایه پرور، نستعلیق، ۴۶گ.

Pf IV 5A
1045

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۵۸گ.

Pf IV 5B
1223

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۲گ.

Pf IV 5C
1116

ترجمه تهذیب الاخلاق

مؤلف: ابن مسکویه رازی.

مترجم: ناشناس.

همان: مشترک، ۲۲۸۹/۴.

□ ۱۲۴۴ هـ، ترقیمه: «رساله تهذیب الاخلاق تصنیف ابوعلی سینه [کذا] راقم این چند اوراق احقرالعباد میر احمد حسین از فرموده جناب میر صاحب قبله به تحریر آورده شد. مرقوم چهاردهم ماه ربیع الثانی ۱۲۴۴ هجری»، نستعلیق، ۷۳گ.

Ph III 66
865

۵ جمادی الاول [۱۱۵ هـ] / ۴۸ جلوس اورنگ زیب، نستعلیق، آغاز: اخلاق مهذبۀ اهل کمال که لایق اتباع و انتخاب تواند بود.

شماره 6601

چهل حدیث

جامی.

□ در مجموعه Pi XI 80 گذشت.

حقیقت الاسلام

مؤلف: ثناء الله پانی پتی.

همان: مشترک، ۲۳۱۲/۴

□ ۱۷ محرم ۱۲۸۱ هـ، بدخط، ۲۴ گ.

شماره 9245

حلیة المتقین

مؤلف: محمدباقر مجلسی.

□ سده ۱۲ هـ، نسخ، ۳۵۶ گ.

شماره 6728

خازن الاسرار

مؤلف، راجه ٹوڈرمل (دیباچه). یکی از وزرای اکبر.

تاریخ تألیف: ۱۰۰۵ هـ، به روزگار اکبر.

در ۲ «منازل» و هر «منازل» در چند «طریق»، منازل اول: آفرینش. منازل دوم در ماندن و بودن. در علم اخلاق و چند دانشی.

آغاز: سہاس بیقیاس بہ حضرت مالک الملکی کہ خانہ تہ در وجود انسان را بہ چراغ

عقل منور گردانید.

ر. ک: مشترک ۲۱۵۲/۴ خازن اسرار کہ جز اینست.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق خوش، سرلوح زیبا، کرم خورده، آسیب دیده، ۱۶۳ گ.

Ph III 140

602

دُر المجالس

مؤلف: سیف ظفر.

□ ۳۰ ربیع الاول ۱۲۴۹ هـ، مرزا دایم بیگ ولد مرزا قادر بیگ ولد مرزا دایم ولد

مرزا واجد بیگ ولد مرزا دایم بیگ.
روزی فلک هر آینه بر من جفا کند
در زیر خاک بند ز بندم جدا کند
پاینده دار یا ربّ ایمان بر آن کسی
کین خط من بخواند و بر من دعا کند
نسخ و نستعلیق، تمام نسخه اعراب دارد، نام مؤلف در نسخه سیف‌الظفرین
برهان، ۲۱۱ گ.

Pi IX 48
2372

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6618 گذشت.

دلیل الاحسان

مؤلف: مستقیم بن عنایت الله نمکساری.
همان: مشترک، ۲۳۳۲/۴

□ ۲۹ رمضان ۱۲۵۱ هـ، سید خان محمد «فی قرية یقال لها فی لغة الهندیه
کیرانواله» و این قریه در پنجاب است، نستعلیق، ۱۲۵ ص.
شماره 9669

دیوان مظالم

جلال الدین محمد دوانی.

□ مقابله شده ۹۳۱ هـ، در مجموعه شیرانی 6234 گذشت.

ذخیره الملوک

مؤلف: میر سید علی همدانی.

□ نستعلیق خوش، از برگ ۱ تا ۳۱ خط قدیم، از برگ ۳۲ تا ۱۱۸ خط جدید، از
برگ ۱۱۹ تا آخر ۱۶۴ باز هم قلم با خط قدیم. انجام افتاده: شخصی خزری به
کسی می دهد.

Pc I 15
841

راحت القلوب

مؤلف: مبارک بن فیض الله سنامی.

همان: مشترک، ۲۳۴۳/۴، نیز ر.ک: تنبیه الغافلین (همین فهرست)

□ ترقیمه: «نسخه راحت القلوب [به ۱] تمام رسید. این خط فقیر حقیر محمد مصاحب ولد محمد فاضل بخاطر داشت مشفق مهربان خان عالی شان [در اینجا نام اصلی محو شده و به جای آن: روندی خان ولد دریاخان افغان] قوم بختیار نوشته شد.» نستعلیق، ۱۳۲ گ.
یادداشتها: ۱. «از محمد صادق ولد متین‌الدین بقیمت [رقم به سیاق] خریده شد.
۵ عید الاضحی ۱۳۲۶، العبد المذنب محمد حسین ولد مولوی سیف الرحمن ولد مولوی محمد اسمعیل ولد عبدالعظیم صاحب.» (گ ۱۳۲ ب)
۲. «از کتب خانه مولوی شاه عبدالحکیم بن شاه لطف الله صاحب قریشی مهمی المخاطب به عطا محمدخان المتوفی سنه (بیاض).» (گ ۲ الف)
و این شاه عبدالحکیم (۱۱ رجب ۱۱۲۱ هـ - ۲۰ جمادی الثانی ۱۱۸۷ هـ) نگارنده کمال ایوبی در شرح حال شاه کمال الله و میر ایوب بدخشی است که در یک آتش سوزی از بین رفته است. ر.ک: مآثر الاجداد، ۹۲ - ۸۸

PPc IV 28

1606

□ ۱۷ ربیع الآخر ۱۲۴۹ هـ، سید میان صاحب بن سید رستم علی عریضی قادری، در احمدآباد، نستعلیق، ۸۲ ص.

شماره 12724

رشد المجالس

موسی بن محمد.

□ ۱۱۴۶ هـ، در مجموعه 8866 گذشت.

□ در مجموعه 6618 گذشت.

ریاض المذکرین

ملّا کلان.

□ سده ۱۱ هـ، در مجموعه 12956 گذشت.

سراج المنیر

مؤلف: محمد شریف کاشف شیرازی.

در نسخه ما تاریخ تألیف اواخر ربیع الاول ۱۰۳۲ هـ.

همان: مشترک، ۲۳۶۵/۴

□ به وقت دوپهر، ۲۰ ربیع الثانی ۱۱۳۳ هـ، در عهد پادشاه محمدشاه غازی،

در حاشیه جوامع الحکایات عوفی است، گ ۶۶ ب - ۱ ب.

Pe I 51B

2142

سیاست نامه: سیرالملوک

مؤلف: خواجه نظام الملک طوسی.

آغاز: سپاس خدایی را عزّ و جل که آفریدگار زمین و آسمان است.

همان: فهرستواره، ۵۰۱/۶.

□ سده ۱۰ هـ، نستعلیق، سرلوح معمولی، موربانه زده، مرمت شده، ۱۱۷ گ، بر

ظهریه چند مُهر و یادداشت‌های عرض دیده، از جمله:

مُهرها: ۱. «یا نبی الهاشمی ۱۰۷۹»

۲. «اللهم صلی علی النبی الهاشمی ۱۰۷۹»

یادداشت: ۱. «بتاریخ ۸ محرم الحرام سنه ۲۲ جلوس والا عرض دیده شد.»

۲. «بتاریخ ۲ شهر رجب ۱۰۸۱ عرض دیده شد.»

Ph III 68

1361

شبستان نکات و گلستان لغات

مؤلف: ملا یحیی سبیک فتاحی نیشابوری.

همان: مشترک، ۲۳۷۱/۴

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق زیبا، چهار صفحه اول باکُل و بوته، تمام نسخه محسنی،

۲۰۰ گ.

Pi X 5 (تکرار شماره)

2745

شرح:

۱. شمع شبستان

شارح: دُرگا پرشاد متخلص به «عاشق» بن تیکارام بن بهاسکران.
تاریخ تألیف: شوال ۱۲۱۳ هـ، در مدت شش ماه، در بیست سالگی خود.
او در حدود ۱۱۹۳ هـ متولد شده است و در ربیع‌الثانی ۱۲۱۳ هـ کتاب حجت‌الکمال را تألیف کرده بود. (خاتمه)

در یک مقدمه و دو قانون. مقدمه در برخی فضایل کتاب شبستان نکات و قوانین معما.
قانون اول: خصوصیت این شرح که موسوم به شمع شبستان و عاشق خاکسار مؤلف؛
قانون دوم: اعمال معمایی و دیگر صنایع که در شبستان نکات آمده است.
آغاز:

به نام آن که ذات جمله اشیا بود چون اسم و ذات او مستی
...بعد چنین گوید خادم آستان سخن دُرگا پرشاد المتخلص به عاشق...

(شرح):

حمد خدای را... مخفی نماند که حرف میم که به صورت چشمه است.
ر. ک: مشترک، ۱۱۵۸/۸، داستان دولت خان از همین مؤلف که نسخه‌اش در دانشگاه
پنجاب (← همین فهرست) وجود دارد.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۱۲۵ گ.

Pi V 9

831

□ ۱۲۱۶ هـ، ترقیمه: «تمام شد شرح شبستان نکات میرزا بیدل [کذا] به دست خط
احقرالعباد رام چند، به تاریخ نهم شوال سنه ۱۲۱۶ در سواد لکهنو، به وقت آمد
شام»، نستعلیق، ۱۴۹ گ.

شماره 6399

صد پند لقمان

□ ۱۲۹۱ هـ، در مجموعه PPe I 13 گذشت.

شرح صد و دوازده کلمه امیرالمؤمنین

محمد عادل.

□ ۱۲۹۲ هـ، در مجموعه 9053 گذشت.

عدالت

جلال‌الدین محمد دوانی.

□ مقابله شده ۹۳۱ هـ، در مجموعه شیرانی 6234 گذشت.

عدل و احسان: جاویدان خرد

□ در مجموعه Pi VI 293 گذشت.

عقاید حکما

□ در مجموعه Pc IV 43A گذشت.

عین الحیات

مؤلف: محمد باقر مجلسی.

□ دوشنبه، صفر، ب ت، ملاً فتح محمد، نستعلیق، عنوان‌ها شنگرف، ۴۰۹ گ.

Pc III 40

1243

□ در خاتمه: «الفراغ من تسویده علی ید مؤلفه فی شهر شعبان المعظم سنه هزار و نود و چهار و الحمد لله رب العالمین» و این با تاریخ تألیف کتاب (۱۰۷۳ هـ) تناقض دارد، شاید تاریخی باشد که در نسخه منقول عنه بوده است، نستعلیق، ۵۷۳ گ.

Pc III 40A

1211

شرح عین العلم وزین الحلم

شارح: فخرالدین محب الله دهلوی (م ۱۱۷۲ هـ).

همان: مشترک ۲۳۹۱/۴: فهرستواره، ۵۳۱/۶.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده: دیگر زبردان پوشیده: ۲۰۸ گ.

Pc I 8

1434

فرزندنامه

مؤلف: غزالی.

همان: مشترک، ۲۳۹۹/۴.

آغاز: اما ما اجاب الامام الغزالی. بدرستی که یکی از تلمیذان.

□ ۲۱ ربیع الثانی ۱۲۸۳ هـ / ۱ ستمبر ۱۸۶۶ م، حسب فرموده مخدومی مولوی

غلام حسین، نستعلیق، ۲۳ گ.

Ph II 5

488

فصل الخطاب من كلام عمر بن الخطاب

رشید و طواط.

□ ۱۲۹۲ هـ، در مجموعه 9053 گذشت.

فوائد الاخلاق

مؤلف: ناشناخته.

همان: مشترک، ۲۴۰۲/۴.

□ ۲۸ رمضان ۱۲۰ [کذا] / کاتک ۱۸۶۸ ب، به دستخط مجمع [؟] در

مکتب‌خانه فیروزپور، عمل نواب احمدبخش خان بهادر، شکسته، ۵۹ گ.

یادداشت خرید:

کتاب فوائد الاخلاق بقیمت مذکوره بالا [که ذکر نشده] بشمول کتاب اخلاق المحسین

از شیخ محمدعلی معرفت شاه ولی خان خریده شد. بروز شنبه ۲۲ ربیع الاول

۱۲۷۴. با مهر «لطف الله ۱۲۷۰». (ظهریه)

شماره 6245 (شیرانی)

□ در مجموعه 6590 گذشت.

قانون حکمت

مؤلف: ناشناخته.

در دیباچه گوید که چون مامون خلیفه به خراسان آمده بود، پادشاه زاولستان به دست رسولی دویان نام نامه‌ای فرستاد. دویان مردی دانا بود. مامون ازو سؤالهایی کرد و او پاسخ‌هایی داد.

مجموعه گفته‌های فیلسوفان و دانشمندان یونان و پیامبران است.
آغاز: الحمدلله... آغاز کتاب قانون الحکمت، چنین آورده‌اند... اخبار و ناقلان آثار و دانندگان.

همان: فهرستواره. ۵۵۲/۶، قانون حکمت و دستور؛ قانون حکمت و دستورالعمل.

□ ۱۸ رجب ۱۲۲۲ فصلی / ۲۵ ساون ۱۸۷۱ ب، دکرد... کایتی، شکسته، ۲۲ گ.
شماره 6871

قواعد السلطنت اکبری: قواعد نوشیروانی و اکبرشاهی
□ در مجموعه Api X 19c گذشت.

قواعد سلطنت شاه جهان
ناشناس.

□ در مجموعه Api X 19c گذشت.

کسب نامه حجامان
□ ۱۲۲۹ هـ، در مجموعه 11146 گذشت.

کلمات ← پالوده بهشتی

کنز السالکین

مؤلف: خواجه عبدالله انصاری.

همان: مشترک. ۲۴۱۸/۴

□ سده ۱۳ هـ، نسخ جدید، بد خط، ۱۳۰۷ ص.

کنزالملوک

بزرجمهر.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه $\frac{6557}{A}$ گذشت.

کیمیای سعادت

مؤلف: ابو حامد محمد غزالی طوسی.

همان: مشترک، ۲۴۲۳/۴

□ ۲۶ ذی‌قعدة ۱۰۸۸ هـ، عبدالقادر بن خوشحال خطک (کاتب نسخه همان عبدالقادر خان ختک (ت ۱۰۶۳ هـ) فرزند خوشحال خان ختک شاعر معروف پشتو زبان است)، در خاتمه رکن اول تاریخ ۲۷ رجب ۱۰۸۸ هـ نیز دارد، کاتب در سرتاسر نسخه در میان الفاظ فاصله مناسب گذاشته است، ۴۰ + ۸۴ + ۱۱۶ + ۱۳۰ گ.

Pc IV 1
439

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۲۷۷ گ.

شماره 8999

□ سده ۱۲ هـ، محمد مراد، نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، ۳۰۱ گ. (معین

APc IV 2

نظامی)

لباب الاخبار

مترجم: محمد بن محمود بن محمد مستوفی.

همان: مشترک، ۲۴۳۲/۴

□ نستعلیق، موریانه زده، ۵۴ گ.

به ظهريه چندین یادداشت تملک و تحویل با مهر «جلال الدین... علی خان شجاعت جنگ» دارد و زیر آن نوشته: حواله لاله نندرام گردید ۱۳ ربیع الاول ۱۲۴۰ هـ به خا [کسار] رسید.

Pb II 5
1107

لوامع الاشراق فی مکارم الاخلاق: اخلاق جلالی

مؤلف: جلال‌الدین محمد دوانی.

همان: مشترک، ۲۴۳۸/۴

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، نسخه متأخر، ناقص الطرفین، آغاز: برق لامع از ابرکف

دریانوالش، ۱۰۶ گ.

PPh III 20

1679

مبکیات

مؤلف: ابوبکر بن عمر بخاری.

همان: مشترک، ۲۴۴۱/۴

□ سده ۱۰ هـ، نسخ، بدون دیباچه، آغاز: الفصل الاوّل من المبکیات فی قوله

تعالی قل یا عبادى الذین، انجام نیز افتاده، تا فصل ۲۲.

شماره 6250 (شیرانی)

مختارالاختیار علی مذهب المختار

مؤلف: اختیارالدین حسن هروی.

همان: مشترک، ۲۴۴۶/۴

□ صفر ۱۰۹۴ هـ، محمد صالح، نستعلیق، ۱۴۵ گ.

Pd I 2

5441

مصیبت نامه

مؤلف: حیدر محمد بلخی متخلص به غریبی.

تاریخ تألیف: در مقدمه ۱۱۳۴ هـ در زمان عرب محمدخان و در خاتمه ۱۱۳۵ هـ در پشاور

آمده است.

آغاز: الحمد لله الذى رفع السمات بغير عمد و خلق كل موجود.

همان: مشترک، ۲۴۵۴/۴؛ نسخه هـ، ۳۲۰۶/۴

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، نسخه کامل.

Pi VI 329
5411

مطلوب كل طالب من كلام علی بن ابیطالب
رشید و طواط.

□ ۱۲۹۲ هـ، در مجموعه 9053 گذشت.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Pd II 39 گذشت.

معدن الجواهر

مؤلف: طرزی دهلوی.

همان: مشترک، ۲۴۵۷/۴

□ ۲۵ رمضان ۱۱۶۵ هـ، در عهد عالمگیر ثانی، خلیفه فتح اللہ، شکسته،
۱۱۱۱ گ.

شماره 8995

مفرح القلوب

مؤلف: مفتی الملک.

همان: مشترک، ۲۱۸۷/۴

□ ۲۱ جمادی الاوّل ۲ جلوس احمدشاه / ۱۱۶۵ هـ، کامل بیگ ولد عشق بیگ
منصب دار ساکن سلطان پور، از روی سفینه بهوج راونجن دندیا [برای تلفظ دندیا
کاتب روی پد چهار نقطه گذارده است] ساکن قصبه سلطان پور سرکار لکهنو
صوبه اوده، شکسته، ۹۲ گ.

Pi IX 40
1044

مقاصد الحقیقه فی ترجمه الخطبة الشقیقه

سبحان علی.

□ در مجموعه Pc I 9 گذشت.

مناجات ← پالوده بهشتی

منتخب عزیزی

مؤلف: محمد عزیزالدوله بن جهان دارشاه بن محمد معظم شاه که او را عزیزالدین ابی‌العدل عالمگیر خوانند. (دیباچه)
تاریخ تألیف: ۱۱۷۰ هـ.
در دیباچه می‌گوید:

«آن چه مردم را در سلوک خصوصاً شهریار را در امور جهان‌داری و جزرسی و جز داری و پاس حقوق رعایا و برابرا و بندوبست سلطنت و خلافت به کار آید، جمع و تألیف نموده بر دو بست و پنج باب ترتیب داده... و این کتاب را که بحرالقواعد و کنزالقواعد است به منتخب عزیزی موسوم گردانیده.»
بابها: ۱. پندنامه حضرت مخدوم به سکندر لودی، ۲. دستورالعمل سلاطین ماضیه و ترجمه کتاب جاویدان خرد، ۳. وصایای اردشیر بابکان، ۴. ترجمه کتاب جاودان خرد، ۵. بهارستان جامی روضه دوم... ۲۰۵ (آخرین باب). تمهید معرفت.
آغاز: الحمدلله... اما بعد می‌گوید بنده ضعیف نامه سیاه امیدوار به عفو و رحمت اله. در مشترک و فهرستواره نیامده است.

☐ ۱۲۸۸ هـ، ترقیمه: «الحمدلله و المنة که نسخه کتاب مسمی به منتخب عزیزی روز چارشنبه تاریخ دهم ماه صفر ختم الله بالخیر و الظفر سن هجری مقدس یک هزار و دو صد و هشتاد و هشت در حجره مسجد قلعه میهان سنگه از دست غلام محمد بن رحیم‌بخش بن حافظ نظام‌الدین بن حافظ بهاء‌الدین به اتمام رسانید»، کتاب نسخه برادر غلام رسول شاعر شهیر پنجابی زبان (← تذکره علمای پنجاب ۲/۴۴۸) است، نستعلیق، ۲۴۷ گ.

Ph III 59

895

منهاج العابدین

مؤلف: متن عربی آن منسوب به محمد غزالی (م ۵۰۵ هـ):
ترجمه از ناشناس. اته، 66 - 1865 از یوسف بده خوارزمی ایرچی هندی (م ۸۳۴ هـ) دانسته است.

همان: مشترک، ۷۳/۴ - ۲۴۶۹.

آغاز: حمد مر خدای راکه او ملک حکیم است. (برابر با ترجمه ایرجی).

□ نام کاتب و ترقیمه محو شده، نستعلیق ریز، جدولبند، ۱۱۲ گ.

با یادداشت سید محمد عبدالله مورخ ۶ ژانویه ۱۹۳۴.

PPc IV 14

1609

□ (۱۱۳۰ هـ)، ترقیمه: «بوقت یک پهر روز، روز پنجشنبه، در شاه جهان آباد، در روز جشن ششم روز شادی و مبارک بادی تولد بادشاه غازی فرخ سیر به تاریخ بیست و یکم ماه ذیقعد سنه ۶ جلوس والا، دست خط پیر غلام بوجه خان بیگ، به خدمت صاحبزاده بلند اقبال خان صاحب و قبله آغرخان جیو سلمه الله تعالی اتمام یافت»، نستعلیق چلیپا، ۱۳۲ گ.

برای آغرخان که در ترقیمه مذکور شده بنگرید به: دیوان دیده (← همین فهرست)

Pc IV 40

1818

□ ۲۱ ربیع الثانی سنه ۴۶ [کذا]، سده ۱۱ هـ، نستعلیق، کامل.

شماره 13185

منهاج العارفین

مؤلف: میرسید علی همدانی.

آغاز: حمد بیحد و ثنای بیعد مر آفریدگاری که سینه عارفان.

همان: مشترک، ۷۴/۴ - ۲۴۷۳.

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «کمترین بندگان درگاه حافظ عبدالغنی پسر حافظ محمد

علی هوالمقب عندالسلطان خوش رقم خان»، نستعلیق بسیار زیبا، ۷ گ.

مُهر: «محمد حسین بن مولوی سیف الرحمن صدیقی مهمی ۱۳۲۴»
(گ ۱ الف)

غلام محمد هفت قلمی در تذکره خوشنویسان شرح حال مختصری از حافظ عبدالغنی و پدرش آورده است چنان که می‌گوید: «حافظ عبدالغنی پسر حافظ محمد علی، در خط نستعلیق و نسخ قریب مشق والد خود رسیده بودند. در بنارس در سرکار حسینه بیگم به صیغه اوستادی میرزا خرم و غیره پسران میرزا

جوان‌بخت بهادر مدتها گذرانیده - رفته رفته به عنایت بیگم عظم و شأن پیدا کرده به کار خدمات کارخانه‌جات چندی دخیل شده عمدگی حاصل نمود.» (ص ۶۸). «حافظ محمد علی از خوشنویسان قدیم بادشاهی، خط نستعلیق به رویه آقا عبدالرشید خوب می‌نوشت و در دستکاری نهایت کمال داشت و خط نسخ هم می‌نوشت و در زمره استادان میرزا جوان‌بخت بهادر [در گذشته ۱۲۰۲ یا ۱۲۰۳ هـ] سرفرازی و سربلندی داشت.» (ص ۶۷). و نیز: احوال و آثار خوشنویسان، ص ۴۰۶، ۷۸۸؛ صحیفه خوشنویسان، ۱۳۰ - ۱۳۱، ۱۶۲ که هیچ کدام لقب «خوش رقم خان» را ضبط نکرده است.

PPc IV 25
1610

نثر اللالی (منظوم)

مترجم: رشید و طواط.

سخنان حکمت‌آمیز حضرت علی (ع) است.

آغاز: چون آغاز سخن در اسباب تألیف این کتاب به نهایت انجامید.

همان: مشترک، ۱۵۳۴/۸

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، ۲۵۹ گ.

Pc III 77
2481

نظام اللالی: سی حرفی حضرت علی

ترجمه سخنان کوتاه و پندآموز حضرت علی (ع) است به نثر و نظم، به ترتیب الفبایی. ترجمه

منظوم برابر است با نظم‌اللاکی عادل بن علی حافظ خراسانی.

آغاز: ایمان المرء... دین و ایمان مرد شناخته می‌شود

ترجمه منظوم:

مؤمن کامل بهره‌یزد زسوگند دروغ گوهر ایمان او از نور حق گیرد فروغ

ر. ک: مشترک، ۲۴۸۷/۴

□ ۱۱۲۳ هـ، محمد جعفر، نسخ و نستعلیق، ۲۱ گ.

شرح نهج البلاغه:

۱. تنبيه الغافلين و تذكرة العارفين

شارح: فتح‌الله بن شکر الله کاشانی (م ۹۸۸ هـ).

آغاز (مقدمه):

الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا...

(شرح):

بسم الله... بدان که الله علم ذات مقدسه واجب الوجود بالذات است.

رک: الذریعه ۴/۴۴۷.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۱۹۳ گ. نسخه سوخته و قسمت بالایی نسخه از بین

رفته است.

شماره 6735

۲. [ترجمه کلمات و خطبات حضرت علی: شاید ترجمه نهج البلاغه]

□ نسخه‌ایست بسیار فرسوده و خسته که با دست زدن کاغذش می‌شکند و به

هیچ وجه قابل یادداشت برداری نیست. فقط ترقیمه را توانسته‌ام یادداشت کنم:

«روز یکشنبه، دهم ماه مبارک ربیع‌الاول، در دارالسرور برهان‌پور، من اعمال

خان‌دیس، بید اقل خلق الله حاجی محمد مومن تجریزی الشهیر به گلشنی

صورت اتمام و انجام یافت، در سنه... [ناخوانا] هفت هجری علی صاحبها...»

نسخ خوش.

Pd II 35

???

وصایای رابعه بصری

کلمات قصار منسوب به رابعه بصری (م ۱۳۵ هـ) است. با عنوان «ای عزیز»، «ای عزیز».

آغاز: ای عزیز بدان که اهل وحدت را ظهور کرامات کفر است.

□ (۱۳۰۰ هـ) / ۱۸۸۳ م، نستعلیق خوش جلی، جدولیند طلائی، ۴۹ ص.

KPc IV 6

2182

ادیان و مذاهب

الف. کلیات

ب. هندویی

ج. دین زردشت

الف. کلیات

دبستان مذاهب

مؤلف: محسن فانی.

همان: مشترک، ۱۰۰۵/۲

□ (۱۲۱۷ هـ) / ۴۴ جلوس عالم شاهی، نستعلیق، محشی، ۱۹۹ گ.

Pe II 99

1781

□ ذیحجه ۱۲۳۹ هـ / ۲ اوت ۱۸۲۴ م، گلاب رای شاه، به جهت برخوردار شنکر ناتھ، نستعلیق، ۳۷۷ گ.

Pe II 99A

1416

□ آغاز ۲۶ رجب ۱۲۵۰ هـ، پایان ۲ شوال ۱۲۵۰ هـ، گنگارام بن نراین داس، به سرعت و عجلت، شکسته، موریانه زده، ۲۹۰ گ.

Pe II 99B

1129

معرفة المذاهب

مؤلف: محمود طاهر غزالی.

همان: مشترک، ۱۰۱۰/۲

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۶ گ.

شماره 9027

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9865 گذشت.

معرفت المذاهب المختلفه

مؤلف: عبدالغفور. پس از ۷۷۷ هـ.

در دیباچه آمده:

«می‌گویند... عبدالغفور که در سنه سبع و سبعین و سبع مائه که این شکسته... در مجلس امیرکبیر معظم و مکرم... سیف الملوک امیر سهیل حاضر بود و سادات و علما نیز برای دست‌بوسی تشریف حضور ارزانی فرموده سخن در قدریه و رافضیه و معتزلیه می‌گفتند... [مؤلف در اینجا حدیث پیامبر درباره ۷۲ گروه آورده: تفرقت اليهود علی احد...] چون روایت این حدیث در مجلس امیر این غریب بدین نسق بیان کرد، امیر و یاران او التماس کردند تا بیان مذهب سنت و جماعت و بیان مذاهب باطله برای استقامت دینی هر یکی را مشروح کرده علیحده در رقم آرند. بر حکم اشارت برادران واثق اعتقاد بر خود التزام کردم و از کلام عرب به زبان فارسی دانسته همه را ترجمه ساختم و در کتابخانه امیر رسانیدم. در وقتی که تیمور از طرف دهلی بازگشت نمود، خدمت شیخ‌زاده امام‌الحق والدین - که کمر اطاعت به متابعت سنت و جماعت در میان جان بسته - ازین دعاگوی مسلمانان باز متمس شد تا این ترجمه را صریح به زبان فارسی نوشتم تا هر یکی از خاص و عام محفوظ گردند و نام این رساله معرفت المذاهب المختلفه نهادم. حاصل آن که چون مراد در نظر آمده بود از روش آن هفتاد و سه گروه بر هفت باب آوردم تا هر یک این رساله را بخواند، اختلافی که در مذاهبهاست مطلع گردد و صلاح و فساد هر یکی بداند و به راه راست استوار باشد.»

بابها: ۱. در بیان اهل سنت و جماعت، ۲. در بیان دوازده گروه رافضیه ۳. در بیان دوازده گروه خارجی، ۴، ۵. دوازده گروه قدریه ۶. دوازده گروه؟ (بدون تشخیص طبقه، یکی از آن ۱۲ گروه مطلوبه است)، ۷. دوازده گروه وجیه؟ / مرجیه.

آغاز: بعد حمد و صلوة فراوان و درود زاکیات بی‌پایان بر چابک سواری که.

ر. ک: مشترک، ۲/۱۳۰۱۳

□ نستعلیق، در مجموعه، گ ۶۹ - ۵۰، روی برگ اول با خط متن نام رساله «الجزا اول رساله عوارف المذاهب» یادداشت شده است.

شماره 4726/1675 (شیرانی)

ب. هندویی

ترجمه آماشتتا:

۱. کشف الانوار

مترجم: ناشناس. توجه به سرآغاز شود:

آغاز: ترجمه آماشتتا که از صدور معرفت مشتمل بر جواب و سؤال شری مهادیو صاحب با پاروتی دیوی به زبان فارسی کشف الانوار مرقوم گردید.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق معمولی، ۸گ (معین نظامی)

Ape III 5B

□ ۱۲۷۱ هـ، در مجموعه Kpi Xi 3 گذشت.

بحرالحيات: حوض الحيات

مؤلف: حسین گویاری یا محمد غوث گویاری.

آغاز: حمد موفور...

همان: مشترک، ۲۱۴۵/۴

□ ۹ ذی الحجه ۱۱۹۹ هـ، نستعلیق، ۶۳گ.

شماره 6478

□ در مجموعه Ph III 133 گذشت.

سری بهاگوت

مترجم: ابوالفضل علامی (م ۱۰۱۱ هـ).

آغاز: زبان صدق بیان بید و پسران بدان ناطق است.

همان: مشترک، ۲۱۶۴/۴

□ ۸ رجب‌المرجب، سنیت ۱۸۱۵ بکرمی، هردی رام، نستعلیق، ۲۶۳ گ.

Ape I 12

ترجمه بهاگوت گیتا

مترجم: چندرسین بن کاشی داس کایت تهاکر پوری، در ۱۰۹۶ هـ.

آغاز:

به نام آن که او نامی ندارد به هر نامی که خوانم سر بر آرد
... به تأییدات حضرت ربانی و توفیقات قدرت سبحانی و به امداد طبع حق شناس و
حق نشان استمداد کلک و زبان معجز بیان کتاب معتبر مها پران بهاگوت جیو مشتمل بر
دوازده اسکند.

همان: مشترک، ۲۱۳۹/۴.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، با تصاویر به سبک هندی، برگ‌ها به هم چسبیده، انجام

افتاده، ۲۷۵ گ.

شماره 6753

بهاگت مالا

مؤلف: رای امانت رای.

□ سده ۱۳ هـ، همان: عبدالله II/ 560

Pi VI 176

821

[ترجمه بهاگوت گیتا؟]

مترجم: ناشناخته.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، آغاز و انجام افتاده، گ ۱۸۳ - ۱، سپس رساله‌ای که فصل هفتم در معرفت ارتفاع در نصف‌النهار، فصل دهم در معرفت عرض بلد و فصل سیزدهم در معرفت تعدیل النهار و قوس النهار دارد.

Pi XI 79
818

□ در آن می‌گوید: «آن راسری بهاگوت نام نهاد و به پسر سکه دیو خود تعلیم داد»، ده برگ از مقدمه افتاده: «که شمه‌ای از محامد آن ذات مقدس بی‌چون توانم گفت»، نستعلیق سده ۱۳ هـ، گ ۳۲۹ - ۱۰.

شماره 6917

□ آغاز: «آغاز ادیهای سری بهاگوت دهم اسکنده شروع ادیهای که اول هنگامی که راجه»؛ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، ۲۳۷ گ.

شماره 6711

□ ۵ ذی‌الحجه سنه ۵ جلوس محمد شاه پادشاه (= ۱۱۳۵ هـ)، نستعلیق، آغاز: «ادهای اول بهاگوت ارجن بکهاد نام گویند، اشلوک چهل و هفت اشلوک اول دهرتاشت پرسید»، ۱۰۰ گ.

KPc III 1
2093

بهگت مالا

مؤلف: نونیت رام خوشابی.

تاریخ تألیف: ۱۰۹۴ هـ.

آغاز: ستایش و نیایش بیرون از حوصله قیاس.

همان: مشترک، ۲۱۴۱/۴.

□ ب ت، ب ک، نستعلیق، ۹۴ گ.

PPf I 10
1560

□ ۱۴ ماه سانون ۱۹۰۱ ب، هیم راج، در شهر لاهور، نستعلیق، ۷۳ گ.

Pf I 25
759

پدماوت

مؤلف: ملک محمد جائسی، به هندی

ترجمه:

هنگامه عشق

مترجم: انندرام «مخلص» لاهوری.

تاریخ تألیف: ۲۶ جمادی‌الثانی ۱۱۵۵ ه. در خاتمه کتاب بسیار دقیق گفته است:

«این نسخه که نامش هنگامه عشق است و تألیف فقیر انندرام مخلص که امروز بیست و ششم جمادی‌الثانی و سه‌شنبه، سنه یکهزار و یکصد و پنجاه و پنج هجری، سال بیست و پنجم جلوسی محمدشاه بادشاه غازی است، چهار گه‌طری روز باقی مانده، در دارالخلافه شاهجهان آباد به انجام رسید و نیز بعد مقابله به اجزای اصل که به طریق مسوده از چندی در جزوگیر افتاده بود، صحیح گردید. با وجود بیدماغی و دل‌گرفتگی... درین مرتبه به خون جگر خوردن بی‌جهتی سعی نمی‌گمارم... یادگار است که برای... کرپارام و رای فتح سنگه...».

و در دیباچه می‌گوید:

«در عرصه یک هفته به اتمامش رسانده به هنگامه عشق موسوم ساخت.» (۵ ب)

مؤلف در دیباچه از دوستانِ دانشی و فرهنگی خود چنان یاد کرده است:

«در سنه یکهزار و یکصد و پنجاه و دو هجری... راقم حروف، عشق و محبت مصروف، فقیر انندرام مخلص را در ایام بودن دارالخلافه شاهجهان آباد... به اتفاق یارانِ گرمخون، همگی رنگین و موزون، که عبارتست از انتخاب نسخه روزگار و آرایش اوراق لیل و نهار، چون گل تمام رنگ و بو، سراج‌الدین علی‌خان آرزو، و آب و رنگ افزایی بهارکپه میرزایی، مصروف مزاعات آشنایی، محمد قلی‌خان، و چمن‌آرای گلشن سخندان، گلدسته بند رنگینی الفاظ و معانی، معنی یاب خان مستخلص به «شاعر» و نور چشم کامگار، راوکرپا رام، و قره‌العین برخوردار، رای فتح سنگه و یارانِ دیگر، نام خدا یکی از دیگری بهتر، اتفاق سیر «چهرطری» [= عصا] مدار قدس الله العزیز متصل به تالاب کشن داس مجمع رنگینی می‌شود.»

آغاز: خداوندا قلم آشفته رقم راجه یارا و قدرت.

همان: مشترک، ۲۱۹۹/۴.

□ ۱۲۳۵ هـ، ترقیمه: «بتاریخ دهم شهر شعبان ۱۲۳۵ هجری مطابق بست و سیوم ماه می ۱۸۲۰ عیسوی روز سه‌شنبه وقت سه‌پهر به زیور اختتام مزین گشت»، شکسته، ۱۱۰ گ.

Kpi IX 2
2188

ترجمه جوگ بشت

مترجم: همان که از حبیب الله دانسته شده (ریو، ۱/61). این نام در نسخه ما نیامده است. ولی مترجم در دیباچه می‌گوید:
«در شهر سنه هزار و شصت هجری، شاه قدسی... [با القاب بلند بالا که منظورش شاهزاده داراشکوه است]

فرمودند که کتابی که سابق جمع و تألیف نموده‌اند، چون کاسدالمنفعت و قلیل البضاعت است، می‌خواهم که این کتاب مستطاب را در حضور ما ترجمه کنند و حالات هر طایفه را بر طبق تحقیق ما که در اکثر مواضع تقریر کنیم، تسوید نمایند.»
و یکی از حاضران محفل به این خدمت مشغول شد.
آغاز: ستایش و سپاس تمام نثار حضرتی است که ذرات اکوان فروع یافته آفتاب حقیقت اوست.
همان: مشترک، ۲۱۴۹/۴.

□ (۱۰۷۸ هـ)، ترقیمه: «کتاب جوگ بشت به توجه رای رام چند... به مقام شاهجهان آباد، به تاریخ ۲ شهر رجب ۱۱ عالمگیری» شکسته، ۱۲۱ گ. (معین نظامی)

APc III 40 A

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق خوش، جدولهای مطلقاً و تمام صفحات زریاش، ۱۵ سطر، ۱۵۰ گ.

۱. «روح الله خان خانزاد شاه عالمگیر ۱۰۷۳» (الف)
۲. «... فدوی پادشاه غازی محمد فرخ سیر» و زیر آن یادداشت «۲۷ ذیقعد سنه ۲ عرض دیده شد.» (الف)
۳. «فدوی... پادشاه غازی محمد شاه سنه ۲» و زیر آن یادداشت «۲۷ محرم سنه ۷ عرض دیده شد.» (الف)
۴. «محمد حسین بن مولوی سیف‌الرحمن صدیقی مهمی ۱۳۲۴» (الف، ۱۵۰ ب)

یادداشت، ۱. «جوگ» بنیاد از مال بنده در [...] روح الله خان بن خلیل الله خان.

PPc III 2

1624

انتخاب جوگ بنیاد

ناشناخته.

□ در مجموعه Pi XI 82 گذشت.

حوض الحیات: امرت کند

مترجم: ناشناخته که در دیباچه می‌گوید:

«این کتاب عجیب و غریب به زبان عربی بود، به التماس برادر جانی و محبت (بدون ذکر نام) پارسی گرداند... به زبان عربی حوض الحیات گویند و به زبان هندوی امرت کند گویند.»

و همانجا از مناظره‌های سخن گفته که در زمان علی مردان شاه در شهر لکهنوتی [و نه لکهنو] صورت در گرفته بود. اگرچه در دیباچه امرت کند / بحرالحیات به ترجمه محمد غوث گوالیاری نیز از همین مناظره سخن رفته است. اما نه نام او در دیباچه نسخه ما آمده و نه سرآغاز این یکی با آن یکی برابر است. برای ترجمه گوالیاری ر. ک: مشترک، ۲۱۴۳/۴. آغاز: حمد بی حد و ثنای بی عد مر خدای را که وحده لاشریک له صفت کمال اوست.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، ۲۵ گ.

Ph III 86

2014

داستان کبیر

□ آغاز و انجام افتاده، قابل بررسی، در آن نامه‌های گوبندرام و گوسائین نیز آمده است، آغاز: «مراجعت به خانه نمودند و آن عطیه عظمی غیبی را فرزند قرار داده کبیر نام نهاد»، نستعلیق، سده ۱۳ هـ، ۹۷ گ.

Pf III 1

1430

دسم (منظوم)

مؤلف: کشن چندرام‌نگری.

تاریخ تألیف: ۱۳۱۹ هـ / ۱۹۰۱ م / ۱۹۵۸ ب. به روزگار ملکه ویکتوریا.

درین دوران که ما را روزگار است بهار حسن شاهی لاله‌زار است

تسلط نامه انگریز بهادر نوشته نامه ایمن سراسر

(۵ الف)

و برای ادامه پادشاهی او دعا کرده است.

سراینده پس از سرودن مثنوی به آن تجدیدنظر کرد و این تاریخ را گفت:

ثانی نظر بدسم کردم برای آن باشد فرو گذاشت بود... از بیان

تاریخ سال طبع چو جستم ز رای خویش از «داغ خویش اول» سمت نهاد پیش

۱۹۵۸ ب

در سن عیسوی چو گشادم نگاه را «گلزار باغ عیسی شگفیده لاله‌ها»

۱۹۱۰

(۱۰۴ ب)

تاریخ‌بار اول سرودن آن ۱۸۶۴ م / ۱۹۲۲ ب بود:

به هژده صد ز شصت و چار سال است ز سن عیسوی این دم مقال است

هزار و نهصد و بیست و دو سال است ز سمت بکرماجیت این خیال است

(۶ ب)

نام سراینده و وطن او:

کشن چندا کشن چندی رهاکن چو عاشق خود شو و دل را فداکن

(۱۰۳ ب)

سروش دل فدای پاک عالم چنین فرمود بی‌تی حسب حال

که قبله گاهی ات با «رام» جفت است «کشن» نام تو بهر این نگفت است

(۸ ب)

به شهر رام نگرم شغل انگیخت ز اسلافم به سینه نور می‌ریخت

(۸ ب)

در خاتمه نسخه، پس از ترقیمه، مثنوی دیگر در ۳۵ بیت از همین سراینده آمده که در آن

می‌گوید که در رؤیا برادرش لاله مهیش داس را دید که از مؤلف خواسته این کتاب را چاپ کند:

اوستادِ عالمی بُده اخویِ من به علم
در سینه‌اش خزینۀ علم و ادب به حلم
کَهِتر برادرم همه دل رام رام بُود
از خویش و غیر و دنیا بشکسته جام بُود
هفتاد و پنج سال زعمرم گذشته است^۱
تالب درخت ساحل دریا نشسته است
در باغ من نهال سه تازه دمیده است
حسن خط جوانی بر لب رسیده است
باغ مهیش داس نهالی بسال اوست
چون یاسمن ریاحین هر دو بتازه پوست

(۱۰۴ الف/ب)

و در خاتمۀ مثنوی یادداشت دارد: «وفات یافتن لاله مهیش داس و بازماندن دسم از طبع» که می‌رساند این مثنوی به چاپ نرسید.

قصۀ رام است برگرفته شده از رامائن. و در ابتدا منظومه‌هایی در حمد و تضرع به درگاه سری مهاراج، صفت بابا نانک جیو، مدحت پادشاه عالم پناه کونن ویکتوریا دارد.
آغاز:

به نام آنکه در دلها نهان است کن اوتار در عالم عیان است
خاتمه:

رهاکن خامه را از دست یکبار که آمد وقت ختم راست گفتار

□ جمعه، ۲۲ جیته ۱۹۲۲ ب / [۱۲۸۱ هـ]، نستعلیق، ۱۰۵ گ.

ترجمۀ راماین

مؤلف: بالمیک / والمیک

مترجم: موهر سنگه عرف وهره رام نگری.

۱. هشتاد سال‌های زعمرم گذشته است [تحریر دوم].

آغاز:

به نام رام کو آرام جانهاست که خاص و عام را ورد زبانهاست
همان رامی که قادر ذوالجلال است همان رامی که بی نقص و زوال است
در آن عنوان «تصنیف نمودن بالمیک راماین به موجب گفته ناردمن» موجود است که معلوم
می‌دارد متن از بالمیک بوده است.
ر. ک: مشترک، ۲۱۵۴/۴.

□ ۱۲۷۹ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد نسخه متبرکه میمونه راماین تصنیف اوستاد
موهر سنگه عرف وهره سکنه رام نگر برای خواندن خود، دستخط نگاهایل؟ ولد
گلاب سنگه بن وستی رام کنهری عرف ننده ساکن رام نگر، تحریر به تاریخ ۹ ماه
کارنک سمت ۱۹۱۹ به روز پنجشنبه مطابق ۲۳ اکتوبر ۱۸۶۲، به وقت چاشت
تحریر یافت»، نستعلیق معمولی، ۳۶۵ گ.

Pe II 24
466

راماین (منظوم)

مؤلف: سعدالله «مسیح» پانی پتی.
همان: مشترک، ۲۱۵۵/۴.

□ ۱۲۵۵ هـ، ترقیمه: «تمام شد مثنوی راماین از تصنیف مسیح از دست رام چند بن
منی دیب چند صاحب کهنتری کپور دلوالی ۰۲ گهر [؟] ساکن قدیم شهر کهنه
دهلی، باشنده حال شاهجهان آباد، محله حالیواره خورد، کوچه خانزمان خان
میواتی، علاقه گذر دربیبه، در مکان مسکن خود، در سمت ۱۸۹۶ [بکر می] در
سال ۱۲۵۵ هجری»، نستعلیق ریز خوش، ۲۴۹ گ.
نیز ر. ک: عبدالله، ۳۵۶/۲.

Kpi VI 24
2189

□ شکسته، آغاز و انجام افتاده، آغاز:

شهید تو بخواهد شمع از کس تو شمع تربت او باش زان پس

انجام: وصالم کم طلب کن کان... است، ۱۶۲ گ.

شماره 6518

شرح رامائن

شارح: رنجیت رای بن رگه‌ناتھ داس بن هرگوبند بن رام چند، محققانِ خداشناس او را به خطاب «رام داس» سرافراز فرمودند و گاهی «حامونت» نیز می‌گفتند و در شعر تخلص «خوشدل دیوانه» داشت. پدر شارح یعنی رگه‌ناتھ داس منشی‌گری امیران و اعیان می‌کرد و احوال باطنی هم داشت و در ۷۵ سالگی شهید شد. شارح تربیت یافته پدر خود است و منشی‌گری می‌کرد و می‌گوید:

«چون بر در اهل دول برای کسب منشی‌گری می‌رفتم [مردم] می‌گفتند که به سان سگان در بدر می‌گردد و گاهی یک جانمی نشیند و گاهی می‌گفتند که نهایت غضب و نفس پرست و شهوت‌باز است و گاهی می‌گفتند که به غایت سخن‌چین و غم‌آز است. چون منصفانه در خود نگاه کردم پیش نفس، خود را شرم‌منده یافتم.» (گ ۱۶) و خود را اصلاح کرد.

شارح قبل از پرداختن به شرح رامائن مثنویات زیر را سروده بود:

۱. سربایر قدس، ۲. شاه نما در جواب شاه و گدا، ۳. مثنویات مشتمل بر کمال اسرار عرفان. و می‌گوید که اکثر اوقات به مکان پنج رتھ می‌رفت و در خدمت برهم ورت مصر مهاراج کتاب رامائن گوش می‌داد و همانجا اطلاع داده است که پیش از و هنومان، مهان دیو، بالمیک و تلسی داس رامائن را به زبان سانسکرت نوشته‌اند و شیخ ابوالفضل و حکیم مسیح [پانی پتی] به فارسی ترجمه کرده‌اند و شارح از کار همه آنان استفاده کرده است.

در ۷ «سلک» و هر سلک در چند «گوهر»، سلک‌ها: ۱. بال کاند، ۲. اجدهیا کاند، ۳. ازند کاند، ۴. ککند هیا کاند، ۵. سندر کاند، ۶. رانکا کاند، ۷. اوتر کاند. آمیخته با اشعار سروده مؤلف و اشعار مثنوی مولوی. بعضی مطالب رامائن را به شعر درآورده است.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، برگ یکم افتاده: فیاضی که از آبیاری فضل و عنایت او چمن امید عالم، در خاتمه نیز کمی افتادگی دارد، ۴۰۸ گ.

شماره 8868

[رام و سیتا]

□ نستعلیق شکسته مایل، آغاز و انجام افتاده، آغاز: «پندت به جانب بدان
حق‌اندیش است می‌گوید که»، ۱۷۰ گ.

Pc III 8D
1838

رسن سنگار

مؤلف: کنه‌الال.

در دیباچه می‌گوید:

«این ذرّه حقیر پُر تقصیر، فقیر خاکسار بيمقدار، عاجز بی‌منال، کنه‌الال [را] از
مدّت ممد آرزوی حصول این جاویدانی در دل است لیکن چون اوقات مقتضی آن نبود
که از این سعادت عظمی محروم می‌ماند، الحال به حضور موفورالسرور سالک مسالک
هنگام مناسبک تحقیق شرف بار یافتم و آنچه از زبان حقیقت بیان‌شان به گوش هوش
رو آوردم این مجموعه را به قید تحریر در آوردم و از کتب‌های [کذا] بهاگوت و رام‌گیتا
و جوگ‌باشت و غیره از شاستر به زبان فارسی ترجمه شده انتخاب نموده».

فهرست مطالب: ۱. ابتدای حقیقت از سری مت بهاگوت انتخاب شده، مکالمه رام چندر و
باشت: ۲. از رام‌گیتا. ۳. حقیقت دیو پوجا از جوگ‌باشت: ۴. در بیان حقیقت پرایانام از
جوگ‌باشت:.. آخرین حکایت نیز از جوگ‌باشت گرفته شده است.

آغاز: ستایش بیحد و نیایش بیعد خالقی را سزد که به نیم نگاه به اقتضای قدرت

کامله خود.

در مشترک و فارسی ادبیات مین هندوون کاحصه نامی از این کتاب به میان نیامده است.
قیاس شود یا کنه‌الال «هندی» لاهوری (م ۱۸۸۸ م) که نویسنده پُرکار بوده است. اما در
فهرست تألیفات او که دکتر ظهورالدین احمد در پاکستان مین فارسی ادب، ۲۱/۵ ارائه داده، نام
این کتاب دیده نمی‌شود.

□ ترقیمه «تمام شد کتاب رسن سنگار انتخاب کتب، به خط کنه‌الال» قطع بیاض
بغلی، ۱۲۰ گ، در برگ ۲ الف - ۳ ب مطلبی با عنوان «حالات» به اردو که در آن
احوال و رسوم اجتماعی هند قبل از شورش ۱۸۵۷ م ذکر شده است. سپس در برگ
۳ ب - ۶ ب تذکره مولانا شاه محمد اسماعیل صاحب و از برگ ۹ ب تا ۱۲۰ الف
رسن سنگار.

Kpi XI 5
2409

سر اکبر

مؤلف: محمد داراشکوه.

□ ۶ رجب ۱۱۴۱ هـ / ۱۵ جلوس محمدشاه، شکسته ریز، ۱۹۶ گ. با
بادداشت‌های هندی و به خط دیوناگری.

شماره 6550

سنگهاسن بتیسی

آغاز: یک وقت سری مهادیو برکیلاس پریت که جای بودن مهادیو است، نشسته
بود، پاربتی دست بسته استاد بود.

□ ۱۱۹۱ هـ، ترقیمه: «نسخه افسانه سی و دو پوتلی که تابع سنگهاسن راجه
بکرماجیت بودند بروز یکشنبه بتاریخ هفتم شهر ربیع الاول سنه یک هزار و یک
صد [و] نود و یک هجری، به دستخط بنده چودهام رام لوری.
نوشتن من درین دیوار خانه که مآند از من مسکین نشانه»
نستعلیق، ۸۱ گ.

Pi IX 33

663

□ ۱۸ ربیع الاول ۱۲۶۰ هـ، هرچرن متخلص روشن کایسته ساکن علی گنج،
لکهنو، برای تلجرام عرف لاله هیرالال ساکن خداگنج عرف نکریا، لکهنو، ملازم
کچهری اخبار ملکی، نستعلیق، ۲۳۲ گ.
آغاز: راویان صحیح آثار و ناقلان معتبر اخبار چنین آورده‌اند که یک وقت...

Pi IX 42

1063

□ سده ۱۳ هـ، شکسته، ۸۲ گ.

شماره 6683

□ شاید سنگهاسن بتیسی است، آغاز و انجام افتاده، نشانی: «حکایت یک برهمن
باشنده شهر اوجین به خاطر آورد که با مدت بسیار سختی و محنت کشیدم»، سده
۱۳ هـ، نستعلیق، ۷۰ گ.

شماره 6569

ترجمه:

۱. گنجینه داستان

تاریخ ترجمه: ۱۰۱۹ ه. به نام جهانگیر پادشاه.

مترجم در دیباچه گوید:

«اکثر اوقات به خاطر می‌گذشت که یک داستان که از تاجوران هند - که در سخاوت و شجاعت مشهور باشند - به زبان فارسی نگارش نماید... از ممر آن کتاب سنگهنن پوتلی راجه راجه‌های بیر بکرماجیت از زبان هندوی در سنه یک هزار و نوزده مقطوی؟ [مصطفوی ؟] به زبان فارسی آورده گنجینه داستان نام نهاد.»
همان: مشترک، ۲۱۸۱/۴.

□ ۶ شعبان ۱۲۰۸ ه، نستعلیق شکسته مایل، ۱۰۸ گ.

Pe II 10

2583

سؤال و جواب راجه جنگ و اشتاوگر

□ در مجموعه Kii XI 15 گذشت.

سؤال و جواب گورکھ و دیودت

□ در مجموعه Pi XI 82 گذشت.

ترجمه شیو پوران

مترجم: کشن سنگھ بن رای پوران ناتھ کھتری، قوم منگل، متوطن قصبه سیالکوت، مضاف به صوبه دارالسلطنه لاهور (دیباچه).

تاریخ ترجمه: ۱۷۸۶ بکر می.

بود از سال شه فرخنده وش
یعنی از عهد خدیو بحر و بر

یک هزار و هفصد و هشتاد و شش
بکرماجیت آن شه والا گھر

مترجم در دیباچه گوید:

«این احقر را از بدو شعور رسوخی تمام و اعتقادی ما لاکلام به جناب فیض مآب سری مهادیو جیو است و اکثر معتقدان جناب ایشان کتب هندی را از زبان سنسکرت مثل دامن و مهابهارته و سری بهاگوت و جوگ بشت و غیره به فارسی ترجمه نموده‌اند. بنده..»

خواست که نسخه بدیعه شیو پوران را که خلص پندهاست و مشتمل بر کوائف و لیلایهای سری مهادیو جیو است، ترجمه نماید... لهذا این کتاب مستطاب را... از زبان سنسکرت به فارسی ترجمه نمود و مطابق پوران هندی بر هفتاد و چهار ادهیای که به زبان فارسی عبارت از «فصل» باشد، تقسیم داد.»
منظومه‌ای در وصف کتاب و تاریخ تألیف در خاتمه آمده است.
همان: مشترک، ۲۱۷۶/۴.

□ سده ۱۲ هـ، ترقیمه: «این نسخه فیض بنیاد تصنیف اقبال پناه حشمت دستگاه راجه کشن سنگه جیو سلمه‌العالی [کذا: تعالی] در قصبه دیندوانه، سرکار ناگور، مضاف صوبه دارالخیر اجمیر به اتمام خیر انجام رسید. کتبه احقرالعباد عبداللّه.»
نستعلیق خوش، مصور، ۲۰۷ گ.

شماره 6289 (شیرانی)

عجایب الافکار ← ترجمه گیتا سار

کشف الانوار ← ترجمه آتماشنا

گلزار حال

مؤلف: بنوالی داس ولی.

همان: مشترک، ۲۱۷۹/۴.

□ (۱۱۴۶ هـ)، ترقیمه: ۱۹ محرم سنه ۱۶ محمدشاهی در بلده گوالیر در فوجداری نواب سید نجابت علی خان بهادر، به خط مکھی رای کایتھ ماتهر، اشکسته، ناقص الاول: از ساز خفتگان عالم غفلت و رهنمای گم‌گشتگان، ۹۷ گ.

KPc IV
2594

□ عنوان‌ها شنگرف، در خاتمه یک برگ افتاده: اگر خود او بنگر چه چیزی در میان، ۱۰۸ گ.

KPc IV 5A
2408

□ سده ۱۳هـ، دیوی داس رینه عرف طوطه برهمن کشمیری، در صوبه کشمیر، به فرمایش لاله رام جی مل، به روزگار رنجیت سنگھ، نستعلیق، سرلوح، جدول بند، ۹۹گ.

Pc IV 20

822

□ ۲۴ بهادون ۱۸۷۸ ب، تهاکرداس عرف نیر، در امرت سر، ۶۴گ.

Pc IV 20a

678

□ ۱۶ رمضان ۱۲۱۵هـ، شکسته، ۷۱گ.

شماره 6306 (شیرانی)

□ سده ۱۳هـ، در مجموعه PpC IV 18 گذشت.

ترجمه گیان مالا: نصایح الاخلاق

عبدالله.

□ در مجموعه شیرانی 6333 گذشت.

ترجمه گیتا

مترجم: ابوالفضل.

آغاز: این نسخه گیتا در انکشاف سرایر قدرت و استکشاف حقیقت لایزال است، آن را به اجازت سلطان عادل... جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی خلد الله ملکه و سلطانه شیخ ابوالفضل از زبان سنس کرت ترجمه نمود به عبارت فرس و عربی. انجام: چون مجموعه هفصد و چهل و پنج اشلوک از آن جمله شش صد و پنج اشلوک به زبان سری کرشن جیو و پنجاه و هفت از زبان ارجن و شصت و هفت اشلوک از شیخ [۴] و دیگر از دتیر است. هر کس که این کتاب را بخواهد دل مکرر خواند هرآینه شناسایی راه حقیقت او به عالی خواهد بود.

□ [۱۱۶۴هـ؟]، ترقیمه: «تمام شد نسخه سری بهاگوت بدستخط دیوی سهای، روز

سه شنبه، به وقت یک پاس روز برآمده، به تاریخ پانزدهم شهر جمادی الثانی سنه ۴ احمدشاه غازی خلد الله ملکه تمام یافت. (۳۱۳ ب).

و: «تمام شد ترجمه گیتا بتاریخ ۳۰ بساکه ۱۸۰۸» (۳۵۱ الف)، نسخه در دو بخش

است، بخش اول گ ۳۱۳ - ۱ با سرعنوان هندی به طور حمد: شوکل انبر دهرن کرشن سس... و سپس ترجمه فارسی این سرعنوان به قطعه:
چون این کتاب نوشتم سپهر گفت اگر بدولتی برسد مرد ناگهان اینست
زمانه گفتمی کآید امان دولت من ازین کتاب بدانم که آن زمان اینست
و سپس ترجمه متن گیتا: زبان صدق بیان بید و پوران بدان ناطق است.
بخش دوم از گ ۳۱۴ تا ۳۵۱ با عنوان: «ارجن گیتا که از زبان ساریک سری کرشن
جیو به ارجن ارشاد فرمودند»، نستعلیق، روی هم رفته ۳۵۱ گ.

Pc III 8B

755

□ ۱۲۶۹ هـ، دو ترقیمه دارد، یکی مورخ ۵ صفر (بدون سال)، منی ۱۸۵۲ م /
کاتک ۱۹۰۹ ب (۴۰۶ الف) و دو می: «به فضل و کرم دیال کرپال سری کرشن جیو
سری بهاگوت پوران بتاریخ ششم ماه صفر ۱۲۶۹ هجری، کاتک سدی ستمی بروز
پنجشنبه برای خاطر برخوردار نورچشم بلنداقبال چودهری... (نام محو شده) ولد
چودهری... (نام محو شده) ساکن پرگنه دادری صورت اتمام پذیرفت» (۴۱۲
الف)، نستعلیق، «مقابله نمود شد» (۴۱۲ الف)، ۴۱۲ گ.

Pc III 8C

960

□ ۱۹ ربیع الاول ۱۲۷۶ هـ، میرزا امیر بیگ متوطن مسجد وزیرخان [لاهور]، برای
میلا مل برهن، نستعلیق.
یادداشت: «در این وقت مصر میل چند ولد مصر مهانراج ابن بهوانی داس قوم
برهن عرف نواری ساکن لاهور، محله کوچه نواریان از میرزا امیر بیگ نویسانیده
شد.» (خاتمه)

Pc III 1

2777

□ [۱۲۷۹ هـ]، ترقیمه: «این پستک سری بهاگوت دسم اسکند ۱۱ ماه مگهر
۱۹۱۹ بکرماجیتی در عهد مهاراجه صاحب راجه راجگان راجه جدشترسمان
راجه کرن دوران راو بکرماجیت حسب [فرمان] راجه رنبر سنگه بهادر دام اقباله
وخلدالله ملکه [راجه کشمیر]، به وقت چهار گهڑی روز باقی مانده، در قصبه
نوشهره، ملک... بدین خط کمترین گودر مل عرف قیره؟ پشاور... صورت اتمام
یافت. مطابق ۲۳ نوامبر ۱۸۶۲ روز دوشنبه (۱۲۰۴ الف)، و در خاتمه «نه اسکند»
نیز ترقیمه دارد. آنجا تاریخ ۲۹ ساون ۱۹۱۹ ب / ۱۱ اگوست ۱۸۶۲ و قوم خود را

کهری، «برای مطالعه خود» آورده است (۹۷ ب). نستعلیق معمولی و روان، آغاز: زبان صدق بیان بید و پوران بدان ناطق است، ۹۷+۲۰۴+۲۵ گ، با تاریخ خرید برای دانشگاه در تاریخ ۱۵ مارچ ۱۹۱۶ م.

Pc III 8

436

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده (تا ادھیای پنجاه و هشتم از دوازده اسکنند: (او را از هیچ آفتی پاک و اندیشه نیست و غم خواری). ۳۰۶ گ، با ۱۸ مجلس تصویر در برگهای ۱ ب، ۶۷ ب، ۷۵ الف، ۹۲ ب، ۱۲۰ الف، ۱۲۲ الف، ۱۲۹ الف، ۱۳۸ الف، ۱۴۳ الف، ۲۲۳ ب، ۲۴۳ ب، ۲۵۱ ب، ۲۶۶ الف، ۲۶۹ الف، ۲۸۸ ب، ۲۹۹ الف، ۳۰۳ ب، ۳۰۶ الف. آغاز: پوران شری مهابهاگوت متضمن بر لیلای شری مهاراج... زبان وحی بیان بید و پوران بدان ناطق است که. یادداشت: بر ظهریه یادداشتی به قلم دکتر سید عبدالله که این کتاب بهاگوت فیضی است. [اما در واقع گیتای ابوالفضل است.] تاریخ ابتیاع نسخه برای دانشگاه در ۵ ژانویه ۱۹۱۷ م.

Pc III 8A

437

□ ب ت، بدون نام کاتب، شکسته، اندازه جیبی، ۵۴ گ. مُهر: ۱. «محمد حسین بن مولوی سیف الرحمن صدیقی مهمی ۱۳۲۴» (ظهریه و خاتمه) یادداشت: «اشتریت هذا کتاب فی بلدة الدہلی فی سنه الف و ثلث و مانه و اربع و عشرين، محمد حسین قریشی صدیقی مهمی.»

PPc III 1

1625

[ترجمه گیتا یا مهابهارت؟]

باید بررسی شود. نشانی: «فصل پنجاهم در شکایت کردن زنان کِشَن که دختران چرا سنده بودند.»

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، آغاز و انجام افتاده، آغاز: از حال آن رزاقِ مطلق بی خبر بودند، ۲۳۷ گ.

ترجمه گیتا سار: عجایب الافکار

صوفی شریف.

□ ۱۲۷۱ هـ، در مجموعه Kpi XI 3 گذشت.

مجمع البحرين

مؤلف: محمد داراشکوه، به سال ۱۰۶۵ هـ.

همان: مشترک، ۲۱۸۲/۴.

□ (۱۲۹۱ هـ)، ترقیمه: «به اتمام رسید به تاریخ بست و پنج ماه فروری ۱۸۷۴ روز

چهارشنبه، به وقت دس بجی دن [= ساعت ده روز] صورت تحریر پذیرفت. فقط به قلم ناقص رقم بنده امراسنگه»، ۱۸ گ.

یادداشت‌ها: ۱. «این نسخه موسوم مجمع البحرين تألیف محمد داراشکوه که از مضامین بید و آیات قرآنی مطابقت داده که رفع صحت اهل عبرتین [؟] ازین ظاهر است به چشم غور و مُنصفی نظر کند که محض اختلاف لفظ در زبان در میان است.» (در ابتدای متن اصلی)

۲. «حسب ارشاد محبت بنیاد سعادت سیماب پنڈت دینا ناتھ دعاگوی هم بر این نسخه را نقل کتانیده مرسل داشته.» (در کنار ترقیمه)

۳. «مملوکه پنڈت برجموهن دتاتریه کیفی دهلوی» (الف)

KPc IV 7

2446

ترجمه چارآدرش: مرآت الآداب

مترجم: روپ نراین سیالکوٹی.

همان: مشترک، ۲۱۸۵/۴.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۵۲ گ.

Ph III 118

887

□ ۶ مانگه ۱۹۱۱ ب [۱۲۷۱ هـ]، هیم راج ولد کایتھ چند کھتری سامی هوک،

ساکن لاهور، نستعلیق خوش، دو صفحه اول منقش، ۷۳ گ.

Pc III 1

2782

ترجمه مهابهارت

با دیباچه ابوالفضل.

آغاز (دیباچه):

ای هزده عالم از شوق تو مست... (متن): پرب اول که مسعی به آدپرب است در
احوال کوروان و پاندوان.

همان: مشترک، ۲۱۸۹/۴.

□ ۲۱ شوال ۲۶ محمدشاه (۱۱۵۷ هـ)، نستعلیق، رحلی، ۳۵۲ گ. (معین نظامی)

APc III 40

21

□ ۱۲۰۴ - ۱۲۰۳ هـ، روپ چندکول بن چرام کول، به ایمای لاله بهگوان داس

پندت، در پانزده فن. هر فن تاریخ و ترقیمه مستقل دارد چنان که:

فن اول: ۱۵ ذیحجه ۱۲۰۳ هـ / ۳۱ جلوس شاه عالم (۸۷ ب)؛ فن دوم: ۱۶ محرم

۱۲۰۴ هـ (۱۱۰ ب)؛ فن سوم: ۱۲ محرم ۱۲۰۴ (۱۸۴ ب)؛ فن چهارم: بدون

تاریخ، فن پنجم: ۱۲ صفر ۱۲۰۴ هـ (۲۴۷ الف)؛ فن ششم: ۲۴ صفر ۱۲۰۴ هـ در

سرکار لکهنو، محله کشمیری لوله؛ فن هفتم: ۱۶ ربیع الاول ۱۲۰۴ هـ، فن هشتم:

بدون تاریخ، فن نهم: نام کاتب، بدون تاریخ (۳۵۸ ب).... فن پانزدهم: نام

نویساننده و پدرکاتب، ۲۹ رمضان ۱۲۰۴ (۶۵۴ الف)، شکسته، ۶۶۳ گ. آغاز: ای

هزده هزار عالم از شوق تو مست...

Pc III 9B

1217

□ ۲ ربیع الاول ۴۷ جلوس شاه عالم / (۱۲۱۹ هـ) نستعلیق، آغاز: آغاز پرب سکم؟

جیحمی گفت که سپاه کوروان و پاندوان و مردم، ۳۱۰ گ.

مهر: طلا رام (۲ الف)

شماره 6213 (شیرانی)

□ ۱۲۳۲ هـ، ترقیمه: «به تاریخ بیستم جمادی الثانی سنه ۱۱۰ اکبر ثانی مطابق ۱۲۳۲

هجری صورت اتمام پذیرفت»، دیوان برج لعل، شکسته خوش، جدولهای

طلایی، کاغذ دیباچه از نوع ابری، نسخه ارزنده، آغاز دیباچه:

«دیباچه کتاب مهابارت تصنیف علامی شیخ ابوالفضل بن مبارک: ای هژده هزار عالم... آغاز متن: «راویان اخبار هندوستان در کتب خود چنین آورده‌اند.» ۴۲۳ گ.

یادداشت‌ها: ۱. «روشن باد که این کتاب مستطاب مهابارت دستخطی دادا [= جد] صاحب قبله و کعبه بندگان جناب دیوان برج لعل صاحب بیکنشه باسی دیوان مندسور، مضاف صوبه مالوا است، مملوکه بنده دهرم چند در ۱۲۶۷ هجری / ۱۸۵۱ عیسوی.» (بعد از ترقیمه)

۲. «این کتاب فیض انتساب مهابارت دستخطی صاحب دادا صاحب معظم و مکرم دیوان برج لعل صاحب دیوان مندسور مضاف صوبه مالوا قوم کهرتی کپور دیوالی، ساکن قدیم شهر کهنه دهلی مقیم حال شاهجهان آباد عرف جهان‌آباد دهلی، کوچه خانزمان خان میواتی، عقب نوگره جواهریان، علاقه گذر دریه است. و جدول این کتاب از عمل غالب علی صحاف که در فن جدول‌کشی و ساخت شگرف و لاجوردی بی نظیر بود [ه] است و جناب ممدوح به شوق تمام نسخه هذا را تحریر فرموده‌اند و به طور سرمشق خط شکسته که اصلاحش از مولوی محمد حیات علی صاحب مرحوم می‌گرفتند، زیب تسطیر نموده‌اند. چهارصد و هیجده ورق این کتاب هستند سوای اوراق دیباچه، نه ورق دیباچه هستند.» (ظهریه)

Pc III 9A
1413

□ [۱۲۳۴ ه] ترقیمه: «تمام شد پررب اول از مهابارت که آن را آد پررب گویند، از توجه ناراین، به خط... شام پرربهاک پسر لاله پرنام برهمن، به تاریخ شانزده ماه ماگه روز پنجشنبه وقت سه پهر سمت ۱۸۷۶» آغاز: راویان اخبار چنین این قصه را گفته‌اند که چون سری کرشن جیو و ارجن جیو از جنگ و سوزاندن کهند، نستعلیق شکسته مایل، ۵۳۹ گ.

Pc III 9D
2612

□ [۱۲۳۶ ه] ترقیمه: «به تاریخ دویم ماه پهاگن ۱۸۷۸ به دستخط بنده دولت رای عرف دهنو پشاور در لاهور صورت تمام یافت. اوراق این سیصد و سیزده ورق، به تاریخ بیستم ماه هار ۱۹۰۳ این چهار پرت از پوران مهابارت به قیمت... (محو شده) حافظ بخش پسر میان محمد بخش خریده شد.» نستعلیق شکسته

مایل، آغاز: راویان اخبار چنین آورده‌اند که چون دهرم نزد جد اشتر بود، ۳۰۹ گ. تاریخ خرید نسخه برای دانشگاه ۱۷ ژانویه ۱۹۱۷ م.

Pc III 9/ V 4-7

438

□ ۱۲۳۹ هـ / ۳ اسون ۱۸۸۱ ب، حضوری ساهنی، از فن ۱۳ تا ۱۸، آغاز: آغاز فن سیزدهم از کتاب مهابارت که آن را دهرم پرب می‌گویند. راویان اخبار چنین آورده‌اند که چون بهکم پتاما آن مواعظ؛ در خاتمه هر «فن» ترقیمه مستقل وجود دارد.

شماره 6921

□ سده ۱۳ هـ، بدون ترقیمه، نستعلیق، ۵۴۷ گ. نسخه مصور، تصاویر در برگهای زیر: ۲ الف، ۸۱ الف، ۱۲۰ الف، ۱۸۰ الف، ۲۰۳ الف، ۲۵۸ الف، ۲۹۶ الف، ۳۴۱ الف، ۳۷۸ الف، ۳۹۹ الف، ۴۰۵ الف، ۴۱۴ الف، ۴۵۷ الف، ۴۱۰ الف، ۵۱۲ الف، ۵۳۰ الف، ۵۴۱ الف، ۵۴۵ الف؛ و سرلوحه‌ها در برگهای زیر: ۱ ب، ۸۰ ب، ۱۱۹ ب، ۱۷۹ ب، ۲۰۱ ب، ۲۵۷ ب، ۲۹۵ ب، ۳۴۰ ب، ۳۷۷ ب، ۳۹۸ ب، ۴۰۴ ب، ۴۱۳ ب، ۴۵۶ ب، ۴۵۹ ب، ۵۱۱ ب، ۵۲۹ ب، ۵۴۰ ب، ۵۴۴ ب. آغاز مطابق با مشترک، ۴/۲۱۹۴ (3961)

Pc III 9C

848

نصایح الاخلاق ← ترجمه گیان مالا

هنگامه عشق ← ترجمه پدماوت

ج. دین زردشت

دساتیر

مؤلف: فیروز بن کیکاووس.

آغاز: (عنوان): دساتیر آسمانی بفر را باد و خشوران و خشور

(متن): هوز امیم نه مز دان هز هز ماس.

فرهنگ نیز دارد.

□ رونویسی از چاپ مطبع کوریر ۲۸ شعبان ۱۲۸۰ هـ، با فرهنگ، ۱۲+۷۹ گ.

PPc III 1A

1714

□ رونویسی از چاپ مطبع کوریر ۲۸ شعبان ۱۲۸۰ هـ، با فرهنگ، ۷۶ گ.

PPc III 1B

1719

شرح دساتیر

نجف علی جهجری.

□ ۱۲۸۰ هـ، در مجموعه PPi I 9 گذشت.

اسلام

الف . ترجمه و تفسیر قرآن مجید، قصہ های قرآن

ب . علوم قرآنی

(تجوید و قرائت، درباره قرآن مجید، رسم الخط، کشف آیات)

ج . اصول حدیث

د . حدیث

ه . کلام و عقاید و ردیہا

و . اصول فقہ

ز . فقہ (فقہ اہل سنت و جماعت، شیعہ)

ح . عرفان نظری (متون، مکتوبات، ملفوظات)

ط . زندگی نامہ پیران و بزرگان

ی . ادعیہ و اوراد

الف . ترجمه و تفسیر قرآن مجید، قصه‌های قرآن مجید

احسن البیان فی تفسیر القرآن

مؤلف: میان جان محمد (به استناد مشترک، ۲۲۵/۵).

□ ۲۷ جمادی الاوّل ۱۲۷۷ هـ. نام کاتب محو شده و فقط «جالندهری» باقی مانده است، نستعلیق، مقابله شده با نسخه مؤلف به وسیله غلام محمد در روزهای ۱۴ - ۱۱ جمادی الثانی ۱۲۷۷ هـ، ۱۲۱ گ.

Pa 14
1320

احسن القصص

مؤلف: معین مسکین فراهی.

همان: مشترک، ۱/۱.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، آغاز: رینا آتنا من لدنک انجام افتاده: آن گاه که جعفر بیرون آمد رایت بدست گرفته، ۲۲۷ گ.

Pa 12
1532

□ ۱۲۷۳ هـ، ترقیمه: «الحمد لله که نسخه حدائق الحقایق تفسیر سوره یوسف به تاریخ بست هفتم ماه رمضان المبارک ۱۲۷۳ هجری دستخط فدویت نمط غلام محمد ولد غلام علی بن هدایت الله بن شیخ عمر دراز غفرالله له و لهم به تجلیدی تمام به عرصه بست چهار روز به قلم آمد»، نستعلیق معمولی، آغاز: «الحمد لله

نحمده و نستعینه و نومن» ۱۹۸ گ.

Pa 12A

1294

انیس المریدین و شمس المجالس

مؤلف: نام مؤلف در نسخه نیامده است. سنجیده شود با: مشترک، ۸/۱.
آغاز: الحمد لله الذی ولنا بذاته.. قال الشيخ الامام رضی الله عنه چون اصحاب ما
گفته‌اند اما عبارت و نکته و اشارت من خود کرده‌ام و از انفاس من تصنیفی ساختند و آن
را شمس المجالس نام کرده‌اند... خواستند که تا من ایشان را درین معنی یوسف علیه السلام
به عبارت فارسی ادا کنم... و این تصنیف را انیس المریدین و شمس المجالس نام کردم.
با عنوان‌های نکته، حکایت.

☐ ۱۲۳۱ هـ، ترقیمه: «تمام شد قصه یوسف [و] زلیخا بروز دوشنبه بتاریخ
چهاردهم ماه صفرالمظفر ۱۲۳۱ هجری، بخط خام بنده وان سکه قانونگوی
متوطن قصبه رهنه؟»، نستعلیق، موریانه زده، ۱۱۹ گ.

Pi IX 50

2464

ترجمة الخواص

مؤلف: علی بن حسن الزواری که شاگرد محقق کرکی (م ۹۴۰ ه) و اُستاد فتح الله کاشانی
(م ۹۸۸ ه) بود.

در دیباچه گوید: اگرچه هر کسی به قدر قوت به ترجمه قرآن مجید اقدام نموده است لیکن
اکثر آن اظهار آیات که در شأن امیرالمؤمنین و از مناقب باقی اهل بیت خالی است و
«آنچه از آن در شأن امیرالمؤمنین و آل سید المرسلین باشد بر اقوال محققان اهل
تفسیر اظهار نماید... و ترجمه مواهب علیه درین ترجمه به قدر احتیاج به شرط توافق
منظور داشته.»

تاریخ تألیف:

کشاف دقایق معانی نهران

این نامه رقم نمود بر لوح بیان

تاریخ وی از «فضل اله» هست عیان

از فضل اله چون به اتمام رسید

۹۴۶

(خاتمه کتاب)

آغاز: حمد بی حد و شکر بلاعد پیغمبر را سزد که شقایق و حقایق قرآنی را در حدایق صدور انسانی بشکفانید.
ر. ک: الذریعه، ۴/۱۰۰.

□ ۱۰۸۹ هـ. «اثنا عشرین شهر ذی القعدة الحرام تم فی تسع ثمانین بعدالالف من الهجرة النبویه»، نیمه اول، ۴۶۲ گ.
یادداشت: ۱. در حاشیه گ ۵ الف - ۱ ب رساله ترکی تألیف حافظ محمد امین المولوی.
۲. «من متملکات الشیخ الحافظ محمدا مین المولوی بمولوی خانه توقات، المدرس بمدرسه بمحروسه بروسه ملایگان بارسه موصله؟ سلیمانیه سنه خمس و عشرين و مائین و الف بعده هجرة من له العزة و الشرف.» (ظهريه)
۳. یادداشت خرید نسخه برای دانشگاه در تاریخ ۲۰ مارچ ۱۹۱۶ م.

Pa V.1
429

□ نیمه دوم، از سورة كهف تا سورة ناس، ۱۰۶۱ هـ، محمد مهدی الحسینی، ۴۷۱ گ.

یادداشت: ۱ - در حاشیه برگ ۳ الف - ۱ ب رساله ترکی دارد.
۲. «و كيف اقول هذا ملكي و الملك الله الواحد القهار قد دخل في نوبة العبد الراجي الى رحمة ربه الغني ابن المرحوم مولانا حيدر علي المدرس عبدالله المدرس الاردبيلي في سنه ثمان و ثمانين بعد الالف من الهجرة النبويه عليه السلم و التحية بالبيع الصحيح الشرعي المحفوف با شرايط المعتبره المرعيه.»

Pa V.2
574

قرآن مجید با ترجمه فارسی

مترجم: ناشناخته

□ چند برگ باقی مانده از یک ترجمه کهن خط سده ۷-۸ هـ، از آیه ۶۷ / النمل: و قال الذين كفروا اذا تا آیه ۷۲ - ۷۳ / القصص: افلا تبصرون و من رحمته. آغاز: «و گفتند آنانکه کفر آوردند آنچه شوم و پدران ما هر آینه ما برون آوردگانیم.» نسخه همراه با یادداشتی تازه نویس - شاید به خط حافظ محمود شیرانی - است که

خصوصیات املایی و زبانی نسخه را بیان کرده است. در متن قرآن زیر حروف د، ر، ص و ط، یک نقطه گذارده شده، زیر س سه نقطه، زیر ح حای کوچک، زیر ع عین کوچک، مدّ به صورت دراز، فتحه و کسره نیز دراز، سکون به صورت دانه. خصوصیات املایی ترجمه: زیر ر یک نقطه، گاهی زیر د یک نقطه، پ و ج مثل ب و ج، گ مثل ک، زیر س علامتی، آنچه و آنکه مثل آنچه و آنک، کاف بیانیه به صورت کی، علامتی بالای ش.

خصوصیات زبانی: کردیت، داده شدیت، بیاریت، داشتیت، هستیت، چیرگانیت (یعنی چیرگانید)، نگریت به جای نگرید، برویت به جای بروید.

ترجمه بعضی کلمات: / تریدون ← اُمی خواهی؛ افلا تسمعون ← ابس نه شنویت؛ افلا تبصرون ← ابس نه بینیت؛ الم یرونه ← اُنه دیدند؛ افلا تعلقون ← ابس نه هس داریت؛ اكدبتم ← دروغ گوی داشتیت؛ هُدئی ← راه نمودنی؛ ارایتم ← اُدیدیت یعنی خبرکنیت مرا؛ سرمدأ ← پیوسته؛ یاتیکم ← آردتان؛ ینفقون ← هزینه کنند؛ افمن ← ابس آنکه گمان می برمش...؛ متن به خط ثلث جلی و ترجمه زیرنویس به خط نسخ شنگرف، فقط ۱۰ برگ.

شماره 6355 (شیرانی).

□ سده ۸-۹هـ، چند برگ اول نونویس بدون ترجمه، از آیه ۴۰/ بقره ترجمه آغاز می شود: «یا بنی اسرائیل... ای پسران یعقوب یادکنید نیکوئیها یعنی نعمت.» ترجمه کهن است؛ متن و ترجمه هر دو به نسخ، اندازه بزرگ، ۳۶۵گ.

شماره 6373 (شیرانی)

□ سده ۹هـ، آغاز: «الحمد... سپاس و ستایش مر خدایی راکه پروردگار جهانیان است مهربان و بخشاینده، پادشاه روزدین.» متن به نسخ، ترجمه زیرنویس به نستعلیق، ۳۳۶گ.

شماره $\frac{1703}{4756}$ (شیرانی)

□ سده ۱۱هـ، آغاز: «الحمد لله... هر ثنا مر خداوندی را، پروردگار عالمیان است بخشنده و بخشاینده، خداوند روز جزا، ترا می پرستیم.» با تفسیر در حاشیه، نسخ برای متن، نستعلیق برای ترجمه، ۳۸۳گ.

شماره 11183

□ سده ۱۱ هـ، آغاز: «لکن لایشعرون و اذا قیل لهم آمنوا نمی‌دانند و چون گفته شود مرایشان را بگو و ید به دلها چنان که گرویده‌اند مردمان، گویند: آیا ایمان آریم.» تا سوره فیل، نسخ و نستعلیق، محشی.

شماره 7386

تفسیر ابوالفتوح رازی: روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن

مؤلف: جمال‌الدین ابی الفتوح حسین بن علی نیشاپوری رازی (م پس از ۵۸۵ هـ).
تفسیر شیعی است و به کوشش مهدی الهی قمشه‌ای در ۱۳۷۰ ش در تهران چاپ شده است. ر. ک: الذریعه، ۱۱/۲۷۴.

□ نسخ، سرلوح مذهب و لاجوردی، جدولهای طلایی، جلد سوم است: آغاز: ولو اننا نزلنا... اگر فرو فرستیم بایشان فرشتگان را، ۳۸۸ گ.

Pa 18
2238

تفسیر چرخ

مؤلف: یعقوب چرخ.

□ ۲۰ محرم ۱۰۹۱ هـ / ۲۳ جلوس عالمگیری، عطاء الله بن محمد مصطفی عزیزالله النبی هانسوی دهلوی، با ترقیمه منظوم در ۱۸ بیت از خود کاتب، متن قرآن به شنگرف و به نسخ، ترجمه و تفسیر به نستعلیق ریز، ۸۴ گ. سپس فهرست ابواب کشف المحجوب هجویری از دستخط همین کاتب (۸۵ ب - ۸۴ الف)، ترجمه و شرح قصیده شربانی سروده مسکین تقی (همان: مشترک ۱۶۲۳/۳)، از دستخط همین کاتب در ۱۹ محرم ۱۰۹۱ هـ، ۸۹ الف - ۸۶ الف.

Pa 13
1351

□ ۱۱۶۰ هـ، ترقیمه: «۶ ربیع‌الثانی ۲۹ محمدشاه موافق سنه ۶۰ در عمل هودان، خواجه امان‌الله بن شیرخواجه گرزدار، در قصبه پرگنه نمکسار سانپهر.» بعد از ترقیمه، کاتب ترتیب ختم خواجگان و غیره نوشته، نستعلیق، ۱۵۲ گ.
مهر: «عبد محمد فصیح‌الله ۱۲۵۵» (خاتمه)

شماره 6415

□ ۱۲۶۸ هـ، میان احمد علی، ساکن رهناس، برای میان رحیم بخش، نستعلیق معمولی، ۱۸۲ گ.

Pa 13a
2133

تفسیر زاهدی ← لطایف التفسیر

تفسیر سورة نازعات

مؤلف: نوشته گنج بخش، حاجی محمد (۹۵۹ - ۱۰۶۴ هـ)
نک: تذکره نوشته گنج بخش تألیف شریف احمد شرافت نوشاهی، لاهور، ۱۹۷۸ م، ص ۱۲۹.
۱۸۲.

آغاز: والنازعات غرقا یعنی ملائک جان کننده در بدن غوطه زده در بن هر موی و رگ.

□ در کتکول نوشاهی، ص ۹.

شماره 6223 (شیرانی)
(میکروفیلم، شماره 623)

تفسیر سورة یس

ناشناخته.

□ در مجموعه Pa 19 گذشت.

تفسیر ناشناخته

□ سده ۹، نسخ، ۲۷۰ گ. آغاز و انجام افتاده، از سورة بقره تا سورة نحل، آغاز: به مصلح و احوال مسلمانان و قالوا گفتند بی باکان از یهود و نصاری اتخذ الله فرا گرفت خدای ولداً فرزندی یعنی عزیز و مسیح، انجام: واللّه اعلم و خدای دانایتر است. بما ينزل به آنچه فرو می فرستد.

Pa 3
ندارد

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، کاغذ پوسیده، ۲۳ گ. از سوره بقره، آیه: **علی طعام واحد**
بر طعام یگانه یعنی من و سلوی هر چند که طعام دو بود اما هر دو را درهم سرشته
یکی می‌ساختند... تا آیه: **اختلفوا فی الكتاب**.

شماره 6864

□ ۲۵ سوال ۱۱۲۶ هـ، نستعلیق، بدون برگشمار. با عنوان‌های «نکته» «نکته»، در ۲
بخش، آغاز بخش اول: ای ابتدا به ما المبتداء به ای؛ بخش دوم: بنام الله و رحمن و
دیگر / رحیم آن ذات زین سه می‌کشد سر... مقتضای مقام آن بود که الف و لام و
رای اسمی مکتوب می‌شد.

شماره 11184

تفسیر ینابیع

مؤلف: ناشناخته.

آغاز (از سوره رعد): و لوان قرانا سیرت به الجبال... (آیه ۳۱) قوله عز وجل امرانا
الله اعلم و ازین هر حرفی قایم است یعنی ای منم آن خدایی که می‌دانم.

□ ۱۷ ربیع الاول ۱۰۱۰ هـ، سعدالله بن روح الله انصاری، ساکن دهادهاری، برای
قطب الربانی شاه... بخاری (محو شده)، نستعلیق، ۴۸۲ ص.
یادداشت: «مالکه فقیر سعدالدین ولد میان صاحب پیربخش مرحوم ساکن لاهور،
مسجد کمان گران.» (ظهریه)

شماره 9861

حدایق الحقایق فی کشف الاسرار الدقایق

مؤلف: معین مسکین.

همان: مشترک، ۳/۱.

□ نستعلیق، انجام افتاده، تا سال ارتحال یوسف علیه السلام، ۴۰۶ گ.

شماره 8919

ریاض القدس

نظام الدین تهانیسری.

□ در مجموعه 6474 گذشت.

سواطع الالهام

مؤلف: فیضی، به عربی.

با زیرنویس فارسی.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۸۳ گ. انجام افتاده. آغاز: سورة الفاتحه و هو اول السور
یعنی این سورة فاتحه است و این مبداء سورة‌ها و ابتدا و بالانشین کلام الله است.
شماره 6409

□ آغاز: لا اله الا الله محمد رسول الله: نیست هیچ معبود به جز خدا، محمد صلی
الله علیه و سلم فرستاده خداست، الله لا اله الا هو: خدایی هیچ معبود نیست مگر
او تعالی، انجام افتاده، تا آغاز پاره ۲۲، در حاشیه آن قواطع الاوهام به عربی تألیف
و خط محمد ایوب پشاوروی، متن نیز بخط اوست، ۹۵۵ گ.
یادداشت و مهر:

«الجزء الاول من التفسیر العدم التنظیر المسمى بسواطع الالهام لابی الفیض
الفیضی علی هامشه شرح المسمى بقواطع الاوها [م] للراقم... رحمة الباری
محمد ایوب الحنفی مذهبا پشاوروی مسکنا» و مهر او: «خادم شرع محمد ایوب
۱۳۰۰»

شماره 6386

فتح العزیز

مؤلف: شاه عبدالعزیز دهلوی.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، ۶۴ گ.

شماره 13038 (موسی)

قصص الانبیاء

مؤلف: محمد بن اسماعیل بن ابراهیم بخاری.

□ سده ۱۰ هـ، نسخ، انجام افتاده، تا: چون شبانگاه شود آن چهل، ۱۸۹ گ.

□ سده ۱۰ هـ، نسخ، انجام افتاده، نام مؤلف محمد بن اسماعیل بن ابراهیم بخاری آمده، ۳۰۶ گ.

مهر: شجاعت الله ۱۰۶۵ (ظهریه)

شماره 6866

قصص الانبياء

ناشناخته.

□ از حضرت آدم تا حضرت محمد، آغاز و انجام افتاده، نشانی: باب سوم در احوال ابوالبشر آدم علیه السلام و اولاد او در ۹ فصل، با استفاده از بحرالوج، سده ۱۱ هـ، نستعلیق، ۳۴۸ گ.

شماره 13142

□ از حضرت نوح تا حضرت محمد، آغاز و انجام افتاده، آغاز، او را خوار کردندی و آن قوم نیز فرزندان را به کفر وصیت کردند، مهتر نوح علیه السلام به ایشان ناامید شد، سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۸۹ گ.

شماره 8949

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، موریانه زده، ۳۰۰ گ. در بخش پایانی نسخه قصه اسکندر و خضر با تفصیل، آمیخته با اشعار فارسی، نشانی: داستان رفتن اسکندر به طرف آفتاب نشستن، در خبر آمده است که چون ذوالقرنین از مردم دیار مصر این خیر اهرمن شاه را شنید، آغاز و انجام افتاده، آغاز: ای ملک بدان که آن خداوندیست که صفت او را پایان نیست.

شماره 6608

□ سده ۱۱ هـ، از حضرت آدم تا حضرت محمد، با توجه به آیات قرآنی، آغاز: تا روزی قابیل هابیل را تنها یافت و گفت ای هابیل من ترا بخوام کُشت، نستعلیق، ۲۳ برگ از آغاز افتاده، برگهای موجود ۲۹۳ - ۲۴.

شماره 6718

قصص موسی: اعجاز موسوی

مؤلف: معین مسکین فراهی.

همان: مشترک، ۶۴/۱.

□ ۷ ذیقعدہ ۷ [۰] ۱۲ هـ، نستعلیق، ۲۲۸ گ. در خاتمه شجره نسب از حضرت محمد تا حضرت آدم.

Pe I 3
2933

□ ۱۲۴۳ هـ، همان: عبدالله، I/13

Pe II 72
879

کشف الاسرار و عده الابرار

مؤلف: رشیدالدین ابوالفضل میبیدی.

همان: مشترک، ۶۶/۱.

آغاز: بسم الله... بنام خداوند فراخ بخشای مهربان. الم منم خدای دانا.

□ سده ۸ هـ، نسخ کهن، نسخه ترقیمه دارد، ولی متأسفانه برگی که ترقیمه دارد فرسوده و خراب شده و عبارت ترقیمه خوانا نیست، از ابتدا تا آخر سوره ناس، ۳۵۹ گ. نسخه قابل توجه است.

شماره 6309 (شیرانی)

لطایف التفسیر: تفسیر زاهدی

مؤلف: زاهد درواجکی.

همان: مشترک ۶۷/۱.

□ سده ۸ هـ یا ۹ هـ، نسخ کهن، قطع رحلی، نسخه کامل ۷۵۶ گ. لفظ «قوله تعالی» به شنگرف، شمسه‌ها، سر سورها لوح دارد، سرآغاز پاره‌ها به مرکب طلایی رنگ، متن جلی و تفسیر خقی، آغاز: الحمد لله الذي انزل القرآن سورا... و ابتدا کردیم از تفسیر اعموذ.

مهرها: ۱. «الله / محمد / انوارخان قادری ۱۱۲۰» (۶۸۸ الف)

۲. «الله / محمد / انوارخان قادری فدوی محمدشاه بادشاه غازی» (خاتمه)

یادداشت‌ها: ۱. «تفسیر زاهدی بخط طالب... جدول رنگ اورا... بوده... مال قاضی میر ۲۳ رمضان المبارک سنه ۳۴ تحویل محمدباقر شد.» (خاتمه)

۲. «سنه ۲۹ عرض دیده شد بتاریخ غره شوال ۱۹ از وجوه روح الله تحویل علاء‌الدین شد» (خاتمه).

شماره 6387

□ خط نسخ و دیوانی، نیمه دوم، از سوره مریم تا سوره والناس، آغاز: (پس از عبارت عربی): نام سوره دارد بر قول او نیز؛ سوره والناس افتاده، در ۲ مجلد کتابت شده است، ۵۵۶ گ.

مهر: «سعدالدین محمد ۱۱۶۴» (ظهریه)

شماره 6221 (شیرانی)

مصایح العاشقین

مؤلف: بهاء‌الدین محمود ناگوری.

همان: مشترک ۷۰/۱ مصباح العاشقین

□ ۱۱۲۲ هـ، نستعلیق، ۱۹ گ.

شماره 8939

□ ۱۰۷۲ یا ۱۱۷۲ هـ، در مجموعه Pa 19 گذشت.

□ ۱۲۸۹ هـ، در مجموعه 9234 گذشت.

مواهب علیه

مؤلف: حسین واعظ کاشفی.

□ ۹۵۱ هـ، ترقیمه: «تمة الترجمة القرآن من كلام... (حذف القاب) مولانا حسین‌الواعظ نورالله مرقدہ فی مکہ المشرفہ المعظمہ زادها الله تشریفا و تعظیما فی رابع شهر ذی الحجّہ الحرام عام احدی و خمسین و تسعمانه.» متن شنکرف به نسخ، تفسیر به نستعلیق ریز، سرلوح معمولی، ۳۶۶ گ.
در آخرین برگ سه مهر و دو یادداشت بوده که همه محو شده است.

Pa I C
2605

□ ۱۰ رمضان ۹۹۵ هـ، محمدقاسم بن درویش محمد عصار، نسخ، سرصفحه با تذهیب معمولی، ۴۷۰ گ.

یادداشت خرید نسخه برای دانشگاه در تاریخ ۵ سپتامبر ۱۹۰۶

Pa I A
428

□ سده ۱۰هـ، نسخ خوش، متن قرآن مجید شنگرف، عنوان سوره‌ها لاجورد، نیمه دوم، ۵۳۷گ.

یادداشتها بر ظهريه: ۱. «بتاریخ پانزدهم شهر صفر (...؟) جلوس معلی از دوکان شیخ کالی صحاف به قیمت سی و دو درهم خرید نموده شد.» با مهری ناخوانا.

۲. «المحتاج الی ربّه الغنی تاج الدین حسن الحسنی.»

۳. «بتاریخ ۸ شوال ۱۰۹۱ هـ از نزد اخوند محمد الف ملازم میرمحمد جعفر حویلی در چوک اله آباد... خرید نموده شد.»

PPa 6
1534

□ ۴ رمضان ۱۰۸۱ هـ، قرآن به خط نسخ در متن و تفسیر در حاشیه، با تزئینات سه گوشه در هر صفحه. ۵۳۵گ.

یادداشت خرید نسخه از طرف دانشگاه در تاریخ ۲۰ مارچ ۱۹۱۶.

Pa I
427

□ ۲۰ رجب ۱۰۸۸ هـ، ترقیمه: «رحمت الله ولد عبدالحکیم مرحوم مغفور زبیری السیستانی که بالفعل از سه چهار پُشت متوطن بلده معظمه مکرمه مقدسه احمدآباد جنت نهاد است این اجزای معتبر و متبرک تفسیر کلام مجید را که از مدتی خواهان بود به طریق استعجال ملاحظه حسن و قبح کتابت ناکرده در وقت عُسرت و تنگدستی تمام که اصلاً استطاعت کاغذ خوب نبود، تحریر نمود، بیستم شهر رجب المرجب ۱۰۸۸ هزار و هشتاد و هشت، روز شنبه، مابین وقت عصر و شام»، نستعلیق و نسخ، جلد اول، تا آیه «سریع العقاب و انه لغفور رحیم»، ۱۵۰گ. شماره 6679

□ ۱۰۹۲ هـ، ترقیمه: «تمام شد بعون ملک المنان هذه النسخه تفسیر حسینی به خط خاکپای تمام عالم خدابخش ولد ملان لاله ابن سیّد مصطفی ساکن بلده اوده وقتی که در خدمت پندگان حضرت قدوة العارفين عمدة کاملین، مظهر تجلیات اتم ثانی ابراهیم ادهم نوکر بودیم آن زمان تحریر نمودیم... (حذف التماس کتابت) بیست و پنجم شهر شوال ۱۰۹۲ مطابق ۲۵ جلوس [عالمگیری]». نستعلیق، نیمه دوم از سوره مریم، ۴۲۱گ، سپس ۳۴ برگ از تفسیری دیگر، به خط دیگر با این نسخه صحافی شده است. نشانی آن تفسیر: «فما بال القرون الاولى پس هست حال اهل قرنهای نخستین چون قوم نوح و

عاد و ثمود که این خدای را.»

Pa I B
1209

□ ۱۰۹۸ هـ، نسخ، نیمه دوم از سوره مریم، نسخه کامل.

شماره 13278

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، سرلوح معمولی، انجام افتاده، تا: ولاتنکحوا المشركات حتى يؤمن، ۹۵ گ.

Pa I D
2616

□ سده ۱۱ هـ، نسخ و نستعلیق، از پاره ۱۷ تا سوره کافرون، ۴۲۶ گ.

شماره 6689

□ سده ۱۱ هـ، نسخ، آرایش‌های معمولی در حاشیه در ۲ جلد کتابت شده، ۳۶۹+۳۸۹ گ.

شماره 6287-88

□ ۱۲۶۹ هـ، آیات به نسخ، تفسیر به نستعلیق، از آیه: قال الم اقل لك انك گفت خضر که آیا من نگفتم مرترا در اول مصاحبت که تو، تا آخر قرآن، ۳۶۴ گ.

شماره 7090

الواضحہ فی تفسیر الفاتحہ

مؤلف: معین مسکین فراهی.

همان: مشترک، ۳۳/۱.

□ ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۱۳ هـ، کاتب و مالک حافظ عطاء الله مجاور نور رسول صلی الله علیه و سلم، در بلده لوهری (سند)، ۳۴۱ گ.

مُهر: «شوامل شاه» (گ ۳۴۱ ب)

و یادداشت همان کس مورخ ۱۱ شعبان ۱۲۷۶ هـ (۳۴۲ الف) و یادداشت‌های متفرق از جمله عراضداشت میان غلام محمد بم درگاه حضرت میان عنایت الله و عراضداشت میان جان شاه به خدمت میان سلام الله شاه، رساله‌عین‌الیقین فی بیان معنی سوره اخلاص تألیف سید عبدالوهاب جیلانی صوفی قادری، به عربی، با تاریخ کتابت رجب ۱۲۱۴ هـ، در ۲ گ.

Pa 9
2219

□ ۱۷ شعبان بدون ذکر سال، نسخ، ۴۲۵ گ.

یادداشتی و مهرهای بر ظهیریه بوده که محو شده است، از جمله مُهری:
«اللَّهُ اکبر امام اللّٰه بخش؟؟ ۱۲» در اکثر صفحات دیده می‌شود.

شماره 9862

ب. تجوید و قرائت؛ درباره قرآن مجید، رسم الخط، کشف آیات

رسالة تجوید

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

الحمد لله... این مختصریست در معرفت بعضی از قواعد ضروریه تجویدیہ.

□ ۱۲ ذیقعده ۱۲۴۴ هـ، در جزیره بحرین، ۱۵ گ.

Pa 17
1019

تجوید

ناشناخته.

□ در مجموعه 39 Pd II گذشت.

تحفة القرا

اسحاق بن صالح؟

□ در مجموعه 8928 گذشت.

ترجمان قرآن

مؤلف: میرسید شریف جرجانی (دبیاچه).

گردآورنده: عادل بن علی بن عادل الحافظ (دبیاچه).

آغاز:

الحمد لله حق حمده والصلوة والسلام على رسوله... بعد این کتاب ترجمه علامه علمای عالم سید شریف جرجانی است قدس الله سره که به التماس صاحب دولتی که قوام مصالح امور و زمام مشاهج جمهور برأی زرین و فکرمتین او مربوط است، جهت سهولت مطالعه به ترتیب حروف تهجی مرتب گشته و از ترتیب نسخه اصل... و مرتب این حروف را اصغرالعباد... عادل بن علی بن عادل الحافظ غفرالله ذنوبه... به دعای خیر مدد فرمایند.

به کوشش دبیر سیاقی در تهران چاپ شده است. ر. ک: فرهنگنامه‌ها، ص ۱۷۴.

□ نستعلیق شکسته آمیز، در مجموعه گ ۳۴ الف - ۵۰ ب.

مهر: «عزیز الله بنده درگاه» (۵۰ ب). (نجم الرشید)

شیرانی 3782/749/2

□ ۱۲ رجب؟ ۱۲۶ هـ، نستعلیق، ۳۶ گ.

شماره 8826

تکمیل فی بیان الترتیل

مؤلف: محمد بن مقری حسن بن ولی علی؛ شاگرد شیخ الکبیر. جامع القرآن لقمان بن محمد

شاه سلیمان غزنوی هروی.

در مقدمه و ده باب. مقدمه در اسامی قراء سبعة، بابها: ۱. مخارج حروف، ۲. رعایت کردن حروف، ۳. صفات حروف، ۴. احکام نون ساکن و تنوین، ۵. متفقات ادغام، ۶. مد و قصر، ۷. هاء کنایت، ۸. تخفیم و ترقیق، ۹. وقف در آخر کلمه، ۱۰. رسم الخط و کیفیت وقف.

آغاز:

الحمد لله على نواله... می گوید بنده گنه کار امیدوار به رحمت پروردگار.

□ ۱۰۹۰ هـ، ترقیمه: «تمت الرسالة فی سنة تسعين و الف و سنه» [کذا] نسخ،

شماره 13400

۴۱ گ.

جواهر القرآن

مؤلف: عبدالعلی بیرجندی.

همان: مشترک، ۱۴۸/۱.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۱۴۰ گ.

Pa 8
247

حقیقت نزول قرآن

ابوعلی سینا.

□ در مجموعه Aph 11 گذشت.

زینت القاری

مؤلف: نصرت بن عمر.

همان: مشترک، ۱۱۹/۱.

□ ۱۶ ذیحجه ۱۲۲۴ هجری فصلی، آیت الله عرف... (زیر کاغذ پوشیده) به

فرمایش مولوی قدرت علی، نستعلیق، ۱۴ گ.

Pa 15
1115

□ در مجموعه 8866 گذشت.

فضایل القرآن

ظهور لاهوری.

□ در مجموعه Pa 11 گذشت.

قرانت (منظوم)

□ ۱۲۲۰ هـ، در مجموعه 6881 گذشت.

قواعد قراء

زاهد بخارایی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 8928 گذشت.

قواعد القرآن

مؤلف: یار محمد سمرقندی.

همان: مشترک، ۱/۱۲۴.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، موریانه زده، انجام افتاده، به ضمیمه رسایل کوتاه: تجوید

سوره فاتحه الكتاب، وقوف لازم فی القرآن، رساله در وقف، جمعاً ۴۰ گ.

Pa 10

کشف الآيات

مؤلف: محمدرضا بن عبدالحسین نصیری طوسی (دیباچه). منشی الممالک که در اصفهان

می‌زیست.

تاریخ تألیف: ۱۰۶۷ هـ (= کشف آیات کلام قدس).

مقدمه در فهرست سوره‌ها، سپس ۲۸ باب و در هر باب ۲۸ فصل به ترتیب حروف تهجی.

آغاز:

بسمله... کشف نقاب عذار عذراء المقال باسم الله الكبير المتعال و حليتها و حجلة

الکمال بحلیة حمدالله ذی العزّ والجلال جل شأن من قال فی شأنه هوالله الذی... وسميته

بکشف الآيات و انا فقير الناس... محمدرضا بن عبدالحسین النصیری الطوسی.

ر. ک: نسخه‌ها، ۱/۱۲۸ بدون نام مؤلف همین کتاب؛ ۱/۲۷ «تفسیرالانمه لهدایة الائمة» از

همین مؤلف.

□ سده ۱۳ هـ، محمد بن ملا اسماعیل، نستعلیق و نسخ خوش، جدولبند مطلاسه

راه، ۵۰۸ ص.

مهرکاتب: ۱. «لاله الا الله الملك الحق المبین عبده ابن اسماعیل محمد».

۲. «اللهم صل علی محمد و آل محمد».

مرتع الغزلان فی رسم قرآن

حیدر.

□ در مجموعه Pa 4 گذشت.

مطلوب القاری

اله داد بن مبارک لاهوری.

□ ۱۰۳۹ هـ. در مجموعه 11173 گذشت.

مقصود القاری

نورالدین محمد.

□ ۱۱۳۳ هـ. در مجموعه Pf II 18A گذشت.

□ ۱۲۷۵ هـ. در مجموعه Pa 4 گذشت.

□ دو نسخه در مجموعه 8866 گذشت.

مناهج التلاوة

محمد بن احمد.

□ ۱۰۳۹ هـ. در مجموعه 11173 گذشت.

وقوف کلام

□ در مجموعه Pa 4 گذشت.

ج. اصول حدیث

اصول حدیث

عبدالحلیم بن لاد محمد.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه 6604 گذشت.

اصول حدیث

محمد حسین بن باقر هروی.

□ ۱۲۹۲ هـ، در مجموعه 9235 گذشت.

[رسالة اصول حدیث]

مؤلف: ناشناخته. نخست حدیث را به عربی نقل می‌کند، سپس با نشانی «فر» به فارسی

ترجمه می‌کند. اینک نشانی از یک حدیث:

«ثلاثه فی ظلّ العرش یوم القیمة یوم لا ظلّ الا ظله...» عن انس سه قسم مردم اند که در سایه عرش مجید خواهند بود. روزی که نیست سایه مگر سایه او تعالی و عرش او یکی که می‌رسد صله رحم را یعنی نیکی می‌کند خویشاوند خود را و زیاده می‌کند حق تعالی در رزق او و دراز می‌کند در مدّت عمر او. و دیگر زنی که مُرد شوهر او و گذاشت فرزندان یتیم خوردسال پیش زن؛ می‌گوید زن که شوهر نمی‌کنم برای خدمت کردن یتیمان خود را تا آن که بمیرند یا به کمال رسانند ایشان را حق تعالی و مستغنی شوند

از خدمت غیر. و بنده که تیار کرد طعامی را و طلب نمود مهمان را و خوب ساخت طعام و اسباب ضیافت را، پس خواند بدان مهمانی اطفال یتیمان را و درویشان و مسکینان را، پس طعام داد ایشان را برای حق تعالی عزّ و جلّ. «گک ۱۸۰ ب / ۱۸۱ الف»

□ سده ۱۰ هـ، نستعلیق، آغاز و انجام افتاده، آغاز: و امثال امر و طلب رضا وی کند، گک ۲۳۱ - ۲.

Pb II 7
2246

ترجمه رساله فخرالحسن

مؤلف: محمد فخرالدین اورنگ آبادی معروف به فخر جهان دهلوی (م ۲۷ جمادی الثانی ۱۱۹۹ هـ).

مترجم: کلیم الله بن صبغت الله، به فرمایش مریدان مؤلف ترجمه کرده است و در دیباچه شرح حال مؤلف را نیز آورده است.

آغاز: (دیباچه مترجم):

خدایا سپاس و ستایش تو از تو فایق و اعتراف به عجز قصور از ما لایق...

آغاز: (متن):

اللهم لك الحمد... خدایا تراست سپاس و ستایش و به سوی تست شکایت و اظهار.

ر. ک: مشترک، ۱۷۳۲/۳: فهرستواره، ۶۹۱/۷ همین رساله بدون نام مترجم به گونه‌ای

شناسانده شده که گویا خود اورنگ آبادی به فارسی نوشته است! دیگر این که در بخش عرفان قرار داده شده، ولی مباحث آن به علم اصول حدیث مربوط می‌شود.

□ ۲۹ رمضان ۱۲۷۷ هـ، قربان علی از غلامان بازگاه خواجه نظام‌الدین اولیاء، به

سید وزیر علی خان دپتی کلکتر دهلوی پیشکش شده، نستعلیق، ۹۱ گک. متن عربی با

ترجمه فارسی.

شماره 6789

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، ۲۳۰ ص.

Pf II 47
5405

د. حدیث

بلوغ المرام

مؤلف: ابن حجر عسقلانی.

شرح:

مسک الختام فی شرح بلوغ المرام

شارح: نواب صدیق حسن خان قنوجی (م ۱۳۰۷هـ)

□ رجب ۱۳۴۷ هـ، قاضی محمد اسحاق بن قاضی مرزا عبدالرحمان خان بن قاضی رجب علی خان افغانی، در سرای عبدالخالق خان تجار یک کویله؟، در ترقیمه دو صفحه‌ای سرگذشت خود و سفر به حرمین و ملاقات با مجتبی خان مستوفی الممالک دارالسلطنه کابل را گزارش داده است، فقط «کتاب الصلوة» است، آغاز: صلوة در لغت به معنی دعا و رحمت و استغفار آمده و نماز را صلوة از آن جهت گفته‌اند.

شماره 13192

کثیرالفواید

امداد علی.

□ در مجموعه 53 Pc III گذشت.

مخازن المعروف

مؤلف: نام او بایستی در جلد اول باشد که در دسترس این ناچیز نیست.
مؤلف مشکوة المصابیح را در دست داشته و در هر فصل کتاب خود می‌گوید که مشکوة چه تعداد احادیث در این موضوع دارد و او در کتاب خود چه قدر حدیث از آنجا گرفته و چه قدر ترک کرده است. مثلاً در آخر «کتاب الزکوة» می‌گوید:

«این فصل در مشکوة مشتمل بر شش حدیث است. احقر به سبب اختصار اکتفا به چهار حدیث شریف نموده، وجه عدم ایراد دو حدیث غیر مذکور را در ضمن شرح احادیث مذکور ترقیم نمود.»

سپس زیر عنوان «احادیث متروکه از اصل نسخه» مطلبی در ۳۰ برگ اضافی است که شاید فقط مخصوص نسخه زیر باشد.

مؤلف نخست حدیث را به عربی نقل می‌کند، سپس به فارسی ترجمه می‌کند و در نهایت به عنوان «حاصل معنی این حدیث» تفسیر را بیان می‌کند.

آغاز: [ج ۲]:

کتاب الزکوة مشتمل بر سه فصل است. فی خلاصة المعروف اتفاق کرده‌اند.

در مشترک نیامده است.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق خوش، ۲۷۴ گ. در ابتدا فهرست مطالب در ۹ برگ با این توضیح: «فهرست ابواب و فصول و احداث شریفه جلد ثانی کتاب مخازن المعروف بقید عدد مجموع احادیث مشکات و حسنات منهای متروکات و باقی مذکورات در ضمن هر فصل و باب.»

بر ظهريه نسخه مهرها و یادداشتهای متعدد عرض دیده و تحویل نسخه:

۱. «مهر کتاب‌خانه... خان بهادر» با یادداشت: بیست و چهارم شهر ربیع الاول ۳ جلوس عرض دیده شد.

۲. «مهر کتاب‌خانه...» [ناخوانا] بیستم صفر سنه ۲۳ عرض دیده شد. و سپس «مهر... الدین‌خان»

۳. مهر «کفایت الله خان ۱۱۱۹» به خط نستعلیق با یادداشت ششم صفر سنه ۲۳ عرض دیده شد.

۴. مهر «کفایت الله خان» به خط ثلث.

۵. یادداشت: «جلد ثانی مخازن المعروف بابت اموال خواص خان از وجوه خوجه دولت تحویلدار اموال هفدهم شعبان المعظم سنه ۸ تحویل محافظ خان نموده شد.»

۶. «۲ صفر سنه ۲۳ از حضرت محافظ خان در وجه تحویل محمدحافظ شد.»

۷. «۲۴ ربیع الاول سنه... [بُریده] محمدحافظ تحویل محمد...» [بُریده]

۸. مهر مدوّر «خواص خان غلام فرخ سیر بادشاه محمد غازی ۱۱۳۵.»

۹. مهر «قول خیر معروف ۱۱۱۲» یا یادداشت: بتاریخ غره شهر رجب المرجب سنه ۶ اتمام یافت.

۱۰. «مقابله نموده شد.»

Pb II 10

953

۱. ترجمه مشارق الانوار النبویه من صحاح الاخبار المصطفویه

مؤلف: امام رضی الدین حسن بن محمد صفانی (م ۶۵۰ هـ). به عربی.

متن عربی با زیرنویس فارسی.

مترجم: ناشناخته.

□ متن به ثلث، زیرنویس به نستعلیق، آغاز و انجام افتاده، آغاز: «و استیضاح کلّ

حدیث منهما طلب ایضاح کردن هر حدیثی از آن دو کتاب و طلب کردن معانی

احادیث را.» انجام: «الا من اطعمه فاستطعمونی مگر کسی که طعام دهم من وی را

اکنون طعام خواهید از من.» با حواشی فارسی، ۵۱۲ گ.

شماره 9018

۲. ترجمه مشارق الانوار النبویه من صحاح الاخبار المصطفویه

مؤلف: صفانی.

مترجم: ناشناخته.

متن عربی با زیرنویس فارسی.

آغاز:

الحمد لله... سپاس و ستایش مر خدایی را که زنده کننده استخوانها ریزنده و راننده

قلم بر لوح محفوظ خالق.

□ ۱۵۷ [کذا: شاید ۱۰۵۷ هـ]، متن به نسخ، ترجمه به نستعلیق، محشی،
۳۵۴ گ.

شماره 8938

شرح مشکوة المصابیح: اشعة اللمعات

شارح: عبدالحق محدث دهلوی.

همان: مشترک، ۳۵۴/۱۴.

□ ۲۲ شعبان ۱۰۸۱ هـ، محمد مراد ولد سید برخوردار زنجانی، نستعلیق، اندازه
رحلی، ۶۵۰ گ.

مُهر: «تابع شرع محمدی احمد حنفی غلام مرتضی» (ظہریہ و خاتمه)

شماره 8940

□ سده ۱۱ هـ، نسخ، انجام افتاده، ۴۳۰ گ.

مهر: «... محمد غلام صادق» (ظہریہ)

شماره 8955

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، ۶۹۸ گ.

Pb II 2C 2 vols

2855

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، جلد اول، آغاز و انجام افتاده، آغاز: «مصالحات علم
حدیث بقدر کفایت نیز نوشته شد، انجام: که بیاری دهد مرا و موافقت.» ۵۱۰ گ.

Pb II 8

1224

□ ۲۱ رجب ۱۱۱۶ هـ / ۴۸ جلوس عالمگیری، در بلدة طیبه حضرت دهلوی عرف
دارالخلافه، جلد دوم از کتاب الزکوة، سرلوح، ۲۷۷ گ.

مُهری محو شده درگ ۲۷۷ الف.

یادداشت: «... (محو شده) محمد یحیی هبه کرده شد دوازدهم صفر ۱۱۴۵ هـ.»
(ظہریہ)

Pb II 8

1225

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، در ۲ جلد کتابت شده، ۱۹۶ + ۲۹۰ گ.

مهر: «حافظ محمد اشرف بوهانی» (ظہریہ ہر دو جلد)

شماره 6529-30

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، از باب فی لواحق، ۳۴۳ گ.

شماره 6393

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، آغاز و انجام افتادہ، کاغذ پوسیدہ، ۲۶۷ گ.

Pb II 4

1822

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، جلد چہارم، آغاز: کتاب الادب طیبی گفته ادب اسمی است کہ واقع می شود، ۴۹۵ گ.

Pb II 8
1224 (مکرر)

□ ۲۶ رجب ۱۲۴۲ هـ، نستعلیق ریز، جلد سوم، آغاز افتادہ: اللغو... پس گفت آنحضرت ای گروه بازرگانان، ۱۹۷ گ.

Pb II 8

1226

□ ب ت، نستعلیق، سرلوح، جلد دوم از کتاب الزکوٰۃ، ۲۳۵ گ.

مهر: مالکہ وقابضہ «خادم الشرع من قضی بالحق فقد... محمد افضل ۱۲۲۱» (۲۳۵ ب)

Pb II 8A

2595

ه. کلام و عقاید و ردیه‌ها

اثبات رجعت: چهارده حدیث

مؤلف: محمد باقر مجلسی دوم.

همان: مشترک، ۱۰۲۱/۲: ۳۴۱/۱۴

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۵۴ گ: «بلغ شد» (۵۴ ب)

Pc III 60
2248

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۶۴ گ.

شماره 6528

□ ۲۲ ذیقعدہ ۱۲۳۴ هـ، نستعلیق، ۱۴۳ گ.

Pc III 44
1245

□ سده ۱۳ هـ، نسخ، موریانه‌زده، ۶۲ گ.

Pc III 42
1279

رساله اجتهاد

ناشناخته.

□ در مجموعه ... ۲۱ کلدشت.

أَسُّ الْاِيْمَانِ

مؤلف: میرفدا علی (ظهریه). از شیعیان شبه قاره.

در اصول دین از دیدگاه شیعی.

آغاز:

رُطِبَ اللسانى كائنات به حمد جان آفرینی زیباست که سایر خلق را در بدو آفرینش از شربت معرفت خود شیرین کام ساخته.

□ سده ۱۳ هـ، «أَسُّ الْاِيْمَانِ از تصنیفات میرفدا علی صاحب ناتمام نقل کرده شد»، نستعلیق، موریانه زده، ۲۶۱ گ.

یادداشت: «رسالة أسُّ الايمان ناتمام از تصنیفات جناب میرفدا علی صاحب دام الله افضاله من متملكات اضعف العباد الله الصمد عظیم‌الدین احمد عرف محمد مهدی عفا الله عنه ابن مرزا کاظم مرحوم، [۱۰] ماه صیام جلد طیار شد.» (ظهریه)

Pc III 46

1108

اصول الايمان

مؤلف: محمد سالم دهلوی بخاری ابن سَنَدِ المحدثين محمد سلام الله بن شيخ الاسلام بن حافظ فخرالدين بن محب الله بن نور الله بن نورالحق بن شيخ عبدالحق محدث دهلوی (دبیاچه).

تاریخ تألیف: حدود ۱۲۶۱ هـ (ر.ک. ترقیمه).

در بیان حُبِّ النَّبِيِّ و اهل بیت از دیدگاه اهل سنت و جماعت، در ۵ فصل: ۱. در بیان محبت حضرت سرور کاینات، ۲. در محبت اهل بیت و فضایل ایشان، ۳. فضیلت محبت علی کرم الله وجهه، ۴. فضیلت سیدة النساء فاطمه الزهرا، ۵. بیان محبت و فضایل حضرت امام حسن و امام حسین.

مؤلف منابع خود را در دبیاچه بدین شرح آورده است: صواعق محرقة ابن حجر مکی، تفسیر دُرِّ المثور جلال الدین سیوطی، ذخایر عقبی محب التبری، شرح جامع صغیر شیخ عبدالرؤف منادی، مختصر تنزیه الشریعه شیخ رحمت الله، مدارج النبوة، تکمیل الايمان، تحقیق الاشارة فی نعیمة البشارة و جامع البرکات هر چهار از شیخ عبدالحق محدث دهلوی. مؤلف خود شاعر هم بوده و به مناسبت‌های مختلف اشعاری با عنوان «المؤلفه» آورده است.

آغاز:

الحمد لله الذي اوجب محبت اهل بيت النبي على امة من اهل الايمان و جعل بغضهم
علامة النفاق و الخسران.

□ ۱۷ ذیحجه ۱۲۶۱ هـ، بدون نام کاتب که نام مؤلف را «مولانا مولوی محمد سالم
سلمه الله تعالی بالهدایة والارشاد» آورده است، مؤلف در سال کتابت زنده بوده
است، نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، ۳۷ گ. (معین نظامی)

APc I 2

اصول دین

مؤلف: ناشناخته. در ظهیری نسخه چنین یادداشت شده: «رسالة اصول دین که در بحرین
تحریر شده» که معلوم نیست منظور از تحریر، تألیف است یا کتابت. از دیدگاه شیعی است.
آغاز:

حمد نامحدود و ثنای غیر معدود واجب الوجود را سزد که از شیرینی جلوة طاوس
ایجاد.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۸ گ.

Pa 16
1015

اصول الدین (عربی)

□ در مجموعه Pd II 39 گذشت.

اعتقاد الصدر

صدرالدین محمد فائز دهلوی.

□ ۱۲۳۷ هـ، در مجموعه Ph I 2 گذشت.

[امامت]

مؤلف: عبدالغفار بن شیخ خیرالدین محمد. روزگار مؤلف بعد از قاضی نورالله شوشتری
(م ۱۰۱۹ هـ) بوده است.

نام کتاب به علت افتادگی در نسخه معلوم نشد. مؤلف در دیباچه گوید:
«مسودہ اوراق بی آن کہ شائبہ تعصب داشته باشد، بعد از مطالعه کتب شیعہ کہ در باب امامت تدوین نموده‌اند، گفتگوی فریقین را از اهل سنت و جماعت و شیعہ را درین مختصر می‌نویسد تا دوستان عزیز و عزیزان با تمییز نیز از گفتگوی تازه و مناظره جدید کہ در کلام قدما یافته نشد و اکثرش زائیدہ طبع این احقر است کہ درین کتاب ثبت یافته، محظوظ گردند.»

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، برگ اول افتاده: علمیت و مخصوص با استعداد تفسیر، ۱۵۲ گ.

شماره 11175

امامت حضرت علی (ع)، اثبات

□ در مجموعه Pd II 39 گذشت.

انوار الرشاد فی رد الاجتهاد ملقب به منیة الفحول فی نقض الاصول

مؤلف: نام خود را در دیباچه نیاورده است.

در دیباچه می‌گوید:

«چون دهر غدار دامن عیش این ننگ و عار دوکار بخار حوادث درید و قاید قدر گریبان اقامتم به سوی غربت کشید و سابق قضا مرارت حنظل مفارقت وطن... سفر چشاندید، هنگام ورود به بعض بلاد شرقیه حلاوت صحبت جماعتی از بغاة علم به کام شوقم رسید، برخی از ایشان رساله مختصر فارسی بعضی معاصرین در جواب اسوله یکی از متسببان انوار ائمه... را که غیر از شبهات... بیش نیست، به مطالعه این بی بضاعت در آورده خواهش رد آن کردند.»

به روش «قال» و «اقول».

ر. ک: الذریعه، ۲۰۶/۲۳ می‌گوید که بعضی مجتهدین در ۱۲۵۵ هـ رساله فارسی نوشته

بودند.

آغاز:

الحمد لله الذي انار الحق بنور الايقان... اما بعد پس چون دهر غدار.

□ سده ۱۳ هـ، نسخ، عنوان‌ها شنگرف، ۷۳ گ.

APc III 30

انوار الشهادت فی مصائب العترت

مؤلف: حسن بن علی بن علی الیزدی الکتنبوی الحائری (م ۱۲۹۷ هـ). نگارنده انوار الهدایة و المواند.

در ۳۱ فصل: ۱. گریستن بر سید مظلومان از ثوابهای عظیمه و جزایهای جزیه است؛ ۲. این مصیبت چنین مصیبت عظمی و واقعه کبری است؛ ۳. در کتاب بحار الانوار روایت نموده است؛ ۴. بدان که این مصیبت مصیبتی است که همه موجودات بر آن گریسته‌اند...
آغاز:

الحمد لله الذي جعل البلاء تحفه الانبياء.
ر. ک: الذریعه، ۲/۴۳۰.

□ ۱۲۹۴ هـ، ترقیمه: «به قلم فقیر حقیر سراپا تقصیر مرزا محمد سعید الدین حیدر عرف مرزا عابد حسین ابن مرزا محمد نصیرالدین ابن مرزا خسرو شکوه عرف مرزا آغا جان ابن مرزا سلیمان شکوه ابن شاه عالم بادشاه... به تاریخ یازدهم رجب المرجب ۱۲۹۴ هـ روز دوشنبه... وقت نماز ظهر به اتمام رسید...»، نسخ و نستعلیق، عنوان‌ها شنگرف، ۱۶۰ گ. (معین نظامی)

Ape II 35A

بشارت الشیعه

مؤلف: ناشناخته که در فصل اول این رساله از نهج الحق تألیف شیخ جمال‌الدین استفاده کرده است. نام کتاب نیز بر ظهیریه نسخه آمده است.
در ۱۲ فصل: ۱. خدای تعالی خلعت هستی در آدم علیه‌السلام پوشانید. ۲. ارواح شیعیان پیش از ملائکه مخلوق شده‌اند. ۳. شیعیان پاک‌اند. ۴. رافضی چه معنی دارد. ۵. حضرت ابراهیم خواست که او را از شیعیان آل محمد گردانند... ۱۲. هر که در طریق محبت اهل بیت و اولاد و ابرار ایشان قدم نهاده، حق تعالی عزت و نصرت بدو دهد.
آغاز:

الحمد لله... اما بعد این رساله ایست مشتمل بر دوازده فصل.

- سده ۱۳ هـ، نستعلیق شکسته مایل خوش، ۳۶ گ، اندازه جیبی.
مهرا: ۱. «عباس علی خان بهادر ۱۲۹۱» (ظهریه)
۲. «عبدالله ۱۲۵۸» (خاتمه)

Pc III 73
1249

تبصرة الناظرین

مؤلف: صدرالدین محمد خان فایز دهلوی.
در ۲ «نظر»: ۱. دلایل معتزله بر نفی رؤیت باری تعالی. ۲. دلایل اشاعره بر اثبات رؤیت باری تعالی.
آغاز:

زبانِ قلم و قلم زبان را طاق آن کجاست که وصف ذاتِ بی‌همتای بصیری که...
چون مسئله رؤیت مختلف فیها است و هر یک از معتزله و اشاعره و غیرهما در آن
دلایل حسب المدعی خود گفته‌اند، به خاطر قاطر ادله رسید این مسئله را ادله فریقین
تحریر نماید... و این رساله مسمی به تبصرة الناظرین مشتمل است بر دو نظر.

- احتمالاً به خط مؤلف، نستعلیق، ۱۰ گ. «بلغ المقابله»
یادداشت: «رساله تبصرة الناظرین احقر عباد ۲ جز داخل کتابخانه شد، ۱۱ محرم
الحرام ۱۱۳۵». (ظهریه)
مهرا: ۱. «صدرالدین محمدخان سنه ۱۱۳۲» و تحریر «وقف» با مهر: الوقف...
۲. «محمد برهان الدین حسن خان» (برگ‌های ابتدایی)

Pc I 13
1127

تحفة اثناعشریه

مؤلف: شاه عبدالعزیز دهلوی با نام مستعار حافظ غلام حلیم.
تاریخ تألیف: ۱۲۰۴ هـ.
همان: مشترک، ۱۰۵۱/۲.

- ۱۲۱۸ هـ. ترقیمه: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب در بلدة لکهنو در امام
باره... (حذف القاب) الماس علی خان بهادر دام اقباله بیدالضعیف النحیف

احقرالعباد میر محمد اکبر عرف سید میرزا خان ابن حمید اللہ بن سید نعمت اللہ بن سید قلندر بن سید بدر عرف فولاد خواجہ بن سید ناصرالدین خورد بن میر بزرگ بن امیر سید ناصرالدین کلان... فی یوم الجمعه غزہ شهر الصفر المصفا فی ۱۲۱۴ الف و مائین و اربع عشر من هجرة النبويه: «یوم یکشنبه سنه ۱۲۱۸ به تاریخ شهر... (موریانه زده) شنگرف کرده شد»، نستعلیق مایل به شکسته، ۳۹۰گ.

APc II 3

□ این نسخه از روی چاپی استنساخ شده است و در «خاتمه الطبع» آمده بود که چاپ کتاب از روی نسخه‌ای بود که در حضور مؤلف کتابت و تصحیح شده بود در غزہ رمضان ۱۲۱۵ هـ، نستعلیق، ۲۹۲گ.

Pc III 35
1800

تحفه خانی

مؤلف: فیض اللہ بن محمد.

همان: مشترک، ۱۰۵۴/۲: ۴۳۹/۱۴.

□ نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، موریانه زده، آغاز افتاده: «نیست از دانستن ایمان و دوام بر آن»، ۵۹گ.

Pc I 4
433

تحفه الکلام

مؤلف: محمد بن طاهر سجزی.

آغاز:

الحمد لله... روایت چنین آورده‌اند از وهب بن جعفر.

همان: مشترک، ۱۰۵۶/۲.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته روشن، انجام افتاده تا عنوان باب دهم، در مجموعه، ۹۱-۸۲ ب. (معین نظامی)

Apf II 14

تحفه مرزا (منظوم)

مؤلف: عبدالحکیم.

تاریخ تألیف: ۱۳۰۲ ه. (= بختش)

در خاتمه کتاب گوید:

هست عبدالحکیم نامش هم
«بختش» آمد برون هم از سالش
۱۳۰۲

نظم شد تحفه مرزا از راقم
بس کنم نیز گفتن احوالش

به جواب کتاب او معلوم
ماده تاریخ تا ازو سازم

شکر حق تحفه مرزا شد منظوم
من غشاء از دلم براندازم

موضوع رساله ردّ ادعاهایی است که میرزا غلام احمد قادیانی (م ۱۳۲۶ ه) در براهین احمدی مطرح کرده بود و این که چگونه حکومت انگلیس در شبه قاره از میرزا حمایت می‌کرد. سراینده قبل از پرداختن به موضوع اصلی، بر چند نفر معاصر خود که به قول او ادعای مجدد بودن کرده بودند، نیز تاخته است و از آن جمله‌اند:

حمّامی در امرت سر پنجاب، سید عباس علی، محیی‌الدین ساکن لکھوکی، سیر سید احمد خان (م ۱۳۱۵ ه)، نواب صدیق حسن خان قنوجی (م ۱۳۰۷ ه).

در بیان مجددان بسیار
او مجدد شده است الهامی
این چنین کارهایی بنماید
اوست مرد سیخی و صاحب نان
اوست نام آوری ز آلِ عبا
در میان موضع لکھوکی می‌بین
دارد از همسری رسولان غم
کرده است او به علی گڑھ بادب؟
سینه خویش خارخار کنم
اهل علم‌اند و نیز باهوش‌اند
تطال بهوپال او را مسکن دان

پیشتر قصّه می‌کنم اظهار
در امر سر یکی ست حمّامی
هُنڈویها^۱ به او همی آید
سید عباس علی به پیی دان؟
نقد روپیه هم دهد به خیدا
حفده بارک الله محیی‌الدین
او مجدد شده است مُلهم هم
سید احمد که نیچری مذهب
این چنین چند را شمار کنم
دیگران نیز چند در جوش‌اند
آن نواب صدیق حسن بخوان

آغاز:

حمد بیحد و عد خدای راست
هم رسولانش را صلاة و سلام
همان: مشترک، ۱۰۵۸/۲.

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، ۴ گ.

شیرانی 5246/2236

تحقیق نبوت (عربی)

شیخ احمد سرھندی.

□ در مجموعه Pc IV 29 گذشت.

تکمیل الایمان

مؤلف: شیخ عبدالحق محدث دہلوی.

□ ۲۹ جمادی الثانی ۱۱۴۰ هـ، عظمت اللہ، نستعلیق شکسته مایل، عنوان‌ها
شنگرف، ۷۶ گ.

مُهر کاتب: «دلیل الدین عظمت اللہ ۱۱۴۱» (خاتمه)

یادداشت: برادر کاتب تاریخ وفات کاتب را ۱۶ شعبان ۱۱ محمدشاهی
[= ۱۱۴۱ هـ] و تاریخ وفات پدرش شیخ امان اللہ را ۲۱ ذیقعدہ ۱۳ محمدشاهی
[= ۱۱۴۳ هـ] و تاریخ وفات مادرش را ۲۳ رمضان ۷ فرخ سیری [= ۱۱۳۰ هـ]
یادداشت کرده است. (خاتمه)

Pc I 11
1070

□ ۱۱۴۸ هـ، ترقیمه: «تمام شد کتاب تکمیل الایمان، در بلدہ لاهور، روز شنبہ، تاریخ
ششم شهر جمادی الاول سنہ ۱۸ محمدشاهی مطابق ۱۱۴۸ هجری و کاتبہ حافظ
محمد شعبان ساکن چک قاضیان، عملہ پرگنہ میگری، من مضافات بلدہ لاهور
کثیرالسرور...»، نستعلیق خوش، دو صفحہ اول مطلاً، جدولبند طلائی، ۷۴ گ.

Pc I 18
2313

- شماره 7105 □ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، ۱۱۹ گ.
- شماره 6491 □ ۲۲ ذی‌قعدة ۱۲۲۶ هـ، نستعلیق، ۵۶ گ.
- شماره 9230 □ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده.
- شماره 9113 □ [بدون نام کاتب ولی هم قلم با نسخه‌های غلام حسین بن حکیم نور احمد، زنده در ۱۳۰۰ هـ]، نستعلیق، موریانه خورده، ۶۴ گ.

تنزیل الاعجاز

- مؤلف: مصدق م؟ «می‌گوید اضعف العباد مصدق م وفقه‌الله.»
در اثبات معجزات حضرت رسول (ص) و پاسخ ایرادهای مسیحیان.
آغاز:
الحمد لله الذي ارسل مبشرا برسول ياتي من بعد اسمه احمد.
- ۸ رجب ۱۲۸۸ هـ، امیر بیگ متوطن شاه جهان آباد، حال مقیم گلشن آباد عرف جاوره، نستعلیق، در ابتدا فهرست مطالب دارد، ۳۳ گ.
- شماره 9236

جوابات سؤالات محمد اعظم

حبیب‌الله قندهاری.

□ در مجموعه Pc I I گذشت.

حُجَّة الهند

مؤلف: عمر محرابی (نسخه ما).

آغاز:

الحمد لله رب العالمين و العاقبة للمتقين... می‌گوید دعا گوی.

همان: مشترک، ۹۵۲/۲.

□ ۱۱۱۱ هـ، ترقیمه: «فقیرالحقیر ابو الفتح در بلده کابل به تاریخ ۲۱ شعبان المعظم ۱۱۱۱ هـ» نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، ۱۲۰ گ. (معین نظامی)

APe II 1A

ترجمه حجة الهند

مترجم: ناشناخته.

در دیباچه کتاب چگونگی پیدا شدن کتاب حجت الهند به همان گونه آمده است که مترجم محرابی آورده است (مشترک، ۹۵۳/۲). اما ترجمه ما غیر از ترجمه محرابی است و در دیباچه علاوه می‌کند:

«این کتاب ظاهر گردانیده رای کرن است. بعد از آن خواجه عمر دانیال به فضل الله و الکریم به فارسی ترجمه کرد... و از عبارت مغلّی احتراز واجب دانست.» زیرا «در این ایام بیشتری مسلمانان که در ده‌ها وطن می‌کنند و اتباع به سبب روزگار آنجایی باشند و آنجا روستاییان همه کافر هستند و غلامان و کنیزکان ایشان با کافران اختلاط می‌دارند، رسم و روش ایشان می‌گیرند. چنان که پرستیدن مانند آهوایی و ماری و جز آن بعضی مسلمانان در خانه‌های ایشان بُت پرستی بر این نوع می‌کنند و آن را سهل می‌دانند. از غایت بی‌علمی و غفلت - نعوذ بالله منها - کافر می‌شوند و ایشان را خبر نیست. چنان در غفلت افتاده‌اند که از آن فعل ناشایسته مستغفر نمی‌شوند و این کتاب برای این چنین بیچارگان و غافلان آینه جهان‌نما آورده شد تا هر که این کتاب را بر خود دارد و بخواند از ضلالت کفر پرهیزد و اسلام را بشناسد. حقیقت و مجاز دین و دنیا بداند و به سهل عبارت است هر کودکی که تواند بشنود، احکام دین و دنیا او را معلوم گردد.» (۵ ب) آغاز:

حمد بیحد و ثنای بیعد مر هادیی را که به بدرقه هدایت، ازلی سرگشتگان وادی
ضلالت را بر شارع ملت و دین و شاهراه یقین آورده.

□ سده ۱۲ هـ، ب ت، ب ک، نستعلیق معمولی، کمی موربانه زده، ۶۹ گ.
مهر: «ابراهیم عادل شاه» (ظهیره). (معین نظامی)

APe II 5

ترجمه حدیث مفضل

محمدباقر مجلسی.

□ ۱۱۹۵ هـ، در مجموعه 6476 گذشت.

حسنيه

متن عربی از ابوالفتوح رازی.

ترجمه از: ابراهیم استرآبادی.

همان: مشترک، ۱۰۸۷/۲.

□ سده ۱۲ هـ، عبارات عربی به نسخ، فارسی به نستعلیق، «بلغ» (یعنی مقابله

شده)، انجام افتاده، ۱۰۵ گ.

Pc III 48

1075

حق الیقین

مؤلف: محمدباقر مجلسی دوم، در ۱۱۰۹ هـ.

همان: مشترک، ۱۰۹۲/۲.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق روشن، عنوان‌ها شنگرف، ۳۲۰ گ. (معین نظامی)

APc III 4

خلاصة الاسلام

مؤلف: عبدالصمد یا عبدالرحمان.

در دیباچه گوید:

«چون بیان عقاید از اعظم مقاصد بود... اول بیان عقاید کردم از عقاید نسفی که متن

شرح عقاید مشهور است، بعده بیان مسایل فقه کردم اکثر از ترغیب الصلوة و بعضی از کتب

دیگر که نام آن صریح ذکر کردم.»

آغاز:

حمد بسیار و ثنای بیشمار مر خدای را که فضیلت داد فقه را بر جمیع عبادات.

□ ۱۷ ذی‌قعدة ۱۱۴۱ هـ / ۱۱۳۶ فصلی / ۱۱ جلوس محمدشاه، سید محمد مطلب قاضی

ساکن مارهره ابن غلام علی رضوی گردیزی مانک پوری مصطفی آبادی، در قصبه مارهره، در مدت ده روز، نستعلیق، ۱۱۴ گ. نام مؤلف عبدالصمد دارد.

Pd II 10
1328

☐ ۱۲۶۳ هـ، خلیفه ابراهیم، نسخه کامل. نام مؤلف عبدالرحمان دارد.

شماره 6669

[ذوالفقار حیدری]: ذوالفقار

نام کتاب در دیباچه نیامده و در ظهیری نسخه یادداشت شده است.

مؤلف: سید دلدار علی بن محمد معین نصیرآبادی (م ۱۲۳۵ هـ).

در پاسخ باب دوازدهم تحفه اثنی عشریه، در تولاً و تبراً.

آغاز: الحمد لله الحق و مزیل الباطل... بعد بر مرآت ضمیر فیض‌پذیر طالبان صراط.

همان: الذریعه، ۴۴/۱۰.

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۷۶ ص.

مهر: «عالیجاه بهادر الموسوی ۱۲۴۷ هـ» (ظهیری)

Pc III 35a
1018

رجم الشیاطین

مؤلف: مرزا رحم علی. از شیعیان شبه قاره (متولد ۱۲۴۲ هـ) او غیر از سید رحم علی سونی

پتی درگذشته حدود ۱۲۳۵ هـ است که او نیز از علمای شیعه بود. (مطلع انوار، ۲۳۶).

تاریخ تألیف: شوال ۱۲۵۹ هـ. (خاتمه)

در دیباچه می‌گوید:

«شخصی مسمی به مفتی بدرالدوله ساکن مندراج... که قساوت قلبی و عداوت ازلی از

[= با] راکبان سفینه اهل بیت مصطفوی و برگزیدگان جناب مرتضوی و محبان ائمه اثنا

عشریه... می‌داشت، لهذا چند سؤالات بی سر و پا که در نزد محققان اعتمادی نداشت،

برنگاشته و به نزد جناب... (حذف القاب) سید محمدرضای مجلسی ابن سلطان العلما

ساکن ممالک ایران فرستاد و مولانای ممدوح چون ملاحظه سؤالات بی سر و پایش

فرمودند، این مصرع را به لسان دُرَفشان راندند:

جواب ابلهان باشد خموشی

چون که علما و محققان را لزوم است که جواب برنگارد بر سؤالی که آن سؤال مستحق جواب باشد و سؤالات مفتی مذکور لایق نبود که علما جواب برنگارند بنا برین مولانای ممدوح سکوت ورزیدند. پس بعضی احبا نزد عاصی... مرزا رحم علی که از سن دو سالگی مولانای ممدوح، عاصی را فرزند از ابنای خود فرمودند، تا حال که به سن هجده سالگی رسیده‌ام به خدمت مولانای ممدوح مشرف می‌باشم... لهذا به حسب خواهش برادران دینیه به جواب سؤالات مفتی مذکور پرداختم... و نام این اوراق کتاب را مسمی به رجم الشیاطین نهادیم.»

با عنوان‌های «قول مفتی» و «الجواب مرزا رحم علی».

آغاز:

الحمد لله على عبادة الدين... واضح ولايح باد که درین زمان.

در مشترک و الذریعه نیامده است.

□ دوشنبه، ۷ ذیحجه ۱۲۶۶ هـ، محمد بخش ولد قربان علی بن محمد حسن

مرحوم قوم خواجه، نستعلیق، ۴۴ گ.

Pc III 34

820

ردّ اصل الاصول و معیار العقول

اصل الاصول ... از: سید محمد بن دلدار علی نصیرآبادی (م ۱۲۸۴ هـ) در ردّ سید مرتضی

اخباری.

ردّیه از: سید غلام علی ردولوی.

آغاز:

العزیز القاهر سلطانا و برهانا

الحمد لله العلی الاعلی شاننا

ر.ک: الذریعه، ۱۶۸/۲: مطلع انوار، ۴۵۸.

□ سده ۱۲ هـ، نسخ، ۱۱۸ گ.

ردّ اهل سنّت و جماعت

ناشناخته.

□ در مجموعه Pc I 9 گذشت.

ردّ روافض

شیخ احمد سرهندی.

□ در مجموعه Pc IV 29 گذشت.

ردّ رسالهٔ ارمنی از طرف نصاری

مؤلف: نام او در رساله نیامده است اما در ظهر برگ اوّل نسخهٔ ما یادداشتی به خط کهن بدین عبارت آمده است:

«این کتاب ردّ کرده می‌شود. یکی از اپیکوسها الیکساندر نام ارمنی بود... از ردور ارمنی در سنه یک هزار و هفتصد و چهل و هشت [۱۷۴۸ م]... به شهر نورور آورد و ارمنی دیگر آغا الیکساندر نام [از ارمنی] به فارسی نقل کرده به پادری کاتولیک رومانیان که در نورور بود فرستاد. این پادری تصنیف مذکور را [در یکهزار و [هفتصد و پنجاه [۱۷۵۰ م] ردّ کرده است.»

در مقدمه آمده است:

«چون مصنف ارمنی کتاب خود را به ده باب منقسم کرده است، این کتاب نیز به ده باب قسمت نموده شد و بابی که در آن مدعا مختلف است، به مقتضای اختلاف ماده فصلها نیز مختلف می‌دارد.» (۶ ب)

بابها: ۱. در اظهار صحت ایمان مایان در باب آدمیت گرفتن کلام خدا به خلاف آن که ارمنیان اعتقاد مایان را ناحق به باطل منسوب می‌کنند؛ ۲. در اثبات دو طبیعت و دو خواش و دو فعل حضرت مسیح، در سه فصل؛ ۳. در بیان آن که خدائیت در وقت تسطیح کشیدن حضرت مسیح بی‌رنج بود به خلاف آن که ارمنیان در این باب می‌گویند؛ ۴. در اظهار این که اعتقاد مایان در حق پاکیزگی تن اقدس حضرت ایشوع راست است. به خلاف این که ارمنیان مایان را در این مقدمه به چیزی ناشایسته معتقد می‌گویند؛ ۵. در اظهار این که مایان حضرت

ایشوع را تنها یک شخص اقرار می‌کنیم به خلاف این که ارمنیان این محققان را ناحق به دو شخص معتقد می‌گویند...: ۱۰. در صحیح نمودن چند مقدمات که در آن مذهب ارمنیان از دین کاتولیک رومانیان تفاوت می‌دارد، در پنج فصل.

آغاز:

به میامن نام پُر عَزَّ و اکرام حضرت مسیح.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق روشن، عنوان‌ها شنگرف، ۱۹۰ گ. (معین نظامی)

APc III 37

ردّ المکاتیب

مؤلف: سبحان علی خان اخباری (م ۱۲۶۴ هـ) که یاد او در مشترک، ۱۱۷۸/۲ در گزارش مذمت اجتهاد آمده است.

رساله‌ایست در ردّ نامه‌های تخیلاتی و مفروض مولوی حیدر علی سَنّی. این رساله برای درک فضای مناظره و مناقشه بین شیعیان و سَنّیان هند در قرن ۱۳ هـ بسیار جالب و مفید است.

آغاز:

اما بعد پس درین ولا فاضل معاصر مولوی حیدر علی صاحب رساله مؤلفه خودشان حاوی نقول خطوط منسوب با سم موسوم نورالدین حسین نامی شخصی مفروض فرستادند.

ر. ک: مطلع انوار، ۲۵۷ - ۲۵۱ شرح حال مؤلف. و نیز نام این رساله.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۸ گ. با حواشی اسماعیل حسین مُنیر.

یادداشت: «رساله ردّ المکاتیب از مصنّفات علامه اکمل، تحریر المنجل، امیرالعلماء و المتکلمین، رئیس البلغاء و المتفقهین جناب سبحان علی خان کربلایی مدفن طاب ثراه از جانب احقر الشعرا سید اسماعیل حسین «منیر» مقیم بدان خدمت به جناب مستطاب زبده العلماء، نخبه الفضلا مولوی محمد باقر صاحب دهلوی مدظله هدیه ایست، باری قبول باد.» (ظهر برگ اول)

مُهر: «منیر ۱۲ mooner ۸۵».

این مهر و یادداشت از سید محمد اسماعیل حسین «منیر» شکوه آبادی (م ۱۲۹۷ هـ) سراینده معروف اردو زبان است و مهدی الیه مولوی محمد باقر دهلوی

م ۱۲۷۴ هـ) پدر مولوی محمدحسین «آزاد» صاحب گنجینه است. منیر شکوه آبادی قطعه تاریخ وفات مولوی محمدباقر را سروده است. ر.ک: مطلع‌اتوار، ۴۹۱

APc III 17

رساله یوحناى اسرائیلی: امامت

مؤلف: ابوالفتوح رازی.

همان: مشترک. ۱۱۱۱/۲.

□ ۲۵ شهر؟ ۱۲۷۱ هـ، محمد مهدی ولد محمد داود عرف سید میرکلو، ساکن لکهنو، مکین کان پور، برای خان محمدزمان صاحب، نستعلیق، ۵۶ گ.

Pc III 50

1086

رموز ایمان

□ در مجموعه 6379 گذشت.

زاد التوایین

مؤلف: ابومحمد معروف به محمد امان لکهنوی که رساله فی صلاة الجمعة وی در کشف الحجب، ۲۶۹ و الذریعه، ۶۴/۱۵ یاد شده است. در توبه و استغفار، از دیدگاه شیعی. آغاز:

الحمد لله رب العالمین چنین می‌گوید ابومحمد المشتهر به محمد امان غفرالله ذنوبه که این مختصریست در بیان توبه مسمی بزاد التوایین.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، ۶ گ.

Pc III 68

1012

سؤالات عشره پادشاه بخارا

پاسخ از شاه عبدالعزیز دهلوی.

□ در مجموعه Pi XI 80 گذشت.

سؤال و جواب ناشناخته.

□ در مجموعه Pi XI 80 گذشت.

شمس الایقان

مؤلف: ناشناخته. از همین مؤلف مقاصد الایمان (همین فهرست) در دست است. از دیدگاه شیعی.

«در بیان مسایل چند برای تسکین اذعان و برهان با توضیح فرق میان مشیت و اراده و علم و قضا و قدر و اجل و اذن و مانند آن.»
آغاز:

بحمد خداوند مختار وحی
بری از کم و کیف و عنوان و کی
... اما بعد این است شمس الایقان در بیان...
در ذریعه نیامده است.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۳۸ گ.

Pc I 17
1192

ترجمه شهب المخرقه

مؤلف و مترجم: ناشناس. مؤلف در آن روایتی از شیخ خود الثقة الامین ابوالفضل محمد تاج‌الدین المکی درج کرده که او در دهه آخر ذیقعه ۱۱۴۴ در خانه کعبه کرده بود. تاریخ تألیف: سه شنبه، ۲۷ شعبان ۱۱۶۱ هـ. هنگامی که مؤلف از حرمین شریفین [به سوی هندوستان] باز می‌گشت و در کپریا بود.

در رد سید محمدبن سید خان جون پوری (۸۴۷ - ۹۱۰ هـ) که در هندوستان مدعی مهدویت بود. کتابیست بسیار علمی و دقیق مستند به کتب پیشینیان در تنقیح احادیث درباره مهدی موعود. در آن از رساله شیخ علی متقی در علامت مهدی موعود (- مشترک ۱۱۴۹/۲) به نیکی یاد شده است.

مترجم اول متن عربی را سطر به سطر نقل می‌کند و آن گاه به فارسی ترجمه می‌کند.
آغاز:

الحمد لله الذي اعلم السنه... جميع مراتب ثنا و ستایش مر خدایی را که بلند

گردانید نشان‌های سنت نبویه را.

□ ۲۴ ذی‌قعدة ۱۲۱۹ هـ، سید حسین پیرزاده، به فرمایش محمد معمورخان بینی، در لعل مسجد، نستعلیق، ۷۲ گ.

Pc III 74
1664

صراط الصدر

صدرالدین محمد فائز دهلوی.

□ ۱۲۳۷ هـ، در مجموعه Ph I 2 گذشت.

□ ۱۲۳۷ هـ، در مجموعه Pc I 10 گذشت.

صراط مستقیم

مؤلف: محمد اسماعیل دهلوی.

همان: مشترک، ۱۱۲۸/۲.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، عنوان‌ها شنگرف، ۱۸۹ گ.

Pc I 14
890

صراط النجات

مؤلف: محمد باقر مجلسی.

تاریخ تألیف: ۱۵ محرم ۱۰۹۳ هـ.

«فهرست» یکم در بیان ترجمه حدیث اعرابی به سند معتبر؛ در ۳ فصل: ۱. بیان اقرار به وجود صانع عالم، ۲. در صفاتی که از حق تعالی نفی باید کرد؛ ۳. در بیان صفاتی است به افعال حق تعالی؛ «فهرست» چهارم در بیان مقالات شیعه اثنی عشریه.
ر. ک: الذریعه، ۳۷/۱۵ [۲۲۵].

□ ۱۱۲۷ هـ، عمادالدین طبسی، نسخ تحریری، در مجموعه، ۱۶۵ ص.

مهرها: ۱. محسن المنشی ۱۱۶۱ هـ (ظهر برگ اول و ص ۷۲ مجموعه)

۲. «لااله الاالله الملك الحق المبين محمد عبده ۱۱۴۹ هـ» (ظهر برگ اول). (معین نظامی)

APc III 7
10

صوارم الالهية: صوارم الهيات

مولوی: سید دلدار علی نقوی نصیرآبادی لکهنوی (۱۲۳۵ - ۱۱۶۶ هـ).
آغاز:

الحمد لله الذي تفرد بالقدم و وسم كل شئ بتقدم العدم.
ر. ک: الذریعه، ۳۳۰/۱۵؛ مطلع انوار، ۲۲۶؛ مشترک، ۱۱۳۰/۲.

□ سده ۱۳ هـ، نسخ تحریری، عنوان‌ها شنگرف، محشی، ۳۲۲ گ.
مهر: «میرزا محمد نورالدین بهادر ابن میرزا محمد کام بخش بهادر ابن میرزا محمد سلیمان شاه بهادر» (۳۲۲ الف).
یادداشت: «از کاتب وقاری این رساله ملتمس آن است که پائس خدا و رسول او نموده، پیش از شروع رساله به کتابت و قرائت این حاشیه که بداد [؟] مکتوب است، پردازند و بعد از آن مشغول کتابت و قرائت رساله شوند.» (در ابتدای متن). (معین نظامی)

APc III 35
19

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، برگ یکم افتاده: فقیر را معذور دارند و هرگاه برین جمله اطلاع یابند... مسمی گردانیدم این عجاله نافع را به صوارم الهیات، ۲۹۵ گ.

Pc III 7
2705

ضربة الحیدریه لکسرا الشوکه العمریه

مؤلف: سید محمد لکهنوی.

همان: مشترک، ۱۱۳۳/۲.

□ ۱۲ محرم، بدون سنه، سده ۱۳ هـ، امیر میر علی سندیلی، به فرمایش حافظ شوکت علی، نستعلیق، ۳۶۹ گ. مُهرهایی بر ظهیریه و برگ ۱ ب بوده که محو شده است.

Pc III 62
1182

ضربت صفدری و طعن حیدری

مؤلف: صفدر علی بن حیدر علی رضوی دهلوی.

تاریخ تألیف: آخرِ اولین دههٔ ذیحجهٔ ۱۲۶۶ هـ. به روزگار واجد علی شاه اودد. در ردّ اهل سنت و جماعت است. «این رساله را به ضربت... باطمینان تمام و بدون تقیه... در مثال و مطاعن دشمنان اهل بیت را بر زبان قلم معائب رقم می‌آرد.» (۶ ب) مؤلف در مقدمه سنت‌های شیعی را که در آوده رایج بود، ستایش کرده است. آغاز:

حمدی که جمله مدّاحان از مدح آن عاجز آیند و ثنایی که همه ثناگویان شنایش نمایند.

□ ذیحجهٔ ۱۲۶۶ هـ، بخط مؤلف، نستعلیق، ۸۵ گ.

Pc III 66
995

طریق الصدر

صدرالدین محمد فائز دهلوی.

□ ۱۱۳۵ هـ، در مجموعهٔ Pc I 10 گذشت.

ترجمهٔ عقاید حافظی

ابراهیم بن محمد.

□ ۱۲۵۹ هـ، در مجموعهٔ Pc I 20 گذشت.

عقاید، ناشناخته

بیان عقاید شیعی است با قصّه‌ها. در چند باب و هر باب در چند مجلس. بابها: ۱. (مجلس سوم در عدل و حکایت مُردن طفل شیرخوار و حکایت بوحنیفه، مجلس چهارم در عدل خداوند)، ۲. نبوت، در ۷ مجلس؛ ۳. امامت، در ۶ مجلس، ۴. معاد، در ۷ مجلس؛ ۵. صلوة، در ۱۸ مجلس، ۶. صوم، در ۱۰ مجلس... ۱۲. مذمت ظلم و دوری کردن از مومنان، ۷ مجلس.

□ آغاز و انجام افتاده، آغاز: «باشد او را جسم نیست و او را مثل و مانند نیست.»
شماره 13279

عقاید، ناشناخته

عقاید شیعی است. فصل ۴: معاد، ۵. مسایل فروعی... با استفاده از هدایت الامة، وسایل الشیعه حرّ عاملی، فواید مدینه محمدمامین استرآبادی.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، آغاز افتاده: لطیفه و تقریرات دقیقه و نواقض طویله
بسیاراند، ۵۶ گ.

شماره 6559

شرح عقاید نسفی: بیان حق قلندر شاه.

□ ۱۲۵۴ هـ، در مجموعه Pi VI 24 گذشت.

شرح عقاید نسفی ناشناس.

□ ۱۰۴۹ هـ، در مجموعه 13183 گذشت.

علامات قیامت

شاه رفیع الدین دهلوی.

□ ۱۲۵۷ هـ، در مجموعه Pi XI 2 گذشت.

ترجمه فقه الاکبر

ابوالحسن ضیاءالدین عبداللّه.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه Pi XI 81 گذشت.

شرح قصیدہ امالی

شارح: آخوند درویزہ ننگرہاری.

آغاز:

الحمد لله... ملیک مالک... یعنی آن خدایی کہ پادشاہ پادشاہان است.

همان: مشترک، ۱۱۵۸/۲.

□ ۱۲۶۷ هـ، پیر محمد، نستعلیق، نسخه کامل.

شماره 9169

□ در مجموعه Pc I 20 گذشت.

شرح قصیدہ امالی

آغاز: (بدون دیباچہ)

ملیک مالک... یعنی آن خدای پادشاہان است و خداوند خداوندان است او را سزد

صفت بندگی و برتری پس بغیر الله تعالی.

□ احمد یار، گ ۴۸ ب - ۱ ب، سپس روشن دل منظومہ پنجابی.

شماره 8963

کشف الاستار عن وجوه الاسرار

مؤلف: سید محمد ہادی بن سید مہدی بن سید دلدار علی لکهنوی. بہ امتثال امر علامہ سید

محمد نوشته است.

تاریخ تالیف: معنون بہ محمد امجد علی شاہ آودہ (۶۳ - ۱۲۵۸ هـ) و ستایش وزیر او نواب

امین الدولہ عمدۃ الملک امداد حسین خان.

در مقدمہ می گوید:

«این رسالہ ایست مشتمل بر نقض شبہات رسالہ مفتاح الاسرار از جملہ چہار رسالہ

فارسیہ کہ آنها را بعضی فضلائی مسیحیہ مسمی پادری فناور صاحب از بلدہ اکبر آباد

درین دیار نزد... مجتہد العصر سید محمد... فرستادہ استدعای جواب نمودہ.»

□ سدہ ۱۳ هـ، ب ت، ب ک، نستعلیق، ۱۴۹ گ.

APc II 2

کنزالفوائد

مؤلف: محمدکاظم بن محمد شفیع هزار جریبی.
در ۱۲ باب: ۱. دفع شبهات واهیه، ۲. وجوب اجتناب از فتنه‌های مضلّه. ۳. فراگرفتن نعمتهای حق تعالی است جمع خلق را، ۴. عقل، ۵. فضیلت علم...؛ ۱۲. ذکر وجوب استعاذه است به خداوند.

آغاز:

الحمد لله... اما بعد چنین گوید تراب اقدام مؤمنین و خادم طلبه علوم انمه طاهرین.
ر. ک: الذریعه، ۱۶۱/۱۸.

□ ۱۲۶۷ هـ، محمد مهدی متخلص به کوثر، نستعلیق، ۶۹ گ.

Pc III 58
1128

لابد للمسلمین

آخوند درویزه.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه 6539 گذشت.

لمعان الايقان و میزان الرحمان

مؤلف در دیباچه نام خود را نیاورده و می‌گوید: «فقیر حقیر از قلم سراپا تقصیر به حیّز تحریر ریخته تا خلق را اشتباهی نباشد.» در ظهیریة نسخه نام او «سید مرحوم موسوی» یادداشت شده است.

در اصول دین از دیدگاه شیعی.

آغاز:

الحمد لمولا و الصلوة علی من ارسله... اما بعد این وجیزه‌ایست مسمی بلمعان

الایقان...

در الذریعه و مشترک از این کتاب یادی نشده است.

□ سده ۱۲ هـ، محمد مهدی بن مرزا کاظم مرحوم، ۷۸ گ.

Pc III 52
1166

ماه مسایل فی تحصیل الفضائل
گردآورنده: احمدالله بن دلیل الله صدیقی.
همان: مشترک، ۱۱۷۴/۲.

□ ۱۵ شعبان ۱۲۵۳ هـ، محمدقادر عبدالرحمان، در میراث^ط، نستعلیق،
موریا نه زده، ۵۸ گ.

شماره Pd II 15
1872

□ ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۰۰ هـ، ابوالظفر عبیدالله غلام حسین (بن نوراحمد)، نستعلیق،
۴۹ گ.

شماره 9240

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 6265 گذشت.

مخزن الدلائل

مؤلف و مترجم: ناشناخته.

متن عربی با زیرنویس فارسی.

در علامات مهدی موعود، حدیث فتح قسطنطنیه و کنیسه و انطاکیه و اندلس و غیره.

□ صفر ۹۵۰ هـ، بایزید، نسخ، آغاز (پاره شده): اللهم جيش من المدینه... سوی
ایشان لشکری از مدینه و ایشان از گزیدگان، ۱۳۸ گ.

شماره 6215

مزقه وسطی

مؤلف: اسماعیل حسینی خاتون آبادی اصفهانی عراقی (دیباچه).

همان که نام کامل او میرمحمد اسماعیل الخاتون آبادی بن محمد باقرالحسین الافسطی

الاصفهانی (۱۰۳۱ - ۱۱۱۶ هـ) آمده است. ر. ک: طبقات اعلام الشیعه (ق ۱۱)، ۴۶ - ۴۷،
فهرست اعلام الذریعه، ۱۸۳/۱.

در دیباچه می‌گوید:

«چون از مشهد مقدس رضوی برادر دینی... [حذف القاب] حاجی حسین اصفهانی

مکتوبی... به حقیر... اسمعیل الحسینی الخاتون آبادی اصفهانی عراقی نوشته و در [آن]

عبارتی چند درج کرده از یکی فضلی عصر و کبرای دهر شیخی از مشایخ عظام خراسان [نامش را نیاورده] که در جواب مکتوب او به او نوشته و آن عبارات اینست ... [حذف عبارت] ازین حقیر... تحقیق صدق و کذب و جرح و تعدیل مضامین این عبارات و حق و بطلان این افادات التماس نموده و به نوشتن آنچه به خاطر فاطر رسد، امر فرموده... و به فارسی نوشته شد تا فایده او اعم و اشمل باشد... و این رساله به مزقه وسطی مسمی گردید و مبوب شد بر پنج باب و خاتمه.»

۱. ادله احکام شرعیه، ۲. در بیان آن که عمل و افتا در هیچ حکمی از احکام شرعیه جایز نیست، ۳. در ذکر طریق حق در باب اجتهاد و تقلید و ذکر دلایل آن، عنوان‌های باب ۴ و ۵ و خاتمه نانویس.

آغاز:

نحمدک اللهم واهب طرق العرفان... باعث بر تفریر این مقاله و تحریر این رساله آن که.

در الذریعه نامی از این کتاب نیامده است.

☐ سلخ صفر سنه ۱۹ [کذا]، نستعلیق، ۶۵ گ.

Pc III 36
1299

معتقدات

محمدصادق برکانی.

☐ ۱۱۳۶ هـ، در مجموعه Pd II 39 گذشت.

معرکه شکن و سنگ افکن

مؤلف: میرزا امیرعلی شاگرد مرزا محمد شاه جهان آبادی.

در پاسخ کتاب معرکه آرا تألیف احمدبن محمود فاروقی نگاشته ۱۲۴۹ هـ که برای مؤلف از کانپور به لکنهو فرستاده بود. احمدبن محمود فاروقی از معاصران مؤلف بود و سفرهایی به حیدرآباد دکن و کلکته و لکنهو کرده بود.

در ردّ اهل سنت و جماعت از دیدگاه شیعی، با عنوان‌های «قال» و «اقول».

آغاز:

الحمد لله الذي اعز المؤمنين... اما بعد پس می گوید فقیر منزوی زاویه خمول

پیرو طریقه آل رسول.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۳۶۳ گ. با یادداشتی در سال ۱۲۶۷ هـ در خاتمه.
مهر: «ظریف نقش کف پای محمد ۱۲۳۵» (ظهریه و خاتمه)

Pc III 58
1149

مقاصد الایمان

مؤلف: ناشناخته. از او است شمس‌الایقان در همین بخش. فهرست.
از دیدگاه شیعی، در ۷ «مقصد» در عقاید و کلام شیعی.
آغاز:

الحمد لله... اما بعد این است مقاصد الایمان که به سبیل اختصار و ایجاز برای بصیرت
اهل ایمان نگارش یافته.
در الذریعه نیامده است.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۴ گ.

Pc I 14
1204

مکتوب حبیب‌الله قندهاری

□ سه نامه. در مجموعه Pc I 1 گذشت.

مکتوب ملا محمد مشکک به علمای ماوراءالنهر

□ در مجموعه Pd II 39 گذشت.

مناقب السادات: شرف السادات

مؤلف: شهاب‌الدین احمد دولت‌آبادی.

همان: مشترک، ۱۱۹۱/۲

□ به وقت چاشت، چهارشنبه ۲۷ ذی‌قعدة ۱۲۲۹ هـ، قطب‌الدین سیالکوتی، برای

میان محکم‌الدین، نستعلیق، ۳۴ گ.

Pc III 72
470

منتخب العقاید

مؤلف: محمد جمیل بدخشی. ر. ک: یاد یار مهربان، ۱۷۷ که منابع تاجیکی درباره مؤلف را نشان داده شده است.
همان: مشترک، ۱۱۹۲/۲.

□ ۲۷ ذیحجه ۱۰۷۴ هـ، در موضع گل بهار (کشمیر)، نستعلیق، ۱۱۱ گ.

Pc II 1
2718

□ ۴ رجب ۱۲۹۲ هـ، حسب الامر ملا میرحسن صاحبزاده، نستعلیق، نسخه کامل.
شماره 12966

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، کامل.

شماره 11179

رساله در مودت اهل بیت و صحابه

مؤلف: جان محمدبن غوث محمد سیالکوتی لاهوری.
تاریخ تألیف: ۱۲۵۸ هـ.

آغاز:

الحمد لله الذي اختص نبيه محمدا صلى الله عليه وسلم... كلمة چند موافق عقیده اهل اسلام در مودت اهل بیت رسول و دوستی صحابه کرام به تحریر می آرد.

□ در مجموعه، گ ۱۰ ب - ۱ الف.

شماره 6676

شرح رساله مهتدی: مصباح الهدایه

شارح: حبیب.

همان: مشترک ۱۱۸۴/۲.

□ ۲۴ چیت ۱۹۱۵ ب، ابراهیم ولد میان شیخ عثمان ساکن سوک احمد، عمله پرگنه گجرات، برای محمد صالح، نستعلیق، ۲۶۳ گ. سپس مکتوب حامد قاری لاهوری درباره نماز جنازه کناس، در ۳ گ.

شماره 8886

نجات‌المتقین

مؤلف: حسن مدعو به عسکری بن هدایت‌الله بن محمد مهدی شهید حسینی (رجب ۱۲۱۱ هـ - ۱۲۸۰ هـ). از علما و فقهای خراسان و مؤلف چندین کتاب، از آن جمله ینابیع الشریعة فی فروع مذهب الشیعه را در دیباچه نام برده است. پدرش چندی پیش از تألیف نجات‌المتقین فوت کرده بود.

تاریخ تألیف: زمان محمداشاه قاجار (۱۲۶۴ - ۱۲۵۰ هـ) و قبل از شعبان ۱۲۵۸ هـ (ر.ک: یادداشت مؤلف).

در اصول فقه، مشتمل بر مقدمه و دو مقصد و خاتمه. مقدمه در اموراتی که فی‌الجمله خارج از اصول و فروع است؛ مقصد اول: در اصول دین و مذهب؛ مقصد دوم در معظم مسایل فروعیه عبادات که طهارت و صلوة و زکوة و خمس و صوم است؛ خاتمه در بعضی از مسایل معاملات. آغاز:

الحمد لله الذى جعل ارشاد المرشدين وسيلة لنجاة المتقين و الصلوة والسلام على من شرح لنا الشرايع.. افقر عبدالله الغنى ابن هدایت الله بن محمد المهدى الشهيد الحسينى الحسن المدعو بالعسكرى.

ر.ک: الذريعة، ۶۱/۱۴ درباره کتاب؛ طبقات اعلام الشيعة (ق ۱۳)/ ۸۱۷ شرح حال مؤلف.

□ سده ۱۳ هـ در عصر مؤلف، نسخ معمولی، عنوان‌ها شنگرف، ۳۳۲ گ. یادداشت مؤلف: «بسم الله تعالى. چون عالی جناب، فضیلت مآب، علامی، فهامی، وحیدالعصر و فریدالدهر جناب حاجی مآلا محمد... (محو شده) [واعظ] شیرازی به شرف تقبیل عتبه آستان امام ثامن - روحی فداه - مشرف شده بودند و مکرر فیض صحبت ایشان دست داده و جناب ایشان... اهل و مستحق هرگونه... (ناخوانا) بودند، مجلد رساله نجات‌المتقین که از تصانیف فارسی این خادم شریعت بود، تسلیم ایشان نموده که از فتاوی حقیر نقل نموده هرکس تکلیف خود را داند به نقل ایشان عمل نماید که محل اعتماد حقیر... و هرکس درک فیض از وعظ ایشان نماید، فوز عظیمی دریافت نموده لیکن از غلط کاتب این چنین نبشتم. امید که کیاست کیاسین تدارک غلط کاتب نماید چه فرصت مقابله کامل نشد. چهارم شهر شعبان المعظم ۱۲۵۸ هـ. با مهر «عسکری ابن هدایت الله الحسينی» (معین نظامی)

النزهة الاثنی عشریه

مؤلف: میرزا محمد متخلص به «کامل».

همان: مشترک، ۱۱۹۸/۲.

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، موریا نه زده، ۲۶۲ گ، جلد پنجم آن است به نام
نصرة المؤمنین.

Pc III 71

1024

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، موریا نه زده، آغاز افتاده: در آن مبین شده بالا جمال گذشته
است، ۱۵۴ گ.

Pc III 63

1185

نصرت الحسینیة

مؤلف: علی بن دلدار علی لکهنوی.

همان: مشترک، ۱۱۹۹/۲.

☐ ۲۱ رمضان، بدون سال، سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۸ گ.

شماره 9864

☐ ۱۲۵۳ هـ، ترقیمه: «تمام شد رساله نصرة الحسینیة من تصنیف جناب سید علی
صاحب دام ظلّه، به تاریخ بستم شهر صفرالمظفر در شهر بنارس ۱۲۵۳» نستعلیق،
موریا نه زده، ۲۵ گ.

Pc III 65

1222

وجیزة المتعلمین فی بیان اصول الدین

مؤلف: محمد حسین بن خیرالله لاری که در ۱۲۲۵ هـ در شیراز بوده است و این رساله را

خودش در ذیقعدة ۱۲۴۴ هـ در بحرین کتابت کرده است.

در ۸ باب: ۱. اصول دین و مذهب، ۲. اثبات صانع، ۳. توحید، ۴. عدل، ۵. نبوت، ۶.

امامت، ۷. معاد، ۸. امر به معروف و نهی عن منکر، خاتمه در موعظه.

آغاز:

الحمد لله الذى خلق الانسان و علمه البيان و فضله على كل شئ كان... اما بعد خامه
عقیدت علامه محتاج به تأییدات موید باری ابن خیرالله محمدحسین اللاری.
در ذریعه نیامده است.

□ ترقیمه: «قد تمت بید مؤلفه الجانی فی شهر ذیقعدہ ۱۲۴۴ هـ در جزیره
بحرین»، نستعلیق شکسته مایل، گ ۱۰ ب - ۱ ب، سپس چند برگ (۲۳ الف -
۱۱ الف) باقی مانده از کتاب فقهی و عقیدتی شیعی به روش سوال و جواب. در
آخرین سوال از سید عبدالله نایینی نام برده شده که در چار محال بوده و خود را از
شاگردان مؤلف می دانست، اما مؤلف می گوید که من او را نمی شناسم و آنچه او
(نایینی) می گوید جعل است.

Pc III 69
1014

وسيلة النجاة

شاه عبدالعزیز دهلوی.

□ در مجموعه Pi XI 80 گذشت.

و. اصول فقه

منارالانوار

مؤلف: ابوالبركات عبدالله بن احمد معروف به حافظ الدين نسفى (م ٧١٠ هـ). به عربى.
ر. ك: كشف الظنون، ١٨٢٣.

ترجمه:

تنوير المنار

مترجم: عبدالعلى محمد بن نظام الدين محمد انصارى لكهنوى. ملقب به بحر العلوم (م ١٢٠٥ هـ).
رجب ١٢٣٥ هـ).

آغاز:

الحمد لله الذى احكم اصول الشريعة الغرا وبنى عليها الفروع من الاحكام.
ر. ك: تذكره علمائى هند (قادري) ٣٠٦ - ٣٠٤ شرح حال مترجم و نام اين اثر تنوير الابصار.

□ سده ١٣ هـ، متن به نسخ شگرف، ترجمه به نستعلیق، ٢٧٥ گ.

ز. فقه

کتاب ارشاد در اختلاف فقها
ناشناخته.

□ ۱۱۳۵ هـ، در مجموعه شیرازی 6283 گذشت.

اساس المصلی

بدر بن رکن سندی.

□ در مجموعه 8866 گذشت.

اسوله و اجوبه

عبدالحمید و غلام رسول.

□ در مجموعه 6379 گذشت.

اعتکاف

محمد یوسف.

□ بیاض فقهی 11149

ایمان و احکام

ناشناس.

□ ۱۱۴۴ هـ، در مجموعه 13272 گذشت.

بیاض فقهی

در آن علاوه بر مسایل متفرقه، رساله اعتکاف تألیف محمدیوسف بن الله [!] که به خدمت مراد خود مخدوم اعظم مولانا خورد سلمه الله تحفه داده است، نیز نقل شده است. با عنوان فصل، فصل، لغت اعتکاف، اعتکاف زنان، اعتکاف مندور.

آغاز:

حمد و سپاس که معتکفان ملاء اعلا و مقدسان و مذکران عالم بالا.

□ شکسته، ۲۸۵ گ.

شماره 11149

البيان في قباحة الدخان: تنباکو

جان محمد لاهوری.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6613 گذشت.

بیت الاسلام

□ ۱۲۷۱ هـ، در مجموعه Pi XI 81 گذشت.

تتمه مجموعه خانی فی عین المعانی ← مجموعه خانی...

تجارت، رساله

دو رساله ناشناخته.

□ در مجموعه Pd II 39 گذشت.

تحفة الابرار الملتقط من آثار الائمة الاطهار

مؤلف: سيد محمد باقر رشتي گیلانی (۱۱۷۵ - ۱۲۶۰ هـ).

همان: مشترک، ۴۳۴/۱۴؛ الذریعه ۴۰۳/۳ - ۴۰۴؛ کشف الحجب، ۱۰۳.

□ ۲۷ جمادى الاول ۱۲۴۵ هـ در عهد نصیرالدین حیدر شاه اوده، به فرمایش آغا

زین العابدین خان، در لکهنو، نستعلیق، از بحث نوافل آغاز می شود: «مخفی نماند

که از جمله محاسن عبادات مواظبت به نوافل است»، ۲۶۹ گ.

مهر: «زین العابدین خان؟؟ ۱۲» محو شده (خاتمه)

«محمد علی خان ۱۲۳۸ هـ» (ظهریه)

شماره 6688

گزیده:

۱. وجیزه

گزیننده: محمدجعفر بن محمد صفی فارسی، در حیات مؤلف.

در مسایل نماز.

آغاز:

اللهم اجعلناک لتعمانک من الشاکرین.

ر. ک: الذریعه، ۴۵/۲۵

□ ۱۲۴۵ هـ (در اصل به ۴۵۱۲ ضبط شده است)، حاجی محمد فیض آبادی، در

اصفهان، نسخ، مورياته زده، ۷۲ گ.

Pc III 70

1016

□ سده ۱۳ هـ، نسخ معمولی، انجام افتاده، «در اجزای حیوان غیر ماکول اللحم چه

جزء لباس باشد یا محول ملاصق بدن مصلی باشد یا به جامه او نماز باطل است»،

۱۱۶ گ. (معین نظامی)

Apd II 21

تحفة الحسينی

محمد اشرف لاهوری.

□ ۱۱۳۷ هـ، در مجموعه 6543 گذشت.

تحفة الحسينيه

مؤلف: آقا محمدباقر وحید بهبهانی (م ۱۲۰۵ هـ).
همان: مشترک، ۴۳۸/۱۴.

- ۲۳ ربیع الاول ۱۲۰۲ هـ، شیخ رضا علی و سید احمد علی خان، به حسب اقتضای میراحمد علی خان، نستعلیق، ۸۵ گ.
مهر و یادداشت: ۱. «از عرصه بست و دو سال این کتاب نوشته داشته بود، الحال بنده بخشیش حسین این را مرمت جلد و غیره نموده. مرقوم روز جمعه ماه رمضان ۱۲۲۴ هجری مقدسه.» (۸۵ ب)
۲. «میراحمد علی خان صاحب مرحوم از شوق طبیعت خود با هم شده معه سه صاحبان این کتاب را ترقیم نموده به والد مرحوم بخشیدند. از والد به بنده رسیده.» و مهر نویسنده یادداشت در کنار آن: «بخشیش حسین ۱۲۲۵ هـ». همین مهر بر ظهره نیز دارد با این اعلان: «مالک این کتاب تحفة الحسینیه» [کذا]

Pc III 59
1201

تحفة الملوك

مؤلف: ناشناخته.

در مسائل فقهی شکار است.

آغاز:

الحمد لله الذى... آموختن یک مسئله شرع فاضل تر است از عبادت شصت ساله... چون فضیلت آموختن مسائل شرع بدین مشابه بود بنابر آن چند مسئله شکار که حاجت بدان بیشتر است از کتب معتبره جمع کرده آن را تحفة الملوك نام داشته.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۸۵ گ.

Pd II 4
5423

تحفة النصاب

یوسف گدا.

□ در مجموعه ۹۰۵۰ گذشت.

تذکره موتی
ثناء الله پانی پتی.

□ ۱۲۵۷ هـ، در مجموعه Pi XI 2 گذشت.

ترغیب الصلوة
مؤلف: احمد بن زاهد.

□ ۱۲۸۹ هـ، نجم‌الدین بن جلال‌الدین کاشغری، نستعلیق، ۲۴۴ گ.

Pd II 2
5540

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق ماوراءالنهری، ناتمام، ۵۵۵ ص.

شماره 13407

□ جمادی‌الاول ۱۰۰۷ هـ، عبدالکریم بن عبدالجلیل کبروی، در قصبه چمار،
نستعلیق ریز، ۱۲۷ گ.

شماره 6434

تیسیر الاحکام
مؤلف: شهاب‌الدین دولت‌آبادی.

□ سده ۱۰ هـ، شیخ‌عبدالله، نسخ کهن، ۱۲۶ ص.

شماره 12723

جامع عباسی (بیست بابی)

مؤلفان: محمد بن حسین معروف به شیخ بهایی و نظام‌الدین ساوجبی.
همان: مشترک، ۴۷۰/۱۴.

□ ۲۶ جمادی‌الاول ۱۰۹۸ هـ، محمد مقیم بن ابراهیم شولستانی، نسخ،
شماره 6475 ۵۵۸ گ.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه 6729 گذشت.

جامع عباسی (پنج بابی)

مؤلف: شیخ بهایی، محمد بن حسین.

همان: مشترک، ۴۷۰/۱۴.

آغاز:

الحمد لله رب العالمین... چو خواطر ملکوت...

□ ۴۲ جمادی الاوّل [کذا]، سده ۱۱ هـ، عبدالمحمد ولد ملا، نسخ ایرانی.

شماره 13401

□ سده ۱۱ هـ، ۹۷ گ.

مُهر: «خواجه معین الدین محمد نقشبندی ۷۴» (خاتمه)

شماره 6453

□ ۴ محرم ۱۱۹۰ هـ، محمد علی، نام فرمایش کننده (محو شده)، نستعلیق،

موریانه زده، ۱۸۸ گ.

Pc III 49 A

1065

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه 6729 گذشت.

حاشیه:

۱. حاشیه جامع عباسی

مؤلف: شیخ محمد بن علی بن خاتون عاملی.

همان: مشترک، ۴۷۴/۱۴.

□ ۱۱۸۲ هـ، ترقیمه: «۲۴ جمادی الثانی روز یکشنبه ۱۱۸۲ هـ در لکهنو، به خانه

میرزا محمد علی، [به قلم] محمد علی ولد آقا محمد باقر بن آقا حسین دانشمند

خانسی ساکن حسن آباد من محلات شهر کشمیر»، نستعلیق، مؤلف عنوان «متن» و

«حاشیه» می نویسد، در آغاز برگ یکم افتاده: «و نکاح و طلاق و نذر و کفاره داند»،

۳۱۸ گ.

مُهر: «علی مظفرخان فدوی محمدشاه بادشاه غازی ۱۱۳۳» (۳۱۸ الف)

Pc III 49

1077

جامع الفقه

مؤلف: پیر محمد شطاری.

در دیباچه می‌گوید وقتی شاهزاده محمدشاه شجاع در زمان شاه جهان (۶۸ - ۱۰۳۷ هـ) به جانب اکبرنگر آمد، تمامی ملک بنگاله و اودیسه [تلفظ امروزی: اژ یسه] را معمور و آبادان ساخت و این کتاب در بلده کهوره گهات به پایان رسید.

مؤلف با چند طالب علم در پی تحصیل علوم دینی بود که قاضی شیرمحمد نزد او آمد و به او گفت که برای آسانی فهم فرزندان مسلمان که مبتدی‌اند و به عربی ادراک ندارند، احکام و ارکان شریعت را به عبارات شافی فارسی بنویسد. و او تعمیل کرد.

فقه حنفی است در ۴۳ فصل: ۱. شناخت حق، ۲. فریضه وضو، ۳. شکننده وضو، ۴. بانگ نماز، ۵. نماز جماعت... ۲۰. نماز جنازه... ۳۰. طلاق... ۴۰. امانت... ۴۳. فرایض. آغاز:

الحمد لله على كل نعمت و في كل حال بعد از ادای حمد خداوند معبود که از عدم آورد کل موجودات.

□ ۱۶ شوال ۱۲۵۱ هـ / بهاگن ۱۸۹۱ ب، امر علی (و نه: امیرعلی) ولد میران چمن، نستعلیق معمولی، ۲۷ گ. همان نسخه‌ای که در مشترک، ۴۷۵/۱۴ آمده است. شماره 6228 (شیرانی)

حدیقه المتقین فی معرفه احکام الدین

مؤلف: محمدتقی مجلسی اول (م ۱۰۷۰ هـ).

آغاز:

الحمد لله... اما بعد چنین گوید... که این رساله ایست در بیان عبادات.

همان: مشترک، ۴۸۶/۱۴.

□ ۲۳ رجب ۱۱۳۳ هـ، نسخ ایرانی، ۲۲۲ گ.

مهر: «المتوکل علی الله رجب علی» (ظهریه)

یادداشت خرید: «از مال این رجب علی گازر ولد مرحوم آقا جمال... از ملأ رمضان

کباب فروش [و نه کتاب فروش] خریدم. به مبلغ ده ریال و نیم. فروشنده بی اذن و خریدار به لعنت خدا و نفرین رسول گرفتار شوند. (ظهریه).
یادداشت خرید: «از مال آقا عبدالغفار نامی بود. بعده کمترین که خرید، رقم او را سیاه کردم». و زیر این تحریر مهر و یادداشت عبدالغفار بوده که خریدار جدید آن را سیاه و باطل کرده است.

یادداشت خرید: «این کتاب حدیقه المتقین از ملا محمد کربلایی به تاریخ پانزدهم شهر رجب المرجب ۱۲۵۶ هجری به قیمت شش قران سکه محمد شاهی. المالک محمد کاظم بن سید مصطفی مرحوم مازندرانی.» (خاتمه)

شماره 6438

□ ۱۲۱۸ هـ، ترقیمه: «تحریر فی شانزدهم شهر جمادی الاول من شهر الف مائتان و ثمان عشر من الهجرة النبویة»، نسخ ایرانی، ۱۷۶ گ.
مُهر: «لا اله الا الله الملك الحق المبين محمد عبده ۱۱۴۹».

APd II 3

□ سده ۱۳ هـ، فیض علی بن امیر بیگ لکهنو متوطناً و سعادت گنج مسکناً، به فرمایش سید امدادعلی و بر مکان همان کتابت به اختتام رسانیده، محشی، نستعلیق، ۳۷۵ گ.

Pc III 45

1102

تعلیقہ:

۱. تعلیقہ حدیقه المتقین فی شرح الباب الرابع

تعلیقہ نویس: علی بن دلداری علی نصیرآبادی لکهنوی.
باب چهارم در احکام صائمین (روزه‌داران) است.
آغاز:

سبحان من تنزه عن صفات المخلوقین و تعالی عن... اما بعد فهذه تعلیقہ لطیفه و فواید انیقہ... متن باب چهارم در صوم است.

□ سده ۱۳ هـ، نسخ، ۳۰۲ گ.

مُهرها: ۱. «محمدعلی خان ۱۲۳۱»

۲. «زین العابدین خان» (ظهریه)

شماره 6463

حق الیقین

مؤلف: محمدباقر مجلسی.

□ ۱۸ رجب ۱۱۴۸ هـ، محمدیار، نستعلیق، موریانه زده، پوسیده و سخت آسیب دیده، برگها قابل شمار نیست، بر ظهیره یادداشتی دارد که این کتاب در تاریخ ۷ ربیع الآخر ۱۱۸۳ به دست سید لطف علی بن میر غضنفر علی رضوی بهکری افتاد.

Pc III 76
2505

[حُکم نامه‌های دادگاه شرعی تونک]

حکم نامه‌هایی که اغلب با امضای صاحبزاده حافظ محمدجمال خان ناظم محکمه عالیہ شریعت تونک و مولوی شاه عالم مفتی محکمه عالیہ شریعتِ غزّا، تونک در سالهای ۱۲۷۵ - ۱۲۷۳ هـ صادر شده است.

آغاز:

بعونه تعالی و تقدسه آنچه حکم شریعت غزاست جاری و ساری کرده شود. فقط
تحریر بتاریخ بست و هفت شهر ربیع الاول ۱۲۷۳ هجری.

□ شکسته، ۱۷۰ گ.

شماره 6337 (شیرانی)

حیرت الفقهاء و حجّة الفضلاء

علاء مفتی بخارایی.

□ ۱۲۳۶ هـ، در مجموعه 6623 گذشت.

حیرت الفقیه

ابوسعید شریف علاء قریشی.

□ ۱۲۳۶ هـ، در مجموعه 6623 گذشت.

خلاصه الفقه

مؤلف: عبداللطیف لاهوری.

همان: مشترک، ۵۰۷/۱۴.

□ ۱۱ جمادی الاول ۱۱۵۴ هـ، ترقیمه: «به تاریخ یازدهم شهر جمادی الاول ۱۱۵۴ هـ، روز چهارشنبه، به وقت چاشت، در موضع بازید نگر، عمله پرگنه فیروزپور تحریر یافت. راقمه رقیمه فقیر عبد رحیم قوم افغان، برای پاس خاطر سیادت پناه نورشاه نوشته شد»، نستعلیق، ۱۳۳ گ. در ابتدا و انتهای نسخه یادداشت‌های فقهی و منظومه‌های پنجابی از همان کاتب.

Pd II 34

???

□ ۳ محرم ۱۲۰۶ هـ، عبدالعزیز خان ولد حافظ حیدرخان، ساکن جهجر، به فرمایش بهائی صاحب... رسالدار، در مسجد قلعه، به مقام لوهارو، نستعلیق معمولی، ۳۲۷ گ.

Pd II 37

2524

خلاصه الکلام فی دین الاسلام

محمد احمد.

□ در مجموعه Pc I 10 گذشت.

خلاصه شرح کیدانی: دستور المصلین

شارح: سعدالدین بن شریف جونپوری.

آغاز:

حمدی که ابکار افکار بلغاء کبار در بلوغ غایت آن عاجزاند.

همان: مشترک، ۵۱۶/۱۴.

□ ۷ ربیع الثانی ۴۱ جلوس والا!!، سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۷۲ گ.

Pd II 19 شماره

1251

□ ۱۰۱۰ هـ، در مجموعه Pd II 20 گذشت.

شرح خلاصه کیدانی ناشناخته.

□ ۱۰۱۳ هـ، در مجموعه Pd II 20 گذشت.

خواص الحیوان

مؤلف: شیخ محمد علی «حزین» لاهیجی (م ۱۱۸۱ هـ).
در احکام شکار و خواص جانوران.
همان: مشترک، ۴۳۰/۱.

□ ۱۲۰۶ هـ، ترقیمه «تمت حرره فی سنه ۱۲۰۶ هـ»، نستعلیق، عنوانها شنگرف،
موریانه زده، ۳۳ گ.

Kpd II 1
2179

رساله قاضی قطب

□ ۱۱۹۴ هـ، در مجموعه 8965 گذشت.

رضاع

حسن الفاسی.

□ ۱۱۳۷ هـ، در مجموعه Pd II 39 گذشت.

زاد الآخرة

مؤلف: حاجی عبدالله نومسلم راتهور اوچی (دیباجه).
در دیباجه می گوید:

«چند مسائل که نقش وار متفرق در کتب فقه و سلوک بودند، آن را منتخب کرده

چون عقد ثریا فراهم آورده زاد الآخرة نام نهاده شد.»

در ۱۰ باب: ۱. عیادتِ مریض، ۲. تلقین کردن وقت نزع، ۳. غسل میت، ۴. تکفین میت،

۵. بُردن میت به سوی گورستان، ۶. نماز جنازه گزاردن، ۷. کفارت میت دادن، ۸. دفن کردن

میّت، ۹. تعزیت میّت، ۱۰. زیارت قبور کردن.

آغاز:

سپاس بی‌قیاس مر خداوندی را که هویدا گردانید متواتر نظیر منیر پُر روشن ضمیر.
در مشترک نیامده است.

□ ۱۶ ربیع الثانی ۱۲۶۹ هـ، عبدالله بن فیض الله، نستعلیق، ۶۳ گ.

Pd II 32
824

زاد الاموات

میرزا خان حاتم.

□ ۱۱۹۵ هـ، در مجموعه 6476 گذشت.

زاد المسافران

مؤلف در دیباچه نام خود را نیاورده، اما در ترقیمه نسخه نام او «میرزا ابومحمد مشتهر به میرزا امان بیگ - ادام الله انوار هداية علی الطالبین - « آمده است. وی همان کسی است که در دیباچه زادتواین (← همین فهرست) نام خود را «ابومحمد مشتهر به محمدامان» آورده است. به درخواست سید اسدعلی در احکام میّت نوشته است.

آغاز:

الحمد لله... اما بعد این چند کلمه ایست در بیان مجملی از احکام میّت حسب الالتماس... سید اسدعلی زاد الله توفیقه مرتّب و بر مقدمه و چند زاد و خاتمه... تا نفعش عام و فایده‌اش اتم باشد خصوصاً مسافران را بلکه برای مسافران است پس لهذا نامیده شد این عجاله به زاد المسافران.

□ ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۱۴ یا ۱۲۲۴ هـ، در فرخ آباد، نستعلیق، ۲۴ گ.

Pc III 68
1012A

زبدة الفرائض

مؤلف: عبدالباسط بن رستم علی قنوجی.

همان: مشترک، ۵۵۸/۱۴.

□ ۱۷ رمضان ۱۲۲۹ هـ، نام کتاب اصلی محو شده و به جای آن «محمد هاشم بن محمد غلام نبی جان خلف محمد روشن قادری ساکن...آباد» نوشته شده، نستعلیق، برگ یکم افتاده: اویس بن صامت الانصاری، ۱۲۳ گ.

شماره Pd II 21
1046

ترجمه سراج الاسلام

فقه سید نوربخش قاینی است به عربی با زیرنویس فارسی.

آغاز (برگ اول نونویس و بدون ترجمه):

الحمد لله الذي بعث الانبياء والمرسلين...

(برگ دوم با ترجمه):

و هو حسی و نعم الوکیل... اوبس و بهترین وکیل. باب در طهارت: گفت خدا بدرستی که دوست می‌دارد.

□ ۷ رمضان ۱۱۷۶ هـ، به فرمایش آخون علیاء ساکن الدنک، نستعلیق و نسخ، جمعاً ۱۶۵ گ و زیرنویس فارسی تا برگ ۵۱ دارد.

شماره 7946

سراج المنیر

محمد شریف کاشف شیرازی.

□ ۱۱۴۰ هـ، در مجموعه 6729 گذشت.

شرح سراجی

شارح: میرشیخ پورانی هروی خطاط.

همان: مشترک، ۵۶۵/۱۴.

آغاز: (شرح):

الحمد لله... یعنی سپاس و ستایش مرخدایی است که پروردگار عالمهاست.

☐ ربيع الثانی ۱۱۴۱ هـ / الف و مائة واحد اربعین، نسخ خوش، ۹۷ گ.

شماره 12965

سؤال و جواب

مؤلف: حسن بن امان الله دهلوی.

رسائلی یا پاسخهایی در موضوعات زیر آمده است:

۱. رساله اول، مطابق مشترک ۵۷۰/۱۴، گ ۱۱ ب - ۱ ب

۲. مسایل طهارت.

آغاز: الحمدلله... سؤال ادخال حشفه در فرج زن با عدم انزال منشاء وجوب غسل بر

طرفین می‌باشد، گ ۲۲ ب - ۱۱ ب

۳. مسایل نماز.

آغاز: سوال در نماز میّت مصلی بسم الله الرحمن الرحيم و الحمدلله به زبان جاری

سازد. آیا شرط نماز صحیح است یا نه؟

گ ۴۰ ب - ۲۲ ب.

۴. مسایل روزه.

آغاز: سؤال زن در ایام می‌تواند در آب رود بدون آن که سر را داخل آب کند،

گ ۷۸ ب - ۴۰ ب.

☐ ۱۲۴۴ هـ. ترقیمه: «تمام شد رساله [أسوله] و أجوبه صوم از افادات جناب

افضل المجتهدین... سید محمدباقر بن محمد تقی الرشتی مدظله العالی... در

سفر کربلائی معلی در میان بغله که به بندر کنکون رسیده بود، ۱۰ شهر ذیقعدہ

۴۴۱۲ [کذا: ۱۲۴۴]، گ ۷۸ ب - ۱: سپس استفتاء در بیان اختلاف و اجماعی

نماز، ۸۲ الف - ۷۸ ب.

شماره Pd II 28
996

☐ ۱۱ شوال ۱۲۴۵ هـ، در بندر بصره، همان مجموعه سؤال و جواب است با پس

و پیش بودن موضوعات: ۱. سؤال و جواب صوم؛ ۲. سؤال و جواب طهارت، ۲.

سؤال و جواب نماز، ۷۵ گ.

Pd II 30
1006

سؤال و جواب محمدکاظم سبزواری و محمدباقر مجلسی
□ ۱۱۳۶ هـ، در مجموعه Pd II 39 گذشت.

شرايع الاسلام في مسایل الحلال و الحرام
مؤلف: نجم الدين جعفر محقق حلی (م ۶۷۶ هـ). به عربی.

ترجمه:

۱. جامع الرضوی

مترجم: عبدالغنی بن ابوطالب کشمیری.
همان: مشترک. ۵۷۴/۱۴.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق ریز، جدول بند، ۳۱۵ گ.

Pc III 67
1008

شرح المنیر فی مسایل الخطیر

مؤلف: نظام الدین ابوالمرتضی یار محمد حسینی.

«این شرح را به شرح المیر... نام کرده شد»، پس کلمه «شرح» جزو نام کتاب است و صرفاً برای
تبیین و تمییز نیست.

همان: مشترک. ۵۴۸/۱۴.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، نسخه کامل.

شماره 9233

ترجمه شرعة الاسلام؟

این نامی است که فروشنده نسخه - شاید با توجه به سرآغاز کتاب - بدان داده است و نام
مترجم را ملا معین الجوینی نوشته است. گویا شرعة الاسلام محمدبن ابوبکر معروف به امامزاده
حنفی بخارایی (م ۵۷۳ هـ) است که ترجمه‌ای از آن به قلم معین‌الدین در دست داریم. ر. ک:
نوشاهی (انجمن)، ۲۱۹؛ مشترک، ۱۱۲۴/۲. نام مترجم را در نسخه دانشگاه نیافتیم.

تاریخ ترجمه: ۲۲ شوال ۱۱۸۶ هـ.

در خاتمه گوید:

«لله الحمد والمئة... روز شنبه بیست و دوم شوال سنه یک هزار و یک صد و هشتاد و شش هجری از تسوید این ترجمه به بیانی که ان شاء الله در تفهیم مراد وافی و در توضیح مدعا کافی باشد، فراغت دست داد و در مواضعی که وضوح مراد محتاج به بسط کلام بوده پاره‌ای از تفصیل نیز به کار رفت و از ایجاز مخّل و اطناب مجلّ تا مقدور احتراز نموده آمده و اگر نکته ضروری‌الذکر که خالی از فایده نبود، به خاطر آمد به موضع لایق آن ملحق نموده شد.»

و همین مترجم در دیباچه گوید: «مرا درین امر [= ترجمه] بیش از ناقل و کاتب ندانند و مواضع خطا را به ذیل اصلاح پویشند.»

مقدمه کتاب در بیان علم نافع است.

آغاز:

قال المصنّف فی شرعة الاسلام و شرح ملاء علی قاری و حافظ فخرالدین دهلوی
است رحمة الله عليهم. امید که مرادین امر...

□ ۱۱۹۲ هـ، نستعلیق، ۲۶۳ گ.

شماره 13402

شک و سهو

مؤلف: محمدباقر بن محمد تقی موسوی رشتی.

همان: مشترک، ۵۷۶/۱۴.

□ ۲۰ شوال ۱۲۴۵ هـ، ترقیمه: «تمام شد نسخه شکیات از رساله صحیحی که آن نقل نموده شده بود از کتابی که از نظر مصنّف سلمه الله تعالی گذشته بود از مؤلفات... (حذف القاب) سید محمدباقر بن محمدالتقی الموسوی الرشتی در اصفهان بودند. اتمام این رساله بیستم شهر شوال روز پنجشنبه ۱۲۴۵ در بصره شد.»، نستعلیق، ۳۴ گ.

Pd II 26
1002

شکوک الصلاة

مؤلف: محمدباقر مجلسی دوم (م ۱۱۱۰ هـ)

همان: مشترک، ۵۷۷/۱۴.

□ ۱۱۲۷ هـ، نسخ تحریری، در مجموعه، ص ۷۱ - ۳۰، سپس اوراد و ادعیه و تعویذات تا ص ۱۳۱. (معین نظامی)

Apc III 7

صلوة

مؤلف: مولانا حاجی محمدابراهیم، چنان که در نسخه زیر آمده است. شاید همان حاج محمد ابراهیم کلباسی (۱۱۸۰ - ۱۲۶۱ هـ) که شرح حال او در طبقات اعلام الشیعه (ق ۱۳)، ۱۴ آمده است.

نسخه ما بخشی از کتاب بزرگی است درباره مسائل نماز از دیدگاه شیعی. مبحث اول در مقدمات صلاة، در چند باب: باب اول در نماز واجبی، باب دوم در اوقات نمازهای یومیه، باب سوم در قبله، باب چهارم در مکان نماز، مبحث دوم در نیت و حقیقت آن، باب دوم در قیام واجب است ایستادن، باب سوم در تکبیرة الاحرام، باب چهارم در قرائت، باب پنجم در رکوع، باب ششم در سجود.

آغاز:

مقصد دویم در نماز و در آن چند مبحث است.

□ ۱۲۶۰ هـ، آقاخان، نسخ و نستعلیق ایرانی، عنوانها سنگرف، آخرین برگ صدمه دیده، ۴۹ گ. (معین نظامی)

Apd II 4

(صلوة)

مؤلف: ناشناخته که حنفی مذهب است و پیشتر رساله ما تمت من السنة فی الايام را نیز نوشته بود، چنان که در باب «قیام شهر رمضان» گوید: «و کلام در تراویح بسیار است و جمله از آن در رساله مسمی به ما تمت من السنة فی الايام... تحریر کرده‌ایم.» (گ ۸ الف). در مسایل نماز، برخی عنوانها: باب قیام شهر رمضان، باب صلاة الضحی، باب التطوع، صلاة التسییح، صلاة السفر.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق معمولی، موربانه زده، ۱۵ گ. (معین نظامی)

Apd II 3

صلوة مسعودی

مؤلف: مسعود بن محمود بن یوسف سمرقندی.

همان: مشترک، ۵۸۸/۱۴.

□ سده ۱۲ هـ، نسخ، جلد اول، ۲۸۵ گ.

Pd II 3 V.1

448

□ غزه ربیع الثانی. ۱۱۱۰ هـ، نام کاتب محو شده، ساکن قصور، جلد دوم، آغاز:

الحمد لله الذي وعد الجنة، ۲۰۴ گ.

Pd II 3 V.2

449

□ سده ۱۲ هـ، مالک (و شاید کاتب نیز) ملاً ادهم، نسخ، جلد سوم، ۲۰۶ گ.

Pd II 3 V.3

450

[صوم]: کتاب الصوم

مؤلف: در ظهريه نسخه چنین یادداشت شده است: «بحث الصوم من فتاوی الشيخ

محمد النجفی سلمه الله تع» [= تعالی].

از دیدگاه شیعی.

آغاز:

کتاب الصوم و در آن چند مطلب است. مطلب اول در شرایط آن است و در آن ده

مبحث است.

□ ۲۸ جمادی الثانی ۱۲۵۸ هـ، ترقیمه: «تمام شد کتاب الصوم، به تاریخ بست و

هشتم جمادی الثانی سن یک هزار و دو صد و پنجاه و هشت هجری، روز دوشنبه،

قریب چهار گه‌ری روز برآمده، در محله توب دروازه»، نستعلیق، ۶۲ گ.

Pd II 24

1125

صیدیه

مؤلف: سیف‌الدین احمد تفتازانی هروی.

□ ب ت، نستعلیق خوش، سرلوح، ۶۸ گ.

Pd II 38

5412

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Pd II 14 گذشت.

صیدیه

مؤلف: ناشناخته.

□ اوائل ربیع الاول ۱۱۱۹ هـ، عبدالخالق بن بدر عالم مفتی نارنولی، نستعلیق، آغاز

افتاده: در ذبح کردن و تیرانداختن و سگ دوانیدن و چرخ پرانیدن، ۷۰ گ.

مُهر: «محمد حسنین علوی ۱۲۴۹ هـ» (ظهریه)

Pd II 5

2887

ضرب الحیه فی بیان اللحیه

محمد سردبیر.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 109 گذشت.

عقیقه، رساله

مؤلف: ابو محمد مشتهر به محمد امان (دیباچه).

در دیباچه گوید: «هر چند بنابر تألیف رساله انوارالمستبصرین - که در احوال خامس آل

عباست - فرصت نبود. با آن که در رساله فواید المتزوجین و تتمه رساله قربانی مجملی از احکام

آن ذکر کرده بودم... قدری علاحه به معرض بیان می آورم.»

آغاز:

الحمد لله رب العالمین. چون بعضی از خلان ایمانی ازین بنده جانی... التماس نوشتن

رساله در باب عقیقه نمودند.

نام و نشانی مؤلف و آثار مذکور در ذریعه و مشترک به دست نیامد

□ ۱۷ جمادی الاول ۱۲۴۴ هـ، نستعلیق، ۱۲ گ.

Pd II 27

997

عمدة الاسلام

ابوطاهر کمال ملتانی.

□ ب ت، در مجموعه Pd II 25 گذشت.

فایضیه

ابوبکر فایض لاهوری.

□ ب ت، در مجموعه Pd II 25 گذشت.

فتاوی ابراهیم شاهی: فقه ابراهیم شاهی

مؤلف: احمدبن محمدبن حمید ملقب به نظام.

همان: مشترک، ۶۴۱/۱۴.

آغاز:

حمد بیحد و ثنای بیحد.

□ ۱۲۶۹ هـ، نستعلیق، موریانه زده، ۱۵۸ گ.

Pd II 12

899

فتاوی برهنه

مؤلف: نصیرالدین لاهوری.

همان: مشترک، ۶۱۳/۱۴.

□ سده ۱۲ هـ، ۹ جمادی الاوّل سنه احد بادشاه غازی!!، سید محمدتقی، آغاز

افتاده: به مزاج چون سخن بزه نگوید، ۴۲۸ گ.

Pd II 13

677

فتاوی شیبانی: فقه شیبانی

مؤلف: علی بن محمد علی خوارزمی.

□ همان کتاب و همان نسخه که در مشترک، ۶۲۱/۱۴ معرفی شده، اکنون به دانشگاه

پنجاب منتقل شده است. می افزایم:

مُهرها: ۱. «خواجه کلان بن خواجه احمد الحسنى» (ظهيره)

۲. «خادم شرع محمد نعیم مفتی» (ظهيره)

۳. «خادم شرع میر محمد نعیم» (ظهيره)

و یادداشت او: «هذا کتاب شیبانی من ممتلكات فقیر الحقیر میر محمد نعیم است

میر محمد سعید ختنی.» (ظهيره)

شماره 11041

فتاویٰ عبدالحی دهلوی بڈھانوی

فتاویٰ مولانا عبدالحی دهلوی بڈھانوی (م: ۸ شعبان ۱۲۴۳ هـ) مرید و داماد شاه عبدالعزیز

دهلوی.

به صورت سوال و جواب.

آغاز:

سوال اول آن که عقاید صوفیه این زمان از سور وحدت وجود که در حقیقت منافی

عقاید اسلام است.

□ ترقیمه: «نقل مطابق اصل نوشته» با نقل دو مُهر:

۱. «محمد مخصوص اللہ ۱۲۴۹»

۲. «محمد موسی ابن شاه رفیع الدین ۱۲۳۵»

شماره 13277

فتاویٰ القاعدیه

مؤلف: شمس الدین ابو عبد الله محمد بن علی بن ابی القاسم ابن ابی رجاء القاعدی

[خجندی]. این نامی است که در یادداشتی تازه تر آمده است و نام کتاب نیز بر ظهيره نسخه

«دفتر ثانی قاعدی» و در آغاز فهرست مطالب «فهرس الجلد الثانی من الفتاویٰ القاعدیه»

یادداشت شده است. البته فتاویٰ باین نام موجود است. ر. ک: کشف الظنون، ۱۲۲۸.

آنچه مسلم است، کتاب در ماوراء النهر تألیف شده و در آن «مسائل الاجارة المرسومه

بسمرقند» (گ ۱۸۷) آمده است. مشتمل بر چند «کتاب»: شهادت، وکالت، کفات، حواله، قضا،

صلح، اقرار، هبه ... (آخرین عنوان): فی رسم المفتی که در آن از خلاصه الفتاوی شیخ الاسلام قدوة الانام رضی الملة و الدین ابی محمدالحسن بن علی بن الحسن الخرازی نقل قول شده است. نام امام ناصرالدین ابوالقاسم سمرقندی (گ ۱۷۷ ب) نیز یاد شده است. در آن زیر عنوان «گواهی از خط کاغذ» می‌گوید:

«قال: گواهی در کاغذ نوشته آمد تمام کسی برخواند. گواهی گوید که من هم چنین گواهی می‌دهم که اندرین نسخه نبشته آمده است و وی برخواند.» (حاشیه گ ۶). نمونه نشر قرن هفتم است. مؤلف نام منابع یا فقها را کم‌تر آورده است و فقط احکام را نوشته است. در آغاز هر «کتاب» موضوع مورد بحث را به عربی بیان کرده است.

□ سده ۷هـ، نسخ، به نظرم اصل نسخه در برگ ۱۷۸ ختم می‌شود و فصول بعدی «فصل فی مسایل بیع» جزو ملحقات است، ۱۸۸گ. مهر: «محمد نجم‌الدین ۱۱۸۵» (خاتمه)

شماره 6241 (شیرانی)

فتاوی منورخانی

مؤلف: ناشناخته، معنون به خان اعظم منورخان.

در دیباچه می‌گوید:

«برای ادراک عامه مؤمنان که در ذهن ایشان ادراک کتب عربی نمی‌گنجد چند احکام مسایل فقهی که احتیاج بدان اغلب است و ادراک آن اهم است، از هفتاد و یک کتاب معتبر [که مؤلف نام آنها را آورده است] از حجاب جلباب تازی منکشف کرده به لباس پارسی آراسته و درین مجموعه جلوه داده و به هشت باب به عدد سرای مینو مرتب گردانیده و مقدمه آن در بیان فضل علم و جهاد تحریر افتاد... لاجرم به ذکر خان اعظم... [حذف القاب] معین العلماء، ملجاء الصلحاء، برگزیده درگاه سبحان منورخان... این مجموعه محرر شد و نام این فتاوی منورخانی نهاد.»

فهرست ابواب: ۱. طهارت، ۲. صلوٰة، ۳. زکوٰة، ۴. صوم، ۵. مسایل السیر، ۶. صید و ذبایح و الاضاحی، ۷. خطر والاباحت، ۸. متفرقات.

آغاز:

فراوان شکر و سپاس و آفرین و ستایش بقیاس مر حضرت عزت خالق را که قوال مخلوقات را.

□ ۴ شوال ۱۱۱۲ هـ، موریانه زده، نستعلیق، ۵۹ گ.

مُهر: «خواجه محمد مقصود ۱۱۸۳» (۱ ب)

شماره Pd II 15
1899

فتوی قاضی ثناءالله پانی پتی

□ ۱۲۵۷ هـ، در مجموعه Pi XI 2 گذشت.

ترجمه فرایض شریفی : ترجمه فرایض سراجیه با فواید شریفیه

مترجم: مولوی محمد ارشد. (ترقیمه)

در مسایل ارث از دیدگاه حنفی، با عنوان فصل و باب ولی بدون شمارنده، فصل مانع ارث، باب شناختن فرضها، فصل احوال زنان، باب عصابات... باب العول... باب تصحیح مسایل فرایض... فصل در بیان مرتد... در بیان اسیر... فصل در بیان غرق و جرقی (آخرین فصل).
آغاز:

جميع ستایش ثابت است مرخدای را که پروردگار عالمهاست.

□ ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۵۲ هـ، ترقیمه: تمام شد ترجمه فرایض سراجیه با فواید شریفیه تصنیف مولوی محمد ارشد صاحب، به تاریخ بست و چهارم شهر ربیع الثانی ۱۲۵۲ هجری، یوم دوشنبه، وقت یک پاس روز برآمده، به خط... امانت علی فاروقی ملانوی، به مقام بلده فیض آباد، هنگام نوکری عدالت...، نستعلیق، گ ۸۹ ب - ۱ ب، سپس جدول اختلاط النسبت مع ذوی الفروض و العصابات ۱۰۳ الف - ۸۹ ب. در ابتدا فهرست مطالب با جدید دارد.

یادداشت: «فرایض شریفی فارسی و خلاصه الحساب فارسی مملوکه سید محمد سرفراز علی بن سید محفوظ علی سندیلی غفرالله لهما» (ابتدا). اما در این مجلد خلاصه الحساب ندارد.

شماره Pd II 23
1089

فقه ناشناخته

نشانیها: باب اول در ایمان... باب هفتم در نکاح (در ذخیره گفته که نکاح منعقد می شود با ایجاب و قبول) باب پانزدهم در رهن، باب بیست و ششم در مناقب ابوحنیفه و شاگردان او.

این باب ارزشمند است:

آغاز: از آن که شرط وجوب همه طاعت ایمان است...

انجام افتاده: تا احوال حسین بن علی امام ملقب به حسام‌الدین سغناقی مؤلف نهاییه.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق ریز خوش، با حواشی منقول از کتب شیخ عبدالحق محدث دهلوی، ۱۸۹ گ.

Pc I 21
2127

فقه ناشناخته

فقه منظوم است که به علت افتادگی برگ دوم نام شاعر و کتاب معلوم نشد. چند سرفصل: کتاب اوقات الصلوة، کتاب الاذان، شروط الصلوة، صفة الصلوة... کتاب حساب الفرائض (آخرین عنوان).
آغاز:

بنام خدایی که در آب و خاک بحکمت ودیعت نهد جان پاک
□ آغاز و انجام افتاده، با خط تازه تر تاریخ کتابت ۱۰۹۴ هـ، آمده است.

Pd II 9
698

فقه، ناشناخته

در چند باب: ۱. ایمان و اسلام، ۳. ستر عورت و بیان مواضع که مرة را در آن رخصت است، ۴. حیض و نفاس و استبراء، ۱۵. بانگ نماز، ۲۰. روزه، ۴۰. سفر، ۵۰. عدد زنان که بر مردم حرام‌اند و اجتنابات و حرمت مصاهرت، ۶۰. خوف و رجا و شکر و صبر و کید و مکر، ۷۰. در پوشیدن جامه زر و نقره و مس و رویین و افریشم، ۸۰. بیع، ۹۰. تعظیم و شانه گردانیدن مؤمن را، ۱۰۰. قصاص و دیت و جنایات، ۱۱۴. اعراف و بهشت و دوزخ.
برخی منابع مؤلف: قصیده امالی، نوادر الفتاوی، لباب الاحادیث، مختصر القدوری، کنز العباد، گواه از اشعار عربی می‌آورد.
آغاز:

باب اول در ایمان و اسلام... فصل اول فی النوادر الفتاوی قال علیه السلام خصلتان
لیس... معنی دو خوی نیک است که بالاتر آن هیچ نیکی نیست: ایمان آوردن به خدای

عزّ و جل و سودرسانیدن به بندگان او.

□ سده ۹ هـ، نسخ، ناتمام، تا باب ۱۱۴، ۳۴۹ گ. مَهر: «افوض امری الی الله عبده محمد منیر؟» (خاتمه) یادداشت: «مالکه خواجه مرزا جان بن خواجه محمد منیر بن خواجه هدایت الله مفتی کابل» (خاتمه)

شماره 13193

فقه، ناشناخته

□ آغاز و انجام افتاده، موریانه زده، ۱۵۴ گ. شماره 6657.

فقه، ناشناخته

□ قابل بررسی، آغاز نانویس، غزّه رجب ۱۰۱۱ [کذا: ۱۱۱۰ هـ]، وقت دو پهر، نستعلیق، ۱۴۷ گ. شماره 6255 (شیرانی).

[فقه، ناشناخته]

مؤلف: ناشناخته.

تاریخ تألیف: ۱۱۰۷ هـ، در اصفهان.

پنج برگ باقی مانده از کتابیست که در خاتمه آن مؤلف می گوید:

«چون اکثر مردم جاهل اند به کفارات و احکام آنها و بر ایشان لازم می شود و نمی دانند و مشغول الذمه بحقی الهی می مانند. فدوی از احکام آنها را در این رساله کثیرالفائده ایراد نمودم... فی شهر الله المعظم شهر رمضان من سنه سبع و مائه و الف من الهجرة المقدسه علی يد مؤلفه الراجی رحمة الکریم المنان فی محروسه اصبهان...»

در احکام فقه شیعی.

□ ۲۲ محرم ۱۲۱۷ هـ، یاقوت، در قریه رکناباد من قری دارالعباده یزد، به دستور میرزا ابوالحسن، متن به نسخ و ترقیمه به خط ثلث خوش. ۵ گ.

فقه، ناشناخته

□ دو کتاب، ۱۰۹۰ هـ، در مجموعه 6538 گذشت.

شرح کافی: صافی

مؤلف: ابوجعفر محمد بن یعقوب کلینی.

شارح: خلیل بن غازی قزوینی (۱۰۰۱ - ۱۰۸۹ هـ)

تاریخ شرح: شوال ۱۰۶۹ - جمادی الثانی ۱۰۷۱ هـ.

همان: مشترک، ۳۵۲/۱۴.

□ سلخ شعبان ۱۰۷۴ هـ، ترقیمه: فی يوم السبت سلخ شهر شعبان المعظم من شهور سنة اربع و سبعین و الف هجریه حامداً مصلياً مسلماً، نسخ، سرلوح مطألاً، جدولبندی طلائی، ۲۴۹ گ.

مُهر: «زین‌الدین احمدخان بهادر ۱۲۲۹» (ظهریه)

و یادداشت او: «من عواری الزمان عبدالعبید المذنب کثیرالعصیان زین‌الدین احمدبن فخرالدین احمدخان بهادر تجاوز الله عن سیاتهما و غفر لهما» (ظهریه) یادداشت مقابله: «قبول مع الاصل امّ النسخ و صحح الآ ما زاغ عنه البصر» (۲۴۹ الف)

یادداشت خرید: «شرح کتاب الصلوة و کتاب الزکوة و کتاب الصیام و شرح کتاب الحج این هر چهار کتاب را به تاریخ هجدهم ذیحجه الحرام روز یکشنبه ۱۲۵۲ معرفت آخوند ملا محمدتقی صاحب سلمه الله به قیمت مبلغ هفتاد روپیه سکنه لکهنو ابتیاع نموده شد. والحمد لله علی ذلك.» (ظهریه).

Pb II 9
1231

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، آغاز: باب نود و یکم اصل باب الاصطلاح بین الناس، ۲۳۰ گ. در ابتدا فهرست ابواب در ۳ گ. بر ظهریه یادداشت «مالکه سید مرادعلی رضوی عفی عنه» و مُهری که کاملاً محو شده است.

Pb II 9A
2554

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، عنوان‌ها شنگرف، ۵۶۷ گ. کتاب الحیض و کتاب الجنایر و کتاب الصلاة است.

مُهر: «وقف مدرسه یوسف خواجه» (در برگهای مختلف). (معین نظامی)

Apb II 2

کشف الغطاء عمالزم للموتی علی الاحیاء

مؤلف: محمد مدعو به شیخ الاسلام.

فقه اهل سنت است.

همان: مشترک، ۶۸۸/۱۴.

□ سده ۱۳ هـ، مرادعلی بن عبدالرحمان خان خلجی افغان جمند عرف خواجه خیل، ساکن بستی خان پور عمله پرگنه سیام چوراسی، برای غلام حسین بن محمداعظم انصاری لاهوری، ساکن بستی شیخ درویش، نستعلیق، ۴۴ گ.
شماره 6301 (شیرانی)

ترجمه کنزالدقایق

مترجم: نصیرالله بن محمد کرمانی.

همان: مشترک، ۶۸۹/۱۴.

□ سده ۱۱ هـ، نسخ، ۳۷۴ گ.

مُهرها: ۱. «غضنفر خانه زاد شاه عالم بادشاه غازی سنه احد» (ظهریه)

۲. «اقبال الدوله» (ظهریه)

یادداشتها: ۱. «من عواری الزمان الفقیر الفانیه جهان آرا مرید خواجگان چشت بنت شاه جهان بادشاه غازی انارالله برهانه، داخله، پستم رجب ۱۰۸۲ قمری، بنده نذر؟ محمدخان معتمد کتب خانه.» (ظهریه)

۲. «جمادی چند دادم جان خریدم / تعالی الله زهی ارزان خریدم

فی فتح پور ۱۲۶۰» با مُهر او «محمد شکور ۱۲۳۶».

شماره Pd II 16
1456

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، انجام افتاده.

شماره 13275

کنزالفائس (منظوم)

مؤلف: سید محمد طاهر قادری متخلص به «طاهر» ساکن ردولی (هند).

مثنوی فقهی است برای تعلیم عبدالرحمان فرزند مسعود خان وزیر.

برای صید دلها دام کردم ازان کنزالفائس نام کردم

شمار بیت این کنز مخلصد یک دو شش شمردم بر دو شش صد

آغاز:

به نام آن که ما را مرغ دل داد برای ذکر خود منقار کِل داد

□ ۱۲۱۳ هـ، نستعلیق، محشی، ۳۴ گ.

Pi VI 327

2682

لوازمه نماز

سلطان محمد.

□ ۱۲۲۰ هـ، در مجموعه 6881 گذشت.

مجمع الفوائد

مؤلف: امداد علی. او غیر از مؤلف کثیر الفوائد است.

«از کتب‌های معتبره علمای امامیه این رساله منتخب نموده که مشتمل است به

نمازهای مستحب و درود و صلوات و ایام و ولادت و وفات حضرت رسول خدا و ائمه...»

(دیباچه)

در ۸ باب: ۱. طهارت و مسائل نماز، ۲. دعا... ۴. مسائل روزه و زکوة، ۵. مسائل خمس،

۶. اعمال هر ماه، ۷. اعمال متفرقه زینت کردن و خانه ساختن، ۸. احکام شکار حلال و حرام

حیوانات.

آغاز:

حمد بی حد و ثنای بی عدد سزاوار ذات مجیب الدعوات است.

□ سده ۱۳ هـ، به خط مؤلف، نستعلیق، ۳۳۶ گ.

یادداشت: «المالک و القایض ارتضا حسین بن حیدر حسین... خریده شده بود به

قیمت هفت روپیه سکه به تاریخ دوازدهم شهر شوال المکرم، روز پنجشنبه ۱۲۶۳

هجری معرفت میرزا امدادعلی صاحب خُسرپوره جناب محمداکرم اللہ خان
مرحوم. (ظہریہ)

Pc III 55
1158

مجموع الفوائد

عبدالغنی رھتاسی.

□ در مجموعہ 6884 گذشت.

مجموعہ خانی فی عین المعانی

مؤلف: کمال کریم ناگوری.

همان: مشترک، ۷۰۵/۱۴.

□ سدہ ۸ یا ۹ھ، نسخ کهن، برگ یکم افتاده، ۱۶۳گ.

در ملک فتح علی ولد شیخ محمدتقی صدیقی مہمی بودہ است.

شماره 6300 (شیرانی)

□ ۷ صفر ۱۰۱۹ھ، حاجی حسین ولد شیخ حامد خواجہ قاسم کنبو، با فہرست

مطالب در آغاز، نستعلیق، ۱۷۹گ.

Pd II 11
1027

□ سدہ ۱۳ھ، میان چراغ الدین، موریانہ زدہ، نسخہ کامل.

شماره Pd II 11
1904

□ وقت چاشت، روز یک شنبہ، ۱۴ رمضان، بی سال، نستعلیق، ۱۹۴گ.

Pd II 33
749

□ روز پنجشنبہ، ماہ ذی الحجہ، ب ت، سدہ ۱۲ھ، آدم ولد میان رحمت اللہ،

نسخ، موریانہ زدہ.

شماره 6869

تتمہ مجموعہ خانی فی عین المعانی

مؤلف: کمال کریم ناگوری.

همان: مشترک، ۷۱۴/۱۴.

□ ۱۸ بساکه ۱۸۹۵ ب، پیربخش مفتی ساکن کهلا بت، برای حافظ محمد هاشم،
ناتمام، ۱۴۳ گ.

شماره 8932

مجموعه سلطانی

گروهی از مؤلفان.

همان: مشترک، ۷۱۸/۱۴.

□ سده ۱۱ ه، نستعلیق، نسخه کامل، ترقیمه: تمام شد کتاب مجموعه سلطانی که
مالک این میان عبدالرحمان است.

شماره 13403

□ پیربخش از اولاد شاه فتح محمد خاموش، ساکن موضع نوشهره، پرگنه
پُرسور (همان کاتبی که میزان الطلب 8944 را در ۱۲۳۴ ه کتابت کرده است
(← همین فهرست)، نستعلیق، ۷۴ گ.

شماره 8945

□ سده ۱۳ ه، نام کاتب محو شده، نستعلیق، ۷۹ گ.

شماره 6928

مجموعه الفریاض

مؤلف: جمال‌الدین مسعود.

همان: مشترک، ۷۲۹/۱۴.

□ جمادی‌الثانی ۱۲۹۲ ه، نستعلیق، ۳۰ گ.

شماره 11091

مجموعه النوادر

مؤلف: ناشناخته.

همان: مشترک، ۷۳۰/۱۴ مجموعه‌النادر

□ ۲۷ شعبان ۱۱۴۸ هـ / ۱۸ جلوس محمدشاه، نام کاتب محو شده، نستعلیق معمولی، در دیباچه و ترقیمه عنوان کتاب مجموعه النوادر آمله، ۹۹ گ. شماره 8937

مرشد العوام

مؤلف: ابوالقاسم بن محمد حسن جیلانی قُمی (۱۱۵۱ - ۱۲۳۱ هـ).
جلد اول در مسایل عبادات / کتاب صلوة، از دیدگاه شیعی.
آغاز:

الحمد لله رب العالمین... چنین گوید اقل عباد الله ابوالقاسم ابن الحسن الجیلانی که این چند کلمه ایست در بیان مسائل عبادات.

ر. ک: الذریعه، ۳۰۷/۲۰؛ طبقات اعلام الشیعة (ق ۱۳)، ۵۲ شرح حال مؤلف.

□ ۱۲۱۰ هـ، ترقیمه: «تمام شد پنج جزو از اواخر کتاب مرشد العوام لحسب الخواش عالی جناب، فضایل مآب آخوند مآلا محمد مؤمن به خط اقل الطلبة ابراهیم دماندی... فی ثامن و عشرون شهر ذی الحجّه الحرام فی سنه ۱۲۱۰ من الهجرة النبویه»، نستعلیق، عنوانها شنگرف، ۱۶۳ گ.

Apd II 23

مسایل حدود و قصاص و تعزیرات

امیرالدین احمد.

□ (۱۲۵۲ هـ)، در مجموعه Ph III 114 گذشت.

مسایل ترکه

ناشناخته.

□ ۱۲۵۲ هـ، در مجموعه Ph III 114 گذشت.

مسائل مهمه

مؤلف: شیخ حامد لاهوری.

همان: مشترک، ۷۴۱/۱۴.

□ سده ۱۲ هـ، محمد عوض قوم جوگی بن شیخ عبدالرسول، نستعلیق، محشی، ۷۷ گ.

Pd II 1
445

مناسک حج

مترجم: محمدعلی بن محمد شریف دهدشتی مشهور به بهیانی که از شرح صغیر آقا سید علی برگزیده و ترجمه کرده است.
در دیباچه می‌گوید:

«این مختصریست در بیان امور مهمه مناسک حج که انتخاب شده از شرح صغیر استاد الاعظم... آقا سید علی ادام الله ایام افادته که ترجمه شده است از جهت فارسی‌زبانان که آنسی به کلام عرب نداشتند... نظر به کثرت اشغال و عدم فراغ‌بال آن‌عالی‌جناب ترجمه آن را به اقل مستفیضان و خادمان خود محمدعلی بن محمد شریف دهدشتی الشهیر به بهیانی محول فرمود و بعد ترجمه به نظر کیمیا اثر آن‌عالی‌جناب رسانیده.»

آغاز:

الحمد للربّ البیت و صاحب الرکن.

در الذریعه نام این کتاب بدست نیامد.

□ (۲۲ جمادی‌الثانی ۱۲۳۰ هـ)، نسخ ایرانی، ۴۰ گ. به جای ترقیمه این یادداشت دارد: «بتتمیم این رساله شریفه اقل الطلبة ابن محمد هادی محمدباقر توفیق یافت فی یوم الخمیس ثانی عشرين شهر جمادی‌الثانی من شهر سنه ثلثون و مأتین بعد الالف من الهجرة النبویه ۱۲۳۰.»
مهر: «یحیی ابن موسی ۲۹» (۲ ب؛ ۴۰ الف)

شماره Pd II 18
1270

منافع القلوب

مؤلف: ناشناخته، همان کتابی که به قاضی شهاب‌الدین ملک العلماء نیز نسبت داده شده است. در مسایل اعتقادی و احکام شریعت از دیدگاه اهل سنت و جماعت.
همان: مشترک، ۷۶۱/۱۴.

□ ۲۰ ربیع الاول ۱۱۷۳ هـ، با خط تازه تر: «کاتب فقیر حقیر سید علی ساکن رستم آباد برای خاطر معاصر [کذا] انور محمدخان تحریر نمود»، نستعلیق خوش، عنوان‌ها شنگرف، برگ اول افتاده، فاخره نثار بر مشهد و مطهر و روضه پاک معطر، ۹۵ گ.

یادداشت: «مالک این کتاب نورمحمدخان مهمن به قیمت پنج روپیه را» (۹۵ الف)

KPd II 2
2092

نافع المسلمین

مؤلف: عبدالسلام لاهوری.

همان: مشترک، ۷۷۱/۱۴.

□ ۱۷ ربیع الثانی ۱۱۲۰ هـ، عبدالرسول بن محمد امین، در شاهدرد تابع صوبه لاهور، نستعلیق، ۲۰۰ گ. در ابتدا فهرست مطالب دارد.

یادداشت: «مالکه فقیر سعدالدین لاهوری» [ابن میان پیربخش]

شماره 9863

□ ۱۶ رجب ۱۱۷۴ هـ، محمد ابراهیم خلف منشی محمدحیات هلاتوی چشتی، به روزگار برجیس قدر پسر واجد علی شاه اوده، در لکهنو، نستعلیق، ۴۹۲ ص.

شماره 9227

□ ۲۲ اسوج ۱۲۷۶ هـ، میان احمدحسین بن غلام حسن بن محمداعظم بن محمد کامل «در بادشاهی انگریزان تحریر یافت»، نستعلیق، نسخه سوخته و قسمتی از بالا از بین رفته، در آخر فهرست مطالب، ۱۵۴ گ.

شماره 6736

□ ب ت، وقت عصر، نستعلیق، ۴۰۴ گ.

Ps II 6

□ ۱۲۲۰ هـ، در مجموعه 6881 گذشت.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 8866 گذشت.

شرح نام حق

محمدافضل اله آبادی.

□ ۱۲۱۴ هـ، در مجموعه Pi XI 80 گذشت.

نجات المسلمین (منظوم)

مؤلف: عبدالنبی جامی.

همان: مشترک، ۹۰۲/۷.

□ ۱۹ رجب، بدون سال، سده ۱۳ هـ، خدایار بن میان رمضان شاه بن محمد

وارث ساکن موضع کنکریالی، نستعلیق بدخط. شماره 10759

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده.

مُهر: «بنده درگاه گوهرالدین ۱۲۰۳» (۱ ب)

شماره 11136

رساله نکاح

محمدباقر مجلسی.

□ ۱۱۴۰ هـ، در مجموعه 6729 گذشت.

نماز

مؤلف: محمدباقر بن محمدتقی مجلسی.

همان: مشترک، ۷۸۳/۱۴.

□ ۲۳ شوال ۱۲۴۵ هـ، جعفر کربلایی و مشهدی ولد مرزا باقر کربلایی، در بندر

بوشهر، برای زیارت ائمه [یعنی کاتب ثواب این کتاب را به ائمه نذر کرده است]،

بدخط نستعلیق، ۴۳ گ.

شماره 6444

رساله نماز

بدون نام مؤلف که شیعه هذهب است.

آغاز:

بدان که نماز منقسم می‌شود به واجب و مستحب و اول منقسم می‌شود به شش قسم.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته ایرانی، ۸۳ گ.

مُهرها: ۱. «المذنب محمدرضا ۱۲۴۴» (۱ ب)

۲. «المتوکل علی اللہ عبده محمد جعفر» (۱ ب)

شماره 6436
A

نماز، شرح کتابی در احکام

اصل متن به عربی بوده و یک کسی آن را به عربی شرح کرده است ولی گاهی به فارسی نیز توضیح می‌دهد. در مقدمه از کتاب التخریج للتخریج تألیف خواجه ابوحفص استناد شده است. آغاز (متن عربی):

الحمد لله رب العالمين و الصلوة على رسوله محمد وآله اجمعين اعلم بان العبد
مبتلى بين ان يطيع الله...

آغاز: (شرح):

معنی تسمیه بالفارسیه علی التحقق به نام خدای بی همتا آغاز می‌کنم که رُوز [ی]
دهنده است مر مؤمن و کافر را و بخشاینده است مر مؤمنان [را]. سماع است از استاد
- طاب الله ثراه - که کتابی است در لغت خواجه ابوحفص.

خاتمه متن عربی:

و ترک فرض من الفرائض بل اعذر و لو طریء افواته بدون اختیاره و تعمد الحدث.

□ ۲۹ شعبان ۱۰۹۰ هـ، نسخ، متن به سنگرف، ۵۲ گ.

شماره 6631

نماز جمعه، رساله درباره

جان محمد لاهوری.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6613 گذشت.

وقایه الروایة فی مسایل الهدایه

مؤلف: محمود بن صدر الشریعة الاول عبیدالله حنفی، به عربی

ترجمه:

۱. مختصر وقایه فارسی

مترجم: ناشناخته.

آغاز:

بسمله... بدان نبهک الله تعالی عن وقده الغافلین.

همان: مشترک، ۷۹۸/۱۴.

□ ۵ ربیع الاوّل ۱۱۴۵ هـ، عبدالکریم، نستعلیق، ۱۶۰ گ.

Pd II 36
1906

۲. مسایل شرح وقایه

شارح: عبدالحق سجاول سرهندی.

همان: مشترک، ۷۹۶/۱۴.

□ انجام افتاده (تا باب الکراهت): به تیمّم نماز خواند یا در غلبه، ۲۲۴ گ. در ابتدا

فهرست مطالب دارد.

Pd II 36B
2853

□ ۱۱۵۲ هـ، (ر.ک: یادداشت)، نستعلیق، ۱۹۰ گ. در ابتدا فهرست ابواب دارد.

یادداشت: «ترجمه شرح وقایه در علم [فقه] مالکه و کاتبه سید فتح محمد ولد سید ابومحمد [حسینی غفرالله] والوالدیه ساکن قصبه هنت؟ سرکار سهارن پور، مضاف صوبه دارالخلافت شاه جهان آباد، به تاریخ نوزدهم شهر رجب سنه ۲۲ جلوس محمدشاه پادشاه غازی مطابق ۱۱۵۲ هـ» (ظهریه)

مهر بزرگ: «فتح محمد ابن سید ابومحمد حسینی ۱۱۶۴» (در برگ فهرست ابواب)

مهر کوچک: «فتح محمد ابن سید ابومحمد حسینی ۱۱۶۲» (ظهریه)

Pd II 36 A
2633

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، موربانه زده، ۸۰ گ.

شماره 6739

۳. ترجمه مختصر الوقایه

مترجم: محمدصلاح بن بدرالدین محمد.

همان: مشترک، ۱۴/۷۹۲.

آغاز:

چون در حدیث صحیح وارد شده است.

☐ سده ۱۰ هـ، نستعلیق، ۱۶۳ گ.

شماره 6229 (شیرانی)

۴. منافع المسلمین

مترجم: عبدالجمیل بن محمود بن محمد الصافی که می‌گوید وقایه را به لفظ فارسی ترجمه

کرده و به ارشاد مولانا برهان‌الدین محمد نوّه (= سبط) بزرگوار مولانا معین‌الدین محمد متن را
ممزوج ساخته است.

آغاز:

الحمد لله رب العالمین و الصلوة... اما بعد چنین گوید بنده پژمان کمینه درویشان

پایمالِ هوای نفس و شیطان چنانچه.

همان: مشترک، ۱۴/۷۹۴ که نام مترجم محمد بن بدرالدین محمد الخروانی یاد شده و این

کار را به اجازت عبدالجمیل صافی انجام داد.

☐ جمادی الاوّل ۹۸۰ هـ، ابدال، نستعلیق، ۳۲۶ گ.

Pd II 7

3001

هدایه فارسی

مترجمان: غلام یحیی و مَلّی تاج‌الدین و میرمحمد حسینی و مَلّی شریعت اللّه.

تاریخ ترجمه: به دستور نواب گورنر جنرال عمادالدوله مستر - وارن هاستنگس [Warren

Hastings] «از زبان تازی به محاوره عجمی منتقل سازد... نقش الفاظ عربی را به عبارت

مانوس فارسی برداشته هدایه فارسی نام گذاشته و «هدایه فارسی پیرایه انجام یافت» = ۱۱۹۰

تاریخ اتمام آن است.»

آغاز:

حمد و سپاس بقیاس معبودی را سزاوار است که فقهای بالغ اندیشه در راه طاعتش.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۷۹ گ. با یادداشت مورخ ۱۲۶۴ بر ظهریه. مُهر:
«محمدعلی خان» (ظهریه)

شماره Pd II 17
1232

ح. عرفانِ نظری (متون عرفانی، مکتوبات و ملفوظات عارفان)

آداب المریدین

مؤلف: ابوالنجیب عبدالقاهر سهروردی.

شرح:

۱. شرح آداب المریدین

شارح: ملا علی قاری هروی (م ۱۰۱۴ هـ).

همان: مشترک، ۱۲۲۰/۳؛ فهرستواره، ۲۷/۷.

□ ۱۵ ذیحجه، سال کتابت محو شده، ۷۱۱ گ.

Pc IV 72
2555

۲. مطالب الطالب

شارح: شیخ شرف‌الدین احمد بن یحیی منیری، منسوب به منیر، در غرب شهر پتنه، اُستان بهار. دربارهٔ تلفظ «منیر» اختلاف آراء وجود دارد. می‌گویند که در اصل به فتح اوّل و ثالث و سکون ثانی و رابع است [= مَنِيْرٌ] و اکنون به سبب کثرت استعمال به فتح میم و کسر نون و یای مجهول شهرت دارد [= مَنِيْر] و در نواحی مغرب [یعنی دهلی و پنجاب و اُتر پردیش] به ضم میم [= مَنِيْر] تلفظ می‌کنند. ر. ک: شیخ شرف‌الدین احمد بن یحیی منیری تألیف مطیع

الامام، (اسلام‌آباد، ۱۳۷۲ ش) ۲۷ - ۲۸. و این که استاد منزوی در مشترک، ۱۲۱۹/۳ و فهرستواره ۲۷/۷ نوشته که «منیر از توابع دهلی است» درست نیست. با دیباچه محمد بن محمد بن عیسی بلخی مدعو به اشرف بن رکن که خود را «کاتب سواد هذا الكتاب» معرفی کرده است یعنی نسخه اصلی شارح را نخستین بار او گرد آورده و کتابت کرده بود.

تاریخ شرح: ۷۶۵ ه. به خواهش همان اشرف بن رکن.
ر. ک: مطبع الامام، ۱۷۲ - ۱۶۸؛ مشترک، ۱۲۱۹/۳؛ فهرستواره، ۲۷/۷.

□ آغاز کتابت در روز آدینه ۷ ربیع الثانی ۱۱۱۹ ه و پایان ۴ رمضان ۱۱۱۹ ه. به خط... (موریانه زده) بیگ بن محمد قلی بیگ بن سلیمان قلی سلطان، برگ یکم افتاده: السلوک و الناصح لشاغل الدنيا من الامراء الملوک، نستعلیق، موریانه زده، ۲۴۵ گ.

(شماره بالا تکراری با خلاصه المقامات) P c IV 73
2618

آه سرد

مؤلف: میر درد دهلوی.
همان: مشترک، ۱۲۲۴/۳.

□ ۲۵ ربیع الاول ۱۲۶۷ ه، رسال بهادر، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، ۵۷ گ. (معین نظامی)

APc IV 16 V.2

ابدالیه

یعقوب چرخ‌چی.

□ ۱۰۶۷ ه، در مجموعه PPc IV 23 گذشت.

اخلاق عارفین

مؤلف: عنایت‌الله علوی حصاری که در دیباچه خود را مرید سید عارف‌الله گفته که این

یکی در ۱۱۴۳ هـ زنده بود و به طریق اویسیه از شاه شرف بوعلی قلندر پانی پتی تربیت و تلقین یافته بود و برای اخفای احوال و حفظ مراتب معنوی خود به سپاهگری پرداخته بود. مؤلف در جایی در ضمن «اشاره فی سلسله المشایخ» در معرفی سلسله شطاریه می‌گوید:

«فقیر مؤلف کتاب نیز در خدمت قبله ارباب فلاح حاجی الحرمین مرشدی مولوی محمدصلاح قدس سره که بندگی مولوی شهباز بهاگل پوری قدس سره جد مادری ایشان بوده‌اند تربیت‌های اشغال درین سلسله والا یافته.» (گک ۲۲۷ الف). و در ترتیب ختم خواجگان می‌گوید: «رخصت آن از خدمت شاه کمال الله مهمی^۱ که از خدمت مرشد خود حضرت شاه ایوب قدس سره سند دارند، به فقیر رسید و رخصت یافته.» (۲۲۶ الف).

مؤلف طبع شعر نیز داشت و این بیت به عنوان بدیهه مؤلف نقل شده است:

او خاتم است و مهر نبوت نگین او ما را پی نجات سند نقش دین او
(حاشیه ۸ ب)

تاریخ تألیف، ۱۱۴۳ هـ (= اخلاق عارفین)
در چهار فصل: ۱. تهذیب اخلاق؛ ۲. آداب تربیت؛ ۳. اصول تصوف؛ ۴. نکات المکتومه.
در سبب تألیف گوید:

«سبب تألیف بن نسخه را در جایی دیگر - اگر تأیید ربانی شامل حال خواهد بود - به قید قلم خواهد آورد، الا چندان ضرور هم نیست چه خالی از اظهار نمی‌باشد. به هر حال این مجموعه از کتب معتبر مثل... به قدر استعداد خود اقتباس نموده و آنچه به خاطر ناقص این فر گذشته بر آن افزوده و کلام... مولوی معنوی... برای تأیید سخن خود آورده.»

در این بخش نام ۴۷ منبع خود را مشروحاً آورده است که بیشتر کتابهای مشهور اخلاقی است. آنچه به نظر من تازه آمد، فقط دو کتاب است یکی لواحق و دیگری شرح مثنوی مولوی از حکیم عبدالحمید.

مؤلف در دیباچه اختصارات خود را چنین شرح داده است: درین نسخه هر جا که «شاه» یا «کرم» آید مراد امیرالمؤمنین علی است... و «پیر و مرشد حقیقی» اشاره به شاه عارف الله است... «سیدالطایفه» مراد از جنید بغدادی... «سلطان العارفین» اشارت به پایزید بسطامی...

۱. [م: ۲۲ محرم ۱۱۵۵ هـ. ر. ک مآثرالاجداد تألیف منظورالحق صدیقی، لاهور، ص ۸۷. ۸۶].

«شیخ الاسلام» مراد از عبدالله انصاری... «خواجۀ بزرگ» ایمای به معین‌الحق والدین چشتی و «مخدوم المجاهدین» مراد گنج شکر فریدالدین و «مخدوم المحققین» به مخدوم شرف‌الدین یحیی منیری اشاره است.

آغاز:

من چگویم یک رگم هُشیار نیست شرح آن یاری که او را یار نیست
... سبحان الله تعالی عزّ شانه که زمان اهل تحقیق در بیان حمد و ثنا او.

همان: مشترک، ۱۲۳۱/۳؛ مرآت العلوم، ۱۵۴/۳ که نام مؤلف را عنایت‌الله دهلوی نوشته است.

□ ۱۱۴۴ هـ، ترقیمه: «این نسخه اخلاق العارفین [کذا، در متن اخلاق عارفین] بیمن الطاف ربّ العالمین بتاریخ غره شهر رمضان المبارک در سنه یکهزار و یکصد [و] چهل و چهار هجری در مملکت پادشاه جمجاه سراپا کرم و حیا... (با حذف القاب) محمدشاه پادشاه غازی مدّظله و دام ملکه اختتام یافت. الله تعالی منظور نظر اهل کمال گرداند و از چشم بد متعصبان هر مذاهب در حفظ و حراست خود نگاهدارد.» و سپس اضافه می‌کند:

«بسم الله الرحمن الرحیم، در خاتمه کتاب که مشتمل بر پنج احوال است، هر کدام به جای خود نوشته خواهد شد. اول احوال آن که چون این فقیر از ترتیب و تألیف این نسخه حقایق نما فراغت یافتم و به کتابت آوردم، دلم گفت نباید که حقوق محققان ذوالیقین و عنایت... سپس افتادگی دارد، بخط مؤلف، نستعلیق خوش، در حاشیه به خط کاتب متن برخی ابیات «شیخ احسن الله مرحوم» اضافه شده، قطع رحلی، نسخه کامل، ۳۳۰ گ.

PPc IV 21

1603

ارشاد الاخوان

اشرف جهانگیر سمنانی.

۱۲۶۳ هـ، در مجموعه 93 Pi XI گذشت.

ارشاد الطالبین

مؤلف: جلال الدین محمد تهانیسری.

همان: مشترک، ۱۲۴۱/۳؛ فهرستواره، ۵۲/۷.

□ ۲۵ ذیقعدہ ۱۱۱۱ھ / ۴۴ جلوس عالمگیری، نورمحمد بن شیخ خضر قادری، نستعلیق، ۳۶گ.

مُهر: «الفقییر خادم نورمحمد» (ظہریہ و ۳۶ ب)

Pc IV 42
1501

ارشاد المریدین
آخوند درویزہ.

□ سدہ ۱۲ھ، در مجموعہ 6539 گذشت.

اسرار حقیقت
ہاشم.

□ همان نسخه‌ای که در مشترک، ۱۲۵۳/۳ آمده اکنون به کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، شماره 11180 منتقل شده است.

اسرار الصلاة

مؤلف: خواجه میرمحمدی متخلص به «درد» که از پدر خود - شاه محمد ناصر عندلیب - با دعای «مدظلّه العالی» یاد می‌کند و این که «نکات صلاة و راز نماز به قدر حوصله برین فقیر منکشف گردانید.» (دیباچه)

تأویل ارکان نماز از دیدگاه عرفانی است در ۷ «سر»: ۱. حقیقت نماز... ۲. قیام و تحقیق... ۳. قرائت و جامعیت سوره فاتحه... ۴. رکوع... ۵. سجود و عروجی که در وقت سجده حاصل می‌شود. ۶. قعدہ، ۷. بیرون آمدن مصلی از نماز. آغاز:

الحمد لله... اما بعد می‌گویند بنده پر تقصیر خواجه میرمحمدی المتخلص به درد غفرالله له که چون آن هادی مطلق و معبود بحق.

در مشترک و فهرستواره نیامده است.

☐ موریانه زده، انجام افتاده، تا سر پنجم، گ ۱۸ - ۱؛ سپس کتابی در صرف به فارسی که آن نیز از اول و آخر افتاده است.

شماره 6597

اسرار الطریقت

مؤلف: محمد غوث پشاورى لاهورى.

همان: مشترک، ۱۲۵۵/۳.

☐ ۱۳۲۵ هـ، ترقیمه «دهم رمضان المبارک ۱۳۲۵ هجرى به خطه کشمیر تحریر یافت» کاتب نام خود را ننوشته اما چند نسخه دیگر نیز به خط او در این گنجینه دیده شد، نستعلیق خوش، آیات و اوراد به نسخ، ۹۳ گ.

PPc IV 26

1613

اسرار النکاح

احمد کاسانى.

☐ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 13045 گذشت.

شرح اسرار الوحى

شارح: فخر علوی امام، ساکن کرامی مضافات شهر کره (هند)، مرید امام عصر مولانا الحق و الدین حسین علی بن محمد سوسیانی (مقدمه)، وی سنی المذهب است و در مقدمه می‌گوید: «چون کتاب اسرار الوحی اخبار که مروی از نبی مختار محمد رسول الله القهار [؟] صلی الله علیه وسلم و علی آله الاخیار بخواندم و بیافتم در آن اسرار عجایب بسیار و علوم دقایق بیشمار، بخواستم از مخدوم و شیخ خود آن یگانه عصر خود.»

برخی عنوانها: قصه معراج، حکمت در معراج نبی، سپس فصل بندی شده: ۱. در بیان آن که چه حکمت است پیغامبر ما را به نامها نام کردند و به صفتها صفت کردند؟ ۲. ذکر نامهای پیغامبر، ۳. محمد و احمد هر دو اسم ذات رسول اند و دیگر اسمها اسم صفت اند، ۴. پیغامبر در آسمان و زمین به محمد و احمد خوانند و فضیلت آن؛ ۵. چرا حق تعالی در شب معراج «با

احمد» گفت؟. سپس تفسیر آیات مختلف قرآنی در موضوع معراج.
آغاز:

الحمد لله الذي اودع الاسرار... می گوید بنده گناهکار خادم اخیار و امیدوار رحمت
غفار.

ر. ک: مشترک، ۱۲۶۲/۳ «اسرار الوحی» ناشناخته که همانجا یادی از اسرار الوحی نسفی
و همدانی شده: ۱۷۸۹/۳ «کشف الاسرار / شرح اسرار الوحی» از ثقة الاسلام خراسان که جز
اینست.

□ ۱۱۱۹ هـ، ترقیمه: «تمام شد در شهر ربیع الآخر فی یوم سه شنبه بتاریخ چهارم
ماه مذکور سنه ۱۱۱۹ دستخط فقیر حقیر خاکپای درویشان و بزرگان عبدالباقی
قصورى غفرالله له و الوالدیه»، نستعلیق، ۲۹۰ گ.

PPc II 3
1616

شرح اسرار الوحی

در نسخه از مؤلف و شارح نامی نبرده است. به گمانم کاری است که در شبه قاره انجام
گرفته است به گواهی این نشانی: «چنان که قاضی حمیدالدین ناگوری رحمه الله علیه می گوید،
اول از بایزید حکایت عشق و موید آن سخن آن است که سلطان العارفين بسطامی بایزید
گفت.»

ر. ک: فهرستواره، ۷/۷۴: ۷۴۷ برای اسرار الوحی و شرحهای آن.

□ ۱۰۵۲ هـ، ادریس بن ملا نورمحمد، نستعلیق مایل به شکسته، گاهی مایل به
نسخ، آغاز افتاده و گویا برگهایی از وسط نیز افتاده است، ۲۹۱ گ.
یادداشت: «این کتاب نسخه شرح اسرار الوحی در حق و ملک میان امام الدین بن
پیربخش بن محمد پناه قاضی ساکن قصبه مجهیثه» (خاتمه).

Pc I 6
435

ترجمه یا شرح اسمار الاسرار

گیسودراز.

□ سده ۱۰ هـ، در مجموعه 6220 گذشت.

اصطلاحات صوفیان

مؤلف: ناشناخته.

□ همان که بشیر حسین، ۳۱۲/۲ و مشترک، ۱۲۷۲/۳ از آن عبدالرزاق کاشانی دانسته‌اند، اما دکتر نجم‌الرشید که نسخه را دیده است، می‌گوید در نسخه نام مؤلف نیامده است و باید با کتابهای مشابه مقابله شود.

آغاز: باب الالف: ابوالارواح: مراد از ابوالارواح روح محمد است صلی الله علیه وسلم. روح محمد عبارت است از قلم اعلی و سبب نام نهادن او باین اسم ظاهر است زیرا که مصدر و منشاء ارواح همه روح محمد است. نسخه در حرف غین انجام می‌یابد: غیب مطلق: ذات حق را گویند، نستعلیق، ۱۹۰ گ. (نجم‌الرشید) شیرانی 4320/1267/1

□ همان: بشیر حسین ۳۱۱/۲؛ مشترک، ۱۲۷۶/۳ [7061]. بیفزاید: به ترتیب الفبایی است، آغاز: اختراع، چیزی نو پیدا کردن: افروز روشن، ترقیمه: «تمام شد فرهنگ بخط خام عزیزالله بوقت چاشت یوم یکشنبه شهر رمضان المبارک ۱۱۱۹ هـ، نستعلیق شکسته‌آمیز، در مجموعه، گ ۱۴ الف - ۱۷ ب، ۳۰ س. (نجم‌الرشید)

شیرانی 3782/749/5

اصول فصول التوضیح

مؤلف نام خود را نیاورده، ولی در مقدمه می‌گوید:

«یکی از علمای امامیه رساله‌ای در ذمّ طایفه متصوّفه تألیف نموده و حضرت مولانا محمدتقی بن [مقصود علی] مجلسی ردّی بر مؤلف رساله مزبوره قلمی گردانیده و به نزد مشاّله ارسال فرموده و مومی الیه ردّی بر ردّ او تحریر نموده و به خدمتش روانه گردانیده و چون ردّین مذکورین در حواشی رساله مسطوره مرقوم بوده دیگری آن را به ترتیب در متن کتابی جای داده و مشتمل بر بیست و سه باب گردانیده. هر بابی محتوی بر چهار فصل و آن را توضیح‌المشربین و تنقیح‌المذهبین (برای این یکی ر. ک: الذریعه، ۴/ ۴۹۵) نام کرده و چون مرتّب فصل چهارم را از هر باب که در بیان محاکمات اوست، بسطی داده به خاطر این شکسته رسید که آن فصول را محذوف ساخته به مقالات مناظرین اختصار دهد و محاکمه را به مطالعه منصف حواله نماید و بعد از اتمام

آن اصول فصول التوضیح نام کند.»

در ردّ تصوّف است.

آغاز:

الحمد لله رب العالمين... اما بعد بر ضمایر ذاکیه ارباب انصاف پوشیده نماند که.

ر. ک: الذریعه، ۲/۲۰۰.

□ سده ۱۳ هـ، هم قلم با سلوة الشیعه، نستعلیق، ۶۴ گ.

APc III 26A

اعلام المحبّین

مؤلف: سیّد محمد بن محمد مشهور به میرلوحی الحسینی الموسوی السبزواری ملقب به مطهر و متخلص به نقیبی (م بعد از ۱۰۸۳ هـ). عالم و عارف بود. طریقت صفویه داشت و از طرف صفویان نقیب درویشان در اصفهان بود. در سال ۱۰۳۶ هـ در طلب کتابی به کاشان رفته بود که مردم آن دیار به تکفیر او پرداختند و بعضی از درویشان چرخان نیز با آنان همدست شدند.

وی مؤلف کتابی دیگر به نام ریاض المؤمنین و حدایق المتقین (ر. ک: الذریعه، ۱۱/۳۳۹) نیز است. مؤلف در دیباچهٔ اعلام المحبّین گزارش احوال خود را داده است که در اینجا نقل می‌شود:

«این فقیر... هنوز از عشرهٔ اولی از سنین عمر بی‌بقا تجاوز ننموده بود که اتخاذ علوم دینیه را پیشنهاد همت ساخت و به تتبع کتب اخبار و مناقب پرداخت و به حلقهٔ تدریس جمعی کثیر از اکابر علما رسید و به حلّ احادیث مشکله مستفید گردید و هم در حدائت سن بود که به تألیف کتاب ریاض المؤمنین و حدایق المتقین اشتغال نموده توفیق اتمام آن یافت و با عدم بضاعت عنان طبیعت به تفحص نسخ غریبه و کتب کمیاب از عربی و فارسی در هر باب و مطالعهٔ تصانیف متقدمین و متأخرین و تألیف مؤلفین و مخالفین تافت تا دفاتر بسیار و مجلدات بیشمار به نظر درآورد و از هر گوشه توشه‌ای و از هر خرمنی خوشه‌ای اندوخت و در شب دیجور بی‌سر و سامانی فتیلهٔ ایام جوانی و ریاض دماغ اوقات شادمانی در قنذیل تحصیل مباحث دینی و نیراس اقتباس معارف یقینی سوخت و به فقر و فاقه و قناعت و ریاضت گذرانید و به فتوی دادن و به درایت شهرت یافتن و طوف دور عمّال و صدور و مجالست و مصاحبت اصحاب بهجت و سرور روی گردانید و چون همواره

مایل به خدمت درویشان و پیمودن طریقت ایشان بود و از قواعد معتبره آن طایفه جلیله است که هر که میل به مسلک ایشان نماید و خواهد که به دایره ایشان درآید در بدایت حال باید که متمسک و معتمصم به ذیل قبول بعضی از اکابر اولاد حضرت شاه ولایت علیه‌السلام شود. در سلوک طریق امید سعی ورزید تا به نظر کیمیا اثر چند تن از اعظم سادات کربلای معلی و نجف اشرف و مشهد مقدس مشرف گردید و بنابر آن که حق حضرت شیخ صفی‌الدین اسحق علیه‌الرحمه و الغفران و اولاد و امجاد آن سرور عالیشان بر شیعه اثنا عشریه بزرگ است خصوصاً بر امثال ما درویشان، زیرا که مذهب حق امامیه به یمن ارشاد او و کوشش ایشان در بلاد ایران رواج و رونق یافته، همیشه مستدعی آن بود و تمنای آن می‌نمود که از لمعات التفات خدام آن سلسله علیه عالیّه بهره‌مند گردیده دیده مراد بآن منور سازد و چون این ارادت از خلوص عقیدت بود، شخص توفیق یاری نمود که از دست حق پرست پادشاه علیین با رگه یعنی شاه عباس ماضی پادشاه رضوان آرامگاه یعنی شاه صفی بهادرخان - انارالله برهانها - متوج به تاج ابتهاج شده باهدا و ارشاد طالبان طریق فقر و غیر ایشان مأذون و مرخص گردید و از روی اخلاص به دعاگویی این خاندان عظیم الشأن اوقات می‌گذرانید و مدتها نقابت درویشان در دارالسلطنه اصفهان به این فقیر تعلق داشت و به نصیحت و هدایت خلق همت می‌گماشت و پیوسته جوایز درویشان معنوی می‌بود اما هر چند سعی نمود به گرد گرد یکی از ایشان نرسید و در خاطر فاتر می‌گذشت که از چند حال بیرون نیست: یا اهلیت رسیدن به خدمت ایشان ندارد؛ یا درین زمان آن‌طور بزرگواران وجود عنقا دارند... و ظاهر است که در ولایت فقر هرج و مرج نیست که هر کاهلی که از کار بگریزد یا متصنعی که از اصطلاحات فقر قدری یاد گیرد مرتبت صفویت یابد و در کشور درویشان سلطان عالی شأن شود و حال آن که چندین تن دید که از ساختگیها که داشتند به هر یک از ایشان جداگانه گمان می‌برد که در واقع درویش است و بعد از ظهور حالش مشخص گردید که در فساد اعتقاد از محمود پسیخانی به منازل در پیش است و چون از رسیدن به خدمت درویش معنوی و حقیقی مأیوس گردید و در میان درویشان صوری و اسمی فاسد عقیده بسیار دید به ناچار از میان ایشان پا به کنار کشیده در دامن ناکامی پیچید...» (گک ۱ ب - ۳ ب).

در ردّ تصوّف است در سه فصل و یک خاتمه: فصلها: ۱. ذکر قلیلی از اقوال مشایخ صوفیه و علمای شیعه در دَم طایفه رزاقیه: ۲. در بیان آن که اشعار و اذکار را با هم ترکیب کردن

بدعت است: ۳. در بیان حرمت و ماهیت غنا؛ خاتمه در بیان آن که ارتکاب عصیان سبب رفعت حال و علو شأن نمی‌شود و کسی به واسطه معصیت به درجه ولایت نمی‌رسد.
آغاز:

الحمد لله رب العالمین... اما بعد چنین گوید محتاج رحمت حضرت باری لوحی
الحسینی الموسوی السبزواری.

ر. ک: الذریعه، ۲/۲۴۰ «اعلام المحجین» بدون نام مؤلف، که همین کتاب است: طبقات
اعلام الشیعه (ق ۱۱)، ۴۸۱ - ۴۷۹ شرح حال مؤلف و نسخه خطی کتابخانه مجلس، تهران را
نیز نشان داده است.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، عنوانها شنگرف، ۳۰ گ.

یادداشت: «صلاح دین و دولت و دنیا و آخرت شیعیان و محبتان حضرت
امیرالمؤمنین علیه السلام درینست که این رساله را که موسوم است به اعلام المحجین از
اول تا آخر مطالعه نمایند.» (۱ ب).

APc III 19 A

اقوال مشایخ عظام

مؤلف: (به علت افتادگی در نسخه نام مؤلف معلوم نشد).
سخنان مشایخ با ذکر نام شیخ و منبع به ترتیب زمانی گرد آمده است. بیشتر سخنان از آن
مشایخ شبه قاره است. آخرین آنان ملا شاه بدخشی (م ۱۰۷۲ هـ) است. گردآورنده سال وفات
مشایخ را نیز در حاشیه نوشته است.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، آغاز افتاده: «علامت موحدان است که شفقت او در حق
جمله خلق خدای»، ۵۶ گ.

Pc IV 67
2355

اکثر الفوائد

همان که در مشترک، ۳/۱۸۱۷ به نام کنز الفوائد آمده است.
در دیباچه می‌گوید:

«بها بن محمود المعروف به راجا بنسی بندگانگی قاضی حمیدالدین ناگوری سخن چند که شنید[ه] است از زبان مبارک ملک المشایخ شیخ ابومحمد بغدادی و شیخ ابومحمد بغدادی از زبان پدر خود شیخ ابوالمکارم و شیخ ابوالمکارم از زبان شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردی... و شیخ الشیوخ از زبان خواجه خضر علیه السلام... و این کتاب را اکثر القواید نام نهادم.»

با عنوانهای فصل، فصل: اعداد و اسماء اعظم، معرفت اعداد، حرف و هندسه....

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، همان که در مشترک، ۱۸۱۷/۳ [9808] شناسانده شده است.

شماره 6254 (شیرانی)

شرح الهامات غوث الاعظم

ناشناخته.

□ در مجموعه Pe IV 21 گذشت.

انسیه

یعقوب چرخ‌چی.

□ ۱۰۶۷ هـ، در مجموعه PPe IV 23 گذشت.

□ ۱۳۱۰ هـ، در مجموعه 8962 گذشت.

انفاس نفیسه

عبیدالله احرار.

□ (۱۳۱۰ هـ)، در مجموعه 8962 گذشت.

انیس الارواح

ملفوظات عثمان هارونی / گردآورده معین‌الدین چشتی.

□ ۱۱۱۵ هـ، در مجموعه Pc IV 73 گذشت.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، ۹۹ گ.

شماره 6325 (شیرانی)

بیان الاحسان لاهل العرفان

مؤلف: علاءالدوله سمنانی، احمد بن محمد بن احمد بیابانکی (م ۷۳۶ هـ)

تاریخ تألیف: ۷۱۳ هـ.

در ۴ فصل: ۱. الهیات و مایتعلق بها، ۲. نیوات و مایضاق الیها؛ ۳. ولایات و مایناسبها، ۴. حقیقت نام این رساله و کیفیت حصول مرتبه احسان و وصول به عالم ایقان که اشارت ساعت بدانست.

آغاز:

سپاس نامتناهی پادشاهی را به علم ازلی گل لطیف انانیت را در گل طبیعت دیده.
به کوشش نجیب مایل هروی در مصنفات فارسی علاءالدوله سمنانی، تهران ۱۳۶۹ ش،
صفحات ۲۴۹ - ۱۸۱ چاپ شده است، ولی ایشان از این نسخه اطلاعی نداشتند و استفاده
نکرده‌اند.

□ سده ۱۱ هـ، ترقیمه: «کتابه الفقیر الحقیر الراجی عبدالصمد ابن حسن حاجی ابن

منکلی حاجی اوقلی»، بدون تاریخ، عنوانها شنگرف، محشی، ۵۳ گ.

APc I 1

پاس انفاس : سررشته دولت خواجهگان : انفاس نفیسه

جامی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9865 گذشت.

□ ۱۳۰۰ هـ، در مجموعه Pf I 1B گذشت.

تحفه فقیری

مؤلف: ناشناخته.

مسائل درویشی، به روش سؤال و جواب.

آغاز:

حضرت پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم فرموده‌اند در درویشی که چهار کلمه و چهار مقام‌اند.

□ شاه بهاء‌الدین، ۸ رجب ۱۲۸۷ هـ، ۱۸ ص.

چون بهاء‌الدین از تحریر آن فارغ شده

گفت تاریخش بشیر از هر بلا محفوظ باد

شماره 14475

تحقیق کلمه طیبه (عربی)

شیخ احمد سرهندی.

□ در مجموعه Pc IV 29 گذشت.

ترجمة الشریعة

محسن فیض کاشانی.

□ در مجموعه Pc III 53 گذشت.

التفهيمات الالهية

مؤلف: شاه ولی‌الله محدث دهلوی.

همان: مشترک، ۱۳۵۷/۳.

□ ۱۴ جمادی الاول ۱۱۴۶ هـ، محمدعاشق، نستعلیق، ۱۴۷ گ.

شماره 6298 (شیرانی)

تمثيل اب و یخ

ولی رام.

□ در مجموعه Pi XI 82 گذشت.

تمهیدات

مؤلف: عین القضاة همدانی.

آغاز:

سپاس آن خدایی را که آفریدگار عالم را.

همان: مشترک، ۳/۱۳۶۰.

□ ربيع الاول [۱۰۲۷]، نسخ، دو صفحه اول منقش، سرلوح، محشی، ۱۹۳ گ.

یادداشت ابتیاع بر ظهیریه داشت که محو شده و زیر آن رباعی از «امیر محمدباقر داماد سلمه [متخلص به] آه».

مهری در خاتمه که سخت خواناست: «دلرالدین؟ بن ملا... البخاری»

Pc IV 30
770

□ نستعلیق خوش و زیبا، جدولبند، انجام افتاده: در دل عالمیست کار یکی که مراست دریغا.

Pc IV 30A
2644

تهلیلیه

جلال الدین محمد دوانی.

□ مقابله شده ۹۳۱ هـ. در مجموعه شیرانی 6234 گذشت.

شرح جام جهان نما

محمد شیرین مغربی: شاه وجیه الدین.

□ ۱۲۳۶ هـ در مجموعه 6487 گذشت.

شرح جام جهان نما: کنز الکنوز فی عالم الرموز

عبدالله بن حسن مکی.

□ در مجموعه Pc IV 43 A گذشت.

جامع العلوم و خلاصة الالفاظ

ملفوظات مخدوم جهانیان جهان گشت.

□ سده ۱۰ هـ، در مجموعه 6220 گذشت.

جلاء الخاطر (الخواطر) فی کلام الشیخ عبدالقادر

سخنان شیخ عبدالقادر جیلانی (م ۵۶۱ هـ)، به عربی.

ترجمه:

ترجمه جلاء الخاطر (جلا الخواطر)

مترجم: گل محمد بن محمد سلیم وزیرآبادی. به اشارت ارشاد پناه شیخ محمد محسن بن شیخ عبدالشکور قادری.

تاریخ ترجمه: ۱۱۳۰ هـ.

آغاز (مقدمه مترجم):

سپاس بی‌قیاس مر خداوندی را که صدور سالکان مخزن اسرار اوست...

آغاز (متن):

یا غلام ای کودک، خطاب عام است برای رجال این امت.

ر. ک: مشترک، ۱۳۸۵/۳؛ فهرستواره، ۲۶۵/۷ که ترجمه‌ای دیگر است؛ مشترک، ۱۷۶۴/۳

و ۲۳۸۰/۴ برای دو کار دیگر از همین مترجم: فواید حسینیه؛ تزکیه النفوس.

□ ۱۲ محرم ۱۶ جلوس محمدشاه / ۱۱۴۶ هـ، غلام حسین ولد مرزا محمدحاذق

بن مرزا محمد صادق وزیرآبادی، نستعلیق، ۲۲۰ گ.

یادداشت:

۱. جمادی چند دادم جان خریدم بحمدالله عجب ارزان خریدم (ظهریه)
۲. «این کتاب مستطاب ترجمه جلاء الخواطر... در ملک فقیر محمد بن فقیر احمد به طریقه میراث در آمده است.» (ظهریه)

جنونیه

محمد وفا

□ ۱۲۲۴ هـ، در مجموعه PPI VI 73 گذشت.

جواهر الاولیاء

مؤلف: باقر بن عثمان بخاری اوچی.

همان: مشترک، ۱۳۹۰/۳: فهرستواره، ۲۷۵/۷.

□ ذیحجه ۱۱۴۰ هـ / ۱۲ جلوس محمد شاه، عبدالرسول تهتهی / تتوی، در شاه جهان آباد، همین کاتب در ابتدای نسخه فهرست نام مشایخی که در جواهر الاولیاء وارد شده، آورده است و در آنجا می نویسد که جمعاً ۱۰۶۷ نفر از سادات و علما و اولیاء که در مجلس حضرت محمد ملاقات شد!! در این کتاب آمده است، در این نسخه خاتمه ای نیز آمده که تألیف محمد علی بن شیخ عبدالواسع صوفی است، او مرید مؤلف بود و شجره نسب منظوم مؤلف تا حضرت علی را آورده است. با مهر و یادداشت عطاء الله قادری چشتی (بر ظهریه)، ۳۲۶ گ.

شماره 6307 (شیرانی)

□ سده ۱۳ هـ، بخشی از کتاب است در اوراد و ادعیه، ۳۷ گ.

شماره 6308 (شیرانی)

شرح جواهر سته: نثر [در نسخه: نشر] اللالی

مؤلف: متن جواهر و شرح آن هر دو از محمد اکرم بن محمد علی بن اله بخش حنفی قدسی

براسوی. به فرمایش مخدوم زاده سید حسن علی بن سید فضیل و میر محمد جعفر و سید سلطان علی.

آغاز (مقدمه):

حمد مر صمدی را که شرح کرد صدور مؤمنان را به قبول ایمان و اسلام...

(شرح):

لك الحمد یا من... تراست ثابت جمیع محامد ای آن ستوده شده.

همان: مشترک، ۲۰۶۹/۳

□ ۲ رمضان ۲۶ جلوس محمدشاه (۱۱۵۶ هـ)، حافظ قطب‌الدین، در ترقیمه با نام شارح دعای «سلمه الله تعالی» نوشته شده و قطعه تاریخ تألیف جواهرسته با ماده تاریخ (اوستاد و مرشد کامل بود / ۱۱۲۵) آمده است، نستعلیق، ۳۱۹ گ. شماره 6300 (شیرانی)

چراغ هدایت

مؤلف: هدایت، از مریدان خواجه محمد ناصر غن‌دلیب (م ۱۱۷۲ هـ) و میر درد دهلوی (م ۱۱۹۹ هـ) بود و در حین تألیف این کتاب میرالم (م ۱۲۱۵ هـ) پسر خواجه میر درد سجاده‌نشین پدرش بود. هدایت به اردو شعر می‌سرود و در خلال عبارات فارسی سروده‌های اردوی خود را آورده است و در این کتاب دربارهٔ خانوادهٔ مرشد و یاران طریقت او و شهر دهلی در عصر مؤلف اطلاعاتی مهم آمده است.

تاریخ تألیف: ۱۲۱۴ هـ / ۱۷۹۹ م.

هدایت سطر سطر این رساله
زانوار تجلی‌اش چه گویم
که از فیض چراغان سلک نور است
که تاریخش «چراغ فرق طور» است

۱۷۹۹

مطالب عرفانی - اخلاقی با عنوان چراغ، چراغ،
آغاز:

حمد و سپاس خداوند جهان آفرین [را] که به ادراک کنه حقیقتش خرد دانشوران
چون سپهر سرگردان است.
سراج‌الدین علی خان آرزو نیز کتابی بدین نام دارد که آن یکی فرهنگ فارسی است
(← همین فهرست).

□ سدهٔ ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، ۹۵ گ.

Aph III 68

چهار کلمه

احمد کاسانی.

□ سدهٔ ۱۳ هـ، در مجموعه 13045 گذشت.

چهل ناموس: ناموس اکبر: جزئیات و کلیات

مؤلف: ضیاء الدین نخشبی.

همان: مشترک، ۱۳۸۴/۳.

□ ۱۶ محرم ۱۰۸۶ هـ، غلام محمد حسنی هانسوی، نستعلیق، ۱۱۷ گ. در ترقیمه نام کتاب ناموس اکبر آمده است.

مهر: «اللّه، محمد سعد فدوی شاه عالم پادشاه غازی سنه احد» (ظهریه) یادداشت: «این چهل ناموس نده عنایت کرده و مرحمت... [زیرکاغذ پوشیده] حضرت شاه غلام محمد جیو سلمه اللّه تعالیٰ سپس مهر نویسنده که فقط حروف «سعد...» خوانده می شود و بقیه زیر کاغذ پوشیده است. به گمانم کاتب نسخه غلام محمد حسنی هانسوی این نسخه را به محمد سعد (صاحب مهر) بخشیده است.

Pi X 49 A

1794

□ رجب ۱۲۸۶ هـ، گدشاه ساقی، نستعلیق، ۲۶۲ گ. در ملک محمد سرفراز علی ولد سید محفوظ علی سندیلی بوده است.

Pi X 49

1011

□ نستعلیق، عنوانها شنگرف، در خاتمه منظوم افتادگی دارد و نسخه به این بیت ختم می شود:

تو ای غافل اگر شاهی بر افلاک جهان ناگاه خواهد کردنت خاک
۱۸۳ گ.

PPi X 6

1611

حدایق الاخبار

محمد صادق فرغانه‌ای.

□ سده ۱۱ هـ، در مجموعه 12956 گذشت.

حقایق الدقایق: دقایق حقایق

مؤلف: احمد رومی.

همان: مشترک، ۱۴۵۴/۳.

□ سده ۱۰ هـ، نستعلیق ریز، انجام افتاده، تا فصل ۸۰، قطع کوچک، ۳۳۶ گ.
مُهر: «بندۀ عاصیم الهی بخش ۱۲۱۴» (۱ ب)

Pc IV 38

1845

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق و جلد ماوراءالنهری، با نام صحاف که روی جلد نقش شده «عمل... لایق صحاف».

شماره 13191

حق نما

مؤلف، محمد داراشکوه.

همان: مشترک، ۱۴۱۵/۳.

□ ۱۱۸۲ هـ، نسخ و نستعلیق معمولی، در مجموعه، گ ۲۲ - ۴۵. (معین نظامی)

APc IV 8

حقیقت

ناشناخته.

□ در مجموعه Pc II 20 گذشت.

حقیقه

مؤلف: شیخ نظام‌الدین تهانیسری.

همان: مشترک، ۱۴۱۷/۳، به نام حقیقت / حقیقه آمده، ولی در نسخه ما حقیقه آمده است.

□ ۱۱۸۲ هـ، نسخ و نستعلیق معمولی، در مجموعه، گ ۱۹ - ۷. (معین نظامی)

APc IV 8

□ در مجموعه Pc IV 23 گذشت.

خزانة قادریہ: ملفوظات شیخ عبدالقادر جیلانی

مؤلف: محمدصادق قادری جون پوری ثم مکی. (نسخة ما)

به دستور مولانا سید عبدالقادر سلمه اللہ بن عبدالجلیل حسنی حسینی قادری احمد آبادی تألیف کرد و قاضی ابوالفرج عثمانی قادری حنفی قاضی احمدآباد نیز فرمان او را تأیید کرد. مناقب غوثیه را نیز به دستور همین مراد نوشته بود. در مناقب غوثیه نسبت مؤلف «شهابی سعدی» آمده است.

همان: مشترک، ۲۳۱۶/۴.

□ ۲۵ محرم ۱۱۴۳ هـ، محمدرضی، در قصبه جهانآباد عرف مونات، نستعلیق، ۳۵۷ گ.

یادداشت مقابله: «از نسخه اصل به صحت رسید.» (خاتمه)

Pi XI 1
5444

خلاصة العارفين

تقریرات شیخ بهاءالدین زکریا ملتانی.

همان: مشترک، ۱۴۳۲/۳

□ ب ت، بدون نام کاتب، نستعلیق، ۵۲ ص.

PPc IV 30
1713

خلاصة الفوائد

محمدعمر حکیم سید پوری

□ ۱۲۴۱ هـ، در مجموعه شیرانی 6270 گذشت.

خيرالاذکار

محمدبن غلام محمد.

□ ۱۲۴۱ هـ، در مجموعه شیرانی 6270 گذشت.

دلایل الوجود و حقایق المعرفة

مؤلف: ناشناخته که از مریدان طریقه نقشبندیه بود و خواجه بهاءالدین نقشبند را با لقب «خواجه ما» یاد کرده است.

نام کتاب با خط تازه‌تر در برگ اول یادداشت شده و در متن نیامده است. مؤلف پس از مقدمه به مباحث منزل اول عشق، منزل دوم نیستی، منزل سوم هستی و بالای هستی پرداخته است. بخشی از کتاب به تفسیر اسماء الحسنی و آداب ظاهر قرآن اختصاص دارد.

آغاز:

الحمد لله الذی اخترع ماهیات الاشیاء بفیض وجوده... و بعد مایین رمز الاقطاب فی اثبات... اهل کشف و بصیرت به تصفیة باطن و کمال تبتل و دوام توجه به منتهای مقاصد خود می‌رسند.

□ سده ۱۱ هـ، نسخ، ۲۵۱ گ.

Pc IV 41
1797

دلیل العارفين

ملفوظات معین‌الدین چشتی. گردآورده: قطب‌الدین محمد بختیار کاکلی. همان: مشترک، ۱۴۵۸/۳؛ فهرستواره، ۳۶۰/۷.

□ ۱۰۷۲ هـ، ترقیمه: «روز چهارشنبه بوقت نماز عصر بتاریخ شانزدهم شهر رجب المرجب ۱۰۷۲ هـ این نسخه دلیل العارفين... کاتب الحروف احقر العباد فقیر پیر محمد بن شیخ شاه محمد... بموجب فرموده... (با حذف القاب) حضرت خواجه قطب‌الدین فیض بخش هر دو جهان:

مسند آرای برّ و الاحسان	محسن الخلق فیض بخش جهان
قطب بیک آنکه خسته دل هستند	نزد جودش مدام بحر چو کان
چون که ذاتش مفرح کرم است	باد عمرش فزون ز صد دوران

از روی استعجال نگاشت و مالک این نسخه خواجه... (نام او محو شده) بود به نام شریفش مختم ساخت. «نستعلیق، ۴۵ گ.

یادداشت‌ها و مهرها بر ظهريه و خاتمه دارد که برخی از آنها محو و خراب شده

است و آنچه خوانده شد:

«کتاب هذا دليل العارفين... در پشاور بقیمت یک روپیه... تاریخ ۵ ماه جمادی الثانی... داخل کتب خانۀ فقیر سید غلام... ابن سید اکبر شاه مرحوم بن سید... شاه فی شهر جالندھر.» (۴۵ ب)

مهر: ۱. «غلام مصطفی ۱۱۵۹» با یادداشت او مورخ ۱۰ رمضان ۱۱۶۲ ه. او یادداشت مورخ ۱۶ رجب ۱۰۷۲ ه را پاک کرده و اسم خودش را داخل یادداشت کرده است. نام پدرش حضرت شاه عثمان قادری بوده است.
۲. «غلام نقش شدم [؟ بندم] ابن یوسف ۱۲۳۱»

Pc IV 32

948

□ ۱۱۱۵ ه، در مجموعه Pc IV 73 گذشت.

ذکر

احمد کاسانی.

□ سده ۱۳ ه، در مجموعه 13045 گذشت.

راحت القلوب

ملفوظات شیخ فریدالدین مسعود گنج شکر.

گردآورنده: نظام الدین اولیاء دهلوی.

همان: مشترک، ۱۴۶۹/۳؛ فهرستواره، ۳۷۷/۷.

آغاز: این جواهر گنج الهام ربّانی و این زواهر فضل علوم سبحانی.

□ ۳ ذیقعدہ ۱۳۰۱ ه، عبداللطیف ولد حاجی محب اللہ حسین پوری، در

کھاٹولی؟ ضلع مظفر نگر، نستعلیق معمولی، ۷۳ گ.

Pc IV 36

1685

□ ۲۷ رجب ۱۲۸۳ ه، محمد بخش ساکن تونسہ، نستعلیق، نسخہ کامل.

شماره 9244

□ سده ۱۳ ه، نستعلیق، نسخہ کامل.

شماره 12969

☐ غزوة رمضان ۱۲۳۰ هـ، فرخ بیگ، نستعلیق، موریانه زده، ۶۹ گ.

شماره 6554

☐ ۱۱۱۵ هـ، در مجموعه Pc IV 73 گذشت.

رُتبه شهدا و عشق و محبت

☐ در مجموعه 6379 گذشت.

ردّ مجدد الف ثانی

شیخ عبدالحق محدّث دهلوی.

☐ ۱۳۲۲ هـ، در مجموعه Ph III 143 گذشت.

رساله خواجه عبدالله انصاری

گزیننده: دُرگا پرشاد، کاتب رساله.

آغاز:

ای عزیز بدان که دنیا جای غرور است و شهرستان سرور.

☐ دُرگا پرشاد، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه، گ ۹۴ ب - ۸۹ ب.

(معین نظامی)

Aph III 31

رساله عرفانی

سعدالدین کاشعری.

☐ ۱۰۶۷ هـ، در مجموعه PPc IV 23 گذشت.

رساله عرفانی

ناشناخته.

□ در مجموعه Pc IV 21 گذشت.

□ (۱۰۶۷ هـ). در مجموعه PPc IV 23 گذشت.

رساله عزیزان

خواجہ علی رامیتنی

□ ۱۳۱۰ هـ، در مجموعه 8962 گذشت.

رساله المتبرکة المعظمہ

ناشناس.

□ ۱۱۳۲ هـ، در مجموعه شیرانی 6236 گذشت.

رُشدنامه

مؤلف: عبدالقدوس گنگوہی.

همان: مشترک، ۱۵۲۰/۳: فہرستوارہ، ۴۳۵/۷

□ ۴ محرم ۱۰۸۸ ہ / ۱۹ جلوس عالمگیری، مرتضی بن مصطفی، نستعلیق،

محشی، ۳۸ گ.

Pc IV 71

2544

سرّ الاسرار

ناشناس.

□ در مجموعه Pc IV 29 گذشت.

سلسلۃ الصدیقین

احمد کاسانی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 13045 گذشت.

سلک السلوک

مؤلف: ضیاء‌الدین نخشبی.

□ سده ۱۰ هـ، نستعلیق خوش، آغاز و انجام افتاده، آغاز: الذی مصرف الامور
تدبیره و مسهل، نسخه سوخته، بدون برگشمار.

شماره 6628

سلوک، رساله

اللّه قلی قادری.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه $\frac{6557}{A}$ گذشت.

سلوک، رساله

ناشناس.

□ ۱۲۱۵ هـ، در مجموعه 6884 گذشت.

سلوة الشیعة و قوة الشریعة

مؤلف: مطهر بن محمد المقدادی.

در ردّ تصوّف نگاشته است. در دیباچه گوید:

«چون این فقیر... مشاهده نمود که جمعی از فریبندگان... از شاهراه شریعت مصطفوی و
طریقت مرتضوی منحرف شده‌اند، «حُبّ دنیا» را «تَرکِ دنیا» نام کرده‌اند... خواست که
به نوشتن رساله، بی‌خیران را بی‌آگاهانند... در این اثنا کتابی درین باب دید و مجلدی از
دست یکی از احباب به نظر رسید و بعد از تحقیق معلوم گردید که یکی از علمای شیعه
رساله‌ای در ذمّ این طایفه تألیف نموده و حضرت مُلاً محمدتقی بن مجلسی حاشیه‌ای بر
آن نوشته و به نزد مؤلف رساله مذکوره ارسال داشته و مشارالیه سطری چند در جواب
آن قلمی گردانیده و یکی از فقرا مجموع به ترتیب در متن کتب مذکور جای داده و آن
را موسوم به توضیح المشرّین و تنقیح المذهبین [ر. ک: الذریعه، ۴ / ۴۹۵؛ طبقات
اعلام الشیعه (ق ۱۱)، ۳۰۳ که احتمال داده شده از محمدطاهر شیرازی قُمی است]

ساخته... پس به خاطر فاتر رسید که دو سه فقره‌ای از آن کتاب انتخاب نماید و آن را سلوة الشیعه و قوۃ الشریعة نام کند.»
آغاز: الحمد لله رب العالمین... اما بعد چنین گوید ساکن زاویه نامرادی مطهرین محمد المقدادی.

ر. ک: الذریعه، ۱۲/۲۲۳؛ طبقات اعلام الشیعه (ق ۱۲)، ۵۶۷.

☐ سده ۱۳ هـ، هم قلم با اصول فصول التوضیح (← همین فهرست)، نستعلیق، ۳۹ گ.

APc III 26

شمس العارفین

مؤلف: سلطان باهو.

همان: مشترک، ۱۶۶۸/۳.

☐ ۲۷ صفر ۱۳۱۱ هـ / ۹ سپتامبر ۱۸۹۳ م / ۲۶ بهادون ۱۹۵۱ ب، امام‌الدین بن پیربخش قوم قاضی ساکن قصبه مجیٹھه ضلع امرتسر، حال وارد چهاونی [= پادگان] کونٹھه، مُلک بلوچستان، در پلٹن ۲۶ [= لشکر ۲۶]، برای برخورداران سلطان محمد و جان محمد المشهور محمدرمضان، نستعلیق، ۱۳۴ ص.

شماره 11181

☐ ۱۳۱۵ هـ، در مجموعه Pc IV 69 گذشت.

شمع بارقه

حبیب‌الله قندهاری.

☐ در مجموعه Pc I 1 گذشت.

صیحه و صدا

جلال‌الدین محمد دوانی.

☐ مقابله شده ۹۳۱ هـ. در مجموعه شیرانی 6234 گذشت.

طرب مجالس

مؤلف: امیر حسینی هروی.

همان: مشترک، ۱۶۸۱/۳.

□ ۱۲۰۸ هـ، دل محمد متخلص به دلشاد بن شیخ غلام رسول بن حقایق و معارف فهیم حافظ کلام الله الکریم شیخ عبدالرحیم پر سروری [تلفظ کنونی: پرسوری]، با دیباچه منثور و خاتمه منظوم به قلم کاتبی که از شاعران فارسیگوی پنجاب است و دیوان اشعار او در لاهور چاپ شده است. از نسخه‌ای رونویسی کرده که کاتبش نورالله نام در ۲۵ ربیع الثانی ۳۸ جلوس [شاید عالمگیری = ۱۱۰۶ هـ] کتابت کرده بود. نستعلیق خوش، موریانه زده، نسخه کامل. ترقیمه و خاتمه:

«تمام شد بعون الملك الوهاب نسخة طرب المجالس من تألیف سید بحق حجة الحق. علی الخلق، مفخر آل یسین، رکن الحق و الملة و الدین سید حسین بن سید عالم بن ابی الحسین بن حیدرالْحسینی المدنی قدس الله تعالی رِواحهم. پوشیده نماند که نام مصنف علیه الرحمة در این کتاب ظاهره نیامده، از خاتمه کاتب اصلش موسوم باسم نور الله که در تاریخ بیست و پنجم ربیع الثانی سال سی و هشت جلوس والا نوشته، شاید که از سلطنت با فرحت زیده السلاطین اورنگ زیب بهادر عالمگیر مرحوم باشد - خدایش بیامزد - معلوم شد و در تذکرة الشعراء دولتشاه بن علاءالدوله بختیشاه سمرقندی رحمة الله علیهما به تفصیل مرقوم، چنانچه الحال کاتب این خط شکسته نمط احقرالعباد دل محمد المتخلص به دلشاد ابن شیخ غلام رسول بن حقایق و معارف فهیم، حافظ کلام الله الکریم شیخ عبدالرحیم پر سروری رحمة الله علیهم ذکر او را مقدمه این کتاب ساخته.

خاتمه

کز نام طرب مجالس آرا	صد شکر خدای غم ربا را
دلشاد رفیق و مونس...	نسخه طرب مجالس...
باشد خبر طرب ز اسمش	چون پنج حواسش پنج قسمش
... نی وصل معانی اصل معنی	هر فصل ازوست وصل معنی
از میر حسینی حسینی است	این نسخه که نوربخش عینی است

از شهادت پذیر ره نوردی
 در تذکره دولت سمرقند
 پنجاب به کام این نهنگان
 کردم چو ز پُر سرور هجرت
 بر حاشیه قصه هیر و راتجها
 چندان طلبیدم و نمی داد
 او را طرب مجالس از هیر
 نی مهره منسلک درین سلک
 می بود به نام شه جهانگیر
 امروز به نام مان سنگهی
 چون شانه عاج صدف مُورا
 بر کثرت اهل موهبت اهدی
 خط چون رگ برگ گل برآمد
 طالب به نوشتنش دلم گشت
 ... ربیع ثانی شهر
 یعنی که خریف پارسائیل^۲
 بوده ز کینه آه و ناله
 آشفته چو زلف خود سداگور
 معذور ز خط سرنوشت
 تاریخ تمام داشت «خوشباش»^۵
 بر صحت او قلم برانی
 باشد چو خطاب خویش دلشاد
 دلشاد به کلمه محمد
 شروع شنگرف در پر سرور ... یکشنبه هفدهم در کولوتارر^۶.

کز شیخ شهاب سهروردی
 از ذکر شریف اوست خورسند
 القصد که در فتور سنگهان
 در خطه قاضیان بسنت
 دیدم طرب مجالس آنجا
 از صاحب او، بود استاد
 ما را به کتاب شوقِ تحریر
 نی کاغذ و نی دوات و نی کلک
 قرطاس به سالکوت^۱ از دیر
 در فترت کافران هنگی
 کو مهره که صاف سازد او را
 آن شانه عاج امام مهدی
 کاغذ ورقِ گلی محمد
 در سال هزار و دو صد و هشت
 یکشنبه آسمان مه...
 گرمای زمان به برد تبدیل
 آن روز به ضلع بتاله
 پنجاب ز مُور دراز^۳ در جور
 در خط، من اگر چه خوب و زشتم
 آغاز وی از دوبار «شبابش»^۴
 ای آنکه ازین کتاب خوانی
 کاتب به دعای خود کنی یاد
 آمین آمین به ربّ ایزد
 شروع شنگرف در پر سرور ... یکشنبه هفدهم در کولوتارر^۶.

۱. یعنی سیالکوت، کاغذ سیالکوتی معروف است.

۲. پارس نیل یکی از سالهای دوازده گانه ترکان، سال پلنگ، سیچقان نیل (فرهنگ معین).

۳. یعنی سیکها. ۴. یعنی $2 \times 604 = 1208$. ۵. برابر ۱۲۰۹.

۶. اسم مکانی است در ضلع گوجران والا در نزدیکی علی پور چتهه.

در ظهريه برگ اول، مَهر و یادداشت کاتب دارد.
مَهر: «هزار نَفقه براه خدا به یک دلشاد»
یادداشت: اوایل شعبان المعظم ۱۲۰۹ شیرازه در رسول پورتارز^ط
محمد ماه برادر اصلاح دثار صلاح آثار محمد صالح، و چلد در رسول نگر از غلام
مصطفی پسر محمد ابن هدایت الله پانڈوکی اواخر ماه مذکور شد.
در ظهريه برگ ۳ الف نیز یادداشت کاتب دارد:
«ان شاء الله تعالی روز یکشنبه اول ربیع الثانی سنه ۱۲۰۸ آغاز طرب المجالس...
باعث طرب مجالس خطه قاضیان گل محمدی ادام الله ربیعہ گردید و الاتمام من
الله.»

شماره 14481

طریقت الحقیقت

سعدالدین احمد انصاری.

□ ۱۸۸۹ ب، در مجموعه Pi XI 82 گذشت.

عشره کامله

مؤلف: شیخ کلیم الله جهان آبادی چشتی (۱۱۴۲ - ۱۰۶۰ هـ)

تاریخ تألیف: رمضان ۱۰۹۲ هـ در حالت اعتکاف.

اقوال مشایخ در ده «یوم»: ۱. معرفت، ۲. توحید ذات تعالی، ۳. اسماء و صفات تعالی مع
رتق بعض الشبهه وفتقها؛ ۴. روح، ۵. حب، ۶. ارکان خمسہ، ۷. تخلی عن الرذائل؛ ۸. تخلی
بالفضائل، ۹. سماع؛ ۱۰. سبق بالخیر. کتاب به عربی تألیف گردیده است اما نسخه ما ترجمه
فارسی نیز دارد.

آغاز (متن عربی):

یا من انت انت لا موجود الا انت...

(ترجمه فارسی):

ای آن ذات که تو توئی نیست موجود مگر تو.

۱. اسم مکانی است در ضلع گوجران والا در نزدیکی علی پور چننه.

☐ چهارشنبه ۵ جمادی الثانی ۱۲۴۸ هـ، متن عربی به خط نستعلیق و ترجمه فارسی به نستعلیق شکسته آمیز، متن عربی گ ۲۷ - ۱؛ ابیات عربی گ ۳۱ - ۲۷؛ ترجمه فارسی، گ ۶۴ - ۳۳. (معین نظامی)

APc IV 14

عشقیه

قاضی حمیدالدین ناگوری.
همان: مشترک، ۱۶۹۸/۳.

☐ غزوة جمادی الآخر ۱۱۴۹ هـ، احمد ولد محمد [حمید] جلال پوری، نستعلیق، کامل.

شماره 13190

عشقیه

مؤلف: عثمان انصاری جالندهری.
همان: مشترک، ۱۶۹۶/۳؛ فهرستواره، ۶۶۰/۷.

☐ ۱۱۰۸ هـ، خواجه موسی، ۱۸۷ گ.
مهرها: ۱. «خان محمد طالب خدا ۱۲۳۶» (خاتمه)
۲. «خان محمد» (خاتمه)

تاریخ وفات بزرگان خود، از جمله عایشه بی بی ۴ محرم؟؟ ۱۱ هـ. (خاتمه)
شماره 12954

☐ چهارشنبه، ۱۲ شوال ۱۳۱۷ هـ / ۱۳ فروری ۱۹۰۰ م، نستعلیق، ۳۱۶ گ.

Pc IV 70
2497

عشقیه

ناشناس.

☐ ۱۱۴۴ هـ، در مجموعه 13272 گذشت.

عوارف المعارف

مؤلف: شیخ شهاب‌الدین سهروردی. به عربی

ترجمه:

* ۱. معارف العوارف فی ترجمه العوارف المعارف

مترجم: محمد محمود کازرونی. بر عبدالرحمان بن علی بن بزغش - که مرید ابو عبدالرحمان علی بن بزغش بود - املاء کرده است. (دیباچه). نام کتاب نیز به همین گونه که ضبط کردم، در دیباچه آمده است.

آغاز:

الحمد لله العظيم شانه القوى سلطانه الظاهر احسان الباهر. سپاس خدای را که عظمت شأن و بزرگی کارستان.

سنجیده شود با ذیل المعارف فی ترجمه العوارف از صدرالدین جنید بن فضل الله بن شیخ عبدالرحمان شیرازی که در دیباچه آن از ترجمه عوارف عبدالرحمان یاد کرده است. ر. ک: فهرستواره، ۷/ ۳۷۵، ۵۶۹.

□ ۲۵ رمضان ۱۲۵۸ هـ / ۱۸۲۲ م، نستعلیق، اندازه رحلی، ۳۳۷ گ.

شماره 6542

عين الفقرا

سلطان باهو.

□ ب ت، در مجموعه Pe IV 69A گذشت.

عين المعاني

مؤلف: عیسی بن قاسم بن یوسف بن رکن‌الدین بن معروف بن شهاب‌الدین المعروف شهابی جندی سندی هندی براری معروف به عشقی شطاری قادری ملقب به عین العرفا و مکنی به ابوالبرکه. (دیباچه)

همان: مشترک ۱۷۱۲/۳.

□ ربيع الاول ۱۰۴۵ هـ، در برهان پور، نستعلیق، نسخه کامل.
مهر: «المتوکل علی اللہ الغنی / افوض امری الی اللہ / قاضی شرع غلام نبی ۱۲۲۸ هـ»
(صفحة اول)

شماره: 12957

رساله غوثیه : کلمات غوث الاعظم
کلمات شیخ عبدالقادر جیلانی. به عربی.

شرح:

[سوانح] صوفیه: شرح رساله غوثیه

شارح: عبداللہ بن کمال الدین بھلول صوفی شطاری سندیلی (م ۲۳ جمادی الاول ۱۰۱۰ هـ)
در دیباچه نام خود را چنین آورده است:

«می گوید بنده مشتاق لقای باری الملقب من اللہ بامین الدنیا سراج الدین عبداللہ
بھلول صوفی شطاری.»

تاریخ تألیف: ۲۹ ذی قعدہ ۱۰۰۲ هـ. (خاتمه)

نسخه در دست موریانه زده است و نام کتاب نیز طعمه موریانه شده و کلمه «سوانح» را از
روی قرینه خوانده ام.

آغاز (مقدمه):

حمد معزا از وصمت پناهی و استقصا و شکر مبرّا از سمت...

(شرح):

فقال الغوث الاعظم المستوحش من غیراللہ یعنی آن که گریزنده است از غیر حق

الفت گیرنده بحق است.

ر. ک: تذکره علمای هند (قادری) ۲۶۶ که شرح رساله غوثیه را جزو آثار او آورده است.
ارجاع قادری به اخبار الاخیار وارد نیست، زیرا در اخبار الاخیار (و هم چنین در ثمرات
القدس، ۱۰۷۲) شرح حال شیخ عبداللہ بن حسام الدین شطاری آمده است؛ فهرستواره،
۱۱۹۸/۸ چهارکاراو.

□ سده ۱۱ هـ، شیخ یحیی محمدبن شیخ نور محمد قادری، نستعلیق، ۲۸ گ.

شماره 6740

شرح کلمات غوث الاعظم: غوثیه

مؤلف: عبدالکریم لاهوری انصاری خادم اهل چشت (دیباچه).
در دیباچه می‌گوید: «خواست که تمام حقایق و مسایل در شرح بسم‌الله به زبان وقت املا کند، لیکن وقت رخصت نداد، در رساله نیز مختصر بنا بر آن قیل و قال کرده نشد.» و در خاتمه گوید: «این رساله غوثیه مشتمل بر مسایل کلیه است.»
آغاز: ابتدا می‌کنم به نام خدای که رحمان است یعنی از کتم عدم جمیع مکنونات.
همان: مشترک، ۳/۱۷۲۰.

□ [عبدالله بن حافظ استم الله زنده در ۱۲۲۵ هـ]، نستعلیق، ۲۷گ.

شماره 9666

فایضه الاسرار

مؤلف: رسول / غلام مقبول، دو نام داشت (دیباچه).
«می‌گوید احقر عبادالله سمی رسول و غلام مقبول که از عنفوان ایام شباب در خدمت علماء.»
در خاتمه کتاب می‌گوید:
«این کلمه‌ای چند که ترقیم یافته از غلبه هیجان شوق و حال است، نه از رهگذر عرض دعوی قیل و قال است، فهمیدنیست نه گفتنی؛ آمدنیست نه آوردنی، روحانیست نه نفسانی، موهبتی است نه کسبی.» (۹۸ ب).
در تأویلات است، در سه «قسم»: ۱. تأویلات بعضی آیات، ۲. تأویلات بعضی احادیث نبوی و احادیث قدسی، ۳. نکات و تحقیق کلام مشایخ. در این بخش نفحات الانیس جامی، حاشیه نفحات الانیس لاری و ملفوظات خواجه عبیدالله احرار گردآورده؛ میرعبدالاول نیشابوری جزو منابع مؤلف بوده است.
نام کتاب در ترقیمه آمده است.
آغاز:
الحمد لمن وفق عباده العالمین الوارثین.

□ ۱۰۹۲ هـ، نسخ، عنوانها شنگرف، ۹۹گ؛ سپس مطالب پراکنده متناسب با

موضوع کتاب با همان قلم تا برگ ۱۱۰.

APc IV 18

فتوح الاوراد

مؤلف: فتح محمد بن عین العرفا برهان پوری.

همان: مشترک، ۱۷۲۷/۳: فہرستوارہ، ۶۸۹/۷.

□ ربيع الثاني ۱۲۱۷ھ، فتح محمد بن سيد محمد پشاورى، با فہرست مطالب در ابتدا، نستعلیق، ۲۱۴گ.

Pc V 1
2144

□ سده ۱۲ھ، نسخ خوش استادانہ، صفحه اول مطلاً. بدون برگشمار.

شماره 6743

فتوح الغیب

مؤلف: شیخ عبدالقادر گیلانی، به عربی.

ترجمہ:

۱. مفتاح الفتوح

شیخ عبدالحق محدث دہلوی.

همان: مشترک، ۱۷۲۹/۳: فہرستوارہ، ۶۸۹/۷.

□ ۱۱۸۵ھ، ترقیمہ: «يوم الخمسين رابع عشر من ربيع الاول سنة الف و مائه و ثمان و خمسين من الهجرة... بيد الضعيف النحيف المتمسك بذيل من اسعدهما الله بالسعادت الازليه الايديه الغوث اللاهورى و القطب الذواتى؟ قدسنا الله بسرهما الاقدس محمد رفيع بن محمد اسلم القرينى العباسى القادرى النقشبندى الشطارى الجشتى...» ۱۵۹گ.

Pc IV 34
1871

فصل الخطاب لوصول الاحباب

مؤلف: خواجه محمدپارسا بخارایی.

همان: مشترک، ۱۷۳۴/۳: فهرستواره، ۶۹۴/۸.

به کوشش دکتر جلیل مسگرنژاد در تهران ۱۳۸۲ ش چاپ شده است.

□ ۱۲۸۶ هـ، غلام محمدبن میان رحیم بخش بن حافظ و فاضل حضرت نظام‌الدین خادم، در مسجد قلعه میهان سنگه، ۷ ربیع‌الاول ۱۲۸۶ هـ / ۷ هجرت ۱۹۲۶ ب، ۲۰۸ گ، سپس احوال خواجه پارسا برگرفته از نضات الانس جامی گ ۲۰۸ الف - ۲۱۰ ب. کاتب نسخه برادر مولانا غلام رسول قلعوی شاعر پنجابی گوی (م ۱۲۹۱ هـ) است.

Pc IV 14

894

فصوص الحکم

مؤلف: ابن عربی.

شرح:

۱. شرح فصوص الحکم: نصوص الخصوص فی شرح الفصوص

شارح: رکن‌الدین شیرازی (م ۷۴۴ هـ)

آغاز:

حمد فزون از حد شکر بیرون از عد.

همان: مشترک، ۱۷۳۷/۳: فهرستواره، ۶۹۹/۷.

□ سده ۱۰ هـ، صفحه آخر آسیب دیده و از عبارت ترقیمه فقط «رابع عشر شهر»

باقی مانده است، نسخ، ۳۴۱ گ.

مُهر: «طفیل محمد مراد علی؟ ۱۲؟» (۳۴۱ الف)

Pc IV 65

2266

۲. شرح فصوص الحکم

شارح: عبدالرحمان جامی.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، برگ اول افتاده: «وحدت... گر گشایی عرفان اندکی»، انجام نیز افتاده، ۱۶۹ گ.

شماره 6331 (شیرانی)

۳. شرح فصوص الحکم

شارح: عبدالله یزدی، چنان که کاتب نسخه بر ظهیره یادداشت کرده است: «ابتداء تحریر شرح عبدالله یزدی بتاريخ رابع من ربیع الثانی سنه ۱۱۴۲». البته نام شارح در متن نیامده است. شاید همان که شرح تهذیب المنطق نیز از تألیفات اوست. شارح همنامی دارد با ملّا عبدالله بن شهاب الدین حسین یزدی شاه آبادی (م ۹۸۱ هـ) از مؤلفان شیعی که کتابهای او در الذریعه به کثرت معرفی شده است که این یکی در آنها نیست.

آغاز (بدون دیباچه شارح):

الحمد لله الذي منزل الحکم على قلوب الکلم یعنی جنس حمد و سپاس مخصوص و ثابت است مرخدای را فرود آورنده است.

□ ۴ ربیع الثانی ۱۱۴۲ (ظهیره)، انجام افتاده، تا فص حکمة سبوحیه.

مُهرها: ۱. «خوش است مُهر کتب خانه سلیمان جاه

بهر کتاب مزین چو نقش بسم الله ۱۲۴۴» (ظهیره)

۲. «ناسخ هر مُهر شد چون شد مزین بر کتاب ۱۲۶۰

خاتم امجد علی شاه زمان عالی جناب» (ظهیره)

۳. «ثابت و پُر نور بادا تا فروغ آفتاب

خاتم امجد علی سلطان عالم بر کتاب ۱۲۶۳» (ظهیره)

معلوم است که نسخه در کتابخانه سلطنتی امجد علی شاه اوده (۱۲۶۳ - ۱۲۵۸ هـ) بوده است.

Pc IV 65 C

2614

۴. شرح فصوص الحکم

شارح: شیخ محب الله اله آبادی (م ۱۰۵۸ هـ).

همان: مشترک، ۱۷۴۲/۳؛ فهرستواره، ۷۰۱/۷.

□ ۱۱۰۳ هـ، ترقیمه: «فراغت یافت از استنساخ این کتاب مستطاب فقیر

حقیر دو ستار فقرًا معرفت دستگاه محمد شفیع ولد کمال خان عرف کھوکھر یوم دوشنبه به تاریخ ششم شهر صفر ختم‌اللہ بالخیر و الظفر سنه یک هزار و یک صد و سه هجری در خانقاه قطب‌العارفین زبده‌المحققین شیخ ابوالفتوح فتح محمد بن سکندر خان السروانی السیالکوتی سلمه‌اللہ الی یوم... در عهد بادشاه دین‌پناه سلیمان جہ محمد اورنگ زیب بہادرشاه عالمگیر خلداللہ ملکہ و سلطانہ، نستعلیق، محشی، ۲۸۸ گ.

یادداشتها: ۱. «بقدر فهم خود با منقول عن مقابله نموده شد با فواید و حواشی.» (۲۸۸ الف)

۲. «بتاریخ غرہ رجب ۱۱۰۴ حقایق و معارف آگاہ شیخ فتح محمد سیالکوتھی [کذا] حسب خواهش و درخواست فقیر... (نامش محو شده) این کتاب را در سیالکوت نویسانیده و تصحیح کرد و حواشی منه و خارجها به دست خود نوشته به مصحوب کسان خود به بنده فرستادند.» (۱۲۸۸ الف)

۳. «این نسخه منقول است از نسخه‌یی که به یک واسطه از نسخه مصنف منقول است.» (۲۸۸ ب)

Pc IV 65 A
1891

۵. شرح فصوص الحکم

ناشناخته.

نشانی:

فص حکمة ملکیه فی کلمه لوطیه ملک بفتح میم و سکون لام شده و... تمام است و مناسبت این حکمت به کلمه لوط از جهت مراعات امری است؛

آغاز افتاده:

نکرده پس این مسئله بی مثل و یگانه زمانه باشد.

□ ۱۶ ذیحجه ۱۱۴۲ هـ / سنه مائه و اثناربعین بعد الالف، مرتضی الرضوی بن سید حسن بخاری، در مرشدآباد، محشی، ۲۴۰ گ.

همراه این نسخه برگی است که ظاهراً متعلق به این نسخه نیست با دو مهر:

۱. «خوش است مُهر کتب‌خانه سلیمان جہ

بهر کتاب مزین چو نقش بسم‌اللہ ۱۲۴۴»

۲. «ناسخ هر مهر شد چون شد مزین بر کتاب ۱۲۶۰»

خاتم امجد علی شاه زمان عالی جناب»

Pc IV 65 B

2617

فقرات

مؤلف: خواجه عبيدالله احرار.

آغاز:

الها خداوندا به عزت آن كه.

همان: مشترك، ۱۷۴۷/۳

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۳۷ گ.

Pc IV 35

1696

فوائد الفواد

ملفوظات خواجه نظام‌الدین اولیا.

گردآورنده: حسن سجزی دهلوی.

همان: مشترك، ۱۷۶۹/۳.

□ ۱۴ شعبان ۱۰۶۴ هـ، نورمحمد بن سید عبدالقادر، در آستانه حضرت در دهلی،

از اصل نسخه مشیخت مآب شیخ اچھا، نستعلیق، ۲۱۸ گ.

یادداشتها:

۱. «مالک نسخه متبرکه سید قطب‌شاه مبلغ دو روپیه و هشت آنه از دست سید

احمد لاهوری معرفت میان صاحب حافظ نور جمال چشتی خریدم در عهد

احمدشاه قندهاری، سنه ۲. «(خاتمه)

۲. «الآن فی ید الاحقر ابوالحسن امام خان نوشهر لوی سوهدروی فنجابی منذ اپریل

۱۹۴۶ و هومن خزانه مولوی محیی‌الدین مرحوم سیالکوٹی من اجداد حکیم

محمد صادق للشاب و الصالح الذی اعطانیه. فقط ابوالحسن.» (۱ ب)

شماره 8869

فیه مافیه

تقریرات جلال‌الدین محمد بلخی مشهور به «مولوی».
گرد آورنده: بهاء‌الدین «سلطان ولد».
آغاز:

الحمد لله... این رساله موسوم است به فیه مافیه از کلام مولانا جلال‌الدین محمد.

□ ۲۴ دسمبر ۱۹۲۳، حافظ محمد اسرائیل ملازم کتب‌خانه سرکار رام‌پور، به فرمان نواب رام‌پور «از نسخه کهنه و قدیم که در کتب‌خانه خاص فیض کاشانه سرکار موجود است و الحق کتب‌خانه‌ایست که علم تفوق بر اکثر کتب‌خانه‌های عالم برافراشته و زیر نظر قدردان علوم عالی جناب حافظ احمد علی خان صاحب حاکم کتب‌خانه رو به ترقی است استنساخ نموده شد. چون اصل نسخه از غایت کهنگی از جاهای بسیار کرم خورده بود، در خواندن و نوشتن آن کوشش بلیغ و سعی موفور به کار رفت»، نستعلیق، ۶۴ گ.

Pi XI 18
772

قدسیه

ملفوظات خواجه بهاء‌الدین نقشبند.
گرد آورنده: خواجه محمد پارسای بخارایی.
همان: مشترک، ۱۷۷۵/۳.

- ۹۸۳ هـ، در مجموعه Pf I 1A گذشت.
- ۲۷ ذیقعدہ ۱۱۱۴ هـ، شکسته، ۳۷ گ. شماره 9965
- ۱۳۱۰ هـ، در مجموعه 8962 گذشت.

کشف العوالم

شاه مرتضی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 10275 گذشت.

کشف المحجوب

مؤلف: ابوالحسن علی بن عثمان بن ابی علی الجلابی ثم الهجویری.
ر. ک: مقدمه چاپ دکتر محمود عابدی، تهران، ۱۳۸۳ ش.
همان: مشترک، ۱۷۹۵/۳

□ ۱۰۰۱ ه. محمد امین بن شیخ عبداللہ، نستعلیق، ۲۶۸ گ.
با یادداشتی مورخ رجب ۱۱۲ [کذا: ۱۱۰۲؟]

Pc IV 7 B
1876

□ سده ۱۲ ه.، ترقیمه: «کاتب الكتاب اضعف عباد الله المنان حافظ محمد شاکر بن شیخ برهان عفی عنه»، آغاز افتاده: «آن آفریده باشند که پیغمبر گفت صلی الله علیه و سلم کل میسر لما خلق له»، موریانه زده.

PPc IV 7 B
1744

□ ۱۲۵۶ ه.، در مجموعه Pc IV 7 C
929

کشف المحجوب

مؤلف: عبدالعزیز محمد بن النسفی [کذا]، شاید عزیزالدین بن محمد نسفی.
نام مؤلف و نام کتاب در دیباچه آمده است. (ر. ک: آغاز). وی در «اصل» ششم اندکی سرگذشت خود را آورده است. آنجا می گوید:

«باران چند نوبت درخواست کردند که می باید که آنچه اعتقاد تُست در احوال مرگ، فصلی بنویس تا مگر آن فصل را یاد گیرم و اعتقاد خود به آن راست کنیم. اجابت نمی کردم و چیزی درین معنی نمی نوشتم از جهت آن که در طلب بودم و در هیچ مقامی آرام نمی گرفتم و هر روزی مذهبی داشتم بلکه هر ساعتی نظر بر چیزی دیگر می افتاد. هر چیز که با خود مقرر می کردم که این است و غیر آن نیست. ساعتی دیگر باطل می شد و بطلان آن پیدا می آید. تا سال به پنجاه رسید، آرامی و قراری پیدا آمد و چنین گمان بُردم که از شرک خلاص یافتم و به عالم توحید رسیدم و از حدّ تقلید گذشتم و به جای رسیدم و الهام و کشف روی نمود و خطاب شنوا شدم که از خدا می شنوم و از خدا می گویم. ده سال دیگر برین بودم و به غایت خوش عیش و خوش

زندگانی بودم و آن خوشی از آن گمان بُردم که ایمنی پیدا آمد و فراغتی رو نمود و تفرقه طلب برخاست. چند کتاب جمع کردم در هر قسمی و رسائل بسیار نوشتم در هر بابی چنان که مقبول یاران آمد. تا سال به شصت رسید. چون به شصت رسید، حالی پیدا آمد که نبود و آن کشف را در رساله جمع کردم و ازین حال و کشف یقین معلوم کردم که این امن و فراغت که درین ده سال بود تلبیس شیطان و غرور نفس بود. امن به هزیمت رفت و فراغت به تاراج رفت و من مفلس و عاجز بماندم و متحیر گشتم. خواب و قرار نماند و نوامید غلبه کرد. کُتبی که نوشته بودم جمله در آب شستم. یاران که نوشته بودند درخواست کردم تا جمله بشستند. درین میان که نوامید گشته بودم و راه پیش و پس نمی‌دانستم، فضل و عنایت از حق در رسید و مرا از آن حیرت بیرون آورد و راه راست به من نمود. راهی چنان گشاده و چنان نزدیک و چنان آسان که هر چند صفت نزدیکی آن راه کنم از آن نزدیکتر است و هر چند صفت گشادگی و پیدایی این راه کنم از آن گشاده‌تر و پیداتر است و این راه انبیاء و اولیاء است. چنین می‌دانم که تمام فهم نکردی. روشتر ازین بگویم. ای درویش تا سال به بیست رسید، در خدمت^۱ والد و والده بودم و به حفظ قرآن مشغول بودم و از علم شرائع آنچه مالاابد از اصول و فروع یاد می‌گرفتم. چون سال به بیست رسید به شهر بخارا رفتم و در مدرسه ساکن شدم و ده سال متوالی شب و روز به تحصیل و تکرار مشغول بودم، چون ده سال بگذشت از مدرسه به خانقاه رفتم هم در شهر بخارا و در خدمت شیخی بزرگ ده سال هر روز و شب به مجاهده و اذکار مشغول بودم و به عزلت و صوم و صمت می‌گذرانیدم. چون سال به چهل رسید، از شیخ اجازت سفر خواستم و سفر کردم و تمامه مشایخ و علمای ماوراءالنهر را در خدمت دریافتم و در خدمت هر یکی مدتی می‌بودم. آن گاه عزم خراسان کردم و تمامه علما و مشایخ کرمان و علما و مشایخ پارس را خدمت دریافتم و فوائد بسیار از ایشان به من رسید و مذاهب مختلف بدیدم و کتب ایشان می‌خواندم و اصول و فروع هر مذهبی تفحص می‌کردم چنان گمان می‌بردم که آنچه می‌باید دانست دانستم و آنچه می‌باید دید، دیدم، هیچ چیز بر من پوشیده و پنهان نماند و از حد تقلید به حد تحقیق رسیدم و از شرک خلاص یافتم و عالم توحید پیوستم مدتی درین غرور و پندار بودم چون نیک تامل کردم و از سر انصاف خود را باز طلبیدم، مرا به من نمودند. هم چنان جلا یافتم و از تحقیق به من بوی نرسیده بود و از خدایی بهره و بی نصیب بودم می‌گفتم و می‌شنیدم،

۱. چنان است در نسخه، شاید کاتبش ماوراءالنهری است که خدمت را خدمت نوشته.

شنیده بودم یا خوانده بودم نفس این سخن را به عبارتی دیگر می‌آراست و می‌گفت یا می‌نوشت و الهام و کشف نام می‌نهاد و بانفس گفتم که ای نفس چون تقلید می‌کنی و به سخن دیگران راضی شدی و به گفته دیگران قناعت کردی باری مقلد انبیاء و اولیاء باش و به همان مقام اول بازگرد یعنی به مقام تقلید که مقام بس مبارک بر دل ضرور است. سوز و نیاز مریدان دران مقام بود. بیت... فصل و عنایت حق در رسید و ما را از آن غرور و پندار برون آورد... چون یقین دانستم که راه دیگر نیست، کلمه شهادت گفتم و تجدید ایمان آوردم.» (گک ۴۹ الف - ۵۰ ب)

در آن نقل قول از مشایخ متقدم بسیار کم است و من به جز دو نقل قول، یکی از عین‌القضات و دیگری از شیخ ابوجعفر طوسی، از اقوال مشایخ چیزی ندیده‌ام. عزیز نسفی مؤلف انسان‌الکامل و کشف الحقایق و مبدء و معاد و غیره نیز سفر به خراسان و شیراز کرده بود که در تذکره و تاریخ‌ها ثبت شده است.^۱ (ر. ک: صفاء، ۳/۱۲۲۵ - ۱۲۲۳) در ۶ «اصل»: ۱. معرفت سلوک، ۲. معرفت بلوغ و حریت، ۳. معرفت عالم، ۴. معرفت انسان، ۵. معرفت خدای تعالی، ۶. معرفت مبدء و معاد.

آغاز:

الحمد لله حق حمده و الصلوة والسلام على محمد رسوله و على آله واصحابه و اهل ودة قال الشيخ الرباني و العارف... قطب الحق و الدين عبدالعزيز محمد بن النسفي روح الله و روحه که جماعت درویشان کزهم الله ازین بیچاره درخواست کردند که میباید که در معرفت سلوک و معرفت انسان و معرفت خدای تعالی و تقدس و معرفت مبدء و معاد و آنچه سالکان را بدانستن آن محتاج باشند چیزی بنویسید... این مختصر را برشش اصل نهادم و این مختصر را کشف المحجوب نام نهادم.

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۵۴ گ. بر ظهیریه «کتاب کشف المحجوب تصنیف عبدالعزیز محمد النسفی علیه الرحمة» یادداشت شده و مهربی ناخوانا دارد.

PPc IV 68

2512

۱. درباره انتساب این کتاب به شیخ عزیز نسفی، از دکتر سیما ساجد آرسینی مقیم پاریس که رساله دکترای خود را درباره نسفی نوشته‌اند، استفسار کردم و عکس این نسخه را در اختیار ایشان قرار دادم. نظر ایشان این بوده که کسی از مریدان نسفی عباراتی و اقتباساتی را از آثار نسفی جدا کرده و کنار هم چیده است. دکتر آرسینی به من شواهد متعدد نشان داد که چه قسمت‌هایی از چه آثاری از نسفی عیناً برگرفته شده است، حتی سرگذشت او. بنابراین صحت انتساب آن به عزیز نسفی به نظر دکتر آرسینی مطرود است.

کشفیه

خواجه محمد پارسای بخارایی.

همان: مشترک، ۱۷۹۹/۳.

□ سده ۱۱ هـ، عبارات عربی به نسخ و فارسی به نستعلیق، محمد اسماعیل حسینی

نقشبندی بخاری، ۲۸ گ.

شماره 9968

کفارة الذنوب (اردو)

□ در مجموعه 8962 گذشت.

کلام صحو و سُکر

□ ۱۱۳۲ هـ، در مجموعه شیرانی 6236 گذشت.

کنزالدقایق

فیروز شاه خویشگی.

□ ۱۲۸۰ هـ، در مجموعه Pc IV 21 گذشت.

کنزالسالکین

مؤلف: خواجه عبدالله انصاری.

آغاز:

حمد بیحد الهی را و درود بیحد پادشاهی را.

همان: مشترک، ۲۴۱۸/۴.

□ وقت ظهر، روز دوشنبه، شعبان ۱۱۸۸ هـ، نستعلیق روشن، عنوانها شنگرف،

جدول معمولی، ۱۹۹ گ.

مُهر «حافظ محمد غیاث ۱۱۶۸» (ظهریه). (معین نظامی)

کنز السعادت

مؤلف: معین الدین نقشبندی کشمیری.

همان: مشترک، ۱۸۱۶/۳: فهرستواره، ۷/۷۷۴.

□ نستعلیق مایل به شکسته، عبارات عربی به نسخ، عنوانها شنگرف، موریانه زده

۴۳۶ برگ. دو مهر کوچک ناخوانا در برگ ۴، ۴۳۶ گ.

Pc I 5

434

کنز الهدایات فی کشف البدایات

محمدباقر لاهوری

□ ۱۲۷۴ هـ، در مجموعه 6651 گذشت.

گنج الاسرار

معین الدین سنجری

□ ۱۲۷۷ هـ، در مجموعه Pc IV 28 گذشت.

گنج نامه

□ ۱۳۲۲ هـ، در مجموعه 12970 گذشت.

لطیف المعانی

ناشناس.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9865 گذشت.

لمعات

مؤلف: فخرالدین عراقی.

شرح:

اشعة اللمعات

مؤلف: عبدالرحمان جامی.

همان: مشترک، ۱۸۴۵/۳

□ سده ۱۱ - ۱۲ هـ، ترقیمه: «بندۀ درگاه فقیر حقیر... (با حذف کلمات) محمد... (محو شده) قادری این کتاب... نویسانده و مقابله نموده...»، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، ۹۸ گ. (معین نظامی)

APc IV 6 A

حاشیه اشعة اللمعات

حاشیه نویس: عبدالغفور لاری. (ظهریه نسخه)

آغاز: لولا لمعات برق... قوله لمعات برق... اللمعه درخشیدن.

برابر با: مشترک، ۱۸۴۷/۳ [9927]

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۹۶ گ.

شماره 6488

لوايح

مؤلف: عبدالرحمان جامی.

همان: مشترک، ۱۸۵۲/۳.

□ ۱۱۲۲ هـ، در مجموعه Pc IV 43 گذشت.

□ ۱۲۲۷ هـ، ترقیمه: «کاتب الحروف میرکلام‌الدین به تاریخ هفتم شهر رمضان

المبارک ۱۲۲۷ هجری اتمام یافت»، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، آغاز افتاده: «آله و اصحابه الفایزین»، در مجموعه، گ ۱۱۸ - ۱۰۲

PPc IV 24

1620

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق محشی، ۲۷ گ.

Pc IV 43 B

2776

- در مجموعه Pc IV 43 A گذشت.
- ب ت، در مجموعه Pi VI 27 F گذشت.

مبداء و معاد

شیخ احمد سرھندی.

- در مجموعه Pc IV 29 گذشت.

محبت الاسرار

سلطان باھو.

- ۱۳۱۵ هـ، در مجموعه Pc IV 69 گذشت.
- ب ت، در مجموعه Pc IV 69 A گذشت.

محک الطالبین

محمد سعید قادری.

- ۱۱۳۲ هـ، در مجموعه شیرانی 6236 گذشت.
- در مجموعه Pc IV 23 گذشت.

مختصر محک الطالبین

محمد بن سلیمان قصوری.

- ۱۱۳۲ هـ، در مجموعه شیرانی 6236 گذشت.

تمه محک الطالبین

ناشناخته.

- ۱۱۳۲ هـ، در مجموعه شیرانی 6236 گذشت.

مرآت الحقیقت

عبدالملک بن عبدالغفور انصاری.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9865 گذشت.

مرآت الحقیقت

ناشناخته.

□ در مجموعه Pc IV 65 گذشت.

مرآت العارفین

مؤلف: مسعود بک بخارایی.

همان: مشترک، ۱۸۹۲/۳.

□ [عبدالله بن حافظ استم الله، زنده در ۱۲۲۵ هـ]، نستعلیق، مقاله «کشف ارواح»

است، آغاز: قال الله تعالی ویستلونک عن الروح، قل الروح من امر ربی، ۸ گ.

شماره 9668

شرح:

۱. صفا المرآت

شارح: غلام قادرشاه.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6472 گذشت.

مراتب الاصول

رؤف احمد رأفت.

□ ۱۲۷۳ هـ، در مجموعه 6651 گذشت.

مراتب ستہ

مؤلف: عبدالرحمان جامی.

آغاز:

مافی الوجود الاعین واحدة.

همان: مشترک، ۱۸۹۹/۳.

□ ۱۱۸۲ هـ، نسخ و نستعلیق معمولی، در مجموعه، گ ۷ - ۱. (معین نظامی)

Apc IV 8

مرج البحرين و جامع الطریقین

مؤلف: شیخ عبدالحق محدث دهلوی.

آغاز:

الحمد لله رب العالمین و الصلوة والسلام علی سیدنا المرسلین.

همان: مشترک، ۱۹۰۸/۳.

□ (قبل از ۱۱۴۴ هـ)، ترقیمه: «تمت شد... بید احقر العباد خضر بن حافظ اسحاق

ساکن کوشله احمدخان مغفور مرحوم»، نستعلیق معمولی، ۴۶ گ.

یادداشتِ مقابله: «تمام شد مقابله... روز پنجشنبه در ماه جماد الثانیہ ۱۱۴۴ هـ برای

خاطر مهربان میان مستقیم جیو به اجرتِ دوازده آنه بدون کاغذ نویسانده شد.»

(خاتمه). (معین نظامی)

APc IV 11

□ ۱۲۶۰ هـ، در مجموعه Pc I 20 گذشت.

مرصاد العباد من المبدأ الی المعاد

مؤلف: نجم‌الدین ابوبکر دایه رازی (۵۷۳ - ۶۵۴ هـ).

همان: مشترک، ۱۹۱۱/۳؛ فهرستواره، ۸/۸۷۱.

□ ۷۲۶ هـ، ترقیمه: «تم الكتاب بعون الملك الوهاب يوم الخميس وقت الظهر

الثانی و العشرین من شهر ربیع الآخر سنة ست و عشرين و سبع مائه.

بستان ملک دل مریدان باشد آید زستان [؟] درخت ایمان باشد
باغیک نظرگاه رحمان باشد واجب نکند که آن باغ ویران باشد»
نسخ کهن، ۲۶۷گ. در ظهیریه مهرها و یادداشت‌های یلک محو شده است.

Pc IV 22

1363

□ سده ۸ هـ، ترقیمه افتاده و دو برگ مقدمه بعداً به دست شیخ محمد مذکر بن شیخ محمد «مکمل» عثمانی هانسوی تکمیل شده است، نسخه اگرچه تاریخ ندارد اما همتای نسخه Pc IV 22 است، نسخ کهن، ۱۸۹گ.
یادداشت: اشعار فارسی حسین علی قاضی که بالبداهه در ۱۲۰۳ گفته بود (ابتدا).

Pc IV 22 A

بدون شماره ثبت

□ ۱۷ رمضان ۹۹۷ هـ، نستعلیق، برگ یکم افتاده، محشی، ۱۹۷گ.

Pc IV 22 B

982

□ سده ۱۰ هـ، نسخ کهن، در خاتمه چند برگ نو نویس با تاریخ محرم ۱۰۲۲ هـ بدستخط صالح محمد کوزانی ساکن دهلی، تا فصل هشتم، درحاشیه گ ۲ ب - ۱ ب رساله ناتمام به نام جهاد نفس از شاه نعمت الله ولی، آغاز: الحمد لله... اما بعد ذکری ست در بیان آن درویشی از روی استفاده سؤال کرد که یونس در بطن ماهی چهل روز متمکن شدن مقصود چه بود و در وجود انسانی چیست؟

شماره 13186

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق معمولی شکسته‌آمیز، انجام افتاده، تا باب ۴ فصل ۸، ۱۸۸ گ. (معین نظامی)

APc IV 4

مرقات الوصول الى الله و الرسول؟

مؤلف: محمد قاسم که در دیباچه می‌گوید «مرید و معتقد سی سال حضور خدمت و امامت کرده بود و هر چه از زبان دُرربار و گوهرنثار شنیده و خود معاینه کرده در ملفوظ آورده.» (نسخه شیرانی 6184).

همان کتابی است که بخط با نام مرآت الوصول در مشترک، ۱۸۹۷/۳ آمده است. من نسخه شیرانی 6184 را با نسخه 7084 مقابله کرده‌ام و به این نتیجه رسیده‌ام:

الف. هر دو متن یکی است با کمی جدایی در دیباچه هر دو نسخه؛
ب. در دیباچه نسخه شیرانی نام مؤلف محمدقاسم آمده است. ولی در نسخه 7084 نیامده است.

ج. نام / عنوان کتاب در هر دو متن نیست. در برگ ابتدایی نسخه شیرانی چنین آمده است: «مرقاة الوصول الى الله و الرسول ملفوظ حضرت شیخ گنج احمد مغربی جمع کرده مولانا محمدقاسم» که مرحوم محمد بشیر حسین این را مرآت الوصول خوانده [فهرست مخطوطات شیرانی. ۲/۲۴۸] و از آنجا به مشترک منتقل شده است.

د. نسخه شیرانی دو دیباچه دارد، دیباچه اول با سرآغاز:
الحمد لله الذي خلق آدم على صورته و خمر طيبته؛ دیباچه دوم (پس از نام مؤلف محمدقاسم):

الحمد لله الكريم الولي القديم العزيز الحكيم الرؤف الرحيم و الصلوة على رسوله الحكيم.
ه. آغاز نسخه 7084:

الحمد لله الذي خلق آدم على صورته و خمر طيبته.

و. عبارت دیباچه در هر دو نسخه بعد از این کلمات:
«و بعد قال سمى نبي الله ابن كنية [كذا] صلى الله عليه و آله و سلم»
با یک دیگر مطابقت پیدا می‌کند.

شرح احوال و مقامات و ملفوظات شیخ احمد کهتو مغربی گجراتی (۷۳۷ - ۸۴۹ ه) است. تذکره‌نویسان از دو کتاب مستقل در احوال و ملفوظات او نام برده‌اند. یکی مرقاة الوصول که در ثمرات القدس، چاپ تهران، ۱۳۷۶ ش، ص ۸۶۶ و ما بعد مکرر ازین نقل قول شده است؛ و دیگری تحفة المجالس که بنا به گفته صاحب اخبار الاخبار، ص ۱۵۹ «یکی از مریدان وی [= شیخ احمد کهتو] که محمود بن سعید ایرجی نام دارد ملفوظات و احوال و حکایات که از وی شنیده، جمع کرده و آن را تحفة المجالس نام کرده است.» در ثمرات القدس، در شرح حال شیخ احمد کهتو گاهی از مرقات الوصول و گاهی از تحفة المجالس نقل قول شده. مؤلف ثمرات القدس گوید: «صاحب تحفة المجالس که از ملفوظات شیخ است و جامع وی به اسم مولانا قاسم که از مریدان اوست.» (ص ۸۷۴) که ظاهراً مؤلف ثمرات را لغزشی واقع شده است.

در ۱۶ فصل (مطابق نسخه 7084): ۱. منشاء شیخ و کیفیت رسیدن ایشان به خدمت حضرت بابا اسحاق بن محمود مغربی پیر و مربی ایشان (نسخه شیرانی: منشاء شیخ و رسیدن به

خدمت بابو و پرورش ایشان کردن در کار تیر و کمان و گوی و چوگان و عدل و دلاوری بندگی مخدوم؛ ۲. ذکر اقبال و قبولیت و عظمت حضرت مخدوم و ایثار و تجرید و علو همت؛ ۳. مناقب بندگی شیخ ابواسحاق بن محمود مغربی؛ ۴. شروع کردن بندگی حضرت مخدوم شیخ احمد در انواع علوم؛ ۵. بحث‌های علم که علماء نامدار با بندگی حضرت مخدوم کرده‌اند؛ ۶. ذکر خواب‌هایی که بزرگان در باب حضرت مخدوم دیده‌اند و خود معاینه کرده‌اند؛ ۷. عبادات بندگی حضرت مخدوم و صیام و ذکر باخلاص و دفع وسواس در نماز، ۸. توحید حضرت مخدوم و ایباتی که خود فرموده‌اند؛ ۹. نصایح بندگی مخدوم به مریدان و معتقدان و دوستان. ۱۰. ذکر قلت طعام حضرت مخدوم و مجاهده و ریاضت و اربعین ایشان. ۱۱. خوارق و کشف کرامات و عجائبات مخدوم احمد مغربی، ۱۲. سماع حضرت احمد مغربی؛ ۱۳. کیفیت روان شدن مخدوم برای حج گزاردن. ۱۴. کیفیت روان شدن مخدوم به سمرقند برای امر معروف بر امیر تیمور. ۱۵. در بازگشتن مخدوم از خراسان به گجرات در عهد مظفر شاه، ۱۶. سفر آخرت مخدوم [۱۴ شوال ۸۴۹ هـ].

ایوانف، 247 همین متن را به عنوان ملفوظات احمد مغربی از محمدبن [!] ابی القاسم مطرح کرده است و سرفصلها را آورده است.

□ ترقیمه: «تمام شد نسخه منقوله از اصل محفوظ در کتب‌خانه ایشیانتک سوسائتی بنگال زیر شماره P 247 و در نقل و معارضه به اصل تا حدود مقدور اهتمام نموده شد»، نسخه ایست بسیار متأخر، اوائل قرن ۱۴ هـ، روی دفتر خط دار، ۳۶۱ ص.

شماره 7084

□ با مداد رونویس شده است و کاتب زیرک در ترقیمه گوید که از روی نسخه بدستخط محمد ولد محمود خطیب ولد اسماعیل خطیب ولد صدیق خطیب ولد یوسف خطیب ولد محمود خطیب نقل کرده و آن نسخه در ملک دولت محمد ذاکر ولد حاجی محمد ولد شیخ جی ولد حسن بوده است و آن نسخه یادداشت مطالعه نیز داشت باین عبارت: «بتاریخ بست و هفتم رجب المرجب ۱۱۲۸ از مطالعه این کتاب مستطاب که فصل الخطاب منقوله ازین بابست، منتفع و بهره‌مند گردید. کمترین مریدان آستانه ملایک آشیانه سید المحبوبین و خاتمه السید محمد بن عبدالله الملقب به شاه عالم من عندالله، حیات منجهن شاهی»، ۱۳۰ گ.

شماره 6184 (شیرانی)

مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه

مؤلف: عزیزالدین محمودبن علی کاشانی.

همان: مشترک، ۱۹۲۹/۳: فهرستواره، ۸/۸۹۳

□ سده ۱۰ هـ، نستعلیق، ۱۸۵ گ.

یادداشتها: ۱. ابتیاع نیاز احمداله آبادی در تاریخ ۱۲۷۵ هـ.

۲. «بعوض نسخه منتهی الکلام از مولوی عبدالرحمان صاحب مدرس و مفتی و

طیب در مدرسه طیبه کویانی دهلی گرفته شد. ۱۳۳۷ محمدحسین القرشی

المهمی.»

PPc IV 10 A

1615

□ ۲۰ محرم... (سنه زیرکاغد پوشیده) وقت ظهر، دوشنبه، عبدال... (محو شده)،

سده ۱۱ هـ، ۳۶۳ گ.

PC IV 39

1817

معارف اللدنیه

شیخ احمد سرهندی.

□ در مجموعه PC IV 29 گذشت.

معدن المعانی

مؤلف: شیخ شرفالدین یحیی منیری.

همان: مشترک، ۱۹۴۴/۳.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، انجام افتاده، تا باب ۶۳، ۲۸۸

گ. (معین نظامی)

APc IV 7

معرفت الدنیا

علی متقی

□ در مجموعه Pa 11 گذشت.

مقاصد السالکین

مؤلف: ضیاء اللہ نقشبندی مجددی.

تاریخ تألیف: ۱۱۴۰ هـ.

در ۵ مقصد: ۱. استقامت شریعت و متابعت حضرت محمد و بعضی شرائط سلوک و حقیقت نماز و اخلاق حضرت محمد و افضلیت، ۲. ریاضت و مجاهده و خلاف هوای نفس و تقسیم اوقات و تهذیب اخلاق. بقیه مطابق مشترک، ۱۹۶۵/۳.

آغاز:

حمد فراوان و ثنای بی‌پایان مرخالقی را که از کمال قدرت خویش گوناگون خلقت داده.

□ ۷ ذی الحجّه ۱۲۷۴ هـ، محمد مصطفی بن میان خان محمد، در خانقاه شریفه مولانا متعلقه غنوندان در اقلیم خوراسان، نستعلیق، ۸۱ گ.

شماره 6593

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق افغانی، نسخه کامل.

شماره 12960

مقررنامه

مؤلف: مخدوم جهانیان جهان گشت.

آغاز:

الحمد لله تعالى و الصلوة و السلام... اما بعد سلطان پور.

همان: مشترک، ۱۹۸۲/۳.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، تا مکتوب ۳۹، سپس رساله در آفرینش رسول اللہ.

شماره 11139

مکاشفات غیبیه

محمد معصوم مجددی.

□ در مجموعه Pe IV 29 گذشت.

مکتوب خورشید احمد جهان آبادی

مؤلف: خورشید احمد جهان آبادی که در کابل زندگی می‌کرد.

نامه خطاب به میرافضل خان سردار کابل است «در باب استعفاى جرائم طعن و تشنیع که بر اشعار سُکریه این حقیر پُر تقصیر نموده بودند» و مؤلف در دفاع از خود مثالهایی از سُکریه‌های خواجه عبدالله انصاری، شیخ فریدالدین عطار، خواجه عبیدالله احرار، خواجه باقی بالله و امام ربّانی شیخ احمد سرهندی آورده و می‌گوید: «امروز که سنین عمر فقیر به چهل و دو رسیده در اینان احکام شرعیه فتوری قصوری راه نیافته اوقات به ذکر و شکر معمور است. گرد نام پدر برای طلب معاش نگشته‌ام و نام او را سبب تحصیل رزق نگردانیده‌ام. در کابل از صد سردار هم بسیار خواهد بود، ما را به هیچ‌کدام آمد و رفت نیست که احتمال طلب باشد. با وجود محبت و اخلاص شما دو کرت پیش شما و دوکرت پیش جناب امیر صاحب - آن هم به کراهت طبع - رفته‌ام که آدم وقت حاجت به بیت الخلاء هم رود. رفتن ما از آن قبیل است و سبب ظاهری منافی توکل نیست... رسائل و دیوان فقیر ببینند که همه موافق و مطابق [شریعت] غراست. آری، این چند اشعار که از نظر اشرف گذشته است و به زعم شما مخالف نموده، جای انگشت نهادن زاهدان خشک و علمای ظواهر است که از حقیقت حال خیر ندارند.»

آغاز:

محبّ الفقرا سردار میرافضل خان عصکم الله تعالی عما لایلیق.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۴ گ.

Pi X 60
2062

مکتوب عبدالحق محدث دهلوی

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6613 گذشت.

مکتوب محمد راشد روضه واله

□ ۱۲۹۲ هـ، در مجموعه Ph II 2C گذشت.

مکتوبات اشرف جهانگیر سمنانی

□ ۱۳ هـ، در مجموعه Pi XI 93 گذشت.

مکتوبات امام ربّانی

مؤلف: شیخ احمد سرهندی مجدد الف ثانی.

همان: مشترک، ۲۰۰۱/۳.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، شامل ۳۱۳ مکتوب دفتر یکم، ۳۴۱ گ.

مهر: «تابع شرع محمدی احمد حنفی غلام مرتضی» (خاتمه)

شماره 9002

مکتوبات بوعلی قلندر

مؤلف: بوعلی قلندر پانی پتی.

تمام نامه‌ها خطاب به اختیارالدین نوشته شده است.

آغاز:

بسم الله. برادرم اختیارالدین بدانند حق تعالی با قدرت خود دو عالم.

ر. ک: مشترک، ۱۹۸۱/۳.

□ ۱ ربیع الاوّل سنه ۴۱ جلوس عالمگیری / ۱۱۰۸ هـ، ۱۴۴ گ. با تاریخ ابتیاع

نسخه برای دانشگاه در تاریخ ۲۴ ژانویه ۱۹۱۶.

Pc IV 4

442

مکتوباتِ جهانیان جهانگشت

نامه‌های جلال‌الدین حسین بخارایی معروف به مخدوم جهانیان جهانگشت (م ۷۸۵ هـ).

گردآورنده: تاج‌الحق والدین احمدبن معین سیاه‌پوش علوی که در مقدمه می‌نویسد:

«پس خواستیم تا که از لفظ دُرربار گوهرنثار مخدوم جهانیان جهانگیر - دام‌حیاته -

چند ورقی برای استقامت کار دین و دنیا و به جهت ازدیاد منافع آن چیزی بدان حضرت

عالی‌التماس کنیم لیکن تا غایت از دست روزگار غدار فرصت و مهلت نمی‌یافتیم که...

الحال غُره ماه رجب المرجب قدره سنه ست و سبعین و سبع مائه بدریافت ارسال این

صحیفه توفیق یافتیم. امید آن که از خلاصه کرم و شفقت چند ورقی بدین امیدوار به

طریق نصیحت و یادگار فرستند.» مخدوم جهانیان اجابت‌التماس می‌کند و نامه‌ای برای

گردآورنده می‌نویسد. نام گردآورنده از همان نامه مشخص می‌شود. سپس نامه‌های

مخدوم است با عنوان «مکتوب، مقرر فرزندی یاد».

آغاز: برابر مشترک، (۱۹۸۲/۳) و بعد از آن: که از قدیم الایام در سلک خدام قطب العالم منسلک و نهال گردانیده.

□ ۱۰۲۴ هـ، ترقیمه: «فی وقت الضحی، روز چهارشنبه، تاریخ ۴ شهر شعبان المکرم ۱۰۲۴، بدستخط حافظ نعمت اللہ ولد مولانا محمد تمیم غفر اللہ له ولوالدیه و احسن الیہما و الیہ.» نسخ، ۱۰۲ گ.
یادداشتها: ۱. «بتاریخ ۱۶ جمادی الاول ۱۰۹۰ از عوان دست فروش خرید نمودم.»
۲. «بتاریخ ۹ صفر ۱۰۹۴ عرض دیده شد.»

PPc IV 20
1614

مکتوبات عبدالقادر جیلانی عبدالقادر جیلانی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 10275 گذشت.

مکتوباتِ ملّا شاه بدخشی

۸۴ نامه عرفانی ملّا شاه بدخشی است.

□ سده ۱۲ هـ، شکسته معمولی، ۱۲۷ گ. (معین نظامی)
مشترک، ۲۰۱۱/۳ همین نسخه را گزارش داده است.

APc IV 3

مکتوبات یحیی منیری

نامه‌های شیخ شرف‌الدین یحیی منیری است.
آغاز:

السلام علیکم و رحمة اللہ و برکاته. اشارت معظم مولانای نورالدین رسانیده که
معنی فنا ازین فقیر.

□ سده ۱۲ هـ، محمد طاهر، نستعلیق، نسخه کامل، مجموعه ۱۰۰ نامه.

شماره 9114

☐ سده ۱۲ هـ، غلام رسول طالب علم غازی پوری ابن باب الله ساکن سرکار غازی پور، محله لال دروازه، نستعلیق، مقابله کرده شد، مجموعه ۲۸ نامه، ۲۷ گ.

Pc IV 11
1399

☐ سده ۱۲ هـ، بیشتر از ۱۶۳ نامه، آغاز و انجام افتاده، نستعلیق، ۳۰۳ گ.

Pc IV 11 A
585

☐ ۳۰ ذیقعه ۱۲۷۰ هـ، خواجه محمد کریم الدین، در حیدرآباد دکن، ۱۴۸ گ. شامل ۱۵۱ نامه از مجموعه مکتوبات دوصدی، آغاز: الحمد لله الذی وفق المشایخ،

مهر کاتب: «محمد کریم الدین ۱۲۴۰» (ظهریه و خاتمه)

شماره: 6381 (شیرانی)

☐ ۱۲۳۶ هـ، مجموعه ۱۰۰ نامه، در مجموعه 6487 گذشت.

مکتوبات

ناشناخته.

☐ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9865 گذشت.

ملفوظات خواجه عبیدالله احرار

سخنان و تقریرات خواجه عبیدالله احرار (م ۸۹۵ هـ).

گردآورنده: میر عبدالاول نیشابوری (م ۹۰۵ هـ).

آغاز:

الحمد لله والصلوة علی نبیه.

به کوشش عارف نوشاهی در احوال و سخنان خواجه عبیدالله احرار، تهران، مرکز نشر

دانشگاهی، ۱۳۸۰ به چاپ رسیده است، نیز ر. ک: مشترک، ۲۰۲۵/۳.

☐ ۱۰۹۰ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد کتاب مصنوعات [کذا: مسوعات] به وقت

ظهر، روز پنجشنبه، به تاریخ نهم رجب المرجب ۱۰۹۰ هـ، بید فقیر الحقیق...

عطاء الله... حسب الغرموده... میان نزاکت جیو در مستقر الخلافه شاه جهان آباد

تحریر نموده شد۔ «نستعلیق روشن، عنوانها سنگرف، ۱۵۷ گ. (معین نظامی)
APc IV 9

منازل اربعه

مؤلف: شیخ پیر محمد لکهنوی.

به خواست «شاه دولت که یکی از مخصوصانِ این نامراد است.»
همان: مشترک، ۲۰۳۹/۳؛ فهرستواره، ۹۸۴/۸.

□ ۶ ربیع الاول ۱۱۲۰ هـ، محمد اشرف، نستعلیق، ۱۳۳ گ.

شماره 6363

منازل المحققین (ترقیمه)

مؤلف: الله قلی قادری، مرید شاه کمال

تاریخ تألیف: غزه ربیع الثانی ۱۱۲۳ هـ.

آغاز:

ثنا قادری.

□ نستعلیق، عبارات عربی سنگرف، ۱۳ گ.

شماره 6519

مواجید شفیعی

مؤلف: محمد شفیع الدین قادری، احتمالاً از مردم پنجاب. زیر عنوان «شجره مقدسه قادریه

شفیعیه» شجره خود را بدین گونه آورده است: محمد شفیع ← ... (یک اسم خوانده نشد) ← سید

اسماعیل جیلانی ← سید ابی القاسم ← سید علی ← سید بدرالدین ← سید اسماعیل ← سید

عبدالله ← سید محمد غوث ← سید شمس الدین ← سید شاه میر ← سید علی ← سید مسعود

← سید احمد ← سید صفی الدین صوفی ← سید ابی نصر نصرالله ← سید سیف الدین

عبدالوهاب ← شیخ عبدالقادر جیلانی. (گ ۲۵).

تاریخ تألیف: چهارشنبه، ۲۷ جمادی الاخر ۱۱۴۷ هـ / ۱۷ جلوس محمدشاهی.

در دو دفتر: ۱. اسماء انبیاء و احوال بزرگان، ۲. مشخص نشد که آیا مشمول همین نسخه است یا خیر؟

گزیده‌ایست از کتب عرفانی و تاریخی. مؤلف فهرست منابع و مطالب را در ابتدا آورده است. چون از دید شناخت کتب عرفانی ارزشمند است، تماماً با ذکر برگ نقل می‌شود. در این فهرست نام برخی از آثار مؤلف هم آمده است:

- انتخاب انتخاب التواریخ ۲: انتخاب نصاب الصبیان ۳: مجموعه میر سید رحمت‌الله کشمیری ۳: شواهد النبوة ۵: سیر نبوی منظوم عبدی شیرازی ۲۲: کشف المحجوب ۲۴: شجرة مقدسه قادریه شفیعه ۲۵: نفحات الانس من حضرات القدس ۲۶: رشحات ماء الحیات [کذا] ۶۲: ملفوظ حضرت خواجه بزرگ ۹۱: لطف المعانی شاه محمد طاهر خوندگار عثمانی ۹۲: جلد اول دستگیرنامه شیعی [احتمالاً از تألیفات مؤلف] ۹۴: مجالس العشاق ۹۷: جلد ثانی دستگیرنامه ۹۷: رساله مخدوم اعظم ۱۰۱: جلد ثالث دستگیرنامه ۱۰۲: تذکره شاه فاضل بتالی ۱۰۷: سلطانیة احمد چاکلی کامراجی کشمیری ۱۱۳: ملفوظ شمس الحق شاه محمد رشید قادری ۱۲۳: جلد رابع دستگیرنامه ۱۲۴: مقامات سید میرکلال ۱۲۵: زیده المقامات محمد الهاشم نقشبندی ۱۲۷: نود و نه نام حضرت غوث الثقلین ۱۳۰: ملفوظ حضرت مخدوم خواجه عثمان مغربی ۱۳۱: ملفوظ ملک المجانین سلطان المجاذیب خواجه احمد کرک [گرگ] الله ۱۳۱: شطرنجیه علاءالدوله سمنانی ۱۳۴: رسایل جمال‌الدین ابوالفضل محمد بایزید قادری ۱۳۴: رساله میرجعفر ۱۳۵: ارشاد السالکین شرف الحق والدین یحیی منیری ۱۳۵: ثمرات القدس من شجرات الانس ۱۳۶: قطیبه ۱۹۴: مناجات غوثیه عالیه ۱۹۶: بیاض کلان ۱۹۷: شمایل الاتقیاء ۲۰۱: رساله نقشبندیه ۲۲۲: اوراد العارفين و اذکار السالکین ۲۲۳: سفینه الاولیاء ۲۲۷: منشور السلاسل محمودی ۲۴۱: خیراللیان قادریه ۲۶۶: رساله حضرت شاه ابوالمعالی قادری ۲۷۶: سیرالعارفین ۲۷۷: سنابل چشته ۲۷۹: حسنات العارفين ۲۸۳: تحفة الاحباب ۲۸۹: فصل الخطاب ۲۹۲: تصنیف شیخ بهاء‌الدین ناگوری ۲۹۲: نسخه مرید بندگی شیخ عثمان ۲۹۴: خلاصه الاسرار ۲۹۸: قصیده خمیره غوثیه (سقانی الحب) ۲۹۹: تمه بیاض ۳۰۲: سیرالاولیاء ۳۱۶: کبریت احمر ۳۳۴: سبجیه حضرت غوث الاعظم ۳۳۴: حجازنامه ۳۳۵: زیارت نامه حرمین الشریفین ۳۴۰: تکملة حضرت محبوب سبحانی شاه عبدالقادر جیلانی ۳۴۱: مناقب غوثیه محبوبیه ۳۵۹: تمه حضرت ۳۶۳: جلاء الخواطر ۳۶۳: قصاید کثیرالفوائد حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی ۳۶۶: بیان (۹)

اولاد و انساب دوازده امام ۳۷۷: انتخاب ثانی حضرت کشف المحجوب [آوردن کلمه «حضرت» برای احترام با نام کتاب را اینجا دیده‌ام] ۳۸۸: تذکره اولیای دارالسلطنه لاهور ۳۹۵: مفتاح الطالبین پیرخوارزمی ۳۹۸: شجره وهاییه ۴۰۳: مناجات حضرت گیسودراز ۴۰۴: مناقب سید رسول نمای نارنولی ۴۰۵: رقصیه ۴۱۲: مفتاح الخزاین ۴۲۰: رساله قطب المدار ۴۲۱: یازده اسم مبارک ۴۲۳: مقامات شمس الشمس ۴۲۴: حاشیه هزارنام باری تعالی ۴۳۱: مفتاح الهدایه و مصباح الکفایه ۴۳۲: گنج الاسرار ۴۳۳: آداب السالکین قاسم برهان اودهی چشتی ۴۳۸: منازل الاولیاء ۴۳۸: انیس العاشقین ۴۴۴: انوارالشقلین پیرسیکری تألیف ابراهیم معصوم ۴۴۶: اسمای معظم مبارک ۴۴۷: گلزار ابرار غوثی ۴۴۹.

کتاب از لحاظ شناخت رجال معاصر شبه قاره به ویژه پنجاب ارزش‌مند است.

آغاز:

حمد و سپاس افزون از عقل و قیاس واجب الوجودی را که اولیای اُمّت مرحومه

حبیب خاص خود.

در مشترک و فهرستواره نیامده است.

□ روز پنجشنبه، عصر، غُرّه صفر المظفر ۱۱۴۸ هـ، در جامع لاهور (گ ۶۳)، به خط مؤلف، در برگ ۲۲۲ نیز تاریخ کتابت ۱۱۴۸ هـ آمده است، نستعلیق روان، ۴۷۵ گ.

یادداشتها: ۱. الجزء الاول نسخه شریفه مواجد شفیعی من مصنفات فقیرالفقرا شیخ شفیع الدین القادری غفرالله له والمشاخه المعظمین الاعظمین. (ظهریه)

۲. درباره شیخ عبدالغفور نوشاهی جلندهری:

«قدوة المشایخ شاه عبدالغفور انصاری جلندهری [کذا] از اولاد شیخ بازید الملقب با [= به] پیر روشن است و نسب‌نامه پیر روشن این است: پیر روشن بن شیخ عبدالله قاضی بن شیخ محمد بن شیخ بازید بن شیخ محمود بن شیخ سراج‌الدین بن مولانا ابراهیم بن شیخ محمود بن شیخ حمزه بن خواجه محمود بن شیخ داود بن خواجه شمس‌الدین بن شیخ خلیل بن شیخ لقمان بن شیخ حدّاد بن شیخ منصور بن شیخ محمد بن خواجه زید انصاری بن شیخ منصور بن شیخ محمد بن شیخ ابوالمنصور محمدالمعروف... انصاری بن خواجه ابو ایوب خالد خزرچی الانصاری صاحب رحل رسول الله. و پیر روشن هم زاییده جلندهر [کذا] است مولد دانشمن [کذا] است که جای... هم موصوف است. گویند شبی به روشنی

چراغ تلاوت می‌کرد که یک ناگاه چراغ گُل شد. پیر انگشت شهادت را بلند کرد و او چون شمع روشنی کرد و تلاوت به او کرد تا پیر روشن اشتها یافت.»
برای شیخ عبدالغفور نوشاهی جالندهری (م ۱۱۸۶ هـ) ر.ک: شریف‌التواریخ، ج ۳، حصه ۳، ص ۱۲۱.

در برگهای ابتدا و پایان نسخه ابیات متعدد اردو و پنجابی با تخلص «نوشه» و «کهی فقیر نوشاه» با همان سبک و سیاقی که در گنج شریف (کلام حضرت نوشه گنج بخش به تدوین سید شرافت نوشاهی، چاپ لاهور) آمده است. از جمله:

علم حکومت ظاهری تنهان جنهان شریعت آئی

علم حکومت باطنی تنهان نی جنهان شریعت چائی

نان طریقت معرفت أون سمجھی تس سمجھائی

«نوشه» جدون معرفت هوئی تدون حقیقت پائی

این یادداشتها به غیر از قلم کاتب نسخه و کمی متأخرتر است و ظاهراً نسخه در خانواده فقیر، لاهور بوده است و در تاریخ ۶ ژانویه ۱۹۱۵ برای دانشگاه خریداری شد. با امضای دکتر سید محمد عبداللّه در ظهریه.

Pf I 4

476

نالہ درد

مؤلف: میر درد دهلوی.

آغاز:

حمدالهی کجا از دست من بیدستگاه کماهو حقہ سرانجام خواهد یافت.

همان: مشترک، ۲۰۵۴/۳.

□ روز یکشنبه، ۲۴ صفر ۱۲۶۷ هـ، رسال بهادر، در لشکر، مقام پرتاب گده،

نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، ۸۷ گ. (معین نظامی)

APc IV 16

ناموس اکبر ← چهل ناموس

نزہۃ الارواح

مؤلف: امیرحسینی هروی.

همان: مشترک، ۲۰۵۶/۳.

□ سده ۹ هـ، نسخ کهن، ۵۳ گ. از کتب مملوکه سید سرفراز علی سندیلی بوده.

Pc IV 3BA

1094

□ ۱۰۰۲ هـ، ترقیمه: «تمام شد کتاب نزهة الارواح بوقت ظهر ماه رمضان بتاریخ سوم روز پنجشنبه ۱۰۰۲ هـ، الکاتب و المالک پُرشین شیخ حسین ابن شیخ محمود حسن حامد». نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، ۱۰۰ گ.

PPc IV 24

1620

□ ۱۱۱۷ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد کتاب نزهة الارواح بتاریخ هژدهم شهر ربیع الاول ۱۱۱۷ مطابق سنه ۴۹ جلوس والا عالمگیری، بدستخط فقیر حقیر هیچ مدان منی رام ولد جیون مل عرف ترهی، ساکنی قصبه گجرات، در مقام بلده طیبه غزنین، عمل امارت پناه الله یار خان جیو تحریر یافت»، نستعلیق شکسته مایل، ۸۸ گ.

یادداشتها: ۱. «این کتاب هر دیال ولد ملهانمل، هر که دعوی کند دروغ باشد و خط این کتاب [از] بابا منی رام ولد جیون مل عرف ترهی، اولاد بابامهسیا، پرگنه گجرات شاه ذولا» (ظهریه)

۲. «خرید از کوٹ رته، تحصیل و ضلع وزیرآباد، از مولوی غلام مصطفی صاحب، ۱۲ اگست ۱۹۰۵» (ظهریه)

PPc IV 24 A

1705

□ ۱۰۱۷ هـ، در مجموعه PPc IV 31 گذشت.

□ ۲۵ ربیع الآخر ۱۰۶۴ هـ، نستعلیق. محشی، نسخه کامل.

مهر: «غلام علی رضوی ۱۲۰۷ هـ» (ظهریه و خاتمه)

Pc IV 3C

2460

□ ۱۱ رمضان ۱۰۷۸ هـ، نستعلیق شکسته مایل، آغاز: الحمد لله... علی کل حال، ۹۶ گ.

Pc IV 3

440

□ سده ۱۱ هـ نستعلیق، انجام افتاده، تا: «در مکانی کون نداشت اگر چه در آن بازار».

محشی، ۶۴گ.

Pc IV 3D
5418

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، محشی، نسخه کامل.

شماره 12964

□ ۱۲۵۲ هـ، نستعلیق معمولی، عنوانها سنگرف، جدول، برگ ۱ ب و ۲ الف
مذهب، به فرمایش محمد مراد بیگ خان در قندهار، ۱۸۹گ. (معین نظامی)

APC IV 5

شرح نزهة الارواح

شارح: عبدالواحد بلگرامی.

همان: مشترک، ۲۰۶۳/۳

□ غزه صفر ۱۱۴۲ هـ، افتتاح تحریر کتاب به خط خواجه... (نام محو شده) و
اختتام به خط سید کرم علی، در نورآباد عرف کوتله، نستعلیق، متن به سنگرف،
شرح به مشکی، موریانه زده، محشی، نسخه کامل.
یادداشتها: ۱. «موجب فرمایش مشفق خواجه صاحب جیو چند جز مابین خط
خواجه صاحب و میرکرم علی تحریر نمود و دویم کرت به تصحیح همراه شروح
رسانیده شد [!!]. بنده عاجز دلیل الله.» (خاتمه)
۲. امضای ملک سید سرفراز علی ولد سید محفوظ علی بر ظهریه

Pc IV 3B
1093

نسبت نقشبندیه

احمد کاسانی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 13045 گذشت.

نشاط العشق

عبدالله بن حسین مکی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 10275 گذشت.

نفحات السالکین

احمد کاسانی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 13045 گذشت.

نفسیه

عرفی

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9865 گذشت.

نورالهدی

سلطان باهو.

□ ۱۲۸۰ هـ، در مجموعه Pc IV 65 گذشت.

وجودیه: بیان رگها

معین الدین چشتی.

□ در مجموعه PPc Iv 31 گذشت.

الولد سرّ ابیه

احمد کاسانی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 13045 گذشت.

وصیت نامه زین الدین خوافی (عربی)

□ ۱۱۳۵ هـ، در مجموعه شیرانی 6283 گذشت.

وصیت نامه

مخدوم محمد شریف بخارایی

□ ۱۱۳۴ یا ۱۱۴۳ هـ، در مجموعه 12967 گذشت.

هدایت الاعمی

مؤلف: محمدحسین خباز کشمیری.

همان: مشترک، ۲۱۱۳/۳؛ فهرستواره، ۱۰۸۸/۸.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۴۷ گ.

Pc IV 45

1323

هوش افزا

مؤلف: محمدناصر متخلص به عندلیب (م ۱۱۷۲ هـ).

تاریخ تألیف: ۱۱۵۶ هـ.

سال تسوید آن چو جستم ز غیب گفت هاتف: «رساله هوش افزاست»

۱۱۵۶

در دیباچه گوید که قبلاً ناله عندلیب را نوشته و بعضی مردم از خواندن آن کتاب از خواب غفلت بیدار شدند، باز هم «درین زمان اکثری از دوستان و بعضی از فرزندان خود را شنیدم که به باختن بازی شطرنج بسیار اشتغال دارند» برای نصیحت آنان و مانع شدن ازین کار این رساله را با به کار بردن اصطلاحات شطرنج نوشته است و در آن اطلاعات بسیار سودمند از همروزگاران خود آورده است.

اولین عنوان: ساختن و پرداختن ترکیب و ترتیب بساط و مهره‌های یاری هوش افزا.

آغاز:

الحمد لله... می گوید بنده قاصر فقیر محمد ناصر که عندلیب نخلص دارد که چون اکثر جماعت امت مرحومه محمدیه.

□ ۶ محرم ۱۲۱۰ هـ، شنبوناته و لاله برج موهن، شکسته، موربانه زده، ۱۱۵ گ.

در مشترک، ۲۱۳۰/۳ همین نسخه بدون هیچ گونه توضیح آمده است.

Ph III 96

1786

ط . زندگی‌نامه‌های پیران و بزرگان

[احوال و ملفوظات میرزا مظهر جانجانان]

نسخهٔ 15 IV PPC مطابق نسخهٔ گنج‌بخش است که در مشترک، ۱۱/۱۰۰۲-۱۰۰۱ از مؤلفات حافظ محمد سعید مرید شاه غلام علی دهلوی دانسته شده است، اما این نام (حافظ محمد سعید) در نسخهٔ پیرزاده دیده نمی‌شود بلکه در بخشهای آخر کتاب، بندی از عبارتی آمده که می‌رساند این کتاب از تألیفات شاه غلام علی دهلوی است، عبارت اینست:

«برحال جمیع خلفای حضرت ایشان اطلاع نیست - غفرالله لی و لهم - ، کمترین درویشان بلکه خاکپای ایشان عبدالله عبدالقادر غلام علی عفی عنه اگر چه لیاقتی ندارد که در زمرهٔ این مهربان بارگاه الهی خود را داخل نماید لیکن برای حصول شرف و عزت خود به انتساب به آسمان حضرت ایشان خود را به این عزیزان ملحق می‌سازیم.»
(گک ۴۸)

و سپس احوال خویش را نیز ضمیمه کرده است و کسانی که از او اجازه گرفته‌اند اسامی و احوال آنان را نیز آورده است. نسخهٔ ما تبویب نشده است. ما می‌دانیم که شاه غلام علی دهلوی (که نامهای عبدالقادر و عبدالله نیز داشت) (متولد ۱۱۵۶ - متوفی ۲۲ صفر ۱۲۴۰ هـ) در احوال و مقامات مراد خود میرزا مظهر جانجانان شهید (۱۱۱۱ - ۱۱۹۵ هـ) دو کتابی نوشته بود. یکی با نام مقامات مظهري چاپ شده است (چاپ منقح به کوشش محمداقبال مجددی، لاهور، ۲۰۰۱ م. طبع دوم) و نسخهٔ ما مقامات مظهري نیست. و دیگری با نام کمالات مظهريه که البته این نام را یکی از معاصران ما بدو داده است و نسخهٔ خطی‌اش در کتابخانهٔ حضرت ابوالحسن زید فاروقی، دهلی است (مقامات مظهري، چاپ مجددی، ص ۱۷۱-۱۷۰) پس احتمال دارد که

نسخه دهلی هم مطابق نسخه‌های گنج‌بخش و پیرزاده باشد و هر سه نسخه از کتاب واحد است. آغاز (نسخه پیرزاده):

الحمد لله رب العالمين... اما بعد این رساله ایست مختصر در بیان مجملی در احوال هدایت مآل پیر و مرشد برحق امامنا و هادینا شیخ المشایخ قطب الاقطاب محیی سنن نبویه شمس‌الدین حبیب الله حضرت مرزا جانجانان قدس سره الاقدس و بعضی از روش و هدی و ملفوظات ایشان و پاره‌ای از احوال مشایخ اربعه ایشان که به خدمت این اکابر رسیده استفاده فیوض الهیه نموده‌اند - علیهم الرحمة و الغفران - و آنچه بلفظ «قلت» بیان رفته... از فیض صحبت حضرت ایشان است.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۵۳ گ.

PPc IV 15

1553

در حین فهرست‌برداری این نسخه را به پرفسور محمد اقبال مجدّدی نشان دادم، ایشان هم با سابقهٔ تتبعات و تحقیقات خود در احوال شاه غلام علی، تشخیص دادند که نسخه کشف تازه‌ایست در شرح حال میرزا مظهر جانجانان.

احوال و مقامات امیرکللال سوخاری

مؤلف: شیخ شهاب‌الدین، نوادهٔ امیر حمزه (م ۸۰۸ هـ) فرزند امیرکللال. در احوال و مقامات امیر کللال سوخاری (م ۷۷۲ هـ) است. آغاز:

الحمد لله رب العالمين. الحمد لله الذي نور الله الاشياء باسراق.

با نام آگاهی سید امیرکللال به اهتمام دکتر غلام مصطفی خان، کراچی، ۱۳۸۱ هـ / ۱۹۶۱ م چاپ شده است.

نیز ر. ک: مشترک، ۱۰۷۲/۱۱.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، انجام افتاده، تا نقل: «حضرت سید امیرکللال رحمة الله عليه را چون سال ایشان به پانزده رسیده بود.» ۸۱ گ (معین نظامی).

APf II 14

اخبار الاخیار فی الاسرار الابرار

مؤلف: شیخ عبدالحق محدّث دهلوی.

همان: مشترک، ۸۵۹/۱۱

□ ترقیمه: «تمام شد به روز پنجشنبه، به وقت عصر، فی التاریخ بیست [و] یکم شهر جمادی الاوّل ۳۸ [؟]، کاتب محمد غوث»، شکسته معمولی، عنوانها شنگرف، ۳۶۶گ. (معین نظامی)

APf I 6A

اسرار الاقطاب

مؤلف: حسام‌الدین بن قاضی منور صدیقی چشتی دهلوی اوشی که در دیباچه خود را خانه‌زاد و کوکه زاده موروثی از آن حضرت خواجه قطب‌الدین بختیار کاکای اوشی (م ۶۳۳ یا ۹۳۴ هـ) گفته است و همانجا می‌گوید که نخست مفتاح السعادت را در اقوال و افعال و اذکار و اشغال و اوراد و اوصاف بزرگان چهارده خانواده و معجزات پیغمبران و اصحاب و اولیای سلسله چشتیه تألیف کرده بود که

«آن صحیفه به عبارات طویل انجامیده، به اجزاء قرطاس کثیر رسید، بنابر آن بعضی محبان و دوستداران و بزرگواران گفتند که نسخه طویل را مطالعه کردن و رقم گردیدین کم کسی را میسر شود. اگر نسخه دیگر به اجزاء قلیل در تعریف و اوصاف و اقوال و افعال خواجه بزرگ. معین‌الدین حسن سجزی و حضرت... قطب‌الدین بختیار کاکای اوشی و بعضی خلفای ایشان علیحده مختصر تصنیف و تألیف نموده شود.» پس گزیده‌ای از آن به نام اسرار الاقطاب آماده کرد.

آغاز:

الحمد لله رب العالمین...

سزاوار حمد است درگاه او که خالق همه چیز و رزاق او

... یعنی هر ثنای و آفرین که از ازل تا ابد معدود و معلوم بود.

نسخه‌ای در آصفیه موجود است. ر. ک: خدابخش لائبریری جرنل، شماره ۷۴ - ۶۹ (۱۹۹۲) م، ص ۸، اما در مشترک و فهرستواره و تاریخ مشایخ چشت (خلیق احمد نظامی) هیچ یادی از این مؤلف و دو اثر او نشده است، پس از کتابهای کمیاب است و جر سیر الاقطاب الله دیباچستی است.

□ نستعلیق، بدون ترقیمه، در بخش آخر عنوانها نانوئیس، در خاتمه ناتمام می ماند، ۱۵۰گ.

PPc IV 22
1558

اصول المقصود

تراب علی کاکوروی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Pf I 6 گذشت.

اقتباس الانوار

محمداکرم براسوی.

□ ۱۰۶۵ هـ، در مجموعه PPf II 6 گذشت.

انیس الطالبین و عده السالکین

مؤلف: صلاح بن مبارک بخارایی.

در احوال و مقامات خواجه بهاءالدین نقشبند است.

همان: مشترک، ۸۰۸/۱۱.

□ سده ۱۲ هـ، نسخ خوش ایرانی، عنوانها شنگرف، آغاز و انجام افتاده، آغاز: اما بعد چنانکه در ظهور احوال واقع اولیاء امتیاز نیست در وصول به صحبت مشایخ طریقت هیچ طالبی را اختیار نیست، ۷۱گ. (معین نظامی)

APf II 2

□ ۱۲۸۲ هـ، در مجموعه Pf II 17 گذشت.

انیس القادریه

بهاء الحق.

□ ۱۲۰۷ هـ، در مجموعه 12968 گذشت.

ترجمه رساله البهائیه: مقامات حضرت خواجه بزرگ (منظوم)

رساله بهائیه از تألیفات ابوالقاسم بن محمد بن مسعود (چنین است در نسخه ما، اما در بعضی نسخه‌ها ابوالقاسم محمد بن مسعود) بخاری از مریدان خواجه محمد پارسای بخارایی (م ۸۲۲ هـ). رساله‌ایست به نثر فارسی در مقامات خواجه بهاء‌الدین نقشبند بخاری (م ۷۹۱ هـ) که محمد بن شیخ نعیم تاره بلی کشمیری آن را به نظم فارسی درآورده است. سراینده در ۸ جمادی‌الثانی ۱۲۸۰ هـ درگذشت.

تاریخ منظوم کردن: ۱۲۵۳ هـ.

نام و سالش ز خرد جستم و گفتم گو: «مقامات جناب خواجه»

۱۲۵۳

بعد ده سال و شش آمد به بیاض با مقالات جناب خواجه

(خاتمه)

سراینده در دیباچه نقل از خوابی کرده که در شب عاشورای ۱۲۲۷ هـ دیده بود و قبل از پرداختن به موضوع اصلی در ۲۹ برگ اول مشایخ خود را ستوده است، از آن جمله: شیخ اکبر هادی (۱۲۴۳ - ۱۱۵۳ هـ) و شیخ احمد تاره بلی (م ۱۲۷۸ هـ). برادر سراینده. آغاز:

افتح بسم الله الرحمن الرحيم المتعال المنان

گیرم از میمنت این کلمات مصدر فیض و فتوح و برکات

ر. ک: فهرستواره، ۱/۲۱۴۴ - ۲۱۴۳ و مشترک، ۱۱/۸۱۴ برای رساله بهائیه: تحایف‌الابرار، ۲۸۱ برای شرح حال سراینده که در آنجا می‌گوید «از تصنیفات و طبع زاد ایشان مقامات حضرات نقشبندیه منظوم و عقاید اسلامیة منظوم و شرح قصیده برده منظوم و دو شرح قصیده بانت سعار منظوم است.» در تذکره شعرای کشمیر راشدی از وی یاد نشده؛ مشترک ۸، ۱۴۹۵ - ۱۴۹۴ شرح قصیده برده از محمد بن نعیم‌الدین [کذا] که شاید همین کس است.

□ ۱۳۱۵ هـ، ترقیمه: «تمت بالخیر فی شهر صفر المظفر سنه الف و ثلث و مائه و

خمس و عشر بید فقیر الحقیر سیف‌الدین محمد عفا علیه اللهم اغفر لکاتبه و الوالدیه، حسب الفرمایش خواجه صاحب خواجه احمد پیر صاحب نقشبندی به تحریر رسید، بتاریخ بیستم ماه صفر ۱۳۱۵ هجری مرقوم شد.» (خواجه احمد پیر مذکور در یارکند مدفون است)، نستعلیق، عنوانها شنگرف، ۱۰۰ گ.

یادداشتها: ۱. «مقامات جناب حضرت قطب الکونین سیّد الاولیا... خواجه بهاء الدین محمد شاه نقشبند... منظوم کرده جامع‌الکمالات صوری شیخ محمد صاحب تاره بلی برادر عینیہ شیخ‌المشایخ حضرت شیخ احمد صاحب تاره بلی در سنه الف و ثلث مائه و خمس عشر از دست سیف الدین محمد به تحریر رسید.» (ظہریہ)

۲. یادداشت‌هایی منقول از مرآت طیبہ تألیف معین الدین ہادی کشمیری (م ۱۰۸۵ھ) و نبت‌نامہ خواجه عبدالغفور نقشبندی نسبیرہ خواجه شاه نیاز نقشبندی کشمیری.

PPc IV 19
1596

تحفة القادریہ

مؤلف: ابوالمعالی قادری لاهوری.
همان: مشترک، ۸۸۲/۱۱.

□ ۷ ربیع‌الاول ۱۱۰۱ھ، نستعلیق، ۹۰گ.

Pf II 37
885

□ ۱۱۴۴ھ، در مجموعه شیرانی 6265 گذشت.

□ ۱۸ رجب ۱۱۹۶ھ، نستعلیق، ۱۰۹گ.

Pf II 37
2020

□ ۶ جمادی الثانی ۱۲۶۱ھ، نستعلیق، ۷۹گ.

Pf II 3 A
5443

□ در مجموعه Pf II 3 گذشت.

تذکرۃ الاخبار

علی اکبر شریف گیلانی زنجانی لاهوری.

□ ۱۲۴۳ھ، در مجموعه Pc IV 23 گذشت.

تذکره الاولیاء

مؤلف: فریدالدین محمد عطار نیشابوری.

همان: مشترک، ۷۸۵/۱۱

□ ۸۹۰ هـ، ترقیمه: «تمت الكتاب بحمد الله و حسن توفيقه على يد العبد المذنب الراجي الى رحمة الله تعالى حيدر علي ابن خدای بيردي ابن خواجه بيردي مشايخ خراساني غفر الله لوالديه في اربع شهر رجب المرجب سنة تسعين و ثمان مائه من هجرة النبي عليه الصلوة والسلام» نستعليق ريز، شامل ترجمه هايی از امام جعفر صادق تا حسين منصور، نسخه كامل، ۱۴۴گ.

Pf I 11

5503

□ متعلق به سده ۱۰ هـ، نستعليق، هفت برگ باقیمانده از نسخه که برگ شمار قدیم ۱۶۶ تا ۱۷۱ را دارد، آغاز: افتاد که ابو عثمان به نیشاپور آمد و آنجا رفت.

Pf I 11 C

610

□ ۱۱۰۵ هـ، ترقیمه: «تمام شد، کار من نظام شد، نسخه تذکره الاولیاء به خط خليل خان، در مقام اسلام آباد، به عمل نواب مستطاب فدایی خان، تحرير في التاريخ ۱۹ محرم الحرام ۱۱۰۵ هـ، به وقت عصر مرقوم گشت»، نستعليق، شامل ۷۳ ترجمه، از امام جعفر صادق تا حسين منصور و سپس ترجمه ابو جعفر محمد باقر نیز دارد، ۳۴۵گ.

Pf I 11 B

□ سده ۱۱ هـ، نستعليق، انجام افتاده. تا ذکر شيخ منصور، ۳۴۱گ.

شماره 6433

□ ۳۰ ربيع الثاني ۱۱۵۳ هـ / ۲۲ جلوس محمد شاه، غلام احمد قصوري، نستعليق، در ۲ مجلد صحافی شده، ۴۶۵گ. شامل ۷۲ ترجمه از امام جعفر صادق تا حسين منصور.

Pf I 11 D

2360

□ سده ۱۲ هـ، نستعليق آغاز و انجام افتاده.

شماره 6586

[تذکره خدابخش ملتانی خیرپوری]

مؤلف: ناشناخته.

برگهاییست بی‌سر و ته که در آن نام فرزند نیامده، اما نام پدر او مولوی جان محمدبن مولوی عنایت‌الله بن مولوی حسن علی بن مولوی محمود بن مولوی محمد اسحاق بن مولوی علاء‌الدین ساکن قصبه تلنبه دارد و نیز به مناسبتی نام حافظ محمد جمال ملتانی (م ۱۲۲۶ هـ) به میان آمده است. با این قرائن من این چند برگ را در شرح حال مولانا خدابخش ملتانی خیرپوری (۱۱۵۰ - ۱۲۵۰ یا ۱۲۵۳ هـ) می‌دانم، زیرا او در تلنبه متولد شد، نام پدرش جان محمد بود و مرید حافظ محمد جمال ملتانی بود. ر. ک: تذکره علمای پنجاب، ۱/۱۷۱: فقهاء ملتان، ۳۱. البته در نسخه ما آمده که این فرزند به مهار شریف رفت و در آنجا مرید شد و از مرشد خود لقب «محبوب الله» دریافت.

آغاز:

آنحضرت در علوم ظاهریه و باطنیه بی‌نظیر بودند.

ر. ک: مشترک، ۱۹۶۷/۳ مقامات خدابخش ملتانی از ناشناسی که درباره همین خدابخش است.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق معمولی طلبگی، ۸ گ، که در آغاز نسخه احیاء علوم الدین (عربی) امام غزالی قرار گرفته است.

شماره 6710

ثمرات القدس من شجرات الانس

□ ۱۰۶۵ هـ، در مجموعه PPF II 6 گذشت.

جنت الولاية

ناشناخته.

□ در مجموعه APf II 15 (اولین کتاب) گذشت.

حال نامه

مؤلف: علی محمدبن ابابکر قندهاری، مرید و خادم خاندان بایزید انصاری (دیباچه).

در دیباچه می‌گوید:

«بعضی از محبّان مخلصان... چون ازین فقیر التماس داشتند که حال نامه پیر دستگیر که از تدابیر دوران و تسامح ناسخان تغییر و تبدیل به عبارتش روی داده راه یافته و صحتش به سقامت بدل گشته و نیز سوانح و حقایق فرزندان و احوال پیرگان پیر دستگیر و دیگر احوالات که در منصفه ظهور جلوه گر آمده چنان چه شمشیر گرفتن و رفتن ایشان به جانب بیستور [پشاور؟] و تراه و کابل و غیره از سوانحات که در انضباط نیامده ازین نسخه شریفه زایل گشته و از طبع ذکّی شما... بعید نیست که تعمق عمیق و تباثق دقیق تطبیق داده تصحیح نمایند.»

و مؤلف درخواست آنان را اجابت کرد و این کتاب را نوشت. کتابیست مفصل و قطور در احوال بایزید انصاری معروف به پیرروشان (۹۳۲ - ۹۸۰ هـ) و احفاد و اعقاب او. اعجاز الحق قدوسی در تذکره صوفیای سرحد، لاهور، ۱۹۶۶ در ضمن شرح حال انصاری از این منبع استفاده کرده است.

آغاز: الحمد لله حمداً کثیراً بعدد اکثر لایعلم احد عن حساب.
همان: فهرستواره، ۲/۳/۱۱۱۲.

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، نسخه متأخر، ۷۴۵ گ.

Pf III 6
7094

ترجمه خلاصه المفاخر فی مناقب الشیخ عبدالقادر

مؤلف: عبدالله بن اسعد یافعی (م ۷۶۸ هـ).

مترجم: ناشناخته، به دستور شیخ جلال‌الدین اوچی بخارایی.
در دیباچه می‌گوید:

«بندگی سیدالسادات، قدوة المشایخ، قطب العالم، سیدی و شیخی مخدوم شیخ جلال الحق و الشرع والدین أجه بخاری - قدس الله تعالی روحه و نور ضریحه - سالها این کتاب سبق فرمودند و برای قضای حاجات و کفایت مهمات توسل بدین کتاب کرده و بارها بر لفظ دربار فرموده: چه خوب باشد اگر کسی این کتاب را فارسی کند تا خاص و عوام را نفع باشد. بنده کمینه با قصور فهم خویش برین تجاسر نموده و ترجمه کرده.»
در این ترجمه نخست ۲۰۰ حکایت شیخ عبدالقادر و سپس «کلام شیخ عبدالقادر» یعنی سخنان او آمده است.

آغاز:

الحمد لله رب العالمين... می‌گوید اضعف عباد الله عز و جل اصلح الله تعالى شانه که چون کتاب خلاصة المفخر... مشتمل است بر بعضی آیات عجیبه و حکایات غریبه. همان: مشترک، ۸۰۱/۱۱ [17]: فهرستواره، ۲۰۸۳/۳.

□ ۱۰۱۶ هـ، ترقیمه: «مالکه و صاحبه و قابضه رفعت مآب و سعادت نصاب المقبول الخلق و الخلاق و... العلائق نافع المسلمین... زید حیاته و دام عمره، تحریراً فی التاريخ ۴ شهر جمید الاولی ۱۰۱۶ هـ، ۲۳۳ گ. یادداشتها: ۱. «عمر کتاب تا الیوم ۳۱۰ سال، محمد حسین» ۲. «فی ملک العبد المذنب محمد حسین الصدیقی المهمی، ۹ رمضان المبارک ۱۳۳۱ هـ» (ظهریه)

PPC IV 27
1612

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، آغاز انجام افتاده، از حکایت ۲۹ تا ۱۹۹، نشانی: «حکایت سیم (۳۰) نقل است از شیخ... یعقوبی که گفت وقتی شیخ علی بن هستی؟ سوار بود از اعمال شهر ملک در شهر خود می‌آمد»، ۱۷۸ گ. شماره 6606

□ ۲۱ جمادی الثانی ۱۲۳۳ هـ، طبع سنگه ولد لکپت رای ولد بهوانی داس ولد رام کشن پوری، ساکن قصبه سلطان پور، به فرمایش مخدومی صاحبی عبدالرحیم، نستعلیق، ۱۲۵ گ.

Pc IV 8
5442

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 7092 گذشت.
□ وقت عصر، جمعه، رجب، بی سال، حبیب الله ولد قاضی برخوردار، نستعلیق؛ ۲۱۶ گ.

Pf III 3
1318

خلاصة المقامات

ابوالمکارم جامی.

□ ۱۱۱۱ هـ، در مجموعه Pc IV 73 گذشت.

خلاصه المناقب

مؤلف: نورالدین جعفر بدخشی.

تاریخ تألیف: ۷۸۷ هـ.

در احوال و مناقب میر سید علی همدانی (م ۷۸۶ هـ) است.

آغاز: ثناء سناء نامتناهی بر حضرت آن پادشاهی که برای حب ذاتِ سرمدی.

به کوشش دکتر سیده اشرف ظفر، در اسلام آباد ۱۹۹۵ م چاپ شده است. نیز ر. ک: مشترک.

۸۰۷/۱۱

□ سده ۱۲ هـ، نسخ روشن، عنوانها شنگرف، ۹۵ گ.

مهر: «خلق محمد کریم ۱۲۲۹» (۹ الف، ۹۵ الف). (معین نظامی)

APf II 1

خیرالقصص

مؤلف: هادی؟

«مرفوم خامه عجز و قصور اعتراف شکرگزاران منعم آبادی و مرسوم قلم فقر و فتور

اتصاف مقتضی آثار آن مرشد هادی می‌شود.»

در متن تمام اشعار با عنوان «هادی» درج شده است. شاید تخلص او هادی بوده است.

تاریخ تألیف: ۱۱۲۱ هـ (= خیرالقصص).

«خیرالقصص» که به تاریخ تألیف اشارت دارد و از نعت و توصیف بشارت می‌دهد، موسوم

می‌گردد. (مقدمه).

قصه‌های غوث الاعظم شیخ عبدالقادر جیلانی (م ۵۶۱ هـ) است.

آغاز:

ترانه سپاس و ثنای خداوندی قادر ذوالجلال گفتن سزاوار است که غوث اعظم

اولیای طریقت لطف عام اوست.

در مشترک نیامده است.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته، انجام افتاده، ۱۰۳ گ.

مهر: «شکرلله که این است سید صادق» (ظهریه)

شماره: 9670

دستور الجمهور فی مناقب سلطان العارفين ابی یزید طيفور

مؤلف: احمد بن حسین بن الشیخ الخرقانی.

تاریخ تألیف: در ۷۳۰ هـ .

آغاز:

حمد بر دوام و شکر بی انصرام.

همان: مشترک، ۷۹۹/۱۱ که آنجا نسخه گنج‌بخش، اسلام‌آباد با اشاره به تک نسخه تاشکند ۱۷۰۶ معرفی شده و استاد منزوی می‌گوید: «تا اینجا به نسخه سوم آن دست نیافته‌ام»؛ و در فهرستواره، ۲۱۳۳/۳ به دو نسخه تاشکند و یک نسخه اسلام‌آباد اشاره فرموده می‌گوید: «تا اینجا به نسخه دیگر آن دست نیافته‌ام.» پس نسخه لاهور نسخه چهارم است. ر. ک: دفتر روشنایی تألیف محمدرضا شفیعی کدکنی، تهران، ۹۶ - ۷۹ که درباره مؤلف و کتاب تحلیل‌هایی شده است. مرحوم محمد تقی دانش پژوه و آقای ایرج افشار بر اساس همان سه نسخه این کتاب را تصحیح کرده‌اند و از سوی مرکز پژوهشی میراث مکتوب، تهران چاپ شده است.

□ ۹۵۴ هـ، ترقیمه: «فرغ کاتب هذا الكتاب بعون الملك الوهاب محمد علی بن سید

علی البخاری حامد الله و مصلیا علی رسوله فی سنة اربع و خمسين و تسع مانه»،

نسخ، ۱۸۲ گ.

Pf II 2

5384

ذکر الصادقین

غلام احمد نقشبندی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6563 گذشت.

رشحات عین الحیات

مؤلف: صفی‌الدین علی بن حسین واعظ کاشفی، در ۹۰۹ هـ.

همان: مشترک، ۸۳۶/۱۱.

□ ۹۷۸ هـ، ترقیمه: «تمام شد کتاب رشحات وقت نماز پیشین، روز دوشنبه، شهر

الصفیر فی التاریخ نهم ماه ۹۷۸ بخط فقیر الحقیر مذب خاکسار»، نستعلیق، ۳۳۸ گ.

Pf II 4

480

☐ ۹۸۳ هـ، در مجموعه Pf I 1A گذشت.

☐ ۹۹۷ هـ، ترقیمه: «تمام گشت این کتاب بتاریخ هفدهم ماه ذ... (پاره شده / ذیقعه یا ذیحجه) روز چهارشنبه در مقام خان پور در ملازمت جمیع مخدو [مان] ۹۹۷... کاتبه العبد بدرالدین محمد بن حیدر محمد اندخودی»، نستعلیق، ۲۰۰ گ. مهر: «سید محمد زاهد ۱۱۳۷» (ظهریه)

Pf II 4C
2352

☐ سده ۱۰ هـ، نسخ، نسخه کامل، ۳۶۸ گ.

یادداشت تملک: الملك لله، متملکات فقیر حقیر پُر تقصیر خاکپای درویشان محمد عمران ولد مرحوم ملاکل محمد بتاریخ شهر ذیحجه الحرام ۱۱۸۶ هجری به مبلغ... (محو شده) هدیه نموده‌ام در اصل اشرف البلاد احمد شاهی. «خاتمه» با مهر او به نستعلیق خوش

Pf II 4A
924

☐ سده ۱۰ هـ، نستعلیق، با فهرست تراجم در آخر، ۱۹۳ گ.

یادداشت خرید: «بتاریخ ۱۵ شهر شعبان المعظم ۱۱۵۹ خرید کرد. العبد الراجی الی رحمة القوی سید محمد سرفراز علی سندیلی عفی عنه.» (ظهریه)

Pf II 4C
1039 (شماره بالا تکراری)

☐ ۲۲ ذی القعه ۱۰۰۶ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، ۲۸۴ گ. (معین نظامی)

APf II 3

☐ ۲ جمادی الاول ۱۰۳۱ هـ، نستعلیق، ۳۴۷ گ.

شماره 6470

☐ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، در ابتدای نسخه فهرست مطالب / تراجم تهیه کرده محمدصادق مرید خواجه محمد باقی نقشبندی اویسی روح الله روحه اسلافه [و] طول الله عمر اخلافه. و مقدمه او. به گمانم وی همان محمدصادق دهلوی کشمیری همدانی مؤلف کلمات الصادقین از مریدان خواجه محمد باقی بالله

(م ۱۰۱۲ هـ) است. خواجه باقی بالله در ۱۰۰۸ هـ به دهلی رفت و محمدصادق مرید او شد و در کلمات الصادقین (چاپ محمد سلیم اختر، لاهور، ۱۹۸۸، ص ۱۹۶ - ۱۶۱) شرح حال مراد خود را به تفصیل آورده است. در ابتدای فهرست می‌نویسد: «به خاطر ذره‌احقر... رسید که فهرس این کتاب به قلم مشک فام بر کاغذ زرنگار ایام باید نگاشت تا پی مقصود باسانی توان بُرد. اگرچه این کار نزد فضلاء چندان اعتبار ندارد لیکن به مقتضای وقت شروع نمود.» آغاز دیباچه / مقدمه او: اصناف حمد و سپاس واجب الوجودی را که اجزاء مجموعه وجود کائنات فهرس رشحات فیض وحدانیت اوست... احقر محمد صادق عفی‌الله عنه که یکی از حلقه‌بگوشان درگاه صاحب تصرف الانفسی والافاقی ابوالوقت خواجه محمدالباقی النقشبندی الاویسی است.» نستعلیق، ۱۳ + ۲۴۲ گ.

Pf II 4 D
5447

روض الریاحین

مؤلف: عبدالله بن اسعد یافعی.

ترجمه:

تحفة المرشدین من حکایات الصالحین

مترجم: جلال محمد بن العبادی الکاظمی (دیباچه نسخه ما)، سده ۸ هـ. که پیرو طریقه مرشدیه بود و از پدر و جد خدمتکار بقعه مرشدیه در کازرون بود و روض الریاحین را برای درویشان و زائران همان بقعه از عربی به فارسی ترجمه کرد. (۴ ب، ۵ الف)
مترجم از میان ۵۰۰ حکایت «روض الریاحین فقط ۳۰۰ حکایت را اختیار و ترجمه کرد و پس از آن ذیلی دارد از آن خودش در حکایات کرامات شیخ المرشد ابی اسحاق کازرونی (۳۵۲ - ۴۲۶ هـ) و وصایا و دعاها و اعتقادات او. این ذیل به تصحیح عارف نوشاهی و دکتر معین نظامی با پیشگفتاری در مجله معارف، تهران، دوره ۲۰، شماره ۱، فروردین - تیر ۱۳۸۲ ش، صفحات ۹۷ - ۱۳۹ چاپ شده است.

آغاز:

الحمد لله الذی بنعمته تتم الصالحات... حمد و ثنایی چون بیخشش حضرت خدای کریم جلت وهبته از حوصله حساب افزون.

□ ۲۵ رجب ۸۱۸ هـ، ترقیمه: «تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب على يد العبد الضعيف التحيف المحتاج الى رحمة رب اللطيف ابوالثنا محمود بن رجب بن عمر الحافظ المعلم اصلح الله احواله في الدارين في تاريخ خامس عشرين شهر الله الاصح رجب المرجب سنة ثمان عشر و ثمانمائة الهجره»
متن به نسخ و آیات و احادیث و عنوانها به ثلث، از گ ۱ تا ۶۴ خطش پخته و خوش است و از برگ ۶۵ الی آخر خطش معمولی است، ۲۵۷ گ.

Pc IV 3A

441

روضه السالکین

مؤلف: علی بن محمود ایوردی کورانی.

در دیباچه می گوید:

«قال المفتقر الى رحمة الغني علي ابن محمود الايوردی [در نسخه زیر دستبردگی شده و آن را «لاهوری» ساخته اند] الكورانی رزقه الله... کلمه چند از کلمات قدسیه حضرت خواجه عبدالخالق غجدوانی و از کلمات قدسیه خواجه بهاء الدین نقشبند و از کلمات قدسیه خلفای ایشان... مسطور می گردد... این مجموعه را به روضه السالکین تسمیه کرده شد.»

آغاز:

آنجا که کمال کبریایی تو بود عالم نمی از بحر عطای تو بود

همان: مشترک، ۸۳۴/۱۱ - ۸۳۳

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق ماوراء النهری، نسخه کامل.

شماره 13178

سفینه الاولیاء

مؤلف: محمد داراشکوه.

همان: مشترک، ۹۰۷/۱۱.

□ ۱۲ رجب ۱۱۵۳ هـ، عبدالقدیر، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، ۱۴۲ گ.

(معین نظامی)

APf 1 8

□ ۱۳ اسوج ۱۸۹۶ ب، نستعلیق، موریانه زده، ۴۹۸ ص.
یادداشت: «مالک مولوی حافظ ولی الله صاحب حنفی لاهوری، ۱۲ ذی الحج
۱۲۹۲» (ظهریه)

Pf I 16
580

□ ۱۳۰۰ هـ، ترقیمه: «کتاب سفینه الاولیا به خط بی ربط احقر العباد محمد ابراهیم
خلف منشی محمد حیات چشتی هلاتوی از کتاب پارینه کرم خورده که اوراق
دیباچه هم نبوده و محرره نهم شعبان المعظم ۱۴ جلوسی محمدشاهی نقل
برداشته شد تا یادگار بماند... مرقوم تاریخ چهارم ماه رمضان المبارک ۱۳۰۰ الف و
ثلث مانه من الهجرة النبوی صلی الله علیه وسلم بمقام شهر لکهنو، محله چوک»، با
دیباچه کاتب: «حمد بی حد مر خالقی را که وجود همه مخلوق موجود نستعلیق،
۱۴۰ ص. با مهر کاتب «محمد ابراهیم ۱۳۰۰؟»

Pf I 16A
1003

سواطع الانوار: اقتباس الانوار

مؤلف: محمد اکرم براسوی.
همان: مشترک، ۹۵۸/۱۱.

□ ۲۷ رجب ۱۲۸۲ هـ، محمد قبول خان ولد عبدالرشید خان بنوری، برای شیخ
عبدالرحیم ولد شیخ محمد حفیظ ساکن بلده پتیاله، در ابتدا فهرست مطالب دارد،
چند برگ از دیباچه افتاده، موریانه زده، نسخه کامل، در آخر نسخه آخرین برگ از
کتاب کاتب الاسرار نوشته ۲۴ بیساکه ۱۹۱۹ ب صحافی شده است.
شماره 6581

سیر الاولیاء

مؤلف: میر خرد کرمانی، محمد بن مبارک.
همان: مشترک، ۸۰۵/۱۱.

□ تا برگ ۳۳۲ نسخه اصلی خط سده ۹-۱۰ هـ، سپس تا برگ ۳۳۹ تکمیل شده به
دست قادر بخش کاتب راجندر پریس، پتیاله (سده ۱۳ هـ)، نستعلیق خوش و زیبا،

صفحه اول لوح دارد و دو صفحه اول منقش، بر ظهیره نسخه شمسه دارد و در آن نام کتاب سیرالاولیاء، نسخه ارزنده و قابل توجه است.

یادداشت: ۱. دیوان صاحب سیرالاولیاء گذرانیده به جناب ملا محمدافضل لاهوری ۱۲ رمضان سنه ۳، عمل محمد ر...» (ظهیره)

۲. «دهم رجب سنه ۶ عرض دیده شد». (ظهیره)

Pf II 38

2031

□ (۱۱۴۴ هـ)، ترقیمه: «بمنه و کمال کرمه ابن کتاب سیرالاولیاء به اتمام رسید به روز شنبه، به وقت عصر، به تاریخ بیستم شهر [روی ماه و شهر مهر خورده و ناخوانا شده در حاشیه ۱۱۴۴ آمده] هجری مقدس معلی بیدالخط فقیر حقیر اضعف عبداللّه المنان محمدبرهان ولد میان ملا سلیمان مرحوم قوم نیلگر ساکن قصبه قبوله در قریه سعداللّه پور باغبان قلمی کرد»، نستعلیق خوش، عبارات عربی به نسخ، اسامی رجال به شنگرف، نسخه پاکیزه و قابل استفاده، در دو مجلد (تحت یک شماره ثبت) صحافی شده، نیمه اول تا احوال قاضی محیی‌الدین کاسانی، گ ۱۶۸ - ۱؛ نیمه دوم از احوال وجیه‌الدین پانلی تا آخر، گ ۳۴۶ - ۱۶۹. مهرها: ۱. «محمد حسین بن مولوی سیف الرحمن صدیقی مهمی ۱۳۲۴» (در اول و آخر)

۲. دو مهر دیگر محمدحسین با مضمون دیگر که خوانا نیست.

PPf II 3A

سیرالعارفین

مؤلف: جمالی دهلوی، حامدین فضل اللّه.

همان: مشترک، ۸۴۳/۱۱

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، در آغاز و انجام افتادگی دارد، فقط شامل ۱۳ ترجمه، از خواجه معین‌الدین چشتی تا سماء‌الدین کنبو دهلوی، آغاز: «جاودانه حضرت صمدیت بمعیت حضرت ایشان»؛ پایان: «نزدیک قلعه رتنپور ساکن بودند این درویش بعد تشریف»؛ در بخشهای آخر اسامی تراجم نانویس مانده، موریانه زده، گ ۱۱۴.

PPf II 5

1728

(سیر و سلوک شاه نعمت‌الله ولی)

مؤلف: در مقدمه می‌گوید «مجلد سیم است از کتاب افادت آیات جامع مفیدی...»
سنجیده شود با فصلی از جامع مفیدی تألیف مفید مستوفی یزدی، اقتباس از صنع‌الله نعمت
اللهی در احوال شاه نعمت‌الله ولی و اولاد او، چاپ شده در مجموعه در ترجمه احوال شاه نعمت
الله ولی کرمانی، به کوشش ژان اوین، تهران، ۱۳۶۱ ش.
آغاز:

یارب ثنای خود سخن سازم کن در گلشن حمد نغمه پردازم کن
۷ ربیع‌الاول ۱۲۷۶ هـ، نصرالله؟ در آستانه متبرکه حضرت شاه نعمت‌الله ولی،
شکسته ایرانی، ۵۸ گ.

Pf I 32
2672

شجره مبارک سهروردیه

۱۳ هـ، در مجموعه 6653 گذشت.

صد و یازده نام حضرت پیردستگیر

۳ Pf II 3 مجموعه گذشت.

[طریق اخیار؟]: تذکره مشایخ چشت (منظوم)

[مؤلف: شاید محمد هاشم ایمن آبادی؟]

نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد و نام طریق اخیار و محمدهاشم ایمن آبادی در آن موجود
نیست، اما با سه قرینه‌ای که درین نسخه موجود است، احتمال قوی می‌دهم که همان طریق اخیار
محمدهاشم ایمن آبادی باشد.

۱. مؤلف تذکره از مردم ایمن آباد است؛

۲. زمان او پس از ۱۱۰۲ هـ است؛

۳. تذکره مشایخ طریقه چشتیه است.

خبر تألیف آن در خصائل ابرار محمدهاشم ایمن آبادی (نسخه خطی گنج‌بخش، شماره

۴۷۵۴) چنین آمده است:

بُود تحریر نسخه‌ای به میان
خواجهگانِ شریفِ ساکنِ چشت
مشر حال پاک اهل جنان
که بوَد حبّ شان کلید بهشت...
شد چو اتمام نسخهٔ اخبار
که مسمی شده طریق اخبار

(ص ۱۰ - ۱۱)

خصائل ابرار نام تاریخی برابر با ۱۱۳۵ است و احتمالاً طریق اخبار نیز مشعر بر تاریخ تألیف آن ۱۱۳۱ هـ است زیرا در خصائل ابرار گوید که می‌خواهد اول طریق اخبار را تمام کند. اینک شواهدی که در نسخه آمده است:

۱. در ضمن ذکر شیخ طاهر (که پدرش راجهٔ جمو بود) مدفون در پاک پتن که ده «طهرانه» آباد کرده اوست، گوید:

اکثر اولاد آن سعید خدا
جَد راقم به نام عبدالله
هست ساکن در آن مکانِ صفا
که ز آتش به فضل دست پناه

و در اینجا بر کلمهٔ «آتش» افزوده شده: آن پیر طاهر. و بر کلمهٔ «دست پناه» افزوده شده: شیخ عبدالله. و این شیخ عبدالله به حکم پادشاه وقت به منصب مفتی منصوب بود. در سالکوت [کذا در نسخه، شاید: سیالکوت] تحصیل علم کرده بود و در حوالی همانجا اقامت گزید.

چون شد اینجا اقامتش بسیار
آل او نیز شد مقام گزین
آن زمان «ستیدپور» نامش بُود
شیرشاه از بنا خرابش کرد
سکنه‌اش را قریب آن قصبه
«شیرگهر» ساخت شیرشاه آباد
گشت موطن همین مکان و دیار
در همین گل زمین بهشت آئین
حفظ ز آفات بر دوامش بُود
که نماند از عمارت آن کرد!!
کرد آباد جای بی رُتبه
ز ز نامش [کذا] بود که ماند یاد

بعداً اکبر پادشاه را به آنجا گذر افتاد و آن را به امین‌آباد / امن‌آباد تغییر نام کرد.

چون محمدامین امینش بود
گشت آباد قصبه بر نامش
از شه اکبر امر می‌فرمود
که شد آغاز ازو انجامش

آن گاه سراینده از نبیسه‌های شیخ عبدالله یاد می‌کند. یکی محمد نام که:

اندر این عصر شاه عالمگیر
داشت افتای شهر امن‌آباد
که نشد مثل او بشیر و نذیر
زان سرعدل پیشه نیک‌نهاد

نام پیر او نیز شیخ محمد بود که به دستور او ترک افتاء کرد و در ۱۱۰۲ هـ وفات یافت. او دو پسر داشت که یکی طبع جلالی داشت و مرید طریقه چشتیه بود. دومی سر و پا برهنه داشت و لباس زنده و کهنه می پوشید. نام نبیسه شیخ عبدالله فقط «محمد» بود اما پیر او لفظ «سلطان» بر آن افزوده [و سلطان محمد یا محمدسلطان شد].

پس می توانیم نتیجه گیریم که وطن نیاکان سراینده امین آباد / امن آباد [تلفظ کنونی: ایمن آباد] بود و او پس از ۱۱۰۲ هـ زندگی می کرد.

نام برخی از مشایخی که شرح حال آنان درین کتاب آمده است: شیخ یحیی پور و مرید شیخ عبدالکریم لاهوری:

قاسم بیخ کفر و دین پرور حامی شرع و دین خیر بشر
شیخ یحیی سراج ملت و دین مفخر اهل علم روی زمین...

سید ضیاءالدین بن سید محمد الف، شیخ نظام سنامی، شیخ شبلی بن شیخ جلال پانی پتی، شیخ عبدالکبیر بالا پیر، شیخ عثمان زنده پیر پور شیخ عبدالکبیر بالا پیر، شاه‌اعلی... شیخ حسن بن طاهر ملتانی، ملا الهداد، شیخ معروف و شیخ احمدزین جون پوری، شیخ نظام‌الدین انبیتھی، بهاء‌الدین جون پوری...

روش سراینده اینست که شرح حال شیخ مورد نظر را به نظم بیان می کند و گاهی مکتوب یا ملفوظ وی را عیناً از کتاب او به نثر می آورد.

□ طبق برگ‌شمار قدیم نسخه اوراق ۱۹۶ تا ۲۶۸ باقی مانده است، آغاز:

که درینجا شود ولی پیدا که نماید به خلق راه هُدا

شماره: 6230 (شیرانی)

قرانِ سعدین

مؤلف: محمدرفیع بن محمد اسلم عباسی قادری نقشبندی.

همان: مشترک، ۹۶۸/۱۱.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، نسخه کامل.

قصر عارفان

مؤلف: احمدعلی خیرآبادی.

همان: مشترک. ۱۰۴۲/۱۱: فهرستواره. ۲۲۳۵/۳

□ همان نسخه‌ای که در چاپ پنجابی ادبی اکادمی، لاهور مورد استفاده مصحح بوده است، آغاز: آغاز کتاب فیض انتساب قصر عارفان مشتمل بر شجرات و حالات و محتوی بر بعضی از حکایات...، ۱۹۴ + ۶۷ + ۸۲ + ۹۵ ص.

PFI 19

767

کرامات الاولیاء

مؤلف: نظام‌الدین احمدبن محمدصالح صدیقی حسینی. در «لاحقه» (برگ ۴۰۱ الف - ۳۹۴ ب. شماره 6273) در ذکر مجملی از احوال اسلاف جامع این نسخه بزرگ! گوید که جد مادری او میرابوالقاسم خان نمکین الحسینی [صاحب منشآت نمکین] است و پدر مؤلف محمدصالح در ۲ ربیع‌الاول ۱۰۶۸ هـ وفات یافت. مؤلف مرثیه‌های سروده شیخ نظامی منشی در رثای محمدصالح را نقل کرده است. همانجا درباره پدر نویسد: «آنحضرت را اشعار پسندیده به زبان اهل حال بسیار است. از آن جمله است مثنوی آرام جان [که در مشترک و نسخه‌ها نیامده است] که زیاده بر دو هزار و پانصد بیت است. من اینجا چند بیتی از مناجات آن مثنوی یاد کنم.» تاریخ تألیف: با اعداد ۱۰۷۳ و با حروف ۱۰۷۸ هـ. «قد وقع الفراغ من تسوید و التألیف هذه النسخه المبارکه المیمونه فی يوم الاثنين الواقع فی اواخر ربیع‌الاول سنه ثمان و سبعین بعد الالف من هجرة الانام.»

همان: مشترک. ۹۲۰/۱۱.

□ [۱۱۵۳ هـ] ۲۳ جلوس عالمگیر ثانی محمدشاه [کذا]، شیخ عبدالولی ولد شیخ عبدالقادر صدیقی، نستعلیق، ۴۰۲ گ.

شماره 6273 (شیرانی)

□ سده ۱۲ هـ، سراج‌الدین عرف فیض‌بخش روان قلم، نستعلیق، ۳۸۱ گ.

شماره 6219 (شیرانی)

مخازن القادریه

مؤلف: شمس‌الدین ابوالفتح محمد بن اسحاق ولی‌الله بن شمس‌الدین محمد قادری ملتانی.
در مناقب شیخ عبدالقادر جیلانی.
آغاز:

ان افضل کلام یقتدی به المنشور الخطب المسایل و اکمل.

ر. ک: پاکستان مین فارسی ادب، ۳/۳۷۴ که روزگار مؤلف به خطا سده ۱۲ - ۱۳ هـ تلقی
شده است: فهرستواره، ۳/۲۲۶۸.
همان: فهرستواره، ۳/۲۲۶۹.

□ ۲۷ ربیع‌الثانی ۹۸۱ هـ، شیخ غنی، موریانه زده. با یادداشت تصحیح و مقابله
مورخ پنج‌شنبه ۱۷ محرم ۱۲ [کذا].
مُهر: «جهان جمله فانی خدا باقی است» (۱۲۱۰) (خاتمه).

شماره 6685

مخزن احمدی

مؤلف: سید محمد علی احمدی.
آغاز:

الحمد لله الذي لا اله الا هو المحمود في كل حين.
وقایع سید احمد بریلوی شهید است و چاپ شده است.
همان: فهرستواره، ۳/۲۲۶۹.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۶۲ گ.

مخزن الاعراس

محمدنجیب خان ناگوری.

□ در مجموعه 6653 گذشت.

مرآت مداری

مؤلف: عبدالرحمان چشتی.

همان: مشترک، ۹۱۷/۱۱

□ ۱۶ ربیع الثانی ۱۲۶۵ هـ، علی شاه ساکن چینابین، برای خواندن بادشاه خان

سوار رساله نظام، نسخ، ۱۰۰ گ.

شماره 6485

مطلع الولاية: مولود حضرت میران سید محمد مهدی جون پوری

میان سید یوسف.

□ در مجموعه APf II 15 (دومین کتاب) گذشت.

معارج الولاية

مؤلف: عبدالله خویشگی قصوری.

همان: مشترک، ۹۲۳/۱۱.

□ سده ۱۳ هـ، جلد دوم است. آغاز افتاده: «را معاینه کند در بیع امور مدد» (ترجمه

عبدالله انصاری سلطان پوری)، نستعلیق، تا خاتمه کامل است. در ابتدا فهرست

اسماء تراجم. با امضای مظفر احمد مهمی (ظهریه) و مهر او «مهرکتب خانۀ خان

صاحب پیر مظفر احمد قریشی مهمی» (ظهریه)

شماره 6281 (شیرانی)

مقامات داودی

مؤلف: عبدالباقی بن جان محمد جمعی قادری شیرگڑھی.

همان: مشترک، ۹۱۳/۱۱.

□ [۱۱۵۸ هـ]، ترقیمه: «تمت هذا الكتاب مسمى به مقامات داودی تصنیف مستحب

[۴] و شرانت پناهی شیخ جان محمد قریشی الجمعی به دستخط عبدالضعیف

نور محمد - اصلح الله حاله و حصل اماله - به روز شنبه، به وقت استوا، ۴ رمضان

المبارک [۱۱۵۸ هـ] سال را بسختی خواندم و چنین قیاس کرده ام [در آستانه متبرکه

شیرگر بنابر پاس خاطر سیداحمدشاه کرمانی، کاتب در ترقیمه خطا کرده و نام پدر مؤلف را به جای مؤلف آورده است، نسخه در آستانه صاحب تذکره نوشته شده، در آغاز یک برگ افتاده، آغاز:

بتو هستی هیچ کس [کذا] تو بودی و باشی و هستی و بس
نستعلیق، نسخه بازسازی شده، ۱۷۱ گ.

PPc IV 29

1706

منازل اثنی عشر فی تذکرة الابرار

عبدالباسط قنوجی.

□ سده ۱۴ هـ، در مجموعه Pf I 31 گذشت.

مناقب غوثیه

مؤلف: محمد صادق شهابی.

همان: مشترک، ۸۶۷/۱۱؛ فهرستواره، ۲۳۰۷/۳.

□ ۱۱۳۵ هـ، در مجموعه.

Pf II 18A

2461

□ ۲۰ ذیقعدہ ۱۲۷۹ هـ، غلام حسین محمدی قادری حجراتی، شکسته، ۱۷۰ گ.
مهر کاتب: «عبده غلام حسین» (خاتمه)

Pf II 18

707

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 7092 گذشت.

مونس الارواح

مؤلف: جهان آرا بیگم (م ۱۰۹۲ هـ).

در شرح حال خواجه معین‌الدین حسن سجزی (م ۶۳۳ هـ) و مریدانش.

همان: مشترک، ۸۹۸/۱۱

□ ۵ جمادی الثانی ۱۰۹۱ هـ، شیخ خان محمد ولد شیخ محمدعارف ولد شیخ

عبدالغنی بلولی نبیره شیخ فریدالدین مسعود گنج شکر اجودهنی «در عهد ابوالمظفر محیی‌الدین محمد اورنگ زیب بهادر عالمگیر بادشاه غازی سنه ۲۳ جلوس مبارک در هنگامی که رایات عالیات حضرت کیهان خدیو بعد از مسمار نمودن بُت‌خانه‌های اودی پور مراجعت به دارالاجمیر کرد و چندگاه منجم سرادقات اجلال در بلده مذکور استقرار یافت، نسخه مسطور به اتمامت رسید»، برای محمد جعفر خان ولد عبدالله خان، نستعلیق، ۳۳ گ.

شماره 6260 (شیرانی)

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، ۵۰ گ. (معین نظامی)

APf II 4

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، آغاز و انجام افتاده، آغاز: کرامت و دوم ایشان سرافراز کشور ملت دین، ۱۴ گ.

Pf III 4

1191

نسبِ غوثِ اعظم

محمد سلیم

□ در مجموعه Pf II 3 گذشت.

نفحات الانس من حضرات القدس

مؤلف: عبدالرحمان جامی.

همان: مشترک، ۸۲۰/۱۱

□ ۹۶۷ هـ، در مجموعه Pf I ID گذشت.

□ ۹۸۳ هـ، در مجموعه Pf I IA گذشت.

□ ۹۹۹ هـ، ترقیمه: «وقع الفراغ من کتابة هذا الكتاب و هو المسمما بنفحات الانس من تألیف افضل العلماء و افضل الفضلاء مفخر العرفا و افسح الشعراء المولى الاعظم مولانا شیخنا نورالحق و الحقیقه و الدنيا والدین مولانا عبدالرحمان الجامی قدس الله سره السامی نورالله مرقدہ بفیضه الاقدس تمت فی شهر ربیع الاول بعون الله تعالی فی سنه تسع و تسعین و تسعمائه»، نستعلیق خوش، دو صفحه اول ملوح

لاجوردی و طلائی، تمام نسخه جدولبند طلائی و لاجوردی، نسخه پاکیزه خط و خوب، ۴۰۹ گ.

Pf I IC
2677

□ سده ۱۱ هـ، سید فیروز ابن پیاره ساکن قصبه کوره؟، نستعلیق، ۳۵۲ گ.
 مُهر: سید شریف ۱۰۴۸ (ظهریه) و یادداشت مقابله از همو در تاریخ ۱۲ جمادی الاوّل ۱۰۵۷ بید محمد شریف ابن سید عبدالرشید. (خاتمه)
 یادداشت خرید: «اللّه اکبر، نفحات الانس... در بلدة آگره ابتیاع شد.» نام خریدار محو شده است. (ظهریه)
 □ سده ۱۱ هـ، نستعلیق ریز، سرلوح معمولی، آخرین برگ افتاده، تا: مشرق و مغرب گرفته پرتو انوارشان، ۳۲۲ گ.

Pf I I
475

□ سده ۱۲ هـ، محمد صدیق «به امر صاحب الامارت و الاقبال و العزّ و المناصب و الاحوال محمد صالح»، محشی، ۲۸۵ گ، سپس تکمله نفحات الانس از لاری، با همان قلم، ۱۷ گ.
 مُهرها: ۱. «... محمد فاروق» (ظهریه)
 ۲. «محمد عوض بن محمد فاروق واقفه الوقف لله خالق المخلوق ۱۱۵۵ هـ.» (ظهریه). (معین نظامی)

APf I 2

□ سده ۱۲ هـ، ترقیمه: «تمّ تحریر هذا الكتاب المستطاب فی خامس شهر شعبان [المعظم سنه [ندارد] فی بلدة دهلی علی يد ضعیفه راجیه بفضل اللّه الکریم ان يجعلها عابدة عاملة بالاعمال الصالحه بلا رياء...»، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، با حواشی از قلم یکی از خوانندگان که اغلب ابیات و عبارات عربی را به فارسی ترجمه کرده است، با فهرست مطالب در آغاز، ۴۸۰ گ.
 مُهر: «میر قدرت اللّه قادری» (ظهریه). (معین نظامی)

APf I 2A

منتخب نفحات الانس: نفعه القدس

ناشناخته.

□ ۱۳۰۰ هـ، در مجموعه Pf I 1B گذشت.

تكملة نفحات الانس

عبدالغفور لاری.

□ ۱۳۰۰ هـ، در مجموعه Pf I 1B گذشت.

□ ۹۷۷ هـ، در مجموعه Pf I 1D گذشت.

وفیات الاولیاء

مؤلف: سیف الدین غلام محیی الدین محمد هاشم آلوری.

تاریخ تألیف: ۱۱۴۱ هـ.

در دیباچه می گوید:

«به خاطر رسید که مجملی از احوال بعضی از مشایخ هندوستان برنگارد و از مطولات کتب قوم مختصری که مشعر از سال ولادت و وفات و مولد و مدفن و اردات و خلافت باشد انتخاب و اختیار نماید... وفیات الاولیاء نام نهاده.»

آغاز:

الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین اما بعد در سال هزار و یک صد و چهل و یک هجری.

کتاب از مدخل شیخ عبدالقادر الحسنی جیلی (م ۵۶۱ هـ) آغاز می شود.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، تا مدخل شیخ پیرمحمد لکهنوی.

Pf I 7
2881

هدایت الطالبین

محمد صالح کولابی.

□ ۱۲۸۲ هـ، در مجموعه Pf II 17 گذشت.

ی . ادعیه و اوراد

[ادعیه]

بخشی از کتاب بزرگ شیعی است که باب سوم در بیان مجملی از فضایل و اعمال ماه مبارک رمضان دارد.

آغاز:

و اما نمازهای مخصوص شب‌ها که به اسانید معتبر وارد نشده و علماء ذکر کرده‌اند.

□ سده ۱۲ هـ، نسخ و نستعلیق خوش ایرانی، ۱۱۷ گ.

شماره 6722

[ادعیه]

به زبان عربی با زیرنویس فارسی و توضیحات فارسی.

□ ۱۲۴۲ هـ، به خط سید ظفر حسین بن سیف الدوله سید مظفر حسین خان المرعشی الحسینی المازندرانی، به فرمایش سید حکیم سید محمد شفیع، کاتب در ترقیمه نویسد: «در کمال استعجال و تشتت احوال و هجوم افکار و بیماری و در نهایت ضعف و ناتوانی به معرض تحریر آورد. هشتم ربیع‌الثانی روز پنج‌شنبه فی ۱۲۴۲ هجری»، نسخ و شکسته، در ابتدا فهرست مطالب دارد و قطعه تاریخ وفات فقیه دوران سید ابوالحسن صاحب عرف سید ابوصاحب سروده کاظم حسین محشر به فرمایش حکیم میرمحمد رضاخان صاحب، متوفی ۲۴ ماه عزا

[محزّم؟] ۱۳۱۳ هـ از هند به کربلا رفته بود، ۲۳۷ گ.

شماره 6561

[ادعیه]

ادعیه شیعی به عربی و فارسی. ادعیه عربی با زیرنویس فارسی است.
آغاز:

وكان من دعائه عليه السلام اذا نظر الى الهلال.

□ نسخه خوش خط نسخ، پاکیزه و عالی، در خاتمه یادداشتی مقابله و تصحیح ۱۶
رجب ۱۱۵۵ هـ در احمدآباد، ۲۳۰ گ.

شماره 6489

[ادعیه]

به عربی و فارسی.

□ ۲۳ ذی قعدة ۱۲۹۴ هـ، نستعلیق و نسخ، ۱۰۹ گ.

شماره 6457

[ادعیه]

□ ۲۷ ماه ربیع الآخر ۱۰۸۲ هـ، هارون بن مولانا اشرف بن حبیب الله کاسب
عارف ولا؟ ساکن هانسی، ۹۶ گ.

مهر: «خان صاحب پیرزاده مظفر احمد مهمی».

شماره 6257 (شیرانی)

انیس الصالحین

مؤلف: معزالدین محمد بن ابی الحسن الموسوی که خود را «تراب عتبة الرضا» گفته است.

زنده در ۱۰۴۳ هـ

تاریخ تألیف: ۱۰۱۷ هـ (= انه هو صراط مستقیم)

در ۴ فصل: ۱. تعقیبات فرایض یومیه و نوافل آن، ۲. اعمال هفته؛ ۳. اعمال ایام و لیالی متبرکه سنه، ۴. احراز ائمه طاهره و ادعیه منقوله در انجاح مطالب متفرقه.
آغاز:

یا من ذکره انیس للصالحین... اما بعد بر ارباب عقل و بصیرت پوشیده نیست که عمر شریف سرمایه آخرت است.

ر. ک: الذریعه، ۴۵۸/۲

□ نسخ، سرلوح، جدولبند، عنوانها شنگرف، ۲۵۶ گ.

Pc V 3
992

اوراد شیخ الشیوخ

گرد آورنده: بهاءالدین زکریای ملتانی.

همان: مشترک، ۳/۱۲۹۹: ۸۰۹/۱۴

□ ۲۲ شعبان ۱۰۴۴ هـ، کمالالدین ولد عبدالکریم، نستعلیق، نسخه کامل.

شماره 12962

بحرالغرایب (دیباچه): بحرالغریب فی خواص العجایب اسماء الهی (ترقیمه)

مؤلف: محمد بن ابوسعید لاهردی (چنین است در نسخه ما).

در دیباچه می‌گوید که اکثر اوقات خود را صرف مطالعه شروع اسماء الله می‌کرد که حضرت امام علی موسی، سید کمال‌الدین حسین اخلاطی، امیر سید حسینی، ابوسعید ابوالخیر، ابوالعباس بونی، نجم‌الدین عبدالمجید مغربی تبریزی، برهان‌الدین علی بن یوسف کرکه‌ری، محمود شیستری، شمس‌الدین محمد تابادکانی (تبادکانی) نوشته‌اند.

اسماء الله را با علم اعداد نیز وفق داده است.

همان: مشترک، ۱/۳۲۵.

□ نستعلیق، ۷۸ گ.

شماره 6326 (شیرانی)

حفه الزائر

مؤلف: محمدباقر مجلسی دوم.

همان: مشترک، ۸۳۸/۱۴.

□ سده ۱۲ هـ، نسخ، ۳۷۷ گ.

شماره 6691

گزیده:

انتخاب تحفة الزائر

گزیننده: ناشناخته.

آغاز:

الحمد لله... اما بعد این ضروریاتی چند است که زائران ائمه معصومین... را اکثر احتیاج به آن واقع می‌شود. این عاصی پُر معاصی از کتاب تحفة الزائر در نهایت عجاله و تشتت بال انتخاب نموده به ترتیب کتاب مسطور بر مقدمه و دوازده باب مرتب ساخت.

□ سده ۱۳ هـ، نسخ برای عبارات عربی و نستعلیق برای فارسی، موربانه زده، از میانه و آخر افتاده، ۱۸۴ گ.

Pc III 56
1159

جواهر القرآن

مؤلف: احمد بن محمد بن محمد بن ابراهیم تمیمی، به فارسی.

گزیده:

تحفة الغرایب

گزیننده: محمد بن شیخ محمد هروی، مؤلف بحر الغرایب (نک: مشترک ۳۲۵/۱).

در ۱۲ باب.

آغاز:

بعد از حمد حضرت آفریدگار و درود بر سید مختار... چنین گوید بنده بی بضاعت

و سرگشته ندامت محمد بن شیخ محمد هروی... که مدت مدید و عهد بعید پای سلامت
را بر سلک طلب می‌زد.
همان: مشترک، ۸۴۱/۱۴.

□ سده ۱۳ هـ (همان: بشیرحسین، ۴۸۹/۳)

شماره ۱/ 3977/925 (شیرانی)

حرز الامان من فتن الزمان

مؤلف: حسین بن علی واعظ کاشفی.

همان: مشترک، ۱۴۹/۱

□ سده ۱۳ هـ، شکسته معمولی، ۲۰ گ، ناتمام.

Ph III 98

1824

شرح حزب البحر

مؤلف ناشناخته.

همان: مشترک، ۸۴۵/۱۴

در دیباچه می‌گوید:

«ترجمه آن را مع‌شان نزول و بعضی از قصص بلکه مع‌خواص از تفاسیر و احادیث
نوشته شد... و از شرح‌گیر که این شرح از آن منتخب است.»

شارح منابع خود را به ترتیب موضوعی طبقه‌بندی کرده است و کتب تفسیر، حدیث، اوراد،
لغت را تفکیک کرده است و کتبی هم چون وجیزالواضح غزالی، تفسیر یعقوب چرخ، تفسیر
بیضاوی، تفسیر زاهدی، شرح مشکوة المصابیح از عبدالحق محدث دهلوی، مکتوبات مجدد
الف ثانی را مآخذ خود قرار داده است. و باز گوید:

«مقدمه شرح حزب البحر با شروط اعتکاف از رساله شروط الاربعین فیما جلوس المعتکفین به قدر اجمال و
اقتصار آورده.»

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۵۶ گ.

حصن الحصین من کلام سید المرسلین

مؤلف: شمس‌الدین محمد جزری. به عربی.

شرح:

فتح حصن حصین

شارح: ابوالفتح هاشمی ملتانی.

در خاتمه گوید:

«لهذا نام این شرح فتح حصن حصین نهادم.»

همان: مشترک. ۱۵۹۲/۳؛ نزہة الخواطر، ۲۴/۵. که از عمل صالح نقل قول کرده است.

□ ۱۱۷۹ هـ، نستعلیق، ۴۱۲ گ. در ابتدا فهرست مطالب دارد. نسخه در خاندان شارح بوده است.

مهرها: بر ظہریہ چهار مهر دارد که سه تا خوانا است:

۱. «رب زدنی علما/ تراب اقدام العلماء/ شیر محمد هاشمی» و در کنار آن امضای

«مالکة غلام... الهاشمی عفی عنہ»

۲. «خویدم العلماء محمد عابد هاشمی»

۳. «... مملوک العلماء محمد عابد الهاشمی ۱۱۸۱ هـ.»

۴. «احقر الفضلا شیخ فرید هاشمی.» (خاتمه)

یادداشت: بر ظہریہ شرح حال شارح آمده است:

۱. «این کتاب مستطاب از مؤلفات افضل الفضلاء رئیس المحدثین و المفسرین حاجی الحرمین الشریفین زادالله تعالی شرفا و تعظیما سیدنا و مولانا حاجی ابوالفتح ابن الشیخ قطب‌الدین قریشی عباسی متوطن پرگنہ سیورانی از توابع ملتان، و قبر شریف ایشان در بلده ملتان قریب دائرۃ سلطان العارفین شاه جلال‌الدین اویسی واقع است و قبر شریف والد ماجد ایشان در قصبہ سیورانی همراه برادران خود است. و از مؤلفات ایشان شرح شافیہ فارسی و کافی و وافی شرح کافی، الشافیہ منظومہ و مائتہ در صلوات افضل مخلوقات و شرح آن و شرح... منظومہ و حاشیہ بر بعضی بیضاوی و تفسیر سورۃ فاتحہ و رسالۃ وافیہ در باب زکوٰۃ و مناسک الحج و رسالۃ ردنصاری - خذلهم اللہ تعالی - و ہدایۃ الصرف و رسائل در شرح احادیث مُغلغہ و رسائل اجوبہ بر کتب معرفہ؟ در جواب بعض فضلائی پورب و الفیہ در درود بر

افضل مخلوقات عنه؟ افضل الصلوات والتسلیمات. و حضرت ایشان... پارسایی و نیت انجاح... (سه کلمه موریانه زده) حامی دین قویم سلطان اورنگ زیب مرحوم داشت. سلطان موصوف از نهایت [دلجویی؟] ایشان نور دیده خود مسماة زیب النساء بیگم دختر... خویش... (موریانه زده) موصوف چون از سعادت زیارت حرمین شریفین بهره یاب گردیده درین دیار رسیدند ترکی تعلق فرموده اوقات شریفه خود را تقسیم نوشتن و درود و درس تفسیر و حدیث فرمودند و معاش سلطانی هم موقوف فرمودند. فی الجملة منقطع از خلق گردیده به خالق پیوستند. رحمہ اللہ رحمة واسعة.

۲. «موجب تقسیم در حصه برادر صاحب مولوی شیر محمد...» (از بین رفته)، ازین یادداشت به دست می آید که کتابخانه شارح پس از وفات او تقسیم شد و این نسخه به سهم مولوی شیر محمد هاشمی افتاد.

شماره 6723

روض المنی

مؤلف: شرف الدین بن عبدالواحد المشهور به شیخ علی، شیعی.
در ادعیه مأثورہ حروف و اعداد. در دیباچه می گوید:

«مدتها مکنون خاطر... بود که جواهری چند... مأثورہ از ائمه... و منقولہ از اکابر... انتخاب نموده بود، در سلیک تألیف... در آرد... اما... در حیرت تعویق... می افتاد... گویا که... انتظام این لآلی منثورہ... منوط به امر و اشاره صاحب دولتی... جلال الدنیا والدین محمد علی... لهذا... احقر... شرف الدین بن عبدالواحد المشهور به شیخ علی... متوجه جمع و تألیف آن گردید.»

در ۸ باب و هر باب در ۸ فصل.

بابها: ۱. خواص حروف تهجی، ۲. فضیلت و ترغیب به دعا و مناجات، ۳. اسم اعظم، ۴. بعضی الواح، ۵. خواص سوره های قرآنی، ۶. فواید مترتبه به آیات قرآن، ۷. اعمال ایام و لیالی متبرکه، ۸. حصول سعادت.

آغاز:

فراید جواهر تحمید و فواخر زواهر تمجید.

ر.ک: الذریعه، ۱۱/۲۷۷ کتابی با همین نام از علی اکبر بن رضی در شرح کلمات قصار حضرت علی که جز اینست.

□ ۲۸ شهر ذیحجه ۱۲۲۵ ه... حافظ، برای سید علی عطا حسین، نسخ، عنوانها
شنگرف، ۱۲۶ گ. (معین نظامی)

Aph III 32

زادالمعاد

مؤلف: محمدباقر مجلسی دوم.

همان: مشترک، ۸۵۷/۱۴.

□ رمضان ۱۱۰۷ ه، نسخ ایرانی، ۱۶۹ گ.

شماره 6652

□ ۱۱۴۷ ه، محمد قاسم بن محمد الموسوی، نسخ، ۳۸۶ گ.

یادداشت تولیت: «تولیت میرزایی میرزا محمد حسین خلف مرحمت و غفران مآب
میرزا محمد علی طاب الله ثراه بر کافه شیعیان علی ابن ابی طالب صلوات الله... که
مادام الحیوة تولیت آن تفویض به نفس نفیس خود و بعد از انقضای عمر طبیعی به
اولاد ذکور... بالله اولاد ذکور منقرض النسل شود به عالم جامع شرایط تولیت آن
مقرر است و ثواب آن... پروردگار رستخیز عظیم به روح پر فتوح والدین واقف...
عاید سازد. مشروط بر آن که بیع و شری و رهن و هبه و... معطل ندارند. ضمن بدله
بعد ماسمعه فإنما ائمه علی الذین یبدلونه [البقره / ۱۸۱] ... اله آباد فایض گشته در
شهر ذیقعه ثمانین مائه الف من هجرة النبویه صلی الله».

Pc V 2
1409

□ سده ۱۳ ه، نسخ، ۲۶۱ گ.

مهر: «عبده فضل الله الحسینی» (ظهریه)

Pc III 43
1253

محبوب المتقین

مؤلف: محبوب العالم بن شاه معتقد جهجهری.

مجموعه اورادی که مؤلف از پدر و عم خود محمد عادل و دیگر مشایخ اجازه داشت. در ۵

درجه: ۱. ذکر صلوة و اوراد، در چهار «مقام» ۲. ذکر صلوة و اوراد هفته و شهور، ۳. فواید متفرقه، ۴. سند اذکار و اشغال، ۵. سند طریق دعوت. همان: مشترک، ۱۸۷۸/۳ با اطلاعات ناقص.

□ ۱۳ جمادی الثانی ۱۲۵۹ هـ، فیض علی ولد محمد حامد، بدخط، ۳۰۹ گ. شماره 6263 (شیرانی)

مفاتیح الغیب

محمدباقر مجلسی.

□ ۱۱۴۸ هـ، در مجموعه 6695 گذشت.

مفتاح الصلاة

مؤلف: فتح محمد برهان پوری.

همان: مشترک، ۷۵۰/۱۴

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «بخط فقیر حقیر پُر تقصیر گنه کار امیدوار از رحمت پروردگار غریب شیخ ساکن قصبه ملانوه - که در... بلده بریلی برای دیدن افضل الدهر اکمل الدهر میان مولوی غلام عمر صاحب آمده بود - تحریر یافت» نستعلیق، ۷۴ گ.

شماره Pd II 22
1100

ترجمه مفتاح الفلاح

مؤلف: شیخ بهاء الدین عاملی.

مترجم: جمال الدین محمدبن حسین خوانساری (م ۱۱۲۱ هـ).

آغاز:

مفتاح فلاح دنیا و عقبی مقدمه نجاح آخرت همانا در دست گیر.

ر. ک: مشترک، ۸۷۳/۱۴

□ ۱۲۰۸ هـ، نسخ ایرانی، عنوانها شنگرف، سرلوح طلایی، مجدول، متن عربی با زیرنویس فارسی، ۱۷۴ گ. (معین نظامی)

APc V 2

مناجات

روایت از امیرالمومنین حضرت علی (ع).
مناجات‌های عربی با زیرنویس فارسی است.
آغاز:

روایت است... امیرالمومنین امام‌المتقین علی بن ابی طالب کرم الله تعالی وجه که چون آن حضرت از هر سوره قرآن.

□ سده ۱۲ هـ، نسخ و نستعلیق، موریانه زده، ۴۵ گ.

شماره 6703

منتخب الاعمال

مؤلف: محمد مقیم بن عبدالهادی.
تاریخ تألیف: اواخر جمادی‌الثانی ۱۱۷۳ هـ.
همان: مشترک، ۷۶۲/۱۴.

□ ۱۱ جمادی‌الثانی ۱۲۵۰ هـ (این تاریخ به طور واضح خوانده نمی‌شود)، نستعلیق خوش، موریانه زده، ۱۰۲ گ. مهری بر برگ الف که محو شده است.

شماره Pd II 29
1005

رسالة وهب پیرمکبرین؟ : وهب زیبر
در مجموعه Pc IV 28 گذشت.

علوم اجتماعى

الف . حقوق و مقررات

الف . حقوق و مقررات

احوال قواعد صاحبانِ انگریز

مؤلف: ناشناخته.

۴۵ فرمان سپاه انگلیسی شرح داده شده است.

آغاز:

بیان احوال قواعد صاحبانِ انگریز بهادر به موجب آدر یعنی حکمِ جرئیل... چون فلطن برای قواعد تیار می‌شود، لازم است که اول بر دروازه‌های کوتاهه - جایی که بندوقه‌های باشند - هر یک کمپنی جدا جدا حاضر شوند و اسباب خودها را درست نمایند.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق مایل به شکسته، عنوان‌ها شنگرف، متن: گ ۱۷ الف - ۱.

تصاویر: گ ۴۵ - ۱۸ (۲۸ تصویر معمولی).

مُهرها: «محمد خورم بخت؟ ۱۲۱ هـ» (۱ الف)

یادداشت: «مالک مولا، تحویل دار محمد خورم بخت بهادر گرگانی [گورگانی]

حنفی قادری.» (۱ الف). (معین نظامی)

Aph III 40

قانون بستم ۱۸۱۷ عیسوی و خلاصه آن

□ در مجموعه 6590 گذشت.

۹

زبان

الف. زبان شناسی

ب. املا و رسم الخط، حروف تهجی

ج. فرهنگها، واژه نامه ها، نصابها

د. دستور زبان

الف. زبان‌شناسی

مثمر

مؤلف: سراج‌الدین علی‌خان «آرزو».

در توافق زبانهای سانسکریت و فارسی، در تقلید از مزهر سیوطی، در ۴۱ «اصل» نگاشته شده است.

آغاز:

مثمر سعادات و مزهر خیرات سپاس زبان آفرینی است.

دکتر ریحانه خاتون این را به خط خودش از سوی مؤسسه تحقیقات آسیانه میانه و غربی دانشگاه کراچی منتشر کرده و چکیده آن را در احوال و آثار سراج‌الدین علی‌خان آرزو، دهلی ۱۹۸۷ م، ص ۲۵۶-۱۵۷ ارائه داده است.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، ۳۱۴ گ. (معین نظامی)

ب. املا و رسم الخط، حروف تهجی

بحث حروف

محمد اصغر علی «آبرو» تونکی.

□ سده ۱۴ هـ، در مجموعه شیرانی 6293 گذشت.

حروف تهجی (منظوم)

ناشناخته.

□ (۱۲۳۸ هـ)، در مجموعه 6862 گذشت.

سحر حلال

مؤلف: میرسیف الدین آخوند ساکن لودیانه، پنجاب.

تاریخ تألیف: در ۱۲۸۱ هـ.

سحر حلال منظومه ایست به زبان کشمیری که با اعراب و حرکات نوشته شده است و مؤلف -ر. مقدمه اصول املائی زبان کشمیری را به زبان فارسی نوشته است «در شرح حروف و حرکات و سکنات زبان ریخته کشمیری بمعنی حالات تلفظ و تصاویر کتابت و املاء حسب اختراع مؤلف».

خود سحر حلال قصه ارزن و هیه مال؟ است.

آغاز (مقدمه):

باسمه سبحانه و نحمده و نصلی علی حبیبه و علی آله و صحبه. یا ملهم السداد و موفق الرشاد این صنع و فن تو دادی، راه هنر گشادی، این کتاب قصه ارزن و هیه مال مسمی به سحر حلال منظوم فقیر میرسیف‌الدین آخوند عفی عنه مشتمل بر التزام دو صنعت است، یکی تعدد قوافی.

□ ۱۲۸۱ هـ، بخط مؤلف، ترقیمه: «حمد آله سبحانه که این نسخه قصه ارزن و هیه مال مسمی به سحر حلال از دست ناظمش فقیر سیف‌الدین عفا لله عنه و عن والدیه و استاذیه در شهر لودیانه صانها لله سبحانه به تاریخ بیست و هشتم شهر ذی‌الحجه ۱۲۸۱ هجریه که سال اتمام تصنیف است، تمام شد.» و در حاشیه برگ ۳ ب می‌نویسد: «این فصل در ماه جمادی‌الاول ۱۲۸۳ هـ اصلاح شد. اگر نسخه پیش از این تاریخ نوشته باشم آن را اصلاح نمایند»، در خاتمه، کاتب و مؤلف ۱۱ رباعی فارسی خود را با تاریخ ۲۹ ذیحجه ۱۲۸۱ هـ به عنوان تقریظ کتاب آورده است، مقدمه فارسی کتاب ۷ ب - ۱ ب [مطابق برگ‌شمار قدیم برگ‌های ۵ - ۲ افتاده است]، متن سحر حلال، گ ۹۱ ب - ۸ ب.

شماره 8996

قواعد حروف تهجی

ناشناخته.

□ ۱۲۰۸ هـ، در مجموعه Pi I 21C گذشت.

کارستان

مؤلف: عنایت خلن متخلص به «راسخ» بن شمس‌الدوله لطف‌الله خان صادق بهادر نیکنام متهور جنگ (درگذشته ۱۸ رمضان ۱۱۶۶ هـ). راسخ در حدود ۱۱۱۴ هـ متولد شده اما سال وفات او معلوم نیست. از دیگر آثار او: عنایت نامه، به نشر. نگاشته ۱۱۶۳ هـ (ر. ک: مشترک، ۳۱۲/۵)؛ عنایت نامه، به نظم. در ۱۱۵۰ هـ (همانجا، ۳۱۱)، رساله ذکر مغنیان هندوستان بهشت نشان، چاپ پتنه، به اهتمام سید علی حیدر نیر.

تاریخ تألیف: ۱۱۶۴ هـ. «این اعراب مخترعه تا حال تحریر که سنه یکهزار [و یک صد] و شصت و چهار هجری النبوی باشد، به نظر فائده حالا شروع مطلب کتاب نموده می‌آید.» (۵ ب)

موضوع اصلی کتاب بیان دو بیتهای هندی (به اصطلاح محلی: دوهڑه / کبّت) که زنان هند برای ابراز احساسات خود می‌خوانند. چون این دوبیتی‌ها به هندی بوده و ضبط آنها به الفبای فارسی با تلفظ درست، دشوارها داشت، مؤلف برای حروف هندی اعراب و علاماتی اختراع کرد و در این رساله به کار بُرد و در ابتدای رساله مقاله‌ای مفصل در حروف هجای اهل هند که در بهاکیها مستعمل‌اند، نوشت که در موضوع خود یکی از قدیمترین نوشته‌هاست.

آغاز:

«سرنامه بنام آن خداوند که دلها را به خوبان داد پیوند

... (پس از ۱۱ بیت) پس از تحمید حضرت عزت... بنده عنایت خان راسخ بن

شمس‌الدوله لطف‌الله خان صادق بهادر نیکنام متهور جنگ از بدو شعور سرخوش نشه شوق دریافت کیفیت سخن و حقیقت هر فن است و استفاده از اساتذّه کیفیت رس کرده پیش ازین کتابی از اشعار هندی که کبّت و غیره باشد و آن را به زبان هندی گرفته «بهاکیها» گویند مشتمل بر سنگار رس که من جمله نه رس است موسوم به سدها سرود تألیف نموده، لیکن چون صفات و مثال هر مقوله به زبان بهاکیهای پرج - که عبارت از روزمره محاوره اسلام آباد متهر و نواح آن باشد - منظوم شده، پس ناگزیر راقمان آن به خط هندی نویسند و اگر احدی نقل آن به خط فارسی کند خودش فوراً در قرائت آن در مانند تا به افاده و تعلّم چه رسد. پس در تلذذ و فواید آن فقط به حصّه آشنایان خط هندی آمد و دیگران محروم ماندند. لهذا به خاطر رسید که تصرفی برای افاده اشخاص نا آشنا به خط هندی نموده آید. بناء علیه از برای مزید تسهیل قرائت صفات هر مقام را که به زبان هندی ضرور نبوده به عبارت فارسی نوشته و جهت سهولت علم الفاظ امثله که بهاکیهای پرج است اعراب چند اختراع کرده علامات تفهیم آن نوشته مقاله اعراب را مقدم ساخته به تحریر این نسخه پرداخت و مسمی به کارستان ساخت.»

این دیباچه را با همکاری خانم شاهده عالم در مجله باز یافت (نشریه بخش اردوی دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب لاهور) شماره ۴ (سال ۲۰۰۴) چاپ کرده‌ام.

□ [۱۱۶۵ هـ]، ترقیمه: «تمام شد کتاب کارستان تألیف خان صاحب قبله عنایت خان راسخ بهادر خلف شمس‌الدوله لطف‌الله خان صادق بهادر نیکنام متهور جنگ بتاریخ سیزدهم شهر رجب المرجب سنه ۵ جلوس احمد شاه بهادر بادشاه غازی» نستعلیق شکسته آمیز، عنوان‌ها شنگرف، ۴۲ گ.

ج. فرهنگ نامه‌ها، واژه‌ها نامه‌ها، نصاب‌ها

آفریدی نامه: فرهنگ آفریدی

مؤلف: محمدقاسم علی‌خان آفریدی (۱۱۸۳ - ۱۲۴۱ هـ)

فرهنگ چهار زبانه است به صورت جدول: فارسی، پشتو، کشمیری، هندی (اردو) و گاهی مترادفات انگلیسی نیز آمده است.

آغاز:

خانه اول فارسی	خانه دوم پشتو	خانه سوم کشمیری	خانه چهارم هندی / فرهنگ
آفریدی	پیدکری	پیدا کر متهه	پیدا کپاهی

ر. ک: فهرست بانکی پور، ضمیمه ۱۶۱/۲: باب المعارف ۱۹۱۰/۱ الف: مشترک ندارد.

□ ترقیمه: «تمت تمام شد نسخه آفریدی نامه»، نستعلیق، ۶۰ برگ، ۱۱ سطر. با مهر

مؤلف: «قاسم علی خان ۱۱۹۱» (برگ ۱، ۶۰). (بشیر حسین، ۳۱۰/۲: نجم الرشید).

شماره: 5004/1994/4 (شیرانی)

اداة الفضلاء

مؤلف: قاضی خان بدر محمد دهلوی دهاروال.

آغاز:

حمد و ثنا به اقصی الحدود الغایات و ماوراء الوصف و العبادات مصوری راکه بلائیل

السنه را در قفص دهان فصحا.

همان: مشترک، ۱۳۱/۱۴.

□ سده ۹ هـ، نسخ کهن، محشی، انجام افتاده، تا باب الشین مع الالف، ۸۰ گ.
شماره: 6246 (شیرانی)

□ ۱۱ رجب ۱۲۴۰ هـ، «تمام شد کتاب ادات الفضلا بتاريخ یازدهم شهر رجب
المرجب ۱۲۴۰ هجری در عهد غازی‌الدین حیدرخان جهان پناه خلدالله ملکه»،
نستعلیق، ۱۳۳ گ، ۱۷/س. (بشیر حسین ۳۱۱/۲؛ نجم‌الرشید؛ مشترک این نسخه را
ندارد)

شماره: 3493/469 (شیرانی)

اسمای صرف (منظوم)

مؤلف: ناشناخته.

تاریخ تألیف: ذی‌قعدة ۸۱۵ (= ضیه)، در مزار شیخ احمد جام.

سال «ضیه» در مه ذی‌القعدة بود کین لغت را نظم کردن رو نمود
نظم کردم در مزار شیخ جام شد تمام الحمدلله، والسلام
همان: مشترک، ۱۳۵/۱۴.

□ نستعلیق، ۱ برگ، ۱۳ سطر. (بشیر حسین ۵۷۴/۳؛ نجم‌الرشید).

شماره: 4164/1111/1 (شیرانی)

[اصطلاحات شعراء]

مؤلف: ناشناخته، از مردم هند که به اشعار طغرای مشهدی (سده ۱۱ هـ) نیز استناد کرده
است. با مصطلحات الشعراء وارسته مقابله شد، آن نبود. عبارت سرآغاز نسخه زیر - با جابجایی
اصطلاحات - برابر است با چراغ هدایت خان آرزو. نسخه ما بدون دیباچه است.
آغاز:

آبدست: باضافت، آبی که بدان دست و رُو شسته باشد و به عربی وضو خوانند.
آب بدست کسی ریختن: خدمت کسی کردن و نوکر و ملازم شخصی بودن.

□ ۱۱۹۳ هـ، نستعلیق، ۱۳۴ گ.

Pi I 50
1788

[اصطلاحات شعرا]

مؤلف: ناشناخته.

در آغاز کتاب گوید:

«بیان آن که در اشعار اکابر بعضی الفاظ که واقع شود... در وی حدیث زلف و خال و جمال و صورت و حدیث اشتیاق و وصال و آنچه عادت عشاق بود و گفتن آن حرام نیست و حرام بدان گردد که کسی آن را به نوعی که دوست دارد فرود آرد یا به گونه‌گی [کذا] فرود آرد اندیشه وی حرام بود، اما اگر بر زن و کنیزک خود... فرود آرد و سماع کند حرام نبود.»

فرهنگ اصطلاحات ادبی است که با مایه عرفانی گزارش شده است، مثلاً طرب: نَس بود با حق سبحانه و تعالی و سرور دل در آن؛ عیش مدام: حضرت راست با حق سبحانه و تعالی.. میخانه: عالم لاهوت را گویند. بدون ترتیب و نظم الفبایی.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، واژه‌ها شنگرف، ۱۵ ص.

APc IV 19

اصطلاحات ضروری

مؤلف: ناشناخته.

فرهنگ کنایه‌های ادبی است به ترتیب الفبایی.

آغاز:

آب امید: کنایه از حوض کوثر؛ افعی زرد قام: کنایه از قلم.
پایان: یاقوتِ سربسته: کنایه از لبِ معشوق است.

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد... اصطلاحات ضروری که از جایی به دست آمده بود به دستخط بنده عبدالحکیم عرف حکیم امام بخش به پاس خاطر برخوردار عبدالکریم... قلمی شد»، نستعلیق روشن، عنوان‌ها شنگرف، ۲۶ گ.
مهر کاتب: «یارب گنه غریب برای امام بخش ۱۲۳۲ هـ» (خاتمه). (معین نظامی)

APi I 31

اصطلاحات فارسی، فرهنگ

چند فرهنگ ناشناخته در اصطلاحات و محاورات ادبی.

□ همان که در مشترک، ۱۳۶/۱۴ آمده، آغاز: انگشت زدن و انگشت به لب زدن و دست به لب زدن کنایت از، در مجموعه، ۱۷۹ الف - ۱۸۴ الف، نستعلیق آمیخته به شکسته. (نجم الرشید)

شماره: (شیرانی) 5192/2181/4

□ همان که در بشیرحسین ۳۱۹/۲ و مشترک، ۱۳۷/۱۴ آمده. بیفزایید: مؤلف اوّل معنی اصطلاح را توضیح می‌دهد، سپس در تأیید خود اغلب ابیاتی از شعرای سبک هندی مانند کلیم کاشانی، طالب آملی، صایب تبریزی، تأثیر و غیره شاهد می‌آورد، برای هر حرف یک باب و در هر باب چند فصل، آغاز: الباب الاوّل فی الالف و آن بر ده فصل است، فصل اول فی الالف المقصورة: ابن الوقت: ابن الوقت را هیچ از سعادت بهره نیست ماه وقت و ساعات از عقرب نمی‌آید برون، ابن ساعه و ابن الدقیقه، ابواب کردن کسی را به معنی مواخذة کردن و به پای حساب آوردن اعمال مصطلح است. تأثیر گوید:

از هر دری درآمد، بستیم در برویش کی مدعی تواند ابواب کرد ما را
ترقیمه: «تمت تمام شد کتاب مصطلحات دستخط میان فضل‌الدین و قمرالدین
برای پاس خاطر شمس‌الدین و سراج‌الدین و چراغ‌الدین تحریر بتاریخ بیست و
دویم ماه مانگه وقت پاس روز برآمدن روز شش شنبه [کذا] صورت انصرام
پذیرفت.» نستعلیق: ۲۰۰ گ، ۱۸ س. (نجم الرشید)

شماره: (شیرانی) 4332/1279

اعداد السنه ثلاثه

مؤلف: ناشناخته.

معادلِ حروفی اعداد، به زبانهای عربی، فارسی و اردو، به صورت جدول.

آغاز:

احد / یک / ایک / ۱؛ اثنین / دو / دو / ۲؛ ثلث / سه / تین / ۳.

□ ۳ جمادی الاول ۱۲۸۰ هـ، نستعلیق و نسخ، ۱۵ گ، ۱۵ س. (بشیر حسین)

۵۷۴/۳؛ مشترک، ۱۳۷/۱۴؛ نجم‌الرشید)

شماره: (شیرانی) 4046/994/5

انتخاب بحرالجوهر

مؤلف: ناشناخته.

فرهنگ کوتاه عربی به فارسی است.

□ ۱۳ ذی‌قعدة ۱۲۵۳ هـ، حلیم علی دهلوی، در قصبه بدسان، ضلع علی گڑھ، آغاز افتاده: الآرمة: دندان، جمع أزم بالضم والتشديد؛ اسمانجون: مغرب اسمانگون؛ خاتمه: يد: دست و قوت و ملك و طاعت و جماعت، نستعلیق، ۲۱ گ.

Pi I 62
615

انتخاب اللغات

ناشناخته.

□ ۱۱۴۲ هـ، در مجموعه KPi I گذشت.

انشرح اللغت

مؤلف: حسام‌الدین بن شیخ یقین‌الله چشتی، ساکن فتح‌آباد، مضاف لاهور. (دیباچه) تاریخ تألیف: روزگار محمدشاه (۱۱۶۱ - ۱۱۳۱ هـ).
در دیباچه گوید:

«اکثر اوقات این نحیف را به حل لغات مغلفات احتیاج می‌افتاد. لهذا بنا بر تصحیح الفاظ و اثبات معانی آن به خدمت بزرگان مثل خلیفه صاحب خلیفه احمد - عز قدره - التجا برده بعضی اوقات در حل لغات درنگ دست می‌داد. بنا بر آن مغلفات از کتب لغات مثل کشف اللغات و مؤید الفضلاء و مدارالافضل و منتخب اللغات اثبات و تصحیح نموده بر طالبان و راغبان علم نظم و نثر ایثار می‌نمودم.»

نام کتاب نیز در دیباچه آمده: «به انشرح اللغت موسوم گردید.»

آغاز:

ستایش و نیایش صانعی را که عالم گوناگون را به کم عدم متواری بود به جلوه‌گاه
ظهور آورده... و تحفه درود نامحدود بر آن سرور کاینات مفخر موجودات احمد مجتبی
محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم... و مدح سایه سبحان ظل رحمان مروج الدین
محمد سلطان عالی گهر...

همان: بشیر حسین، ۳۱۱/۲؛ مشترک، ۲۳۰/۱۴ با خطای در ضبط نام.

□ ۲۰ رمضان ۱۲۲۵ هـ، ترقیمه: «تمت تمام شد بحق لولاک [کذا] نسخه کشف
اللغات به دستخط فقیر حقیر غلام محمد بن پهلوی غفر الذنوبه و ستر عیوبه، اوطان
اصلی حضرت طایف، ساکن موضع گورداس پوره چند روز، تحریر فتاریخ شهر
مهر ماه یعنی که شمسی ششم و تاریخ قمری بیستم ماه رمضان المبارک بروز شنبه
وقت چاشت فی فصل... سنه هجری شمسی یک هزار و یک صد و نود و دو و
سنه قمری یک هزار و دو صد و بیست و پنج»، نستعلیق، ۲۹۲ گ، ۱۹ س.
(نجم الرشید)

شماره: (شیرانی) 4378/1327

انیس الشعراء

مؤلف: عبدالکریم بن قاضی راجن [یاراجی] غزنوی، ساکن قصبه همیر [یاهمیر پور]، از
مضافات کالی، (دیباچه)

تاریخ تألیف: به روزگار احمدخان بن نبیر [؟ شیر] خان ترکمان، به سال ۹۹۸ هـ.
این نسخه عجیب بصد خوبی کلام در سال نهصد و نود و هشت شد تمام
(دیباچه)

فرهنگ اسماء که به کار شعرا آید با شواهد شعری، در ۲۷۰ نوع اسماء است. شامل ۲۴۹
موضوع: ۱. اسمای باری تعالی، ۲. اسمای محمد رسول الله، ۶ - ۳. اسمای چهار خلیفه، ۷.
پیغامبران، ۸. بزرگان دین، ۹. درویشان خداپرست، ۱۰. فرشتگان، ۲۰. دوزخ، ۳۰. ستارگان،
۵۰. پهلوانان، ۱۰۰. پرده (موسیقی)، ۱۵۰. شاخ درخت، ۲۰۰. عاقل، ۲۴۹. جای / مکان.

آغاز:

سپاس بی قیاس مر متکلمی را که طوطی زبان را در شکرستان شکرریزی ازوست.

ر. ک: فرهنگ نویسی، ۷۷ که می‌گوید نسخه‌ای در کتابخانه ملاً فیروز، بمبئی هست و مقاله‌ای نیز دربارهٔ این فرهنگ در مجلهٔ انجمن آسیایی بنگال [JASB] کلکته، به تاریخ ۱۹ فوریه ۱۹۱۹ چاپ شده است که در آن مقاله خبر داده شد که نسخه‌ای در بادلیان نیز موجود است. ایوانف ۱۴۸۱ نسخه‌ای آشفته بدین نام معرفی کرده که هیچ یک نشانی‌های آن با کتاب ما جور نیست.

□ سدهٔ ۱۲ هـ، نستعلیق، ۱۲۰ گ.

Pi I 42
827

□ ۱۸ شوال ۱۲۴۰ هـ، نستعلیق خوش، جدولیند، حدود ۲۰۰ گ. نسخهٔ کامل، بدون مقدمه.

این نسخه را سید محمود علی ساکن پیلا تالاب امام باڑه... صاحب، رام‌پور در تاریخ ۱۸ شوال ۱۳۲۰ به منشی محبوب عالم مالک روزنامهٔ «پسه اخبار»، لاهور اهدا کرده و شرایط اهدا را چنین یادداشت نموده است:

«تفصیل شرایط هدیهٔ کتاب قلمی ایس الشعرا مصنفه عبدالکریم صاحب، ۱۸ شوال ۱۳۲۰ هـ:

نقد روپیه بر وقت طبع پسه اخبار هفته وار
ایک سو روپیه دو جلد ایک سال کی واسطی

یعنی در قبال نسخه صد روپیه نقد و دو نسخه مجانی پس از انتشار کتاب [شاید قرار بوده که منشی محبوب عالم کتاب را منتشر کند] و هفته‌نامهٔ پسه اخبار را به مدت یک سال رایگان خواسته است.

شماره: 6617

بالک باڑی

بگرام پنڈت کشمیری.

□ ۱۲۴۶ هـ، در مجموعهٔ Pi X 91 گذشت.

بحرالفضائل فی منافع الافاضل

مؤلف: محمد بن قوام‌الدین بن رستم بن احمد بن محمود بدر خزانه البلخی کری.

همان: مشترک، ۱۴۱/۱۴.

□ ترقیمه: «تمت تمام شد کتاب لغات بحرالفضائل روز شنبه، وقت عصر، به خط فقیر حقیر اضعف العباد خادم الفقرا فقیر ظریف محمدخان بن عبداللطیف قریشی الاسدی گجراتی»، تعلیق، ۳۴۳ گ. ۱۳ س، آغاز در دیباچه یک برگ افتاده: خزانه البلخی المعروف بکری... چون دیدم احتیاج مصنفان و مؤلفان. مهرها:

۱. «مظفر علی ۱۲۵۵» (گ ۳۴۳)

۲. «میرعلی ۱۲۵۵» (گ ۳۴۳)

۳. «عابد مقبول ست مرتضی علی ۱۲۸۰» (گ ۱، ۳۴۳).
(نجم‌الرشید)

شماره: (شیرانی) 4742/1689

بحر محیط

نام مؤلف یاد نشده است. در منابع در دست نیز نام چنین کتابی نیامده است. فرهنگ واژه‌های عربی و فارسی به فارسی است. با استفاده از اداة‌الفضلاء و غیره. آغاز:

محامد متوافره و مدایح متکاثره مر دادار دانا.

□ سده ۱۲ ه، نسخ، واژه‌ها به شنگرف، برگ دوم افتاده، در خاتمه نیز افتادگی دارد، تا کلمه: «یال موی گردن اسپ کذا فی الاداة و گردن آمی؟ کذا فی القدوری و بمعنی... نیز آید کذا فی الشرفنامه»، ۳۸۶ گ. نام کتاب بحر محیط با خط تازه تر آمده است.

شماره: 6232

بدیع النصاب: بدیع البیان

امیر خسرو.

□ سده ۱۱ ه، در مجموعه Pi 1 22 گذشت.

□ ۱۱۵۶ ه، در مجموعه I4 گذشت.

- ۱۲۶۰ هـ، در مجموعه X4 گذشت.
□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه XI 7 گذشت.

برهان قاطع

مؤلف: محمدحسین ابن خلف تبریزی.

همان: مشترک، ۱۴۷/۱۴.

□ ۱۰۹۸ هـ، ترقیمه: «تمام شد این کتاب... به تاریخ روز سه‌شنبه شانزدهم ماه محرم الحرام سال هزار و نود و هشت هجری در بلدة حیدرآباد دکن... کتاب... جلال‌الدین محمد ابن محمد لاهیجی...»، نستعلیق خوش، عنوان‌ها و واژه‌ها شنگرف، ۶۵۳ گ.

مُهرها: در ظهر برگ اول چهار مُهر دارد که هر چهار محو شده است.
یادداشت: «این کتاب به تاریخ دوازدهم شهر رمضان المبارک سنه ۳۴ جلوس والا مطابق ۱۱۰۲ هجری در دارالظفر بیجاپور... در خزانه کتب افقر الفقرا... حاجی محمد المخاطب به میرخان محمد هادی الحسینی... داخل گشت.»
(ظهریه) امضای «محمد هادی الحسینی» (گ ۵۷۶ الف). (معین نظامی)

APi I 8A

□ ۱۲۳۴ هـ، مکرم علی، نستعلیق، کرم خورده، قطع رحلی، ۳۵۹ گ.

Pi I 47A
1873

بهار عجم

مؤلف: تیک چند «بهار» (م ۱۱۸۰ هـ).

تاریخ تألیف: ۱۱۵۲ هـ.

فرهنگ فارسی به فارسی است.

همان: مشترک، ۱۴/۱۵۶. علاوه بر چاپهای سنگی شبه قاره، در ۱۳۸۰ ش / ۲۰۰۱ به

تصحیح کاظم دزفولیان، انتشارات طلایه، تهران در ۳ جلد چاپ حروفی شده است.

□ ترقیمه: «به اتمام رسید بهار عجم تا باب الخاء المعجمه به تاریخ بیست و

سویم ربیع‌الاول سنه جلوس میمنت مانوس محمد اکبر بادشاه غازی خلد الله

ملکه و سلطانه»، کاتب سنه راننوشته، زمان محمد اکبر (۱۲۵۳ - ۱۲۲۱ هـ) است، با دو قلم مختلف، نیمه کتاب با قلم درشت و نیمه کتاب با قلم ریز، واژه‌ها شنگرف.

KPi I 1A

2099

□ در ۴ مجلد کتابت شده است که جلد سوم در کتابخانه موجود نیست. جلد اول: از الف تا تیمم؛ نستعلیق، واژه‌ها به شنگرف، در حوض و حاشیه، و آن کسی که مقابله کرده در حاشیه یادداشتهای خود را نوشته است، ۳۴۴ گ. یادداشت مقابله: «تمام شد مقابله این کتاب بعونه و قوته در شب جمعه، شب بست و یکم ماه ربیع الاخر ۱۲۶۳ هجری، با وجودی که هنوز کدام نسخه صحیح بهم نرسیده مگر به دیدن دواوین و قوت طبع و اکثر جا که شک مانده اشاره به نقاط شک کرده. واناالمقر بالخطا و النسیان علی اوسط بن سید سلیمان. اللهم اغفرهما یوم یقوم الحساب.» (خاتمه)

جلد دوم: از ثلاثه تا دیوث، ۱۲۶۳ هـ، همان کاتب، ۳۴۸ گ.

جلد چهارم: از ق تا ی، ۲۱ رجب ۱۲۶۲ هـ، همان کاتب، ۳۸۹ گ.

یادداشت مقابله: «الحمد لله رب العالمین که هر چهار مجلد بهار عجم از نسخه اصل که مؤلف کتاب لاله تیک چند بهار از دست خود تحریر کرده بودند و بر آن تحشی خان ذی شان سراج‌الدین علی خان آرزو بود، به مقابله درآمد و بنده حقیر علی اوسط بن سید سلیمان نیز خود مقابله این کتاب کرد به اتمام رسانید و فراغت شد از مقابله روز پنجم ماه رجب... (یک سطر زیر کاغذ پوشیده). الحمد لله و المنة که باتمام رسید کتاب بهار عجم به خط فقیر مؤلف خاکسار غفر الله له و لوالدیهیم. اول روز یکشنبه چهاردهم شوال ۲۶ از جلوس ناصرالدین محمدشاه بادشاه غازی موافق سال هزار و یک صد و... (موریا نه زده = ۱۱۵۶ هـ) در گل زمین حضرت دهلی حرسها الله عن... و الآفات و عمرها بالمیامن و البرکات، آمین. و مجموع اوراق این نسخه پانصد و شش است که هفتاد و دو از خودی؟ باشد، فقط. و این نسخه را حاجی صاحب مهربان حاجی محمد حسین صاحب مطبع این کتاب بصد تلاش از دهلی خرید کرد طلبیده بودند و بنده در زمانه سه سال به مقابله درآورد و جد و جهد تمام عبارت حاشیه آن را که بسیار آبخورده بود، خوانده، صحیح نمود.»

Pi I 5A-5C

1239-1241

تاج المصادر

مؤلف: احمد بن علی بن ابوجعفر محمد بن صالح معروف به ابوجعفرک بیهقی. (م: رمضان ۵۴۴هـ).

آغاز:

الحمد لله رب العالمين... اما بعد فهذه مصادر.

ر. ک: فرهنگ‌نامه‌ها، ۴۸: مشترک، ۱۵۷/۱۴.

□ سده ۸هـ، نسخ کهن، ۲۴۰گ.

Pi I 53
1404

تجنيس اللغات

عبدالرحمان.

□ سده ۱۳هـ، در مجموعه 7 KPi XI گذشت.

تحفة الاحباب

مؤلف: حافظ اوبه‌بی، سلطان علی هروی خوشنویس.

تاریخ تألیف: ۹۳۶هـ.

همان: مشترک، ۱۶۱/۱۴.

□ جمادی‌الآخر ۱۰۹۱هـ، واژه‌ها به نسخ، توضیح به نستعلیق خوب، عنوان‌ها

شنگرف، آغاز افتاده: وزیر ملک خراسان امیرجم، ۶۳گ.

یادداشت: «قدانتقل هذا الكتاب بالبيع الشرعی... (محو شده) ابن یحیی محمد

یوسف التقوی الموسوی... (محو شده)». (معین نظامی)

APi I 2

تحفة السعادة: فرهنگ سکندری

مؤلف: محمد بن ضیاء‌الدین ملحد.

همان: مشترک، ۱۶۲/۱۴.

□ ۱۱ جمادی؟ سنه ۱۲ [کذا] کاتب: محمدشاه، نستعلیق، ۳۰۹ گ، سرآغاز نسخه
با مشترک جدایی دارد. در ابتدا منظومه‌های بلند در حمد و نعت دارد.
آغاز:

ای درون پسرور و بسرون آرای
وی خرد بخش و بی خرد بخشای...
اما بعد چون التفات مهوشان معاصر از وافر و قاصر.

Pi I 35A

1773

□ ۱۱۷۱ هـ، ترقیمه: «هذا الكتاب لطافت نصاب المسمى تحفة السعادت فی علم
اللغت پارسی، فی وقت چاشت، تاریخ بیست و سیوم شهر ربیع‌الثانی بالخیر و
الآسانی [کذا]، در مدت سه ماه فی سن پنجم از جلوس میمنت مانوس پادشاه
عالمگیر ثانی مطابق سنه ۱۱۷۱ هجری نبوی صلعم، به خط شکسته نمط خلیفه
شاه رحمت‌الله ولد شاه گهاسی، ساکن قصبه اترولی، سرکار کول، مضاف مستقر
الخلافة صوبه اکبرآباد، خادم درگاه عرش اشتباه قدوة العارفين زبدة الواصلین
افضل الشهداء حضرت سید الهدیه شهید قدس الله سره العزیز صورت اتمام و
سمت اختتام یافت. بمنه و کرمه»، نستعلیق، ۱۷۲ گ.
آغاز:

ابتدا می‌کنم به نام حکیم
یادداشتِ ظهریه:
کوست یحیی العظام وهی رمیم

معشوقه بود کتاب صاحب هنران
گر من ندهم بعاریت، عیب مکن
زان دیده اهل شوق در وی نگران
معشوقه نتوان داد بدست دگران

Pi I 64

1877

ترجمان قرآن

جرجانی. در بخش علوم قرآنی گذشت.

جامع التماثل

محمدعلی حبله رودی.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه Pi I 58 گذشت.

جان پهچان: صمدباری

عبدالواسع.

□ ۱۲۲۰ هـ، در مجموعه KPi I 4 گذشت.

چراغ هدایت

مؤلف: سراج‌الدین علی خان «آرزو».

همان: مشترک، ۱۶۸/۱۴.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه Pi I 58 گذشت.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق مایل به شکسته، عنوان‌ها و واژه‌ها به سنگرف، ۲۰۳ گ.

یادداشتها: مولانا محمدحسین آزاد صاحب‌گنجینه در برگهای زیرنظرهای خود و

ابیاتی را یادداشت کرده است: ۸ ب، ۹ ب، ۲۵ ب، ۲۷ ب، ۳۵ الف، ۳۸ الف، ۴۴

الف، ۴۵ الف، ۵۰ الف، ۵۲ الف و ب، ۵۷ الف، ۷۸ ب، ۸۵ ب، ۱۷۷ الف، ۱۷۸

الف و ب، ۱۸۱ الف.

و یادداشتی از محمد محسن در برگ ۱۳۵ الف. (معین نظامی)

APi I 10

□ سده ۱۳ هـ، محمدشاه خان، نستعلیق، ۱۰۶ گ.

Pi I 37

1298

حل لغات الشعر

مؤلف: عبداللطیف الشهیر یمین بن سید کمال‌الدین. (دیباچه).

به دستور سید عبدالرحمان بن شیخ‌الاسلام امیر سید محمود مدعو به شیخ میرک‌پورانی

تألیف شده است. (دیباچه)

احتمال دارد این کتاب در حوزه سند تألیف شده باشد، زیرا شیخ‌الاسلام امیر سید محمود

مدعو به شیخ میرک‌پورانی (م ۹۶۴ هـ) از قندهار به سند نقل مکان کرد و در تته سکونت

گرفت. اولاد و احفاد او نیز در سند ماندند. منابعی که در تاریخ و رجال سند تألیف شده است

هم‌چون معیار سالکان طریقت قانع تتوی (چاپ خضرنوشاهی، ساهن پال، ۲۰۰۰ م، ص ۵۸۶،

۶۲۷) و نصرت‌نامه ترخان (چاپ انصار زاهد، کراچی)، شرح احوال این خاندان را دارد.

فرهنگ لغات قصاید ملک‌الشعرا سلمان ساوجی و از بعضی اشعار دلپذیر استادان نامی به کمک کتب لغت، به ترتیب الفبایی.
«این نسخه موسوم می‌گردد به حل لغات الشعر چه لغاتی که درین کتاب اندراج یافته بیشتر از اشعار استخراج گشته.»
آغاز: جواهر زواهر هر مقالی که جوهریان بازار معانی از معدن ادراک و سخنرانی اخراج نمایند.

۹۷۴ هـ، ترقیمه: «تمت الرسالة الموسومة بلغات الشعر فی شهر الصفر سنه اربع و سبعین و تسع مائه»، نسخ، ۱۳۶ گ.

Pi I 43
869

خالق باری

۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4054/1002 گذشت.

دستور شگرف

مؤلف: بهوپت رای.
همان: مشترک، ۲۵۰/۵.
بعضی فصل‌های کتاب درباره قلم، قلم تراشی، کاغذ و دوات نیز است.

۲۰ جمادی الاول ۱۲۱۲ هـ / ۳۹ جلوس شاه عالم، در جهانوی متھرا، برگهای اول افتاده: فصیح تر و پارسی زبان سکنان پارس، در خاتمه فهرست مطالب دارد، ۶۹ گ.

Pi X 61
1883

۱۳ هـ، نستعلیق، ۸۰ گ.

Pi III 2
505

ذوق الصبیان

احسن الله مهر کن لاهوری.
۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4054/1002 گذشت.

ریاض اللغات

مؤلف: شیخ محمد ولد عصمت الله بن عمر دراز، قوم انصاری، ساکن بستی شیخ درویش، جالندهر که در هنگام نگارش این کتاب «در دولت‌خانه میان فتح‌الدین غفران‌الله تعالی که از قصبه و پرووال‌اند و حالا در قصبه سلطان‌پور سکونت دارند، می‌ماند».

تاریخ تألیف: ۱۲۶۲ هـ.

ریاض اللغت از لطف الهی
محمد شیخ تاریخش چنین گفت
شده اتمام بهر خاص و عامی
«کتبها حل زین گردد تمامی»
= ۱۲۶۲

فرهنگ جامع لغات عربی و فارسی و اصطلاحات و دیگر فواید است، به فارسی. به ترتیب حرف اول و آخر. خاتمه کتاب در چند فصل است: اعداد عربی، تصرفات فارسی در قواعد، مضارع و تعلیل آن، مصدر، اسم فاعل، امر، متعدی، متکلم، مفعول، تعریف اسماء، نصب اسماء، تصغیر، تعریف نظم، حروف تهجی عربی و فارسی.

منابع مؤلف: کشف اللغات، فرهنگ جهانگیری، فرهنگ رشیدی، تکملة میزان الطب از تألیفات خود شیخ محمد بن عصمت‌الله و آن منتخب الفاظ ترکی و دیگر زبانهای چون یونانی و سریانی است، کتاب بدایع (در اصطلاحات) دستور شگرف، رساله قافیه مولانا جامی، سلک الشعراء (در علم عروض) ریاض الصنایع.

آغاز:

حمد و سپاس خداوند جهان آفرین که از آفریدگان عالم آفرین نوع بشر را.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۵۰۸ گ.

Pi I 38
1291

السامی فی الاسامی

مؤلف: احمد بن محمد بن احمد میدانی نیشابوری (م ۵۱۸ هـ).

فرهنگ عربی به فارسی.

آغاز:

الحمد لله الذي لا يتم امر دون حمده.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق و نسخ، ۱۵۷ گ.

شرف اللغات

مؤلف: حسن دهلوی.

تاریخ تألیف: آغاز در ۱۲۱۱ ه. تکمیل در ۱۲۱۹ ه. معنون به نواب سعادت علی خان وزیرالممالک برادر نواب آصف‌الدوله بهادر و فرزند نواب شجاع الدوله بن نواب صفدر جنگ، نواب اوده (۱۲۲۹ - ۱۲۱۲ ه)

عجایب کرده‌ام تاریخ پیدا چه از «تاریخ» تاریخش هویدا

۱۲۱۱

مؤلف در دیباچه اطلاع داده است که پیشتر کتابی تألیف کرده و به خدمت استاد خود محمد عابدخان میواتی دیوبندی سلمه الله تعالی داده بود.

فرهنگ فارسی به فارسی است با علائم زیر:

ع = عربی؛ ف = فارسی؛ ت = ترکی؛ م = ماوراءالنهری.

ترتیب لغات به تعداد حروف هر واژه است. مثلاً در هر باب، اول دو حرفی، سپس سه حرفی، سپس چهار حرفی... غیر از واژه‌ها، اعلام را نیز آورده است و بعضی جا مفهوم هندی را نیز بیان کرده است و حرکات را نیز واضح کرده است. مثلاً سه حرفی فتحین. مقدمه کتاب به نثر مغلق و پیچیده است.

آغاز:

الحمد لله حمد الحامدين واشكره شكر الشاكرين والصلوة على محمد وآله.

ر. ک: فرهنگنامه‌های فارسی، ۱۷۱ که از شرف اللغات بی مؤلف یاد می‌کند و می‌گوید که نسخه‌ای با تاریخ [کتابت؟] ۱۲۱۹ در اختیار سید محمد علی داعی الاسلام صاحب فرهنگ نظام بوده است.

□ ۱۷ جمادی الثانی ۱۲۵۴ ه (در خاتمه دیباچه)، محله بهرام خان، دهلی،

نستعلیق، سرلوح، ۲۹۶ گ.

شرف نامه منیری

مؤلف: ابراهیم قوام فاروقی.

همان: مشترک، ۱۴/۱۸۲.

□ ۱۰۳۲ هـ، سید قلی بن ملا خواجه، در سمرقند، نسخ، دو برگ در ابتدا افتاده: «بگفتا برون تو پنج است و پنج»، ۲۱۹ گ.

Pi I 32
782

شمع انجمن: نصاب حسن (منظوم)

مؤلف: حسن علی متخلص به «مزاج» بیدری بن محمد اسماعیل خان. نگارنده شرح اسکندرنامه و شرح گلستان که نسخه‌هایی از این دو کتاب در کتابخانه جهندیر، میلسی (پاکستان) موجود است.

نصاب منظوم است مشتمل بر کلمات پهلوی، فارسی، عربی، ترکی و هندی (اردو). با عنوان‌هایی: حمد، نعت، تصنیف و تألیف کتاب، فخریه خود، نام و مقام خود و هجرت پیغامبر، قطعه اولی تیمناً فی الاسامی سبحان جل شانه، قطعه ثانی در القاب حضرت محمد مصطفی، قطعه ثالث در القاب شیرخدا (حضرت علی)، قطعه رابع القاب حضرت فاطمه، قطعه خامس القاب حضرات حسنین، قطعه سادس در القاب اصحاب، قطعه سابع ذوالبحرین بطریق تجنیس در بحر رمل و رجز بطریق مسجع، قطعه ثامن در بحر مضارع مکفوف بطریق مسجع. در دیباچه گوید:

مزاجم تخلص، حسن نام دان	که ابن محمد اسماعیل خان
وطن گاه من بلده بیدر است	چه شهری که از شهرها برتر است
چو بگذشت بعد از رسول کبار	سن الف و مأتین و پنجاه و چار
بدور شه هند و دکهن پناه	سکندر سپه ناصرالدوله شاه
مرتب شد این طره انجمن	مسمی باسم نصاب حسن

همان: بشیر حسین ۵۸۳/۳؛ مشترک، ۱۸۴/۱۴.

□ ۲ جمادی الثانی ۱۲۶۰ هـ، ترقیمه: «الحمد لله حسن اتمام یافت نصاب حسن عرف شمع انجمن من تصنیف حسن علی منشی المتخلص مزاج ابن محمد اسماعیل خان بخط عاصی مهتاب صاحب ولد محمد قاسم بتاریخ دویم شهر جمادی الثانی ۱۲۶۰»، نستعلیق شکسته‌آمیز، عنوان و نشان شنگرف، نسخه خوب، ۳۰ گ، ۱۵ س. (نجم الرشید)

شماره: (شیرانی) 4164/1111/1

الصراح من الصراح

مؤلف: جمال‌الدین محمد قرشی.

همان: مشترک، ۱۸۴/۱۴.

آغاز:

الحمد لله الذي عجز وصفه الواصفون...

□ ۲۱ ذیحجه ۱۲۴۵ هـ / ۱۸۳۰ م، حافظ خیرات الله، حسب الارشاد حافظ عبدالرحمان خان، در مسجد شاه جهان آباد، نستعلیق، ۴۹۶ گ.

Pi I 1A
1172

□ ب ت، نسخ، ۳۷۹ گ. مُهر «غلام علی رضوی» (ظهریه و خاتمه)

Pi I 1
2877

فارسی نامه

شیخ محمد انصاری / شیخ احمد انصاری

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Pi X 23A گذشت.

فرهنگ ترکی به فارسی

معاصر.

□ در مجموعه Pi I 60 گذشت.

فرهنگ جهانگیری

مؤلف: جمال‌الدین حسین انجوی شیرازی.

همان: مشترک، ۲۰۴/۱۴.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، صحافی نشده و شیرازه از هم گسیخته، ۴۶۴ گ.

Pi I 56
1188

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، عنوان‌ها و واژه‌ها شنگرف، سرلوح معمولی، ۶۷۷ گ.

APi I 5 V.1

☐ جمعه، ۲۱ جمادی‌الاول ۱۲۹۴ هـ (محو شده)، نستعلیق، عنوان‌ها و واژه‌ها
شنگرف، فقط خاتمه کتاب است، ۸۱ گ. (معین نظامی)

APi I 5

فرهنگ رشیدی

مؤلف: عبدالرشید تتوی.

همان: مشترک، ۲۰۸/۱۴.

☐ سده ۱۲ هـ، نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، ۳۹۴ گ.

مُهرها: «احمدالحسینی ۱۲۱۲ هـ» (۱ ب، ۳۹۴ ب)

و سه مُهر دیگر ناخوانا بر ظهر برگ اول.

یادداشتها: ۱. «مالکه و صاحبه الفقیر الحقییر رحمت اللہ بن مخدوم محمد قاسم
۵۵» (ظہریه)

۲. «عرض دیده شد بتاريخ ۲۷ جمادی‌الآخر ۱۱۱۸ هـ» (ظہریه)

۳. «عرض دیده شد ۲۴ شوال ۱۱۲۴ هـ» (ظہریه).

۴. «برای میرزا محمدباقر سلمه ربه و ابقاه حفظ اللہ من البلیات و الآفات»
(به خط مولانا محمد حسین آزاد، گ ۳۹۴ ب). (معین نظامی)

APi I 7

☐ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۴۳۷ گ.

Pi I 3B

892

☐ همان که در بشیر حسین، ۳۱۸/۲ و مشترک، ۲۱۰/۱۴ آمده است. بیفزایید: ۹

ذی‌الحجّه ۱۲۲۹ هـ، نستعلیق، ۳۴۳ گ، ۲۱ س. (نجم‌الرشید)

شماره: (شیرانی) 3038/33

فرهنگ عربی و مغولی و ترکی به فارسی

ناشناخته.

☐ ۱۲۲۹ هـ، در مجموعه Pe II 20 گذشت.

فرهنگ فارسی

از ناشناسی که هندی بوده و پیشتر از سده ۱۱ هـ می‌زیسته است چه در آن از لسان الشعراء استناد شده است.

فرهنگ فارسی به فارسی است. دیباچه ندارد. اما فرهنگ کامل است و با بسمله آغاز می‌شود.

آغاز:

باب الالف، استا آسایش، اوستا شرح زند است و آن راست هم گویند و زند کتاب مغان است.

انجام:

یزدان، به اتفاق در همه فرهنگ‌نامه‌هاست که آن از نامهای باری تعالی است و از بعضی علما منقول است که حق تعالی را یزدان گفتن کفر است که طایفه ثنویه گویند خالق دو است، خالق خیر و خالق شر، خالق خیر یزدان و خالق شر اهرمن است و شیخ‌زاده عاشق در شرح قصیده خاقانی نبشته که در بعضی فتاوی است که حق تعالی را «یزدان» گفتن منع کرده‌اند که طایفه را یزدان‌پرست می‌گویند و ایشان کافراند، پس ماحق تعالی را یزدان بگوییم. وجه تلفیق است که این لغت قومی مخصوص است نادره شایع زیرا که هم شعرا و فصحای پارس بدان معنی استعمال کرده‌اند و حق تعالی را یزدان گفته و ایشان اهل لسان بوده‌اند بر عرف عادت مراد از یزدان نام حق تعالی الله که شعرا و فصحا خواسته‌اند و توحید بدان.»

در آن لغات هندی نیز آمده، مثلاً: «کت، تخت هندوی میانه بافته و کهن نیز گویند.»

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، ۴۱ گ.

مُهرها: ۱. «عطا محمدخان ۱۱۳۳» (در ابتدا و خاتمه). وی همان شاه لطف‌الله مهمی ملقب به عطا محمدخان است که شرح حال او در مآثر الاجداد، ۸۷ آمده است.

۲. «محمدحسین بن مولوی سیف الرحمن صدیقی مهمی ۱۳۲۴» (ظهربه)

یادداشتها: در اول و آخر نسخه یادداشت‌های بسیار ارزنده درباره خانواده صاحب مجموعه محمدحسین عارف مهمی آمده است که به کمک آنها می‌توان تاریخچه این خانواده را نوشت. از آن جمله:

۱. «تولد برخوردار شیخ (محو شده) بتاريخ شهر رمضان المبارک يوم اول هفته سنه

۱۰۳۱ و تولد شیخ (محو شده) بتاريخ ۲۵ شهر ذوالقعدة يوم اول هفته سنه

۱۰۳۱. این یادداشت را بدان جهت آورده‌ام که معلوم می‌شود نسخه‌ما قدیم‌تر ازین تاریخ‌ها است.

۲. «این کتاب بمقام دهلی خریده شد. العبد المذنب محمدحسین بن مولوی سیف الرحمن... (با حذف نسب) ربیع‌الاول ۱۳۲۱، محمدحسین جج عدالت خفیه دهلی.» (ظهیره)

PPi I 1
1599

[فرهنگ ناشناخته]

به ترتیب حرف اول و آخر، در فرهنگ واژه‌هندوانه گوید: «از شیخ محمد خفری سماع است که تخم خرماى هندی را چون در زمین خراسان بکارد، هندوانه بار آید... و این عجب نمود.»
نشانی:

«فصل الزاء مع الدال: زاد یعنی نومه؛ زاده ترساندن، زاد بر زاد یعنی پُشت بر پُشت و ابا عن جد و بمعنی توشه بر توشه.»

□ سده ۱۲ هـ، آغاز و انجام افتاده، از واژه زحج تا هنیمه، واژه‌ها شنگرف، نستعلیق، فرهنگ قطور، اندازه رحلی، ۵۴۶ گ.

Pi I 51
1436

[فرهنگ ناشناخته]

فرهنگ عربی به فارسی است.
آغاز: ابتداء: آغاز کردن: ابتغاء: خواستن؛ ابتلاء آزمودن و در بلا و رنج افکندن.

□ سده ۱۰ هـ، نسخ، انجام افتاده، تا واژه «بليلة»، ۶۵ گ.

Pi I 59
794

فرهنگ وزیرخانی

مؤلف: غضنفر علی بن نجف علی خان جهجری.
معنون به نواب امیرالممالک وزیرالدوله محمد وزیرخان والی تونک.
فرهنگ لغات دری (فارسی سره) است.

آغاز:

خوش‌ترین گفتاری که زبان به کام بیارید ستایش خداوند.

ر. ک: فرهنگ نویسی، ۱۲۹.

□ ۱۲۸۰ هـ، در مجموعه PPI 19 گذشت.

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، ۱۴۹ گ.

Pi I 48
1795

[فرهنگ وفائی]

مؤلف: حسین الوفائی.

تاریخ تألیف: ۹۳۳ هـ.

در دیباچه گوید:

«این رساله‌ایست در تصحیح لغات فرس که در زمان... شاه طهماسب... که تاریخ سال هجری نه صد و سی و سه رسیده بود، فقیر حقیر حسین الوفائی از رساله‌ای که محمد هندوشاه منشی رحمه الله به نام نامی خواجه غیاث الدین محمد رشید انشا کرده و مختصری که شمس فخری به اسم امیر شیخ ابواسحاق بن امیر محمودشاه انجو هم درین فن نوشته، بیرون نوشت و اندک تصرفی که این فقیر کرده آنست که اگر اختلافی درین دو رساله و نسخه دیگر که مولانا شمس الدین کشمیری تسوید کرده بود، باز نموده. و اکثر این لغات از صحاح اللغة محمد بن فخرالدین هندوشاه است...» (۱ ب)

فرهنگ فارسی به فارسی است که بر اساس دستنویس‌های موجود در چین ویراسته بانو تن هوی جو (Teng Huizhu) استاد دانشگاه پکن با نام فرهنگ فارسی جزو انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۴ ش چاپ شده است. نیز ر. ک به: نذیر احمد، «فرهنگ وفائی اور اس کا قدیم‌ترین مخطوطه»، مجله علوم اسلامیة، علی‌گره، ۱۹۸۰ - ۱۹۷۸ م.

آغاز:

حمد و ثنای فراوان و شکر و سپاس‌بی پایان مر آفریدگاری چون و مبدع صنایع کن

فیکون.

□ نستعلیق، انجام افتاده، تا حرف واو، برگ ۲ الف پاره شده، ۸۰ گ. در مشترک

۱۶۳/۱۴ نیز معرفی شده است.

شماره: 6366 (شیرانی)

فهم صبیان
فضل‌الله بن محمد.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9242 گذشت.

فواید الصبیان

مؤلف: اولیاء المحمود.

در دیباچه گوید:

«از ابتدای ایام شعور و اوائل آغاز شباب که هنوز پایبند دبستان بود... اغلب صحبت... با طلبه اشعار فارسی اتفاق افتادی و گفتگوی از کلام فضلی فرس در میان آمدی تا... میل مذاکره اشعار فارسی و رغبت مطالعه کتب نظم و نثر... در سر افتاد. در اثنای مذاکره... بعضی لغات و الفاظ... سد راه مطلب می شدند... و کتابی از لغات که مفتاح باب بیت المقصود تواند شد، در میان نبود... لاجرم از غایت خلجان... دل بر آن شد که هر چه از جنس لغت کلمات مُعلقات در حین مطالعه در نظر می آمده باشد، انتخاب نموده به تحقیق رساند که وقت حاجت به کار آید. بناء علی هذا... همه را در قرطاس فراهم آورده شد... به ترتیب حروف تهجی و تهذیب ابواب و فصول درج کرده شد... و... به فواید الصبیان مسمی گردید.»

آغاز:

ستایش و نیایش خداوندی را که طوایف طبقات انسان را.

□ ۱۲۸۱ هـ، ترقیمه: «تمام شد به تاریخ هفدهم ماه شوال، روز جمعه ۱۲۸۱ هـ

مطابق ۱۸۶۵ عیسوی به خط خام میرنواب متخلص (به) موزون. نستعلیق خوش،

عنوان‌ها و واژه‌ها شنگرف، ۲۸۸ گ. (معین نظامی)

APi I 24

قنیة الفتیان

صدر بدر.

□ سده ۱۱، در مجموعه Pi I 22 گذشت.

کتاب فرانسوا: لغات فرانسوا

مؤلف: فرانسس گوتلیب کوین (Francis Gotlieb Koine) (۱۷۷۷ - زنده ۱۸۶۱).
نوعی فرهنگ است با ضبط الفاظ و اعلام که مؤلف می‌خواست مترادفات انگلیسی، ترکی،
افغانی و کشمیری هر یکی را بنویسد و جدول‌کشی کرده بود، اما نسخهٔ ما - که به خط مؤلف
است - بیاض است، توضیح واژه‌ها گاهی به فارسی و گاهی به اردو است با گواهی از سرودهای
خود مؤلف.

ر. ک: چند نثی اور پرانی شاعر تألیف سید عبداللہ، لاهور، ۱۹۶۵ م، ص ۸۱ که شرح حال
مؤلف و بحثی دربارهٔ شعرگوئی اردوی وی کرده است؛ مشترک، ۸/۸۲۶ گزارش کتاب فرانسوا
که احتمالاً همین کتاب است.

□ به خط مؤلف، در ۲ جلد، آغاز: باب البا الواحد مع الالف خاصیت و ترکیب
حرف با ب با باب طاق و حوض را نیز گویند؛ با اضافات به خط مؤلف، در قطع
بزرگ، جلد اول در قطع ۱۸ × ۱۳ اینچ و جلد دوم در قطع ۲۱ × ۱۳ اینچ، ۲۷۱ +
۱۱۶ گ، موریانه زده.

KPi I 3
2195-96

کشف اللغات و الاصطلاحات

مؤلف: عبدالرحیم بن احمد سوربھاری.

همان: مشترک، ۲۳۰/۱۴

□ ۱۰۲۵ هـ، نستعلیق، سرلوح، قطع رحلی، ۲۸۰ گ.

Pi I 68
2676

□ ۲۱ شعبان ۱۱۱۳ هـ، نستعلیق، در ۲ مجلد، ۳۳۷ گ.

مهر محو شده: «... خان فدوی شاه عالمگیر» (خاتمه)

Pi I 41 , 41B
1296-97

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۴۳ گ.

یادداشت تملک: «مالکة بالشراء تاج‌الدین بن قاضی حمیدالدین نعمانی الرومی ثم

السامانی.» (خاتمه)

Pi I 41A
788

کنز اللغات

مؤلف: محمد بن عبدالخالق.

همان: مشترک، ۲۳۲/۱۴.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، تا: مرادفة کسی را در پی کسی در نشانیدن و برداشتن؛ ۲۴۲ گ.

مهرها: ۱. «همشیر علی بفراز جنان رفت سنه ۱۱۹۹» (ظهریه)

۲. «مهر محمدتقی روشن است ۱۲۶۱» (۱ ب)

۳. «قایم آل محمد مهدی ۱۲۹۱» (۱ ب)

Pi I 54
1132

[لغات بیهقی]

نام کتاب لغات بیهقی روی نسخه یادداشت شده است و این غیر از تاج المصادر بوجعفرک بیهقی است. فرهنگ‌گی کهن عربی به فارسی که باید بررسی شود.

آغاز:

کتاب الالف الآء شجرة الواحدة... الاذراء گوسپند سیاه سپید گوش.

□ سده ۷-۸ هـ، نسخ کهن، نسخه کامل، ۱۶۶ گ، شایسته عکسبرداری.

P i I 49
1793

لغات المبین (؟)

مؤلف: ناشناخته.

به ترتیب الفبایی و هر حرف را یک باب قرار داده است.

آغاز:

باب الالف: احفاد؛ بالفتح، یاران و فرزندزادگان.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق معمولی، عنوان‌ها شنگرف، باب المیم بعد از باب الیا،

آمده است، ۲۰۰ برگ. (معین نظامی)

APi I 25

[لُغَت دَرِي: لُغَت فُرس]

مؤلف: ابومنصور علی بن احمد الاسدی الطوسی که بنا بر تصریح در دیباچه، یکی از شاگردان او جمع آوری کرد و ترتیبی دگرگون داد: «خدای تعالی... من بنده ضعیف را توفیق داد که لُغَت دَرِي را که حکیم امام استاد من ابومنصور علی بن احمد الاسدی الطوسی رحمه الله به اجزاء پراکنده بود و به هیچ کس تمام نداد، من آن را به روزگار جمع آوردم و نهادی و ترتیبی دگرگون فرا گرفتم.»

از لُغَت اسدی لاقبل شش روایت متفاوت وجود دارد که پنج تای آنها چاپ شده است (به کوشش پاول هورن آلمانی، اقبال آشتیانی، دبیر سیاقی؛ یکی از آن روایت‌ها همین نسخه دانشگاه پنجاب است که به تصحیح و تحشیه دکتر فتح‌الله مجتبابی و دکتر علی اشرف صادقی براساس همین نسخه، در تهران، ۱۳۶۵ ش منتشر شده است).
آغاز:

سپاس آن خدای را که آفریننده جهان است و داننده آشکار و نهان است و پرواننده بندگان است.

□ ب ت، سده ۱۱ هـ، واژه‌ها به نسخ و متن به نستعلیق خوش، در آخر حرف «نون» و آغاز حرف «ها» کمی و حرف «باء» کلاً افتاده، در باب نون بعد از «جرامین علف باشد، بهرامی گفت» افتاده و در باب ها از واژه «غنده» آغاز شده است، قطع حیسی، ۴۲ گ. در بعضی موارد جای استناد و شواهد نیز خالی است، شاید مؤلف یا گردآورنده شواهد را به دست نیاورده است.

Pi I 66
2668

لُغَت نَعْمَتِ اللَّهِ

مؤلف: نعمت‌الله بن احمد بن مبارک الرومی النقشبندی روشنی‌زاده (م ۹۶۹ هـ). فرهنگ فارسی به ترکی است.

در سه «قسم»: ۱. مصادر، ۲. قواعد زبان دری، ۳. اسماء جامد و مشتقه. ترتیب حروف را بر قاعده اقنوم عجم (← فرهنگنامه‌های فارسی، ۲۶۱) مرتب کرده: اول باب مفتوحه، سپس مکسوره، آنگاه مضمومه. منابع خود را در مقدمه برشمرده است: اقنوم عجم، قائمه لطف‌الله حلیمی چلبی (← فرهنگنامه‌های فارسی، ۲۶۲)، وسیله المقال، لُغَت قره حصار، صحاح عجم،

دیرینه مختصر، وسیله المقاصد و صحاح عجم جدید. و می‌گوید «قطعاً لفظ معروف ننوشتم.» درباره نام کتاب خود گوید: «نامش را به نام خود اضافه کردم یعنی لغت نعمت‌الله نام نهادم.» آغاز:

حمد بی‌قیاس و شکر با سپاس آن مالک بی‌همتایی را که ملکش بی‌انباز است و درگاه لطفش با بندگان مخلص باز.

ر. ک: نسخه‌ها، ۲۰۲۰/۳، فرهنگ‌نامه‌های فارسی، ۲۸۰. کهن‌ترین نسخه خطی آن مورخ ۹۶۰ ه در دارالکتب، قاهره نشان داده که در حین حیات مؤلف استنساخ شده است. پس تاریخ تألیف آن نیز باید نزدیک همان سال باشد.

- سده ۱۱ ه، نسخ خوش و پاکیزه، در ابتدا فهرست مطالب، ۳۱۰ گ. بر ظهیریه یادداشت‌هایی بربان ترکی.
مهرها: ۱. حسن (خاتمه)
۲. محمد مراد (ابتدا)

Pi I 67
2669

مثلثات

بدیعی.

□ [۱۱۱۵ ه] همان: مشترک، ۳۰۳/۱۴، بیفزایید: ۶ برگ، نستعلیق. (نجم‌الرشید) شماره: (شیرانی) 5673/1

- سده ۱۱ ه، در مجموعه Pi I 22 گذشت.
□ سده ۱۲ ه، در مجموعه Pi I 21A گذشت.
□ سده ۱۲ ه، در مجموعه Pi I 21A گذشت.
□ سده ۱۲ ه، در مجموعه Pi I 61 گذشت.
□ ۱۲۲۰ ه، در مجموعه KPi I 4 گذشت.
□ سده ۱۳ ه، در مجموعه KPi XI 7 گذشت.
□ سده ۱۳ ه، در مجموعه 8928 گذشت.

شرح مثلثات بدیعی

شارح: ناشناخته.

آغاز:

جوهر زواهر شکر و سپاس بی قیاس نثار بارگاه صانعی که زبان انسان ضعیف البیان را.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، خط خوردگی زیاد دارد، ۲۴ گ.

Pi I 52

1329

مجمع الفرس: فرهنگ سروری

مؤلف: محمد قاسم بن محمد سروری کاشانی.

همان: مشترک، ۲۴۶/۱۴.

□ ۱۰۰۵ هـ، ترقیمه: «قد وقع الفراغ من تنمیق هذه النسخة الانیقه يوم الاثنين عشر الثامن من ربیع الثانی بسنة خمس و الف الهجرية. نمقه مالکة المذنب الضعیف ابن محراب الشریف محمد مومن بالاصفهان فتح الله له ابواب الجنان...»، شکسته مایل، ۲۱۵ گ.
یادداشت تملک ابوالقاسم الحسنی با مهر او کننده باسنه ۱۲۴۴ هـ.

Pi I 65

2665

□ ۱۲۱۵ هـ، ترقیمه: «قد فرغ بتسويد هذا الكتاب فی يوم الاحد من الشهر الثالث من الشهور العربی [ربیع الأول] فی دارالامان دارنجان [؟ زنجان]... علی يد الحقیر... ابن یحیی محمد یوسف التقوی الموسوی الشهیر برضا توفیقی فی سنة خمس و عشرين و مأتین بعد الف من الهجرة»، نستعلیق خوش، اژه‌ها به نسخ، عنوان‌ها شنگرف، ۱۵۲ گ.

مُهر کاتب: «محمد یوسف ابن یحیی موسوی» و سه مُهر دیگر که ناخواناست.

API I 4

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق و شکسته، عنوان‌ها شنگرف، انجام افتاده، تاکلمه هرمس، ۲۶۸ گ. (معین نظامی)

API I 4A

مجمع اللغات

مؤلف: علی محمد خان بن محراب خان، متوطن محلّه حیات نگر من محلات پرگنه سنبل.

ضلع مراد آباد.

تاریخ تألیف: ۱۳۰۰ هـ.

در دیباچه می‌گوید:

«چند لغات و اصطلاحات و چند لغاتِ طبیعه عربیه و یونانیه و سُریانیه و تُرکیه و هندیه از کتب معتبره به اجتماع آورده.»

آغاز:

ثنای لانتهای به آن الفاظ و معانی و درود لامحدود محبوب ربّ الودود.

□ (۱۳۰۸ هـ) / ۱ فوریه ۱۸۹۱ م، نستعلیق، ۸۸ گ.

یادداشت تملک میرکاظم علی داستان‌گوی دهلوی ۱۲۱۰ هـ.

شماره 6814

مجمع اللغات

ناشناخته.

□ ۱۲۴۲ هـ، در مجموعه KPi I گذشت.

مجموع اللغت

مؤلف: ابوالفضل بن شیخ مبارک (دیباچه).

تاریخ تألیف: ۹۹۴ هـ، به روزگار اکبر (دیباچه).

در دیباچه می‌گوید:

«اما بعد ضعیف امیدوار به عنایت حضرت پروردگار... ابوالفضل بن شیخ مبارک چنین [کذا] از ایام طفولیت تا هنگام بلوغ در جستجوی لغات و تلفظات بوده، از کتابهای انشا تألیف لغت نموده پیش فضلالی عصر و علمای دهر تلمذ گزیده گذرانیده و معنی آن لغت که از شفقت و عاطفت از لسان فصیح البیان می‌فرمودند این بنده نارسیده از کند ذهنی در پاره کاغذ مسوده می‌کرد، می‌گرفت و نگاه می‌داشت که معنی لغت نوشته هرگز از دل و از طبع محو و منسی نشود و هر وقت که خواهد به ذهن در آرد... این خاکسار ذره وار در خاطر فاتر آورده آن لغت‌های پراکنده که در پاره کاغذ مسوده بود از فرهنگها بر آورده ترتیب داده که مبتدیان و جویندگان در کتاب و انشاء از معنی لغت

محروم و مغموم نگردند... در عهد... جلال‌الدین محمد اکبر پادشاه غازی... سنه اربع و تسعين و تسع مائه این رساله را مجموع اللغت نام نهاده بر نهج حروف تهجی فراهم آورده.

آغاز (دیباچه):

ثنای بی‌انتهای مر حضرت کریمی را که زبان مردم در.

(پس از دیباچه):

باب الف با الف: آ مروحه یعنی بادبزن.

فرهنگ مختصریست. در مشترک نیامده است. ر. ک: فرهنگ نویسی، ۷۳ که نسخه‌ای در آصفیه را با حجم ۴۱۴ صفحه نشان داده است.

□ ۱۱۹۴ هـ، ترقیمه: «بعون الله تعالى رساله مجمع اللغات تجميع شيخ ابو الفضل بخط شيخ سعد الله جيو سلمه الله تعالى و نیز بخط ناقص نامطبوع مستمند رای چند به غزه ذی حجه به سلطنت شاه عالم بهادر بادشاه غازی خلد الله ملكه و بره و احسانه در مبارک یکشنبه ۱۱۹۴ هجری موافق ۱۱۸۷ فصلی بمقام مندرسور به ایالت مرزا گلشن بیگ جیو دام اقباله حسب فرمایش رمزشناس الفاظ لاله نند لعل جیو و اشاره فهم معنی و مدعای باطنی لاله مهین صاحب... (محو شده) سلمه صورت تحریر و حالت اختتام یک پاس روز برآمده پذیرفت»، نستعلیق، ۶۳ گ.

Pi I 4

2720

مدار الافاضل

مؤلف: اله داد فیضی سرهندی.

همان: مشترک، ۲۴۸/۱۴.

□ [۱۰۹۱ هـ]، نستعلیق خوش مایل به شکسته، عنوان‌ها سنگرف، انجام افتاده،

تا باب القاف، تا واژه «قصب السبق»، ۴۳۵ گ.

مُهر: «محمد یار ۱۰۸۸ هـ» (ظهریه)

یادداشت: «هفتم شهر رجب المرجب ۱۱۰۹ از ممتلكات احقر العباد فقیر

محمد یار شد» (ظهریه). (معین نظامی)

APi I 3

مرآت الاصطلاح

مؤلف: اندرنام «مخلص».

همان: مشترک، ۲۴۹/۱۴.

□ به خط تازه‌تر ۲۵ مگهر ۱۹۱۳ ب، نستعلیق، آغاز: ربنا در مقامی که کروبیان
ملاء اعلیٰ، ۲۲۲ گ.

Pi I 34

866

مصطلحات الشعراء

مؤلف: سیالکوتی مل «وارسته».

همان: مشترک، ۲۵۲/۱۴.

□ ۱۲۲۵ ه، ترقیمه: «تمت بالخیر انتخاب نسخه مصطلحات الشعراء بتاریخ بست و
چهارم ربیع‌الاول ۱۲۲۵ ه»، نستعلیق خوش، عنوان‌ها و واژه‌ها شنگرف، ۸۸ گ.
(معین نظامی)

APi I 12

مصطلحات فارسی

مؤلف: حافظ قاضی محمد غوث علی (ترقیمه).

در شرح واژه‌ها و اصطلاحات علمی و ادبی فارسی است با استناد از اشعار شعرای مختلف.
آغاز (فهرست):

اسامی بهشت، اسامی دوزخ.

□ ۱۲۳۵ ه، ترقیمه: «نسخه مصطلحات فارسی از کتاب قاضی محمدغوث علی
صاحب حافظ قرآن، به تاریخ دوم شهر ذوالقعدة ۱۲۳۵ هجری مطابق... (محو
شده) فصلی، سمت ۱۸۷۷ به اتمام رسید... به حسب فرمایش جناب سلمه الله به
قید تحریر درآمده، واضح باد» نستعلیق خوش مایل به شکسته، ۱۱۰ گ. (معین
نظامی)

APi I 15

مفتاح الافواه (منظوم)

مؤلف: احسن الله مهر کن لاهوری.

تاریخ تألیف: ۱۱۹۶ هـ.

واژه‌نامه فارسی است.

□ ۱۲۲۶ هـ، ترقیمه: «بعون عنایت خداوندی و اهتمام این مستمند که ناظم و مؤلف این مجموعه است در ۱۱۹۶ هـ صورت انصرام پذیرفته بود و من بعد آن تا الان - که یک هزار و دو صد و بیست و شش هجری است - تقریباً چهار بار از دست این بی مقدار به فرمایش بعضی دوستان مرقوم شده و بالفعل روز دوشنبه، بعد نماز ظهر، پنجم ربیع‌الثانی، هزار و دو صد و بیست و ششم هجری پنجم بار اتفاق تحریر شده برای پاس خاطر سعادت‌مند ارجمند، برخوردار خوش اطوار، صاحبیت آئین میان نظام‌الدین ابن خواجه نورالدین سلمها بهما [کذا] انتظام ارقام یافته. حق سبحانه آن را و دیگر برادران او را به خیریت و جمعیت داشته به علم و عمل مشغول دارد. بحرمت نبی و آله الا مجاد»، ۲۷۴ گ.

همان: مشترک ۲۵۵/۱۴ با لغزشی در تاریخ تألیف و کتابت.

شماره: (شیرانی) 4479/1429

منتخب اللغات شاهجهانی

مؤلف: عبدالرشید تتوی.

همان: مشترک، ۲۵۸/۱۴.

□ ۱۴ شعبان ۱۰۸۸ هـ، محمد معصوم، نستعلیق، ۴۱۵ گ.

Pi I 3C
5785

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، عنوان‌ها و واژه‌ها شنگرف، ۴۶۵ گ.

یادداشتها: ۱. «کتاب منتخب اللغات لغت رشیدی (کذا) از فقیر محمد عمرو موسی و عیسی بن ابراهیم سنه ۱۱۶۱ هـ هشتم ذی‌الحجه روز شنبه به هدیه گرفته شد، پانزده روپیه.» (۲ الف)

۲. «این کتاب از فقیر محمد عمرو موسی و عیسی بن ابراهیم است.» (۱۱۸ الف)

۳. «از فقیر محمد عمرو موسی و عیسی بن ابراهیم.» (۴۶۵ ب). (معین نظامی)

APi I 6a

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، موریانه زده، ۳۶۷ گ.

Pi I 3F
2580

□ ۴ جمادی الثانی ۱۲۳۳ هـ، شکسته، کرم خورده، ۳۲۲ گ.

Pi I 3D
1133

مؤید الفضلاء

مؤلف: محمد ابن شیخ لاد دهلوی.

همان: مشترک، ۲۶۷/۱۴.

□ ۲۲ جمادی الاول ۱۰۹۴ هـ، فتح محمد، برای... (محو شده) متوطن پرووال [شاید: ویرووال] معموله برگشته فتح‌آباد من مضاف صوبه دارالسلطنه لاهور، در خاتمه کتاب نام کامل مؤلف محمد بن لاد بن عبدالوهاب آمده است، نستعلیق، ۲۵۸ گ.

Pi I 16A
1321

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق مایل به شکسته، عنوان‌ها سنگرف، در خاتمه تا کلمه «یمانی، منسوب به سوی یمن»، ۴۴۸ گ.
یادداشت: «کتاب تحقیق انما مؤید الفضلا در دارالخلافة دهلی معرفت نور محمد کتاب فروش... (محو شده) ابتیاع شد. جلوس محمدشاهی سنه ۲۹ (= ۱۱۵۹ هـ). (معین نظامی)

APi I 1

□ ۲۷ محرم ۵۰ جلوس موافق ۱۱۰ هجری [کذا]، نام کاتب محو شده، نستعلیق معمولی، ۳۶۷ گ.
یادداشت: ۱. «این کتاب در ملک نور محمد ولد محمد حسن بن حافظ احمد به قیمت مبلغ ۸ روپیه خریده شد» و مهر او: «جهان روشن است ز نور محمد». ۲. «این کتاب [از] میان صاحب نور محمد جیوسلامت به مبلغ (رقم به سیاق شاید ۸) روپیه خرید شد» (خاتمه)

Pi I 16C
1300

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق معمولی، ناتمام، تا حرف نون، ۴۱۳ گ.

Pi I 16B
884

نصاب ترکی

۵ رساله مختلف از: خسرو، عاشور بیگ، عبدالؤمن، لعل جی مل و محمد یعقوب بلخی.

□ ۱۲۳۹ هـ، در مجموعه API II 6 گذشت.

نصاب ترکی و فارسی

فضولی.

□ در مجموعه API II 6 گذشت.

نصاب الصبیان

مؤلف: ابونصر فراهی.

□ ۱۴ صفر ۱۰۸۲ هـ، نام کتاب محو شده، نسخ، معرّب، حواشی مفصل، مهر:

«محمد کمال قادری».

Pi I 20
501

□ ۱۱۲۰ هـ، در مجموعه 6563 گذشت.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، محشی، نسخه کامل.

مهر: «حکیم حسن رضا ۱۲۶۱» (۱ ب)

Pi I 21B
1834

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه Pi I 21A گذشت.

□ ۱۲۰۸ هـ، در مجموعه Pi I 21C گذشت.

□ ۱۲۸۷ هـ، در مجموعه Ph III 52 گذشت.

□ ۲۰ جمادی الثانی ۱۲۸۷ هـ، محیی، ترقیمه منظوم:

نصاب صبیان بدست محیی رقم گرفته قلم روانه

بگفت ملهم ز روی $\frac{۳}{۶}$ هم بلفظ احسن $\frac{\text{فراغ}}{۱۲۸۱}$ حاصل

بشهر ثانی جمادی آمد چو بیستم بُد بچاشت وانگه

بنوک خامه حروف سفتم بدوک تامه بریستم دل

خدا ز چشم بد زمانه نگاهدار سه کس برابر
به قاریان، نه سامعان را، محزّر این که هست معلّل

گ.۵۶.

Pi I 21E

2761

□ سده ۱۳ هـ. متن و شرح هر دو، آغاز و انجام افتاده: «شرح از باب.. یعنی زدن مشک و چنگ و جنبانیدن چیزی، لبن به ففتحین لام و باء لفظ شیر و حسنت»، نستعلیق طلبگی ۱۰۵ گ.

شماره 6369 (شیرانی).

□ ب ت، در مجموعه 6700 گذشت.

□ نستعلیق، رساله چهارم در مجموعه، گ ۵۲ - ۳۵. (معین نظامی)

APf II 16

شرح:

۱. شرح نصاب الصبیان

شارح: محمدبن فصیح محمد مدعو به کریم دشت بیاضی.

همان: مشترک، ۲۸۹/۱۴.

□ ۲۳ جمادی‌الاول ۱۱۴۸ هـ، محمد کمال بن محمد تقی مرحوم عرف اوتو،

حسب الحکم خواجه عبدالقادر باندی، نستعلیق، ۹۷ گ.

مهر: «محمد کمال قادری»

Pi I 21 شماره

502

□ ۱۸ صفر ۱۲۲۵ هـ، میر محفوظ علی بن میر محمد صالح بن میر حمایت‌الله

از فرزندان مولانا معراج‌الدین حافظ، در حویلی خواجه موسی خان مرحوم واسطه

یعنی خروار رحمت علی خان، لکهنو. نستعلیق، ۹۱ گ.

Pi I 21D

1095

□ ۱۲۴۷ هـ، ترقیمه: «حرّزه الفقیر... میر پاینده ظفر علی الحسینی القادری

فی التاریخ التسعه من ربیع الثانی سنه الف و مائه و ثمان اربعین تحریر [کذا] النبویه،

تحریر تاریخ بیست و سیوم ماه صفرالمظفر ۱۲۴۷ هجری برای... برخوردار
عبدالکریم، نستعلیق معمولی مایل به شکسته، عنوانها شنگرف، ۹۰ گ. آغاز
افتاده: «رسالت که به اشاره بنان بلاغت.» (معین نظامی)

APi I 32

☐ ۲۳ رمضان، بدون سال، شیخ احمد برای برخوردار نورالابصار میان رمضان
محمد، «در موضع چندیاله تاش بیگ که به وسط راه لاهور واقع است»، نستعلیق،
موریانه زده، نسخه کامل.

شماره 9108

۲. شرح نصاب الصبیان

شارح: نظام بن کمال هروی.

همان: مشترک، ۲۸۷/۱۴.

☐ سده ۱۰ ه، نستعلیق، موریانه زده، ۸۱ گ.

Pi I 21F

596

☐ سده ۱۲ ه، نستعلیق، موریانه زده، نسخه کامل.
یادداشت در خاتمه: «اگرچه عزیز کاتب به تمامت رسانیده اما بعضی ابیات و شرح
آن - که از کاهلی معزالیه یا عدم در نسخه منقول عنه به تحریر نه درآمده - پس پُشْتِ
هذا الورق نوشته می شود» و سپس این کسی قلم افتادگیها را تکمیل کرده است.
یادداشت ملک: فقیر سعدالدین لاهوری.

شماره 9971

نصیب اخوان

مؤلف: مطهر.

همان: مشترک، ۳۰۹/۱۴.

☐ سده ۱۱ ه، در مجموعه Pi I 22 گذشت.

☐ همان نسخه‌ای که در بشیر حسین: ۵۹۶/۳ و مشترک، ۳۰۹/۱۴ آمده، بیفزاید:

عبارتِ ترقیمه: «تمت تمام هذه الرسالة الموسومة بنصيب اخوان في يوم الستة في التاريخ اربع شهر شعبان المعظم سنة ۱۲۶۱ هجرى بخط كمترين محمد مهتاب ولد محمد قاسم خادم درگاه روضه منوره اعظم السلاطين حضرت سلطان احمد شاه البيهمنى قدس الله سره صورت تحرير يافت. بعون الله تعالى.» نستعليق، ۱۰ گ، ۱۱ س. (نجم‌الرشيد)

شماره: (شیرانی) 4861/1111/1

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9242 گذشت.

نوادر الالفاظ

مؤلف: سراج‌الدین علی خان آرزو.

همان: مشترک، ۱۴/۳۱۴.

□ ۲۵ محرم ۱۲۳۷ هـ، «به خط خام اضعف العباد ریز بص کوی نظم» [؟]. نستعليق خوش، عنوان‌ها و واژه‌ها شنگرف، محشی، ۱۷۷ گ. مهر: «سید علی رضا» (۱ ب) و دو مهر دیگر محو شده (همانجا). یادداشتها به صورت حواشی به قلم مولانا محمد حسین آزاد صاحب گنجینه در برگهای زیر: ۵ ب، ۶ ب، ۱۴ ب، ۱۵ الف، ۳۴ ب، ۱۳۶ ب. (معین نظامی)

APi I 11

□ تاریخ محو شده، سده ۱۳ هـ، نستعليق، نسخه کامل، ۱۸۷ گ. یادداشت خرید: نوادر اللغات [کذا] تصنیف سراج‌الدین علی خان آرزو معرفت کاظم علی کتابفروش خرید نموده شد. سید سراج [؟]، ۱۲۱۰ هـ. (ظهریه) مهرها محو شده است.

Pi I 55

1161

نور الابصار
شتاب رای.

□ ۱۲۳۹ هـ، در مجموعه APi II 6 گذشت.

هدایة المنتهی و کفایة المبتدی

مؤلف: مفتی محمدحسن (خاتمه).

تاریخ تألیف: ۱۲۶۵ هـ / جولای ۱۸۴۹ م. برای افسر انگلیسی ولیم هادسن. فرهنگ فارسی به افغانی (یعنی پشتو) و جملات روزمره پشتو به فارسی است. مؤلف خود اذعان دارد که او از زبان افغانی چندان وقوف ندارد. و جالب این که کتابی برای آموزش زبان می‌نویسد و اسمش هدایت برای «منتهیان» و کفایت برای «مبتدیان» می‌گذارد!! آغاز: الحمد لله الذی نور عقولنا... اما بعد فهذه رساله مرتبه اللغات الافغانیه و الفارسیه سمیتها بهدایة...

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۳۴ گ.

Pi II 55

2108

هفت زبان

محمد اصغر علی آبرو تونکی.

□ در مجموعه شیرانی 6279 گذشت.

یاد سهل (منظوم)

مؤلف: ناشناخته.

همان که در بشیرحسین. ۵۷۵/۳ و مشترک ۱۴۰/۱۴ به نام باد سهل (در ردیف باء) آمده است. اما به گمانم نام آن یاد سهل است و سرآغاز آن را نیز باید چنین خواند:
یاد سهل، شناس پچهان خدا پالن هارا جان

□ ۱۲۳۴ هـ، ترقیمه: «دستخط صدرالدین ولد میان شیخ محمد جیو، کتاب یاد سهل

برای برخوردار کرم داد ولد چودهری اله دین تحریر یافت. بروز دوشنبه، بوقت چاشت در ماه ساون هجری ۱۲۳۴»، نستعلیق، ۸ گ، ۱۴ س. (نجم‌الرشید)

شماره: (شیرانی) 4033/981/1

د. دستور زبان

آمد نامه: مصدر نامه

□ در مجموعه Pi VI 21F گذشت.

ادوات

ناشناخته.

□ ۱۰۳۹ هـ. در مجموعه 11173 گذشت.

اصول فارسی (به اردو)

مؤلف: الطاف حسین «حالی» پانی پتی (۱۲۵۳ - ۱۳۳۳ هـ).

تاریخ تألیف: در ۱۲۸۵ هـ / ۱۸۶۸ م دولت پنجاب آگهی ای برای تألیف کتابی در دستور زبان فارسی منتشر کرد و در قبال آن جایزه‌ای نیز قول داد. مؤلف برای این منظور اصول زبان فارسی را به زبان اردو نگاشت.

در ۵ جُز: ۱. صرف، ۲. نحو، ۳. علم معانی، ۴. علم بیان، ۵. علم بدیع.

آغاز:

تمهید مطالب کتاب: خدا تعالی نی جس طرح هر ملک اور ولایت مین.

□ سده ۱۳ هـ، احتمالاً به خط مؤلف، نستعلیق خوش، ۳۸۱ ص. (معین نظامی)

الف کثرت

شیخ سراج‌الدین.

□ ۱۲۰۸ هـ، در مجموعه Pi I 21C گذشت.

الفیه

ابن مالک.

شرح:

شرح الفیه

شارح: سلطان محمد بن علی کاشانی.

همان: مشترک (فهرستواره)، ۲۹۰۸/۱۳.

آغاز:

سپاس وستایش مر و اصفی را که.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۲۰۲ گ.

شماره 6451

شرح الفیه

شارح: احمد بن محمد طاهر طالقانی. در ۱۱۲۰ هـ به خدمت مولانا محمد اسحاق بن مولانا

احمد بن مولانا خلیل مستعد شد و مولانا اسحاق با فرزند خود مولانا احمد، با شارح مباحث

مقدمات عربیه و الفیه می‌کرد.

آغاز:

حمد بی حد و ثنای لایعده پادشاهی را سزاست که به محض اراده لازم...

(شرح):

قال محمد هو ابن مالک... محمد فاعل قال است. هو می تواند بدل محمد باشد.

در مشترک نیامده است.

□ ۱۷ ربیع المولود ۱۲۳۳ هـ، در مکه معظمه، نستعلیق، ۵۲۲ گ.

شماره 6724

باغ افکار

محمد اصغر علی آبرو تونکی.

□ سده ۱۴ هـ، در مجموعه شیرانی 6293 گذشت.

پنج گنج

مؤلف: سراج الدین عثمان اودهی.

همان: مشترک، ۲۵۷۵/۱۳.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، در مجموعه اولین رساله.

شماره 6550

□ در مجموعه 6492 گذشت.

تحفة العجم

مؤلف: سید حسین شاه «حقیقت».

تاریخ تألیف: ۲۷ شوال ۱۲۱۲ هـ، در ایام رفاقت انگریزان و عزل نواب وزیر علی خان و نصب نواب سعادت علی خان، از نوابان اوده، وزیر علی در شعبان ۱۲۱۲ هـ عزل و سعادت علی در همان تاریخ نصب شد.

دستور زبان فارسی است.

آغاز (فهرست):

نحمده ونصلی، فهرست کتاب تحفة العجم تألیف حسین شاه حقیقت که مشتمل است بر یک پیشکش و پنج تحفه و خاتمه...

(متن):

آراستگی سخن بحمد سخن آفرین است که رعنانگار ناطقه معاشر انسان.

همان: مشترک، ۲۴۸۱/۱۳.

□ ۲۰ ربیع الاول ۱۲۳۱ هـ، کاتب: محمد، ترقیمه: «این کتاب تحفة العجم تصنیف

حسین شاه حقیقت بتاریخ بیستم ماه ربیع الاول ۱۲۳۱ هجری نبوی در بلده چنیا پُتن بوقت صبح بعد از نوشتن هشت کتاب از دست... صورت اتمام پذیرفت.»

شکسته، ۹۷ گ.

Pi I 63
2329

□ ترقیمه: «نقل هذا نسخه او منقوله عنه که دستخطی منصف بوده، سنه ۱۲۴۵»،
نستعلیق، ۱۷۲ گ.

Pi II 64
1187

تحفة المدارس

مؤلف: شیخ نظام‌الدین متخلص به «نظامی»، متوطن ڈبایی، ضلع بلند شہر، ہند.
تاریخ تألیف: (۱۲۸۵ هـ) / مارس ۱۸۶۹ م، به دستور دایریکتر کشور پنجاب [مدیر اداره
آموزش و پرورش پنجاب].
دستور زبان فارسی به اردو تحریر شده است، در یک مقدمه و سه باب و خاتمه.
آغاز:

مخفی نہ رہی کہ بہ زمانِ پیشین ملک ہندوستان میں درس و تدریس قواعد صرف
و نحو فارسی کہ اصولِ علوم میں کالعدم تھا.

□ شاید بہ خط مؤلف، نستعلیق، ۱۲۴ گ.

Aui II 6
542

تشخیص اذہان الطلبة فی شرح الصیغ المشکله

ناشناس.

□ ۱۳۰۱ هـ، در مجموعہ 9848 گذشت.

[رسالہ حروف فارسی]

مؤلف: محمد اعظم. در حرف باء می‌نویسد: «بدان کہ باء بر شانزده نوع مفید معنی کہ
محمد اعظم بہ نظم آورده.»
دربارہ نقش دستوری ہر یکی از حروف تہجی است.

□ ۱۲۵۹ هـ، ترقیمه: «به اتمام رسید نسخه متبرکه رساله صرف من تصنیف ملاً اعظم غفرالله ذنبه»، نستعلیق، آغاز (چند سطر نانویس): دان الف اصلی و وصلی بدل بانی فعلها قرب و تصغیر»، ۱۶ گ.

Pi II 2
2778

خاتمه فرهنگ جهانگیری

مؤلف: جمال‌الدین حسین انجوی شیرازی.
همان: مشترک، ۱۳/۲۴۰۵:۲۰۷/۱۴.

□ رجب ۱۰۸۸ هـ، نستعلیق، آغاز: ... جلوه خاتمه کتاب که مشتمل است بر پنج در، ۱۱۲ گ.

Pi I 2A
2106

دستور زبان ترکی

ناشناخته. معاصر

□ در مجموعه Pi I 60 گذشت.

دستور المبتدی

صفی.

□ ۱۲۲۲ هـ، در مجموعه 6492 گذشت.

□ ب ت، در مجموعه 6484 گذشت.

شرح زبده

حلمی قطب.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6505 گذشت.

زبدة الصرف

ظهير.

□ ۱۲۳۶ هـ، در مجموعه 6639 گذشت.

زوايد الفوايد

مؤلف: ناشناخته.

در ديباچه گويد:

«این رساله است در بیان مصادر و مشتقات آن که کدام یک از آن آمد. اگرچه مصادر در کتب لغت مسطور است، اما پریشان، لهذا اینجا جمع با اکثر آن نوشته آید.»
آغاز:
بحمدالله تعالی و تقدس.

□ ۱۲۹۳ هـ، ترقیمه به دستخط مولانا محمد حسین آزاد صاحب گنجینه: «به اختتام رسید، تاریخ هفتم رمضان المبارک ۱۲۹۳ هـ مطابق ۲۶ ستمبر ۱۸۷۶ عیسوی یوم سه شنبه»، ۸۸ گ. (معین نظامی)

API I 28

سؤالِ ماستر و جواباتِ با ادب

مؤلف: محمداصغر علی «آبرو» تونکی.

کتاب به اردو است با بخشهایی به فارسی به عنوان «فارسی آموز»، شامل جملات اردو و ترجمه فارسی، ضرب الامثال فارسی به ترتیب الفبایی، مصرعه‌های مثالی فارسی، اشعار مثالی فارسی.

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، ۲۰۳ گ.

در آغاز نسخه نقیث مُمهر: «فخر الشعرا معتمدالملک میر پنجه شکن جواهر رقم خان ابوالمظفر اوستاد سید محمد اصغر علی آبرو خلیف عمده العلماء، زبدة الفضلا، قدوة الحکما، حکیم سید انور علی اوستاد و معالج خاص جناب نواب وزیرالدوله بهادر آسوده جنت الفردوس ۱۳۵۷ هـ.»

شماره 6376 (شیرانی)

شافیه

مؤلف: ابن حاجب.

۱. شرح شافیه

شارح: محمد مشهور به بهاء‌الدین اصفهانی.

تاریخ شرح: معنون به اورنگ زیب عالمگیر (۱۱۱۸ - ۱۰۶۸ هـ)

در دیباچه گوید: دوستان از او خواهش کردند که وی «شرح کند همین کتاب را به لغت فارسی و متعرض اسوله و اجویه - چنانچه در شروح دیگر است - نشود تا فهمیدن کتاب مذکور سهل و آسان باشد.» سپس متن را با «قال» و شرح را با «اقول» آورده است.

آغاز:

الحمد لله الذي سبق في العلو فلا شيء اعلى منه... اما بعد پس چون اخوان و اعوان این

دیار.

همان: نسخه‌ها، ۲۰۶۰/۳ که فقط تک نسخه نجف را نشان داده است.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، ۶۵ گ. (معین نظامی)

APi II 2

۲. شرح شافیه

محمد سعد قریشی.

□ ۱۲۸۱ هـ، در مجموعه Pi II 59 گذشت.

۳. شرح شافیه

شارح: محمدهادی بن محمد صالح مازندرانی (کشته ۱۱۲۰ هـ). به دستور خان حسین

علی خان.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... چنین گوید ذره بی مقدار تُراب اقدام شیعیان ائمه

اطهار علیهم صلوات.

ر. ک: مشترک، ۲۹۱۲/۳ (بخش فهرستواره).

Pi II 56
1897

□ نسخ ایرانی، بخش آخر موربانه زده، ۲۶۰ گ.

صرف بهایی

شیخ بهایی عاملی.

□ ۱۲۷۸ هـ، در مجموعه 6678 گذشت.

صرف بهایی

□ ۱۲۶۶ هـ، در مجموعه Pi XI 84 گذشت.

صرف زرادی

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6639 گذشت.

صرف میر

مؤلف: میر شریف جرجانی.

□ سده ۱۱ هـ، در مجموعه Pi I 21A گذشت.

□ تاریخ مجموعه ۲۷ جمادی‌الثانی ۱۱۶۲ هـ، نستعلیق، گ ۳۱ - ۲۳.

Pe II 43
473

□ ۱۲۳۶ هـ، در مجموعه 6639 گذشت.

شرح صرف میر

نورمحمد مدقق لاهوری.

□ ۱۳۰۱ هـ، در مجموعه 9848 گذشت.

صرف (ناشناخته)

□ دو رساله در مجموعه 6727 گذشت.

صرف هوایی

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6700 گذشت.

عقد فی الصرف

ناشناس.

□ در مجموعه 8866 گذشت.

فصول اکبری

مؤلف: علی اکبر اله آبادی.

همان: مشترک، ۲۶۱۸/۱۳.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته، ۵۴ گ.

یادداشت خرید سید محمد سرفراز علی ولد سید محفوظ علی سندیلی مورخ ۲۴

محرم ۱۲۹۰ هـ.

Pi II 61

1053

شرح:

۱. خلیص الوصول

احمد علی فتح آبادی.

□ ۱۲۸۱ هـ، در مجموعه Pi II 58 گذشت.

قواعد زبان

کرامت.

□ ۱۲۴۴ هـ، در مجموعه 6862 گذشت.

قواعد صرف پارسی

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Pi VI 21F گذشت.

رساله قواعد زبان فارسی

مؤلف: عبدالواسع هانسوی.

آغاز:

رب اغفر و ارحم... اما بعد این رساله چند ورقی است معدود و مشتمل بر.

همان: مشترک، ۲۴۶۲/۱۳.

□ ۱۲۴۶ هـ، در مجموعه 6867 گذشت.

□ ۱۲۸۲ هـ، غلام حسین (بن حکیم نور احمد)، نستعلیق، با حواشی از

کاتب، ۳۷ گ.

مهر: «ز نور احمد مُرسل شدی غلام حسین ۱۲۹۱» (گ ۱ ب، ۲۷ ب)

شماره 9047

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۵۳ گ.

Pi II 19

504

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق مایل به شکسته، عنوانها شنگرف، ۳۸ گ. (معین نظامی)

APi II 3A

قوانین زبان فارسی

مؤلف: محمد حسین لندنی.

همان: مشترک، ۲۴۷۹/۱۳.

□ ۱۵ شوال ۱۲۴۶ هـ، نستعلیق، ۹۵ گ.

Pi II 62

1067

□ ۲۷ رمضان سنه ۱۲ [کذا] مطابق ۷ کاتک ۱۹۹۰ ب، پیربخش، برای لاله

زُلدورام متوطن لاهور، نستعلیق، سرلوح، ۱۰۱ گ.

Pi II 1

2779

قواعد فارسی

روشن علی جون پوری.

□ ۱۲۵۱ هـ، در مجموعه KPi XI 3 گذشت.

کارآمدِ طلبه

مؤلف: سید محمدصغر علی «آبرو» تونکی.

به اردو نگاشته شده، ولی مطالب به فارسی نیز دارد. مثلاً: ضرب الامثال فارسی و هندی به ترتیب تهجی، چیستان‌های فارسی، معماهای فارسی، دو سُخنة فارسی و هندی [مثال: / فارسی: از خدای تعالی چه باید طلبید / هندی: نوکر کاکیا می‌طها / نتیجه: کام (کار)].

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، ۲۱۰ گ.

با نقش مُهر: «فخرالشعرا معتمدالملک میر پنجه شکن جواهر رقم خان ابوالمظفر اوستاد سید محمدصغر علی آبرو خلف عمدة العلماء، زبدة الفضلا، قدوة الحکما، حکیم سید انور علی اوستاد و معالج خاص جناب نواب وزیر الدوله بهادر آسوده جنت الفردوس ۱۳۵۷ هـ.»

شماره 6312 (شیرانی)

□ در مجموعه‌ای از آثار محمدصغر علی آبرو که مشتمل بر تصریح القواعد به اردو، ۱۰۵ گ و کارآمدِ طلبه، به اردو، ۸۸ گ است، کارآمدِ طلبه در این مجموعه فقط نمونه‌های انشایی را دارد و با شماره 6312 کاملاً متفاوت است.

شماره 6311 (شیرانی)

کافیه

ابن حاجب

شرح:

۱. شرح کافیه

شارح: ناشناخته.

□ سده ۱۱ هـ، نسخ، در آغاز ۸ برگ افتاده، خاتمه: زیرا که اجزاء ندارد مگر آن که ان کان له اجراء را دگر تعریف زیاده کند، گ ۹ تا ۱۴۱.

$\frac{\text{Pi II 59A}}{1467}$ (تکرار شماره)

۲. برهانی: برهانیه

شارح: برهان‌الدین بن شهاب‌الدین عبدالله جامی.

همان: مشترک، ۲۵۴۹/۱۳.

□ ۱۲۵۱ هـ، ترقیمه: «تمت بالخیر نسخه برهانی بید سید امام‌الدین کتبت بنفسه ولنفع غیره ۱۲۵۱»، نستعلیق، ۱۶۰ گ.
مهر: «سواهل شاه رضوی» (خاتمه)

Pi II 59A
5878

□ ۲۰ ذی‌الحجّه [۱۲۶۷ هـ] / اکتبر ۱۸۵۱ م، نستعلیق، نسخه کامل.

شماره ۱۱۰۴۰

۳. شرح کافیّه

شارح: میرشریف جرجانی.

همان: مشترک، ۲۵۴۶/۱۳.

□ سده ۱۱ هـ، شکسته، ۱۳۵ گ.

Pi II 59
1483

کثیر الفوائد

□ در مجموعه شیرانی 6333 گذشت.

مائه عامل

ابن حسام.

□ سده ۱۴ هـ، در مجموعه شیرانی 6293 گذشت.

مائه عامل

مؤلف: عبدالقاهر جرجانی.

نک: مشترک، ۲۵۶۸/۱۳.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق جلی، ۱۱ گ.

شماره 6817

مجمع الفاظ

مؤلف: شاه [محمد] بن مسیح الزمان زاهدی هانسوی. همان که مفیدنامه را در ۱۲۱۶ ه نگاشته (مشترک، ۳۷۳/۵) و از کارهای پدرش رقعات محمدی در دست است (مشترک، ۲۷۶/۵).

در توضیح: لفظ، کلمه، اسم، فعل، حرف، واحد، تشبیه، جمع، مذکر، مؤنث، حاضر، غائب، مخاطب، متکلم، اثبات، نفی، فعل ماضی، فعل حال، فعل استقبال... اسم فاعل... اسم ظرف، اسم آله. حرکت... ادغام... تنوین... تشبیه... استعاره... مرکب اضافی... مرکب توصیفی. آغاز:

نحمد ونصلی علی محمد المصطفی... اما بعد این رساله‌ای ست مسمی به مجمع الفاظ من تألیف بنده کمترین غلامان آل محمد، شاه ولد مسیح الزمان زاهدی محتوی بعضی الفاظ و کلمات که علم آن طلبای مبتدی را به کار آید.

دکتر شفقت جهان ختک در دسترنویسی فارسی در شبه قاره هند و پاکستان (چاپ تهران، ۱۳۷۶ ش) و دکتر سید حسن صدرالدین حاج سید جوادی در دسترنویسی فارسی در شبه قاره (اسلام آباد، ۱۳۷۲ ش) و استاد احمد منزوی در مشترک از این کتاب یاد کرده‌اند.

□ سده ۱۳ ه، ترقیمه: «به تاریخ ۲۷ شهر ذیقعدہ روز شنبه، یک پاس روز باقی مانده، سنه... (محو شده) ۱۲ هجری النبوی، به خط طبعی عبدالحکیم عرف حکیم امام بخش متوطن قصبه لودیانه سرکار سهارن پور...»، نستعلیق مایل شکسته، عنوانها شنگرف، ۲۶ گ.

مُهر کاتب: «یارب گنه غریب برای امام بخش ۱۲۳۲» (الف).

APi II 11

(معین نظامی)

مصباح المبتدی: مصباح فارسی

مؤلف: محمد رحیم علی خان فرخ آبادی.

همان: مشترک، ۲۴۸۲/۱۳.

□ ۱۲۴۴ ه، در مجموعه 6862 (همین فهرست) مصباح فارسی.

بروز هفته [شنبه]، ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۴۹ ه / ۱۲۳۹ فصلی / ۱۵ ستمبر ۱۸۳۲ م /

۱۸۸۹ ب، سراج الدین ولد شرف الدین بن شیخ کمال الدین، در محلّه حسین پور،

کنپ [یعنی Camp] فتح گسٹھ، از روی نسخه لاله گردهاری لعل ولد لاله
کشورداس متوطن سانڈی، نستعلیق، ۱۲۸ گ.

Pi II 57

1874

مصدر فیض

مؤلف: نذیرالدین حسن «شایق» بن غلام محیی‌الدین که در ملازمت نواب احمدیارخان،
بریلی بود.

تاریخ تألیف: ۱۲۲۴ ه = مصدر فیض

دستور زبان فارسی است که به اردو تحریر شده است.

آغاز:

کرون پھلی اسم خدا ورد جان کبی فعل اور حرف جس نی عیان

ر. ک: مشترک، ۱۳/۲۴۸۸ که تحریر فارسی این کتاب را گزارش داده است. خوش معرکه
زیبا از سعادت خان ناصر، لکهنو، ۱۹۷۱ م، ص ۶۸۲؛ گلشن بی خار از مصطفی خان شیفته،
لاهور، ۱۹۷۳ م، ص ۳۶۶؛ سخن شعرا از عبدالغفور نساخ، لکهنو، ۱۹۸۲ م، ص ۲۴۱.

□ سه‌شنبه، ۱۶ شوال ۱۲۴۸ ه، نستعلیق معمولی مایل به شکسته، عنوانها
سنگرف، ۵۹ گ. (معین نظامی)

APi II 12A

ترجمه فارسی مصدر فیض: مخزن اصول

مترجم: فخرالدین حسین که بیشتر از این درباره او دانسته نیست، اما همنامی و همزمانی با
مؤلف لمعه صادق (همین فهرست) و مرآت الاشباه (همین فهرست) دارد. شاید هر سه اثر از
یک نفر باشد.

مقدمه در بیان مصطلحات قواعد که دانستن آن ضرور است؛ سپس سه باب:

۱. ذکر الفاظ مفرده که بیان کلمه و تعریف افعال و معمولات افعال در آن است؛ ۲. در
تعریف افعال و بنای آن؛ ۳. ذکر معانی حروف مفرده و مرکبه و معانی.
آغاز:

بسم الله العلی العظیم... بر ضمائر بیضا نظایر ارباب خبرت... بعضی از احباب...

استدعای آن نمودند که رساله مصدر فیض من مؤلفات... نذیرالدین حسن المتخلص به شایق... که در زبان هندی ترتیب یافته بود، نو سبقان... را در خواندن کلمات هندیه اشکالی رو می دهد... اگر... از کسوت هندی به پیرایه فارسی آراسته گردد... فهم عبارات و معانی... به آسانی گراید.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق مایل به شکسته، عنوانها شنگرف، ۶۳ گ. (معین نظامی)

APi II 13

[مصدرنامه]

مؤلف: ناشناخته. مجموعه مصدرهای فارسی با صرف افعال و ترجمه اردو به ترتیب الفبایی.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۹۲ گ.

شماره 6660

معدن الجواهر (اردو)

مؤلف: محمد قاسم علی بن مولوی قایم علی مرحوم. ساکن محله گڈھیا، بانس بریلی. تاریخ تألیف: ۱۲۸۵ هـ / اکتبر ۱۸۶۸ م. در پی آگهی ای که دولت انگلیس در هند برای تألیف کتاب دستور زبان فارسی به زبان اردو منتشر کرده بود. از اینگونه کتابهاست اصول فارسی نگاشته حالی پانی پتی در همین بخش.

در صرف و نحو فارسی، در یک دیباچه و چندین باب و هر باب را به مناسبت عنوان کتاب به سنگهای قیمتی مانند لعل، هیرا (الماس)، فیروزه، زبرجد و غیره منسوب کرده است. مؤلف در خطبه کتاب، محامد سرکار انگلیس و محاسن ملکه ویکتوریا را بیان کرده است.

□ ۱۲۸۵ هـ / ۱۸۶۸ م. به خط مؤلف، نستعلیق، عنوانها شنگرف، ۲۷۶ ص.

(معین نظامی)

APc II 16

منتخب الصرف

مؤلف: امیرحیدر بلگرامی (م ۱۲۱۷ هـ).
ر. ک: مشترک، ۲۶۲۵/۱۳ منتخب النحو او.
□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۵ گ.

Pi II 60
1258

منتخب النحو

امیرحیدر بلگرامی.

سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6494 گذشت.

منشعب: میزان منشعب

آغاز: الحمد لله... بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که جمله افعال متصرفه بر سه گونه است.

نگاه شود: مشترک، ۲۶۷۷/۱۳.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته، ۱۴ گ.

شماره 6818

□ در مجموعه 6492 گذشت.

منشعب (نظم)

غلامی.

□ در مجموعه، 6492 گذشت.

شرح میزان الصرف: هدایة الاوزان

موسی بن فیض الله.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6505 گذشت.

میزان فارسی

محمد عطا ملانوی.

□ ۱۲۰۸ هـ، در مجموعه Pi I 21C گذشت.

نحو میر

□ ۱۲۷۸ هـ، در مجموعه 6678 گذشت.

نوادر المصادر

مؤلف: تیک چند «بهار».

همان: مشترک، ۲۴۷۱/۱۳.

□ ۷ سوال ۱۲۲۶ هـ، دینا ناتھ، برای لچھی رام پنڈت، از روی نسخه سرآمد

خطاطان زمان مولوی حیات علی، «در کمال بی مشقی و تشویش وفات پدر بزرگوار» در قلعة دارالخلافة [دهلی]، نستعلیق معمولی، ۱۲۰ گ.

برای شرح مولوی حیات علی (قرن ۱۳ هـ) که در شکسته نویسی استاد بود، ر.ک:

تذکره خوشنویسان از غلام محمد هفت قلمی دهلوی، کلکته، ۱۹۱۰ م، ص ۱۱۳.

شماره 8426

شرح هداية النحو: الهامیه (عربی)

□ در مجموعه Pi II 65 گذشت.

۱۰

علوم پایه و طبیعیات

الف. ریاضیات

ب. نجوم و احکام نجوم

ج. کیمیا

د. زمین شناسی و سنگ شناسی

ه. علوم طبیعی (گیتی شناسی)

و. جانور شناسی، دام پروری، دام پزشکی، آداب شکار

الف. ریاضیات

بحرالجواهر فی العلم الدفاتر
عبدالوهاب اصفهانی.

☐ ۱۲۸۷ هـ، در مجموعه Ph III 152 چاپ شده است.

پیمایش زمین (منظوم)

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

به پیمایش زمین ای بخت فرجام کنم نظم از برای هر کسی عام

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق و شکسته معمولی، گ ۱۳ الف - ۱؛ سپس در بیان شانزده

پهازه ۱۷ الف - ۱۳ ب، سؤالهای حساب ۱۹ ب - ۱۷ ب. (معین نظامی)

Aph III 50

تحریر الصدر

مؤلف: صدرالدین محمد «فایز» دهلوی بن زبردست خان.

«چون فقیر را شوق بسیار به علم عدد بوده و کسب این فن شریف در عتفوان شباب

نموده به خاطر رسید که رساله فارسی با عبارتی لایق ترتیب دهد.» (دیباچه)

مقدمه در حساب، باب یکم: حساب صحاح، باب دوم: حساب کسور، خاتمه نانویس. با

استفاده از کلام شیخ بهایی.

آغاز:

الحمد لله الواحد الصمد بلانهاية بعدد و الصلوة على رسوله محمد المكرم.
همان: مشترک، ۱۹۷/۱: فهرستواره، ۲۶۲۱/۴ که می‌گوید شرح خلاصه الحساب بهایی
است. ولی من چنین اشاره واضح درین نسخه ندیده‌ام.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۱۴ گ.

مهر: ۱. «صدرالدین محمد ۱۱۳۴»

۲. «محمدبرهان‌الدین حسن خان»

Ph III 116

1071

تحریر عالیہ فی ماہیت زاویہ

مؤلف: محمد نصیر محمدی مریدِ خواجہ میر محمدی «درد» (م ۱۱۹۹ هـ).

«این چند سطر مسمی است... هر چه درین باب یعنی در حقیقت زاویہ بر دل این

هیچ مدان از مبداء فیاض نازل شده به تسوید می‌پردازد.»

مقدمه در پیدایش زاویہ و باطل شدن زاویہ. در علم هندسه.

آغاز:

بعد حمد ذات کبریای الهی و پس از نعت صفات جناب رسالت پناهی می‌گوید.

□ ۱۸ ربیع‌الاول ۱۲۵۴ هـ:

سال هجری بود چون کردم شمار یک هزار و دو صد و پنجاه و چار

نستعلیق، ۳۲ گ. با اشکال.

Ph III 104

1506

جبر و مقابله

مؤلف: محمد نجم‌الدین خان «ثاقب» کاکوروی (م ۱۲۲۹ هـ).

تاریخ تألیف: ۱۲۲۷ هـ.

آغاز:

رساله در جبر و مقابله تصنیف جناب زبدة العلماء... قاضی القضاة محمد نجم‌الدین

خان ادام الله افادتهم الی یوم الدین که برای سهولت حفظ طالبان این فن مسایل سته جبریه در سلک نظم کشیده، امثله و براهین آن مسایل به کمال ایضاح به عبارت نیز قلمی فرموده‌اند.

همان: مشترک، ۱۸۴/۱

□ ۱۲۵۶ هـ، ترقیمه: «تمام شد. به خط خام بنده دلدار حسین جاییسی ۱۵ شوال ۱۲۵۶ هجری در بنارس»، نستعلیق معمولی، ۱۰ گ. (معین نظامی)

Aph III 35

حساب نامه

مؤلف: آنند کهن بن هیم راج، کایتھ، ساکن گوالیار (دیباچه).
همان: مشترک، ۱۹۲/۱ که نام نویسنده را آنندرام نوشته است.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، آغاز محو شده: «... علم بیمثال باشد همه گویند که مسکین»، ۱۲ گ. (معین نظامی)

Aph III 50

حساب

مؤلف: ملا علی قوشچی.
همان: مشترک، ۱۸۸/۱.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، گ ۱۸ الف - ۱ ب، سپس دیباچه گلستان سعدی با حواشی مفید، اشعار عربی دیوان حافظ با ترجمه فارسی، حل لغات دیوان حافظ از میر سید علی همدانی، گ ۲۶ - ۱۸ ب.

شماره 6402

رساله حساب (منظوم)

محمدحسن.

□ در مجموعه Ph III 145 گذشت.

حساب ضرب

ناشناخته.

□ در مجموعه Ph III 145 گذشت.

خلاصة الحساب

مؤلف: بهاء‌الدین محمد عاملی معروف به شیخ بهایی (م ۱۰۳۰ هـ) به عربی.
همان: مشترک، ۱/۱۹۵.

□ در مجموعه Ph III 114 گذشت.

شرح:

۱. ارشاد الصواب

شارح: محمد دایم بن نورالله قریشی ملتانی.

تاریخ تألیف: ۱۱۶۵ هـ.

این شرح ز فضل خالق لیل و نهار
فرمود خضر مرا که سالی اتمام
مشحون شده از جوهر کشف اسرار
از «باب خزانة الحساب» شمار
۱۱۶۵ (خاتمه)

آغاز (دیباچه):

بهترین مقال حمد و سپاس واحد فرد ذوالجلال که افراد نوع انسان را
(شرح):

آغاز می‌کنم این کتاب را به نام خدا که بخشنده است.

همان: مشترک، ۱/۱۹۵: فهرست‌واره، ۴/۲۵۹۶

□ پنجشنبه ۲۳ شعبان المعظم ۱۱۸۶ هـ، بدستخط فقیر فیض رسول ابن شیخ بُدها

ابن شیخ عنایت‌الله قریشی عباسی هاشمی، نستعلیق، ۱۴۱ گ.

یادداشت: «الجزء الاول کتاب ارشاد الصواب شرح خلاصة الحساب در علم حساب من
تصنیفات چراغ کاشانه صفوت و شرافت، شمع شبستان فتوت و نجابت، بهار
گلشن حکمت و فطانت، سرو جویبار افادت و افاضت، مغفرت نشان، جنت مکان

شیخ محمد دایم حکیم قریشی نورالله مرقده. مالک و کاتبه فقیر فیض رسول ابن شیخ بُدها. (ظهریه)
مُهر کاتب: «فیض رسول ابن شیخ بُدها قریشی ۱۱۸۰» (ظهریه)
در آغاز فهرست مطالب نیز دارد.

Ph III 1
2865

۲. شرح خلاصة الحساب

شارح: روشن علی جون پوری.

همان: مشترک، ۱۹۵/۱.

□ ۱۲۲۷ هـ / ۱۸۱۲ م، نستعلیق، موربانه زده، کامل.

Aph III 27
144

خلاصة السياق

مؤلف: ناشناخته. در ۱۱۱۵ هـ.

آغاز:

نظم آرای دفاتر کون و مکان و ضوابط پیرای زمین و زمان.

همان: مشترک، ۲۰۱/۱۷.

□ ۱۲۳۶ هـ، ترقیمه: «قد تمت... فی يوم الرابع التاسع من الشهر الذی قعده ۱۲۳۶ هجری به روز چهارشنبه، به وقت چاشت، در بستی فدان [؟] در چوباره غوث خوجه تحریر یافت. راقم این سطور... امامبخش معروف به دسوندهی ولد معزالدین... ساکن بستی حضرت شیخ درویش علیه الرحمة»، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف در مجموعه گ ۱۳۳ الف - ۶۳. (معین نظامی)

Aph III 50

دستور السياق

مؤلف: اوری لعل (نه: اودهی) کایتیه متوطن در یاباد سرکار صوبه اخترنگر اوده.

تاریخ تألیف: ۳ ربیع الثانی ۱۲۲۵ هـ. در عهد سعادت علی خان نواب اوده. در هنگام

معطل‌نشینی مؤلف برای آماده کردن این نسخه، در اندک فرصتی به پاس خاطر عزیزان. در ۱۱ مقدمه، مقدمه اول: کلیات، دوم: قوانین مالی و ملکی، ۳. حساب زرگری، ۵. طریق دادن استر پارچه، ۱۱. خاتمه کلام که در آن مؤلف درباره خود هم گفته است.

□ همان: مشترک ۲۰۲/۱؛ فهرستواره ۲۶۸۳/۴

Ph III 106
1492

دیوان پسند

مؤلف: چهر مل بن رای پران چند (دیباچه).
همان: مشترک، ۲۰۳/۱؛ فهرستواره، ۲۶۸۴/۴ با لغزشی در نام کتاب. بدل‌های نام مؤلف و پدرش نیز وارد نیست.

□ [۱۲۴۲ هـ] / ۱۰ جولائی ۱۸۲۷، نستعلیق و شکسته، ۸۲ گ.

Ph III 7
5375

ربع مجیب

مؤلف: احتمالاً محمود بن محمد قاضی‌زاده رومی (م ۹۳۱ هـ).
مقدمه در معرفت عمل ربع مجیب آفاقی... بابها: ۱. دانستن تسمیه و القاب رسومش، ۲. گرفتن ارتفاع، ۳. معرفت قوس، ۴. معرفت ظل...
آغاز (مطابق نسخه ما):

الحمد لله الذي جعل العلم شمسا احرس من الكسوف... این رساله را بر مقدمه و پنجاه و پنج باب و خاتمه فهرست ابواب ترتیب نمود.

همان: مشترک، ۲۶۷/۱؛ و با جدایی در سرآغاز در فهرستواره ۲۶۸۷/۴.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۹ گ.

Ph III 134
2019

صورت خرج و دخل اصفهان

□ در مجموعه Ph III 152 گذشت.

عقد الاصابع

ناشناخته.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 9865 گذشت.

لیلاوتی

مترجم: فیضی دکنی.

همان: مشترک، ۲۱۴/۱

□ ۲۱ رمضان ۲۸ جلوس والا؟، نستعلیق شکسته مایل، ۹۳ گ.

مُهر: «اللّه، محمد، میرواصل خان قدوی محمد فرخ سیر بادشاه غازی» (ظهریه)
یادداشت خرید: «مورخ ۲۱ رمضان ۲۸ جلوس در اکبرآباد به دل سکه رسید.»
(خاتمه)

Ph III 125

1747

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، موریانه زده، ۶۸ گ.

شماره 6737

مجمع الحساب

مؤلف: گهاسی رام چودهری، قوم مهاجن، متوطن شاهجهان آباد دهلی.

تاریخ تألیف: ۱۲۰۲ هـ، در زمان شاه عالم پادشاه غازی (۱۲۲۱ - ۱۱۷۳ هـ).

در دیباچه می گوید:

«بنده هیچ مدان... گهاسی رام چودهری، قوم مهاجن، متوطن شاهجهان آباد دهلی

در چارسوی معروف است که چندان لیاقت و بهره ندارد که چیزی در این فن از خود

[تصنیف کند] لیکن هر چه اسهل و قریب الفهم در هر کتاب معلوم شده، از آن خوشه

چینی کرده...» (۲ الف)

در ۹ باب: ۱. در مقدار ایام و وزن هر قسم؛ ۲. در جمع کردن اعداد یعنی میزان کردن و

ضرب و قسمت و باقی فاضل برآوردن؛ ۳. در دانستن حساب هر قسم از اجناس، ۴. در دانستن

حساب زمین و غیره از اقسام چوب و سنگ و غیره، ۵. در قاعده تخم ریزی و زراعت، ۶. قواعد

سیاق یعنی مدّات و ... دستور کواغذ پر گنه و سپاه و حساب ابجد و دانستن غزّه ماه، ۷. در دانستن برآورد و قطع هر طریق از پارچه و غیره و مساحت از عمارت، ۸. در قواعد لطیفه، قواعد شریفه... مشتمل بر چند فصل، ۹. دانستن بعضی طریق مجمل از نجوم به زبان هندی؛ و خاتمه کتاب.

آغاز:

سیاق و سباق کلام کاربردان حساب دان.

□ ۱۴ رجب ۲ جلوس محمد اکبر شاه (= ۱۲۲۲ هـ)، شکسته، ۹۲ گ.

Ph III 107

407

□ ۱۲۶۶ هـ، ترقیمه: «به خط احقرالعباد بنده گوری شنکر عرف کول، به تاریخ شانزدهم ماه محرم الحرام ۱۲۶۶ هـ مطابق ۱۹ مگهر ۱۹۰۶ [بکرمی]، روز یکشنبه، به وقت صبح تحریر شد»، احتمالاً به قلم دو کاتب، شکسته معمولی و نستعلیق، ۱۷۸ گ. برگهای ۱۷۲ ب - ۱۷۰ ب سپید (معین نظامی) ر. ک: مشترک، ۲۱۵/۱، همین نسخه بدون نشانی کامل گزارش شده است.

Aph III 38

مجمع الفوائد

مؤلف: جان محمد بن محمود خان مرحوم ظاهراً از مردم لاهور، شاگرد بی واسطه میرزا اکرم بیگ جغتایی جیو و مرید فقیر صاحب سید فقیر عزیزالدین بخاری دام برکتهم (دیباچه). (برای فقیر عزیزالدین بخاری نوشاهی، در گذشته ۱۲۶۲ هـ، ر. ک: شریف التواریخ، ج ۳، ح ۵، ص ۸۱).

در دیباچه می‌گوید:

«چون راقم این رساله شریف به جناب... (با حذف القاب بلند بالا) حضرت شاه صاحب والامناقب نوشاه ثانی عارف و محقق حقانی حضرت سید غلام محیی‌الدین شاه بخاری نورالله مرقده (در گذشته ۱۲۴۱ هـ ر. ک: شریف التواریخ، ج ۳، ح ۵، ص ۷۷) عقیدت رسوخیت دارد جهت درویشان و فقیران آستانه شریف که مکان متبرکه مزار حضرت ممدوح است رساله سیاق‌نامه تصنیف نماید... درین زمان آیین نگارش سیاق و طرز مدّات به موجب قانون اهل ایران رواج یافته این احقرالعباد در طرز مذکور قدری دستگامی و مهارت می‌داشت به تمیق و تنسیق آن پرداخته.»

در ۵ فصل: ۱. یاد کردن مهارنی و پهاڑه و اشکال رقوم، ۲. قاعده باقی فاصل برآورد و دریافت صحت او سرشته برآورد، ۳. کورکاره‌هایی که متصدی در وقت حساب بر آن قادر گشته فی الفور به مطلب رسد، ۴. دانستن روزان و ایام فارسی و عربی و شهر شمسی و قمری... و سال‌های اهل ولایت ایران که به مجرد در حسابات ضروری به کار می‌باشد، ۵. عمل کاغذ، چون کاغذ پرگنات و بخشی‌گری و بیوتات.

آغاز:

حمد بیحد و ثنای بی‌عدد به درگاه سلطان حقیقی و فرمانفرمای تحقیقی که.
همان: پاکستان مین فارسی ادب، ۲۵۵/۴؛ فهرستواره، ۲۷۳۱/۴؛ مشترک، ۲۱۶/۱.

□ بوقت صبح، رجب ۱۲۷۰ هـ، شیرمحمد؟، نستعلیق، ۱۱۹ گ.

Ph III 30

499

مرآت الحساب

مؤلف: ابوالفیض محمد ملاح.

همان: مشترک، ۲۱۶/۱.

□ ۱۲۵۹ هـ، حسن‌الدین ولد میان دسوندی بن قادر بخش ساکن چندوساهی،

عمله پرگنه سوهدره، نستعلیق، ۶۷ گ.

Ph III 126

1903

معدن الحساب

مؤلف: بیم راج بن نین سکه.

همان: مشترک، ۲۱۸/۱.

□ سده ۱۲ هـ، شکسته، برگ یکم افتاده: «افتاد و از جلالیل عنایات»، موریانه زده،

۱۱۳ گ.

شماره 6602

مفتوح الحساب

مترجم: صاحب دیال.

تاریخ ترجمه: به روزگار رنجیت سنگه (م: ۱۲۵۵ هـ / ۱۸۳۹ م)

مترجم می‌گوید که از نام کتاب تاریخ ترجمه مطابق با تقویم بکرماجیت به دست می‌آید ولی این رقم (۶۳۶) با روزگار رنجیت سنگه جور نیست. در ۳ «فن»: ۱. دستورات، ۲. حساب کارآمدنی، ۳. حساب دقایق. آغاز:

در تمجید توحید او حق سبحانه که به امر «کن» تمامی بشرات و معدنیات و نباتات.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق و شکسته، انجام افتاده، ۶۴ گ.

شماره 6594

هیئت السیاق

مؤلف: غلام رسول معروف به خلیفه «غلام رسول که بین المخلصین معروف به خلیفه است.» (دیباچه)

تاریخ تألیف: در مشترک، ۲۲۰/۱ تاریخ تألیف آن ۱۱۹۱ هـ آمده است که در واقع تاریخی است که برای نمونه و مثال در برخی نامه‌ها آمده است. همان: مشترک، ۲۲۰/۱.

□ ۲۴ ربیع الثانی ۱۲۶۸ هـ / ۴ پهاگن ۱۹۰۸ ب، دین محمد، در بتاله، نستعلیق و شکسته، ۶۳ گ.

ب. نجوم و احکام نجوم

احکام الاعوام

مؤلف: علاء منجم بخاری.

همان: مشترک، ۱/۲۲۶؛ فهرستواره، ۴/۲۷۷۰.

□ ۱۵ مذکور؟ ۱۲۴۸ هـ، شیخ قطب‌الدین متوطن شکارپور، علاقه ضلع مظفرنگر، حسب الارشاد مرزا امیربیگ خان جمعدار سواران، ضلع مظفرنگر، نستعلیق، ۷۵ گ.

Ph III 146

2546

احکام نجوم

ناشناخته.

□ ۸۹۴ هـ، در مجموعه Ph III 12 گذشت.
2982

اجرام

□ در مجموعه Ph III 12 گذشت.
2982

اختیارات الایام

مؤلف: محمدباقر مجلسی (م ۱۱۱۰ هـ).

آغاز:

حمدله... رساله‌ایست در بیان آنچه از احادیث معتبره اهل بیت رسالت معلوم می‌شود از

سعادت و نحوست ایام.

همان: مشترک، ۲۳۴/۱.

□ ۱۱۲۷ هـ، نسخ تحریری، در مجموعه ۲۹ - ۱. (معین نظامی)

APc III 74

اختیارات مظفری

قطب‌الدین محمود شیرازی.

□ سده ۱۱ هـ، در مجموعه Ph III 155 گذشت.

اسطرلاب

مؤلف: عبدالعلی بیرجندی.

همان: مشترک، ۲۳۶/۱.

□ برگ یکم افتاده، گ ۲۳ - ۲: سپس فایده در تخطیط ظلّ مستوی و معکوس و

غیره گ ۴۵ - ۲۴.

Ph III 101

1782

□ ۱۵ ذیحجه ۱۲۰۷ یا ۱۲۷۰ هـ، سید رسول شاه بن سید احمد شاه، گ ۱۹ - ۱،

سپس رساله اصول اقلیدس مجسطی به عربی.

Ph III 115
1152 (شماره بالای تکراری با هدایت الصدر)

اسطرلاب

ضیاء‌الدین نورالله شوشتری.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 129 گذشت.

اسطرلاب ناشناخته.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 129 گذشت.

ترجمه باراهی سنکھتا

مترجم: عبدالعزیز شمس تھانیسری (مشترک، ۳۶۲/۱).

در ۲۴ باب و هر باب در چند فصل.

آغاز: باراهی سنکھتا که در عهد فیروزشاه پادشاه از زبان هندی به زبان فارسی ترجمه شد و اکثر آن مشتمل بر احکام نجوم است. چون سبب غلطنویسی مردم مضمون آن خوب دریافت نمی‌شد، آنچه قریب الفهم و صحیح از باب به نظر درآمد به طریق ایجاز نگاشته شد.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، موریانه زده، ۳۰ گ.

Ph III 85
2022

ترجمه کتاب باراهی:

۱. نجوم مالا

مترجم: پنڈت راج بهیم دھر که از سوی نواب امیرالدوله بهادر به «پنڈت راج» مخاطب و ملقب شده بود.

تاریخ ترجمه: ۱۲۰۴ هـ، به دستور نواب امیرالدوله بهادر انتظام الملک حیدر بیگ خان بهادر نصرت جنگ از هندوی به فارسی ترجمه کرد.

آغاز:

حمد بی حد و ثنای بیعد مرصاعی را سزاست که خوان گیتی

همان: مشترک، ۳۰۵/۱.

□ ۹ رجب ۱۲۳۴ هـ، کتاب... (ناخوانا) کایست سری باس متوطن اکبرپور، پرگنه خزامو، سرکار شاه‌آباد، صوبه اکبرآباد، در مقام کنپ [یعنی Camp] فتح گڑھ، شکسته، ۶۴ گ.

Ph III 154
2678

بدایع الخیال فی اثبات قاعدة القوم من المحال

مؤلف: علی اکبر شیرازی ابن علی بن محمد اسمعیل بن محمد مهدی (دیباچه).
تاریخ تألیف: ۱۲۵۷ هـ.

مؤلف در دیباچه می‌گوید:

«چون در میان حکمای متأخرین... به واسطه ادله فاسده بر امتناع حرکت ارض اثبات فلک تاسع و اسناد حرکت یومیّه به آن شیوع تام یافته به حدی که مخالفی در آن قول از حکمای اسلام به نظر نرسید و فقیر... ادله قاطعه بر ابطال آن و اسناد حرکت شبانروزی به ارض و ردّ ادله بر سکون ارض... موافقا لاوائل الحکماء و مطابق با رأی حکمای فرنگ متحرک به حرکت یومیّه یافته و افلاک کلیه را منحصر در هشت دانسته... و در اکثر تألیفات خود به آن اشاره کرده... در این اوان... چنان به خاطر رسید که شاید تقریرات فقیر را اصحاب کرام فراموش و در صدد ضبط آن بر نیامده به کلی از اوراق روزگار محو شود... پس باید این تقریرات را در سلک تحریر کشید... پس در شهر شوال ۱۲۵۷ سطری چند نگاشته آمد.»

در یک مقدمه و ۴ باب، مقدمه مشتمل بر ۵ مطلب، بابها: ۱. ذکر ادله حکمای عظام... بر امتناع حرکت ارض؛ ۲. در ابطال اسناد حرکت یومیّه به فلک تاسع، ۳. اثبات حرکت ارض. ۴. (در نسخه ما عنوان باب چهارم موجود نیست.)

آغاز:

بعد از حمد خالق اکبر و درود.

ر. ک: نسخه‌ها، ۱/۲۴۱ که نام کتاب را «...ماعدة القوم...» و تاریخ تألیف را ۱۲۷۵ هـ ضبط کرده است که شاید هر دو سهو چاپ است.

□ ترقیمه: «تاریخ اتمام این رساله روز دوم شهر صفر ۱۳۳ [کذا: ۱۳۰۳؟]
بیدآقل الکتاب مراتب احمد ابن المرحوم محمد ماهی المرودشتی... شکسته
خوش، ۴۷ ص. (معین نظامی)

Aph II 4

بیست باب در اسطرلاب

مؤلف: نصیرالدین طوسی.

همان: مشترک، ۱/۲۴۳.

□ ۱۲۲۳ هـ، ترقیمه: «تمام شد کتاب بیست بابی به روز چهارشنبه، وقت خفتن، به تاریخ ۲۴ شهر شوال المکرم ۱۲۰۲ هجری [چنین]»، شکسته خوش، عنوانها سنگرف، گ ۲۴ - ۲۲.

مُهر: «محبوب علی خان ۱۲۶۸» (آغاز و پایان).

Aph III 30

(معین نظامی)

□ ۱۲۹۴ هـ، (غلام حسین بن نوراحمد) کتاب از علمای ساهووالا است.

نستعلیق، موربانه زده، نسخه کامل. مُهر: «عبد غلام حسین ۱۲۹۲ هـ»

شماره 9237

پنجاه باب سلطانی

مؤلف: رکن شرف‌الدین الحسینی (نسخه Ph III 84).

در دیباچه می‌گوید:

«خواست که رساله جامع در معرفت اصطربلاب مسطح جمع کند، چنان چه اعمال مسائل او به رصد حساب و زیج موافق باشند و جدولی چند که از جهت امتحان اصطربلاب بدان احتیاج افتد، در هر محل موضع باشد از آن که اصطربلاب که خطوط و دوایر و آلات آن به طریقه برهان موافق باشد، درین روزگار کمتر به دست می‌آید و از سبب آن که درین زمانه علوم حقیقی را رواجی و قدری نمانده، متخصصین علم ریاضی را که بی جهد و معاونت سلاطین و اعانت ارباب دولت و دین رونقی ندارد و مدت بیست سال شد که رسائل کُره مرکب و زیج مذکور به اتمام رسید و تاکنون در هیچ نشد!! که اینها را به طرز اسامی و القاب ملوک و سلاطین مطرز و مزین کرده‌اند و نیز درین مدت انواع ملالت از محنت غربت و مفارقت اخوان و مهاجرت اوطان کشید به تخصیص پریشانی و عقوبتی که از مراجعت سفر هندوستان در بلده کرمان واقع شد که قریب دو سال به در بتدان و قتل و غارت گرفتار شده و انواع پریشانی از نقصان اسباب و اموال دست داد و چون از آن محنت آباد خلاص شد بدین دولت آباد اعنی دام السلطنه هرات رسیدم فی‌الجمله رفاهتی پیدا شد و در ششم ربیع‌الآخر سنه تسعین و تسع مانه هجریه به تحریر این رساله مشغول شدم.»

□ همان نسخه که پیشتر در مشترک، ۲۵۱/۱؛ فهرستواره، ۲۸۳۷/۴ معرفی شده

است.

تحفة الزینة

عبدالقادر رویانی.

□ در مجموعه Ph III 12 گذشت.
2982

تشریح الاعمال

مؤلف در دیباچه می‌گوید:

«ورقی چند به تکرار از مثالات استخراجات تقاویم کواکب و اعمالات... دانستن اوقات صلوة به اختلاف.»

□ سده ۹ هـ، نستعلیق، آغاز و انجام افتاده، برگها پوسیده، نیاز به بررسی بیشتر دارد، ۲۹۲ گ. در آخر چند برگ یک کتاب عربی نیز صحافی شده است.
شماره 8859

تشریح الافلاک (عربی)

بهاء‌الدین عاملی.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه 6719 گذشت.

شرح:

۱. شرح تشریح الافلاک

شارح: ناشناخته.

□ ۱۸ ربیع‌الاول ۱۳۰۳ هـ / ۲۶ دسامبر ۱۸۸۵ م / ۱۳ پوه ۱۹۴۲ ب، بشن داس لاهوری، متن شتگرف، شرح مشکى، ۷۴ گ. همان‌که در مشترک ۲۵۴/۱ (1508) نیز معرفی شده است.

Ph III 81
2050

[تقویم]

□ دفترست با یادداشتهایی در تقویم و استخراج تقویم که بعد از ۱۳۳۱ هـ /

۱۹۱۳ م تحریر شده است. در صفحه اول نام پنج نفر از جوتشیان معاصر هند با ذکر محل سکونت یادداشت شده که یکی از آنان پندت مالادت ساکن کمانوواله پتیاله است.

Ph III 132

2011

تقویم سال ۱۲۶۰ هـ

مؤلف: بسم الله بیگ بن میرزا زین العابدین بن میرزا محمدعلی بن افضل المهندسین میرزا خیرالله. (دیباچه). نیای او میرزا خیرالله شاید همان فرزند لطف الله مهندس لاهوری باشد که «وفایی» تخلص داشت و در ۱۱۴۶ هـ درگذشت.

تاریخ تألیف: ۱۲۶۰ هـ.

تقویم توضیحی و تطبیقی سال ۱۲۶۰ هـ / ۱۲۹ محمدشاهی / ۱۲۵۱ فصلی / ۷ جلوس سراج الدین بهادرشاه ظفر است.

آغاز:

چون تحویل آفتاب عالمتاب روز چهارشنبه سلخ هلالی صفر المظفر ۱۲۶۰.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق و شکسته، عنوانها شنگرف، ۱۵ گ. ر. ک: مشترک، ۲۵۹/۱، همین نسخه گزارش شده است؛ فهرستواره، ۲۸۸۴/۴. (معین نظامی)

Aph III 34

150

تقویم المحسنین

محسن فیض کاشانی.

□ ۱۲۵۳ هـ، در مجموعه Ph III 145 گذشت.

ثمره بطلمیوس

خواجه نصیرالدین طوسی.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه Ph III 136 گذشت.

جدول حرکت شش در سال‌ها و ماه‌های عربی [قمری]

فقط جدولهای نجومی است.

□ سده ۱۳ هـ، ۳۷ گ.

Ph III 27

496

جوامع احکام النجوم

مؤلف: ابوالحسن علی بن قاسم بیهقی معروف به ابن فندق.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، کاتب: شیام سنگه، برگها

جایجا شده و احتمالاً از وسط افتادگی دارد، ۷۴ گ.

مُهر: «بودها مل منجم ۱۸۷۴». (معین نظامی)

نیز ر. ک: مشترک، ۲۶۳/۱ که همین نسخه را گزارش داده است.

Aph III 29

146

دل پسند

پندت راج.

□ در مجموعه Aph III 25 گذشت.

زانچه نامه

مؤلف: کرپاناته کهتری بن سدا شیوانن رای لاهور مل، متوطن قصبه سیالکوت. (دیبچه).

آغاز:

سپاس بیحد و ستایش بیحد مر آفریدگاری را.

همان: مشترک، ۲۷۱/۱ که نسخه زیر را معرفی کرده است.

□ ۱۲۴۷ هـ، ترقیمه: «... به تاریخ بیست و یکم نوامبر ۱۸۳۱ عیسوی مطابق

شانزدهم ربیع‌الثانی ۱۲۴۷ هـ... یوم سه‌شنبه در دارالخلافت شاهجهان آباد در

حویلی لاله مهتاب رای جیو صاحب... از دست.. دُرگا پرشاد پندت... ولد

بهوانی پرشاد پندت مرحوم به طریق شوق ارقام یافت و این نسخه ترجمه

بره جاتک به عنایات شری جیو به اوان نیک تحریر یافت. «نستعلیق خوش،
عنوانها شنگرف، در مجموعه، گ ۷۸ - ۱۶. (معین نظامی)

Aph III 31

148

زیچ الغ بیگ

مؤلف: الغ بیگ محمد بن شاهرخ.

همان: مشترک، ۲۷۳/۱.

☐ سده ۱۰ هـ، نستعلیق کهن، آغاز: تبارک الذی جعل فی السماء بروجاً و جعل
فیها سراجاً و قمرأ، این نسخه بخش جداول را دارد، ۱۹۹ گ. معرفی شده در
مشترک، ۲۷۴/۱ [1588]

Ph III 29A

667

☐ سده ۱۰ هـ، نسخ کهن، با چند برگ آخر تازه نویس که ترقیمه هم دارد:
«این نسخه که این فقیر نقل داد کردن [کذا] بغایت سقیم بود و تحصیل نسخه اول
متعذر و بعضی از دوستان که در معاونت این نسخه اعانت فرمودند [کذا] در
نسخه کردن این نسخه، ایشان نیز ازین علم چندان ماهر نبودند. بعد از مدتی
مدید نسخه که درویش علیناه مشاطه علیه الرحمه [کذا] از نسخه اصل
مصنف... نقل فرموده بود و [به] مطالعه رسید، ما نیز این نسخه را با آن مقابله
کردیم، هم بقدر مصحح گشت. واللہ اعلم و انا الفقیر المخلص الداعی محمد
قصاصی المشتہر به خواجگی کاسه گر احسن اللہ احواله فی الدارین...»
برگ اول افتاده و به جای آن برگی از کتاب دیگر: با سرآغاز: (نخوت فروشی زبان
فصیح بیانان بلیغ) صحافی شده است.

شماره 8860

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، آغاز: الحمد لله الذی [کذا: تبارک الذی] جعل [فی]
السماء [بروجاً و جعل] فیها سراجاً و قمرأ، بدون بخش جداول، ۲۰ گ. معرفی
شده در مشترک، ۲۷۴/۱ [1587]

Ph III 29

498

شرح:

۱. شرح زیج جدید سلطانی
عبدالعلی بیرجندی.

□ سده ۱۱ هـ، در مجموعه Ph III 155 گذشت.

۲. شرح زیج الغ بیگ

شارح: ناشناخته.

آغاز:

الحمد رب العالمین و الصلوة والسلام علی رسولہ...

□ همان نسخه که در مشترک ۲۷۵/۱ [1592] شناسانده شده، نام شرح زیج الغ بیگ بر پشت جلد زرکوب شده است.

Ph III 29B
2007

زیج محمدشاهی: زیج جدید محمدشاهی

مؤلف: جی سنگھ.

همان: مشترک، ۲۷۶/۱؛ فهرستواره، ۲۹۵۷/۴.

□ سده ۱۳ هـ، در مشترک معرفی شده.

Ph III 92
1997

تسهیل زیج محمدشاهی

مؤلف: عبداللہ خان مہارت خان.

مؤلف: همان: مشترک؛ ۲۷۷/۱.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۷۹ گ. در مشترک همین نسخه معرفی شده است.

Ph III 76
1998

زیج مظفر شاهی

ناشناخته.

□ در مجموعه شیرانی 6261 گذشت.

سایه و سمت قبله و صبح و شفق، معرفت

ناشناخته.

□ سده ۱۰ هـ، در مجموعه 6744 گذشت.

ترجمه سبع شداد

مترجم: محمد رحمت‌الله شاگرد محمد رشیدالدین. سده ۱۴ هـ.

در دیباچه می‌گوید:

«تحصیل اکثر علوم سبع شداد که متن متین در فن هیئت است به خدمت آن جناب مستطاب [= محمد رشیدالدین] شروع نمودم. درین زمان دوستی استدعای ترجمه فارسی نمود.»

در کشف الظنون، ۹۷۶ السبع الشداد از لطف‌الله بن حسن توقانی کُشته ۹۰۰ هـ یاد شده که در هفت مسئله فلسفی است.

آغاز:

دراری دُرر غُرر نثار عروس ثنای صانع عالمها.

□ سده ۱۴ هـ، ظاهراً چرک‌نویس مترجم، ۴۳ گ.

Ph III 18

[کذا] 17586

سراج الاستخراج

مؤلف: فرید نجومی دهلوی.

همان: مشترک، ۲۸۰/۱.

□ سده ۱۴ هـ، روی کاغذ ساخت انگلیس، نستعلیق، ۹۱ گ.

Ph III 83

2004

ملخص سزالمکتوم

فخر رازی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 130 گذشت.

قواعد بر آوردن برکه پهل

ناشناخته.

□ در مجموعه APh III 25 گذشت.

کره زمین

ناشناخته.

□ ۱۱۴۴ هـ، در مجموعه Ph III 130 گذشت.

ترجمه کره لاک

تاریخ ترجمه: ۱۱۳۱ هـ.

ستاره‌شناسی بر پایه بینش و دانش هندی است.

آغاز:

الحمد لله... اما بعد این ترجمه کره لاک است مشتمل بر مقدمه و چند ابواب.

□ سده ۱۳ هـ، ترقیمه: «تمام شده ترجمه کره لاکه» [کذا]، نستعلیق، ۱۵ گ.

Ph III 135

2015

کفایة التعلیم فی صناعة التنجیم

مؤلف: ابوالحماد شرف‌الدین محمد غزنوی بخاری. (دیباچه)

تاریخ تألیف: ۵۴۲ هـ.

آغاز:

سپاس خدای را که آفریدگار است.

همان: مشترک، ۲۹۲/۱؛ فهرستواره، ۳۰۲۲/۴.

□ ۱۲۵۳ هـ، ترقیمه: «تمام شد... به تاریخ ۱۳ ماه چیت روز شنبه سمت ۱۸۹۴ به دستخط... بودها مل منجم لاهوری که برای خواندن خود به تحریر آمده است، مطابق ۲۷ شهر ذیحجه ۱۲۵۳ هجری نبوی»، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، محشی، ۱۴۸ گ.

یادداشت: «زانچه ولادت شیر سنگه پادشاه» در ابتدای نسخه.
مُهر کاتب نسخه را در جوامع احکام النجوم (همین بخش) ذکر کرده‌ایم.
(معین نظامی)

Aph III 5
130

□ همان که در مشترک، ۲۹۲/۱ معرفی شده است.

Ph III 76A
2008

مدخل شمسی (منظوم)

همان که در مشترک، ۳۱۶/۱ به نام هیئت ناشناخته آمده است.
نام اصلی کتاب در این بیت آمده:

تا بگیرندش فواید خاص و عام مدخل شمسیت نامش والسلام
در ۴ فصل: ۱. هیئات، ۲. تقویم، ۳. حکم تقویم، ۴. اختیارات. در ۱۳۸۵ بیت.

□ سده ۱۳ هـ، محشی، ۵۰ گ، مُهر «دلپت رای».

شماره 6284 (شیرانی)

□ ۱۳۰۶ هـ، در مجموعه Ph III 128 گذشت.

مدخل منظوم

خواجه نصیرالدین طوسی.

□ ۱۲۹۸ هـ، در مجموعه 6649 گذشت.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6693 گذشت.

مسعودیه

مؤلف: قوام‌الدین مسعود بن کمال‌الدین کرمانی. زنده در ۹۷۸ هـ.
در یک «فاتحه» و سه «روضه» و خاتمه.
فاتحه در علوم نجوم. در ۴ «چمن»: تواریخ اربعه. نهاد فلکها و ستارگان...
روضه یکم: استخراج طالع اهل. مشتمل بر ۲ «بستان»
روضه دوم: استخراج طالع و تحویل آنها و احکام سال و غیره در ۶ «شجره»
روضه سوم: علم اصطربلاب. در ۴۰ باب
خاتمه: اختیارات در ۹۳ اختیار و ۱۵ فصل.
آغاز:

الحمد لله الذي جعل الشمس ضياء القمر نوراً و قدر منازل... شكر و سپاس و ستایش
معلاً اساس مالک الملکی را زید.
همان: مشترک، ۱/۲۳۸ و فهرستواره، ۴/۲۸۰۴ به نام اصطربلاب.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق خوش، موریانه زده، انجام افتاده، ۱۶۷ گ.

Ph III 90
2010

مطالع الهیلاجی

قاسم علی قاننی.

□ ۱۱۴۴ هـ، در مجموعه Ph III 130 گذشت.

معرفت تقویم: سی فصل

خواجه نصیرالدین طوسی.

□ ۱۳۰۶ هـ، در مجموعه Ph III 128 گذشت.

شرح:

۱. تحفه نظامیه

عبدالقادر رویانی.

□ ۱۳۰۶ هـ، در مجموعه Ph III 128 گذشت.

معرفت کره، رساله در

مؤلف: نصیرالدین طوسی (م ۶۷۲ هـ).

آغاز:

الحمد لله ... بدان که این کتابی است در معرفت کره.

همان: مشترک، ۱/۳۰۰؛ فهرستواره، ۴/۳۰۵۹.

□ (۱۲۲۳ هـ)، شکسته خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه، ۲۱ گ.

(معین نظامی)

Aph III 30

معیار الساعات

محسن فیض کاشانی.

□ در مجموعه 6695 گذشت.

معینیه

مؤلف: نصیرالدین طوسی.

تاریخ تألیف: ۶۳۲ هـ.

در دیباچه می‌گوید:

«محزر این سواد شرف مجاورت خدمت مجلس عالی... ناصرالحق والدین عبدالرحیم... اشارتی به تحریر فصلی چند در شرح اوضاع اجرام و بیان شمه‌ای از عملیات نجوم و احکام بر این بنده... نفاذ یافت... برحسب اشاره او... به تحریر این مختصر ابتدا کرده آمد.»

آغاز: سپاس و ستایش حضرت عزت ذوالجلال را که.

همان: مشترک، ۱/۳۰۲؛ فهرستواره، ۴/۳۰۶۰.

□ سده ۱۱ هـ، شکسته ریز، عنوانها و اشکال و دوایر شنگرف، ۴۴ گ.

مُهر: «شد رحمت علی زاکرام علی مفتی معروف ۱۲۲۷» (ظهریه)

□ ۱۲۷۹ هـ، ترقیمه: «تمت بالخیر...» به تاریخ ۲۱ دسمبر ۱۸۶۴ (عیسوی) / ۲۸ جمادی الاوّل ۱۲۷۹ هجری / ۲۹ قوس ۱۷۸۴ / ۸ پوه سمت ۱۹۱۹ بکرماجیت، روز یکشنبه به وقت سه‌پهر، به مقام لاهور، در عرصه ده روز، به خط احقر پنڈت گوری شنکر عرف کول این رساله اختتام پذیرفت، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه، ص ۱۰۳ - ۱. (معین نظامی)

Aph III 8

133

□ ۸ شوال ۱۳۱۰ هـ، نستعلیق، ۴۰ گ.

Ph III 91

1996

ترجمه مفتاح الافلاک

مؤلف یا مترجم: ناشناخته.

تاریخ ترجمه: ۷ رمضان سنه ۵۲ [۱۲] در مقام خادی؟ صوبه مالوه (حاشیه برگ ۳). از کتب متأخر است که در هند تألیف یا ترجمه شده و در آن از «دانش فرنگستان» و کشف امریکا و اختراعات جدید صحبت شده است.

در مقدمه ذکر بعضی پادشاهان مسیحی و مسلمان که در پیشرفت این علم کوشیده‌اند، از آن جمله نصیرالدین حیدر پادشاه اوده. و در ذکر مفتاح الافلاک مکالمه استاد و شاگرد است.

□ در مشترک، ۳۰۳/۱ و فهرستواره، ۳۰۶۲/۴ همین نسخه معرفی شده است.

Ph III 100

1831

مفتاح النجوم

مترجم: ابوالحسن اجوده‌نی که از هندی به فارسی ترجمه کرده است.

آغاز:

بعد از حمد و سپاس شیرازه بندشمس و قمر.

ر. ک: فهرستواره، ۳۰۶۵/۴.

□ ۱۲۴۷ هـ، ترقیمه، «تمام شد...» به تاریخ بیست و یکم ماه جمادی الثانی، یوم

شنبه... ۱۲۴۷ هجری موافق سنه جلوس اکبرشاه بادشاه غازی گورکان... در محله

انبلی از دست احقر العباد دُرگا پرشاد پنڈت...» در مجموعه، ۱۴ گ. (معین نظامی) مشترک، ۳۰۳/۱ همین نسخه را گزارش داده است؛

Aph III 31

148

مکاشف اسرارالنجوم

مؤلف: مرتضی قلی بن رمضان کرخی [چنین است در نسخه، شاید: گرجی]
جدیدالاسلام.

در دیباچه می‌گوید:

«بی بضاعت را از علم نجوم اندک بهره رسیده و اکثر مطالعه کتب احکام و مسایل اتفاقاً می‌افتاده و در سنه ۴ به ماه ۱ هجریه نبویه [کذا] که انتهای دور قمر و مبدء دور زخل شده بود و در همان سال علوین؟ در برج قوس اتفاق افتاده بود، به خاطر حقیر رسید که مجموعه در احکام مسائل نجوم که آن را در اصطلاح طالع مسئله گویند تألیف نماید و نوعی ترتیب دهد که عامل و حاکم این فن شریف به کتب و رسائل دیگر کمتر احتیاج افتد... در طی تحریر سه مقصد رقم زده کلک در سلک گردانیده به مکاشف الاسرارالنجوم موسوم ساخت.»

مقصد اول: صفات و منسوبات بروج و کواکب منازل قمر و اقسام بروج و درجات کواکب، در ۹ باب، سرعنوان مقصد دوم و سوم نانویس.
آغاز:

الحمد لله الذی دور الافلاک تدویرا و قدر النجوم سیرا... چنین گوید بنده آل
مرتضی قلی.

نام و نشانی مؤلف و کتابش در الذریعه و فهرستواره به دست نیامد.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، موریانه‌زده، انجام افتاده، کتاب قطور.

شماره 8904

ترجمه ملخص چغمینی

مؤلف: محمود چغمینی.

مترجم: ناشناخته که در دیباچه می‌گوید:

«بعضی از قواعد و بهری از فواید این فن شریف به جناب منبع و سنده رفیع

صاحبقرانی عالیشانی کیوان رفعتی، مشتری خصلتی [بدون بردن نام اصلی او] منسوب گرداند تا به سبب آن نسبت این فن رواجی و این علم را رونقی پدید آید و از حضيض خمول به اوج اشتها و قبول رسد. بنابراین معنی ملخص چغینی را که مقبول تر و مختصری و مشهورتر رساله‌ایست درین فن از لغت عربی در عبارت فارسی ترجمه گردد از برای تفهیم مبتدی به مقدماتی چند دیگر که محتاج بود ملتزم آن شد که آن مقدمات را اضافه کند.»

مقدمه در بیان چیزهایی که پیش از شروع در مقاصد بدان احتیاج است.
مقاله اولی: در بیان هیأت اجرام علوی و آنچه بدان تعلق دارد. در ۵ باب.
مقاله دوم: در هیأت زمین و قسمت او. در ۳ باب.
آغاز:

از زمره ممدوحان کتاب مبین حضرت رب العالمین که الذین یذکرون الله قیاما... می‌باشد.

ر.ک: فهرستواره، ۲۸۵۸۵۹/۴ چند ترجمه که هیچ کدام با ترجمه ما جور نیست.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۴۷ گ، با اشکال و دوائر.

Ph III 89
2016

میزان الصنائع

محمد باقر یزدی.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه Ph III 136 گذشت.

نجم الصدر

مؤلف: صدرالدین محمد «فایز» دهلوی بن زبردست خان.

«فقیر را از صغر سن میل علوم غریبه بسیار بود، چنان چه به قدر وسع در تحصیل آن خود را معاف نمی‌داشت. بنابر آن به خاطر ناقص رسید که در معرفت تقویم که اول مرتبه تحصیل نجوم است با بعضی امور که شخص را اکثر به آن احتیاج می‌شود، سطری چند برنگارد.» (دیباچه)

«و این رساله مسمی به نجم‌الصدر مشتمل بر دو مقصد و خاتمه و هر مقصدی مبنی

است بر چند مطلب. مقصد اول در معرفت تقویم، مقصد دوم در بیان اموری که اکثر شخص به آن محتاج می‌شود و دریافت آن بی‌صعوبت و دشواری است، خاتمه در حساب غالب و مغلوب. «(دیباچه) آغاز:

حمد و سپاس حکیمی را که آفریدگار عالم است و عالمیان و خلّاق زمین است.

همان: مشترک، ۳۰۴/۱، فهرستواره، ۳۰۷۵/۴

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۲۵ گ، مقابله شده.

مهر: ۱. صدرالدین محمد... (محو شده) (ظهریه)

۲. محمد برهان‌الدین حسن‌خان (ظهریه)

۳. لایملک...

یادداشت: « رساله نجم‌الصدر تألیف احقر عباد... ۲۰ ربیع‌الثانی ۱۱۳۵ داخل

کتابخانه شد. «(ظهریه)

Ph III 117

1140

کتاب نجوم

ابوالبرکات شاه فتاح.

□ در مجموعه 6693 گذشت.

رساله نجوم

ناشناخته.

□ سده ۱۲ هـ، در مجموعه Ph III 136 گذشت.

رساله نجوم

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6693 گذشت.

نجوم مالا

پندت راج بهیم.

☐ در مجموعه شیرانی 6333 گذشت.

☐ در مجموعه Ph III 145 گذشت.

[نجوم هندی] [فارسی]

☐ در مجموعه شیرانی 6261 گذشت.

هیئت، رساله در علم

مؤلف: ابوالفتح ابن ابی نصرالسعیدی. (دیباچه). و در نسخه‌ها، ۳۶۹/۱ نام او میر ابوالفتح سید محمدالهادی، محمد بن ابونصر بن سعید حسینی عراقی تاج سعیدی اردبیلی (م ۹۵۰ هـ) ضبط شده است.

تاریخ تألیف: در دیباچه می‌گوید که این رساله تحفه‌ای برای سلطان‌الوزراء امیر جلال‌الدین بایزید است.

در یک مقدمه و ۱۶ طبقه و خاتمه.

آغاز:

الحمد لله الذی خلق سبع سموات طباقا.

ر.ک: مشترک، ۳۱۲/۱ که همین نسخه را با خطایی در شماره کتابخانه گزارش داده است.

☐ ۱۲۷۹ هـ، ترقیمه: «تمت بالخیر در عرصه چار روز، به وقت شام، روز

چهارشنبه، به خط احقرگوری شنکر نقل هذا ختم شد. به تاریخ ۲۴ دسمبر ۱۸۶۴

مطابق ۱۲۷۹ هـ/سمت ۱۹۷۹ بکرماجیت»، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، در

مجموعه، ۳۱ ص. (معین نظامی)

Aph III 8

133

هیئت

مؤلف: ملا علی قوشجی.

همان: مشترک، ۳۱۳/۱؛ فهرستواره، ۳۲۱۲/۴

☐ سلخ جمادی‌الآخر ۹۲۴ هـ، نستعلیق، ۲۵ گ.

☐ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، آغاز افتاده: و عرض اَمّا در عمق قسمت پذیر نباشد،
Ph III 113
1054

گ. ۶۲.

☐ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، با اشکال و دوائر، ۴۶ گ.

مهر: «ابوالبرکات فضل احمد ۱۲۸۹»

یادداشت: قد ملکه فضل احمد فی سنه ۱۲۸۹ بقیمت هشت آنه

Ph III 153
2648

☐ سده ۱۲ هـ، در مجموعه 6719 گذشت.

☐ ۱۲۹۲ هـ، ترقیمه: «قاضی محمد یوسف و محمد حنیف ابنان قاضی

قطب‌الدین ساکن موضع کوٹ قاضی ضلع گوجرانواله، تحریر بتاریخ ۱۶ ماه

ماهنگه ۱۹۳۳ ب مطابق ۱۹ شهر مبارک ذی‌الحجه ۱۲۹۲... رساله قوشجی»،

شکسته، با دوائر و اشکال.

مهر: «محمد یوسف» و «قطب‌الدین»

Ph III 108
1427

☐ سده ۱۳ هـ، شرف‌الدین، در حین طالب علمی در لکهنو، نستعلیق، ۴۷ گ.

مهر: «مولوی جلال‌الدین» (۶ الف)

شماره 9110

شرح:

۱. شرح رساله هیئت

شارح: محمد مصلح‌الدین (یا: مصلح‌الدین محمد) لاری انصاری.

آغاز:

همایون‌نامه حمد مزین به نام واجب‌الاعظام پادشاهی بود.

همان: مشترک، ۳۱۵/۱؛ فهرستواره، ۳۱۱۵/۴.

☐ (۱۲۸۱ هـ)، آغاز کتابت: ۲۴ دسامبر ۱۸۶۴ م، پنڈت گُوری شَنکَر عُرْف کُؤل،

نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، ۱۶۰ ص. (معین نظامی)

Ap III 8

هیئت ناشناخته

مقاله اولی در بیان اجرام علوی در ۶ باب.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، ۵۴ گ، آغاز و انجام افتاده، آغاز: و سطح نیز مستوی بود و

غیر مستوی.

Ph III 93

1912

یادداشت‌هایی در علم هیئت

مؤلف: پنڈت گوری شنکر عرف کول، کاتب نسخه، سده ۱۳ هـ.

«در معلوم کردن اینسا نشه، ملا فرید دهلوی در زیج تسهیل شاهجهاتی نوشته است» (ص

۱۰۴-۱۰۳)، «فهرست مطابقت اصطلاحات هندی و یونانی در علم هیئت اول هندی بعد

یونانی...» (هندی به خط دیوناگری) (ص ۱۰۵-۱۰۴)، (درباره سیارگان) «به موجب رصد الغ

بیگی» (ص ۱۰۷-۱۰۶): «در بیان رجوع و استقامت» (ص ۱۲۰-۱۰۷).

□ (۱۲۷۹ هـ)، پنڈت گوری شنکر عرف کول، نستعلیق خوش. (معین نظامی)

Aph III 8

ج. کیمیا

اکسیر

عمادالدین بن شیخ محمد.

□ سده ۱۱ هـ، در مجموعه Ph III 12 گذشت.

رأس الكیمیا و أسرار الاكسیر

ناشناخته.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 112 B گذشت.

شرح المكتسب

□ در مجموعه Ph III 12 گذشت.

عين الصنعة و عون الصنعة

مؤلف: ابوالحکیم محمد بن عبدالملک خوارزمی صالحی کاشی، در ۴۲۱ هـ [یا ۴۲۶

هـ، سزگین] در بغداد به عربی نگاشت.

ترجمه:

۱. ترجمه عین الصنعة و عون الصنعة

مترجم: ناشناخته.

برای کسانی که عربی نمی‌فهمند. در ۶ باب: ۱. اسما عقاقیر، ۲. تدابیر آن، ۳. آنچه از برای نقره کدام سازند و از برای زر کدام، ۴. آلات و ادوات، ۵. دارو عوض؟، ۶. چگونگی ترکیب و ترتیب.

آغاز:

الحمد لله الذی علم الانسان ما لم يعلم... اما بعد بدان که در زمان پیش علما و حکما بسیار بوده‌اند.

ر.ک: سزگین IV/292 که می‌گوید ترجمه فارسی در کتابخانه رام‌پور است و به کوشش مقبول احمد چاپ شده است و نیز مقاله B.B.Datta درباره همین ترجمه در *Memoirs of the Asiatic Society of Bengal*، ۱۹۲۹ م، ص ۴۶۰-۴۱۹.

□ ۱۵ ربیع‌الثانی ۱۳۱۸ ه تا ۱۵ جمادی‌الثانی ۱۳۱۸ ه، سید ولی قادری، به اجازت استاد محمد علی علوی، نستعلیق، ۱۴۲ گ.

شماره 6673

رساله در کیمیا

مؤلف: ناشناخته.

□ سده ۱۳ ه، نستعلیق، آغاز: ساختن نمک از بول آدمی یک دیگ آهنی یا کترّاهی بر دیگدان نهند، ۱۶ گ. انجام افتاده.

Aph III 75

163

مجموع الصنایع

ناشناخته.

□ ۱۱۹۹ ه، در مجموعه 6466 گذشت.

مقطعات عشقی

مؤلف: عشقی. «آنچه فقیر عشقی به عمل آورده و منتخب نموده، اینست.»
در ۵ باب: ۱. طهارت و تکلیس و تصعید، ۲. حقیقت انفاس، ۳. وجود اجساد، ۴. تیزابها، ۵. مرکبات وجود اکسیر احمر و ایض. مؤلف رباعیات خود را نیز آورده است.

آغاز:

مَنْت مرخالقی را که از کمال قدرت و جلال عظمت و کبریا بی صمدیت خویش
روح را آفرید.

□ ۱۹ جمادی الثانی ۱۲۳۳ هـ، بخط غریب نصر من الله فتح قریب، نستعلیق،
۲۰ گ.

Ph III 67
747

هفت احباب

مؤلف: حمیدالدین ناگوری و دیگران که البته دربارهٔ صحت انتساب آن تردید هست.
تاریخ تألیف: ۶۲۱ هـ؟
همان: مشترک ۸۴۱/۱: فهرستواره، ۳۹۹۰/۵.

آغاز:

حمد و ثنا قیومی را که عجز عقول ذریات آدم.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق مایل به شکسته معمولی، عنوانها شنگرف، ۶۸ گ. (معین
نظامی)

Aph III 2

د. زمین شناسی و سنگ شناسی

تنسوق نامه

□ سده ۸ هـ، در مجموعه Ph III 120 گذشت.

جواهر نامه

محمد بن منصور.

□ ۹۲۴ هـ، در مجموعه شیرانی 6234-6233 گذشت.

جواهر نامه، کتاب الجواهر: خاصیت جواهر

نصیرالدین طوسی.

□ در مجموعه Pd II 39 گذشت.

کیفیت اجساد و احجار و جواهر و ترکیبات

برگرفته از زهت نامه علایی.

□ سده ۸ هـ، در مجموعه Ph III 120 گذشت.

ه. علوم طبیعی (گیتی شناسی)

دانش نامه جهان

مؤلف: غیاث الدین علی بن علی امیران اصفهانی.

همان: مشترک، ۴۳۳/۱

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق جلی، سر لوح، ۲۶۶ گ.

Ph II 1

486

مجموعه صنایع

مؤلف: ناشناخته.

در ۴۲ باب و ۱۴۰ فصل. باب ۱. ساختن مروارید، ۲. ساختن لعل و یاقوت، ۳. رنگ

کردن...

آغاز:

حمد و سپاس بدیع‌الاساس مر حضرت صانع را که مجموعه جمیع موجودات نقطه

از.

همان: مشترک، ۴۶۳/۱.

□ ۱۰۶۴ هـ، در مجموعه PPh III 18 گذشت.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق ۸۷ گ.

Ph III 13

492

□ ۱۲ شعبان ۱۲۰۱ هـ / ۲۹ جیته ۱۸۴۴ ب، در عهد عالم شاه بادشاه غازی، دلپت
رای قوم کایتھ سری باشب کهره، در محلّه خردای پور، حویلی منو لعل نفال؟،
اکبرآباد، ۹۴ گ.

و. جانورشناسی، دام‌پروری، دام‌پزشکی، آداب شکار

اسپ‌نامه

□ نشانیها: باب ۶ علامت خریدن اسپ، ۷. شناختن چهار قوم اسپ و تأثیر آن، آغاز افتاده: شانزده یا هفده سال باشد. اگر اسپ در دندان خود؛ تاریخ کتابت ۱۸۵۲ م، بر مکان لاله کل کشور ولد بهوانی سهای متوطن بنگلور، ضلع سهارن پور، در آخر منظومه‌های اردو یادداشت شده، مهر: «کنج بهاری سهای ۱۲۲۹ هـ» (خاتمه).

شماره 6335

بازنامه

ناشناخته.

□ ۱۲۶۰ هـ، در مجموعه شیرانی 4845/1825 گذشت.

بازنامه

۲۹ فصلی. ناشناخته.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4845/1825 گذشت.

شکارنامه: بازنامه (منظوم)

تألیف شده در ۱۰۳۶ هـ.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4845/1825 گذشت.

□ ۱۲۹۵ هـ، در مجموعه شیرانی 4922/1910 گذشت.

تعلیم الصيد

عبدالله حسینی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4845/1825 گذشت.

□ ۱۲۹۵ هـ، در مجموعه شیرانی 4922/1910 گذشت.

حیات الحيوان

ترجمه: کمال‌الدین محمد دمیری (م ۸۰۸ هـ).

۱. خواص الحيوان

مترجم: محمد تقی بن خواجه محمد تبریزی، سده ۱۱ هـ.

همان: مشترک، ۴۲۹/۱.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق و نسخ خوش، عنوانها شنگرف، آغاز و انجام افتاده، آغاز:

را بسوزاند و بریزند فی الحال خون باز ایستد؛

انجام: تا باب الهاء ذکر هوم (حشرات ارض)، ۲۸۶ گ. (معین نظامی)

Aph III 15

خواص جانوران

ناشناس.

□ ۱۳۱۱ هـ، در مجموعه Kui Xi 15 گذشت.

دستورالصيد

مؤلف: محمد رضا بن خواجه یوسف شاهجهان آبادی.

در دیباچه می‌گوید که به کمک حسن علی خان بهادر عالمگیر شاهی مهارتی در شکار کردن

رسانیده بود.

در ۷۷ باب: ۱. معرفت جانوران گلاب چشم و سیاه چشم. ۲. مقدار دادن ادویه سفوف و حب به جانوران خرد و کلان. ۳. طیار (تیار) کردن جانوران گلاب چشم و سیاه چشم. ۴. صاف نمودن جمع جانوران پرنده و شکاری. ۵. شناخت بند شدن صاف و علاجش. ۲۰. قابو نمودن و شکار کردن به گلاب چشم و سیاه چشم. ۳۰. شناخت سینه خشکی و علاجش. ۵۰. شناختن برگردان و علاج او. ۶۰. جوش داشتن پارس و سیاه گوش. ۷۰. طیار کردن آهو. ۷۷. قابو کردن بر بندوق.

همان: مشترک. ۴۳۵/۱.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۹۷ گ.

شماره: 6256 (شیرانی)

طبّ الافراس

مؤلف: ناشناسی که شاگرد میرزا محمد بهجویگ سالوتری - زادالله عمره - بود.
در ۲ باب و ۱۲ مقاله. باب یکم در ۶ مقاله، مقاله اول در ۴ ربع، مقاله دوم در ۲ چمن، مقاله سوم در ۱۱ نوعه، مقاله چهارم در ۹ مسئله، مقاله پنجم در ۱۴ بحث، مقاله ششم در شبهه...
آغاز:

الحمد لله... بدان که این رساله موسوم است به طبّ الافراس حیاتی است که هر طالبی را از دریافت آن مطلوب کلی حاصل شود.

□ سده ۱۳ هـ، سید حیدر علی رضوی، به فرمایش خان صاحب محمدخان،
نستعلیق، موربانه زده، ۴۹ گ.

Ph III 65

862

طریقه تیاری بحری

قربان علی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4845/1825 گذشت.

فرس نامه

بدون نام مؤلف.

بدون تبویب. در شناخت و معالجه اسپان.

آغاز:

الحمد لله... این رساله‌ایست در بیان شناخت اسپ و آنچه بدان تعلق دارد و به تحریر درآید.

□ ۱۲۳۵ هـ، ترقیمه: «تمام شد فرس‌نامه در روز شنبه، وقت یک پاس روز برآمده، به تاریخ دوازدهم شهر رمضان المبارک ۱۲۳۵ تحریر یافت»، نستعلیق، ۵۶ گ.

Ph III 64
635

فرس‌نامه

رنگین.

□ ۱۲۴۸ هـ، در مجموعه Pph III 15 گذشت.

فرس‌نامه

بدون نام مؤلف.

آغاز:

الحمد لله رب العالمین... بر روشن ضمیران معنی آگاه مخفی و محتجب نماند که در کارخانه ایجاد و تکوین.

□ ۱۹ ربیع‌الثانی ۱۲۴۳ هـ، شکسته، ۱۳۰ ص.

Ph III 20A
1784

فرس‌نامه

ناشناخته.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 109 گذشت.

فرس‌نامه

ناشناخته.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 6884 گذشت.

ترجمه کامل الصناعيتين

مؤلف: ابوبکر بيطار بن بدرالدین. به عربی.

مترجم: محمد صدیق صدیقی مفتی لاهور (نسخه Ph III 97).

تاریخ تألیف: به نام احمد شاه [تیموری ۱۱۶۷-۱۱۶۱ یا درانی ۱۱۸۷ - ۱۱۶۰ هـ].

در شناخت اسپ و امراض و معالجه آن، در ۹ مقاله و ۱۶ باب: ۱. فضیلت جهاد و مجاهدان،

۲. اصل و نسب اسپان، ۳. آنچه شریک است اسپ در آن با آدمی، ۴. مخالف رگ اسپ.

آغاز:

خدای راست اقسام حمد و ثنا که آدم را از کارخانه فضل خود تاج «و لقد کرمنا بنی

آدم» بر سر گذاشته.

همان: فهرستواره، ۳۸۸۲/۵، بدون نام مترجم، ۳۸۸۵ با نام مترجم؛ مشترک ندارد.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۷۱ گ.

Ph III 97
1783

کلال چشم و سیاه چشم

□ ۱۲۹۵ هـ، در مجموعه شیرانی 4922/1910 گذشت.

مجربات سجن خانی

مؤلف: سجن خان بن تهی خان بن شہامت خان، قوم افغان، ساکن حیات نگر، بلده سنہیل

(هند)، در قصبه سرونج، در سده ۱۳ هـ.

در دیباچه می‌گوید:

«از قدیم الایام در خاندان این عاصی تجارت اسپان می‌شد. به سبب آن بزرگان

سابقین در فن سواری و معالجه شان یکتای زمانه شدند، چنانچه در ضلع مرقومه

[سنہیل؟] مشهور و معروف‌اند. این احقرالعباد به محبت مادری و پدری به سبب خوف

ضرب از سواری محروم مانده، روزگار علاقه‌داری نموده اوقات بسری می‌کرد و بر

اسموری والا بزرگوار تصویریده کتاب فرس نده خوانده از والد خود قرینه اسپان دریافته

چند روز معالجه اسپان کردم. در آن زمان اوستادان معالجه‌اش [کذا] احقر را به اتفاق

پسند می‌کردند. و چند روز در حالت بیکاری ازین اوقات بسری خود کرد. حالا از عرصه

چند سال در سرکار دولت مدار کمپنی صاحبان عالی‌شان انگریز بهادر بر عهده اخبارنویسی مأمور بودم. در قصبه سرونج مصروف است. ازین جهت ربط و ضبط حکمت اسپان موقوف ماند. اکنون این فقیر حقیر را روزی خیال بر این منوال گذشت... نسخه چند تجربه والد بزرگوار و چندین تجربه خود و بعضی نسخه متفرقه جمع نموده کتابی تیار کرده شد مجربات سجن خانی نام نهادم.»

در ۸۲ باب: ۱. تدبیر کُره اسپ. ۲. در میان دادن شیر و غیره کُره اسپ. ۳. رنگهای اصل و فرع. ۴. شناختن دندان و سال اسپ. ۵. عیب رنگ و شرعی و غیره... ۱۰. دادن روغن زرد... ۲۰. معالجه تب دق اسپ... ۳۰. معالجه اسپ که خون پیشاب کند... ۴۰. معالجه اسپ که مقعد از اندامش بیرون آمده باشد... ۵۰. در معالجه موتره اسپ... ۶۰. معالجه باد قولنج که اسپ را گرفته باشد... ۷۰. معالجه اسپ مادیه که کره را شیر ندهد... ۸۰. در شناخت مزاج اسپان که بر کدام طلعت است... ۸۲. معالجه متفرقه.

آغاز:

حمد و سپاس مرخدای را که عالم را از عدم مخفی به ظهور جلوه‌گری آورده.

□ ترقیمه: «تمت تمام شد کتاب سالوتر المعروف به مجربات سجن خانی مورخه نوزدهم شهر ذی‌الحجه ۱۲۹۱ هجری قدسی به روز پنجشنبه، کاتب‌الحروف عبد‌المذنب عبد‌المالک عفی عنه «نستعلیق، عنوانها شنگرف، ۷۷ گ.»

شماره: (شیرانی) 3311/306

مرآت الصید
الله یار جامی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4845/1825 گذشت.

□ ۱۲۹۵ هـ، در مجموعه شیرانی 4922/1910 گذشت.

۰۰

علوم غریبه

الف. تعویذات، جادو، شگون، عزایم، فالنامه، و...

ب. تعبیر خواب

ج. جفر

د. رمل

ه. فراست و قیافه شناسی

الف. تعویذات، جادو، شگون، عزایم، فالنامه، و...

اسرار قاسمی

حسین واعظ کاشفی.

□ سده ۱۱ هـ، در مجموعه Ph III 121 گذشت

جواهرالاسرار

محمد دهدار.

□ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

حروف

ناشناخته.

□ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

خواص اشیاء

□ سده ۸ هـ، در مجموعه Ph III 120 گذشت.

دم و وهم

ناشناخته.

□ در مجموعه ph III 133 گذشت.

زبدة اللواح

مؤلف: محمود بن محمد دهدار.

همان: مشترک، ۳۵۴/۱.

□ سده ۱۲ هـ. (بشیر حسین ۵۰۸/۳ - ۵۰۷ تاریخ ۱۱۰۰ هـ آورده، اما نسخه اصلاً فاقد تاریخ است)، ۵۰ گ.

شماره 6307 (شیرانی)

شگون جانوران

□ در مجموعه شیرانی 6261 گذشت.

طلسم اعجاز

کشن سنگه.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 123 گذشت.

فال نامه

مؤلف: ناشناس.

آغاز:

فال نامه حضرت محمد مصطفی ﷺ هر کاری و هر مهمی و مشکلی در دنیا پیش آید.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۳۳ گ.

شماره 6870

فال نامه حضرت یحیی پیغمبر

□ در مجموعه Pf II 3 گذشت.

فالنامه قرآن (منظوم)

ناشناس.

□ (۱۲۱۳ هـ)، در مجموعه 6884 گذشت.

کنوز المعزمین

ابو علی سینا.

□ ۱۲۹۸ هـ، در مجموعه 6649 گذشت.

مجمع الاسرار

مؤلف: غیاث الدین.

در دیباچه می‌گوید:

«در علم شناختن حالات رنج و راحت و افلاس و دولت و حیات ممات با علامات
خط و خال و موی بدن آدم و دریافتن احوال استقبال و ادخال یا قول و فعل و حال
شگون موجودات عالم و دیگر مطالب چند عجیب و غریب از نسخه‌های فارسی و
هندی... بوده از چیده و جستجوی نموده، مشتمل بر سی و دو باب جمع ساخته و این را
مجمع الاسرار نام نهادم.»

در ۳۲ باب: ۱. عمر و دولت و افلاس و راحت مرد از پای تا سر، ۲. شناختن هفت گوهر
بدن آدم که پوست و گوشت و خون و مغز و پیه باشد، ۳. رفتار و گفتار و صورت و ترس و
استقامت و اثر آن، ۴. پیمانه قد و هر یک اعضا، وزن در آب و اطوار ترقی و تنزل اثر آن، ۵.
سیرت آدم که از خاک و باد و آب و آتش و آسمان و اهل ارشاد باطنی و اهل ولایت... ۱۰.
سی و دو علامت راحت و دولت... ۲۰. پنج نوع شکل شاهانه و وزیرانه... ۳۰. شگون آواز
ماده شغال... ۳۲. شگون سگ.

آغاز:

به نام او که در «کن» کرد عالم نونلت آن را به لوح جسم آدم...
حمد بی حلا و ثنای بی عدد مر خالق را که نخته جسم مخلوقات حرف خط و خال و

موی.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۱۴۴ گ.

معرفت شانه

ناشناس.

□ در مجموعه Ph III 133 گذشت.

معوذات فی تشریح التعویذات

محمد اصغر علی آبرو تونکی.

□ سده ۱۴ هـ، در مجموعه 6291 گذشت.

نسبت اسماء انسان با بروج

□ ۱۲۹۸ هـ، در مجموعه 6649 گذشت.

نفوس نامه

ناشناس.

□ ۱۲۱۲ هـ، در مجموعه 6884 گذشت.

نور ضمیر

مؤلف: ناشناخته.

تاریخ تألیف: روزگار نورالدین محمد جهانگیر (۱۰۱۴-۳۷ هـ).

فالنامه‌ای است به روش مخصوص خود که در عبارت سرآغاز توضیح آن آمده است: «قاعده بر آوردن فال. اگر چه مؤلف در دیباچه این رساله نوشته، چون قریب الفهم نیست بنابراین به طریق اختصار به طرزى که زود به فهم درآید به قلم در می آورد... بیاید دانست که درین رساله دو دفتر است یکی شمسی و دیگری قمری و هر دفتر پنج جلد دارد و جلدهای مزبوره مشتمل است بر مطالب محتاجان و بر سر هر جلد حرفی ثبت کرده‌اند مثل سین و الف و نون و امثال آن و مطالب دفتر شمسی از قمری جداست. هر کس که مقصود او در دفتر شمسی باشد او را به دفتر قمری رجوع نباید کرد.»

در آغاز دفتر اول آمده «فرهنگ کتاب نور ضمیر».

ارزش فالنامه در آن است که اسامی امرای جهانگیری و اماکن جغرافیایی برای فالگیری در نظر گرفته شده است.

□ ۱۴ جمادی الاول ۱۱۵۰ هـ، انیت رام کوچهر، در بلدة حصار، نستعلیق، ۱۳۳ گ.

Ph III 110
1337

□ (۱۲۹۳ هـ) / ۱۱ جون ۱۸۷۶ م، بیج ناتھ ولد بلکی مل سیگل متوطن جالندھر، شکسته و معمولی بد خط، ۱۲۰ گ.

Pi XI 5
516

ب. تعبیر خواب

کامل التعبير

مؤلف: تفرلیسی.

آغاز:

سپاس مرخدای را که.

☐ ۲۹ رجب [۱۱۲۰ هـ] ۳ جلوس محمد معظم بهادر شاه، صادق خان، نستعلیق، ۲۸۲ گ.

مهر: «عمدة الحکما معتمد الملک حاذق الزمان حکیم محمد احسن اللہ خان، ۱۲۴۱ هـ (برگ یکم)

Ph II 2A
1869

☐ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، آغاز افتاده: اگر آن خواب الف و با بود، ۲۹۰ گ.

Ph II 2B
710

☐ ۲۹ رجب ۱۲۴۳ هـ، در لاهور، شکسته، ۲۵۲ گ.

Ph II 2
487

☐ ۱۲۹۲ هـ، در مجموعه Ph II 2C گذشت.

ج. جفر

اسرارالجفر

مؤلف: ابو صالح معين الدين محمد منعم بن شيخ منور قريشى العلوى جفرى الاعدادى و
قادرى الچشتى انصارى (نسخه ما)، سده ۱۲ هـ.

آغاز:

حمد و سپاس قادرى را كه قلوب عالميان را.

همان: مشترك، ۳۲۳/۱ كه نام مؤلف را «ابو صالح معين الدين محمد بن محمد منعم...»

نوشته است.

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه،
ص ۱۹۲ - ۶۶ (معین نظامی)

Aph III 16

☐ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

تحفة الحیدریه فی بعضی مسائل جفر المرتضویه
سید علی اصغر.

☐ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

جفر

امام جعفر صادق.

☐ ۱۳۰۶ هـ، در مجموعه Ph III 127 گذشت.

جفر

فضیل الله قادری.

□ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

رساله جفر

مؤلف: محمد منور بن علاء‌الدین بن صلاح‌الدین خان جفری اعدادی الانصاری الچشتی
القادری نجفی. (دیباچه)

در دیباچه می‌گوید:

«ابا عن جد مؤلف این موجز [در] علم تفسیر و حدیث... جفر و تفسیر و هندسه و طب و دیگر علوم غریبه دسترس و مهارت تمام داشتند. از ایشان علوم مذکور سینه به سینه رسیده و از آن فایض گردیده، چنانچه از علم جفر فواید چند جهت سعادت‌مند محمد منعم فرزندم می‌نگارد که از آن فایض گردیده به جناب پادشاهان... به وسیله آن قدیم‌الخدمتی خود به عرض رساند.»

در آن وقایع جالب تاریخی اورنگ زیب عالمگیر را نیز بیان کرده است.
از این خانواده جفری سه نسل را می‌شناسیم که رساله‌های آنان در این بخش یاد شده است.
ر.ک: اسرارالجفر، استخراج اسماء، رساله جفر.

آغاز:

الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین... می‌گوید محمد منور.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، ص ۹-۱۰. (معین نظامی)

Aph III 16

رساله جفر

مؤلف: شاید محمد منور بن علاء‌الدین جفری.

در بیان خواص و ترکیب اعداد حروف.

آغاز:

الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله‌اجمعین.

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق و نسخ خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه، ۲۶ - ۱۰.
(معین نظامی)

Aph III 16

جفر

ناشناخته. دو رساله.

☐ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

(رساله جفر در اسرار دعای نادعلی)

مؤلف: محمد منور (بن علاءالدین جفری اعدادی).

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی رسوله محمد و آله اجمعین... می گوید
اضعف العباد محمد منور که آنچه اسرار دعاء عالیہ نادعلی بر این ضعیف منکشف شده،
می نگارد.

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه، ص ۵۵ - ۵۳.
(معین نظامی)

Aph III 16

رساله جفر در استخراج اسماء (۱)

مؤلف: عبدالله بن مسعود. (دیباچه)

در ۵ فصل.

آغاز:

اما بعد می گوید و می نگارد عبدالله بن مسعود راقم این مختصر که از کتبهای
متداوله... قواعد استخراجیه را... انتخاب نموده... تا در وقت استخراج اسماء... آسان و
اسهل باشد.

ر.ک: مشترک، ۱/۳۲۲ رساله مشابه در موضوع.

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه، ص ۳۵ - ۲۶.
(معین نظامی)

Aph III 16

رساله جفر در استخراج اسماء (۲)

مؤلف: شیخ محمد منعم بن شیخ محمد منور علوی (دیباجه). سده ۱۲-۱۱ هـ.

در دیباجه می‌گوید:

«حضرت قبله‌گامی در علم مذکور [یعنی جفر] دسترسی که داشتند در عالم اظهر من الشمس است. از این جهت راجی... اکثر اوقات در حین حیات و بعد وفات به حسب ارشاد و تلقین ایشان... مشغول بود. چنانچه بعضی قواعد... در قید تحریر آورده بودم، لیکن اکثر اوقات استخراج... اسماء مبارک حضرات دوازده امام... و غیره اولاد ذوانساب ایشان از اسم... حضرت محمد... به طریقی که حضرت قبله‌گامی از حرفات نادعلی... خواص‌ها بر آورده‌اند مرکوز خاطر بود... درین ولا... حاجی الحرمین محمدعلی استدعای خود را مزید کردند، پس به جهت فرموده گرامی ایشان بر خود لازم و واجب گردانید.»

نگارنده شاید همان کسی است که اسرارالجفر (← همین بخش) نیز دارد یا پدر اوست.
ر.ک: مشترک، ۳۲۲/۱.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه، ص ۶۶ - ۵۶.
Aph III 16 (معین نظامی)

رساله جفر در استخراج اسماء (۳)

مؤلف: محمد منعم بن شیخ منور علوی.

در دیباجه می‌گوید:

«علم غریبه جفر که سینه به سینه از آبا و اجداد به این احقر رسیده و از آن بهره‌ور گردیده و اکثر از احکام به فضل الهی به احاطه تجربه آورده، جهت ارباب فطانت و ذکا می‌نگارد... قواعد اسم... محمد اورنگ زیب بهادر عالمگیر... تا... میر تیمور... در این مختصر مندرج نموده...»

آغاز:

المنه لله تقدس و تعالی که اجسام اهل اسلام را.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه،
ص ۱۹۸ - ۱۹۳. (معین نظامی)

Aph III 16

(رساله جفر در اسم ذات الله جل شانہ)

مؤلف: محمد منور (بن علاء الدین) نجفی علوی.

در دیباچه گوید:

«سبحان الله چه اسراری است در اسم ذات الله جل شانہ... این فقیر حقیر محمد منور النجفی العلوی از علم حروف- که عبارت از جفر باشد- دریافته، برای دانشوران صاحب بصارت می نگارد.»

آغاز: الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، عنوانها سنگرف، ص ۳۵۰-۳۵۳. (معین نظامی)

Aph III 16

جفر

آغاز:

توکلت علی الملک الحی القیوم ابتداء صدر کتاب خافیه جعفر امام صادق و او کتابیست محقق مصدق.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۰ گ.

Ph III 88

2017

جفر جامع

مؤلف: ناشناخته شاید از حسین اخلاطی.

ر.ک: مشترک، ۱/۳۳۵.

□ سده ۱۴ هـ، نستعلیق، برگ اول افتاده: از غوامض علم انبیاء و اولیاء است

رضوان الله تعالی علیهم... الا بنده، مخلص صالح که حضرت حق سبحانه تعالی،

۲۹ گ.

Pph III 22

1735

جفر جامع و خاییه (نه خافیه)

ناشناخته.

همان: مشترک، ۱/۳۳۵.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، در حاشیه نیز دو ستون دارد، ۹گ.

Ph III 87
2018

خلاصه قوانین الجفر

مؤلف: محمد منعم بن شیخ منور بن علاءالدین.
آغاز:

حمد و ثنای بی حد مر حضرت منعمی را که انتظام هر ده هزار عالم.
ر.ک: مشترک، ۱/۳۲۲ استخراج اسماء از همین مؤلف؛ ۱/۳۲۳ اسرار الجفر از فرزند او.

□ ۲۰ ربیع الثانی ۱۲۸۱ هـ/ ۲۲ ستمبر ۱۸۶۴ م، امیر بیگ خان ولد مرزا... یار بیگ
خان دهلوی، به مقام کاندله، ضلع مظفر نگر، نستعلیق، ۴۵گ.

Ph III 15
2990

مفاتیح المغالیق

مؤلف: محمد محمود دهدار عیانی.

تاریخ تألیف: ۹۷۶ هـ.

در عالم تکسیر و جفر، در ۱۲ فصل، مقدمه در بیان رموز نقطه و حروف.
آغاز:

الحمد لله الذی انزل علی عبده الكتاب انزل القرآن علی من هو اشرف عباده.

ر.ک: مشترک، ۱/۳۳۷ جواهر الاسرار و زبدة الالواح از همین مؤلف در این موضوع.

□ ۲۰ شعبان ۱۱۸۵ هـ، نستعلیق و نسخ خوش، بدون نام کاتب، در بلدة
مرشدآباد، سرلوح طلائی، عنوانها شنگرف، ۱۵۱گ.

Aph III 12

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق و نسخ خوش، آغاز و انجام افتاده، آغاز: «اصل نور روح
حضرت محمدی است»، انجام (تا فصل دهم): «و اشکال الواح سه در سه این
است به انواع نوشته می شود و الله اعلم و احکم»، ۱۴۲گ. (معین نظامی)

Aph III 12A

مفتاح الغیوب

موسی هروی.

□ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

منتخب الاستخراج

مؤلف: محمد منور جفری اعدادی که برای پسرش محمد منعم (نک: اسرارالجفر) نگاشته است.

در دیباچه می‌گوید:

«وقت تعلیم قواعد جفریه به سعادت‌مند محمد منعم، اتفاق مطالعه کتب می‌افتاد... به نظر اکثر فواید انتخاب نموده، در این مختصر منضبط گردانیده شد و به سی «نوع» مشتمل ساخت.»

آغاز:

حمد بی‌حد مبدعی را که به قوت ابداعی خود از ترکیب حروف و اعداد مطلوب.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته خوش، عنوانها شنگرف، در مجموعه، ص ۲۷۸ - ۲۱۸.
(معین نظامی)

Aph III 16

منعمیه در احوال آل تیمور

ناشناخته.

□ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

د. رمل

انتخاب دل (منظوم)

مؤلف: دل (تخلص).

ای دل از رمل دفتری بگشا طالبان را طریق آن بنما

(۳ الف)

در باره نام رساله گوید:

شد تمام این عجوبه نسخه رمل نام از انتخاب دل شد عقل [کذا]
در «سبب نظم» گوید که وی به گفته استادش انوار الرمل و سرخاب الرمل را به رشته نظم
کشیده است، هر چند پیشتر «بسمل» تخلصی این کار را به گفته همان استاد آغاز کرده بود، ولی
به سرانجام نرسانید.

کرده ام نظم بیت یک دو هزار لیک بر عجز می کنم اقرار

آغاز:

ابتدا می کنم به بسم الله وحده لا شریک له بالله

□ ۱۱۷۶ هـ - غلام رسول، نستعلیق، چهار ستونی، ۸۵ گ.

انوار الرمل

مؤلف: عبدالغنی حافظ شیرانی.

آغاز:

شکر و سپاس بی حد و بی مقیاس آفریدگاری را.

همان: مشترک، ۳۲۴/۱.

□ نستعلیق مایل به شکسته معمولی، عنوانها شنگرف، در مجموعه،
گ ۱۶۸-۳۹. (معین نظامی)

Aph III 49

□ سده ۱۳ هـ، برگ‌ها به هم چسبیده، آب دیده، موربانه زده، انجام افتاده.

شماره: 6644

تسهیل الرمل

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

الحمد لله... بدان که علم رمل از معجزه پیغمبری بود از پیغمبران بنی اسرائیل.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۲ گ. بر ظهیریه اشعار فارسی و عربی و ملمعات سروده
فقیر محمد متخلص به ضیا.

Ph III 12
2851 (تکرار شماره)

جلیل الرمل

مؤلف: نورالدین حسین خان که خود را از فرزندان جعفر طیار و بنی هاشم خوانده است و می‌گوید که پدرش در زمان جعفرخان ناظم بنگاله از هندوستان به بنگاله آمد و تا زمان نواب علاق الدوله؟ سرفراز خان نیابت امور ملکی داشت و در علوم و فنون بی نظیر بود. چنان که در پهلوی، شیرازی، منطق، معانی، هندی، دیوناگر، فارس ناگر، بنگالی، پوتھی هنود (شامل سانسکرت، سام بید، ججر بید، اتهرمن بید) علم ارش؟ (شامل توریت، انجیل، زبور) و نجوم و طبابت و رمی و سیاق و رمل و تکسیر و جفر و کسب ریاضت از برادر خود حاجی محمد حسین گرفت. حاجی محمد حسین شاگرد سید محمد رضا نبیره میر محمد غوث گوالیری بود. مؤلف هنوز ۱۴ ساله بود که پدرش درگذشت. بعد از فوت پدر، مؤلف به خدمت سید شاه

اسد اللہ حسینی شیرازی و سید شاہ جلیل حسینی رسید و کسب علوم کرد و این کتاب را برای همان شاہ جلیل تألیف کرد.

در دو باب: ۱. احوال احکام جمیع امور دنیا، ۲. احوال احکام برآوردن اسم مسائل و اشیای دافین.

مؤلف نام ۵۲ منبع خود را - برخی با نام کتاب و برخی با نام مؤلف - برشمرده است. از آن میان آنچه برای من غریب و تازه بود، یادداشت می‌کنم: وصول الورد، رسالۃ کله کیود، تربیت الرمل، حسین محال، بیابانکی، باباکوهی، زین الرمل، کامل الحصول، جهان الرمل، میر عبداللہ، روضۃ الرمل.

آغاز:

حمد و سپاس آن خلّاقی رامی‌بایستی که از مشت کرۃ خاک آدم علیه السلام را بیافرید.

□ سده ۱۳ هـ ، نستعلیق، ۹۲ گ، ناتمام.

شماره: 6831

رسالۃ رمل

محمد دیان اللہ.

□ در مجموعه 6693 گذشت.

(کتاب) رمل

ناشناخته. توجه به آغاز و ترقیمه شود.

آغاز:

پس آن مزاج که یکی غالب بود و سه مغلوب، چهار صورت تقاضا کند... فصل اوّل در بیان سعادت و نحوست اشکال... فصل دوم در بیان شهادت.

□ ۱۳۰۰ هـ ، ترقیمه: «الحمد لله که این کتاب فیض انتساب که نامش معلوم نیست و از اوّل چند ورق ندارد بقلم شکسته رقم احقر عباد اللہ الصمد ابو محمد عبداللہ خلف الصدق مولوی شیخ احمد مغفور میرور سکنه دارالسرور پسرور

بتاریخ ۳ رمضان المبارک ۱۳۰۰ بوقت شب تحریر یافت، نستعلیق شکسته آمیز،
ک. ۱۵۵.

Pph III 21
1689

زبدة الرمل (منظوم)

مؤلف: محمد معین.

تاریخ تألیف: ۷۰۶ هـ.

آغاز:

هر که را عقل راهبر باشد کار او سر بسر چو زر باشد

همان: مشترک، ۱/۳۵۵.

□ ۱۱۹۹ هـ، ترقیمه: «تمام شد زبدة الرمل به خطوط مختلفه برای فقیر غلام محمد بن حکیم محمد اسحاق، روز جمعه، هفتم جمادی الثانی ۱۱۹۹ هـ»، نستعلیق مایل به شکسته، عنوانهای شنگرف، ۳۷ گ. (معین نظامی)
مُهر: ۱. «عزیزالدین رضا ۹۱» (الف) احتمال قوی دارد که وی فقیر عزیزالدین رضا لاهوری (۱۲۶۲-۱۱۹۱ هـ) است و سال تولد خود را در مهر قرار داده است. یکی از مهرهای او با عبارت کنده «خادم الفقرا عزیزالدین رضا» است. ر.ک: شریف الثواریخ، ج ۳، بخش ۶، ص ۸۴.
۲. «غلام محمد بن حکیم محمد اسحاق»
نامش در ترقیمه آمده، وی فردی شناخته شده است. حکیم محمد اسحاق لاهوری (۱۱۹۱-۱۰۸۰ هـ) سه فرزند به نام حکیم عبدالله، حکیم غلام محمد و حکیم خدا بخش داشت. تذکره اسحاقیه، به فارسی در طب از تألیفات اوست (مشترک، ۱/۵۲۸) و این حکیم عبدالله همان کسی است که فقیر غلام محیی الدین لاهوری (۱۲۴۱-۱۱۶۶ هـ) را تربیت کرد و فقیر عزیزالدین رضا پسر ارشد فقیر غلام محیی الدین است. (ر.ک: شریف الثواریخ، ج ۳، ح ۵، ص ۷۸، مجله نقوش، ویژه نامه لاهور، فوریه ۱۹۶۲ م، ص ۸۰۷). ارتباط این نسخه با «فقیر خاندان» لاهور مسلم است.

Aph III 49

□ ۱۲۵۷ هـ، در مجموعه 6693 گذشت.

□ در مجموعه 6427 گذشت.

سُرخاب (رمل): خیرالرمل

مؤلف: سرخاب. در دیباچه گوید: «بندۀ پر عتاب سرخاب مدّت چهل سال پیروی در دین علم می‌کردم.»
همان: مشترک، ۳۴۳/۱.

□ ۵ ربیع الثانی ۱۱۸۳ هـ، در ادوئی، نستعلیق، ۱۹۴ گ.

شماره 6650

قواعد الهدایت

هدایت الله منجم شیرازی.

□ ۱۲۳۶ هـ، در مجموعه Ph III 5 گذشت.

مظاهر

ابو الهادی علیم رمضان.

□ در مجموعه Ph III 127 گذشت.

مغز العلوم

مؤلف: محمد عطای لاهوری که این رساله را در بهرت پور تألیف کرد.

آغاز:

الحمد لله... اما بعد چنین گوید که من بعد!! محمد عطای لاهوری.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۰۳ گ.

Ph III 5A

2711

منسوبات خانه‌های شانزده گانه

مؤلف: ناشناخته.

آغاز: در بیان موضوع علم و منسوبات خانه اول.

□ سده ۱۳ هـ ، نستعلیق، ۲۲۵ گ.

Ph III 144
2499

نهاية العقول و نهاية الوصول

مؤلف: ناصر بن محمد حيدر رمال شيرازى.

آغاز:

الحمد لله... بدان اسعدك الله تعالى كه اين الفاظ ناصر بن محمد حيدر رمال كه به

اشارات... حسيني بن علي العلوي.

ر. ك: مشترك، ۳۷۲/۱.

□ سده ۱۳ هـ ، نستعلیق، انجام افتاده، ۵۶ گ. اندازه بزرگ به اصطلاح جهازی.

Ph III 124
2335

هدایت الرمل

مؤلف: هدایت الله منجم شيرازى.

همان: مشترك، ۳۶۱/۱.

□ ۵ رجب ۱۲۵۱ هـ ، موتی لعل ساکن کاندله (کاندهله)، حسب الارشاد مرزا امیر

بیگ خان جمعدار سواران، نستعلیق، ۱۳۳ گ.

Ph III 147
2547

ه. فراست و قیافه‌شناسی

قیافه، رساله در علم

□ در مجموعه شیرانی 6333 گذشت.

هدایت الصدر

مؤلف: صدرالدین محمد «فایز» دهلوی بن زبردست خان.

«در عنفوان شباب رساله چند در علم قیافه به مطالعه درآمد. بناء عليه کلمه چند درین باب مرقوم نمود و این رساله را به هدایت الصدر موسوم ساخت.» (دیباچه)
آغاز:

حمد بی حد صانعی را سزاست که در تصویرخانه عالم به فحوای لقد خلقنا الانسان...

□ سده ۱۲ هـ، احتمالاً به خط مؤلف، نستعلیق، ۱۱ گ.

مهر ۱/ «صدرالدین محمدخان ۱۱۳۴» (ظهریه)

۲/ «لایملک...»

یادداشت: «غرّه جمادی الثانی داخل کتابخانه شد ۱۱۳۵» (ظهریه)

Ph III 115

1135

□ ۱۲ گ، در خاتمه فرهنگ لغات عربی ای که در رساله آمده است. با همان دو مهر

و همان یادداشت با همان تاریخ.

Ph III 115A

1136

۱۲

علوم تجربی

الف. پزشکی، داروسازی و جراحی

ب. مکانیک

ج. آشپزی

د. باغبانی، درختکاری، کشاورزی

الف. پزشکی، داروسازی و جراحی

آتشک

همان که به نام عمادالدین محمود شیرازی ثبت شده است.

□ در این نسخه نام مؤلف نیامده است، سده ۱۲ هـ، نستعلیق، در مجموعه ۴۶ الف - ۲۰ ب.

Ph III 122
608

اختیارات بدیعی

مؤلف: زین عطار شیرازی.

همان: مشترک، ۴۷۷/۱.

□ سده ۹ هـ، نسخ، ۱۶۸ گ.

Ph III 103
1504

الاعراض الطبیعه و المباحث العلائیه

مؤلف: میر اسماعیل جرجانی.

همان: مشترک، ۴۸۶/۱.

□ ۲ ذیقعد ۱۲۱۷ هـ، ترقیمه: «سید قادر علی ساکن راحت کده در دور نواب حیات محمدخان به دیوانگری میان وزیر محمدخان در قلعه داری شهاکر بهوری سنگه.

بنده در قلعه اسلام‌نگر نوکر بود به دروازه لاله مهتا رای، درکنج نیاز مندی از طریق دوستی سکونت می‌داشت، تحریر یافت. به تاریخ دویم شهر ذوالقعدة، به روز جمعه، به وقت نماز نوشته شد.»
۱۲۱۰ فصلی مطابق ۱۲۱۷ هجری (ص ۱۰۹)، نستعلیق، شامل کتاب اول و دوم، انجام افتاده، ۲۱۲ ص.

شماره 11066

الفاظ الادویه

مؤلف: ناشناخته.

آغاز:

بدان که این رساله ایست مسمی بالفاظ الادویه که مشتمل است بر طبایع انسانی و ادویه.

□ ۸ صفر ۱۲۵۱ ه. محمد عثمان، در کابل، نستعلیق، ۴۸ گ.

Ph III SB

491

أَمَّ الْعِلَاجِ

مؤلف: امان الله خان حسینی.

آغاز:

الحمد لله جان دارویی که مزاج به خردی.

همان: مشترک، ۴۹۲/۱.

□ سده ۱۲ ه. نستعلیق، ۹۱ گ.

شماره 6258 (شیرانی)

بحر الجواهر

مؤلف: محمد بن یوسف طیب هروی.

همان: مشترک، ۴۹۷/۱.

□ ۹۵۵ ه. ترقیمه: «تمت کتابت هذا الكتاب بعون الملك العزيز الوهاب في سلخ

شهر شعبان فی البلدة سمرقند علی ید العبد الضعیف میر محمود بن محمد شریف
غفرالله ذنوبه سنه خمسہ و خمسین و تسع مائه، نسخ، ۲۳۷ گ.

شماره 9025

□ ۱۲۱۴ هـ، ترقیمه: «تمت هذه النسخة المسمى بحر الجواهر بيد الضعیف... (با
حذف کلمات شکسته نفسی) محمد اکرم بن حکیم محمد احسن خان بن خواجه
محمد افضل ابن حاجی محمد قاسم بن خواجه محمد هاشم بن خواجه محمد
مهدی خواجه زاده از اولاد حضرت خواجه عبدالله [کذا: عبیدالله] احرار، متوطن
بلدة هرات، فی بلدة المعظمه شاه جهان آباد فی تاریخ سبعة و عشرين من شهر
جمادی الاولی ۴۲ شاه عالم پادشاه غازی مطابق ۱۲۱۴ هجری نبوی صلی الله علیه
و سلم تحریر یافت»، نستعلیق معمولی، ۳۲۴ گ.
مهر کاتب: «محمد اکرم خان ۱۲۱۶» (خاتمه)

Ph III 31

500

بیاض طبّی (ناشناخته)

□ تاریخ کتابت ۱۷ جولای ۱۹۳۳ م. با یادداشت حکیم عبدالمجید عقیقی که
می‌گوید این بیاض نوشته یکی از دوستان بنگالی اوست و عقیقی در ۸ جون
۱۹۴۱ این بیاض را به کتابخانه عقیقی، دهلی اهداء کرد. بعداً حکیم عقیقی
کتابخانه خود را در سال ۱۹۴۹ م به دانشگاه پنجاب، لاهور بخشید.

شماره $\frac{6684}{2}$

تحفة المجربات

مؤلف: حکیم بقا (با خط تازه تر).

در ۷۸ باب: ۱. علاج درد سر، ۲. علاج ماخولیا، ۳. علاج صرع، ۴. علاج خون بینی، ۵.
علاج نزله...، ۲۰. علاج خون شکم...، ۵۰. ساختن عطریات...، ۷۸. علاج ستوران.

□ ۱۱۹۴ هـ، ترقیمه: «تمام شد نسخه متبرکة میمونه تحفة المجربات به دستخط
رکیک فقیر حقیر احقر العباد امیت رای ولد سیوک رام، غلام از غلامان سلسله علیه
عالیه حضرت محبوب سبحانی قطب ربّانی حضرت غوث الاعظم نورالله صریحه
و مرقدہ، به تاریخ بیست [و] پنجم ماه ذی الحجّه [یعنی ۱۱۹۴]، نستعلیق، نام

مؤلف حکیم بقا با خط تازه تر، ۶۸ گ، سپس پزان سکه، منظومه پنجابی در طب،
۱۶ گ.

شماره 6783

تحفة المجربات، انتخاب از...

مؤلف: ناشناخته، شاید خود کاتب (درگا پرشاد پنڈت کول) گزیده است.
بابها: در علاج درد سر، علاج نزله، درد چشم... علاج لقوه، علاج قولنج... علاج زخم
شمشیر و کارد و خنجر، علاج یرقان. علاج تبها تا علاج درد زانو.
آغاز: این نسخه‌جات از کتاب تحفة‌المجربات استنباط کرده، چنان به تفصیل ذیل رقم‌پذیر
خامه معطر شمامه می‌گردد.
ر.ک: مشترک ۵۱۸۵۱۹/۱ دو کتاب جداگانه با این نام.

۱۲۴۷ هـ، ترقیمه: «به تاریخ بیستم ماه دسمبر ۱۸۳۱ عیسوی مطابق سوم ماه
رجب‌المرجب ۱۲۴۷ هجری... از دستخط... درگا پرشاد پنڈت کول به طریق شوق
و فرصت بیروزگاری [=بی‌کاری/بی‌شغلی] نگارش یافت.» در مجموعه، گ ۱۱۳ -
۹۷. (معین نظامی)

Aph III 31

تحفة المؤمنین

مؤلف: محمد مؤمن تنکابنی.

همان: مشترک، ۵۲۱/۱.

۱۲۳۶ هـ، محمد بخش بن غلام رسول حکیم، درگذر تلواره، نستعلیق،
۱۰۲ گ. از کتابهای گنجینه حکیم محمد موسی امرتسری بود.

شماره 14476

۴ شعبان ۱۲۵۴ هـ/۱۰ کانک ۱۸۹۵، روز چارشنبه، فیض‌الله ولد امام بخش بن
سعدالله لاهوری.

هزار شکر که امروز تحفه گشت تمام

بپاس خاطر بهایی شفیق گویند رام

نستعلیق، ۴۴۱ گ.

Ph III 150A

2757

□ ب ت، نستعلیق خوش‌هندی، سرلوح زیبا، حاشیه و شمشه‌های طلایی، نسخه دربار به نظر می‌رسد، ۳۳۰ گ.

یادداشت ظهیری: «الجزو الاوّل من کتاب تحفة المؤمنین فی علم الطبّ از غلام محیی‌الدین قوم تُرک، سکنه ارمیه، به قیمت مبلغ بیست و یک روپیه بقید خرید آورده شد. تاریخ بیست و سوم شوال ۱۲۶۱ هـ. صاحب خاتمه» زیر آن مهر او: «روح دل من علی گوهر است ۱۲۶۱»

Ph III 150

2574

جامع الفوائد

مؤلف: یوسف بن محمد یوسفی.

همان: مشترک، ۵۳۶/۱.

□ ۱۴ اسوج ۱۲۴۶ هـ، محمد عباس ولد غلام رسول ولد میان محمد ولد میان

محمد نقی، نستعلیق، ۴۸ گ.

مهر کاتب: ۱. «محمد عباس ۱۲۶۱»

۲. «عباد الله»

شماره 8894

□ ۲۵ مانگه ۱۸۹۴ ب، امیر سکه بان، در لاهور ڈیره متوقف چهاؤنی؟، نستعلیق،

گ ۴۵ - ۱، سپس دلائل نبض، یوسفی گ ۴۶، سپس چند رقعه با تاریخ کتابت شوال

۱۲۵۳ هـ.

Ph III 6

490

□ ۲۵ شعبان، بدون سال، سده ۱۳ هـ، عمر بخش بن جمال بن رحمت الله ساکن

موضع گرانین، برای برخوردار بوتها [بوتّا]، نستعلیق ۶۹ گ.

Ph III 6A

6858

حدود الامراض (عربی)

محمد اکبر ارزانی.

□ ۱۲۵۷ هـ، در مجموعه Ph III 141 گذشت.

خفی علایی

مؤلف: اسماعیل جرجانی.

همان: مشترک، ۱/۵۵۰.

□ ۲۹ شوال ۱۲۹۷ هـ، غلام حسین، از روی طبع مطبع صدیقی، نستعلیق، موربانه زده، نسخه کامل.

شماره: 9232

□ ۱۳۰۳ هـ / ۱۶ بهادون ۱۹۴۳ ب. ترقیمه کلاً دستخوردگی دارد و نام اصلی کاتب و پدرش و سکونت و برای کسی که نوشته شد به این صورت تغییر یافته است: «نصرالدین بن شاه محمد ساکن نوابند تحصیل پسرور ضلع سیالکوت برای پاس خاطر محمدالدین بن نصرالدین بن میان شاه محمد ساکن اکبرآباد تحصیل و ضلع سیالکوت»، نستعلیق. بدون برگشمار.

شماره 11074

خلاصه العیش عالمشاهی

مؤلف: مظہرین مظفر، روشن الدوله رستم جنگ ظفرخان.

تاریخ تألیف: ۱۱۷۷ هـ.

آغاز:

حمد بی قیاس و ستایش با سپاس آفریدگاری را.

همان: مشترک، ۱/۵۵۵ - ۵۵۴.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، انجام افتاده، باب ۱۸ ناتمام و باب‌های ۱۹ و ۲۰

ناتواشته، ۶۷ گ.

Pph II 17

1637

خلاصه القوانین

مؤلف: محمد علوی خان حسینی (دیباچه).

باب اول در امراض سر.

آغاز:

پس از تحمید خدای عزّ و جلّ و نعت نبی مُرسل محمد علوی خان حسینی رساله

مختصر در فن طبابت مسمی به خلاصه القوائین می نگارد و بر صفحه روزگار یادگاری می گذرد.

ر.ک: مشترک: ۵۵۵/۱ خلاصه القوائین العلاج از حکیم علوی خان شیرازی که کتابی دیگر است.

☐ سده ۱۳ هـ ، تا برگ ۱۴ خط شکسته، سپس نستعلیق معمولی، ۴۸ گ، ناتمام.

Aph III 18

139

دستورالعلاج

مؤلف: سلطان علی خراسانی.

همان: مشترک، ۵۶۵/۱؛ فهرستواره، ۳۴۵۴/۵

☐ سده ۱۲ هـ ، نستعلیق، ۱۲۱ گ.

شماره 13276

☐ ظهريه: «الجزو الاول كتاب دستورالعلاج بتاريخ سوم ماه رمضان شروع به نوشتن نموده شد»، نستعلیق، انجام افتاده، بدون (دیباچه) ۲۴۷ گ.

شماره 6516

☐ ۵ صفر ۱۲۴۳ هـ ، الهداد، نستعلیق، ۲۲۴ گ.

شماره 13039 (موسی)

☐ سده ۱۴ هـ ، در مجموعه Ph III 112B گذشت.

دلایل البول

عبدالغنی قادری.

☐ سده ۱۳ هـ ، در مجموعه 8973 گذشت.

دلایل البول

یوسفی.

☐ سده ۱۳ هـ ، در مجموعه Ph III 60 گذشت.

دلایل النبض: کیفیت نبض

عبدالغنی قادری.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه 8973 گذشت.

دلایل النبض

یوسفی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 60 گذشت.

ذخیره خوارزمشاهی

مؤلف: اسماعیل جرجانی.

همان: مشترک، ۵۷۸/۱.

□ بخش اول کهن‌تر، سده ۱۰ هـ، بخش آخر پسین‌تر، سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۳۱۷، گ.

Ph III 149
2594

□ ۱۳ ذوالقعدة ۱۱۸۴ هـ، کتاب پنجم و ششم، نستعلیق، ۳۶۹، گ.

Ph III 149
2591 (تکرار شماره)

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق، آغاز: کتاب هفتمین از ذخیره خوارزمشاهی در اورام،

Ph III 149
2594 (تکرار شماره) ۸۷، گ.

ریاض الادویه

مؤلف: یوسف بن محمد یوسفی هروی.

همان: مشترک، ۵۸۸/۱.

□ ۱۲ ربیع‌الثانی ۱۱۰۸ هـ، کتاب و مالک شیخ عبد‌الکریم ولد شیخ

عظمت‌الله عرف ملاروضی ابن شیخ نظرالله ابن شیخ کالی بن شیخ امان‌الله بن

شیخ بهار بن شیخ سعادت بن شیخ محمدباقر ساکن مکن پور، برای خواندن

برخورداران نظام‌الدین و امام‌الدین و امین‌الدین و اصلح‌الدین و موج‌الدین،
نستعلیق، ۱۱۰ گ.

Ph III 93A
1699

□ ۱۶ جمادی‌الثانی ۱۱۹۰ هـ، به روزگار شاه عالم، سید عبدالصمد ولد سید
روشن علی خان، در بهادرپور، نستعلیق، ۱۰۴ گ.

Ph III 93
1870

زاد المسافرین

مؤلف: محمد مهدی بن علی نقی الشریف الطیب همدانی.

تاریخ تألیف: ۱۰ صفر ۱۱۴۱ هـ، در اصفهان.

در خاتمه کتاب می‌گوید:

«تسوید این اوراق در هنگام پریشانی حال و شکستگی بال و ضعف بدن و اسیری در وطن در
دارالاحزان اصفهان در ایام شدت و اوقات محنت در ازمنه افتنان و اوان انقلاب دوران در زمانی
اندک که آخر آن عاشر شهر صفر... ۱۱۴۱ هجری بود، اتفاق افتاد.»
و در دیباچه گوید:

«چون دوست روحانی... میرزا محمد اسماعیل... در این اوان مقرون به فتن و حدثان از وطن
مألوف گریزان و اکثر اوقات را به سیر بلدان می‌داشت، از این داعی خواهش نمود که رساله‌ای
ترتیب دهد به آنچه مسافر را در حفظ صحت در سفر و تدبیر و احتراز در حضر ضرور است... لذا...
تسوید ورقی چند نمود.»

در ۲ «مطلب»: ۱. تدبیر مسافر و قوانین حفظ صحت ایشان و تدبیر اموری که مسافران را
غالباً اتفاق می‌افتد. ۲. در معالجه صنفی چند از بعضی امراض که بدون مراجعه به طبیب توان
معالجه نمود.

آغاز:

سپاس افزون از خواهش بیماران به شفا.

ر.ک: فهرستواره، ۳۴۹۳/۵ که نسخه چاپی را نیز نشان داده است.

□ ۱۲۶۱ هـ، ترقیمه: «تم الكتاب... بید العبد الذلیل محمد ابن المرحوم ملا

اسماعیل مع ملحقاته فی عرض اسبوع ۱۲۶۱ هـ، نسخ ایرانی، عنوانها شنگرف، ۱۵۲ گ.

مهرها: ۱. «لا اله الا الله الملك الحق المبين عبده ابن اسماعيل محمد ۱۲۶۷» به خط ملاعلی محمد حکاک به قلم نستعلیق (برگ ۱ و برگ ترقیمه).

۲. «العبد الذلیل محمد ابن اسماعیل» به قلم ثلث (برگ ۱).

ملحقات و یادداشتهای: کاتب نسخه به ملحقات اشاره کرده است «این ملحقات کتاب زاد المسافرین است» که تماماً یادداشتهای طبّی است و آنها را با «تمام شد نسخه مجربات» به پایان رسانیده و امضای «العبد الذلیل محمد ابن المرحوم ملا اسماعیل فی شهر ذیحجه الحرام ۱۲۶۱» (۱۶۷ ب) دارد. در برگ ۱۶۸ الف - ۱۷۹ «ایضاً ملحقات» دارد که اینها نیز یادداشتهای طبّی است. در آن سوی نسخه در ۱۳ برگ یادداشتهای تاریخی ارزنده عصر مؤلف و بیشتر وقایع مربوطه در سالهای ۱۲۸۴ - ۱۲۶۳ هـ است که در شیراز اتفاق افتاد و خودش به آنها به عنوان «تمت تاریخ واقعه شیراز» ضبط نموده است. تمام یادداشتهای به خط کاتب نسخه است و در خاتمه آنها فرزند او تاریخ فوت کاتب را بدین الفاظ نوشته است: «تاریخ مرحمت پناه والد یعنی حاج ملا محمد طاب شاه چهار ساعت از یوم الاربعاء، خامس و عشرين رجب المرجب ۱۲۸۵ هـ به رحمت الهی واصل گردید. رحمة الله و علیه، مطابق بالفظ «غفره» و همانجا تاریخ وفات زهرا بی بی ۱۵ جمادی الثانی ۱۲۹۴ به وقت زوال ظهر و تاریخ فوت خانم صاحب او اواخر ذیقعده الحرام ۱۲۹۴ هـ نیز ثبت شده که قطعاً این بانوان از خانواده کاتب بوده‌اند. اما از ملحقات زاد المسافرین دو سه یادداشت نقل می شود.

- «به تاریخ ۲۴ شهر ربیع الثانی ۱۲۶۳ به سبب نزاع بازار مرغی، سردزکی صاحب اختیار سرنصرالله برادر باقر سردزکی را برید.»

- «به تاریخ هشتم شهر رجب المرجب ۱۲۶۳ هـ ملا محمد تقی مجتهد خراسانی فوت شد فاضلی بود بی بدل رحمة الله علیه.»

- «به تاریخ ۱۸ شهر شعبان ۱۲۶۳ ثانیاً وبا در شیراز ظاهر شد و یوم به یوم شدت کرد. خدا رحم کند. تا به تاریخ ۲۷ شهر شعبان مزبور پسر مرحوم ملا محمد تقی مجتهد مذکور که جوان محجوبی بود، در وبا فوت شد... و از وبا در شیراز به تدریج بسیاری مردند و طول کشید تا آخر ماه رمضان ۱۲۶۳ هـ و باز در شوال بود...»

بر مبنای این یادداشتها می توان مقاله‌ای مفصل تهیه کرد و دریچه‌ای از تاریخ نیمه دوم قرن ۱۳ ه در شیراز را گشود. (معین نظامی)

Aph III 52

سته شریف

مؤلف در خاتمه کتاب می گوید: «وصل سوم در بُردن ناخن مطابق کتب شرعیه الهیه رقم پذیر شده به عبارت نظم که از تألیفات قبله گاهی این احقر که اسم مبارک آنها حافظ محمد تابع است عفی الله عنه» و در «فتح باب ۱۴ (وصل پنجم)» می گوید: «چون قبله گاه جامع این اوراق سامح در کتاب احکام حق به تقریب تحقیق سایه اصلی آورده اند بعینه همان عبارت نظم را اینجا آورده شده» و در آن صحبت از سایه لاهور شده است. پس گردآورنده فرزند حافظ محمد تابع [لاهوری؟] است.

تاریخ تألیف: ۱۰۵۵ ه. بنابراین «سته شریف» الاجزا که هم تاریخ شریف این موجز است. در ۱۴ «فتح باب» و هر فتح باب در چند وصل: ۱. تقسیم اسباب، ۲. ماکول و مشروب، ۳. آبها، ۴. شراب، ۵. حرکت و سکون بدنی، ۶. ریاضت، ۷. عوارض نفسانی، ۸. ۹. دلک؟، ۱۰. احتباس، ۱۱. جماع، ۱۲. حمام، ۱۳. تدبیر مسافران، ۱۴. فواید شتی.

آغاز:

بعد از حمد حکیم علی الاطلاق و درود شافی اسقام اهل آفاق بر روشن ضمیر دانشور مزاج شناس.

□ سده ۱۲ ه، نستعلیق، ۷۴ گ.

شماره 6666

سته ضروریه

یوسفی.

□ سده ۱۳ ه، در مجموعه Ph III 60 گذشت.

سدها ساگر

مؤلف: چهر سنگه.

«چند شعر بر تفصیل اجمال [!!] نایکا بهید به قلم در آورده به سدها ساگر موسوم ساخته.» (دیباچه)
در علم زن‌شناسی از دیدگاه هندوست با دوهڑه (دوبیتی) های هندی.
اولین عنوان: بیارستکاررس.

□ دو نسخه دو بار در بیاض تحریر شده است، خط شکسته با مهر روشن لعل
۱۲۰۸ هـ

Pi VII 55
1915

شرایط جراحی

مؤلف: ابوزین کحّال.

تاریخ تألیف: به نام شاهرخ بهادر خان (۸۵۰ - ۸۰۷ هـ). مؤلف در هرات در ملازمت او بوده است.

در دیباچه می‌گوید:

«خواستم که سطری چند در علمی که کسی در آن فن نسخه‌ای اثبات نفرموده باشد بنویسم، نیافتم بغیر از علم جراحی، ورقی چند مسطور گشت و او را شرایط جراحی نام نهادم.»

در ۱۰ مقاله: ۱. شناختن نسبت بدن... ۲. شناختن فصد... ۳. ترکیب ادویه... ۴. تفرق الاتصال... ۵. اسباب و علامات... ۱۰. گزیدن بهایم و انسان و ماران و تریاقها.
آغاز:

الحمد لله الذی خلق المرض و الشفاء... اما بعد از حمد حضرت جبار و صلوة بر رسول ملک غفار بر رای الوالالباب.

همان: فهرستواره ۳۵۰۹/۵، ۳۷۰۱ مصباح‌العیان (الاعیان)، ۳۷۵۷ نوریه نیز از همان.

□ ۸ شعبان ۱۱۰۷ هـ، نستعلیق، ۱۷۷ گ. مقابله شده در ۱۵ شعبان سنه ۳۸

[بدون تشخیص تقویم.]

Ph III 28
497

شفاء المریض

مؤلف: شهاب الدین ناگوری.

آغاز:

نخستین کنم نوک خامه روان به توحید پروردگار جهان
همان: مشترک، ۶۰۸/۱.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده: که من دشمن کس نیم در جهان، ۱۱۴ گ.

Ph III 14

4763

شفا نامه

□ در سده ۸ هـ، در مجموعه Ph III 120 گذشت.

صدیقی

□ در مجموعه 11078 گذشت.

طب اکبر

مؤلف: محمداکبر ارزانی.

همان: مشترک، ۶۱۷/۱.

□ ۱۲ ذیقعدہ ۱۲۵۴ هـ، نستعلیق، نسخه کامل.

Ph III 9A

2146

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق پنجابی، در ابتدا فهرست ریز مطالب، ترقیمه بلند: «آیات.

هزار شکر که این نامه نکو فرجام

بماه صفر به روز سه شنبه گشت تمام

ضعف جسم که بر هر یکی معاینه است

ندیدمی زخود انجام یک ورق تا شام

ولی زمانه بگفتا بحکم ما برخیز

ببند جست کمر چون قلم پی ارقام

ضرورتاً زپی امثال در هر حال

ظهور یافت زمن سعی وز خدا اتمام

سبحان الله! من که سراسر عجز و نیازم، بوالعجیبی های زمانه را لازم که از همچو منی ناتوان که نه تاب مهره کشی کاغذ و نه توانایی تحریر به آیین دلپذیر در خود می دید، بل که همه تن از تنومندی نخافت که آفت پُر مخافت در باب کتابت کتاب زیاده تر ازین نیست بر خود می لرزد. انجام این نسخه طب الاکبر صورت پذیر شد. از دو کتاب نقل برداشته و به قدر امکان همت بر صحیّت [کذا: صحت] عبارت که سهوهای نمایان داشت برگمانسته. با این همه محافظت و تیقظ اگر سهو القلمی به نظر بزرگان خورده [خرده] بین درآید به حکم این مصرع

عیب پوشی به از نمد پوشی

مشرف به اصلاح فرمایند و علی الرغم فسادپیشگان دست آویز عیب جویی و بی هوده گویی - که سیه درونان سفید برون است - ننمایند. بیت:

بزرگان نگیرند عیب کسان

که این شیوه ختم است بر ناکسان

طُرفه این که برای عزیزان نور بصران، سرور صدر، برخوردار شیخ احمد و غلام قادر که این همه بار دشوار به خاطر برداشته، از کار نوشت و خواند نوعی عاطل و زاهل اند و از منافع جاهل که سوای سعی خیراندیشان خانگی و لهو و لعب گامی به مکتب نه نهند و سبک گام چه صبح و چه شام در مکان های دُور تا در قریات و شهور که نزدیک عقل رفتن در آنجایی کار ضرور خالی از قصور فهم در فهم نمی آید بدر می جهند. ابیات:

زما آید دعا واللّه هادی

الهی ده بدو دانش نهادی

نه بر قولش کسی را اعتباری

نه با عهدش وفا را ماندگاری

بنام او قسمها خورده سوگند

بگوش عقل و هوشش باد شد پند

بوقت کار^۱ از کس ناورد یاد^۱

توسط جوید از ابدال و اوتاد

شماره 8927

۱. کاتب بدل این کلمه را «بازی» نوشته است.

طَب شهابی (منظوم)

مؤلف: شهاب الدین ناگوری.

آغاز: (عنوان منظوم):

از برای راحت خلق جهان کرده‌ام نثر حکیمان نظم ازان
(متن):
به نام حکیمی گشایم زبان که از حکمت آورد هر دو جهان
مشترک ۶۰۴/۱

□ ۲۳ ربیع الآخر ۱۰۸۶ هـ، ولی محمد بن مرحوم میان محمد اشرف بن مغفوری میان شیخ راجو بن میان امام‌الدین مفتی قریشی العباسی ساکن محله پیر دستگیر حضرت سید مته بلغاری، نستعلیق، ۳۵۰ گ. یادداشت تملک و مهر در برگ ۱ ب.

۱. «این کتاب از فقیر محمدی بن محمد عمرست... و از حقیر احمدی است»
۲. یازدهم ماه محرم سنه ۱۸۷۵ که افاغنه ملاعنه آن طرف دریای سند به فضل واه گوروجی از دست مهاراجه رنجیت سنگه بهادر به قتل آمدند مالک این کتاب پندت لجهمن پرشاد شد» و سپس مهر او: به خط نستعلیق «لجهمن پرشاد ۱۸۷۹».
همین مهر بر دیوان مسعود سعد سلمان Pi VI 305 نیز دارد.

Ph III 139
2137

طَب المجرباتش

مؤلف: ابوالفتح چتری چشتی.

تاریخ تألیف: ۱۱۰۰ هـ.

طَبیم از فضل ربّ چو گشت تمام کرد طَب المجرباتش نام
سال هجری هزار و یک صد بود کین طَب از لطف ربّ شد موجود
(دیباچه)

در دیباچه می‌گوید: «بعضی طب‌های عربی و فارسی و هندوی در مطالعه داشتند و در آن معجونات و مجربات مثال جواهر آبدار و ترکیبات مانند مروارید تجربه کار به هر وقت می‌دیدم... در خاطر فاتر می‌گذشتی که اگر معجونات مذکوره به یک‌جا باشد، چه خوش باشد و ترکیبات مسطوره در یک [جا] بوند چه نیکو بود...»

- به نثر و نظم در ۱۴۷ باب: ۱. معرفت باد و بلغم، ۲. مزه طعوم، ۳. اوزان، ۴. علامات و علاج درد سر، ۵. سر سام و برسام...، ۱۰. معرفت مالیخولیا...، ۵۰. سرفه...، ۱۰۰. بد بوی فرج نساء...، ۱۴۷. معرفت بعضی اجساد.
- آغاز:
- الحمد لله... چنین گوید بنده شکسته روان حضرت غفارجویان.
- ر.ک: فهرستواره ۵/۳۶۹۶ مرآت الحکماء اورنگ شاهی نگاشته ۱۰۷۹ ه از همین مؤلف.
- سده ۱۲ ه، نستعلیق، انجام افتاده، تا باب ۱۳۰، ۱۶۳ گ.

Ph III 62
860

طب منظوم ناشناخته.

□ در مجموعه Ph III 141 گذشت.

طب، ناشناخته

- سده ۱۳ ه، شکسته معمولی، در ۱۰ باب: ۱. امراض سر، در ۲۴ فصل، ۲. امراض چشم، ۲۵ فصل، ۳. امراض گوش، ۶ فصل، ۴. امراض بینی، ۶ فصل، ۵. امراض لب و دهان و زبان و دندان و حلق، ۱۹ فصل، ۶. امراض صدر، ۹ فصل، ۷. امراض دل، ۴ فصل، ۸. امراض معده، ۱۴ فصل، ۹. امراض روده، ۷ فصل، ۱۰. امراض جگر، ۴ فصل. تنظیم ابواب و فصول آن نزدیکی با طب اکبر ارزانی دارد، انجام افتاده، ۵۶ گ.

Aph III 46

- سده ۱۳ ه، نسخه‌های متفرق، آغاز: اسناد ترکیب سناء مکی منقول است از حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم، نستعلیق، ۱۳۹ ص.

Aph III 28
145

- مؤلفش هندی بوده، باب اول در شناختن نبض و حدوث و علتها و علامات تلخه و بلغم و باد، سده ۱۳ ه، ۱۶۹ گ.

11077

شماره:

- باب اول در امراض سر در ۲۴ فصل، باب پانزدهم در اوجاع مفاصل در ۹

فصل، باب بیستم در امراض متفرقه در ۳ فصل، باب بیست و دوم (آخرین) در مهمل خوردن در ۵ فصل. آغاز باب یکم: در امراض سر و این باب مشتمل است بر بیست و چهار فصل، فصل اول در صداع یعنی درد سر، سده ۱۲ هـ، شکسته بدون برگشمار.

شماره 11094

□ تألیف کتاب پس از روزگار شاه جهان [۶۸ - ۱۰۳۷ هـ] است، به ترتیب الفبایی، و هر حرفی در چند باب. مثلاً در حرف الف باب دوم در آیزنها، باب ششم در انوشدارو، باب هفتم در انکباب، نسخه ما از حرف الف تا واو، آغاز: در آثار هلیله زرد، نیم پا و زنجبیل فلفل، سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۲۱۶ گ.

شماره 6832

□ قاعده علاج حمیات است گزیده‌ای از کتابی طب متأخر، ۴۵ گ.

شماره 6820

□ آغاز افتاده، مقاله دوم آن در بیان ادویه مفرده و مرکبه در چند فصل، سده ۱۲ هـ، نستعلیق، ۱۹۳ گ.

شماره 6620

□ بر اساس حروف تهجی و هر حرف در چند باب، مثلاً حرف لام محتوی بر ۴ باب است: ۱. لیویات (۲ فصل)، ۲. لخلخه‌ها...، مؤلف در جایی می‌گوید «در نسخه‌های والد ماجد مکتوب است»، نسخه ما از نیمه الف تا حرف میم است، سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۳۹ گ.

شماره 6577

□ آغاز: تشخیص چهارم در مداوای سموم مشتمل بر پنج فصل است، فصل اول در تدبیر منع سموم، ۱۲۳۵ هـ، نستعلیق، ۳۳ گ.

شماره 6436

علاج الامراض

مؤلف: محمد شریف خان دهلوی.

همان: مشترک ۶۴۸/۱

□ ۱۵ ذی قعدة ۱۲۳۳ فصلی، امرآوسنگه، نستعلیق، ۱۴۷ گ.

مهر: «بختاور سنگھ ۱۲۲۴» (خاتمه)

شماره 6825

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق پنجاب، نام کاتب محو شده، نسخه مضبوط و محشی،
۲۹۶ گ.

شماره 6925

غیاثیه

مؤلف: نجم‌الدین محمود (محمد) بن الیاس شیرازی.
همان: مشترک، ۶۵۶/۱

☐ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۲۵۸ گ.

شماره 6544

فرهنگ ماکولات

ناشناس.

☐ ۱۰۶۶ هـ، در مجموعه 8866 گذشت.

فرهنگ یوسفی

یوسفی.

☐ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 60 گذشت.

فصد: دستور الفصد

محمد بیگ.

☐ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 123 گذشت.

فضیلت مسواک

حسام‌الدین بن محمد ملتانی.

□ ۱۱۴۹ هـ، در مجموعه 8866 گذشت.

فواید اخیار

یوسفی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 60 گذشت.

قانونچه: منتخب قانون بوعلی سینا

□ در مجموعه Ph III 121 گذشت.

قانونچه (عربی)

مؤلف: محمود بن محمد چغمینی.

شرح:

۱. مفرح القلوب

شارح: محمد اکبر ارزانی.

همان: مشترک، ۶۷۲/۱.

□ ۷ صفر ۱۲۴۶ هـ، حبيب الله، نستعلیق، ۳۱۱ گ.

شماره 13409

قبریه (عربی)

بقراط.

□ ۱۲۵۷ هـ، در مجموعه ph III 141 گذشت.

قربادین شفایی

مؤلف: مظفر شفایی اصفهانی.

همان: مشترک، ۶۸۱/۱.

□ (۱۱۸۷ هـ)، ترقیمه: «تمام شد کتاب قربادین، وقت چاشت، به تاریخ بیست و نهم شهر ربیع الاول سنه احد تیمور شاه افغان غازی، بید فقر حقیر کمترین خلاق... غلام رسول احسن الله غفرالله والوالديه و احسن اليهما الیه» ۱۰۵ گ. در خاتمه برخی اوراد و ادعیه و نسخه‌های طبّی به قلم کاتب نسخه.

شماره 9049

قربادین قادری

مؤلف: محمد اکبر ارزانی.

همان: مشترک، ۶۸۵/۱.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، انجام افتاده، ۹۹۰ ص.

شماره 13411

□ سده ۱۳ هـ، شیخ بهادر انصاری، ۲۸۱ گ. از کتابهای گنجینه حکیم محمد موسی امرتسری به شماره ۷۸۵۲ بوده.

شماره: 14478

(قربادین ناشناخته)

مؤلف: ناشناخته. از مردم شبه قاره.

در مدخل «یاقوتی» می‌گوید:

«یاقوتی معتدل که حکیم محمد ارشد مغفور در حین سرفه برای تقویت قوت به جهت بادشاه بیگم تألیف فرمودند.»

آغاز:

باب الالف، انوشدارو دوی هندیست و غیره همزه نیز گویند.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، ۹۶ گ.

قسطاس الاطبّا

مؤلف: نورالدین محمد عبدالله عین الملک شیرازی.
همان: مشترک، ۶۹۲/۱، فهرستواره، ۳۶۴۲/۵.

□ سده ۱۳ هـ، شکسته، برگ یکم افتاده: سابق و کنایات لاحق پیش نهاد، ۱۲۱ گ.

Ph III 26

495

کفایه منصوریه: کفایه مجاهدیه

مؤلف: منصور بن محمد شیرازی.
همان: مشترک، ۶۹۵/۱.

□ ۱۲۲۵ هـ، نستعلیق، آغاز افتاده، ۴۷۹ ص. از کتابهای گنجینه حکیم محمد
موسی امرتسری به شماره ۷۸۹۴ بوده.

شماره: 14477

□ ۱۲۵۷ هـ، محمد عثمان، نستعلیق ریز، ۴۲ گ.

Ph III 18
494 (تکرار شماره)

□ ۹ ربیع الثانی، بدون سال، سده ۱۳ هـ، محمد انورخان شیخان خالی خیل، در
سلطان پور عرف چهاره معموله دیوگستر ه، ریاست دیوان محمدخان، نستعلیق،
موریانه زده.

شماره 13405

ترجمه کوک شاستر:

۱. کوک شاستر

□ در مجموعه شیرانی 6333 گذشت.

□ در مجموعه 6560 گذشت.

۲. لذت النساء

مترجم: لاله تیکرای.
آغاز:

بدان اسعدک الله تعالی فی الدارین که کلمات کتاب هندی تصنیف کوکا پسندت بود، او هوسناک در باب عشرت مبلغ پنج کروڑ روپیه قرض گرفته صرف ساخته بود.

□ ۱۲۵۷ هـ ، ترقیمه: «تمام شد نسخه لذت النساء تصنیف لاله تیک‌رای بتاریخ هفتم جون ۱۸۴۱ عیسوی مطابق یازدهم ربیع‌الثانی ۱۲۵۷ هـ ، روز دوشنبه وقت سه‌پهر صورت انجام یافت.» گ ۲۹ - ۱ ، سپس مثنوی میرحسن به اردو.

Ph III 94
1688

۳. لذت النساء

□ سده ۱۳ هـ ، نستعلیق معمولی، آغاز و انجام افتاده، نشانی: باب ۸ دانستن طبایع عورت هر ولایت، ۹. معرفت و افعال و فریفته کردن عورت، آغاز: باین مرحمت و عاطفت من در حق شما از برای آن به کار، ۶۴ گ.

شماره 6515

مأکول و مشروب

یوسفی.

□ سده ۱۳ هـ ، در مجموعه Ph III 60 گذشت.

مغربات الشفاء

مؤلف: به علت نداشتن برگ یکم، نام مؤلف معلوم نشد. او اهل شبه قاره است و این کتاب را با بینش هندی نگاشته است.

در ۴۱ باب: ۱. شناختن زحمت از بول و نبض مریض، ۲. دفع درد سر، ۳. درد سرسام، ۴. دُبا و صرع، ۵. دفع درد فالج و لقوه...، ۴۰. ترکیب آسو.

□ ۲۴ رجب ۱۱۲۴ هـ ، ترقیمه: «تمت تمام شد، کار من نظام شد، شیطان لعین پشیمان شد، کاتب الحروف فقیر حقیر خاکپای درویشان غلام محمد ولد محمد هاشم عرف غوری، در بندر سورت.» نستعلیق، آغاز افتاده: «در علم دین بکوشد»، ۱۳۸ ص.

Ph III 148
2561

مجربیات معصومی

□ در مجموعه Ph III 121 گذشت.

مراد التجارب

مؤلف: مراد علی بن سید عبدالعزیز بخاری هندی.

تاریخ تألیف: ۱۱۹۵ هـ.

پیشتر مراد الشفاء و مراد العلاج را نیز تألیف کرده بود.

در دیباچه می‌گوید:

«اکثر دواهای مجزبه که در بیاض خود نوشته بود و غیره و از کتاب [کذا: کتب] معتبره که اکثر نسخه‌های آنها به تجربه فقیر درآمده بودند.»

آغاز:

ثنا و صنوف ستایش قادری را که از شفاخانه قدرت و رحمت خود برای همه امراض.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۳۶۹ گ. ناتمام.

شماره 6833

مطالعات صحیه مطابق شریعت غزای اسلامیه

مؤلف: اصل کتاب به زبان رومی بوده نگاشته دکتر آقتریتیدی و از آنجا به قلم دکتر

بافره‌لی یانقوه به ترکی ترجمه شده است.

مترجم فارسی: سردار زاده محمود افغانی، از ترکی به فارسی ترجمه کرده است.

تاریخ ترجمه: ۱۳۲۱ هـ.

مترجم در دیباچه می‌گوید که در ۱۳۱۸ هـ، منشی محبوب عالم مدیر روزنامه پسه‌انجار،

لاهور پس از سیاحت اروپا به دمشق وارد شد و با مترجم ملاقات کرد و به ترجمه این کتاب

تشویق و ترغیب فرمود.

آغاز:

بعد از ادای سپاس ملک‌العزیز العلام و درود بر روان سید خیرالانام.

□ بخت مترجم، نستعلیق خوش، ۳۶گ. از روی همین نسخه چاپ شده است.
شماره 6558

معالجات نبوی

مؤلف: غلام امام.

آغاز:

زمزمه تحمید سزاوار حکیم مطلق که در ادراک قانون حکمتش.

همان: مشترک، ۷۳۷/۱

□ ۲۱ ذی‌قعدة ۱۲۱۶ هـ، نستعلیق، ۱۰۴گ.

مهرها: ۱. «محمد حسین بن مولوی سیف‌الرحمن صدیقی مهمی ۱۳۲۴» (ظهریه)

۲. «محمد حسین خان صدیقی M. Husain M.A ۱۳۲۴» (ظهریه)

۳. «محمد حسین ۱۳۲۶» (ظهریه)

۴. «محمد حسین» به خط طغرا (ظهریه)

Pph III 14
1512

□ سده ۱۳ هـ، شکسته، ۱۵۱گ.

Ph III 10
2879

معدن الشفا: طب سکندری

مؤلف: بهوه بن خواص خان (م ۹۳۲ هـ).

تاریخ تألیف: ۹۱۸ هـ.

آغاز:

حمد مر خداوندی را که به حکمت بالغه و قدرت کامله.

همان: مشترک، ۷۳۸/۱: فهرستواره، ۳۷۱۱/۵.

□ ۱۰۸۲ هـ، ترقیمه: «تمام شد کتاب اسکندری... به روز شنبه، در وقت پیشین،

یوم الثبت کذا [السبت] فی شهر محرم الاحرام [کذا: الحرام] سنه اثنا وثمانا [کذا] و

الف.» نستعلیق و شکسته معمولی، عنوانها شنگرف، محشی، ۴۲۱گ.

یادداشت: «مالک سید طالب علی.» (معین نظامی)

Aph III 11

مفتاح حکمت

درویش محمد ایمن آبادی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 60 گذشت.

مفتاح الطب

مؤلف: کرم الهی بن مولوی محمد بخش. وقتی در قریه چک شیر محمد (پنجاب) وارد شد برای فرزند خود عبدالرحمن تألیف کرد.

در ۳ مقاله: ۱. امور طبیعه. ۲. ۳. ۴. ۳. امراض و علاج. آغاز:

یا ذا الحکمة الکامله السایقه صل و سلم علی صاحب الناموس و آله.

در مشترک و فهرستواره نیامده است.

□ اواخر سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۱۴۶ گ.

شماره 6513

ملخص فصول بقراتی

□ در مجموعه 11078 گذشت.

منتخب الاطبأ

خیرالله اله آبادی.

□ (۱۲۲۹ هـ)، در مجموعه 11146 گذشت.

منتخب القوانین

مؤلف: حکیم قادر بخش کیلاسی (منسوب به کیلاس کی، ضلع گو جرانوالا) بن حکیم محمد

کامل بن حکیم عنایت الله قادری.

تاریخ تألیف: در ۱۲۰۱ هـ آغاز کرد.

در ۱۶ باب و هر باب در چند فصل: ۱. علل رأس، ۲. امراض عیون، ۳. امراض الاذن، ۴. علل الانف، ۵. علل الفم و السن و الشفت و الحلق، ۶. علل الصدر و الکبد و الطحال، ۷. علل القبل و الدبر، ۸. علل الاخلاط الاربعه، ۹. علل الاورام، ۱۰. بیان الحمی...، ۱۶. مفردات.

آغاز:

ستایش و نیایش حکیمی را از امتزاج بسائط اربع وجود موجودات را بر عرصه ظهور جلوه گر ساخت.

□ ۴ جمادی الاول ۱۲۹۸ هـ / ۸۸۱ م / ۱۹۳۸ ب، نظام الدین، برای محمد بخش

ڈھلو، ساکن کوٹ قادر بخش (پنجاب)، نستعلیق، به شدت موربانه زده، ۱۵۲ گ.

شماره 6704

میزان الطب

مؤلف: محمد اکبر ارزانی.

همان: مشترک، ۷۵۳/۱.

□ ۸ جمادی الاول ۱۲۳۴ هـ، پیر بخش والد [کذا] محمد جمال، در ننگل لالو

عمله پرگنه پرسرور، نستعلیق، ۱۴۳ گ.

شماره 8944

نافع الانام

مؤلف: ناشناخته. از مردم شبه قاره بوده است.

در ۶۰ «چمن»: ۱. شناختن نبض، ۵. علاج گردیدن سر، ۱۰. علاج دهن و گلو، ۲۰. علاج کرم و کدو دانه، ۳۰. سلسل بول، ۴۰. علاج چھائی داغ، ۵۰. دفع خون حیض عورت، ۶۰. علاج متفرقات.

آغاز (چند سطر نانویس):

منفعت و یادگاری در روزگار ماند.

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق، ۴۲ گ.

شماره 11076

نبطاسیا

مؤلف: صدرالدین محمد «فایز» دهلوی بن زبردست خان.

«چون این هیچ مدان را از سن طفولیت سودا در مزاج غالب بود و از خیالات غیر متناهی آن لحظه‌ای فارغ نبود و در وقت تحصیل علوم رساله‌های طب را مطالعه نموده به خاطر رسید که رساله درمالیخولیا تألیف نماید و آنچه اطبای سلف در مصنفات خود در این باب گفته‌اند به عبارتی لایق در این مجموعه ایراد نماید.» (دیباچه) با نمونه اشعار خود.

آغاز:

حمد بی‌پایان حکیمی را که از دواخانه و اذا مرّضت فهو... هر سقیمی را علاج نموده.

□ سده ۱۲ هـ، شکسته مایل، ۲۵ گ، مقابله شده.

مهر: «صدرالدین محمد ۱۱۳۴» (ظهریه).

Ph III 116
1137 (تکراری با تحریر الصدر)

نعمت نامه

مؤلف: ناشناخته. نسخه در دست غیر از کتابی است که در مشترک، ۱/۴۷۱ آمده است، چه آن یکی در آشپزی است و این یکی در طب.

نسخه ما از دیدگاه هندی تألیف شده آمیخته با چند منتر [= افسون] هندی.

آغاز:

لله الحمد فی الاولى و الآخرة... اما بعد این کتاب مسمی به نعمت‌نامه در بیان علم حکمت.

□ ۵ شوال ۱۲۴۶ هـ، محمد اشرف بن میان سلام رسول، حسب ارشاد اخوی

صاحب محمد عباس [همان کاتب جامع الفوائد، 8894]. نستعلیق، ۱۱۳ گ.

شماره 8897

ب. مکانیک

توپ خانہ

مؤلف: ناشناختہ.

ہمان، مشترک، ۴۱۲/۱ [780].

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق خوش، ۲۶ گ.

ج. آشپزی

رکاب داری

مؤلف: ناشناخته.

در دستور پختن غذاهای هندی، مثلاً کھچری گجراتی، کھچری جهانگیری.

آغاز:

دستور پختن اطعمه که در سرکار پادشاهی به عمل می‌آید. قسم نان یزدی: میدہ و روغن زرد و شیر گاو.

□ ۱۲۳۳ هـ، ترقیمہ: «این کتاب رکاب‌داری روز سه‌شنبه پنجم ماه ذیحجہ ۱۲۳۳ هـ اتمام یافت»، نستعلیق میانه، ۶۸ گ.

د. باغبانی، درختکاری و کشاورزی

انتخاب اشجار

مؤلف: عبدالغنی بن شاه مبارک اشرف (نه شرف) بهیوی؟ کچهو چهوی (کچهو چهه در هند).
تاریخ تألیف: شوال ۱۲۶۷ هـ / بهادون ۱۲۵۸ فصلی.
در دیباچه اطلاعاتی مفید دربارهٔ ممدوح خود راجه خان بهادر نصرت جنگ (درگذشته ۷
رمضان ۱۲۵۸ هـ، مدفون کاظمین عراق) داده است. آنجا که می‌گوید:
«از حین طفولیت در رکاب... راجه‌خان بهادر نصرت جنگ مرحوم و مغفور بود.
تعلیم و تربیت نحیف از امداد و اشفاق آن امیر بی‌نظیر که اهل جوهران جهان در فن
خود کمال می‌داشتند و همتایش نمی‌داشتند، چنان که مولوی غلام حسین جون پوری در
طب و ریاضی، مولوی راحت حسین بهیوی / بهیوی؟ در فارسی و مولوی شاه عزیزالله
قندهاری در رمل و جفر و تکسیر و نجوم و ریاضی و مولوی جان علی عظیم آبادی در
منقول و معقول و حکیم محمد علی لکهنوی در طب و میرعباس حسین شاهجهان آبادی
در بانک و پهک؟^۱ و کشتی‌گیری و تیراندازی و شیخ الهی بخش لکهنوی در
خوشنویسی و میراحمد در موسیقی و شاه حسن‌رضا در بین و ستار و سعدالله خان در
گنار و باسط‌خان در رباب و نیز شاعر و نثار و حافظ و قاری بوده و خود در هر علم بهره
کمال اندوخته بل که در فن مصوری علم استادی بر همه اهل جوهران افزوده و بسیاری

۱. بانک کلمه هندی، نوعی از ورزش در فن سپاه‌گری که پَنوٹ و بَکیتی نیز می‌گویند. بازی‌کننده با کاردهای کج در دست، در حالت نشسته یا دراز کشیده بازی می‌کند. رک: فرهنگ آصفیه، ماده «بانک»؛ مفهوم پهک معلوم نشد. شاید در نسخه درست ضبط نشده یا من درست نخوانده‌ام.

کسان غیر اینان جوهر کامل داشتند و یکتای زمانه بودند. اکثر سیاح و مسافر و اهل جوهر تَرک و وطن گزیده مانند مگس گردِ عسل هجوم آورده بر غیر مرسوم سالانه و ماهیانه به توشه نان یومیه بسر اوقات می‌ساختند و بارگاه عالی رانمی‌گذاشتند... بعد انتقال آن امیر جامع کمال هم چون بنات‌النعمش پراکنده افتاده. (برگ ۳ الف - ۳ ب).

سپس قطعه تاریخ وفات خان بهادر نصرت جنگ سروده مولوی اولاد علی متخلص به «کاهش» جون پوری نوشته است.

مؤلف باعث تألیف این رساله را نیز به تفصیل آورده است:

«روزی اهالیان کتب‌خانه کتب‌های عالی برای تاب آفتاب برآوردند. نحیف از اجازت راجه ممدوح سر یک اهالیان کتب‌خانه در دادن آفتاب گشت و هر نسخه را گشاده در گرمی آفتاب می‌داشت تا نقصانی گرمی نگرده. اتفاقاً نسخه کلان که اجزایش زیاده از صد جز خواهد بود، جلد چرمی داشت، معاینه کردم. عجایب نسخه‌یی دیدم که نظیرش زیر سپهر بیستون نخواهد بود. اجازت استکتاب از راجه ممدوح خواست. سر اجابت پیچیدند. چون تمنای نحیف از حد رفت، پروانگی هفته بدین شرط فرمودند که به احاطه [= در محوطه] دیوان عالی کیوان مثالی معاینه ساخته حواله نمایند. ناچار فرمان والا پذیرفت. بر مکان خوابگاه که متصل کمره [= اتاق] عالم عالمیان بود، برده مصروف مطالعه گشت هر جا که پسند خاطر عاطر می‌گردید، علیحده بر قرطاس از اوراق انتخاب می‌ساخت. اگر چه جمله اوراقش قابل نقل بود و رقمش در یک هفته محال، روز وعده سرهنگی به طلبش رسید. هر چند عذر یک هفته دیگر خواست، پذیرا نشد. آن اجزای انتخاب تا دوازده سال در بسته سر بسته ماند و به مقتضای بشریت خیال از سر به در رفت... اتفاقاً آن بسته به ضرورتی مفتوح گردید. اوراق انتخاب نشر به نظر آمد و در صدد اجتماع گشت. بفضله تعالی به یک (در یک) روز ترتیبش پرداخت. به قلیل الایام رساله انتخاب، اشجار و دیگر بهائی صاحب (=جناب برادر) رضی‌الدین حسن از الطاف بزرگانه عنایت فرمود. آنچه که در انتخاب عاجز نبود، درج نمود و هر چه که مطابق بود فرو گذاشت. از انتخاب قدیم و جدید، انتخاب دیگر مرتب ساخت. چنانچه بسیاری کسان به اندک ایام نقلش برداشتند و اکثر جا منتشر گشت. بعد عرصه چند هنگام نصب باغ قریب مسکن واقع چیسنگه پکنه [؟] پرگنه سنوت، ضلع بهار به ماه بهادون سنه ۱۲۵۸ فصلی مطابق شهر شوال ۱۲۶۷ هجری صورت ارقام حمد و نعت مع احوال ماضی به مقام کهیرا، پرگنه شهر گهاٹی هنگامی که منسلک خیرخواهان جناب رفعت‌مآب بابو جهانگیر بخش خان دام الله اقباله

بود، اتفاق احاطهٔ اقلام افتاده.» (گک ۴ الف - ۵ الف)
سپس متن گزیده را آورده است با عنوانهای زیر: انتخاب رسالهٔ اشجار باردار و گلدار، در بیان بوی گل کردن، امراض اشجار، تفریق اشجار سعد و نحس، احداث کردن باغ، اقسام اشجار میوه‌دار، تاریخ و ایام نشانیدن درخت و تخم، در بیان درختان درهم بست دست اول، بعضی ترکیبات نادر که طلسم توان گفت از نسخهٔ اشجار نوشته می‌شود.

آغاز:

گلزار حمد باغبانی است که ابر رحمت در خیابان مخلوقات به انهار کرامت دوانیده
اوست و به آبیاری قدرت بینان خلقت را قوت نامیه رسانیده.
همان: مشترک، ۳۹۳/۱ «اشجار باردار و گلدار».

□ ترقیمه: «تمام شد رسالهٔ انتخاب اشجار به تاریخ هشتم شهر شوال روز دوشنبه به وقت شام در ۱۲۶۸ هجری مطابق ۲۶ ساون ۱۲۵۹ فصلی برای نذر حکیم صاحب معدن لطف والاحسان جناب حکیم محمدعلی صاحب صورت انجام پذیرفت»، نستعلیق، عنوانها شنگرف، ۱۷ گ.

شیرانی 370/3374

باغبانی: کسبت نامهٔ باغبانی

نورالدین.

□ سدهٔ ۱۳ هـ، در مجموعهٔ Ph III 63 گذشت.

زینت البساتین

مؤلف: صدرالدین محمد «فایز» دهلوی بن زبردست خان.

در دیباچه می‌گوید:

«در عنفوان شباب چون سیر گلستان بسی مرغوب بود، به خاطر قاصر خطور کرد که شمه‌ای از احوال اشجار و نجوم تحریر نماید. بناء علیه از روی کتب این فن مثل شفاء منهاج و ذخیره و کناس یوحنا و عجایب المخلوقات و تقویم الصحة و آثار اخبار رشیدی و کتب فلاحه آنچه مناسب دانست، به قید تحریر در آورد.»
مقدمه در حقیقت نبات، روضهٔ یکم: اشجار مشمر و غیر مشمر مشهور، به ترتیب الفبایی.

روضه دوم: حبوب و بقول، خاتمه: دانستن خوبی و بدی زمین.
آغاز:

حمد نامحدود داوری را سزاست که گلستان جهان را به چیدن هزار آب و رنگ
آراسته.

در مشترک. ۴۳۸/۱ و فهرستواره ۳۸۵۸/۵ همین نسخه دانشگاه معرفی شده است. تاریخ
کتابت که در آنجا ذکر شده، تاریخ مهر است.

□ سده ۱۲ هـ، ب ت، شبیه خط رساله‌های دیگر مؤلف که در این کتابخانه دیده‌ام،
نستعلیق، ۱۶ گ.

مهر: محمد برهان‌الدین.

Ph III 72
1085

کشاورزنامه: فلاح: فن کشت و فلاح

مؤلف: ناشناخته در انجامه نسخه شیرانی (4412) از ملا عبدالعلی البرجندی دانسته شده
است.

همان: مشترک. ۴۶۰-۴۶۱؛ فهرستواره. ۳۹۰۵/۵ که گفته شده در ۱۳۲۴ هـ در بخارا
چاپ شده است. چون یکی از نسخه‌های ما (شیرانی 6239) در ترتیب ابواب با مشترک اختلاف
دارد، فهرست ابواب را از نسخه شیرانی می‌آورم:

۱. در مقدمات و آن سه مقدمه است (۱. در معرفت هوا و باران. ۲. در احکام طلوع شعرای
یمانی. ۳. بعضی امور فلاح که تعلق به اوقات سال دارد)، ۲. معرفت زراعت حبوب و آنچه
تعلق به آن دارد، ۳. معرفت دفع اموری که مضر است به مزروعات و اشجار، ۴. معرفت جمع
کردن غلات و آنچه به آن تعلق دارد، ۵. معرفت درخت نشاندن و احوالی که تعلق به اشجار
دارد، ۶. معرفت نشاندن درخت تاک و درخت زیتون، ۷. غرس سایر اشجار، ۸. پیوند کردن
اشجار... (بقیه مطابق مشترک است)، خاتمه در معرفت کبوتر نگاه داشتن.

□ ۱۶ رجب ۹۷۰ هـ، نستعلیق، برگ یکم افتاده: علامت بارندگی بوده و اگر
آفتاب، ۵۹ گ.

Ph III 61
735

☐ سده ۱۰ هـ، نسخ ریز، عنوانها شنگرف، آخرین برگ بعداً تکمیل شده، نام رساله بر ظهريه: رساله فلاح، ۳۲ گ.

شماره 6239 (شیرانی)

☐ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، نام رساله بر ظهريه: رساله درخت کشتن، ۳۴ گ.

شماره: شیرانی 4662 / 1612

☐ سده ۱۱ هـ، نستعلیق، عنوانها نانویس، ناتمام، ۱۸ گ.

Ph III 61A

897

☐ ۱۱۷۰ هـ؟، ترقیمه: «تمام شد این نسخه بوقت چاش [چاشت] در فصبه سوای جی نگر سنه ۰۷۱۱ هجری»، نستعلیق، ۴۲ گ.

Ph III 61B

1892

☐ ۸ صفر ۱۲۴۱ هـ، موریانه زده، برگ اول افتاده، ۴۰ گ.

شیرانی 4443 / 1392

☐ ۹ ربیع الاول ۱۲۵۹ هـ، ترقیمه: «تمام شد. تمت النسخة الشریفه فی الفلاحه لمأبى العلی البرجندی [۱] لمخدومی، بتاریخ نهم ربیع الاول ۱۲۵۹ هجری» برگ اول افتادگی داشت و بخط تازه تر تکمیل شده، اما صفحه تکمیل شده مطابق دیباچه سه نسخه دیگر فوق الذکر نیست و با این عبارت شروع می شود: «حمد صانعی راکه از اشکال مختلفه اشجار مکنونات به آبیاری صنعت گوناگون سرسبز شاداب گردانیده، نستعلیق، عنوانها شنگرف، ۵۸ گ. در بشیر حسین، ۳/۵۴۳ به نام گلزار فلاح از عبدالعلی بیرجندی آمده است.

شیرانی 4413 / 1362

☐ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Ph III 63 گذشت.

استاد ایرج افشار این متن را با نام معرفت فلاح تالیف عبدالعلی بیرجندی تصحیح و چاپ کرده است (تهران، ۱۳۸۷) و به نسخه شیرانی (4413) توجه داشته است.

۱۳

هنرها

الف. نقاشی

ب. موسیقی

ج. اصول خط و خوش‌نویسی

د. مهر‌کنی

ه. تیراندازی

الف. نقاشی

رنگ کردن کاغذ

ناشناخته.

□ شاید ۱۰۹۱ هـ، در مجموعه 6744 گذشت.

ب. موسیقی

اصول النغمات آصفیه

همان کتاب و نسخه‌ای که در مشترک، ۳۲۱/۱۴ معرفی شده است. آقای اطهر مسعود در لاهور که هم اکنون به تصحیح این کتاب مشغول است، به این نسخه دوباره رسیدگی کرد. نظر او این بود که نسخه شیرانی اصول النغمات نیست و کاتب برای فریب دادن در خاتمه آن قطعه تاریخ تألیف اصول النغمات را به طور نادرست آورده که تاریخ ۴۵۵ را بازگو می‌کند. در حالی که در نسخه کتابخانه آصفیه، حیدرآباد دکن در مصرع چهارم ماده تاریخ آن ۱۲۰۷ = «اصول آصفی فرخ ایجاد» ضبط شده و همین صحیح است. ر. ک: محمد اطهر مسعود، «اصول النغمات»، دانش، اسلام‌آباد، ۸۵ - ۸۴ (۱۳۸۵ ش) ص ۸ - ۹ که می‌گوید نسخه شیرانی تلخیصی است به قلم صابرشاه از اصول النغمات الاصفی (نسخه آصفیه)، تألیف صابر علی بن محمد پناه.

□ نسخه شیرانی کتابی دیگر است در موسیقی که در آن از تحفة الهند وشمس الاصوات استفاده شده است.

شیرانی 947 / 3999

[دُهرید]

مؤلف: ناشناسی از روزگار شاه جهان (۱۰۶۸ - ۱۰۳۷ هـ)

دُهریدهایی به زبان هندی است در مدح شاه جهان با مقدمه کوتاه فارسی. دُهرید یکی

از راگهای هندی است.

آغاز:

حسب الحکم اشرف اقدس شاهنشاه سلیمان جاه... شاه جهان ثانی صاحبقران... یک
صد و سی و چهار دُهرید و یک ترانه از تصنیف ذوالقرنین که به نام نامی حضرت والا
مرتب بلند آوازه گشته در سه راگ و سی و نه راگنی به شرف انتخاب اختصاص
پذیرفته بود درین صحیفه پذیرای نگارش گردید.
قیاس شود با راگ مالا در مشترک، ۳۲۶/۱۴.

□ سده ۱۱ هـ، نستعلیق خوش، ۲۱ گ.

شماره 6252 (شیرانی)

زمزمه وحدت

میرزا بیگ بن سید علی حسینی اصفهانی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 6262 گذشت.

ترجمه سنگیت کرم: معرفت الارواح

محمد.

□ ۱۲۱۵ هـ، در مجموعه Ph III 70 گذشت.

مطالع الهند

□ ۱۲۴۴ هـ، در مجموعه 6862 گذشت.

معرفت الارواح ← ترجمه سنگیت کرم

کتاب در موسیقی فارسی

چون در ابتدا ۷ برگ افتادگی دارد، نام کتاب و مؤلف آن شناخته نشد. از داخل کتاب هم
نشانی‌ای آنچنانی به دست نیامد که در تعیین نام کتاب و مؤلف و روزگار آن کمک شایانی کند.
به فهرستواره نمونه‌ای از فهرست آثار دانشمندان ایرانی و اسلامی در غناء و موسیقی تألیف

شادروان محمدتقی دانش‌پژوه نیز مراجعه کردم، نشانیها را توانستم تطبیق بدهم. کتابیست در موسیقی ایرانی که مؤلف نخست بیتی را نقل می‌کند و سپس موسیقی آن را می‌نویسد. اینک چند نشانی:

۱. در جای «در غزال قول مرصع از آن عبدالقادر» این قطعه را آورده
نام سلطان جهان صاحب قران روزگار
خسرو عادل نصیر الحق و الدنيا و دین
در میان تخت و ملک و عیش و علم و حسن و علم
با عطا و جان صنع صانع آمد چون نگین

۲. غزل:

صبا بوقت مجال از غضنفر مهجور

بخواجه عبدالقادر بسی سلام رسان

(حاشیه ۲ الف)

۳. برخی عناوین: غزال ۱۸ تصنیف دارد، غزال ثقیل، غزال خفیف، غزال بر اصول عمل...، اصفهان ۹ تصنیف دارد، پنجگاه ۱۹ تصنیف دارد، نگار ۱ تصنیف، زاول ۱ تصنیف، نشاورک ۷ تصنیف، شهناز ۳ تصنیف، عشاق، بوسلیک، کوچک یک تصنیف، دوگاه ۱۵ تصنیف، راهوی، عراق، حسینی...، نوروز، کردانیه، سه‌گاه، چارگاه، بازگشت.

۴. در آن استناد به راحت‌الارواح شده است (۷ب).

۵. از تصانیف موسیقی‌دانانی که مورد استفاده مؤلف واقع شده به شرح زیر است:

سید قلاش، عبدالقادر، شمس‌الدین، عبدالمؤمن، علی ستاعی، مسعود چنگی، رضوان شاه، میر غضنفر، سلطان احمد، بایزید آقشهری و بسی دیگران.

□ ۱۰۷۴ هـ، ترقیمه: «تمام شد روز چهارشنبه هژدهم جمادی‌الاولی ۱۰۷۴ هـ در شاه جهاناباد مشهور به دهلی، کتبه محمد امین به جهت قباد بیگ مخاطب به دیانت خان»، در تاریخ ۱۷ ربیع‌الاول ۱۰۷۵ هـ با اصل مقابله شد، نستعلیق ریز، در آغاز ۷ برگ افتادگی دارد، آغاز: دتا نتر درناتر / دانه در درنا درتن، ۵۵ گس.
قباد بیگ مخاطب به دیانت خان در ۱۰۸۳ هـ درگذشت. نوه او محمد بن رستم بن قباد بیگ حارثی در تاریخ محمدی احوال او را آورده است.

موسیقی

مؤلف: ناشناسی که مرید طریقه چشتیه بود و در مقدمه می‌گوید که صوفیه طریقه چشتیه سماع موسیقی را ذریعه مکاشفه قلب فرموده در مجالس و محافل به سماع می‌پردازند. «نظر برین مؤلف حقیر که از مریدان و معتقدان این سلسله عالیه بود، بر خود اهم نمود که صفحه چند از احوال این فن اخذ کرده نوک ریز خامه گرداند.»

آغاز:

باب بیستم در بیان موجزی از علم سنگیت و آن موسیقیه هندیه بوده است مبنی بر یک ذکر.

□ غزه ربیع الثانی، ۱۲۳۳ هـ، نستعلیق معمولی، ۳۱ گ.

شماره 6361 (شیرانی)

ج. اصول خط و خوش‌نویسی

آداب انشا و خوشنویسی
ناشناخته.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 3533/509/2 گذشت.

آداب خط

سلطان علی مشهدی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4253/1200 گذشت.

□ سده ۱۳۱۴ هـ، در مجموعه Kui Xi 13 گذشت.

آداب خوشنویسی

منقول از رساله میرعلی مشهدی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 3533/509/2 گذشت.

آداب خوشنویسی

ناشناس.

□ سده ۱۲۰۸ هـ، در مجموعه Pi I 21 C گذشت.

آداب المشق

مؤلف: بابا شاه اصفهانی.

آغاز:

ذکر و سپاس خداوندی را که مفردات و مرکبات عالم آفرید.

همین نسخه را مولوی محمد شفیع با مقدمه‌ای در شرح حال مؤلف، با ارائه نمونه اصل خط در مجله اورینتل کالج میگزین، شماره ۱۰۱، مه ۱۹۵۰ منتشر کرد و بعد در مقالات مولوی محمد شفیع راجع به هنروران و خط و خطاطان، جلد اول، لاهور، [۱۹۶۷]، ص ۲۷۵ - ۲۴۷ نیز بدون نمونه خط، تجدید چاپ کرد. احوال و آثار خوشنویسان، ۱/۹۰ - ۸۷ ازین رساله توصیف کرده است.

□ ترقیمه: «کاتبه و مصنفه بابا شاه الاصفهانی غفر الله ذنوبه»، نستعلیق زیبا،

۲۰ گ.

Ph III 3

6396

تذکره خوشنویسان

مؤلف: غلام محمد هفت قلمی دهلوی متخلص به «راقم» (م حدود ۱۲۳۹ ه). شاگرد محمد حفیظ خان خوشنویس (م ۱۱۹۴ ه) و استاد امیر علی رضوی پنجه کش. در این تذکره که مؤلف بدان هیچ نامی نداده است و محمد هدایت حسین آن را با نام تذکره خوشنویسان تصحیح و چاپ کرده است (انتشارات انجمن آسیایی، کلکته، ۱۹۱۰ م)، نام مؤلف به جای در دیباچه، در بخشهای آخر کتاب در شرح حال استادش محمد حفیظ خان آمده است «فقیر راقم غلام محمد هفت قلمی نیز از کمترین فیض یافتگان نظر کیمیا اثر اوست.» (ص ۱۱۲ چاپی)

تذکره خوشنویسان عرب و ایرانی و هندی اعم از هندوان و مسلمانان است. تراجم خوشنویسان معاصر شبه قاره ارزش تذکره را تضمین کرده است. ضمناً در آن به مسایل خوشنویسی از نوع ساختن مداد و شنگرف و غیره نیز پرداخته است.

آغاز:

ای قطعه لطف زیر مشق کرمت اوراق عطا ز جزودان رقمت...

بر آگاه دلان خبرت روشن باد که این عجب‌به آفرینش که او را خط تحریر خوانند.

ر.ک: صحیفه خوشنویسان، ۱۴۳: احوال و آثار خوشنویسان، ۵۵۷.

□ [۱۲۷۳ هـ]، ترقیمه: «بفضله درین تاریخ اسم نویسی خوشنویسان بخط بد خط بزودی تمام در سلک تحریر کشید، بتاریخ ۱۱ می ۱۸۵۷ عیسوی یوم دوشنبه در محله چوڑی گران، بر مکان دیوانخانه رای شبهو ناتھ و رای بدری ناتھ، از کتبخانه منشی صاحب نقل برداشته»، نستعلیق، در صحافی برگها پس و پیش شده. ۴۲ گ.

Ppf II 4
1594

رساله خط

مؤلف: سلطان علی مشهدی.

بنده سلطان علی غلام علی ست شهرت خط او ز نام علی ست

□ محترم، سنه خمس... (محو شده) سده ۱۰ هـ، محمد انور بن مولانا رحیم... کاشغری، نستعلیق، ۴ گ.

Pi VII 46
739

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4253/1200 گذشت.

رساله خط

مجنون رفیقی.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه شیرانی 4253/1200 گذشت.

رساله خوشنویسی (منظوم)

□ به علت افتادگی در آغاز و انجام هویت آن مشخص نشد. با عنوانهای: در بیان ساختن شنگرفا، در معرفت لطافت کاغذ، معرفت رنگ گلگون، معرفت رنگ زرد، معرفت رنگ لاجورد، معرفت الوان مختلفه، صفت گل طوطگی... معرفت قلم کلک، درازی نوک قلم، معرفت قلم تراش، معرفت نی قط، بیان نقطه و حروف مفرده، بیان حرف الف تا «در اتصال بای منحنی»، آغاز:
آن را به خمیرگیر چون نان در زیر تنور پخت گردان

□ سده ۱۳ هـ، نستعلیق معمولی، عنوانها شنگرف، ۴گ (در مجموعه، ۱۳۷ الف - ۱۴۰ ب). (معین نظامی)

Aph III 50

رساله خوشنویسی

دو رساله ناشناخته.

□ در مجموعه Pi I 21C گذشت.

خوشنویسی حروف مفرد و مرکب

عبدالرشید دیلمی.

□ ۱۲۶۸ هـ، در مجموعه شیرانی 3533/509/2 گذشت.

قواعد خط نستعلیق

قادری.

□ ۱۲۵۷ هـ، در مجموعه Kui XI 13 گذشت.

□ ۱۲۹۲ هـ، در مجموعه Ppe I 13 گذشت.

د. مُهرکَنی

کنز الاکتساب (منظوم)

مؤلف: رحمتی بن میان عطاء الله.

تاریخ تألیف: ۱۰۵۷ هـ، در روزگار شاه جهان پادشاه، با ستایش ازو.

نام او شد خواننده کنز الاکتساب پیش دانایان زطبیح بی نظیر
الف و خمسین سبع تاریخش ز من از سر هجرت شمار خود بگیر
در مُهرکَنی و دیگر هنرهای وابسته آن، در بخش آخر تضمیناتی بر غزلیات حافظ شیرازی
دارد با اصطلاحاتی در حوزه هنر مُهرکَنی و زرافشانی و کوفت. برخی عنوانها: قواعد خط که از
جمله فرضیات پیشه مُهرکَنی است، معرفت کاغذ که از لوازم خط است، معرفت قلم، تراشیدن
قلم، ترکیب سیاهی مفرد، ترکیب سیاهی مرکب، ضوابط ترکیب مُهر، محسنات ترکیب مُهر،
قواعد تحریر کردن، خالی نمودن مُهر، اصلاح مُهر، قواعد راندن سنبه، حروف جلی را خفی
کردن، تیز کردن سنبه، ساختن سنبه و آب دادن آن و معرفت فولاد، عکس زدن از دوده چراغ،
عکس زدن از سیاهی، ساختن مطلق مُهر، ترکیب هفت جوش، کلیه لوازم مُهر، ضوابط کلیه
مُهر.

آغاز:

به نام صانعی کنز قدرتش مهر زبان روشن
زعکس او به فرمان قمر طغرای جان روشن

☐ نستعلیق طلبگی، بدون تاریخ، ۱۲ گ. در بشیر حسین، ۵۵۹/۳ و مشترک،

۲۵۲۹/۴ بخط «کنز الاکتساب».

مهر: «قدرت‌الله ۱۱۱۳» (خاتمه)

شماره شیرانی 5291 / 2284

☐ نستعلیق، بدون تاریخ، ۲۲ گ.

شماره 9026

یگانه رساله‌ای در این فن است که بر اساس همین دو نسخه، به کوشش اینجانب و خانم اقصی ازور تصحیح و به ضمیمه مجله نامه بهارستان، تهران، ۱۳۸۷ ه. ش چاپ شده است.

۵. تیراندازی

بیان الرمی

محمد بده عرف سید میرعلی.

□ ۱۲۳۵ هـ، در مجموعه شیرانی 6294 گذشت.

تیراندازی، رساله در فن

مؤلف: ناشناخته.

در چند باب: ۱. منحصر بر یک قاعده، ۲. محتوا بر سه قاعده، ۳. محتوا بر نه قاعده، ۴.

مشمول بر سه قاعده.

مؤلف در آن علاوه بر اشعار فارسی، اشعار ترکی نیز نقل کرده است مثلاً:

«چنانچه استاد ترک می فرماید:

باری تار تمک ملک دن اوا تکر نک بورک دن [کذا]

و راقم این بیت را ترجمه فارسی بدین گونه به سلک نظم در آورده:

کمان را ببازو کشیدن توان دو زاغش بهم آوریدن توان

ولی تا نباشد دل اندر ستیز ز گل نگذرد بیلک تیر تیز»

آغاز:

الحمد لله... بدان اسعدك الله تعالى في الدارين که این رساله ایست مشتمل بر فنون

تیراندازی از استادان کامل هنر و خردمندان بالغ فن چند باب.

□ سده ۱۲ هـ، نستعلیق روشن، از باب سوم به بعد افتادگی دارد، ۱۳ گ.

Aph III 23

141

رساله تیراندازی: کلیات الرمی؟

مؤلف: سید امین‌الدین بن میرمحمد هاشم بن سیداحمد نجفی اندجانی، از اولاد و احفاد سید البرکات که این یکی معاون امیر تیمور بود و احوال او در تیمورنامه و توزک تیموری مفصل آمده است. (دیباچه)

خود مؤلف - مطابق تصریح کاتب نسخه - تیرانداز محمدشاه پادشاه (۱۱۶۱-۱۱۳۱ هـ) بود و این کتاب را به نام او معنون داشته است. او ذوق شعر هم دارد و غزلی در وصف تیراندازی پادشاه ممدوح در دیباچه آورده است.

مقدمه در بیان فضیلت تیراندازی و لوازم تیراندازی و آداب آن و اسامی استادان و احوال حضرت میر کلنگ و حکایت بعضی تیراندازان.

«کلیه‌ها»: ۱. گرفتن مشت. ۲. اختیار کردن شست. ۳. اشکال استاد اوستادان و دُور فرستادن تیر. ۴. کشش‌های کمان. ۵. فرستادن تیر. ۶. آموختن تیراندازی و دانستن مقدار نشانه. ۷. منظر تیراندازی و سره؟ کشادن نشانه. ۸. زه کردن کمان و شناختن رخ کمان... ۹. وصف کمان. ۱۰. اسامی هر محل‌های کمان... ۲۰. صنایع تیراندازی و تیرهای مار تور و اسامی پیکان‌ها... ۲۵. قواعد مختلفه، خاتمه در تربیت کردن شاگرد و غیره. نام واقعی رساله به علت سوختگی نسخه از بین رفته است. آنجایی که می‌گوید: «موسوم... و مقدمه و بیست و پنج کلیه و خاتمه اختتام کرده شد.» نام کلیات الرمی را از ترقیمه گرفته‌ام که شاید نام واقعی نیز باشد.

آغاز:

تیر روی ترکش زبان و زه کمان معنی و بیان حمد حکیمی ست که تیر را با کمان پیوند داده.

□ سده ۱۲ هـ، شکسته، ترقیمه: «تمت رساله کلیات الرمی در علم تیراندازی

تصنیف میر امین‌الدین تیرانداز محمدشاه پادشاه غازی رحمة الله علیه تحریر به تاریخ دویم ماه محرم الحرام راقمه فقیر پُر تقصیر به این اعداد معلوم خواهد شد» و

ارقام را به سیاق نوشته است. نسخه سوختگی گرفته، ۱۱۲ گ.

شماره 6755

تیراندازی، رساله

ناشناخته.

□ دو رساله در مجموعه شیرانی 6262 گذشت.

□ در مجموعه شیرانی 6294 گذشت.

□ ۱۳۲۳ هـ، در مجموعه Ph III 143 گذشت.

نکات الرمی

ناصر.

□ سده ۱۳ هـ، در مجموعه Pph III 15 گذشت.

Written Heritage Research Centre, 2012
First Published in I. R. of Iran by Miras-e Maktoob

ISBN 978-600-203-029-0
ISBN (Vol.1) 978-600-203-026-9

All rights reserved. No part of this book
may be reproduced, in any form or by any
means, without the prior permission of the publisher.

P R I N T E D I N T E H R A N

CATALOGUE OF THE PERSIAN MANUSCRIPTS

In the Punjab University Central Library
in Lahore (Pakistan)

(Āzād, Pīrzāda, Shīrānī, Kayfī and General Collections)

Vol. I

Compiled by
'Arif Naushahi

Miras-e Maktoob
Tehran, 2012

کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور (تأسیس: ۱۸۷۳ م) یکی از قدیم‌ترین کتابخانه‌های پاکستان است. بخش نسخه‌های خطی آن در ۱۹۲۰ م تأسیس شد و امروز دانشگاه پنجاب با ۲۲۵۷۴ مجلد کتاب خطی بزرگترین مجموعه‌دار کتب دستنویس در کشور است. از آن میان حدود ۱۴۵۰۰ نسخه به زبانهای عربی، فارسی، اردو و زبانهای محلی پاکستان و حدود ۹۰۰۰ نسخه به زبان سانسکریت است. بخش نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه پنجاب از یک مجموعه عمومی و چند مجموعه شخصی تشکیل شده است.

بیشتر به کوشش فهرست‌نگاران مختلف، فهرست حدود ۹۰۰۰ نسخه سانسکریت، ۲۲۸۴ نسخه فارسی مجموعه شیرانی، ۱۵۰۰ نسخه فارسی مجموعه آزر و ۸۹۹ نسخه از مجموعه‌های مختلف فراهم شد. کتاب حاضر، فهرست کامل نسخه‌های خطی فهرست نشده مجموعه‌های آزاد، پیرزاده، شیرانی، کیفی و عمومی است. در برخی موارد فهرس پیشین نیز بازنگری شده و در فهرست حاضر اطلاعات نسخه‌شناسی تکمیل شده است.

CATALOGUE OF THE PERSIAN MANUSCRIPTS

In the Punjab University Central Library
in Lahore (Pakistan)

(Āzād, Pīrzāda, Shīrānī, Kayfī and General Collections)

Vol. I

Compiled by

‘Arif Naushahi

Tiras-e Maktoob
Tehran, 2012